

ACTA

van de

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland

AMSTERDAM – NIEUW-WEST

27 augustus – 27 september 1974

ACTA

van de

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland

AMSTERDAM – NIEUW-WEST

27 augustus – 27 september 1974

Gebedsuur.

Op maandag 26 augustus 1974 werd een bidstond voor de generale synode gehouden, belegd door de raad van de kerk van Amsterdam-Nieuw-West, in het kerkgebouw „De Bron”, Willem Kloosstraat 1, Amsterdam-Slotermeer.

De praeses van de generale synode van Rotterdam-C. 1971-1972, ds. I. de Bruyne, ging voor in deze dienst des Woords en der gebeden, die bijgewoond werd door de afgevaardigden ter synode, de preadviseurs en vele meelevenden, en bediende het Woord des Heren uit 1 Joh. 2 : 28.

Johannes' vermaan voor de kerk in de eindtijd:

Blijven in Hem

dat is: leven uit de Waarheid,
                              in gemeenschap met Hem,
                              gericht naar Zijn komst.

Na de bediening des Woords werd de arbeid der kerken en met name de te houden generale synode in gebed de Here opgedragen.

EERSTE ZITTING**dinsdag 27 augustus 1974 van 9.15-11.30 uur.****Art. 1.****Opening.**

Namens de roepende kerk van Amsterdam-Nieuw-West opent de praeses van de kerkeraad, ds. H. Biesma, de eerste zitting van de generale synode.

Hij laat zingen Ps. 111 : 1, 2, 6, leest Lucas 12 : 35-37, 42-48 en 1 Petr. 4 : 7-11 en gaat voor in gebed.

Art. 2.**Openingswoord.**

Ds. H. Biesma spreekt het volgende openingswoord:

Geachte broeders afgevaardigden en preadviseurs,
broeders in onze Here Jezus Christus,

Namens de raad van de samenroepende kerk Amsterdam-Nieuw-West mag ik u, bijeengekomen in deze breedste vergadering van onze kerken, hartelijk verwelkomen in de hoofdstad van ons land.

Amsterdam, dat begonnen is als een nederzetting van enkele vissers en neringdoenden rondom een dam in de Amstel en dat zich nu gereedmaakt voor de viering van het 700-jarig bestaan als stad, heeft in de geschiedenis van het geestelijk leven in Nederland, zowel in godsdienstig als in kerkelijk opzicht, een belangrijke rol gespeeld.

Een in 1345 ongeschonden uit het haardvuur opgeraapte ouwel was aanleiding tot het maken van vele bedevaarten naar de plaats waar later de Nieuwezijdskapel werd gebouwd; het roomse karakter van het oude Amsterdam moge voorts ook blijken uit het feit, dat het een kweekplaats was voor geestelijken, die werden opgeleid in één van de vele kloosters in de binnenstad — aan de Oudezijds alleen al stonden er niet minder dan 15!

Toch was er in de stad ook voldoende uitwijkmogelijkheid voor mensen, die er vanuit de rooms-katholieke kerk gezien wat „alternatieve” ideeën op na hielden. De magistraat stelde zich over het algemeen vrij soepel op en legde nogal eens de kerkelijke vermaningen naast zich neer. Dat die soepelheid wel eens wat te ver kon voeren, zal u duidelijk worden als u weet, dat het begin van de 16e eeuw een nogal roerige periode is geweest, veroorzaakt door het optreden van de Anabaptisten, die Amsterdam maakten tot een uitvalspoort voor hulpverlening aan het belegerde Münster; de maat raakte vol, toen het moderne verschijnsel van „streaken” — vroeger naaktloperij geheten — de magistraat noopte tot het oppakken van zo'n 1500 van deze figuren.

Dit strengere beleid van de zijde van de overheid ten opzichte van allerlei geestesstromingen had ook nadelige gevolgen voor het doorwerken van de eerste reformatorische ideeën, maar rondom 1560 konden de eerste officiële samenkomsten van reformatorisch gezinden worden gehouden — zij het voorlopig nog slechts in de vorm van huissamenkomsten. Gaandeweg kreeg „de nije leere” ook in onze stad voet aan de grond en greep op de mensen, waarbij mag worden opgemerkt, dat de bevolking zich over het algemeen vrij tolerant gedroeg: het is hier niet gekomen tot een beeldenstorm.

Na nog een korte moeilijke periode voor de Gereformeerden — velen moesten uitwijken en Amsterdam wilde slechts steun aan de prins bieden

op voorwaarde dat alles rooms zou blijven! — kwam er een keerpunt: in 1578 vormden de aanhangers van de Reformatie de meerderheid en reeds in datzelfde jaar werd hier een particuliere synode gehouden. In de daaropvolgende jaren nam het gereformeerde element sterk toe, tenslotte zelfs van zodanige aard, dat de Remonstranten, hoewel Arminius zelf hier predikant is geweest — een kerkgebouw in dit stadsdeel is naar hem genoemd — geen voet aan de grond kregen: het is juist Amsterdam geweest, dat veel steun heeft geboden aan de contraremonstrantse richting. Verschillende predikanten hebben zich ingezet voor de verdieping van het geestelijke leven, terwijl velen onder hen — de naam van Plancius zij hier genoemd — zich ook met andere zaken dan de prediking bezighielden, daarmee tonend dat het geestelijke niet geïsoleerd behoeft te zijn van het „wereldse”.

Na de Synode van Dordrecht is er een wat ander klimaat gekomen: onder invloed van wat men tegenwoordig een „gedeconfessionaliseerde” magistraat zou noemen en mede als gevolg van de toegenomen welvaart door de handel op de Oost, alsmede tegen de achtergrond van de reeds eerder genoemde tolerantie, kwam er ruimte voor andersdenkenden. Hoewel de Gereformeerde kerk verreweg de grootste bleef — er zijn in die tijd, mede dank zij forse overheidssubsidies monumentale kerken gebouwd — vonden Remonstranten, Hugenoten en later engelse Puriteinen hier gastvrijheid.

Kerkelijk is de geschiedenis van Amsterdam door een hervormde collega eens getypeerd met een verwijzing naar de grondsoort waarop de stad is gebouwd: veengrond, waarin eerst goed gespit en geheid moet worden om er daarna iets stevigs op te kunnen bouwen.

Gelukkig is ook dat gebeurd; mede door het diepgravende werk van getrouwe gereformeerde dienaars heeft de Here er telkens weer voor gezorgd, dat Zijn kerk ook in Amsterdam bleef bestaan. Daarnaast moet opgemerkt worden dat het godsdienstig en geestelijk leven ook wel eens wat náást de „officiële” kerk lag, zoals dat ook enigszins valt op te merken bij de beweging van het Reveil dat ook hier zijn centrum had.

Voor wat de tweede helft van de vorige eeuw betreft, zal het niet nodig zijn een nadere uiteenzetting te geven betreffende de betekenis van de Doleantie, de persoon en het werk van Abraham Kuyper en de oprichting van de Vrije Universiteit. Ik mag veronderstellen, dat u hiervan wel het een en ander bekend is.

Ook de Afscheiding is Amsterdam niet voorbijgegaan; een van de voor mannen daarvan — ds. S. van Velzen — heeft hier jarenlang gewerkt. En — nu het voor de eerste keer is in de geschiedenis van onze kerken sinds 1892 dat een Christelijke Gereformeerde synode in Amsterdam vergadert — mag wel gememoreerd worden dat bij de afgescheidenen van het eerste uur deze stad als vergaderplaats wel in trek was. In 1834 kwamen 14 afgevaardigden samen in een vergadering, die — op verzoek der broeders knielend met gebed geopend — o.a. een beslissing had te nemen inzake de erkenning door de overheid; voorts moesten allerlei regelingen worden getroffen voor een geordend kerkelijk leven: men besloot „voorlopig zoveel mogelijk de regelmaat te volgen van de dortse kerkenordering”; kandidaat van Raalte werd ter synode geëxamineerd (overigens pas nadat hiertoe in verband met het staken der stemmen „door het lot, als een Goddelijke beslissing” was besloten) en aangenomen als herder en leraar voor de gemeente en in de volgende zitting bevestigd, waarna hij werd uitgenodigd als lid aan de vergadering deel te nemen. Voorts is het vermeldenswaard,

dat de kerkeraden broederlijk werden vermaand om zoveel mogelijk „elke week eenmaal bij elkander te komen en, zoo er geene zaken der gemeente te behandelen zijn, elkander onderling naar den Woorde Gods te stichten en op te bouwen in de kennisse der waarheid met elkander te spreken over de practijk der godzaligheid, opdat zij meer en meer bekwaam mogen worden tot het besturen en regeren der gemeente” (Acta 1836, art. 71).

Elke zitting werd besloten met het zingen van Ps. 72 : 11 en de synode zélf „is op verzoek der broederen besloten met de bediening des Heiligen Avondmaals”.

Getuige het verslag van de laatstgehouden generale synode van de Gereja Toraja Mamasa hebben dié kerken, voortgekomen uit de afgescheidene, deze goede gewoonte beter bewaard dan de moederkerk... „Ach, wierden wij derwaarts weer geleid...”

In 1840 vonden er twee samenkomsten plaats: de eerste om de problemen, gerezen tussen de opzieners van Amsterdam en Utrecht, m.n. veroorzaakt door het optreden van H. P. Scholte, uit de weg te ruimen, als samenvatting waarvan vermeld mag worden: „de vergadering zoekt geen vrede ten koste van de waarheid, maar ook wenst zij door haar voorbeeld te tonen, dat zij gelooft dat verkeerde practijken veroordeeld en bestraft kunnen en moeten worden zonder dat men daarom malkander buiten de gemeenschap der kerk sluit”.

Uit de tweede samenkomst in dat jaar noem ik u dat o.m. werd besloten aan de koning een verzoek te richten om gehele vrijlating en bescherming in de uitoefening van de godsdienst en dat de D.K.O. als „enige regel in de regering der Gereformeerde kerk in Nederland aangenomen” werd. En tenslotte dat in plaatsen, waar de broeders verschil van mening hebben, een ieder zinge welke berijming hij wil, „dewijl toch, de zangwijze dezelfde zijnde, het verschil in de berijming geene verwarring kan veroorzaken”.

Opnieuw vinden wij de afgescheidenen ter synode in Amsterdam in de jaren 1849 en 1851, kosten respectievelijk f 50,47 en f 86,60. Als conclusie uit allerlei gevoerde besprekingen en genomen besluiten kan worden doorgegeven, dat de broeders niet van zins waren bestaande geschillen op de spits te drijven; men verdroeg elkaar, ook wanneer bepaalde situaties niet geheel met de eigen opvattingen strookten. 1892 tenslotte zal u bekend zijn: hier vond toen de vereniging plaats tussen de Afgescheidenen en Dolerenden.

Naast overeenkomsten tussen het huidige Amsterdam en dat van vroeger, mag toch wel gezegd worden, dat de situatie in 1974 aanmerkelijk verschilt van die in vorige eeuwen: thans komt de synode, onopgemerkt door de magistraat, samen in een stad met internationale allures, maar ook met een grote mate van onkerkelijkheid (Amsterdam = stad van de méns).

Er zijn mensen, die van harte de gereformeerde religie aanhangen en belijden, maar het gevoel ontstaat wel eens bij hen dat dit zich grotendeels afspeelt buiten het bewustzijn en het blikveld van de meeste inwoners.

Voor het besef van Amsterdam als stad, waarin het aantal onkerkelijken ruim 7 maal zo groot is als het totaal der leden van onze kerken, betekent een Christelijke Gereformeerde synode niets – laten we er maar bescheiden onder blijven.

Nu kan gezegd worden, dat we ook niet voor het oog van ménsen samenkomen en dat het ons niet behoeft te raken door wie we beoordeeld worden en dat we bij onze kerkelijke zaken niet behoeven te kijken naar de zgn.

buitenwacht – en dat is waar. Maar dat moge ons dan met des te meer bescheidenheid sieren, omdat we, broeders, voor het aangezicht van de Here God samenzijn én omdat we juist ook vandaaruit ons terdege hebben te bezinnen op de plaats van de kerk in een ontkerstende en steeds meer ontkerstenende wereld.

De tijd waarin we samenkomen, wordt gekenmerkt door een steeds fellere en dieper ingrijpende toespitsing van allerlei tegenstellingen – Cyprus ligt nog vers in het geheugen en we mogen ook Israël niet vergeten – door vrijheidsdrang en door toenemende wetteloosheid. Merken we niet dat het einde aller dingen steeds dichterbij ons afkomt? In een dergelijke tijd synode van kerken te zijn, zelfs kerk te zijn, is geen sinecure. We zullen met heilige bezieling en nuchterheid diep doordrongen moeten zijn van onze afhankelijkheid en tegelijkertijd vervuld van het rotsvaste geloof dat de Here Zijn kerk bouwt, op veel plaatsen en onder velerlei omstandigheden en ook met verschillende mensen en dat Hij bezig is ook in de wereld van vandaag en door alle tegenstellingen heen Zijn Rijk naderbij te brengen.

De kerkeraad van Amsterdams jongste gemeente heeft het als een eer willen zien u te mogen samenroepen en uw vergaderingen voor te bereiden. Verschillende gemeenteleden hebben zich spontaan ter beschikking gesteld voor het verlenen van de nodige diensten. Het is een eer en een vreugde gebleven, al baarde het late of zelfs níet-inzenden van rapporten wel eens wat zorgen en deed ook de vraag zich wel eens voor of er door de betreffende instantie niet wat meer armslag zou kunnen worden gegeven voor wat betreft het gebruikmaken van de mogelijkheden van ons kerkelijk administratief bureau. We hopen dat het voor u een vreugde en een eer is te vergaderen in ons ruim 6 jaar oud zijnde kerkgebouw, dat nu gedurende enkele weken, ook 's zondags – een wat ander aanzien heeft.

Voorts kan de synode – indien zij dat wenst – t.z.t. de beschikking krijgen over een „draaiboek”, mogelijk tot lering en misschien ook wat vermaeck van de volgende samenroepende kerk.

Sinds de synode van Rotterdam 1971/1972 (we hopen dat Amsterdam aan één jaartal voldoende heeft), hebben we onder de lankmoedigheid van de Here, die ons gedragen en verdragen heeft, kerk mogen zijn; kerk – met alle vreugde, verantwoordelijkheid en spanning die dat met zich meebrengt. Ook: kerk aan het werk.

De agenda met de vermelding van de instructies en de vele rapporten geven een overzicht van wat aan de orde is, van wat gedaan is en van wat gedaan moet worden. In ieder geval hebt u door uw grondige bestudering van wat u is toegezonden een beeld kunnen krijgen van wat u te wachten staat en van wat er besloten moet worden. Het zal u ook duidelijk geworden zijn, dat de algemene geestesgesteldheid in de wereld om ons heen niet heeft nagelaten ook de kerk en het kerkelijk leven te beïnvloeden. Zonder dat we meteen moeten spreken van een „verkilling der liefde” – de offervaardigheid, o.a. gebleken bij de Zend Hulp Aktie en de plaatselijke trouw, die soms ontroerend is, mogen we niet uit het oog verliezen en we zullen ons tevens moeten realiseren, dat het zwaartepunt van alle kerkelijke leven op het grondvlak van de plaatselijke gemeente ligt – hebben we toch een periode in ons kerkelijke leven achter de rug, waarin naar de mening van de kerkeraad bedenkelijke symptomen van die wereldse geestesgesteldheid merkbaar zijn geworden, zoals die trouwens ook in een van de instructies wordt aangeduid. Het is de geestesgesteldheid die wezensvreemd is en

behoort te blijven aan de kerk van Christus, omdat ze geënt is op een denken, dat onbijbels is: polarisatie met de daaruit voortvloeiende verwijderingen tussen leden van één lichaam miskent de menigerlei genade Gods en de openbaring van de Geest, die „een ieder in het bijzonder toedeelt gelijk Hij wil”.

Het heeft er soms de schijn van dat we in het kerkelijk leven niet ontkomen aan het gevaar dat we luisteren en beoordelen vanuit een eigen mening en dan meer letten op zaken die een scheiding kunnen veroorzaken dan op de herkenning van het werk van Gods genade en Geest in ons en in de ander. Wanneer we dan beoordelen en schrijven en handelen vanuit eigen standpunt of overgenomen gewoonte en daarbij niet meer nauwkeurig letten op de nuanceringen, die de Geest zelf aanbrengt en die ons ook in Gods Woord worden getekend, dan zijn we op een heilloze weg.

In dát opzicht moge déze synode – door sommigen benieuwd, door anderen bezorgd tegemoet gezien – tonen, mannenbroeders, dat het haar waarlijk ernst is om te handelen overeenkomstig het geestelijk karakter van het kerk-zijn: „dient – juist als het naderbijkomende einde allerlei zaken op de spits doet drijven – dient elkander, een ieder naar de genadegave, die hij ontvangen heeft en spreekt iemand, laten het woorden zijn als van God”.

Waar dát beseft en beleefd wordt, daar kan een synode bescheiden en beslist, wijs en overtuigd, voortvarend en geduldig beantwoorden aan haar roeping, namelijk om te dienen vanuit het goede kerkelijke besef dat we allen volgelingen zijn van Hem, die kwam om te dienen en Zijn leven te geven.

We willen niet hen vergeten, die in de afgelopen periode, ontslagen van de dienst in de strijdende kerk, zijn overgebracht naar de dienst der aanbidding in de heerlijkheid. Mag ik u verzoeken op te staan en, dankbaar voor Gods genade in hen, in uw herinnering terug te roepen: de ouderling, br. Hendrik Ramaker, die de vorige synode intensief meemaakte; de predikanten Jan Drenth, Klaas Bokhorst, Pier Dijkstra, Johannes van Doorn, Hermanus Visser, Pieter Hendrik van Marrum, Maarten Baan en de lerend ouderling Cornelis Gerardus Ouwerkerk.

Hoewel we zeggen dat we niet zo gauw vergeten, neemt het werk ons dikwijls zodanig in beslag, dat toch hun gedachtenis vervaagt. Zij mogen rusten van hun werken, anderen treden aan, het werk gaat door, het einde voor getrouwe dienstknechten is zaligheid. De overwinning van de kerk moge ons in de strijdende kerk bemoedigen en sterken tot dezelfde dienst.

Tot dienen worden we geroepen, in de gemeente en ter synode, met de gaven die geschonken zijn en de gelegenheden en mogelijkheden die gegeven zijn. Daarbij gaat het niet in de eerste plaats om de geroutineerdheid, maar om het beleven van de door de Here aan ieder geschonken genadegave. En wanneer de apostel Petrus alle kerkewerk zet onder de spanning van het nabijgekomen einde, dan roept hij op tot bezinning, nuchterheid, gebed en liefde. In het besef van de betrekkelijkheid van veel zaken kan de bewaring liggen voor de houding van krampachtigheid, die zo gemakkelijk over ons kan komen en ons kan doen verstarren. Tegelijk bewaart de Christelijke bezonnenheid én de verantwoordelijkheid dat we „woorden als van God” hebben te spreken ons voor een verwarring, die een goede geestelijke leiding in de weg staat.

Broeders rentmeesters – door de dienst van de waarachtige liefde die

niet zichzelf, maar elkaar zoekt; uit de kracht die God verleent en overeenkomstig de genadegave die u ontvangen hebt, kan uw afgevaardigd-zijn betekenis hebben.

En zo moge door deze synode gewerkt worden tot zegen van de kerken, en tot uitbreiding van Gods Koninkrijk „opdat in alles God verheerlijkt worde door Jezus Christus, Wien de heerlijkheid is en de kracht, in alle eeuwigheid, Amen”.

Met deze woorden namens de roepende kerk verklaar ik de vergaderingen van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken te Amsterdam-Nieuw-West in het jaar van onze Here 1974 voor geopend.

Art. 3

Lastbrieven.

Door de kerkeraad van Amsterdam-Nieuw-West worden de lastbrieven, ingezonden door de particuliere synoden, nagezien.

Uit het onderzoek van deze lastbrieven blijkt dat afgevaardigd zijn om met last en macht op grond van Gods Woord, de aangenomen Formulieren van Enigheid, de Dordtse kerkorde en de verdere synodale bepalingen der kerken alles te besluiten en uit te voeren wat tot het werk van de generale synode behoort, door de

particuliere synode van het Noorden:

primi:	secundi:
ds. K. Boersma	ds. A. Hilbers
dr. T. Brienens	ds. J. Manni
ds. C. J. Ph. Sobering	ds. J. de Jong
ds. J. C. L. Starreveld	ds. H. Last
ds. A. van der Veer	ds. J. Verhage
ds. K. J. Velema	ds. G. J. Buijs
oud. K. Geleynse	oud. H. C. Gunnink
oud. A. de Geus	oud. M. Biesma
oud. P. Hovius	oud. T. Hamstra
oud. G. Visser	oud. A. van Hattem
oud. J. D. Wisman	oud. J. Koning
oud. T. Wolting	oud. K. Hagen
diak. J. Zuidema	diak. A. de Wit

Tertii: zo nodig kan een van de secundi-predikanten optreden als tertius-afgevaardigde voor een andere secundus-predikant, of een van de secundi-ouderlingen als tertius-afgevaardigde voor een andere secundus-ouderling.

Tertius diaken: diaken D. Visser;

particuliere synode van het Oosten:

primi:	secundi:
ds. G. Blom	ds. P. Beekhuis
ds. J. Brons	ds. P. Roos
ds. P. den Butter	ds. G. Bilkes
ds. J. H. Velema	ds. I. de Bruyne
ds. J. Westerink	ds. B. van Smeden
ds. P. van Zonneveld	ds. G. Bijkerk
oud. Th. van Dolderen	oud. D. Odijk
oud. J. B. v. d. Ham	oud. A. van Rossem

oud. C. Ippel
 oud. J. van Ledden
 oud. B. Versteeg
 oud. A. de Vin
 diak. Joh. van Vulpen

oud. B. Hartog
 oud. C. de Weert
 oud. H. Konijn
 oud. G. Verhoef
 diak. A. den Bleker

Tertii: ds. J. Kievit, oud. H. Reesink en diaken H. Wubs;

particuliere synode van het Westen:

primi:
 ds. D. H. Biesma
 ds. H. Biesma
 ds. B. Bijleveld
 ds. P. N. Ribbers
 ds. E. E. Slofstra
 ds. Chr. Verhage
 oud. G. van Eck
 oud. P. van Hartingsveldt
 oud. A. Kreuzen
 oud. S. Pieper
 oud. K. Visser
 oud. G. G. van Wijngaarden
 diak. M. Molenaar

secundi:
 ds. A. W. Drechsler
 ds. J. P. van den Boomgaard
 ds. W. J. Quist
 ds. H. C. van der Ent
 ds. R. van Beek
 ds. G. Bouw
 oud. P. D. Hofland
 oud. C. J. Hagesteyn
 oud. J. H. Houweling
 oud. A. Alderden
 oud. A. L. de Bruyne
 oud. J. C. de Zeeuw
 diak. H. Spies

Tertii: voor de predikanten en de ouderlingen de volgende secundus, voor diaken: diaken D. Kiljan;

particuliere synode van het Zuiden:

primi:
 ds. A. Broersma
 ds. W. de Joode
 ds. G. Leendertse
 ds. A. Rebel
 ds. H. van der Schaaf
 ds. P. op den Velde
 oud. J. Bijleveld
 oud. C. J. van Burg
 oud. J. Geleynse
 oud. G. Korteweg
 oud. A. Mol
 oud. J. C. Spaans
 diak. J. Terwel

secundi:
 ds. J. W. Maris
 ds. W. van Sorge
 ds. M. Vlietstra
 ds. D. J. Klein Onstenk
 ds. H. U. Westerterp
 ds. D. Slagboom
 oud. J. Kruis
 oud. J. van Bergeijk
 oud. A. Tuyl
 oud. W. van der Heiden
 oud. K. Kok
 oud. F. de Ronde
 diak. E. Reinders

Tertii: ds. H. U. Westerterp en oud. K. Kok.

Alle primi afgevaardigden van de particuliere synode van het Noorden zijn aanwezig.

De primi afgevaardigden van de particuliere synode van het Oosten zijn eveneens allen aanwezig.

Vier primi afgevaardigden van de particuliere synode van het Westen zijn niet aanwezig: oud. P. van Hartingsveldt, oud. A. Kreuzen, oud. S. Pieper en diaken M. Molenaar, die thans ouderling is. Zij zijn vervangen door resp. oud. C. J. Hagesteyn, oud. J. H. Houweling, oud. A. L. de Bruyne en diaken H. Spies.

De primi afgevaardigden van de particuliere synode van het Zuiden zijn allen aanwezig.

Art. 4.

Preadviseurs.

Uitgenodigd door de raad van de roepende kerk om als preadviseurs de synode te dienen zullen de hoogleraren dr. J. van Genderen, dr. B. J. Oosterhoff, dr. W. van 't Spijker, dr. W. H. Velema en dr. J. P. Versteeg zoveel mogelijk de vergaderingen van de synode bijwonen. De hoogleraren J. Hovius en W. Kremer hebben bericht van verhindering gezonden.

Art. 5.

Verkiezing van het moderamen.

Onder leiding van de kerkeraad van Amsterdam-Nieuw-West wordt tot praeses van de synode gekozen ds. J. H. Velema, tot assessor ds. P. op den Velde, tot eerste scriba ds. B. Bijleveld en tot tweede scriba ds. K. Boersma.

Art. 6.

Toespraak van de praeses.

Nadat het moderamen heeft plaats genomen, dankt de praeses, mede namens de andere moderamenleden, voor het in hen gestelde vertrouwen en spreekt de wens uit dat wij vertrouwend en bezonnen en tegelijk vast en beslist ons werk mogen doen tot heil van de kerken en tot eer van Gods Naam. Tevens heet hij de preadviseurs hartelijk welkom en verzoekt hen aan de moderamentafel plaats te nemen.

Woorden van dank spreekt de praeses tot de kerkeraad van Amsterdam-Nieuw-West voor de voorbereiding van deze synode. Ds. I. de Bruyne, die de bidstond heeft geleid, is niet aanwezig. Hem zal schriftelijk de erkentelijkheid van de synode worden betuigd voor het leiden van deze dienst.

De praeses attendeert op de bloemen waarmee de kerkeraad van Aalsmeer de synodetafels heeft gesierd.

Art. 7.

Instemming met de belijdenis.

Op verzoek van de praeses horen de leden en de preadviseurs staande aan de „Openlijke verklaring” volgens de bijlage bij art. 50 K.O. en betuigen daarmee instemming met de belijdenis.

Nadat gezongen is Ps. 105 : 3 gaat de praeses voor in gebed, de zegen des Heren begerend voor de arbeid der synode. Hierna wordt gezongen Ps. 90 : 9.

Art. 8.

Schorsing.

De zitting wordt geschorst om het moderamen gelegenheid te geven met de preadviseurs zich te beraden over de werkwijze en de orde van vergaderen.

Voor dit beraad wordt ook de praeses van de roepende kerk, ds. H. Biesma uitgenodigd.

VERVOLG EERSTE ZITTING**dinsdag 27 augustus 1974 van 3-6 uur.**

Art. 9.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 56 : 5 en 6.

Art. 10.

Presentie.

Oud. J. van Ledden is vervangen door oud. A. van Rossem, die instemming met de belijdenis betuigt.

Art. 11.

Vergadertijden.

Op voorstel van het moderamen wordt besloten de volgende vergadertijden vast te stellen: 9.15-12.30, 2-6 en 7-9 uur. Tevens wordt besloten voor de koffiepauze en voor de theepauze niet te roken.

Art. 12.

Quaestoraat van de synode.

Op voorstel van het moderamen wordt besloten tot eerste quaestor te benoemen oud. G. G. van Wijngaarden en tot tweede quaestor br. J. de Jong.

Art. 13.

Commissies van onderzoek en rapport.

Eveneens worden op voorstel van het moderamen de volgende commissies van onderzoek en rapport benoemd:

Commissie I, Opleiding en onderwijs:

ds. G. Leendertse, samenroeper; ds. P. den Butter, rapporteur; ds. P. N. Ribbers; ds. J. C. L. Starreveld; oud. A. L. de Bruyne; oud. J. C. Spaans; oud. J. van Ledden; prof. dr. J. van Genderen, adviseur.

Agendapunten: 8.02; 8.06; 9.06; 9.07.01; 9.16.

Commissie II, Ambt en eredienst:

ds. K. J. Velema, samenroeper; ds. H. Biesma, rapporteur; ds. P. van Zonneveld; oud. Th. van Dolderen; oud. G. van Eck; oud. G. Korteweg; oud. G. Visser; prof. dr. W. van 't Spijker, adviseur.

Agendapunten: 8.03; 8.12; 8.14-8.17; 9.17-9.19; 9.30.

Commissie III, Kerkelijke verhoudingen:

ds. C. J. Ph. Sobering, samenroeper; ds. H. v. d. Schaaf, rapporteur; ds. A. Rebel; oud. K. Geleyense; oud. C. J. Hagesteyn; oud. J. B. v. d. Ham; oud. A. de Vin; prof. dr. B. J. Oosterhoff, adviseur.

Agendapunten: 8.01; 8.09; 8.10b; 9.14; 10.12; 10.15.

Commissie IV, Kerk in deze tijd:

ds. Chr. Verhage, samenroeper; ds. J. Brons, rapporteur; ds. A. Broersma; ds. W. de Joode; oud. P. Hovius; oud. A. Kreuzen; diaken H. Spies; diaken J. Terwel; prof. dr. W. H. Velema, adviseur.

Agendapunten: 8.07; 8.08; 8.11; 8.13; 9.12; 9.15; 11.03; 11.04; 11.05.

Commissie V, Kerkewerk in ons land:

ds. G. Blom, samenroeper; dr. T. Brienen, rapporteur; ds. E. E. Slofstra; oud. C. J. van Burg; oud. C. Ippel; oud. A. Mol; oud. B. Versteeg; prof. dr. J. P. Versteeg, adviseur.

Agendapunten: 9.04; 9.09; 9.20-9.22; 9.25; 9.27; 11.01; 11.02; 11.06.

Commissie VI, Kerkewerk buiten ons land:

ds. D. H. Biesma, samenroeper; ds. J. Westerink, rapporteur; ds. A. v. d. Veer; oud. K. Visser; oud. T. Wolting; diaken Joh. van Vulpen.

Agendapunten: 9.10; 9.11; 9.23; 9.24; 9.26.

Commissie VII, Financiën:

oud. A. de Geus, samenroeper; oud. J. Bijleveld, rapporteur; oud. J. Geleyse; oud. J. D. Wisman; oud. G. G. van Wijngaarden; diaken J. Zuidema.

Agendapunten: 8.04; 8.05; 9.03; 9.05; 9.07.02; 9.35; 9.36.

Art. 14.**Persverslagen.**

Aan ds. P. N. Ribbers wordt verzocht de verslaggeving voor het kerkelijk orgaan „De Wekker” te verzorgen.

Naar aanleiding van verzoeken van de redactie van „Het Reformatorisch Dagblad”, het „Nederlands Dagblad”, „Trouw/Kwartet” en van de „Evangelische Omroep” om de openbare zittingen van de synode te mogen bijwonen resp. de werkrapporten te ontvangen, besluit de synode aan deze verzoeken te voldoen onder dezelfde voorwaarden als door de synode van Rotterdam 1959 zijn gesteld (Acta art. 11).

Art. 15.**Acta van de generale synode 1971-1972.**

De praeses geeft de gedrukte Acta van de generale synode Rotterdam in bespreking.

De opmerking in een ingekomen schrijven van ds. J. Kievit te Ermelo: „op blz. 116 (art. 214) wordt in de laatste alinea van dit artikel gesproken van „rapporteur van het minderheidsrapport”. Dit is onjuist, want zowel rapport Ila als rapport Ilb werd ondertekend door 3 leden van commissie V.

In plaats van „minderheidsrapport” dient er te staan: rapport Ilb” wordt als juist gehonoreerd en zal in de Acta verwerkt worden.

Met dank aan de scribae 1971-1972 worden de Acta vastgesteld. Het archief-exemplaar wordt door het moderamen getekend. De praeses leest vervolgens de akte van vaststelling, opgenomen in het notulenboek van de synode. Ook deze akte wordt door het moderamen getekend.

Art. 16.**Vertegenwoordiging van de kerken.**

102 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken (bijlage I). De handelingen van deputaten worden goedgekeurd. De synode besluit opnieuw deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken te benoemen.

Art. 17.

Rapport van het moderamen van de synode 1971-1972.

103 Het rapport van het moderamen van de synode 1971-1972 wordt in behandeling genomen (bijlage II).

De handelingen van het moderamen worden goedgekeurd.

Art. 18.

„De Wekker”.

104 Het rapport van de commissie van redactie van „De Wekker” wordt in bespreking gegeven (bijlage III). Verschillende wensen worden geuit en diverse vragen gesteld.

Prof. dr. B. J. Oosterhoff en ds. J. H. Velema beantwoorden de gestelde vragen. Er moet geschreven worden voor een zeer geschakeerd lezerspubliek.

Langdurige ziekte van één van de redactieleden was mede oorzaak van het niet verschijnen van een reeds geplande rubriek.

De synode besluit

1. de handelingen van de commissie van redactie goed te keuren onder dankzegging voor de verrichte arbeid;
2. opnieuw een commissie van redactie te benoemen.

Art. 19.

Jaarboek.

105 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de uitgave van het Jaarboek (bijlage IV).

Er worden verschillende vragen gesteld en opmerkingen gemaakt. Ds. H. v. d. Schaaf beantwoordt de vragen. Nota wordt genomen van het verzoek in het vervolg ook de leeropdrachten van de hoogleraren te vermelden.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren met dank voor de verrichte arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen voor de uitgave van het Jaarboek.

Art. 20.

Uitgave Kerkorde.

105 Het rapport van de deputaten voor de uitgave van de Kerkorde wordt aan de orde gesteld (bijlage V).

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren onder dankzegging voor het verrichte werk;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 21.

Synodaal archief en controle van het synodale archief.

106, 107 De praeses vraagt de aandacht van de synode voor het rapport van de
111 archivaris (bijlage VI en VIa), en voor het rapport van de deputaten voor de controle van het synodale archief (bijlage VII).

De synode besluit

1. het beleid van de archivaris en van de deputaten onder dankzegging voor de verrichte arbeid goed te keuren;

2. opnieuw een eerste en tweede archivaris en drie deputaten voor de controle van het synodale archief te benoemen;
3. opnieuw aan diverse deputaatschappen op te dragen volgens art. 9 van het Reglement voor het archief van de generale synode hun archiefstukken van de jaren vóór 1965 in het synodale archief te doen opnemen.

Art. 22.

Emigratie.

112 De synode gaat over tot de behandeling van het rapport van de deputaten voor de emigratie (bijlage VIII).

Enkele vragen worden door deputaat ds. K. Boersma beantwoord. Ds. G. Leendertse stelt voor het deputaatschap op te heffen.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren met dank voor de verrichte arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 23.

Aanvulling Reglement voor de kerkvisitatie.

De praeses geeft in behandeling de instructie van de particuliere synode van het Oosten (8.10a), luidende:

De particuliere synode van het Oosten verzoekt de generale synode de volgende aanvulling op te nemen in het Reglement voor de kerkvisitatie: vraag 3 worde aangevuld met: Denkt u hierbij ook aan samenwerking met (een) genabuurde gemeente(n)?

Ds. J. Westerink geeft toelichting op deze instructie. Enkele afgevaardigden wijzen erop dat we niet alles door een reglement moeten regelen.

Prof. dr. W. van 't Spijker wijst er in zijn preadvies op dat de bedoeling is om een richtlijn te hebben, maar dat het niet beslist noodzakelijk is om een dergelijke vraag op te nemen.

De synode besluit deze instructie niet te aanvaarden.

Art. 24.

Ingekomen stukken.

De praeses stelt de volgende ingekomen stukken aan de orde:

- a. Acts of the reformed ecumenical synod, Australia 1972. Over de Gereformeerde Oecumenische Synode zal nog nader gesproken worden;
- b. brief van ds. W. H. van Halsema te Sao Paulo namens de Igreja Evangelica Reformada no Brasil met dank voor de uitnodiging een afgevaardigde te zenden naar de synodevergadering. Afvaardiging is niet mogelijk;
- c. brief van de P.S. van het Oosten inzake wijziging afvaardiging;
- d. brief van de Reformed Churches of New Zealand met dank voor de uitnodiging. Afvaardiging is niet mogelijk.
- e. brief van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika met mededeling van de afvaardiging van prof. dr. J. L. Helberg.

Art. 25.

Schorsing.

In verband met de maaltijd schorst de praeses de zitting.

VERVOLG EERSTE ZITTING
dinsdag 27 augustus 1974 van 7-9 uur.

Art. 26.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 119 : 28, 32.

Art. 27.

Presentie.

Oud. S. Pieper, in de morgen- en middagvergadering vervangen door oud. A. L. de Bruyne, is thans aanwezig. Hij betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 28.

Toespraak ds. A. Stehouwer.

De praeses geeft het woord aan ds. A. Stehouwer die blijkens ingekomen brieven van deputaten Church Unity and Correspondence en van de synode van de Free and Old Christian Reformed Churches of Canada and the U.S.A. is afgevaardigd namens deze kerken.

Ds. Stehouwer brengt van deze kerken de groeten over en wenst de synode de leiding van de Heilige Geest toe.

Hij deelt mee dat op de laatste synode van hun kerken besloten is de naam van de kerken te veranderen in Free Reformed Churches of North America.

De kerken aldaar maken steeds meer een eigen ontwikkeling door. Dit blijkt ook uit het feit dat ds. Stehouwer de eerste afgevaardigde is uit deze kerken, die niet in Nederland zijn opleiding ontving. De kerken zorgen voor de opleiding van predikanten, zij het dan met hulp van het Prot. Reformed Seminary in Grand Rapids.

Zending en evangelisatie hebben de aandacht van de kerken. Ook uit het feit, dat binnenkort via 5 radiostations de boodschap van het evangelie zal worden doorgegeven, blijkt de grote activiteit van deze kerken. Wanneer gezien wordt op wat gedaan is, moet dit tot ootmoed stemmen.

Ook in Canada ontkomt men niet aan de invloed van de tijd. Zien we op de mensen, dan is er reden om bezorgd te zijn. Zien we op Jezus Christus, de overste Leidsman en Voleinder des geloofs, dan kunnen we verder.

De praeses beantwoordt ds. Stehouwer. Hij gewaagt van de waardering voor de grote activiteit, die ontplooid wordt. Het gaat er niet om of wij een grote kerk zijn of een kleine kerk, het gaat erom of wij getrouw zijn.

Art. 29.

Toespraak Rev. A. G. Ross.

Thans krijgt Rev. A. G. Ross het woord. Blijkens een ingekomen schrijven vertegenwoordigt hij de Free Church of Scotland. Hij wijst op de overeenkomst tussen de kerk, die hij vertegenwoordigt en de Christelijke Gereformeerde Kerken, ook in de geschiedenis.

Hij leest Hebr. 12 : 28. Veel is er wat wankelt en verandert, maar het Koninkrijk is onwankelbaar. We hebben een „revival” nodig. Laten wij bidden dat deze herleving niet komt aan het eind van de dagen, maar in het midden der dagen; niet aan het eind van ons leven, maar nú.

De toespraak van Rev. Ross wordt vertaald en beantwoord door prof. dr. J. P. Versteeg.

Art. 30.

Telegram aan H.M. Koningin Juliana.

De synode besluit het volgende telegram te zenden aan H.M. Koningin Juliana: De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, in vergadering bijeen te Amsterdam-Nieuw-West, bidt U Gods zegen toe bij de vervulling van Uw taak bij de gratie Gods en spreekt uit dat zij U, Uw huis en Uw regering met haar gebeden blijft omringen.

Twee coupletten van het Wilhelmus worden hierna staande gezongen.

Art. 31.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat prof. dr. J. van Genderen is voorgegaan in dankgebed.

Hierna vindt nog een samenspreking plaats met de samenroepers en rapporteurs van de commissies.

TWEEDE ZITTING

woensdag 28 augustus 1974 van 9.15-12.30 uur.

Art. 32.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 138 : 2 en 3, leest 1 Petr 1 : 13-25 en gaat voor in gebed.

Art. 33.

Appel-nominaal.

Bij het appel-nominaal blijkt dat oud. J. van Ledden weer aanwezig is. Oud. A. de Vin is niet aanwezig, terwijl ook zijn secundus ontbreekt. Oud. S. Pieper wordt vervangen door oud. A. L. de Bruyne.

Art. 34.

Vertegenwoordiging in de RCOB.

112 De praeses stelt aan de orde het rapport van de vertegenwoordiger in de Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel (RCOB) (bijlage IX).

Hij heet drs. W. C. Moerdijk welkom. Op de vraag, waarom contact en overleg begeerd wordt met de deputaten voor de evangelisatie (zie voorstel 2 uit het rapport) antwoordt drs. W. C. Moerdijk: deze deputaten zijn per definitie bezig met de vragen en de bezinning over de overdracht van het evangelie.

Het blijkt dat deze materie te belangrijk is om zonder voorafgaande commissoriale behandeling afgedaan te worden.

De synode besluit deze zaak toe te vertrouwen aan commissie V (zie art. 118).

Art. 35.

Arbeid van de commissies.

Hierna krijgen de commissies gelegenheid om met hun werk te beginnen.

Art. 36.

Ingekomen stukken.

Na het beraad van de commissies stelt de praeses de volgende ingekomen stukken met advies van het moderamen aan de orde. Overeenkomstig dit advies wordt besloten

1. in handen te stellen van commissie III:
  - a. de brief van de particuliere synode van het Noorden d.d. 12 juni 1973 (met bijlage);
  - b. de brief van de classis Zwolle d.d. 2 november 1973;
  - c. het schrijven van dr. A. Ruiter te Driehuis d.d. 14 augustus 1974 (met bijlage);
2. in handen te geven van commissie IV:
  - a. de brief van de Bond van Chr. Geref. Jongerenverenigingen in Nederland d.d. 7 juni 1974;
  - b. de brief van br. B. Molenaar te Apeldoorn d.d. 16 augustus 1974 (met bijlage: 75 ex. van het visie-program van de jongerenbond);
  - c. het schrijven van Amnesty International, Klaas G. van Smeden te Delft, d.d. 19 augustus 1974 (met bijlage);
3. in handen te stellen van commissie VI:

de brief van de Koninklijke Nederlandse Militaire Bond Pro Rege d.d. 4 februari 1974;
4. in handen te geven van de quaestor:

het schrijven van drs. W. C. Moerdijk te Purmerend, april 1974;
5. goede nota te nemen van:

de brief van de kerkeraad der Chr. Geref. Kerk te Amsterdam-Nieuw-West d.d. 13 augustus 1974;
6. aan het verzoek van het „Rotterdams Nieuwsblad” te voldoen onder dezelfde voorwaarden als door de synode Rotterdam 1959 zijn gesteld (Acta art. 11);
7. voor kennisgeving aan te nemen:

de brief van A. B. Hüsken te Vorden, d.d. 27 februari 1974.

Art. 37.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat prof. dr. W. van 't Spijker is voorgegaan in dankgebed.

DERDE ZITTING

dinsdag 17 september 1974 van 10-12.30 uur.

Art. 38.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 89 : 3 en 4, leest 2 Tim. 2 : 1-13 en gaat voor in gebed.

Art. 39.**Appel-nominaal.**

Bij gehouden appel blijkt dat ds. J. C. L. Starreveld vervangen is door ds. H. Last en oud. P. Hovius door oud. T. Hamstra. De primi-afgevaardigden oud. P. van Hartingsveldt en oud. A. Kreuzen zijn voor het eerst aanwezig. Oud. S. Pieper is vervangen door oud. A. Alderden. De voor het eerst aanwezigen betuigen instemming met de belijdenis. De praeses heet ds. J. Tamminga welkom, wiens aanwezigheid, ook zonder officiële credentiebrieven, op prijs wordt gesteld.

Art. 40.**Dankbetuiging.**

De praeses deelt mede dat van H.M. Koningin Juliana een dankbetuiging is ontvangen. Het telegram luidt:

H.M. de Koningin zegt u dank voor uw telegram met de daarin vervatte zegenbede.

van der Hoeven, Part. Secretaris.

Art. 41.**Ingekomen stuk.**

De praeses deelt mede dat een brief ontvangen is van de Reformed Churches of Australia met dank voor de uitnodiging. Afvaardiging is niet mogelijk.

Art. 42.**Vertegenwoordiging van de kerken.**

De praeses leest het aanvullend rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken voor. De synode neemt met dankbaarheid kennis van dit rapport, waaruit blijkt dat onze Kerken ten behoeve van de Theologische Hogeschool een deel van een nalatenschap zullen ontvangen.

Art. 43.**Theologische Hogeschool.**

113, 117 De praeses stelt aan de orde het rapport van het curatorium van de Theologische Hogeschool (bijlage X). Commissie I rapporteert (bijlage XI).

De praeses heet ds. M. C. Tanis, president-curator, welkom.

Vele vragen over het algemeen beleid worden gesteld. Gevraagd wordt o.m. naar het toezicht van de curatoren op de publicistische arbeid van de hoogleraren, naar het aanvragen van subsidie, de pastorale zorg voor de studenten. Oud. J. van Ledden dient het volgende voorstel in:

Voorstel 8 worde:

uit te spreken dat het recht van een generale synode inzake het benoemen, instrueren en ontslaan van hoogleraren aan de Theologische Hogeschool, als ook inzake het vaststellen van het karakter en de duur van de studie onverkort dient te blijven, ongeacht een eventuele dreigende intrekking van de aan de Hogeschool verleende rechten.

Het daarmee corresponderende gedeelte in het commissierapport worde dienovereenkomstig gewijzigd.

Oud. Th. van Dolderen dient de volgende voorstellen in:

Voorstel 8 worde:

uit te spreken dat door aanvaarding van welke subsidiëring dan ook de besluitvorming van een generale synode zowel inzake het benoemen van hoogleraren aan de Theologische Hogeschool, als ook inzake het vaststellen van karakter, duur en inhoud van de studie, en het beleid met betrekking tot de toelating van studenten, niet in gevaar mag komen.

en voorstel 9 worde:

het curatorium te machtigen tot het aanvragen van een partiële subsidiëring van de Theologische Hogeschool, tot maximaal 40% der totale exploitatiekosten op jaarbasis, zodra de erkenning door de overheid is geschied, en de garantie als bedoeld in 8 is verkregen.

Oud. A. Kreuzen stelt voor t.a.v. de praktische vorming het curatorium te vragen een mogelijkheid te zoeken in de opleiding een stage-periode op te nemen. In deze periode zullen hulpdiensten verricht worden in één der kerken onder leiding van de kerkeraad (en predikant) onder toezicht van de classis en op kosten van de kerk, waar zal worden gewerkt.

Dr. T. Brienen stelt voor in voorstel 8 de woorden „het aanvragen van een partiële subsidiëring” te wijzigen in: „het aanvragen van subsidiëring”.

De rapporteur, ds. P. den Butter, gaat op de gestelde vragen in. T.a.v. het amendement van oud. van Ledden merkt hij op, dat hier wel een verscherping is in vergelijking met het commissierapport, maar geen tegenstelling. T.a.v. het amendement van oud. van Dolderen poneert hij dat het meer een kwestie is van formulering.

Ds. M. C. Tanis, president-curator, geeft een nadere toelichting. O.m. spreekt hij over de publicaties van de hoogleraren. Hij wijst erop dat er geen directe synodale opdracht is om toezicht uit te oefenen op de bedoelde publicaties. Er is wel gesprek. Dit moet gezien worden als een teken van meelevens. Alle publicaties worden gelezen en besproken, wanneer dit nodig blijkt te zijn.

De bezorgdheid in betrekking tot vragen rondom het aanvragen van erkenning en subsidie is te begrijpen. De subsidiërende instantie zal zich echter niet mengen in het studieprogramma (zie art. 47).

Art. 44.

Schorsing.

In verband met de maaltijd schorst de praeses de zitting.

VERVOLG DERDE ZITTING

dinsdag 17 september 1974 van 2-6 uur.

Art. 45.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 106 : 3.

Art. 46.

Attenties.

De praeses vestigt de aandacht op de bloemen, waarmede de kerkeraad van Rijnsburg de synodetafels heeft getooid. Sigaren zijn aangeboden door de Ritmeester Sigarenfabrieken, Veenendaal.

Art. 47.

Vervolg - Theologische Hogeschool.

Thans krijgt de rector prof. dr. W. van 't Spijker gelegenheid om nader op de gestelde vragen in te gaan. Hierna maakt prof. dr. J. van Genderen nog enige opmerkingen over de erkenning en de subsidiëring.

Een door ds. G. Blom ingediend amendement met betrekking tot een publicatie van prof. dr. B. J. Oosterhoff wordt door hem ingetrokken na de verzekering van de president-curator, ds. M. C. Tanis, dat het gesprek op basis van wederzijds vertrouwen wordt voortgezet met deze hoogleraar.

De synode besluit

1. de handelingen van curatoren goed te keuren met dank voor de gedane arbeid;
2. opnieuw een secretaris-curator te benoemen, alsmede een secundus;
3. het curatorium op te dragen aandacht te blijven besteden aan de voorziening in de vacature van een spraakleeraar aan de Theologische Hogeschool;
4. de heer G. Ruiters hartelijk te danken voor het door hem verrichte werk aan de vooropleiding van de Theologische Hogeschool;
5. het curatorium opnieuw op te dragen om te overwegen of een nog meer gerichte praktische vorming van de studenten mogelijk is en hierover te rapporteren op de eerstvolgende generale synode;
6. het curatorium op te dragen zich te bezinnen op een intensivering van de pastorale begeleiding van de studenten en hierover op de eerstvolgende generale synode te rapporteren en intussen zelf het nodige te doen;
7. de door het curatorium onder voorbehoud van goedkeuring door de generale synode gemaakte bepalingen, luidende: „dat de leden van de Academische Raad, alsmede de leden van het college van curatoren, het wetenschappelijke en het overige personeel van een Nederlandse universiteit of hogeschool bevoegd zijn het onderwijs bij te wonen”; „dat de colleges en praktische oefeningen, alsmede de inrichtingen en verzamelingen van de Theologische Hogeschool te allen tijde toegankelijk zijn voor de minister en de door hem aan te wijzen personen, alsmede voor de commissie, bedoeld in art. 139 van de wet op het wetenschappelijk onderwijs” goed te keuren;
8. uit te spreken, dat door erkenning en subsidiëring het recht van een generale synode inzake het benoemen, instrueren en ontslaan van hoogleraren aan de Theologische Hogeschool, inzake het vaststellen van het karakter en de duur van de studie, als ook inzake het bepalen van het beleid met betrekking tot de toelating en eventuele verwijdering van studenten en leerlingen onverkort moet blijven, ongeacht een eventueel dreigende intrekking van de aan de Hogeschool verleende rechten;
9. het curatorium te machtigen tot het aanvragen van een partiële subsidiëring van de Theologische Hogeschool, zodra de erkenning door de overheid is geschied;
10. in principe te besluiten dat aan de Theologische Hogeschool voortgezette studie mogelijk gemaakt moet worden en het curatorium op te dragen, zodra de Theologische Hogeschool door de overheid erkend en gesubsidieerd is, alles in het werk te stellen, opdat deze mogelijk-

heid gerealiseerd worde en daarover te rapporteren aan de eerstvolgende generale synode;

11. de regeling volgens art. 15 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool als volgt te wijzigen:

Regeling volgens art. 15 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool.

Art. 1

Aan de Theologische Hogeschool is een voorbereidende opleiding verbonden. Studenten die tot deze opleiding zijn toegelaten, ontvangen onderwijs in Bijbelkennis, Grieks en/of Latijn, alsmede in een of meer vakken waarvan de kennis nodig is om het onderwijs in de theologie met vrucht te volgen.

Art. 2

Alleen wie met gunstig gevolg het admmissie-examen heeft afgelegd wordt ingeschreven als leerling van de voorbereidende opleiding.

Bij het admmissie-examen moet worden overgelegd, behalve het bewijs dat men tenminste één jaar lid van een Christelijke Gereformeerde Kerk is, een getuigschrift betreffende godsvrucht en karakter, afgegeven door de kerkeraad van de kerk waartoe de adspirant behoort.

Het admmissie-examen, dat wordt afgenomen door het curatorium van de Theologische Hogeschool, bijgestaan door hoogleraren, omvat:

- a. een onderzoek naar de vreze des Heren en de beweegredenen om evangeliedienaar te worden;
- b. een onderzoek naar de kennis van de Bijbelse geschiedenis en van de hoofdzaken van de gereformeerde geloofsleer, inzonderheid van de Heidelbergse Catechismus.

Het eerste jaar van de inschrijving wordt altijd als een proefjaar beschouwd.

Art. 3

Aan het einde van de voorbereidende opleiding wordt ten overstaan van het college van docenten examen afgelegd. Een gunstige uitslag van dit examen verleent toegang tot de propaedeuse der theologie.

Het curatorium kan zich bij dit examen doen vertegenwoordigen door een commissie.

Art. 4

Wanneer een leerling van deze voorbereidende opleiding zich onbehoorlijk gedraagt, zal het college van docenten hem hierover onderhouden. Indien hij aan de vermaning geen gehoor geeft, zal hij als leerling worden geweerd.

De definitieve beslissing berust bij het curatorium van de Theologische Hogeschool.

Art. 5

Het jaarlijkse lesgeld wordt door de deputaten-financieel bepaald. Wie deze opleiding verlaat of van haar wordt verwijderd heeft geen recht op terugbetaling.

12. te besluiten, dat voortaan voor toelating tot de vooropleiding aan de Theologische Hogeschool als voorwaarde gesteld wordt het bezit van een einddiploma van het V.W.O. (Atheneum of H.B.S.), van de Pedagogische Academie, de H.T.S. of van de H.L.S.

Art. 48.

Deputaten-financieel Theologische Hogeschool.

120 Het rapport van de deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool
 123 wordt in bespreking gegeven (bijlage XII) alsmede het desbetreffende
 rapport van commissie VII (bijlage XIII). Verschillende vragen worden ge-
 steld. Met name het voorstel om de rechten en de verplichtingen alsmede
 het vermogen van het emeriteringsfonds te doen overdragen aan de emeriti-
 kas ontmoet bezwaren. De rapporteur, oud. G. G. van Wijngaarden en de
 voorzitter van deputaten, oud. J. D. Wisman, antwoorden. Prof. dr. J. van
 Genderen adviseert t.a.v. voorstel 3 een andere formulering.

De rapporteur en de voorzitter van deputaten gaan hiermee accoord.

Oud. A. de Geus dient het volgende voorstel in: de synode besluite
 deputaten op te dragen het vraagstuk van de emeritering van de hoog-
 leraren, eventueel in overleg met deputaten art. 13 K.O. te bestuderen en
 daarover op de volgende generale synode te rapporteren.

De synode besluit

1. het beleid van deputaten onder dankzegging voor hun arbeid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten met hun secundi te benoemen;
3. het voorstel inzake het inschrijfgeld te aanvaarden door in art. 14 en 16 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool en in art. 5 van de Regeling volgens art. 15 in te voegen na collegegeld, respectievelijk lesgeld: „en inschrijfgeld” en door in de instructie voor de deputaten-financieel voor de Theologische Hogeschool in art. 6 sub c te lezen: „het vaststellen van inschrijf-, college-, les- en examengelden”;
4. deputaten op te dragen het vraagstuk van de emeritering van de hoogleraren in overleg met het curatorium en eventueel in overleg met deputaten naar art. 13 K.O., te bestuderen en daarover op de volgende generale synode te rapporteren;
5. het voorstel van deputaten tot aanvulling van het emeriteringsfonds met resp. f 40.000,—, f 44.000,— en f 48.000,—, over de jaren 1975, 1976 en 1977 niet over te nemen.

Art. 49.

Studiefonds Theologische Hogeschool.

124 De praeses vraagt de aandacht voor het rapport van de deputaten voor
 126 het studiefonds van de Theologische Hogeschool (bijlage XIV). Commissie I
 rapporteert (bijlage XV). De rapporteur, ds. P. den Butter, verdedigt het
 commissierapport. Dr. T. Bienen, de secretaris van deputaten, geeft een
 nadere toelichting t.a.v. de visie van deputaten. Deputaten stellen geen
 ander beleid voor, het gaat hier om een verlegging van de steun. Het wordt
 zo, dat degenen die afgestudeerd zijn en rijksstudietoelagen ontvingen, met
 schuld een pastorie ingaan. Het is onjuist om die last zo nodig te laten druk-
 ken op de plaatselijke gemeente en nog onjuister om te adviseren een aan-
 vraag in te dienen bij de kas voor onderlinge bijstand. Prof. dr. J. van
 Genderen geeft een nadere toelichting over de rijksstudietoelagen. Hij wijst
 er verder op dat een wijziging van art. 19 K.O. alleen kan plaats vinden na
 een instructie uit de kerken. Deputaten kunnen slechts voorstellen hun
 instructie te veranderen. De praeses vraagt of er contact was tussen de
 commissie en deputaten. Wanneer op deze vraag ontkennend wordt geant-

woord, stelt de praeses voor deze zaak terug te verwijzen naar commissie I, opdat er alsnog contact met deputaten zij. Aldus wordt besloten (zie art. 55).

Art. 50.

Steun kerken in de polders.

127, 130 Aan de orde worden gesteld het rapport van deputaten voor de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer (bijlage XVI) en rapport I van commissie V (bijlage XVII). De rapporteur, dr. T. Brienens, en de voorzitter van deputaten, ds. H. v. d. Schaaf, gaan op de gestelde vragen en opmerkingen in.

De synode besluit

1. het beleid van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
2. opnieuw een voorzitter, secretaris en penningmeester te benoemen;
3. deputaten mandaat te geven om een afzonderlijke kracht aan te trekken voor het werk in Lelystad en Almere;
4. deputaten op te dragen voort te gaan met de plannen voor kerk- en pastoriebouw in Lelystad.

Art. 51.

Ambtelijke bearbeiding schippers.

130 132 De praeses stelt aan de orde het rapport van deputaten voor de ambtelijke bearbeiding van de schippers (bijlage XVIII) en het desbetreffende rapport van commissie V (bijlage XIX). Dr. T. Brienens, rapporteur, gaat op gestelde vragen in, terwijl ds. P. N. Ribbers namens deputaten een toelichting geeft.

De synode besluit

1. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid en hun beleid goed te keuren;
2. deputaten op te dragen de komende synode een doorlichting te geven van de problemen van onze schippers;
3. uit te spreken, dat het huidige rapport niet overtuigt van de noodzaak van het beroepen van een predikant voor dit werk, hoewel deputaten, gelet op hun instructie, daartoe de vrijheid hebben;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 52.

Schorsing.

In verband met de maaltijd schorst de praeses de zitting.

VERVOLG DERDE ZITTING

dinsdag 17 september 1974 van 7-9 uur.

Art. 53.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 36 : 3.

Art. 54.

Kerk en recreatie.

Door de praeses wordt aan de orde gesteld het rapport van de deputaten

133, 135 voor kerk en recreatie (bijlage XX). Commissie V rapporteert (bijlage XXI). Na enige bespreking en beantwoording van vragen door dr. T. Brienen, rapporteur, en ds. J. Westerink, voorzitter van deputaten, besluit de synode

1. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen de kerken in te lichten over de problematiek rondom de recreatie, zoals deze in hun rapport naar voren is gebracht, en daarbij er de kerkeraden bijzonder op te wijzen, dat
  - a. zij er op toezien dat hun leden niet door langdurige afwezigheid van de kerken vervreemden;
  - b. dat zij er bij hun leden op aandringen, dat deze in het zoeken van een tweede verblijfplaats rekening houden met de vraag of er in de naaste omgeving een Chr. Geref. kerk is;
  - c. kerkeraden in de recreatiegebieden zoveel mogelijk gasten opvangen, hun gelegenheid bieden met hun gastgemeente mee te leven en bij gebleken ontrouw de kerkeraad van de thuisgemeente inlichten;
  - d. kerkeraden, wanneer zij bekend zijn of worden met de tweede verblijfplaats van hun leden, deze doorgeven aan de gastgemeente in het recreatiegebied;
4. deputaten op te dragen voort te gaan met de bezinning zoals die in de opdracht van de synode 1971/72 is omschreven.

Art. 55.

Vervolg – Studiefonds Theologische Hogeschool.

De praeses geeft de rapporteur van commissie I, ds. P. den Butter, gelegenheid het resultaat van het beraad t.a.v. het studiefonds van de Theologische Hogeschool mee te delen (zie ook art. 49).

De synode besluit

1. het beleid van deputaten goed te keuren, met dank voor de verrichte werkzaamheden;
2. opnieuw een eerste en tweede penningmeester te benoemen;
3. a. de opdracht van deputaten vooralsnog niet te wijzigen en de door deputaten dienaangaande ingediende voorstellen niet te aanvaarden;
b. deputaten op te dragen zich in verband met de gewijzigde omstandigheden nader te bezinnen op de vraag of en in hoeverre een wijziging van hun instructie wenselijk c.q. noodzakelijk is en daarover op de volgende synode te rapporteren.

Art. 56.

Art. 8 K.O.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Oosten (8.03), luidende:

De particuliere synode van het Oosten, overtuigd van de betekenis van het goed functioneren van art. 8 K.O.; constaterend

- a. dat er een toenemende begeerte bestaat om langs de weg van art. 8 tot het predikambt te komen;
- b. dat de huidige bepalingen een willekeurige hantering van art. 8 niet uitsluiten;

van oordeel

dat de bepalingen bij art. 8 veranderd, verduidelijkt en verscherpt dienen te worden;

stelt de generale synode voor de bepalingen bij art. 8 aldus te formuleren:

1. wordt: Niemand mag volgens art. 8 geëxamineerd worden, die reeds aan een theologische (hoge)school of universiteit gestudeerd heeft en daar geëxamineerd is.

2. Bij het onderzoek volgens art. 8 K.O. dient door alle kerkelijke vergaderingen bij het beoordelen van singuliere gaven gelet te worden op:

a. bekwaamheid om anderen te leren (2 Tim. 2 : 2);

b. bekwaamheid om een gemeente te stichten.

3. wordt oud 2, waarbij de aanhef blijft.

a. blijft zo.

b. wordt: De kerkeraad zal daartoe beginnen met een onderzoek in te stellen naar zijn verhouding tot de Here, roeping, singuliere gaven en levenswandel, waarna hij de adspirant aan de classis zal voordragen onder overlegging van een zo volledig mogelijk schriftelijk rapport.

c. wordt: De classis zal, gezien het rapport van de kerkeraad, daarna voorlopig onderzoek doen naar kennis van- en inzicht in de Heilige Schrift, kennis van- en zuiverheid in belijdenis, verhouding tot de Here, roeping tot het ambt, de overige singuliere gaven en algemene ontwikkeling. Bovendien zal de classis de adspirant een preekvoorstel laten houden over een door haar opgegeven tekst.

d. wordt: Bij genoegzame eenparigheid ten aanzien van de aanwezigheid van alle vereiste singuliere gaven, draagt de classis de adspirant voor aan de particuliere synode, onder overlegging van een schriftelijk rapport van de kerkeraad onder b. genoemd.

e. wordt: Na de bespreking van de rapporten van kerkeraad en classis stelt de particuliere synode bij de adspirant ook zelf een onderzoek in, op gelijke wijze als sub c voor de classis is aangegeven. Nadat ook de particuliere synode de vereiste singuliere gaven duidelijk gebleken zijn, verleent zij de betreffende classis toestemming tot het afnemen van het praeparatoir examen.

f. wordt: Om zich voor dit examen te bekwamen, zal door de classis voor de adspirant een studieprogramma worden opgesteld, waarbij het inwinnen van advies van de hoogleraren van de Theologische Hogeschool wenselijk is.

g. wordt oud h.

h. wordt oud i. Na de opsomming van de vakken komt: Ook zal hij een preekvoorstel houden over een tekst, hem 14 dagen te voren opgegeven.

i. wordt oud j.

j. wordt oud k.

k. wordt: Wanneer een jaar na de beroepbaarstelling geen beroep op hem is uitgebracht, zal de kandidaat zich opnieuw met de classis in verbinding stellen.

136 Commissie II rapporteert (bijlage XXII).

Verschillende opmerkingen worden gemaakt en bezwaren genoemd. Zo wordt als bezwaar aan gevoeld door een afgevaardigde, dat de plaatselijke kerkeraad de plicht ontnomen wordt zich een oordeel te vormen over de broeder die volgens art. 8 K.O. wil staan naar het ambt van dienaar des Woords. „Genoegzame eenparigheid” is moeilijk te bepalen. Een andere

afgevaardigde refereert aan enkele uitspraken van docent F. P. L. C. van Lingen, die hij gedaan heeft op de synode van 1895. Gevraagd wordt naar een nadere toelichting over „singuliere gaven”.

De rapporteur, ds. H. Biesma, gaat op de vragen in. Het is niet de bedoeling de kerkeraad uit te schakelen. De plaatselijke kerkeraad moet zich een oordeel vormen en een rapport voorleggen aan de classis. Singulier is wat er uitspringt. Dan is evident dat iemand zulke gaven heeft.

Ds. J. Brons geeft een nadere toelichting namens de P.S. van het Oosten. Hij verwijst naar de Acta van de synode van Utrecht 1899, art. 34.

Ds. H. van der Schaaf stelt voor de oude lezing van 2b te handhaven. Prof. dr. B. J. Oosterhoff adviseert bij de oude regeling te blijven. De praeses wijst erop dat er thans een discrepantie is tussen iemand die volgens art. 8 K.O. predikant wordt en iemand die zich meldt bij het curatorium voor het admissie-examen. Na nog enige bespreking neemt de synode het volgende besluit:

De generale synode,
gelet op de instructie van de particuliere synode van het Oosten met betrekking tot art. 8 K.O., overtuigd van de betekenis van het goed functioneren van art. 8 K.O.,
besluit

de bepalingen bij art. 8 K.O. als volgt te formuleren:

1. Niemand mag volgens art. 8 K.O. geëxamineerd worden, die reeds aan een theologische (hoge)school of faculteit heeft gestudeerd.
  2. Bij het onderzoek volgens art. 8 K.O. dient door alle kerkelijke vergaderingen bij het beoordelen van singuliere gaven gelet te worden op:
    - a. de gave van het inzicht in de Heilige Schrift;
    - b. bekwaamheid om anderen te leren;
    - c. bekwaamheid om een gemeente te leiden.
  3. De volgende regelen zijn ten opzichte van het examen naar art. 8 K.O. in acht te nemen:
    - a. De aspirant wendt zich tot zijn kerkeraad ter verkrijging van de attesten met betrekking tot de in art. 8 K.O. geëiste gaven.
    - b. De kerkeraad zal daartoe beginnen met een onderzoek in te stellen naar zijn verhouding tot de Here, roeping, singuliere gaven en levenswandel, waarna hij de aspirant aan de classis zal voordragen onder overlegging van een zo volledig mogelijk schriftelijk rapport.
    - c. De classis zal, gezien het rapport van de kerkeraad, daarna voorlopig onderzoek doen naar de singuliere gaven, zijn verhouding tot de Here, roeping tot het ambt, kennis van en zuiverheid in de belijdenis en algemene ontwikkeling. Tevens zal de classis de aspirant een preekvoorstel laten houden over een door haar een uur van tevoren opgegeven tekst.
    - d. Bij genoegzame overeenstemming ten aanzien van de aanwezigheid van de vereiste singuliere gaven en bekwaamheden, draagt de classis de aspirant voor aan de particuliere synode onder overlegging van een zo volledig mogelijk schriftelijk rapport alsmede van dat van de kerkeraad sub 3b genoemd.
    - e. Na het onderzoek van de rapporten van kerkeraad en classis stelt de particuliere synode bij de aspirant ook zelf een onderzoek in, op soortgelijke wijze als sub 3c voor de classis is aangewezen.
- Nadat ook de particuliere synode de vereiste singuliere gaven en

- bekwaamheden heeft geconstateerd, verleent zij de desbetreffende classis toestemming tot het afnemen van het praeparatoir examen.
- f. Om zich voor dit examen te bekwamen zal door de classis voor de aspirant een studieprogramma worden opgesteld, waarbij het inwinnen van advies van de hoogleraren van de Theologische Hogeschool wenselijk is.
  - g. De classis zal hem in haar ressort gemeenten aanwijzen om onder toezicht van de predikant van de gemeente een preekvoorstel te houden, telkens over een andere tekst. Deze kerkeraden rapporteren hierover aan de classis. Na gunstige beoordeling kan de classis tot examinatie besluiten.
  - h. Ten overstaan van de gedeputeerden naar art. 49 K.O. zal praeparatoir worden geëxamineerd in de volgende vakken:
    1. Bijbelse geschiedenis;
    2. Schriftverklaring, waartoe hem vier weken tevoren hoofdstukken uit het Oude Testament en uit het Nieuwe Testament worden opgegeven;
    3. Kerkgeschiedenis;
    4. Symboliek;
    5. Dogmatiek;
    6. Ethiek;
    7. Homiletiek;
    8. Liturgiek;
    9. Catechetiek;
    10. Poimeniek;
    11. Kerkrecht.

Ook zal hij moeten improviseren over een tekst die hem een uur tevoren is opgegeven, terwijl hij een geschreven preekvoorstel dient in te leveren over een tekst hem veertien dagen tevoren opgegeven.
  - i. De examinandus moet minstens twee jaar belijdend lid van een Christelijke Gereformeerde Kerk zijn geweest, voor hij zich tot de kerkeraad wendt en moet dan de leeftijd van dertig jaar hebben bereikt.
  - j. Heeft de examinandus aan de gestelde eisen beantwoord en is hij door de classis beroepbaar gesteld, dan zal hij als hij beroepen is, het gewone peremptoir of beslissend examen moeten afleggen in de classis waaronder de gemeente ressorteert die hem beriep.
  - k. Wanneer een jaar na de beroepbaarstelling geen beroep op hem is uitgebracht, zal de kandidaat zich opnieuw met de classis in verbinding stellen (1909, 1931, 1947, 1965/6, 1974).

Art. 57.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. B. Bijleveld is voorgegaan in dankgebed.

VIERDE ZITTING

woensdag 18 september 1974 van 9.15-12.30 uur.

Art. 58.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 87 :2, 3 en 4, leest Psalm 87 en gaat voor in gebed.

Art. 59.

Appel-nominaal.

Bij gehouden appel blijkt dat de afgevaardigden aanwezig zijn als in de vorige zitting met dien verstande, dat oud. A. de Vin wordt vervangen door oud. H. Reesink en dat voor diaken H. Spies thans diaken D. Kiljan zitting neemt. Later komt oud. K. Kok ter vergadering. Hij vervangt oud. J. Bijleveld. De voor het eerst aanwezigen betuigen instemming met de belijdenis.

Art. 60.

Buitenlandse zending.

137 De praeses geeft in bespreking het rapport van de deputaten voor de
buitenlandse zending (bijlage XXIII).

148 Hierover rapporteert commissie VI (bijlage XXIV).

Ds. H. Biesma leest een gedeelte voor uit een brief van drs. W. van Heest. Diverse vragen over het beleid van deputaten worden gesteld. Het blijkt dat verschillende afgevaardigden zich geen duidelijk beeld kunnen vormen van „de groei naar volwassenheid” van de jonge kerken. Gevraagd wordt o.m. naar de verhouding van de Torajakerk tot de Wereldraad van Kerken via de Indonesische Raad van Kerken.

Ds. H. Biesma dient het volgende voorstel in:

Voorstel 9 worde aangevuld en aldus gelezen: deputaten op te dragen met gebruikmaking van het aanwezige materiaal de propaganda in het binnenland te intensiveren, zo mogelijk te komen tot een meerjarenplanning van het werk en de kerken op te roepen tot gebed om nieuwe zendingsarbeiders, opdat de arbeid op de zendingsterreinen gecontinueerd moge worden.

De praeses heet ds. H. P. Brandsma welkom, verzoekt hem aan de moderamentafel plaats te nemen en leest de credentiebrieven van de Synode Gereja Toraja Mamasa d.d. 3 augustus 1974.

Ds. H. P. Brandsma spreekt nu de synode toe en geeft een overzicht van de situatie in het Torajaland. We dienen te bedenken dat door de politieke omstandigheden er tussen 1950 en 1968 vrijwel geen zendingsarbeiders op het terrein zijn geweest. Daardoor is er een kloof in de geestelijke ontwikkeling gekomen. In de Gereja Toraja Mamasa zijn nog enkele oude predikanten en verschillende zeer jonge.

De rapporteur, ds. J. Westerink, gaat op de vragen in. De commissie zal geen bezwaar hebben de uitbreiding van voorstel 9, zoals door ds. H. Biesma is voorgesteld, over te nemen.

Ds. M. Drayer geeft namens deputaten de nodige informatie. Op de vraag of de Gereja Toraja Mamasa lid is van de Wereldraad van Kerken antwoordt hij met een beslist „neen”. Ds. H. P. Brandsma geeft op dit punt nog een nadere toelichting. De Gereja Toraja Mamasa is wel lid van de Indonesische

Raad van Kerken. Deze Raad is geen principiële organisatie, maar heeft een vertegenwoordigende taak en zorgt voor het contact met de regering. Het is onjuist om te stellen: nu is men indirect lid van de Wereldraad van Kerken. Zeker 40% van de kerken die aangesloten zijn bij deze Raad, is geen lid van de Wereldraad.

De synode besluit

1. de voorzitter van deputaten te benoemen;
2. opnieuw een deputaat-eerste en een deputaat-tweede penningmeester te benoemen met een secundus;
3. opnieuw de secretaris tot deputaat te benoemen;
4. opnieuw een adviseur te benoemen;
5. de samenwerking met de kerk van Leeuwarden goed te keuren;
6. de kerk van Leiden aan te wijzen als zending kerk;
7. inzake de door de vorige synode aanvaarde „Konsepakte van samenwerking” uit te spreken dat deputaten opnieuw het overleg met die Sendingdeputate van die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika zullen openen om de Gereformeerde Vendakerk bij de samenwerking te betrekken;
8. de kerken op te roepen tot gebed om nieuwe zendingsarbeiders, opdat de arbeid op de zendingsterreinen gecontinueerd moge worden, en deputaten op te dragen, met gebruikmaking van het aanwezige materiaal de propaganda in het binnenland te intensiveren en zo mogelijk te komen tot een meerjarenplanning van het werk (zie art. 150).

Art. 61.

Comité-generaal.

Art. 62.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de middagmaaltijd.

VERVOLG VIERDE ZITTING

woensdag 18 september 1974 van 2-6 uur.

Art. 63.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 97 : 7.

Art. 64.

Comité-generaal.

Art. 65.

Telegram.

Op voorstel van het moderamen besluit de synode met algemene stemmen aan de generale synode van de Gereformeerde Gemeenten, in vergadering te Utrecht bijeen, het volgende telegram te zenden:

De generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken bidt Uw synode die in dezelfde week vergadert, Gods zegen toe bij Uw arbeid en bidt om de eenheid van allen die de Here Jezus in onverderfelijkheid liefhebben.

Namens de synode:
J. H. Velema, praeses.
B. Bijleveld, scriba.

Art. 66.

Geestelijke verzorging militairen.

150 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de
153 geestelijke verzorging van de militairen (bijlage XXV). Commissie VI rapporteert (bijlage XXVI).

Verschillende vragen worden gesteld. Ds. C. J. Ph. Sobering, secretaris van deputaten, gaat op de vragen uitvoerig in.

Ds. P. den Butter stelt voor het commissievoorstel 2 aldus te wijzigen: deputaten op te dragen zich te bezinnen op de vraagstukken die samenhangen met het vervullen van de militaire dienstplicht in deze tijd, waarbij te denken valt aan

- a. de geestelijke verzorging van rooms-katholieke zijde en het werk van de humanistische raadslieden;
- b. de zaken van de structuur van de krijgsmacht en de politieke uitholling ervan, de dienstweigering, het pacifisme, de kernbewapening e.d. en als nieuw 3 op te nemen: de kerkeraden zodanig van informatie te voorzien, dat deze aan de hand hiervan bovengenoemde vraagstukken op een vruchtbare wijze kunnen doorspreken met de a.s. rekruten.

Ds. H. van der Schaaf stelt voor in het voorstel van ds. den Butter sub 2b toe te voegen: „het gezag”. Verder stelt hij voor het voorstel 3 van ds. den Butter aldus aan te vullen:

en de kerkeraden te verzoeken dat zij de (a.s.) militairen met klem opwekken de uren protestantse geestelijke verzorging bij te wonen.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
2. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de vraagstukken die samenhangen met het vervullen van de militaire dienstplicht in deze tijd, waarbij te denken valt aan
  - a. de geestelijke verzorging van rooms-katholieke zijde en het werk van de humanistische raadslieden;
  - b. de zaken van de structuur van de krijgsmacht en de politieke uitholling ervan, de dienstweigering, het pacifisme, het gezag, de kernbewapening e.d.;
3. a. deputaten op te dragen de kerkeraden zodanig van informatie te voorzien, dat deze aan de hand hiervan bovengenoemde vraagstukken op een vruchtbare wijze kunnen doorspreken met aanstaande rekruten;
  - b. de kerkeraden te verzoeken, dat zij de (aanstaande) militairen met klem opwekken de uren van de protestantse geestelijke verzorging bij te wonen;
4. het verzoek van de Koninklijke Nederlandse Militaire Bond Pro Rege om bij de plaatselijke kerken aan te bevelen op zondag 27 oktober 1974 het werk van de Bond in het gebed te gedenken,
  - a. te aanvaarden;
  - b. hiervan kennis te doen geven aan de kerken door deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen;
  - c. hiervan mededeling te doen aan de K.N.M.B. Pro Rege;
5. opnieuw deputaten te benoemen;
6. de nieuwe concept-regeling voor de kerkelijke positie van predikanten

belast met de geestelijke verzorging van militairen als volgt vast te stellen:

K.O. bijlage XLVII, art. 6.

Concept – regeling voor de kerkelijke positie van predikanten belast met de geestelijke verzorging van militairen.

1. Een dienaar des Woords, op voordracht van de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen, door de Overheid benoemd tot geestelijk verzorger in de krijgsmacht, blijft verbonden aan de gemeente, die hem voor deze dienst ter beschikking stelt.
2. In het geval de benoeming door de Overheid geschiedt, voor een periode van ongeveer één jaar actieve dienst, blijft de predikant zodanig aan de gemeente verbonden, dat hij na genoemde periode als regel in de eigen gemeente dient terug te keren en aldaar zijn dienst voor nog minstens één jaar dient voort te zetten.
Het gezin van de predikant behoudt gedurende die tijd recht op een vrije ambtswoning.
De kerkeraad van de betrokken gemeente kan een beroep doen op predikanten onzer kerken, in het bijzonder op die van de eigen classis, resp. particuliere synode, ter voorziening in de dienst des Woords en op de consulent voor het verrichten van de nodige werkzaamheden in de gemeente.
Bij eventueel later herhaalde oproep om voor enkele weken hulp te verlenen aan de dienst der geestelijke verzorging van militairen, dient de overheidsuitkering als neven-inkomsten van de predikant te worden beschouwd.
3. In het geval een predikant, met toestemming van zijn kerkeraad en van de deputaten zich voor meerdere jaren verbindt tot de dienst der geestelijke verzorging in de krijgsmacht, blijft hij verbonden aan de gemeente, die hem daartoe beschikbaar stelt. Echter de kerkeraad is dan, van de dag van zijn indiensttreding bij de Overheid af, ontslagen van alle financiële verplichtingen, zoals die in de beroepsbrief, of op andere wijze, waren vastgesteld en kan tot beroeping van een andere dienaar des Woords overgaan.
4. Wanneer een predikant, als sub 3 bedoeld, terugkeert uit zijn dienst aan de krijgsmacht en inmiddels (nog) geen beroeping van een gemeente heeft verkregen, zal de classis van de gemeente, waarmee hij is verbonden, een nadere regeling treffen voor zijn onderhoud en dat van zijn gezin, geldig tot zijn bevestiging in een andere gemeente. De classis heeft het recht een beroep te doen op de particuliere synoden om van hen financiële steun te ontvangen, omdat geacht kan worden, dat een geestelijk verzorger van militairen zijn dienst als zodanig verricht namens al onze kerken.
5. Tijdens zijn dienst als geestelijk verzorger van militairen is de predikant verplicht contact te onderhouden met de betrokken generale deputaten onzer kerken. Van zijn arbeid onder de militairen zal hij minstens tweemaal per jaar, zowel aan de kerkeraad sub 3 genoemd als aan de deputaten, schriftelijk rapport uitbrengen.
6. Wanneer de krijgsmachtpredikant zijn woonplaats heeft buiten het ressort van de kerk waaraan hij verbonden is, dan dienen, in geval hij zondigt ten opzichte van leer en leven, de kerkeraad van de sub 3 ge-

noemde kerk en de kerkeraad van de gemeente, waar hij als lid staat ingeschreven, samen te werken en hem te behandelen volgens de kerkelijke bepalingen.

Ressorteren beide kerken onder verschillende classes, dan dienen eventueel deze classes samen te werken.

7. De betrokken predikant ontvangt, indien hij om redenen, genoemd in art. 13 K.O. ongeschikt wordt voor de uitoefening van zijn dienstwerk, emeritaat in overeenstemming met hetgeen in dit artikel is bepaald. Hem wordt, volgens de daarvoor geldende regels, een uitkering verleend, eventueel verminderd met het bedrag, dat hij in dat geval ontvangt uit hoofde van zijn dienst in de geestelijke verzorging van de militairen.

Art. 67.

Correspondentie met de Hoge Overheid.

154 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid (bijlage XXVII). De secretaris van deputaten, mr. dr. C. J. Verplanke, gaat op de gestelde vragen in.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
2. opnieuw leden van het deputaatschap te benoemen;
3. voortaan één algemeen secundus in het deputaatschap te benoemen.

Art. 68.

Geestelijke verzorging van zeevarenden.

156 157 Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van zeevarenden (bijlage XXVIII). Commissie VI rapporteert (bijlage XXIX). Geen van de deputaten is aanwezig.

Ds. A. Broersma dient het volgende voorstel in: De generale synode, kennis nemend van het rapport van deputaten voor de geestelijke verzorging van zeevarenden en van het commissierapport;

overwegend dat deputaten als hun enige taak zien het door middel van rondzendbrieven contact houden met zeevarenden;

dat dit pastoraal contact door de desbetreffende kerkeraad kan worden onderhouden, besluite

- a. het deputaatschap voor de geestelijke verzorging van zeevarenden op te heffen;
- b. de kerkeraden op te wekken pastorale aandacht aan zeevarenden te blijven besteden;
- c. een contactpersoon met de Zeemanscentrale te benoemen.

Enkele afgevaardigden achten het een bezwaar het deputaatschap geheel op te heffen. Laat een kleine commissie voor contact benoemd worden. De praeses merkt op dat een dergelijke commissie ook een deputaatschap is. Een deputaatschap met drie leden is voldoende.

De synode besluit

1. deputaten dank te zeggen voor hun werk en waardering uit te spreken voor de door ds. Manni verrichte arbeid;
2. uit te spreken, dat classicale deputaten voor de geestelijke verzorging van zeevarenden niet nodig zijn;

3. deputaten op te dragen hun kas vóór 1 januari 1975 over te dragen aan de quaestor van de generale synode en hun de bevoegdheid te geven hun uitgaven bij de quaestor te declareren;
4. drie deputaten te benoemen en de instructie van deputaten, art. 2, dienovereenkomstig te wijzigen.

Art. 69.

Echtscheiding.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Oosten, (8.13) luidende:

Aangezien in het huidige rechtsverkeer ook de duurzame ontwrichting van het huwelijk als grond voor echtscheiding wordt aangemerkt,

- a. overwege de generale synode of dit geen aanleiding geeft om bij de Overheid een protest te laten horen;
- b. spreke de generale synode uit welke consequenties dit heeft voor de kerkelijke gedragslijn ten aanzien van leden wier huwelijk op deze grond ontbonden wordt.

158 Commissie IV rapporteert (bijlage XXX).

In de discussie blijkt dat verscheidene afgevaardigden een grondige bespreking wensen van heel de problematiek. Zelfs wordt gepleit voor een studiecmissie. Andere afgevaardigden zijn van mening dat men geval voor geval moet bezien en dat een studiecmissie weinig zin heeft. Op voorstel van de praeses besluit de synode de verdere behandeling van deze zaak uit te stellen tot de hoogleraar in het kerkrecht, prof. dr. W. van 't Spijker, aanwezig is (zie ook art. 117).

Art. 70.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de avondmaaltijd.

VERVOLG VIERDE ZITTING

woensdag 18 september 1974 van 7-8 uur.

Art. 71.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 146 : 6 en 8.

Art. 72.

Gehandicapten.

159, 162 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van lichamelijk en geestelijk gehandicapten (bijlage XXXI). Commissie V rapporteert (bijlage XXXII). De secretaris van deputaten, br. A. v. d. Kruk gaat op de gestelde vragen in. Ds. Chr. Verhage stelt voor bij commissievoorstel sub 2 alleen te besluiten: de „overeenkomst van samenwerking” goed te keuren.

De praeses deelt mede dat het moderamen van de generale synode der Nederlandse Hervormde Kerk in een brief d.d. 2 juli 1974 heeft bericht dat

het moderamen besloten heeft zijn goedkeuring te hechten aan de overeenkomst van samenwerking d.d. 8 oktober 1971 voor de geestelijke verzorging van doven.

Dr. T. Brienens, rapporteur, verdedigt het commissievoorstel. Wij hebben een concept-overeenkomst van samenwerking ontvangen. Er wordt van de synode een oordeel gevraagd en een inbreng verwacht.

De synode besluit

1. deputaten dank te brengen voor hun werk;
2. de „overeenkomst van samenwerking” goed te keuren na de volgende aanvulling en wijzigingen:
  - a. Als 1 op te nemen: De geestelijke verzorging van de Christelijke Gereformeerde, de Gereformeerde en de Hervormde doven dient te geschieden op basis van Schrift en Belijdenis;
  - b. de volgende artikelen te nummeren van 2 t/m 10;
  - c. art. 7 te doen luiden: Indien een der predikantsplaatsen vacant raakt, wordt in de vacature geen beroep uitgebracht of toezegging daarvan gedaan, dan nadat de Hervormde Commissie en de beide colleges van Deputaten daarover overeenstemming hebben bereikt;
3. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 73.

Emeriteringsleeftijd.

De praeses geeft in bespreking de instructie van de particuliere synode van het Noorden (8.04) luidende:

De generale synode geve deputaten art. 13 opdracht

1. te onderzoeken of het gewenst is art. 13 sub 1a zodanig te wijzigen, dat
  - a. de 70-jarige leeftijd als verplichte emeriteringsleeftijd zal gelden;
  - b. de mogelijkheid om zonder doktersadvies of zonder 40 dienstjaren op 65-jarige leeftijd met emeritaat te gaan wordt gegeven;
  - c. bij overlegging van een attest van twee geneesheren zonder meer tot emeritering om gezondheidsredenen kan worden overgegaan;
  - d. het onder art. 13 sub 1c vermelde zo wordt gewijzigd dat het met het bovenstaande in overeenstemming is.
2. hiervan op de eerstkomende generale synode verslag uit te brengen en de generale synode dienaangaande te adviseren.

Toelichting.

De particuliere synode heeft overwogen

- dat in het bedrijfsleven pensionering op 65-jarige leeftijd een normale en in de regel ook een verplichte zaak is;
- dat in de tegenwoordige samenleving, waar onze kerken en onze predikanten midden in staan, een zodanig hoog werktempo en een zodanige veelzijdige inspanning van onze predikanten gevraagd wordt, dat meer dan vroeger een emeritering op 65- c.q. 70-jarige leeftijd voor de hand ligt;
- dat ook hoogleraren van de Theologische Hogeschool met het bereiken van de 70-jarige leeftijd terugtreden;
- dat emeritering, ook wanneer dat op 70-jarige leeftijd verplicht geschiedt, immers niet het neerleggen van alle ambtelijke werkzaamheden betekent, omdat een predikant na zijn emeritering eventueel in een gemeente hulpdiensten kan verrichten;

alsmede de instructie van de particuliere synode van het Westen (8.05) luidende:

De generale synode besluite

1. uit te spreken dat predikanten van onze kerken gerechtigd zijn op 65-jarige leeftijd emeritaat aan te vragen;

2. artikel 13 K.O. sub 1a, tweede zin, aldus te lezen:

„Indien niet wegens het bereiken van de leeftijd van 65 jaar emeritaat wordt aangevraagd, dienen attesten van twee geneesheren te worden overgelegd”;

idem sub 1c te lezen:

„Bij ongeschiktheid van een dienaar, die nog niet de leeftijd van 65 jaar bereikt heeft, is de kerkeraad gehouden hem minstens een half jaar ziekteverlof te geven alvorens een aanvraag tot emeritering bij de classis in te dienen”;

idem sub 1d te lezen:

„De classes zijn gehouden bij gevallen van emeritering beneden de leeftijd van 65 jaar te onderzoeken of de in art. 13 bedoelde ongeschiktheid tot de dienst mogelijk heeft opgehouden en dus het emeritaat moet worden ingetrokken”.

163 Commissie VII rapporteert (bijlage XXXIII).

Verschillende afgevaardigden voeren over deze materie het woord. T.a.v. een eventuele verplichting om op 70-jarige leeftijd emeritaat aan te vragen wordt enerzijds opgemerkt dat het voor kan komen dat een kerkeraad van mening is dat de predikant aan emeritering toe is en de predikant zelf verder wil arbeiden, en wordt anderzijds betoogd dat het niet juist zou zijn een verplichting op te leggen, wanneer een predikant begeert te blijven, terwijl de kerkeraad deze predikant nog gaarne in actieve dienst wil behouden (zie ook art. 86).

Art. 74.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat prof. dr. J. P. Versteeg is voorgegaan in dankgebed. Hierna worden de leden van de synode ontvangen door de kerk van Amsterdam-Nieuw-West.

VIJFDE ZITTING

donderdag 19 september 1974 van 9.15-12.30 uur.

Art. 75.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 3 : 2 en 3, leest Efeze 2 : 11-22 en gaat voor in gebed.

Art. 76.

Appel-nominaal.

Bij het appel-nominaal blijkt, dat ds. J. C. L. Starreveld weer aanwezig is, dat ds. A. v. d. Veer vervangen is door ds. H. Last en dat oud. A. de Vin en

oud. J. Bijleveld hun plaats weer hebben ingenomen. De overige afgevaardigden zijn aanwezig als in de vorige zitting.

Art. 77.

Toespraak prof. dr. J. L. Helberg.

Thans krijgt prof. dr. J. L. Helberg van Die Gereformeerde Kerk van Zuid-Afrika het woord.

In deze toespraak wijst prof. Helberg met ernst op het volgende: centraal moet in de kerken blijven staan het sterven en de opstanding van Christus. Niet alleen als belijdenis, maar ook in ons persoonlijk leven. Dan bewaren we onze identiteit en gaan we niet op in de wereld. Zo verstaan we onze roeping tegenover de wereld en is er niet het gevaar dat we een prooi worden van de verlamme uitwerking van het horizontalisme. God gaat met ons de weg van sterven en opstanding, niet alleen aan het eind van ons leven, maar ook hier reeds. We ontvangen het leven door de dood heen. Dit geeft toekomstvisie. En we verstaan de ernst van de woorden: „zo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf en neme zijn kruis op en volge Mij”. Vervolgens spreekt prof. Helberg de begeerte uit naar nog warmer contact als corresponderende kerken: een geregelde afvaardiging naar elke synode en contact via een bezoek van één der hoogleraren aan de Theologische Hogeschool te Potchefstroom, en omgekeerd een bezoek uit Potchefstroom aan de Theologische Hogeschool te Apeldoorn.

Prof. dr. J. van Genderen beantwoordt deze toespraak. „Uw toespraak sprak ons toe.” Wanneer de nadruk gelegd wordt op het Woord, op de werking van de Geest, op de persoonlijke verhouding tot de Here, dan herkennen we dat: zo leeft het ook onder ons. Er is genade en kracht nodig om Kerk te zijn in een veranderende wereld. We mogen denken aan het Woord van Jezus Christus: „En zie, Ik ben met u al de dagen, tot aan de voleinding der wereld”.

Art. 78.

Correspondentie met buitenlandse kerken - G.O.S.

De praeses geeft in behandeling het gedeelte van het rapport van deputaten voor de eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken dat betrekking heeft op de correspondentie met buitenlandse kerken en de Gereformeerde Oecumenische Synode (bijlage XXXIV sub III en IV). Commissie III rapporteert (bijlage XXXV).

Enkele afgevaardigden spreken hun verwondering uit over deputatenvoorstel c, omdat deputaten in hun rapport zelf vermelden dat men op de vergaderingen van de G.O.S. dacht en sprak vanuit de Gereformeerde belijdenis. Andere afgevaardigden zijn van mening dat de voorstellen van deputaten t.a.v. de G.O.S. duidelijk onderstreept dienen te worden en dat de commissie de voorstellen van deputaten te veel heeft afgezwakt.

De rapporteur, ds. H. v. d. Schaaf, gaat op de gemaakte opmerkingen in. Prof. dr. J. van Genderen, voorzitter van deputaten, stelt dat deputaten in hun rapport beide hebben willen honoreren, n.l. dat op de vergaderingen van de G.O.S. gesproken wordt vanuit de Gereformeerde belijdenis, maar ook dat de praktijk van sommige aangesloten kerken reden tot bezorgdheid geeft. De uitspraken die deputaten aan de synode voorstellen, zijn bedoeld

als steun voor de afgevaardigden naar de volgende vergadering van de Gereformeerde Oecumenische Synode.

Prof. dr. J. P. Versteeg, secretaris buitenland, gaat op enkele zaken nader in.

Ds. J. Westerink stelt voor i.p.v. de voorstellen 2, 3 en 4 van de commissie de voorstellen van deputaten b, c en d over te nemen met dien verstande dat in b wordt gelezen i.p.v. „op een volgende vergadering”: „op de volgende vergadering”.

Ds. P. den Butter dient het volgende amendement in bij voorstel 2 van het commissierapport t.a.v. correspondentie met buitenlandse kerken: „waarbij alsnog uitvoering gegeven dient te worden aan het besluit van de generale synode 1971/72 (Acta art. 88)”.

Oud. Th. van Dolderen dient het volgende voorstel in: De generale synode verzoekt deputaten voor de eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken de generale synode bij voortdurende te informeren over de hantering van Schrift en belijdenis door de buitenlandse kerken, waarmede onze kerken correspondentie of contact onderhouden.

Dr. T. Brienens stelt voor toe te voegen aan voorstel 3 uit het commissierapport: „en dit ter kennis te brengen van de G.O.S.”.

De rapporteur, ds. H. v. d. Schaaf, deelt mede dat de commissie geen bezwaar heeft tegen het amendement van dr. T. Brienens.

Prof. dr. J. van Genderen merkt op t.a.v. het voorstel van oud. Th. van Dolderen dat deputaten akkoord gaan met de volgende formulering: „dat het deputaatschap zal informeren over belangrijke besluiten in de kerken, waarmee correspondentie en contact wordt onderhouden”.

De synode besluit

- A.**
1. de handelingen van deputaten inzake correspondentie met buitenlandse kerken, genoemd in deel III van hun rapport, goed te keuren;
  2. met betrekking tot een eventuele correspondentie met de Christian Reformed Church (U.S.A.) uit te spreken, dat nu de zaak van de correspondentie binnen de Christian Reformed Church object van bezinning is, het resultaat van deze bezinning afgewacht zal worden, voordat onzerzijds bepaalde besluiten met betrekking tot een eventuele correspondentie genomen zullen worden.

Tevens besluit de synode

- B.**
1. de handelingen van deputaten inzake de Gereformeerde Oecumenische Synode, genoemd in deel IV van hun rapport, goed te keuren;
  2. geen uitspraak te doen over de niet-wenselijkheid, dat een lid van het moderamen van de Synode op de volgende vergadering van de Synode in dezelfde functie herkozen wordt;
  3. uit te spreken
    - a. dat de steeds groeiende verschillen binnen de Gereformeerde Oecumenische Synode reden tot bezorgdheid over de toekomstige koers en de toekomst van de Gereformeerde Oecumenische Synode geven, en
    - b. dat ervoor gewaakt dient te worden dat binnen de Gereformeerde Oecumenische Synode de gereformeerde belijdenis onverzwakt blijft gehandhaafd, waarbij er tevens voor gewaakt dient te

worden, dat er geen discrepantie ontstaat tussen de uitspraken van de Gereformeerde Oecumenische Synode en de praktijk van de bij de Gereformeerde Oecumenische Synode aangesloten kerken;

4. uit te spreken dat zij betreurt, dat het voorstel van de Christelijke Gereformeerde Kerken, dat inhield, dat de Gereformeerde Kerken in Nederland verantwoording zouden geven inzake haar besluit het lidmaatschap aan te vragen van de Wereldraad van Kerken door de Gereformeerde Oecumenische Synode niet is aanvaard;
5. deputaten op te dragen de eerstkomende generale synode te informeren t.a.v. principiële belangrijke besluiten die genomen worden door de kerken, waarmee correspondentie en contact wordt onderhouden.

Art. 79.

Art. 4 sub. 4 A 2 K.O.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor de instructie van de particuliere synode van het Noorden (8.01) luidende:

De generale synode wijzige de uitspraak in art. 4 sub 4 A 2 K.O.: „Het bovenstaande is van toepassing op predikanten of beroepbaar gestelde kandidaten uit elke buitenlandse kerkgemeenschap, onverschillig of de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland met deze kerkgemeenschap correspondentie onderhouden - of niet.”

in dier voege, dat gelezen worde:

„Het bovenstaande is van toepassing op predikanten of beroepbaar gestelde kandidaten uit elke buitenlandse kerkgemeenschap, waarmede de Christelijke Gereformeerde Kerken geen volledige correspondentie onderhouden.”

Toelichting:

Door de beroeping van enkele predikanten uit Die Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika ten behoeve van het zendingswerk in het Vendaland werd de kerkeraad van Leeuwarden geconfronteerd met de kerkordelijke bepalingen inzake het beroepen van predikanten uit het buitenland (art. 4 sub 4A 2, lid 2).

De classis Leeuwarden sprak na advies van de deputaten ad art. 49 K.O. uit: „Ter tafel zijn de door de scriba gevraagde inlichtingen van deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken als bedoeld in art. 4 sub 4A 2 K.O.; alsmede een door de praeses naar aanleiding van de bespreking ter vorige zitting gevraagd advies van deputaten art. 49 K.O. omtrent eventuele toepassing van het tweede lid van genoemde bepaling.

Gehoord de inlichtingen van deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, beslist de vergadering goed te keuren, dat de kerkeraad van Leeuwarden ds. .... zal beroepen.

Het advies van deputaten art. 49 K.O. behelst:

1. dat i.c. geen colloquium doctum (art. 4 sub 4A lid 2) nodig is;
2. dat art. 4 sub 5b voor ds. .... blijft gelden;
3. dat een colloquium doctum wel nodig is, wanneer ds..... in Nederland predikant van de Chr. Geref. Kerken zou worden;
4. dat het classisbesluit ad hoc. aan ds. .... moet worden medegedeeld.

Gelijksoortig advies is in 1966 aan de classis Hoogeveen gegeven en door de particuliere synode van 1967 goedgekeurd.

Niettemin ontmoet dit advies bezwaren in de vergadering vanwege de dualistische en mitsdien weinig elegante positie, die hierdoor voor de te beroepen predikant wordt geschapen; zijn er meer waarborgen nodig, wanneer hij als Chr. Geref. predikant van Leeuwarden ambtelijk werk verricht in Nederland dan wanneer hij als zodanig in Zuid-Afrika werkt?

Om te voorkomen, dat de uitvoering van het voornemen van de kerkeraad van Leeuwarden en daardoor de voortgang van het zendingswerk vertraagd wordt, besluit de vergadering ondanks haar bezwaren toch het advies van de deputaten te volgen, evenwel met de uitdrukkelijke opdracht aan de kerkeraad van Leeuwarden om:

- a. op de volgende classisvergadering een instructie in te dienen, die beoogt de door de vergadering geconstateerde bezwaren tegen de huidige bepalingen op te heffen;
- b. ds. .... ook hiervan mededeling te doen."

(Notulen classis Leeuwarden 12 oktober 1972 en 24 november 1972, art. 17.)

De particuliere synode overwoog dat de bovengenoemde bepaling in art. 4 sub 4A K.O. in feite in strijd is met het bepaalde in art. 5 sub 2 K.O.

In deze bepaling is immers het over en weer beroepbaar stellen van elkanders predikanten geregeld en toegestaan. Van hieruit is het niet in te zien waarom predikanten of beroepbaar gestelde kandidaten uit een buitenlandse kerk, waarmee de Chr. Geref. Kerken volledige correspondentie onderhouden, zich alsnog moeten onderwerpen aan art. 4 sub 4A 2 K.O.

192 Commissie III rapporteert (bijlage XXXVI).

De synode besluit

Art. 4 sub 4A 2 in zijn geheel te handhaven en daaraan toe te voegen: Betreft het een predikant uit een kerkgemeenschap, waarmee naar art. 51 K.O. correspondentie in volledige zin wordt onderhouden en die namens onze kerken ambtelijke arbeid in het buitenland zal verrichten, dan kan volstaan worden met een schriftelijk onderzoek inzake leer en leven, zulks mede ter beoordeling van de deputaten naar art. 49 K.O.

Art. 80.

Vervolg - Correspondentie met buitenlandse kerken - the International Council of Christian Churches.

176 De synode gaat over tot de behandeling van het door deputaten voor de
193 correspondentie met buitenlandse kerken gerapporteerde betreffende the International Council of Christian Churches (bijlage XXXIV sub V). Commissie III rapporteert (bijlage XXXVII). Gevraagd wordt:

Worden de resoluties en de daden van de I.C.C.C. niet teveel beoordeeld los van de grondslag en doelstelling van deze organisatie? Heeft het commissievoorstel niet te veel de vorm van een ultimatum? Verder wordt opgemerkt dat de overwegingen van de commissie onvoldoende gebaseerd zijn op het deputatenrapport en dat het negatieve daaruit te sterk is onderstreep* (zie art. 85).

Art. 81.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG VIJFDE ZITTING
donderdag 19 september 1974 van 2-6 uur.

Art. 82.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 40 : 5.

Art. 83.

Presentie.

Ds. B. Bijleveld wordt vervangen door ds. H. C. v. d. Ent, die instemming met de belijdenis betuigt.

Art. 84.

Telegram.

De praeses deelt mede dat van de generale synode van de Gereformeerde Gemeenten het volgende telegram is ontvangen:

De generale synode van de Gereformeerde Gemeenten zegt Uw synode hartelijk dank voor Uw telegram. Wederzijds bidt onze synode Uw synode Gods zegen toe en de leiding van den Heiligen Geest.

Namens de synode
A. Vergunst, praeses.
K. de Gier, scriba.

Art. 85.

Vervolg - Correspondentie met buitenlandse kerken - the International Council of Christian Churches.

De bespreking over het gerapporteerde t.a.v. the International Council of Christian Churches wordt voortgezet (zie art. 80). Vele kritische vragen worden gesteld en bezwaren genoemd. Afscheiding wordt bij de I.C.C.C. hoger gewaardeerd dan eenheid. De I.C.C.C. kan de jonge kerken niet helpen tegen het modernisme, omdat de wapens (tengevolge van het biblicisme) niet deugen. De geest tijdens de congressen is niet alleen die van vreugde en gemeenschap, maar ook van hoogmoed. Vanaf 1950 is kritiek geuit op de I.C.C.C.

Daartegenover wordt opgemerkt: in hoeverre zijn we verantwoordelijk voor alles wat de I.C.C.C. doet? We participeren toch ook in de stichting voor Gereformeerde Sociale Arbeid. Zijn we dan ook verantwoordelijk voor alles wat de G.S.A. doet?

De grondslag van de I.C.C.C. is goed en die grondslag moet ons aanspreken. Verder wordt betoogd: er is sprake van communicatie-stoornis. We moeten rustig over de bezwaren gaan spreken en elkaar leren begrijpen. Ook wordt herinnerd aan het feit dat na het vertrek van de Reformed Churches of Australia en het heengaan van de Free Reformed Churches uit de I.C.C.C. er geen kerken meer lid zijn van de I.C.C.C., waarmee de Chr. Geref. Kerken correspondentie onderhouden.

Ds. H. v. d. Schaaf wijst als rapporteur erop dat de grondslag niet in het geding is. Het is de bedoeling niet om een zwart-wit tekening te geven.

Er is waardering voor veel wat de I.C.C.C. doet. Maar de opdracht was thans: zijn er resultaten van de besprekingen te constateren? Dan is er

slechts een minimale verandering ten goede. Het uitvoerend comité moet nu een uitspraak doen, niet dr. Mc Intire. T.a.v. vragen in verband met het schrijven van de I.C.C.C. aan de kerken inzake de stichting vakantiehulp aan Ierse kinderen geeft de rapporteur een uitvoerig overzicht. De pogingen om de voorzitter van de stichting en de opsteller van de brief aan één tafel te krijgen, mislukten.

De voorzitter van deputaten, prof. dr. J. van Genderen, wijst erop dat we elkaar niet moeten overstemmen (bij een eventueel nu te nemen beslissing), maar overtuigen. Zo wil hij het woordje „thans” uit de voorstellen van deputaten onderstrepen. Prof. dr. J. P. Versteeg betoogt dat het voorstel van de commissie toch wel het deputatenvoorstel benadert. Het is goed de beslissing nog drie jaar uit te stellen. Er moeten gronden komen om uit de I.C.C.C. te gaan, niet om erin te blijven. Prof. dr. B. J. Oosterhoff is van oordeel dat de tijd om vragen te stellen voorbij is. Onze vragen zijn bezwaren geworden en deze moeten duidelijk gesteld worden. Prof. dr. W. H. Velema is van mening dat wij, wanneer wij de wijze waarop de I.C.C.C. politiek optreedt, tot de onze zouden maken, geen principieel verweer meer zouden hebben tegen de methode van de tegenstanders. Hij adviseert een combinatie van de voorstellen van deputaten en van de commissie.

De volgende voorstellen worden thans ingediend.

Ds. P. den Butter stelt voor:

De generale synode spreke uit met betrekking tot de Internationale Raad van Christelijke Kerken,

dat ons lidmaatschap van de Internationale Raad van Christelijke Kerken voor vele vragen stelt, zoals aan de orde gesteld in de gespreksnota over de Internationale Raad van Christelijke Kerken, uitkomend in het rapport van de afgevaardigden naar het laatste congres van de Internationale Raad van Christelijke Kerken;

dat uit het met vertegenwoordigers van de Internationale Raad van Christelijke Kerken gevoerde gesprek en in het rapport van de afgevaardigden naar het laatste congres voldoende redenen gelegen is om ons lidmaatschap van de Internationale Raad van Christelijke Kerken thans te continueren;

maar dat het noodzakelijk is, dat de Internationale Raad van Christelijke Kerken rekening houdt met de vragen en bezwaren, die door de Christelijke Gereformeerde Kerken onder zijn aandacht worden gebracht, opdat zal blijken of het voor de Christelijke Gereformeerde Kerken al dan niet mogelijk is, c.q. zal zijn, binnen de Internationale Raad van Christelijke Kerken samen met andere kerken, bij alle verschil en met handhaving van ons eigen principiële bestaansrecht te strijden voor het geloof eenmaal de heiligen overgeleverd.

Diaken Joh. van Vulpen stelt voor:

De synode spreke uit, dat het lidmaatschap nog niet beëindigd wordt, maar dat het Uitvoerend Comité op korte termijn en op duidelijke wijze de verzekering geeft, dat . . . (vervolgens 1 t/m 5 van het commissie voorstel).

Ds. K. Boersma stelt voor:

De generale synode,
kennisgenomen hebbende van
a, b, c = commissievoorstel,
constaterende

a. de noodzakelijkheid van een uitspraak naar opdracht van de generale synode 1971/72;

- b. dat de bezwaren, in eerdere synoden uitgesproken, niet zijn weggenomen, en zelfs zijn versterkt;
- c. dat deze bezwaren thans als volgt onder woorden gebracht kunnen worden:
  1. deelnemende kerken kunnen zich niet in het openbaar van bepaalde uitspraken distanciëren zonder gediskwalificeerd te worden;
  2. de indruk, als zou het communisme de enige anti-goddelijke ideologie zijn, wordt allerminst voorkomen;
  3. de strijd tegen anti-goddelijke ideologieën wordt veelal gevoerd op wereldse wijze en met vleselijke wapenen;
  4. een exclusieve houding wordt ingenomen en gepropageerd, ook wanneer allerminst duidelijk is, dat zulk een houding door de Heilige Schrift wordt aangewezen en vereist;
  5. de organisatie vertoont een hiërarchische structuur, die uit de aard der zaak nauwelijks voor kritiek openstaat en aanleiding geeft tot persoonsverheerlijking en blinde gehoorzaamheid;
  6. de geest tijdens de congressen is niet slechts die van een sterke geloofsverbondenheid, maar ook die van geestelijke hoogmoed en triumfalisme;
  7. persoonlijke resoluties worden naar buiten gepresenteerd als gevoelens van de gehele organisatie;
  8. de inhoud van resoluties is meermalen niet bijbels-theologisch verantwoord; correctie hierop is slechts zeer ten dele mogelijk;

van oordeel

- a. dat deze bezwaren thans tot overwegende bezwaren uitgegroeid zijn;
- b. dat de hoop op verbetering, gezien de teleurstellende resultaten van de vorige pogingen, vrijwel moet worden opgegeven;

overwegende

de mate van waardering, waarin de I.C.C.C. bij velen uit onze kerken toch heeft gedeeld;

de broederlijke houding, die de leiders van de I.C.C.C. tot het uiterste van onze kerken verwachten mogen;

de hoge mate van waardering, die in de kerken bestaat voor het hulpverleningswerk van de I.C.C.C.;

de medeverantwoordelijkheid van onze kerken in het werk en de openbaring van de I.C.C.C. naar buiten;

besluite:

- a. in principe uit te spreken, dat het lidmaatschap onzer kerken van de I.C.C.C. behoort te worden beëindigd;
- b. deputaten op te dragen, onder opgave van de redenen, die de synode tot dit besluit hebben gebracht, hiervan mededeling te doen aan het Uitvoerend Comité van de I.C.C.C., teneinde een laatste gelegenheid te bieden tot een werkelijke koers- en structuurwijziging; zulks ter beoordeeling door de volgende generale synode;
- c. de effectivering van het besluit sub a uit te stellen tot de volgende generale synode;
- d. deputaten op te dragen, zich erop te bezinnen, of het verstandig is, een delegatie uit onze kerken te zenden naar het congres van 1975 in Nairobi, Kenya.

Ds. H. Biesma stelt voor:

De generale synode,

kennisgenomen hebbende van

a, b, c = commissievoorstel,

gelet op het besluit van de G.S. 1971/72,

vermeld in Acta, art. 83 sub 4, dat n.l. op deze synode het lidmaatschap van de I.C.C.C. nader zal worden gezien;

overwegend

de betrokkenheid van onze kerken bij het werk en bij de openbaring van de I.C.C.C. naar buiten;

de toegenomen kritische beoordeling van de I.C.C.C. vanuit onze kerken, veroorzaakt door:

1. de overwegend onvoldoende voorbereide resoluties, die bovendien worden gepresenteerd als gevoelens van de gehele organisatie;
2. de politieke stellingname van de I.C.C.C.;
3. de indruk, alsof het communisme de enige anti-goddelijke ideologie in de wereld is;
4. de wijze, waarop de strijd tegen anti-goddelijke ideologieën wordt gevoerd;
5. de diskwalificatie van leden (kerken), die het met de voorgestelde resoluties niet eens zijn;
6. de houding van de I.C.C.C. ten opzichte van de zending, c.q. ten opzichte van jonge kerken in ontwikkelingslanden;

van oordeel

- a. dat het beginsel der afscheiding, zoals dat in de I.C.C.C. wordt gehanteerd, een andere uitleg en toepassing heeft gekregen dan in de kerken der afscheiding wordt beleefd;
- b. dat de met de I.C.C.C. gevoerde gesprekken niet tot die wijziging in structuur en koers hebben bijgedragen als gewenst werd;
- c. dat de door deputaten — op grond van het rapport der afgevaardigden — gegeven evaluatie in dit stadium niet voldoende reden geeft om thans het lidmaatschap te continueren dan wel te beëindigen;

besluite

- a. de I.C.C.C. in kennis te stellen van de ernstige bezwaren binnen de Chr. Gereformeerde Kerken tegen de structuur en de koers van de I.C.C.C. en de wijze waarop deze structuur en koers wordt gevolgd en haar te vragen deze koers te wijzigen;
- b. het lidmaatschap metterdaad te beëindigen, indien aan de volgende generale synode van de Chr. Geref. Kerken niet gebleken is, dat zodanige garanties van de zijde van de I.C.C.C. gegeven zijn, dat de koers metterdaad gewijzigd is, zodat daarmee tevens de oorzaak van de bezwaren is weggenomen.

Ds. J. Brons stelt voor:

Met betrekking tot de Internationale Raad van Christelijke Kerken spreke de generale synode uit:

1. dat het lidmaatschap van de Internationale Raad van Christelijke Kerken voor vele vragen stelt, zoals aan de orde gesteld in de gespreksnota over de Internationale Raad van Christelijke Kerken en uitkomend in het rapport van de afgevaardigden naar het laatste congres van de Internationale Raad van Christelijke Kerken;
2. dat uit het met vertegenwoordigers van de Int. Raad van Chr. Kerken gevoerde gesprek en in het rapport van de afgevaardigden naar het laatste congres niet voldoende reden is gelegen om het lidmaatschap

- van de Int. Raad van Chr. Kerken op deze wijze te continueren;
3. dat continuering van het lidmaatschap van de Int. Raad van Chr. Kerken alleen dan verantwoord is, zo de Int. Raad van Chr. Kerken niet slechts in de formulering van zijn leerstellige grondslag, maar ook in zijn optreden zich houdt aan het Woord van God als de hoogste en beslissende regel voor geloof en leven;
  4. dat de Int. Raad van Chr. Kerken thans in zijn optreden zich niet houdt aan het Woord van God als de hoogste en beslissende regel voor geloof en leven, omdat:
    - a. de Int. Raad van Chr. Kerken in zijn profetisch getuigen zich meer laat leiden door een eenzijdig gerichte politieke stellingname, dan door het Woord van God;
    - b. zijn resoluties te weinig zijn gefundeerd in het Woord van God;
    - c. door een verabsolutering van eigen standpunt, het ootmoedig zich onderwerpen aan het Woord van God al te zeer wordt gemist;

en besluite:

1. de Int. Raad van Chr. Kerken genoemde bezwaren duidelijk kenbaar te maken;
2. de Int. Raad van Chr. Kerken met klem en in liefde op te roepen zijn optreden met zijn grondslag in overeenstemming te doen zijn;
3. de onder 2 genoemde oproep vergezeld te doen gaan van de hartelijke wens en bede dat aan deze oproep gehoor zal worden gegeven, opdat de samenwerking van de Christelijke Gereformeerde Kerken met de Int. Raad van Chr. Kerken bestendig blijve;
4. de Int. Raad van Chr. Kerken erop te wijzen, dat, zo hij echter aan deze oproep geen gehoor geeft, een continueren van het lidmaatschap door de Chr. Gereformeerde Kerken niet langer verantwoord wordt geacht.

De ingediende voorstellen zullen vermenigvuldigd worden. De commissie zal deze voorstellen overwegen om zo mogelijk met één voorstel te komen (zie ook art. 184).

Art. 86.

Emeriteringsleeftijd.

De synode zet de bespreking over de emeriteringsleeftijd voort (zie art. 73). De rapporteur, oud. J. Geleynse, gaat op de gestelde vragen in.

Prof. dr. J. van Genderen geeft preadvies. De synode kan ad 2 uit het commissierapport niet overnemen, aangezien deputaten ad art. 13 K.O. zulk een zaak wél kunnen onderzoeken. T.a.v. voorstel 3 merkt hij op dat de commissie voor een eventuele uitspraak een aantal gronden had moeten opgeven.

De synode besluit

1. uit te spreken, dat predikanten van onze kerken gerechtigd zijn op 65-jarige leeftijd emeritaat te verkrijgen;
2. als gevolg daarvan art. 13 K.O. sub 1 voortaan als volgt te doen luiden:
  - a. De emeritaatsverklaring geschiedt op aanvraag van de belanghebbende via de kerkeraad door de classis, bijgestaan door de deputaten van de particuliere synode.
Indien niet wegens het bereiken van de leeftijd van 65 jaar emeritaat wordt aangevraagd, dienen attesten van twee geneesheren te worden overgelegd.
  - b. Emeritering mag niet plaats hebben, indien de tuchtmaatregel van schorsing van toepassing is.

- c. Bij ongeschiktheid van een dienaar, die nog niet de leeftijd van 65 jaar bereikt heeft, is de kerkeraad gehouden hem minstens een half jaar ziekteverlof te geven, alvorens een aanvraag tot emeritering bij de classis in te dienen.
  - d. De classes zijn gehouden, bij gevallen van emeritering beneden de leeftijd van 65 jaar, te onderzoeken of de in art. 13 bedoelde ongeschiktheid tot de dienst mogelijk heeft opgehouden en dus het emeritaat moet worden ingetrokken.
3. deputaten ad art. 13 K.O. opdracht te geven te onderzoeken, of het gewent is de bepalingen bij art. 13 sub 1 zodanig te wijzigen, dat de 70-jarige leeftijd als verplichte emeriteringsleeftijd zal gelden en hiervan op de eerstkomende generale synode verslag uit te brengen en de generale synode dienaangaande te adviseren.

Art. 87.

Onderlinge Bijstand.

195 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten ad art. 11 K.O.
197 (Onderlinge Bijstand) (bijlage XXXVIII). Commissie V rapporteert (bijlage XXXIX).

De synode besluit

1. het beleid van deputaten goed te keuren en deputaten dank te zeggen voor hun arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen, te weten een voorzitter, tweede voorzitter, penningmeester en hun secundi;
3. deputaten op te dragen de kerken schriftelijk te wijzen op de noodzaak geen bijstandvergende verplichtingen aan te gaan, alvorens de steun is toegezegd.

Art. 88.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG VIJFDE ZITTING

donderdag 19 september 1974 van 7-9 uur.

Art. 89.

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen Ps. 86 : 6.

Art. 90.

Presentie.

Ds. B. Bijleveld en ds. A. van der Veer hebben hun plaats weer ingenomen. Ds. H. Last vervangt nu ds. J. C. L. Starreveld.

Art. 91.

Algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden.

198 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (bijlage XL). Com-

209 missie IV rapporteert (bijlage XLI). Vele vragen worden gesteld. De rapporteur, ds. J. Brons, gaat op deze vragen in. T.a.v. voorstel 3 merkt hij op dat dit voorstel bedoeld is als steun voor de deputaten. Er is een ontwikkeling binnen de G.S.A. die wij betreuren. 3b heeft deze achtergrond, dat men de samenlevingsopbouw vanuit een bepaald theologisch standpunt ziet als het verrichten van diaconaat. Maar het diaconaat is een taak van de gemeente van Jezus Christus. Er moet onderscheid blijven tussen het diaconaat als taak van de gemeente van Jezus Christus en de taak die de christen heeft te volbrengen in deze wereld. De voorzitter van deputaten, ds. K. Boersma, gaat nader op deze materie in. We krijgen te maken met de resultaten van de nieuwere theologie. Wanneer we ons bezinnen op de plaats van de G.S.A. zijn we ook op onze hoede voor genoemde theologie.

Het gevaar is aanwezig dat door de deconfessionalisering en schaalvergroting het werk aan de aandacht van de diakenen ontglipt. Er mag echter geen vacuüm ontstaan. Er moet begeleiding zijn in de stichtingen, waar men à titre personnel in de gelegenheid is mee te sturen en werkers te assisteren. Br. W. Huizer, assistent van deputaten, geeft nog enige toelichting.

Prof. dr. W. H. Velema wijst erop dat het diaconaat wordt omgebouwd tot een functie van het maatschappelijk leven. Daarin zit het grote gevaar.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. uit te spreken dat, gehoord de discussies en gezien de ontwikkelingen binnen de Stichting Raad voor Geref. Sociale Arbeid, voor verdere participatie aan de G.S.A. noodzakelijk is:
  - a. dat de G.S.A. haar al eerder behartigde functie, welke te maken heeft met de positie en opdracht van de christen in de samenleving, vervult;
  - b. dat de G.S.A. haar eigen taak, in onderscheid van het kerkelijk diaconaat, blijft volbrengen;
4. uit te spreken dat deelname aan het Gereformeerd Welzijnsberaad in verband met de onder 3 bedoelde functie van de G.S.A. niet dringend geboden is, hoewel deputaten de ontwikkelingen ten deze wel met nauwkeurigheid dienen te volgen;
5. deputaten goedkeuring te verlenen om te participeren in de Stichting ter bevordering van Gereformeerd Sociaal Pedagogisch Onderwijs;
6. deputaten te machtigen contacten te zoeken c.q. te bevorderen met andere instanties die vanuit Gereformeerde levensovertuiging op maatschappelijk en sociaal terrein werkzaam zijn;
7. deputaten te machtigen bij een integratie van het L.O.G.B. in de G.S.A. hierin naar bevind van zaken te handelen en ook daarbij eventuele participatie van andere organen/deputaatschappen van kerken, die behoren tot de Gereformeerde gezindte, te bevorderen.

Art. 92.

Kerkbouwaangelegenheden.

211 De praeses vraagt de aandacht van de synode voor het rapport van de
217 deputaten voor kerkbouwaangelegenheden (bijlage XLII). Commissie V rapporteert (bijlage XLIII.)

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun arbeid en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen de volgende synode over de behoefte aan en de gevolgen van een wijziging van het percentage, genoemd in art. 5 van hun instructie, te rapporteren.

Art. 93.

Brief dr. A. Ruiter.

- 217 De synode besluit op voorstel van commissie III (bijlage XLIV) de brief van dr. A. Ruiter te Driehuis d.d. 14 augustus 1974 voor kennisgeving aan te nemen.

Art. 94.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat prof. dr. B. J. Oosterhoff is voorgegaan in dankgebed.

ZESDE ZITTING

vrijdag 20 september 1974 van 9.15-12.30 uur.

Art. 95.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 74 : 2, 12 en 20, leest 1 Cor. 3 en gaat voor in gebed.

Art. 96.

Appel-nominaal.

Bij het appel-nominaal blijkt dat ds. G. Leendertse vervangen is door ds. J. W. Maris. Ds. J. W. Maris betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 97.

Het kerk-zijn in deze tijd.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (8.07) luidende:

De generale synode zoeken naar wegen zich te bezinnen over de vraag op welke wijze de verkondiging van het Koninkrijk Gods en het heil in Christus consequenties heeft voor de verhoudingen in de menselijke samenleving, zo mogelijk door een opdracht hiertoe te verstrekken aan het daartoe meest geëigende deputaatschap.

Toelichting:

1. Bij veel discussies op (inter)kerkelijk en christelijk-organisatorisch gebied blijkt deze vraag en de wijze waarop die wordt beantwoord op de achtergrond te staan. Dikwijls bestaat onduidelijkheid, die zich toespitst in o.m. de volgende vragen:
  - a. of het heil in Christus gestalte kan en moet krijgen in de samenlevingsverbanden van deze wereld;
  - b. of alles wat aan „gerechtigheid” in deze wereld tot stand wordt ge-

- bracht, kan worden geclaimd als „teken van het Rijk van God”;
- c. of er buiten het geloof in Christus de Heiland en het herscheppende werk van de Heilige Geest om sprake kan zijn van een deelhebben aan het heil, dat door het evangelie wordt verkondigd;
  - d. of in de roeping die tot ons komt om ook in de wereldlijke verhoudingen Gods wil te doen, **primair** moet worden uitgegaan van de eisen van Gods wet, die voor ieder mens gelden, of van de beloften van het evangelie, die in de weg van geloof worden toegeëigend;
  - e. of en hoe er nog wel een plaats over kan blijven voor de bijbelse antithese tussen het Rijk Gods en het rijk van de antichrist.
2. In de praktijk lijkt de gesignaleerde onduidelijkheid doorgaans te resulteren in een algemene godsdienstigheid, vooral in maatschappelijke categorieën vertaald, waarvan dan niet meer onderscheiden wordt de noodzaak van een persoonlijke verhouding tot God door het verzoeningswerk van Jezus Christus, als voorwaarde tot en kern van het behoud.
3. Bezinning over deze zaken is gewenst naar twee kanten:
- a. als verduidelijking van de schriftuurlijke positie tegenover andere kerken en maatschappelijke en politieke organisaties;
  - b. als richtlijn voor wat in catechese en verkondiging in onze eigen kerken wordt geleerd.
- Velen, met name jongeren, staan bloot aan de zuigkracht van wat als „maatschappelijk engagement” wordt gepresenteerd, zonder dat men voldoende in staat is te onderscheiden uit welke bron dit engagement wordt gevoed en hoe en waaraan het moet worden getoetst.
4. Er is, behalve aan kritiek op de invloeden zoals boven genoemd, ook behoefte aan een duidelijke visie over wat positief de taak van de kerk en haar leden is om het christen-zijn ook temidden van de wereld gestalte te geven.

Tevens vraagt de praeses de aandacht van de synode voor de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (8.08) luidende:

De particuliere synode van het Zuiden, verontrust over de toenemende verwijdering binnen het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken, welke blijkt in de verontrusting die bestaat over de prediking en de persoonlijke geloofsbeleving en tevens in de verontrusting over de veranderingen en vernieuwingen in ons kerkelijk leven,

verzoekt de generale synode ten dezen een oproep tot bekering en gebed te laten uitgaan,

en verzoekt de generale synode tevens te bevorderen dat er wegen en middelen gezocht worden om in alle geledingen van de kerken met elkaar in gesprek te komen, teneinde langs deze weg de toenemende verwijdering tegen te gaan.

Tot dit gesprek roept de Schrift op in Rom. 15 : 7: „Daarom, neemt elkander aan, gelijk ook Christus ons aangenomen heeft, tot de heerlijkheid Gods”.

In dit gesprek zal doorgesproken dienen te worden o.m. over:

- de beschouwing van de gemeente van Jezus Christus;
- het karakter van de belofte van het verbond;
- de verhouding wet en evangelie;
- de zaken van het christelijk leven;
- en de liturgische veranderingen.

219 Commissie IV rapporteert (bijlage XLV).

Een zeer brede bespreking volgt, waaraan 19 afgevaardigden deelnemen.

Uit deze bespreking blijkt dat er een diepgaand verschil van mening is over de samenvoeging van beide instructies. Volgens sommigen heeft de commissie terecht beide instructies samengevoegd. Anderen zijn van mening dat er wel raakvlakken zijn, maar dat het om verschillende zaken gaat. In de bespreking wordt de meeste aandacht geschonken aan instructie 8.08.

Verschillende broeders zijn van mening dat de verwijdering er niet zou zijn, als we maar bij het oude gebleven zouden zijn. Een gesprek zal niet baten, als men zich niet afkeert van het verbondsmethodisme, waardoor zaken als wedergeboorte, bekering en waarachtig geloof teveel in de mist blijven. Ook wordt gewezen op het feit dat de generale synode de laatste jaren vele dingen „vrijgelaten” heeft. Zo zijn verschillende plaatselijke kerken in moeilijkheden gekomen door liturgische vernieuwingen enz.

Tegenover deze klanken worden ook andere geluiden gehoord. Spanningen zijn er altijd geweest. Instructie 8.08 is te weinig concreet. Wanneer we ons bekeren moeten, dienen we ook te weten, waarvan. Verscheidene afgevaardigden hebben moeite met het commissievoorstel om een deputaatschap te benoemen. Een afgevaardigde uit de P.S. van het Zuiden merkt op dat men bewust niet heeft willen spreken over polarisatie. Dit woord hoort in de Kerk niet thuis. We moeten elkaar in liefde kunnen vinden. Ook wordt gevraagd: waarom kwam deze instructie op de synode? Had men niet beter de weg van Matth. 18 kunnen gaan? Voorts wordt gezegd: wanneer wij dichterbij Christus komen, komen we ook dichterbij elkander (zie art. 100).

Art. 98.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG ZESDE ZITTING

vrijdag 20 september 1974 van 2-6 uur.

Art. 99.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 85 : 3 en 4.

Art. 100.

Vervolg - Het kerk-zijn in deze tijd.

De rapporteur, ds. J. Brons, verdedigt het standpunt van de commissie om beide instructies samen te voegen. Het gaat in wezen om dezelfde zaak: het kerk-zijn in deze tijd naar binnen en naar buiten. De commissie is ervan uitgegaan, dat het niet in de bedoeling van de particuliere synode van het Zuiden lag t.a.v. instructie 8.07, dat er nú een uitspraak zou komen in de zin van: dit is nu de mening van de Christelijke Gereformeerde Kerken over de genoemde vraagstukken. Gedacht is aan een deputaatschap dat bij de bezinning hulpdiensten zou kunnen verrichten. T.a.v. instructie 8.08 wordt opgemerkt dat de indruk was: a. dat sommigen de

mening toegedaan zijn dat er niets bijzonders aan de hand is in de Chr. Geref. Kerken; b. dat anderen van mening zijn dat er zoveel aan de hand is, dat er geen andere remedie is dan terugkeren tot wat vroeger was. De conclusie is dan gelijk: een gesprek heeft niet zoveel zin. Maar zo kan men zich aan de concrete verantwoordelijkheid onttrekken. De commissie heeft gedacht aan een deputaatschap om het noodzakelijke gesprek op gang te brengen en aan dit gesprek leiding te geven.

De praeses stelt voor om eerst een beslissing te nemen over de wenselijkheid, dat de beide instructies „ontkoppeld” moeten worden. De meerderheid van de synode is voor ontkoppeling. Vervolgens wordt de vraag behandeld of de zaken van instructie 8.08 in een apart deputaatschap ondergebracht moeten worden.

Prof. dr. W. van 't Spijker wijst op de geschiedenis van de Kerk in de vorige eeuw. Ook toen waren er spanningen. 1869 is een belangrijk jaar geweest. Men heeft elkaar gevonden op de basis van Schrift en belijdenis.

Het diepste geheim van de Kerk is een mysterie. Het is uiteraard gemakkelijker om een duidelijke kerk te zijn, maar dan komen we dicht in de buurt van een secte. Wanneer er een gesprek gevoerd moet worden, dan dáár waar de kerken elkaar ontmoeten, n.l. op de classis.

Prof. dr. J. van Genderen heeft moeite met het commissievoorstel om een deputaatschap te benoemen. Hij constateert dat na 21 jaar dezelfde vragen nog aan de orde zijn. In 1953 heeft de synode een getuigenis laten uitgaan. Het boekje van prof. W. Kremer: „Spanningen en gevaren in het leven van onze Christelijke Gereformeerde Kerken” heeft meer goed gedaan dan een getuigenis van de synode. De instructie van eventueel te benoemen deputaten zou alleen kunnen zijn: aansturen op een gesprek.

Prof. dr. B. J. Oosterhoff acht het moeilijk om een oproep tot de kerken te doen uitgaan, wanneer niet concreet de zonden worden aangewezen. Hij is van mening dat er geen apart deputaatschap moet komen. Het gesprek is nodig. De stimulans daartoe kan ook van de synode uitgaan.

Dr. T. Brienens dient het volgende voorstel in:

De generale synode, gelet op de instructie 8.08, dringe er bij schrijven bij de classicale vergaderingen op aan alles te doen om, waar symptomen van verwijdering binnen hun ressort worden geconstateerd, deze te bespreken en zo mogelijk weg te nemen, en spreke uit hiermee te hebben voldaan aan instructie 8.08.

De praeses stelt voor, gegeven de beslissing dat de instructies 8.07 en 8.08 ontkoppeld worden, gehoord de bespreking ter synode, het antwoord van de rapporteur en het preadvies van hoogleraren, de zaken in de instructies 8.07 en 8.08 aan de orde gesteld, terug te wijzen naar commissie IV.

De synode neemt dit voorstel aan. Het voorstel van dr. T. Brienens zal door de commissie bezien worden (zie art. 134).

Art. 101.

Kerk en onderwijs.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor Kerk en onderwijs (bijlage XLVI). Commissie I rapporteert (bijlage XLVII).

Oud. G. Korteweg stelt voor deputaten op te dragen de kerkeraden voor te lichten omtrent de mogelijkheden die er zijn om tot oprichting te komen

van Christelijke vormingscentra en aan te sporen daadwerkelijk wegen te zoeken waarop dit gerealiseerd kan worden. Ds. P. den Butter beantwoordt als rapporteur de gestelde vragen. Ook ds. H. Biesma, secretaris van deputaten, gaat nader op de materie in. Ds. J. Westerink stelt voor de deputaten op te dragen de kerkeraden

- a. voor te lichten over de wijze waarop van de partiële leerplicht ontheffing kan worden verkregen waar deze leerplicht niet vervuld kan worden in overeenstemming met de belijdenis van onze kerken;
- b. te stimuleren tot initiatieven tot en medewerking aan de oprichting van positief-christelijke vormingsinstituten;
- c. te wijzen op de noodzaak om ook t.a.v. deze vorm van onderwijs te handelen naar art. 54 K.O.

Oud. Th. van Dolderen stelt voor deputaten op te dragen de classes te verzoeken in haar ressort commissies Kerk en onderwijs te benoemen.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. het woord „voorlopig” uit de aanhef van de instructie van deputaten te verwijderen;
4. deputaten op te dragen:
  - a. bij hun werkzaamheden voorrang te verlenen aan bezinning op en voorlichting over de problematiek rondom de zogenaamde partiële leerplicht;
  - b. de kerkeraden te stimuleren tot initiatieven tot en medewerking aan de oprichting van positief-christelijke vormingsinstituten;
  - c. desgevraagd medewerking te verlenen aan de vorming van regionale werkgroepen in onze kerken;
  - d. de classes in overweging te geven in haar ressort commissies voor Kerk en onderwijs te benoemen.

Art. 102.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat prof. dr. W. H. Velema is voorgegaan in dankgebed.

ZEVENDE ZITTING

dinsdag 24 september 1974 van 10-12.30 uur.

Art. 103.

Opening.

De praeses opent de zitting, laat zingen Ps. 147 : 1 en 6, leest Johannes 17 en gaat voor in gebed.

Art. 104.

Appel-nominaal.

Bij het appel-nominaal blijkt dat ds. J. C. L. Starreveld vervangen is door ds. H. Last. Diaken A. de Wit heeft nu zitting voor diaken J. Zuidema. Oud.

J. Bijleveld is vervangen door oud. K. Kok. Oud. P. Hovius en oud. S. Pieper hebben hun plaats weer ingenomen. Uit de particuliere synode van het Westen is geen diaken aanwezig. Diaken A. de Wit betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 105.

Assistentie.

De praeses deelt mede dat oud. G. van Eck bereid is assistentie te verlenen bij het gereed maken van de Acta.

Art. 106.

Kerkelijke verhoudingen binnenland.

164
230

De praeses geeft in bespreking het gedeelte van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken dat een algemeen overzicht geeft en verder handelt over de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt - buiten verband), het Contactorgaan van de Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.) en andere contacten (bijlage XXXIV sub II). Commissie III rapporteert (bijlage XLVIII).

De meeste vragen die gesteld worden, betreffen de samensprekingen met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt - buiten verband). Zij betreffen het volgende:

1. de commissie: wat is de positie van deze commissie, die toch niet een bepaald kerkverband vertegenwoordigt?
2. de plaatselijke kerken: hoe staat het daar met de geconstateerde eenstemmigheid?
3. het confessioneel aspect: hoe staat men in de vrijgemaakte kerken tegenover de confessie en hoever gaat de tolerantie? Gewezen wordt op de kwestie ds. Telder;
4. het kerkverband en de kerkorde;
5. de oecumenische relaties: hoe staat men na „Hoogeveen” nu tegenover onze participatie in de I.C.C.C. en de G.O.S.?

De rapporteur, ds. H. v. d. Schaaf, gaat op enkele vragen in. De meeste vragen raken zaken, die door deputaten aan de orde zijn gesteld. De voorzitter van deputaten, prof. dr. J. van Genderen, gaat uitvoerig op de vragen en opmerkingen in. T.a.v. de commissie van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) merkt hij op dat we niet te doen hebben met een deputaatschap als het onze. Dat kan ook niet in de huidige situatie. Toch moet dat voor ons geen reden zijn te weinig waarde toe te kennen aan de bereikte overeenstemming. T.a.v. het kerkverband was enige terughoudendheid te constateren. Deputaten zijn van oordeel dat een geordend kerkverband nodig is. Er is ook gesproken over het zgn. „automatisme”. Van vrijgemaakte zijde is toegestemd dat juist als de gedachte aan Gods vrijmacht niet voldoende leeft, er gevaar is voor automatisme en intellectualisme.

Ds. A. Broersma stelt voor: de generale synode besluite dat in het deputaatschap voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken tenminste twee ouderlingen dienen vertegenwoordigd te zijn.

Ds. J. Westerink dient het volgende voorstel in:

De generale synode,

met dankbaarheid kennis genomen hebbende van de mededeling van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, dat tussen deputaten en de commissie van de Gereformeerde kerken (b.v.) een verblijdende mate van eenstemmigheid is geconstateerd op het punt van de toeëigening des heils;

constaterende

dat deze mededeling een veranderde instelling betekent t.o.v. de gesprekken van vóór 1965;

maar dat deze mededeling alleen betreft een overeenstemming tussen deputaten en commissie;

overwegende

dat de kerkelijke positie van de commissie niet duidelijk is, gezien de vragen met betrekking tot het kerkverband in de Gereformeerde Kerken (b.v.); dat uit het rapport van deputaten niet duidelijk blijkt, dat begrip voor ons standpunt met betrekking tot de toeëigening des heils ook betekent instemming met en honorering van dit standpunt;

dat deputaten blijkens hun rapport niet kunnen beoordelen in hoeverre de gevonden overeenstemming doorwerkt in de prediking van de Gereformeerde Kerken (b.v.);

dat t.a.v. het kerkverband duidelijke verschillen bestaan en dat deze verschillen zwaar moeten wegen;

besluite

deputaten op te dragen:

1. de gevonden overeenstemming te verwerken in een gemeenschappelijke verklaring;
2. door middel van een enquête, waarbij bovengenoemde verklaring ter toetsing aan de kerkeraden wordt toegezonden, te onderzoeken of, en zo ja, in hoeverre, de door deputaten en commissie gevonden overeenstemming op het punt van de toeëigening des heils ook geconstateerd wordt in de plaatselijke verhoudingen, en hierover op de volgende synode te rapporteren;
3. het gesprek over de verschillen met betrekking tot het kerkverband voort te zetten.

Ds. P. den Butter stelt voor voorstel 3 van de commissie (commissierapport, pag. 2) niet over te nemen.

Tevens dient hij, mede namens ds. J. Brons, het volgende voorstel in:

De generale synode,

kennis genomen hebbend van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders, sub II B C.O.G.G.;

overwegend, dat het doel van het C.O.G.G. is „te bevorderen dat de deelnemende kerken of groeperingen met elkaar contact oefenen, opdat ze elkaar beter leren verstaan, elkaar aanspreken op de basis van Gods Woord en de drie formulieren van enigheid en op deze wijze dichter tot elkaar komen;

constaterend, dat in één der deelnemende kerken een steeds duidelijker afwijken van de basis van de Gereformeerde belijdenis openbaar wordt;

van oordeel:

1. dat dit de samenwerking binnen het C.O.G.G. op ernstige wijze bemoeilijkt;
2. dat dit het werk van het C.O.G.G. tot het bevorderen van de eenheid van de gereformeerde belijders schaadt;

besluite deputaten op te dragen hun invloed ertoe aan te wenden, dat binnen het C.O.G.G. het elkaar aanspreken op de basis van Gods Woord en de drie formulieren van enigheid, geen schone leus, maar heilige ernst zij.

Oud. G. van Eck stelt voor het commissievoorstel 4 op pag. 1 aldus aan te vullen: en van een en ander aan deputaten een gemotiveerd verslag uit te brengen.

Prof. dr. W. van 't Spijker adviseert voorstel 2, pag. 1 aldus te wijzigen: dat het gesprek over het kerkverband moet worden voortgezet.

Op voorstel van de praeses zal de commissie zich nader bezinnen op het voorstel van ds. J. Westerink (zie art. 170).

Art. 107.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

dinsdag 24 september 1974 van 2-6 uur.

Art. 108.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 19 : 5.

Art. 109.

Vervolg — Kerkelijke verhoudingen binnenland.

Contactorgaan van de gereformeerde gezindte.

De synode besluit uit te spreken dat zij de oproep door het C.O.G.G. aan onze kerkeraden in 1973 verzonden, van harte ondersteunt en dringend in de daadwerkelijke belangstelling aanbeveelt.

Art. 110.

Vervolg — Kerkelijke verhoudingen binnenland.

Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt — buiten verband).

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor de instructie van de particuliere synode van het Noorden (8.09) luidende

De generale synode besluite:

Indien Christelijke Gereformeerde Kerken en Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt - buiten verband) in hetzelfde of nagenoeg hetzelfde ressort tot wederzijdse classicale overeenstemming komen en deputaten naar art. 49 K.O. zich hebben overtuigd van de eenheid, zoals die is omschreven in het synodebesluit blijkens Acta 1965/1966 art. 219 sub 2A, aangevuld in 1971/1972 art. 242, heeft deze classis het recht de kerken in haar ressort toe te staan om aan de gevonden eenheid gestalte te geven naar analogie van de wijze, die in genoemd synodebesluit is vastgelegd, met dien verstande

dat geen predikant zal voorgaan in plaatsen waar de Christelijke Gerefor-

meerde Kerk geen overeenstemming heeft bereikt met de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt - buiten verband) ter plaatse.

Toelichting:

de particuliere synode aanvaardde deze instructie na bespreking van een instructie van de classis Zwolle, die was tot stand gekomen nadat deze classis had kennisgenomen van een bij haar ingediend rapport over de in dat ressort gehouden samensprekingen. Enige exemplaren van dat rapport zijn desgewenst beschikbaar ter kennisname.

192 Commissie III rapporteert (bijlage XXXVI).

De synode besluit

1. de instructie te aanvaarden;
2. in officiële publikaties en in de nieuwe uitgave van de Kerkorde de gehele voorlopige regeling op te nemen (zie art. 112).

Art. 111.

Kerkelijke verhoudingen binnenland.

Reglement kerkvisitatie.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Oosten (8.10b) luidende

De particuliere synode van het Oosten verzoekt de generale synode de volgende aanvulling op te nemen in het Reglement voor de kerkvisitatie: tussen vraag 20 en 21 worde de vraag opgenomen: Onderhoudt u contacten met andere kerken van gereformeerd belijden ter plaatse en zo ja, van welke aard zijn deze contacten?

192 Commissie III rapporteert (bijlage XXXVI).

De synode besluit deze aanvulling op te nemen en haar te plaatsen na vraag 44 in het kader van de roeping der kerk.

Art. 112.

Vervolg – kerkelijke verhoudingen binnenland.

Gestalte geven aan eenheid met kerken van gereformeerd belijden.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor een schrijven van de classis Zwolle d.d. 2 november 1973 en voor een schrijven van de particuliere synode van het Noorden d.d. 12 juni 1973. Commissie III rapporteert (bijlage XLIV).

217

De synode besluit in de voorlopige regeling van art. 219 (Acta 1965/1966), aangevuld door art. 242 (Acta 1971/1972) de woorden „het van tijd tot tijd in de dienst des Woords laten voorgaan” aldus te lezen: „het van tijd tot tijd in de dienst des Woords en der sacramenten laten voorgaan”.

De gehele voorlopige regeling luidt thans (zie ook art. 110):

1. Het aanvankelijk gestalte geven aan eenheid tussen tot verschillende kerkverbanden behorende plaatselijke kerken van gereformeerd belijden door nauwer samenleven, uitkomende in de toelating van elkanders ongecensureerde leden tot elkanders avondmaalsviering, het aanvaarden van elkanders attestaties en het van tijd tot tijd in de dienst des Woords en der sacramenten laten voorgaan van elkanders plaatselijke predikanten of van predikanten van andere plaatselijke kerken, waar hetzelfde nauwer samenleven tot stand gekomen is, kan alleen geschieden met kerken die behoren tot een kerkverband waarvan de

synode van de eigen kerken heeft geconstateerd dat het zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis, en met welk kerkverband contacten worden onderhouden door wederzijdse deputaten.

2. a. De hierboven omschreven samenleving kan alleen tot stand komen na genoegzame samensprekingen tussen de betrokken kerkeraden, waarbij gebleken is dat er metterdaad een eenheid is in erkenning en beleving van het Woord Gods en de belijdenis der kerken, alsook van de regels die op grond daarvan voor het kerkelijke leven gelden.
- b. De kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet over de voorgenomen nauwere samenleving de gemeente horen en haar be-willing vragen; slechts bij een naar het oordeel van de kerkeraad genoegzame eenparigheid van gevoelens in de gemeente kan de de kerkeraad verdere stappen doen tot de voorgenomen nauwere samenleving.
- c. De kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet vervol-gens het oordeel van de classis vragen omtrent de voorgenomen nauwere samenleving.
- d. De classis zal, lettende op de noodzaak om de eenheid en de zuiverheid van de leer en van de kerkregering te bewaren, zich met bij-stand van de deputaten naar art. 49 K.O. overtuigen van de onder a. bedoelde eenheid.
- e. De classis zal door middel van de rondvraag naar art. 41 K.O. en van de kerkvisitatie naar art. 44 K.O. voortdurend haar aandacht wijden aan de tot stand gekomen nauwere samenleving.
3. De nauwere samenleving, onder 1. en 2. bedoeld, is zuiver plaatselijk en mag niet gezien worden als een vereniging tussen de betrokken kerken of als het constitueren van een nieuwe kerkformatie. De plaatselijke kerk behoudt haar zelfstandig karakter wat opzicht, tucht en diaconaat be-treft.
4. Het bovengenoemde nauwere samenleven draagt een voorlopig karakter in afwachting van de verdere ontwikkeling ten aanzien van de toenade-ring tussen beide kerkverbanden.
5. Indien Christelijke Gereformeerde Kerken en Gereformeerde Kerken vrijgemaakt - buiten verband) in hetzelfde of nagenoeg hetzelfde ressort tot wederzijdse classicale overeenstemming komen en deputaten naar art. 49 K.O. zich hebben overtuigd van de eenheid, zoals die is om-schreven in het synodebesluit blijkens Acta 1965/1966 art. 219 sub 2a, aangevuld in 1971/1972 art. 242, heeft deze classis het recht de kerken in haar ressort toe te staan om aan de gevonden eenheid gestalte te geven naar analogie van de wijze, die in genoemd synodebesluit is vast-gelegd, met dien verstande dat geen predikant zal voorgaan in plaatsen waar de Christelijke Gereformeerde Kerk geen overeenstemming heeft bereikt met de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt - buiten verband) ter plaatse.

Art. 113.

**Vervolg – kerkelijke verhoudingen binnenland.
Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt – buiten verband).**

De praeses stelt aan de orde het rapport van de samensprekingsvergade-ringen van de commissies, benoemd doór de classis Kampen van de Ge-

- 217 reformeerde Kerken (vrijgemaakt - buiten verband) en de classis Zwolle der Christelijke Gereformeerde Kerken. Commissie III rapporteert (bijlage XLIV).
De synode besluit dit ingezonden stuk voor kennisgeving aan te nemen, met dank voor de toezending.

Art. 114.

**Vervolg – kerkelijke verhoudingen binnenland.
Richtlijnen gemeenschappelijke kerkdiensten.**

De praeses stelt aan de orde het schrijven van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, Haarlem 1973/1974, betreffende richtlijnen zowel voor gemeenschappelijke kerkdiensten met sacramentsbediening als voor het aangaan van verbintenissen met andere kerken.

- 217 Commissie III rapporteert (bijlage XLIV).

De synode besluit, gezien het feit, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken met de Gereformeerde Kerken geen gemeenschappelijke kerkdiensten met sacramentsbediening houden noch verbintenissen hebben op plaatselijk niveau, dit schrijven voor kennisgeving aan te nemen.

Art. 115.

Het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O.

- 231 De aandacht van de synode wordt gevraagd voor het rapport van de
235 deputaten voor het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O. (bijlage XLIX). Commissie VII rapporteert (bijlage L).

In de discussie blijkt enerzijds de zorg voor de emeritipredikanten, de predikantsweduwen en -wezen, anderzijds de zorg voor de kerken die steeds zwaarder lasten te dragen krijgen. Oud. G. G. van Wijngaarden, rapporteur, oud. J. D. Wisman, voorzitter van deputaten en br. J. de Jong, penningmeester van deputaten, gaan op de gestelde vragen en opmerkingen in.

Oud. G. van Eck stelt voor in commissievoorstel c achter 10 dienstjaren toe te voegen „en het percentage voor de komende drie jaren te bepalen op 20”.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging voor hun arbeid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. het door de generale synode 1965/1966 aanvaarde systeem om de uitkeringen te koppelen aan het aanvaardbaar minimum traktement van predikanten met 10 dienstjaren met inachtneming van de door de generale synode 1965/1966 en 1968/1969 vastgestelde percentages te handhaven;
4. a. uit te spreken dat de emeriti-predikanten en de predikantsweduwen voortaan een procentuele vakantietoelage zullen ontvangen uit de emeritikas en dat het percentage van die toelage gelijk zal zijn aan het percentage dat jaarlijks door deputaten voor financiële zaken

- geadviseerd wordt voor de vakantietoelage voor de in actieve dienst zijnde predikanten;
- b. deze uitspraak op te nemen na sub 6 onder art. 13 in de uitgave Kerkorde van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
5. deputaten de opdracht te geven nader te bestuderen op welke wijze matiging in de toename van de bijdragen aan de emeritikas zou kunnen worden verkregen.

Art. 116.

Godsdienstonderwijs op scholen.

De praeses geeft in bespreking de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (8.02) luidende:

De particuliere synode van het Zuiden, zich bezinnend op de roeping die de kerken inzonderheid in onze tijd hebben ten aanzien van het onderwijs, gelet op art. 54 sub 2 K.O., welke o.m. hierin bestaat: alles te doen wat dient om het geven van christelijk onderwijs aan de jeugd te bevorderen, verzoekt de generale synode te besluiten dat aan predikanten, die zich tot deze bijzondere arbeid geroepen weten, de gelegenheid geboden wordt volgens art. 6 K.O. zich geheel aan deze arbeid te wijden.

Art. 6 K.O. dient daartoe als volgt te worden aangevuld:

Een dienaar des Woords zal geen benoeming tot bijzondere arbeid als: geven van godsdienstonderwijs (c.q. pastorale arbeid) aan scholen, geestelijke verzorging van militairen, in stichtingen van barmhartigheid en dergelijke, mogen aannemen, tenzij hij verbonden blijft aan een gemeente. De verhouding, waarin deze dienaar tot de betrokken gemeente staat, dient geregeld te worden onder goedkeuring van de classis.

Toelichting:

- a.1. de P.S. is ervan overtuigd, dat ook onze kerken verantwoordelijkheid dragen voor het christelijk onderwijs, in het bijzonder voor het Godsdienstonderwijs (c.q. pastorale arbeid) aan scholen voor voortgezet onderwijs.
- a.2. Zij acht het van groot belang dat dit Godsdienstonderwijs gegeven wordt (c.q. pastorale arbeid wordt verricht) door leerkrachten die de Heilige Schrift als gezaghebbend Woord van God aanvaarden, zulks temeer gelet op de crisissituatie, waarin dit onderwijs in onze tijd dreigt te geraken.
- a.3. De P.S. meent dat dit werk in overwegende mate het karakter draagt van de verkondiging van het Woord van God, daar waar de docent de gelegenheid heeft de inhoud van de Bijbel en de praktische consequenties van de bijbelse boodschap aan de jonge mensen voor te houden; daarbij gaat het niet zelden om jongeren, die (nog) slechts op deze wijze in aanraking komen met het evangelie.
- b.1. Gelet op de huidige bepalingen van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen mag een predikant (theologisch kandidaat) naast zijn ambtelijke taak maximaal 8 leseenheden vervullen bij het onderwijs.
- b.2. Een theologisch kandidaat die niet het classicaal examen heeft afgelegd en aan een plaatselijke kerk is verbonden, heeft geen enkele onderwijsbevoegdheid, noch enige garantie dat zijn salariëring gelijk gesteld zal worden met die van een leraar met tweede-graads bevoegdheid. De openstelling van de mogelijkheid dat een plaatselijke kerk zulk een kandidaat wel zou kunnen beroepen met een bijzondere

opdracht, zou inhouden dat zulk een kandidaat als predikant wel een volledige betrekking bij het (voortgezet) onderwijs kan vervullen als docent met eerste-graads bevoegdheid.

- b.3. Voor het onder b.2. gestelde is aanneming van bovenstaande instructie noodzakelijk, omdat het admmissie-examen voor zulk een kandidaat vereist is, wil hij later beroepbaar kunnen worden gesteld voor bijzondere werkzaamheden.
- c. Een snelle behandeling van deze instructie is van het hoogste belang, enerzijds gelet op de geestelijke situatie bij bedoelde takken van onderwijs (zie a 1, 2) anderzijds gelet op de mogelijkheden, die er binnen het kader van de onderwijswetgeving momenteel nog zijn (bij de ontwikkeling van de middenschool dreigt het gevaar dat het onder b.2. genoemde met betrekking tot salariëring in ongunstige zin wordt gewijzigd).

Tevens geeft de praeses in bespreking de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (8.06) luidende:

De particuliere synode van het Zuiden, ervan overtuigd dat ook onze kerken ertoe geroepen zijn hun bijdrage te leveren aan het godsdienst-onderwijs op de christelijke scholen voor voortgezet onderwijs,

zich baserend op art. 54 sub 2 K.O. en refererend aan de opdracht die het curatorium van de generale synode van 1971/1972 ontving (Acta p. 23 art. 51, laatste ged.),

verzoekt de generale synode met klem al het mogelijke te doen, waardoor zowel ten dienste van de kerken als ten dienste van genoemd onderwijs ten spoedigste aan de Theologische Hogeschool te Apeldoorn de mogelijkheid wordt geopend tot het afleggen van doctoraal examen in de theologie.

Toelichting:

1. Daar in deze instructie het belang van het doctoraal examen theologie ten dienste van het godsdienstonderwijs centraal staat, lijkt een uitvoerige toelichting van de zinsnede „ten dienste van de kerken” hier overbodig; vermeld zij slechts dat het aantal theologische kandidaten in onze kerken dat de studie aan andere inrichtingen voor Hoger Onderwijs voortzet voor de doctoraalstudie, aanzienlijk is toegenomen, welk feit zeker het scheppen van de mogelijkheid tot voortzetting van de studie voor het doctoraal examen in Apeldoorn wettigt.
2. Predikanten (kandidaten in de theologie) mogen naast hun ambtelijke arbeid in de gemeente normaliter een lestaak van ten hoogste 8 les-eenheden bij het bedoelde onderwijs vervullen.
3. Een theologisch kandidaat die geen classicaal examen heeft afgelegd en niet aan een plaatselijke kerk is verbonden, bezit geen enkele onderwijsbevoegdheid; hij kan derhalve nimmer een vaste benoeming bij bedoeld onderwijs ontvangen en mist elke garantie dat zijn salariëring blijvend gelijkgesteld wordt met die van een leraar die de tweede-graads bevoegdheid bezit.
4. Wie het doctoraal examen in de theologie heeft afgelegd, is daardoor volledig (eerste-graads) bevoegd tot het geven van godsdienstonderwijs op bedoelde scholen voor voortgezet onderwijs.
Indien aan de Theologische Hogeschool Chr. Gereformeerden (waaronder zij, die geen aan een gemeente verbonden predikant denken te worden) zich kunnen bekwamen voor een doctoraal examen, zullen onze

kerken er toe bijdragen dat dezen het bedoelde onderwijs in een volledige betrekking kunnen dienen, en zullen daardoor onze kerken een onder Gods zegen waardevolle bijdrage kunnen leveren tot het behoud van het christelijke en gereformeerde karakter van deze scholen – welk karakter in onze tijd stellig op het spel staat.

Met het oog daarop is in deze instructie sprake van de zinsneden „met klem” en „ten spoedigste”.

236 Commissie I rapporteert (bijlage LI).

Ds. H. van der Schaaf geeft een toelichting op de instructies. De intentie is niet aanwezig het ambt te gebruiken om daardoor bevoegd te worden tot het geven van godsdienstonderwijs. Hij kan zich vinden in de combinatie die de commissie voorstelt dat het geven van godsdienstonderwijs verbonden wordt met pastorale arbeid.

In de discussie zijn sommige afgevaardigden van mening dat de instructie alleen aanvaardbaar is in de door de commissie voorgestelde gewijzigde vorm, terwijl anderen van mening zijn dat de commissie de instructie te veel heeft omgebouwd zodat de oorspronkelijke bedoeling niet tot zijn recht komt. Ds. P. den Butter gaat als rapporteur op de gemaakte opmerkingen in.

Dr. T. Brienen dient het volgende voorstel in:

De generale synode,
gelet op het feit, dat

1. art. 6 K.O. spreekt over **dienaren** des Woords met bijzondere arbeid, die verbonden blijven aan een gemeente;
2. art. 54 sub 2 K.O. spreekt over de taak van **kerkeraden** t.a.v. hun invloed met betrekking tot het onderwijs aan de kinderen naar Gods Woord en de drie formulieren van enigheid;
3. godsdienstonderwijs nog geen pastorale arbeid aan scholen impliceert; spreke uit, dat
  - a. godsdienstonderwijs niet kan gezien worden als „bijzondere arbeid” in de zin van art. 6 K.O.;
  - b. bevoegdheid tot het geven van godsdienstonderwijs aan scholen ontleend moet worden aan studie;
 en besluite
aan instructie 8.02 niet te voldoen
en aan instructie 8.06 wel te voldoen.

Prof. dr. J. van Genderen wijst erop, dat de koninklijke weg die van het doctoraal examen zou zijn. Maar dit hoort voorlopig nog niet tot de mogelijkheden van de Theologische Hogeschool. Daarom is het goed de weg van art. 6 K.O. niet af te sluiten. Maar we dienen wel te blijven bij de bedoeling van art. 6 K.O., zoals de generale synode van 1971/1972 die nader omschreef.

Prof. dr. W. van 't Spijker is van mening dat in de instructie en de toelichting de dingen door elkaar gehaald worden. Art. 6 K.O. wordt genoemd, maar ook art. 54 K.O. Maar het gaat in deze artikelen om twee geheel verschillende zaken. In art. 54 K.O. gaat het over de taak van de leden van de kerken ten aanzien van het onderwijs; art. 6 K.O. handelt over de roeping en het ambt van de dienaar des Woords. Prof. dr. B. J. Oosterhoff betoogt dat het uitgangspunt zowel van de instructie als van de commissie onjuist is. Men moet uitgaan van de roeping van de kerk. In art. 6 K.O. ligt het uitgangspunt in de kerkeraad.

Na een discussie over de woorden „die zich geroepen weten tot het geven van godsdienstonderwijs” in commissievoorstel 1, waarbij de praeses voorstelt te formuleren: „die benoemd worden om godsdienstonderwijs te geven” en de rapporteur voorstelt aldus te wijzigen: „die zich geroepen zien tot het geven van godsdienstonderwijs”, terwijl tevens gesproken wordt over de betekenis van „schoolpastoraat”, en het noodzakelijk overleg met deputaten voor kerk en onderwijs, verklaart de rapporteur op een vraag van de praeses dat hij bereid is terwille van de zaak commissievoorstel 1 te laten vallen.

In de verdere bespreking verklaart ds. H. van der Schaaf (na een desbetreffende opmerking van prof. dr. J. van Genderen), dat de afgevaardigden van de particuliere synode van het Zuiden zich losmaken van de toelichting op de instructie 8.02 vanwege de daarin genoemde mogelijkheden voor kandidaten in de theologie.

De generale synode, lettend op het in art. 54 K.O. sub 2 omschreven beginsel, dat de kerkeraden ook zelf ten aanzien van het christelijk onderwijs diligent zullen zijn en zoveel mogelijk hun invloed ertoe aanwenden en middelen en wegen zoeken dat het onderwijs aan de kinderen der gemeente overeenkomstig de grondslag van Gods Woord en de drie formulieren van enigheid wordt gegeven, besluit

1. art. 6 K.O. als volgt te wijzigen: „Een dienaar des Woords zal geen benoeming tot bijzondere arbeid als: geven van godsdienstonderwijs verbonden met pastorale arbeid aan protestants-christelijke scholen, geestelijke verzorging van militairen, in stichtingen van barmhartigheid en dergelijke, mogen aannemen, tenzij hij verbonden blijft aan een gemeente. De verhouding, waarin deze dienaar tot de betrokken gemeente staat, dient geregeld te worden onder goedkeuring van de classis.”
2. te bepalen dat (voorlopig) in geval van beroeping tot de bijzondere arbeid van het geven van godsdienstonderwijs verbonden met pastorale arbeid aan protestants-christelijke scholen, vooraf overleg zal plaats vinden met deputaten voor kerk en onderwijs;
3. uit te spreken dat door een eerder genomen besluit van deze generale synode reeds aan de intentie van instructie 8.06 is voldaan.

Art. 117.

Vervolg — echtscheiding.

De praeses stelt opnieuw aan de orde instructie 8.13 van de particuliere synode van het Oosten (zie art. 69).

Prof. dr. W. van 't Spijker geeft preadvies. Naar zijn mening is er bij het voorstel van de commissie niet veel veranderd vergeleken met wat in de K.O. is opgenomen. De zaak waar het om gaat is de beslissing van de Overheid. Hij wijst op een woord van Voetius: sommige dingen zouden niet moeten gebeuren, maar als zij gebeurd zijn, dan zijn zij er. In feite behoeft er in de K.O. niets veranderd te worden. Prof. dr. B. J. Oosterhoff is eveneens van mening, dat wat er nu in art. 70 K.O. staat, voldoende is. Ds. H. van der Schaaf stelt voor

De generale synode, kennis genomen hebbend van instructie 8.13, constaterend dat de huidige huwelijkswetgeving slechts één echtscheidingsgrond kent, n.l. duurzame ontwrichting van het huwelijk,

overwegend dat de kerk de roeping heeft elke echtscheiding zelfstandig te beoordelen naar de normen van de Heilige Schrift,
van oordeel dat niet elke echtscheiding in overeenstemming is met het Woord van God,
besluite

1. = voorstel commissie tot de woorden:
de normen van de Heilige Schrift;
2. een deputaatschap te benoemen dat zich bij het licht van Gods Woord bezint op de huidige echtscheidingsproblematiek en daarvan op de volgende synode rapporteert.

Ds. J. Brons, rapporteur, deelt mede dat in de constatering de woorden: „die als zodanig niet in overeenstemming is met het Woord van God” nu gewijzigd worden in: „die ruimer is dan de grond waarop de Heilige Schrift echtscheiding geoorloofd acht.”

Prof. dr. J. P. Versteeg wijst erop, dat het onjuist zou zijn een bepaalde casuïstiek in te voeren.

De synode besluit het voorstel van de commissie niet te aanvaarden. Daarna komt het voorstel van ds. H. van der Schaaf in stemming. Ook dit voorstel wordt verworpen.

Art. 118.

Vertegenwoordiging in de RCOB. .

237 De aandacht van de synode wordt gevraagd voor het rapport van commissie V inzake vertegenwoordiging in de RCOB (bijlage LII) (zie ook art. 34).

De synode besluit

1. opnieuw een vertegenwoordiger en een secundus-vertegenwoordiger in de Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel (RCOB) te benoemen;
2. uit te spreken, dat de vertegenwoordiger met het oog op het bepalen van het reformatorisch standpunt van onze kerken in concrete gevallen te allen tijde advies kan vragen bij geëigende instanties en deskundigen in onze kerken;
3. uit te spreken dat, indien de RCOB behoefte gevoelt onze kerken in te lichten over zijn werkzaamheden, hij zich via de vertegenwoordiger heeft te wenden tot onze kerkelijke organen, en dat de verantwoordelijkheid voor deze publicaties bij de Raad blijft.

Art. 119.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

dinsdag 24 september 1974 van 7-9 uur.

Art. 120.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 145 : 3.

Art. 121.

Presentie.

Diaken D. Kiljan heeft zijn plaats weer ingenomen. Ds. P. op den Velde is niet aanwezig wegens ziekte van zijn echtgenote.

Art. 122.

Evangelisatie.

238 De praeses geeft in bespreking het rapport van de deputaten voor de
245 evangelisatie (bijlage LIII) en het desbetreffende rapport van commissie V
(bijlage LIV).

Het voorstel om een vrijgestelde te benoemen wordt van verschillende zijden benaderd. Sommige afgevaardigden willen dit voorstel krachtig ondersteunen, anderen hebben bezwaren. Over het werk zelf worden enige kritische opmerkingen gemaakt, o.m. ten aanzien van samenwerking met andere kerken die niet met onze kerken op dezelfde basis staan. Anderen zijn verheugd dat het evangelisatiewerk een grotere plaats kreeg in het kerkelijk leven.

De rapporteur, dr. T. Brienen, gaat op de vragen en opmerkingen in. Hij onderstreept de noodzaak van het aantrekken van een vrijgestelde. Deze zal naar het plaatselijke vlak toe moeten werken.

Oud. C. Ippel geeft een toelichting namens de minderheid van de commissie. Men is niet overtuigd van de noodzaak van het aantrekken van een vrijgestelde. Alle predikanten hebben goede instructie gehad ten opzichte van het evangelisatiewerk. Zij moeten dit tot uitdrukking brengen in de catechese en de prediking.

Ds. B. van Smeden, voorzitter van deputaten, geeft nu een nadere toelichting. Deputaten hebben een vrijgestelde nodig. Zelf kunnen zij de taken van informatie en instructie niet aan. Bij kritiek op bepaalde activiteiten moet men wel onderscheid maken tussen het werk dat met steun en medeweten van deputaten geschiedt en het evangelisatiewerk van de plaatselijke kerken, dat buiten het deputaatschap omgaat. In het laatste geval moet men met kritiek bij de plaatselijke kerkeraad zijn.

Prof. dr. W. H. Velema betreurt dat deputaten t.o.v. de vrijgestelde zich beperkt hebben tot verwijzing naar het rapport dat diende ter vorige synode. Er zijn nog vele vragen. Moet de vrijgestelde iemand zijn die plaatselijk activeert en stimuleert of iemand die centraal mensen opvangt en instrueert?

Zal deze man straks niet een heel bureau nodig hebben en zullen de kosten dan nog niet veel hoger worden? Het „profiel” van een vrijgestelde moet eerst wat duidelijker worden getekend. Het is niet voldoende een pure technicus te benoemen. Een vrijgestelde moet ook goede contactuele eigenschappen hebben met heel het kerkelijke leven. De praeses stelt voor, temeer daar de financiële kant van de voorstellen nog behandeld moet worden, de beslissing over de vrijgestelde aan te houden.

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw drie deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen aan de volgende synode een concretisering voor te leggen van de sociale positie van evangelisatiewerkers in dienstverband (zie art. 186).

Art. 123.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. K. Boersma is voorgegaan in dankgebed.

ACHTSTE ZITTING

woensdag 25 september 1974 van 9.15-12.30 uur.

Art. 124.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 81 : 2 en 12, leest Psalm 95 en gaat voor in gebed.

Art. 125.

Appel-nominaal.

De afgevaardigden zijn aanwezig als in de vorige zitting met dien verstande dat oud. J. D. Wisman is vervangen door oud. K. Hagen, oud. A. de Vin door oud. H. Reesink en ds. P. op den Velde door ds. D. Slagboom. Oud. J. Bijleveld neemt zijn plaats weer in. Oud. K. Hagen en ds. D. Slagboom betuigen instemming met de belijdenis.

Art. 126.

Lofzangen en geestelijke liederen.

De aandacht van de synode wordt gevraagd voor de instructie van de particuliere synode van het Noorden (8.12) luidende:

De generale synode wijzige art. 69 K.O. als volgt: In de eredienst zullen de 150 Psalmen gezongen worden, alsmede die lofzangen en geestelijke liederen (Efeze 5 : 19 en Col. 3 :16) die overeenkomen met Schrift en belijdenis.

Als prealabele kwestie wordt de vraag gesteld: is deze instructie wel wettig ter tafel? Enkele afgevaardigden uit de particuliere synode van het Noorden lichten de gang van zaken toe. De instructie blijkt op de particuliere synode van het Noorden ontstaan te zijn uit een appèl van één der kerkeraden.

Na deze toelichting en uitgebracht preadvies besluit de synode

1. te constateren dat de instructie onwettig ter tafel is;
2. de instructie terug te wijzen naar de particuliere synode van het Noorden.

Art. 127.

Berijmde Schriftgedeelten.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor berijmde Schriftgedeelten (bijlage LV). Commissie II rapporteert (bijlage LVI).

Ds. P. van Zonneveld, één der commissieleden, licht zijn bezwaren toe ten aanzien van voorstel 4. Bij de door deputaten voorgestelde liederen zijn drie berijmingen van Psalmen, drie berijmingen van lofzangen en één lied

dat in feite geen berijmd Schriftgedeelte is, er staat ook aangegeven: bij Johannes 15 : 1-8. Wanneer wij deze liederen van de voorgestelde liederen aftrekken, blijven slechts enkele liederen over. Moeten we voor deze paar liederen het Liedboek in de kerken brengen?

In de discussie komen tegenovergestelde meningen naar voren. Enerzijds wordt gesteld: deputaten hadden eerst een gefundeerd oordeel moeten geven over de vraag of genoemde liederen inderdaad berijmde Schriftgedeelten zijn in de zin van art. 69 K.O. Al kunnen we niet zeggen dat in de kerken alleen de Psalmen gezongen mogen worden, toch kan de geschiedenis van eeuwen ons leren dat we alleen veilig zijn met de Psalmen. Calvijn wordt geciteerd: men kan alleen Gode welgevallig zingen, hetgeen men van God Zelf ontvangen heeft.

Anderzijds wordt erop gewezen dat er in vele gemeenten een behoefte is om berijmde Schriftgedeelten te zingen. Wanneer sommigen bevreesd zijn voor de moeiten die men krijgt, wanneer deze liederen worden vrijgegeven, moet ook eens gedacht worden aan de moeite die de kerken krijgen, waar men deze liederen wel wil, maar niet mag zingen. Er zijn afgevaardigden die de voorgestelde selectie maar mager vinden en liever de eerste 115 liederen uit het Liedboek voor de kerken zagen vrijgegeven.

Ds. H. Biesma, rapporteur, gaat op de vragen en opmerkingen in. Ten aanzien van het principe of berijmde Schriftgedeelten gezongen mogen worden zijn geen fundamentele bezwaren ingebracht. Het gaat om de vraag: welke berijmde Schriftgedeelten kunnen worden gebruikt, c.q. vrijgegeven? We dienen ons te wachten voor hypocrisie door voor het votum allerlei liederen te zingen en daarna niet meer. Bovendien dient bedacht te worden dat deze liederen ook op scholen geleerd worden, waarmee niet gezegd wordt dat we in alles achter de scholen moeten aanlopen.

De voorzitter van deputaten, prof. dr. B. J. Oosterhoff, geeft een nadere toelichting. Ook hij wil met dankbaarheid constateren dat er in de vergadering geen bezwaren zijn ingebracht tegen het zingen van berijmde Schriftgedeelten als zodanig. In het Liedboek voor de kerken is een verzameling bijbelliederden bijeengebracht, zoals in het verleden nooit is geschied. Het was de opdracht van deputaten niet om de hele bundel te beoordelen, zoals het wel het geval was met de nieuwe Psalmberijming. Deputaten hebben onderzocht wat in eerste instantie kon worden aangeboden.

Prof. dr. W. H. Velema geeft preadvies. Hij merkt op dat we hier te maken hebben met de verhouding plaatselijke kerk en het kerkverband, in verband met het feit dat datgene wat in de ene kerk mogelijk is, in de andere kerk niet blijkt te kunnen, zelfs al worden we het principieel met elkaar eens. In het verleden zijn we de toer opgegaan van „elkaar vrijlaten”. Maar het evenwicht tussen de plaatselijke gemeente en het kerkverband dient in het oog gehouden te worden. Wat de materie betreft: welk criterium hebben deputaten aangehouden om tot deze selectie te komen? Er zijn enkele berijmingen van Psalmen. Tegen een alternatieve Psalmberijming zijn bezwaren aan te voeren. Bovendien: is het juist om terwille van 19 liederen de leden van de kerken een Liedboek te laten aanschaffen? De voorlopige conclusie is: voorstel 3 van de commissie heeft niet voldoende basis in het rapport.

Prof. dr. J. van Genderen had gaarne gezien dat deputaten een breder gemotiveerd rapport op tafel hadden gelegd. Ook de commissie had meer informatie kunnen geven. De kwestie van de auteursrechten is een bran-

dende kwestie. Heeft „te aanvaarden” in voorstel 3 de betekenis van „vast te stellen” in art. 69 K.O.? Wanneer dit zo is, dienen dan niet eerst de kerken erin gekend te worden?

Prof. dr. J. P. Versteeg benadrukt de materie ook vanuit de vraag naar de verhouding kerkverband en plaatselijke kerk. In het Nieuwe Testament wordt sterk de nadruk gelegd op de plaatselijke kerk.

Zowel ds. H. Biesma, rapporteur, als prof. dr. B. J. Oosterhoff gaan verder op de zaken in. Ten aanzien van een alternatieve berijming van Psalmen merkt prof. dr. B. J. Oosterhoff op, dat deputaten hiertegen geen enkel bezwaar hadden. Op de vorige synode is gesproken over een Psalter, zoals men dat kent in Canada en Amerika. Velen vinden dit zeer aantrekkelijk. Maar voor de Christelijke Gereformeerde Kerken alleen is dit geen haalbare zaak. Verder deelt hij iets mee over de wijze van selecteren tijdens de vergaderingen van deputaten.

Ds. J. Brons dient het volgende voorstel in:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van het rapport van deputaten voor berijmde Schriftgedeelten, waarin voorgesteld wordt een aantal bijbelliederen te aanvaarden als behorend tot de in art. 69 K.O. bedoelde berijmde Schriftgedeelten;

overwegend

1. dat deze bijbelliederen een selectie vormen uit het nieuwe Liedboek voor de kerken;
2. dat het niet duidelijk is of en hoe deze selectie uit het nieuwe Liedboek door onze kerken zelfstandig gebruikt kan worden;
3. dat uit het rapport van deputaten niet duidelijk is geworden, of zij de door hen geselecteerde liederen hebben getoetst aan Schrift en belijdenis;
4. dat het van belang is, dat ook de plaatselijke kerken gelegenheid hebben zich uit te spreken over de inhoud van genoemde bijbelliederen; besluite
  1. deputaten op te dragen in overleg te treden met de I.S.K., ten einde te onderzoeken of een zelfstandig gebruik van de voorgestelde bijbelliederen mogelijk is;
  2. zo het onder 1 genoemd bereikt kan worden, deputaten op te dragen de voorgestelde bijbelliederen ter beoordeling aan de kerken te zenden.

Ds. K. Boersma stelt voor als amendement op het commissievoorstel:

1. als voorgesteld;
  2. als voorgesteld;
  3. laten vervallen;
- nieuw 3: de kerken de mogelijkheid te geven, de 115 bijbelliederen te beproeven met het verzoek, aan deputaten daarna te berichten over hun ervaringen met het gebruik daarvan;
4. laten vervallen;
- nieuw 4: de ontvangen opmerkingen te verzamelen en te beoordelen, daarvan aan de volgende generale synode rapport uit te brengen en te adviseren omtrent definitieve besluitvorming;
5. als voorgesteld, doch „een selectie” in plaats van „deze selectie”;
  6. als voorgesteld (slot vervalt);
  7. als voorgesteld, doch „sub 5” vervangen door „sub 4 en 5”.

Ds. P. den Butter stelt voor uit te spreken dat onder berijmde Schrift-

gedeelten verstaan wordt: concrete berijmingen van bepaalde passages uit de Schrift, buiten het boek der Psalmen (zie art. 130).

Art. 128.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING
woensdag 25 september 1974 van 2-6 uur.

Art. 129.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 115 : 5 en 6.

Art. 130.

Vervolg – Berijmde Schriftgedeelten.

Ds. H. v. d. Schaaf, secretaris van deputaten, doet enkele mededelingen over de auteursrechten.

Hierna stelt ds. P. N. Ribbers voor om, gezien de tegenstrijdige voorstellen die uit de synode zijn gekomen, de zaak terug te verwijzen naar de commissie, met het verzoek om samen met de indieners van de voorstellen te trachten tot een eensluidend voorstel te komen en zo de eenheid van de kerken te dienen. Dit voorstel wordt door de synode aanvaard (zie art. 183).

Art. 131.

Liturgische formulieren.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor de instructies van de particuliere synode van het Noorden (8.14), van het Oosten (8.15), van het Westen (8.16) en van het Zuiden (8.17), alsmede voor het op deze stukken betrekking hebbende rapport van commissie II.

De generale synode,
kennis genomen hebbende van de door deputaten voor de Eredienst ontworpen concept-liturgische formulieren inzake de ban of de afsnijding van de gemeente en inzake de wederopneming in de gemeente,
en gelet op de door de vier particuliere synodes voorgestelde wijzigingen, vervat in de instructies 8.14 t/m 8.17;

besluit de tekst van de genoemde formulieren als volgt vast te stellen:

FORMULIER VAN DE BAN OF DE AFSNIJDING VAN DE GEMEENTE

Eerste afkondiging van de kerkelijke tucht

Geliefden in onze Here Jezus Christus,

De kerkeraad moet u tot zijn grote droefheid bekend maken, dat een broeder (zuster) der gemeente zich heeft schuldig gemaakt aan . . . ; en dat hij (zij) ondanks vele ernstige vermaningen geen blijk heeft gegeven van ware boetvaardigheid, zodat de kerkeraad hem (haar) heeft moeten afhouden van de gemeenschap aan de tafel des Heren. Toch heeft dit niet mogen leiden tot bekering en zijn ook de aanhoudende vermaningen vruchteloos gebleven. Daarom ziet de kerkeraad zich tot zijn diepe

droefheid verplicht met deze broeder (zuster) verder te handelen en, indien hij (zij) volhardt in zijn (haar) zonde, over te gaan tot de afsnijding. Thans doet hij hiervan voor de eerste keer mededeling en roept hij u met ernst op, aanhoudend voor hem (haar) te bidden, of het de Here behagen mag hem (haar) tot berouw en bekering te brengen.

Tweede afkondiging

Geliefden in onze Here Jezus Christus,

Reeds eerder moest de kerkeraad u met droefheid bekend maken, dat een broeder (zuster) zich heeft schuldig gemaakt aan...; en dat hij (zij), daar er geen oprecht berouw gebleken is, niet slechts van het Heilig Avondmaal is afgehouden, maar dat de kerkeraad ook verder met hem (haar) had te handelen. Nu heeft deze broeder (zuster) tot heden geen blijk gegeven van waarachtige bekering en zijn de herhaalde bestraffingen en vermaningen vruchteloos gebleven. Daarom moet de kerkeraad tot zijn diep leedwezen met de tuchtoefening voortgaan en, na ingewonnen advies van de classis, voor de tweede keer mededeling hiervan doen, nu met het noemen van de naam. Het betreft N... (wonende...).

Wij roepen u met de meeste ernst op hem (haar) aanhoudend in liefde te vermanen en ernstig voor hem (haar) te bidden, of het de Here behagen mag hem (haar) tot berouw en bekering te brengen, opdat hij (zij) nog behouden wordt.

Derde afkondiging

Geliefden in onze Here Jezus Christus,

Reeds tweemaal moest de kerkeraad u met droefheid bekend maken, dat broeder (zuster) N... zich heeft schuldig gemaakt aan...; en dat hij (zij) wegens duidelijk gebleken onboetvaardigheid niet slechts van het heilig Avondmaal is afgehouden, maar dat de kerkeraad ook met de tuchtoefening moest voortgaan.

Omdat hij (zij) tot nu toe geen enkel blijk van waarachtige bekering heeft gegeven en alle bestraffingen en vermaningen verworpen heeft, wordt met de droeve zaak van de afsnijding voortgegaan en u voor de derde en laatste keer hiervan mededeling gedaan.

Wij maken u bekend, dat hij (zij) op zondag... van de gemeenschap der kerk zal worden afgesneden, tenzij hij (zij) zich alsnog bekeert.

Wij roepen u voor het laatst met de meeste ernst op om hem (haar) liefdevol te vermanen en voor hem (haar) vurig te bidden, of het de Here behagen mag hem (haar) tot berouw en bekering te brengen, opdat hij (zij) zich niet tot het uiterste verhardt, maar nog behouden wordt.

Formulier.

Geliefden in onze Here Jezus Christus,

Tot driemaal toe hebben wij u bekend gemaakt welk een grote zonde ons medelid N..... gedaan en welk een aanstoot hij (zij) daardoor gegeven heeft, opdat hij (zij), door uw christelijke vermaningen en gebeden, zich tot God zou bekeren en uit de strik van de duivel bevrijd zou worden, om de wil des Heren te volbrengen.

Maar wij moeten u tot onze grote droefheid mededelen, dat voor ons tot nog toe niemand is verschenen die ook maar enigszins aangetoond heeft, dat ons medelid door de herhaalde vermaningen tot hem (haar) gericht — zowel onder vier ogen als in tegenwoordigheid van getuigen — gekomen zou zijn tot berouw over zijn (haar) zonde of enig teken van ware bekering heeft doen blijken. Hij (zij) heeft integendeel zijn (haar) overtreding door zijn (haar) hardnekkigheid nog groter gemaakt.

Daarom hebben wij u voor enige tijd reeds bekend gemaakt dat wij, indien hij (zij) zich niet bekeerde, genoodzaakt zouden zijn het laatste middel dat ons tot zijn (haar) behoud overblijft, aan te wenden. Hoewel de kerk zo lang geduld met hem (haar) gehad heeft, is er van bekering geen sprake. Wij moeten thans tot de uiterste tuchtoefening overgaan, opdat ons medelid hierdoor, indien mogelijk, tot berouw over zijn

(haar) zonde gebracht wordt, en ook het gehele lichaam der gemeente niet in gevaar gebracht en Gods Naam niet gelasterd wordt.

Daarom verklaren wij, dienaars en opzieners van Gods gemeente, in de naam en met de volmacht van onze Here Jezus Christus, dat N. . . . . om de genoemde oorzaken uitgesloten wordt uit de gemeente van Christus en geen deel heeft aan de gemeenschap met Hem, aan de heilige sacramenten en aan alle geestelijke zegeningen en weldaden Gods jegens Zijn gemeente, zolang hij (zij) geen oprecht berouw toont en volhardt in zijn (haar) zonden.

Want Christus heeft gezegd: Indien hij naar de gemeente niet luistert, dan zij hij u als de heiden en de tollenaar. Voorwaar, Ik zeg u, al wat gij op aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel, en al wat gij op aarde ontbindt, zal ontbonden zijn in de hemel.¹⁾

Voorts vermanen wij u, geliefde gemeente, dat gij met hem (haar) niet omgaat zonder hem (haar) Gods geboden en beloften voor te houden, opdat hij (zij) tot berouw en bekering komt.

Ieder van ons moet zich opnieuw aangespoord weten om de Here te vrezen en daarin te volharden. Wie meent te staan, zie toe dat hij niet valle. Hij blijve standvastig in de ware gemeenschap met de Vader en Zijn Zoon Jezus Christus en met alle gelovigen, tot het einde toe, om zo de eeuwige zaligheid te verkrijgen.

Geliefde broeders en zusters, gij hebt gehoord van de afvalligheid en verharding van deze nu uitgesloten broeder (zuster). De satan is listig om de mens te brengen tot de ondergang en af te trekken van alle heilzame middelen tot de zaligheid. Weest daarom op uw hoede, ook voor het geringste begin van het kwaad.

O.V.: Ziet toe, broeders, dat niet te eniger tijd in iemand van u zij een boos ongelovig hart, om af te wijken van de levende God, maar vermaant elkander te allen dage, zolang als het heden genaamd wordt, opdat niet iemand uit u verhard worde door de verleiding der zonde.²⁾

N.V.: Ziet toe, broeders, dat bij niemand uwer een boos, ongelovig hart zij, door af te vallen van de levende God, maar vermaant elkander dagelijks, zolang men nog van een heden kan spreken, opdat niemand van u zich verharde door de misleiding der zonde.²⁾

Een ieder die de Naam des Heren noemt, breke met de ongerechtigheid, opdat wij ons niet opnieuw moeten bedroeven over iemand van u. Leeft eendrachtig in godzaligheid, dan zult gij onze blijdschap en kroon zijn in de Here.

Aangezien het God is, Die in ons werkt, zowel het willen als het werken, om Zijn welbehagen, willen we Zijn heilige Naam met belijdenis van onze zonden aanroepen.

Rechtvaardige God, barmhartige Vader, wij klagen onszelf aan voor Uw hoge Majesteit vanwege onze zonden, en belijden verdiend te hebben de droefheid en de smart die ons treffen in de uitsluiting van ons gewezen medelid; ja, wij zijn allen waard om van U verbannen te worden, indien Gij met ons in het gericht wilt treden. Maar, Here, wees ons genadig om Christus' wil, vergeef ons onze misdaden, die ons van harte leed zijn, en werk in ons hoe langer hoe meer berouw daarover, opdat wij Uw oordelen vrezen en ons beijveren om U te behagen.

Geef, dat wij ons hoeden voor alle besmetting van de wereld en van degenen die van de gemeenschap der kerk zijn afgesneden, opdat wij geen deel hebben aan hun kwaad en de afgesnedene beschaamd wordt over zijn (haar) zonden. En daar Gij geen lust hebt in de dood van de zondaar, maar daarin, dat hij zich bekeert en leeft, en de gemeenschap van Uw kerk altijd open staat voor degenen die wederkeren, bidden wij U: wek in onze harten een heilige ijver, zodat wij, door de liefde van Christus gedrongen, met woord en daad deze afgesnedene trachten terug te winnen, en met hem (haar) allen die door ongeloof of onheilige levenswandel van U afwijken.

Geef Uw zegen over onze vermaning, opdat wij ons weer mogen verblijden om een mens over wie wij nu rouw dragen, en zo Uw heilige Naam geprezen worde. Wij vragen U dit door onze Here Jezus Christus, Die ons heeft leren bidden:

Onze Vader, Die in de hemelen zijt,
 Uw naam worde geheiligd;
 Uw Koninkrijk kome;
 Uw wil geschiede, gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde.
 Geef ons heden ons dagelijks brood;
 en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;
 en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze.
 Want Uwer is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in der eeuwigheid.
 Amen.

¹⁾ Matth. 18 : 17 en 18.

²⁾ Hebr. 3 : 12 en 13.

FORMULIER VAN DE WEDEROPNEMING IN DE GEMEENTE

Afkondiging.

Geliefden in onze Here Jezus Christus,

Het is u bekend dat enkele jaren (maanden) geleden ons medelid N..... van de gemeente is afgesneden. Thans mogen wij u met vreugde meedelen, dat hij (zij) door Gods genade tot bekering is gekomen en begeert weer opgenomen te worden in de gemeenschap van de kerk. Aangezien Christus ons beveelt, ieder, die berouwvol terugkeert met blijdschap te ontvangen, zullen wij hem (haar) weer in de gemeente opnemen, tenzij hiertegen voor zondag ..... wettige bezwaren worden ingebracht. Intussen zal ieder de Here danken voor de weldaad, aan hem (haar) bewezen, en Hem bidden dat Hij zijn werk aan hem (haar) wil voltooien tot zijn (haar) eeuwige zaligheid.

Formulier.

Geliefden in onze Here Jezus Christus,

Wij hebben u meegedeeld dat onze broeder (zuster) N..... door Gods genade tot bekering is gekomen en begeert weer opgenomen te worden in de gemeenschap van de kerk. Er zijn geen wettige bezwaren tegen deze wederopneming ingebracht.

Christus heeft Zijn gemeente de sleutels van het Koninkrijk der hemelen toevertrouwd, toen Hij zeide: Voorwaar, Ik zeg u, al wat gij op aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel, en al wat gij op aarde ontbindt, zal ontbonden zijn in de hemel.¹⁾ En aangezien God in Zijn Woord verklaart, geen behagen te hebben in de dood van de zondaar, maar daarin dat hij zich bekeert en leeft, blijft de kerk altijd hopen op de bekering van zondaren en ontvangt zij ieder die berouwvol terugkeert, met vreugde weer in haar gemeenschap. Daarom vermaant de apostel Paulus de gemeente iemand die gezondigd heeft en na de bestraffing daarover bedroefd is geworden, vergiffenis te schenken, hem te vertroosten en te besluiten hem liefde te betonen. Voor ieder, die zijn zonden belijdt, geldt de belofte: Hij is getrouw en rechtvaardig, om ons de zonden te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid.²⁾ Niemand die zich oprecht bekeert, behoeft er ook maar enigszins aan te twijfelen of God hem in genade heeft aangenomen, want Christus zegt: Wie gij hun zonden kwijtscheldt, die zijn ze kwijtgescholden.³⁾

Nu wij overgaan tot de wederopneming in de gemeente, verzoeken wij u, N..... te antwoorden op de volgende vragen:

Verklaart gij voor God en Zijn gemeente, dat gij oprecht berouw hebt over uw zonde en het volharden daarin?

Gelooft gij van ganser harte, dat u de Here uw zonden om Christus' wil vergeven heeft?

Begeert gij in de gemeente van Christus weer opgenomen te worden en belooft gij van nu aan in belijdenis en wandel u te richten naar het Woord des Heren?

Antwoord: Ja.

Wij, dienaars en opzieners van de gemeente Gods, verklaren in de naam en met de volmacht van onze Here Jezus Christus, dat gij, N....., niet langer van Gods gemeente zijt afgesneden. Wij ontvangen u opnieuw in de gemeente des Heren en verkondigen u, dat gij deel hebt aan de gemeenschap van Christus en de heilige sacramenten, aan alle geestelijke zegeningen en weldaden Gods, die Hij aan Zijn gemeente belooft en bewijst. Daarin moge u de getrouwe God tot het einde toe behouden door Zijn eniggeboren Zoon Jezus Christus. Amen.

Wees, geliefde broeder (zuster), in uw hart dan verzekerd dat de Here u in genade heeft aangenomen. Wacht u voor de listen van de satan en de boosheid van de wereld en van uw eigen hart, opdat gij niet weer vervalt in de zonde. Heb Christus zeer lief, want u is veel vergeven.

En gij, geliefde gemeente, ontvang deze broeder (zuster) met toegenegen harten. Verblijd u, want hij (zij) was dood en is weer levend geworden, was verloren en is gevonden. Verheug u met Gods engelen over deze zondaar (zondares), die zich bekeerde. Houd hem (haar) niet langer voor een vreemde, maar voor een medeburger der heiligen en een huisgenoot Gods.

Daar wij van onszelf niets goeds hebben, laat ons de Here loven en danken, en Hem om Zijn genade aanroepen:

Goedertieren God en Vader, wij danken U door Jezus Christus, dat Gij aan deze broeder (zuster) bekering ten leven hebt gegeven en ons blijdschap schenkt over zijn (haar) wederkeer. Wij bidden U, bewijs hem (haar) Uw genade, om van de vergeving van zijn (haar) zonden meer en meer verzekerd te zijn en daaruit een onuitsprekelijke blijdschap en een hartelijke lust te scheppen om U te dienen.

Verleen hem (haar) Uw genade om door zijn (haar) bekering velen tot zegen te zijn. Geef hem (haar), tot het einde toe met volharding te wandelen in Uw wegen. Laat de genade, die hem (haar) bewezen is, ons des te vaster doen geloven, dat bij U vergeving is, opdat Gij gevreesd wordt. Geef, dat wij, met onze broeder (zuster) en mede-erfgena(a)m(e) van het eeuwige leven, U samen dienen in kinderlijke vrees en gehoorzaamheid, al de dagen van ons leven. Wij vragen U dat door onze Here Jezus Christus, in Wiens Naam wij bidden:

Onze Vader, Die in de hemelen zijt,

Uw Naam worde geheiligd;

Uw Koninkrijk kome;

Uw wil geschiede, gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze.

Want Uwer is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid.

Amen.

¹⁾ Matth. 18 : 18.

²⁾ 1 Joh. 1 : 9.

³⁾ Joh. 20 : 23.

De generale synode besluit

de aldus gewijzigde en vastgestelde formulieren van de ban en van de wederopneming in de gemeente vrij te geven voor het gebruik in de eredienst in de Christelijke Gereformeerde Kerken.

De generale synode besluit,

nu de herziening van de liturgische formulieren is voltooid, deze formulieren te laten uitgeven of opnieuw in druk uit te geven en verkrijgbaar te stellen, waarbij tevens zijn opgenomen het nieuwe formulier voor de openbare belijdenis des geloofs (bijlage XXXVIII, art. 61 K.O.) en de belijdenisvragen (bijlage XXXVII, art. 61 K.O.) en deze uitgave te doen verzorgen door een commissie ad hoc.

Art. 132.

Eredienst.

249 De synode gaat over tot bespreking van het rapport van de deputaten voor de eredienst (bijlage LVII). Commissie II rapporteert (bijlage LVIII).

Na enige bespreking besluit de synode het beleid van deputaten goed te keuren en hen te danken voor de verrichte arbeid.

Art. 133.

Tekst van de belijdenisgeschriften.

250 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de officiële tekst van de belijdenisgeschriften (bijlage LIX). Commissie II rapporteert (bijlage LX). Ds. W. J. Quist, secretaris van deputaten, geeft enige toelichting.

De synode besluit

1. uit te spreken dat de deputaten aan hun opdracht hebben voldaan en hen te danken voor de verrichte arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
  - a. de voorgestelde wijzigingen in te brengen op een daartoe te houden vergadering;
  - b. alles in het werk te stellen om in contact met andere hierbij betrokken kerken te komen tot een eensluidende tekst van de belijdenisgeschriften;
  - c. met het oog op de vraag naar de geschiktheid voor kerkelijk gebruik in een begeleidend schrijven aan de kerkeraden, classes en particuliere synoden duidelijk te maken, dat het hier gaat om een betrouwbare weergave van wat de kerk reeds lang belijdt.

De praeses wijst op een onjuiste uitdrukking in art. 79 van de Acta van de generale synode gehouden te Rotterdam 1971/1972. Er staat: „de tekst van de herziene belijdenisgeschriften”. Dit moet zijn: „de herziene tekst van de belijdenisgeschriften”. In de Acta van de synode 1974 zal dit opgenomen worden.

Art. 134.

Vervolg – Het kerk-zijn in deze tijd. Instructie 8.07.

252 De praeses stelt aan de orde het aanvullend rapport van commissie IV betreffende instructie 8.07 en 8.08 (bijlage LXI) (zie art. 100).

Bij de bespreking van het eerste gedeelte t.a.v. instructie 8.07 merkt prof. dr. W. van 't Spijker op dat er wel bedenkingen zijn: a. deputaten hebben geen duidelijk omschreven opdracht; b. deputaten krijgen te maken met allerlei theologische kwesties.

De generale synode, kennis genomen hebbende van instructie 8.07;

overwegend dat de vraag, op welke wijze de verkondiging van het heil in Christus en van het Koninkrijk Gods consequenties heeft voor de verhoudingen in de menselijke samenleving, in deze tijd zeer indringend is; van oordeel

- a. dat er ten aanzien van de roeping van de kerk en van de christenen in deze wereld onderwerpen zijn die kerkelijk doorgedacht en doorgesproken moeten worden (zie de toelichting instructie 8.07);
- b. dat het van groot belang is dat een nieuw te vormen deputaatschap de

kerken en de leden der kerken hierbij van dienst is;
 besluit
 deputaten te benoemen die tot opdracht hebben zich te bezinnen op die zaken die betrekking hebben op de plaats die de kerk en de christenen in de samenleving behoren in te nemen, ten einde de kerken c.q. de leden der kerken hiermee van dienst te zijn;
 en spreekt uit dat hiermee aan instructie 8.07 is voldaan.

Art. 135.

Vervolg — Het kerk-zijn in deze tijd. Instructie 8.08.

In de bespreking over instructie 8.08 handhaaft dr. T. Brienen zijn reeds eerder ingediende voorstel (zie art. 100). Ds. P. van Zonneveld dient als amendement in aan besluit 2 toe te voegen na de woorden „de liturgische veranderingen”: „en dat hiervan gerapporteerd moet worden aan de volgende generale synode” (zie art. 157).

Art. 136.

Evangelieverkondiging onder Israël.

253 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de Evan-
 263 gelieverkondiging onder Israël (bijlage LXII). Commissie VI rapporteert (bijlage LXIII). De praeses wijst erop dat de behandeling van deze rapporten begint twee uur vóór Yom Kippoer, de Joodse aanduiding voor de Grote Verzoendag. De gedachten gaan terug naar 6 oktober 1973, toen de oorlog begon.

Verschillende vragen worden gesteld.

Prof. dr. J. P. Versteeg maakt enige exegetische opmerkingen t.a.v. de „bezinning”. Ds. A. v. d. Veer, rapporteur, gaat op de vragen in. Hierna geeft ds. M. Drayer, secretaris van deputaten, een toelichting. Hij wijst erop ten aanzien van voorstel 3, dat het niet de bedoeling is, de „bezinning” als een synodaal stuk uit te geven. In dezelfde geest spreekt prof. dr. B. J. Oosterhoff. De vorige synode gaf een opdracht tot bezinning. In het aangeboden stuk ligt het bewijs dat deputaten met deze bezinning bezig geweest zijn en de bedoeling is om ermee verder te gaan. Prof. dr. J. van Genderen sluit zich aan bij de exegetische opmerkingen van prof. dr. J. P. Versteeg en gaat in op het concept-formulier voor de bevestiging van dienaren des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël (zie art. 141).

Art. 137.

Comité-Generaal.

Art. 138.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

woensdag 25 september 1974 van 7-9.45 uur.

Art. 139.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 102 : 16.

Art. 140.

Presentie.

Ds. P. op den Velde heeft zijn plaats weer ingenomen. De praeses brengt de groeten over van ds. J. Tamminga, die morgen weer hoopt te vertrekken.

Art. 141.

Vervolg – Evangelieverkondiging onder Israël.

De praeses deelt mede dat de synode in comité-zitting heeft besloten

1. dankbaarheid uit te spreken voor de geleverde bezinning en deputaten op te dragen met de bezinning voort te gaan;
2. deputaten op te dragen de mogelijkheden te onderzoeken om mede door pastorale verzorging van de „verstrooiden” in Israël te arbeiden;
3. het volgende formulier vast te stellen als „Formulier voor de bevestiging van dienaren des Woords voor de evangelieverkondiging onder Israël”, en deputaten voor de uitgave van de kerkorde op te dragen, bij een volgende uitgave van de kerkorde in de regeling voor de evangelieverkondiging onder Israël te verwijzen naar het in de Acta van deze synode opgenomen formulier (zie art. 177).

Formulier voor de bevestiging van dienaren des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël.

Geliefden in onze Here Jezus Christus,

De kerkeraad heeft u tweemaal de naam bekend gemaakt van onze broeder die door deze gemeente beroepen is voor de dienst in Israël. Daar niemand een wettig bezwaar tegen zijn belijdenis en wandel heeft ingebracht, zullen wij thans in de Naam des Heren tot zijn bevestiging overgaan.

Wij willen vooraf horen naar wat de Heilige Schrift leert over het ambt van dienaar des Woords en de roeping het evangelie onder Israël te verkondigen.

God, onze hemelse Vader, wil uit het verdorven menselijke geslacht een gemeente roepen en vergaderen ten eeuwigen leven en gebruikt daartoe de dienst van mensen. De apostel Paulus zegt dat Christus

O.V.: heeft gegeven sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot evangelisten en sommigen tot herders en leraars, tot de volmaking der heiligen, tot het werk der bediening, tot opbouw van Zijn lichaam.

N.V.: heeft gegeven zowel apostelen als profeten, zowel evangelisten als herders en leraars, om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon, tot opbouw van Zijn lichaam.

(Ef. 4 : 11, 12)

Om deze dienst te laten volbrengen heeft de Here iZijn heilig Woord gegeven en beloofd, dat het niet ledig tot Hem zal wederkeren, maar doen wat Hem behaagt en volbrengen waartoe Hij het zendt.

Onze Here Jezus Christus bidt voor allen die door het woord van Zijn apostelen in

Hem zullen geloven. Voor Zijn heengaan draagt Hij hun op Zijn getuigen te zijn te Jeruzalem en in geheel Judea en Samaria en tot het uiterste der aarde. Volgens Psalm 87 worden heidenen die de HERE kennen, gerekend als in Sion te zijn geboren.

Met het spreken over de olijf en de takken wil de apostel Paulus in Rom. 11 ons leren, dat niemand van hen, die heidenen waren en geënt zijn, zich mag beroemen tegenover Israël, want zij dragen niet de wortel, maar de wortel hen.

De apostel vermaant ons ook tot ootmoed en blijdschap door te zeggen:

O.V.: Daarom gedenkt, dat gij die eertijds heidenen waart in het vlees, en die voorhuid genaamd werdt van degenen die genaamd zijn besnijdenis in het vlees die met handen geschiedt; dat gij in die tijd waart zonder Christus, vervreemd van het burgerschap Israëls en vreemdelingen van de verbonden der belofte, geen hoop hebbende en zonder God in de wereld. Maar nu in Christus Jezus zijt gij die eertijds verre waart, nabij geworden door het bloed van Christus. Zo zijt gij dan niet meer vreemdelingen en bijwoners, maar medeburgers der heiligen en huisgenoten Gods; gebouwd op het fundament der apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste Hoeksteen.

N.V.: Bedenkt daarom dat gij die vroeger heidenen waart naar het vlees en onbesneden genoemd werdt door de zogenaamde besnijdenis, die werk van mensenhanden aan het vlees is, dat gij te dien tijde zonder Christus waart, uitgesloten van het burgerrecht Israëls en vreemd aan de verbonden der belofte, zonder hoop en zonder God in de wereld. Maar thans in Christus Jezus zijt gij die eertijds veraf waart, dichtbij gekomen door het bloed van Christus. Zo zijt gij dan geen vreemdelingen en bijwoners meer, maar medeburgers der heiligen en huisgenoten Gods, gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, terwijl Christus Jezus zelf de hoeksteen is.

(Ef. 2 : 11-13 en 19-20)

De taak van de dienaar des Woords die uitgezonden wordt tot dienst in Israël, is mee te werken aan de opbouw van de gemeente des Heren uit Israël en de volkeren door de verkondiging van het heilig Evangelie, het bevorderen van de ontmoeting van christenen en joden en de bezinning op de verhouding van kerk en Israël.

Iedere dienaar des Woords ontvangt de opdracht: „Predik het Woord”. Immers, buiten Christus is geen heil, noch voor Israël, noch voor de heidenen. Dus moet ook het ganse huis Israëls weten dat God Hem en tot Here en tot Christus gemaakt heeft. Of zoals de apostel zegt:

O.V.: Ook zij, indien zij in het ongeloof niet blijven, zullen ingeënt worden, want God is machtig hen weder in te enten.

N.V.: Ook zij zullen, wanneer zij niet bij hun ongeloof blijven, weder geënt worden; God is immers bij machte hen opnieuw te enten. (Rom. 11 : 23)

Ook onthult hij het geheimenis dat alzo gans Israël behouden zal worden. Naar deze beloften bouwt God Zijn gemeente uit Israël en de volken en betoont Hij Zijn ontferming.

Want uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen. (Rom. 11 : 36)

De dienaren hebben hun arbeid in nederigheid en ootmoed te volbrengen, ziende op Hem Die gekomen is om te dienen en Die in de voetwassing ons hiervan een voorbeeld heeft gegeven. Zij mogen zich gedragen weten door het woord van de Here:

O.V.: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Zo Ik iemand zend, wie dien ontvangt, die ontvangt Mij; en wie Mij ontvangt, die ontvangt Hem Die Mij gezonden heeft.

N.V.: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Wie ontvangt dien Ik zend, ontvangt Mij en wie Mij ontvangt, ontvangt Hem Die Mij gezonden heeft. (Joh. 13 : 20)

Nu gij, broeder N., gereed staat uw zending te aanvaarden van deze gemeente en door haar van al de kerken, zult gij voor God en Zijn gemeente antwoorden op de volgende vragen:

1. Zijt gij in uw hart overtuigd dat God Zelf u door Zijn gemeente tot deze heilige dienst geroepen heeft?
2. Houdt gij de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament voor het enige Woord van God en de volkomen leer der zaligheid, en verwerpt gij alles wat met dit Woord en de belijdenis der kerk in strijd is?
3. Beloofd gij uit liefde tot Christus en Zijn gemeente, die ook uit Israël vergaderd wordt, uw dienst getrouw te verrichten?
4. Beloofd gij u steeds te onderwerpen aan de kerkelijke vermaningen, indien gij in leer of leven u te buiten mocht gaan?

Antwoord: Ja ik, van ganser harte.

God, onze hemelse Vader, Die u geroepen heeft tot deze heilige dienst, verlichte en bekwame u door Zijn Geest. Hij regere u zo in uw bediening dat gij daarin getrouw en met vrucht moogt werkzaam zijn, tot verheerlijking van Zijn Naam en tot uitbreiding van het Rijk van Zijn Zoon Jezus Christus. Amen.

Geliefde gemeente, ontvang in de Here deze dienaar van Christus met alle blijdschap. Gedenk hem in uw gebeden, opdat hij het Woord van God getrouw en met zegen mag bedienen, en van hem gezegd worde:

O.V.: Hoe liefelijk zijn de voeten desgenen die het goede boodschap, die heil doet horen.

N.V.: Hoe liefelijk zijn de voeten van de vreugdebode, die heil verkondigt. (Jes. 52 : 7)

Vrede zij over Israël.

Aangezien niemand van ons de bekwaamheid hiertoe van zichzelf heeft, willen wij de almachtige God om Zijn genade aanroepen:

Barmhartige Vader, Die door Christus, Uw Zoon, uit het verloren menselijk geslacht U een gemeente tot het eeuwige leven vergadert, wij danken U dat Gij aan de kerk hier ter plaatse deze dienaar des Woords hebt willen verbinden. Wij bidden U: wil hem door Uw Geest meer en meer bekwamen tot de dienst waartoe Gij hem geroepen hebt. Open zijn verstand om Uw heilig Woord te verstaan en schenk hem vrijmoedigheid om de verborgenheden van het Evangelie te verkondigen. Geef hem wijsheid en getrouwheid, opdat door zijn arbeid Uw kerk uit Israël en de volkeren vergaderd, bewaard en vermeerderd wordt. Vertrouwt hem door Uw Geest in alle moeiten en beproevingen die hem in zijn dienst ten deel kunnen vallen. Geef dat hij door Uw genade standvastig blijft tot het einde en eenmaal met de getrouwe dienstknechten moge ingaan in de vreugde des Heren. Wil ook aan Israël Uw genade verlenen, opdat velen door de dienst van deze dienaar de stem van de goede Herder mogen horen. O Gij Die de Herder en Wachter Israëls zijt, Die slaapt noch sluimert, laten Uw ogen dag en nacht open zijn over het ganse huis van Israël, over deze gemeente en over deze, Uw dienaar.

Verhoor ons, o Vader, door Jezus Christus, Uw Zoon, onze Here, in Wiens Naam wij tot U bidden:

Onze Vader, Die in de hemelen zijt,

Uw Naam worde geheiligd;

Uw Koninkrijk kome;

Uw wil geschiede, gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze.

Want Uwer is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid.

Amen.

Art. 142.

Contact met de kerkjeugd.

264, 269 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor contact met de kerkjeugd (bijlage LXIV). Commissie IV rapporteert (bijlage LXV).

Een brede bespreking volgt. Ds. W. de Joode, rapporteur, gaat op de vragen en opmerkingen in. Ds. T. Harder, secretaris van deputaten, geeft een nadere toelichting. Br. S. de Vlieger, penningmeester van deputaten, geeft antwoord op enkele vragen betreffende de financiën.

Oud. A. de Geus stelt voor commissievoorstel 3 te verwerpen en in voorstel 4 te lezen i.p.v. „de gevraagde collecte”: „de vastgestelde bijdrage”.

Een ingediend voorstel van ds. H. Biesma wordt door de synode aanvaard en conform dit voorstel besluit de synode

1. het beleid van deputaten voor het contact met de kerkjeugd met dank voor hun arbeid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. het jeugdwerk in het algemeen in de voorbede en de belangstelling van de kerken aan te bevelen;
4. deputaten op te dragen, binnen het raam van hun instructie, pogingen in het werk te stellen om tot een intensiever contact met de kerkeraden te komen, opdat aan de gewenste brugfunctie meer vorm kan worden gegeven;
5. er bij de kerkeraden op aan te dringen,
  - a. in geval van verzoeken van de zijde van deputaten om een gesprek tenminste positief te reageren op een dergelijk verzoek;
  - b. in ieder geval de gevraagde minimum-bijdrage over te maken;
6. deputaten op te dragen opnieuw aandacht te geven aan de zogenaamde ongeorganiseerde jeugd en de problematiek rondom de werkende jeugd in overleg met deputaten ADMA en deputaten voor kerk en onderwijs te bestuderen en over deze zaken aan de eerstvolgende synode te rapporteren.

Art. 143.

Vervolg — Contact met de kerkjeugd.

De praeses geeft in bespreking de instructie van de particuliere synode van het Oosten (8.11) luidende:

De particuliere synode van het Oosten, kennisgenomen hebbend van de verontrusting die leeft bij de classis Utrecht met betrekking tot het jeugdwerk en van de wijze waarop deze materie behandeld is door de classis Utrecht en de deputaten voor het contact met de kerkjeugd,

verzoekt de generale synode

genoemde deputaten opdracht te geven zich met de Jongerenbond in verbinding te stellen om, in overeenstemming met hun instructie art. 3a te „bevorderen dat aan onze jeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven” en de verontrusting wordt weggenomen en voorkomen.

270 Commissie IV rapporteert (bijlage LXVI).

In een uitvoerige discussie wordt met name gesproken over de vraag of deze instructie wel behandeld kan worden. Gewezen wordt op art. 30 K.O.: „in meerdere vergadering behoort slechts datgene te worden behandeld, wat in de mindere niet kon worden afgedaan”.

Ds. P. van Zonneveld geeft een toelichting over de gang van zaken bij de

classis Utrecht. Het gaat in deze instructie om de eenheid. Wij willen geen alternatieve bondsdagen.

Ds. P. den Butter geeft een toelichting over de bespreking tijdens de vergadering van de particuliere synode van het Oosten. Het is duidelijk gebleken dat het ging om de positie van jeugddeputaten. Jeugddeputaten hebben gezegd: wij willen geen bevoogdende functie vervullen. De kern van de zaak is per instructie nu aan de orde gesteld.

Ds. W. de Joode, rapporteur, en ds. Chr. Verhage, samenroeper, gaan op de gestelde vragen in. Ds. P. op den Velde, voorzitter van jeugddeputaten, verklaart dat het jeugddeputaten niet moeilijk zal vallen om met het bestuur van de jongerenbond te spreken.

De vraag is nu: moet er gestemd worden over de wettigheid van de instructie? Ds. P. den Butter deelt mee, dat alle afgevaardigden van de particuliere synode van het Oosten het onbevredigend zouden vinden, wanneer er op dit moment een beslissing zou vallen.

De praeses verklaart deze zaak te verdagen (zie art. 163).

Art. 144.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting, nadat ds. Chr. Verhage is voorgegaan in dankgebed.

NEG ENDE ZITTING

donderdag 26 september 1974 van 9.15-12.30 uur.

Art. 145.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 17 : 3 en 4, leest 1 Petr. 1 : 13-25 en gaat voor in gebed.

Art. 146.

Appel-nominaal.

De leden zijn aanwezig als in de vorige zitting met dien verstande dat oud. J. D. Wisman en oud. A. de Vin hun plaats weer hebben ingenomen en oud. Th. van Dolderen vervangen is door oud. D. Odijk. Uit de particuliere synode van het Westen is geen diaken aanwezig. Oud. D. Odijk betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 147.

Kerkelijk-administratief bureau.

272 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor het
274 kerkelijk-administratief bureau (bijlage LXVII). Commissie VII rapporteert (bijlage LXVIII).

Art. 148.

Comité-Generaal.

Art. 149.

Vervolg – Kerkelijk-administratief bureau.

De praeses deelt mee dat in comité is besloten

1. deputaten dank te zeggen voor alle verrichte arbeid en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. a. de generale deputaatschappen, met uitzondering van het deputaatschap voor de buitenlandse zending, voor zover nodig op te dragen om uitvoering te geven aan het besluit van de generale synode 1971/1972, Acta art. 219, sub 4;
- b. deputaten voor de buitenlandse zending voorlopig te ontheffen van de verplichting tot participatie in het kerkelijk bureau en de centrale kas;
- c. deputaten voor het kerkelijk-administratief bureau op te dragen, in overleg met zendingsdeputaten, waterdichte garanties te scheppen voor een in alle opzichten verantwoorde administratie van de kas voor de buitenlandse zending en daarover op de volgende generale synode te rapporteren;
4. deputaten op te dragen in de komende periode tot een definitief oordeel te komen ten aanzien van de noodzaak en de mogelijkheid van een eigen kerkelijk bureau, alsmede van de wijze, waarop het werk wordt vervuld, en daarover aan de volgende generale synode te rapporteren, c.q. voorstellen te doen;
5. de vaststelling van de voorlopige instructie van deputaten tot de volgende generale synode uit te stellen;
6. te besluiten, dat deputaten ten dienste van de samenstelling van het collectenrooster de vaste collecte op de eerste zondag in oktober op het collectenrooster kunnen laten vervallen.

Art. 150.

Vervolg – buitenlandse zending.

De praeses deelt mee dat ten aanzien van de buitenlandse zending (zie ook art. 60) in comité besloten is

1. deputaten voor de buitenlandse zending voorlopig te ontheffen van de verplichting tot participatie in het kerkelijk bureau en de centrale kas;
2. deputaten voor het kerkelijk-administratief bureau op te dragen, in overleg met zendingsdeputaten, waterdichte garanties te scheppen voor een in alle opzichten verantwoorde administratie van de kas voor de buitenlandse zending en daarover op de volgende generale synode te rapporteren;
3. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid.

Art. 151, 152, 153.

Comité-Generaal.

Art. 154.

Schorsing.

De zitting wordt geschorst in verband met de maaltijd.

VERVOLG NEGENDE ZITTING
donderdag 26 september 1974 van 2-5.45 uur.

Art. 155.

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen Ps. 30 : 3.

Art. 156.

Presentie.

Oud. S. Pieper wordt vervangen door oud. A. L. de Bruyne.

Art. 157.

Vervolg — Het kerk-zijn in deze tijd. Instructie 8.08.

De synode zet de bespreking over instructie 8.08 voort (zie art. 135). De meningen blijken hoofdzakelijk verdeeld over het eerste voorstel van de commissie, n.l. een oproep tot de kerken te laten uitgaan. Afgevaardigden die de zaak, waar het om gaat, van verschillende kanten benaderen, blijken toch één te zijn in hun mening, dat men met een oproep niets bereikt.

De één is van mening dat de verschillen door een oproep toch niet worden weggenomen, de ander geeft als zijn mening te kennen dat een oproep eerder verwijdering en onrust zal brengen dan wegnemen.

Andere afgevaardigden zijn het met de commissievoorstellen eens.

Oud. A. Mol stelt voor een oproep tot de kerken te doen uitgaan om door middel van samenspreking de toenemende verwijdering tegen te gaan.

Prof. dr. J. van Genderen heeft bedenkingen tegen de formulering van verschillende onderdelen van het voorstel van de commissie en verklaart materieel het eens te zijn met het voorstel van dr. T. Brienen.

De rapporteur, ds. J. Brons, beantwoordt de gestelde vragen. We zijn afhankelijk van het werk van de Heilige Geest. Maar dat ontslaat ons niet van onze opdracht. We denken aan heel ons kerkverband. Het feit dat er — gelukkig — in vele kerken geen sprake is van toenemende verwijdering, mag geen beletsel zijn, deze oproep te doen uitgaan.

De generale synode, kennis genomen hebbende van instructie 8.08, overwegende

- a. dat de eenheid der kerk een zaak is die door Gods Woord duidelijk wordt geboden;
  - b. dat er inderdaad symptomen zijn, die wijzen op een toenemende verwijdering binnen het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken; van oordeel
    - a. dat er zaken zijn, waardoor deze eenheid schade wordt gedaan (zie commissierapport 1a t/m e);
    - b. dat de kerken c.q. de leden der kerken zich van hun verantwoordelijkheid in deze bewust dienen te zijn;
    - c. dat er zaken zijn (zie het slot van instructie 8.08) die kerkelijk doorgedacht en doorgesproken dienen te worden;
- besluit
1. een oproep tot de kerken te laten uitgaan tot verootmoediging en gebed, opdat de kerken c.q. de leden der kerken van hun verantwoordelijkheid in deze zich bewust zullen zijn;
  2. er bij de kerkelijke vergaderingen op aan te dringen, dat aan de hand

van deze oproep zal worden doorgesproken, o.m. over:
 de beschouwing van de gemeente van Jezus Christus;
 het karakter van de belofte van het verbond;
 de verhouding van wet en evangelie;
 de zaken van het christelijke leven;
 de liturgische veranderingen;

en spreekt uit, dat in deze zin aan instructie 8.08 is voldaan.

Aan de commissie wordt opgedragen een oproep tot de kerken te concipiëren (zie art. 195).

Art. 158.

Financiële zaken.

275, 283 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor financiële zaken (bijlage LXIX). Commissie VII rapporteert (bijlage LXX).

De financiële gegevens die deputaten in een vertrouwelijk rapport aan de synode hebben voorgelegd, worden in comité besproken.

Art. 159.

Comité-Generaal.

Art. 160.

Vervolg — financiële zaken.

De praeses deelt mee dat de synode in comité besloten heeft

1. deputaten dank te zeggen voor de wijze waarop zij hun arbeid hebben verricht en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. f 8.000,— te voteren als aanvulling op het door de generale synode van 1971/1972 beschikbaar gestelde bedrag van f 18.000 voor accountantskosten;
4. voor de komende periode van 3 jaar voor accountantskosten een bedrag van f 30.160,— beschikbaar te stellen;
5. uit te spreken dat uit reserves van kerkelijke kassen geen leningen voor het werk der kerken dienen te worden verstrekt;
6. deputaten op te dragen aan de volgende generale synode een voorstel te doen met betrekking tot het draagkrachtbeginsel bij het vaststellen der minimumbijdragen, waarbij uitsluitend objectieve normen dienen te worden gehanteerd;
7. aan alle beheerders van de kerkelijke kassen décharge te verlenen van het over de periode 1971-1973 gevoerde financiële beleid, onder dankzegging voor de verrichte arbeid;
8. de suggestie, een stichting in het leven te roepen, welke kan optreden als rechtspersoon bij het aangaan of verstrekken van leningen door deputaatschappen, thans niet te volgen, doch deputaten op te dragen deze problematiek te bestuderen en hierover aan de eerstvolgende generale synode te rapporteren;
9. dat bij de vaststelling van de minimumbijdragen ten behoeve van de kashoudende deputaatschappen rekening dient te worden gehouden met de te verwachten normale jaarlijkse uitgaven alsmede met de omvang van het eigen vermogen, dat toereikend moet zijn om anderhalf maal de normale jaarlijkse uitgaven te dekken;
10. alle deputaatschappen, die een kas beheren, toe te staan in de maand

oktober van enig jaar aan deputaten voor het kerkelijk-administratief bureau een hogere minimumbijdrage op te geven dan het door de generale synode vastgestelde bedrag ter vermelding op het collectenrooster voor het volgend jaar, indien blijktens constatering door deputaten voor financiële zaken in het voorgaande jaar de werkelijke inkomsten 10% lager of de werkelijke uitgaven 10% hoger waren dan in de begroting(en) werd geraamd en bovendien het eigen vermogen ontoereikend is of dreigt te worden om anderhalf maal de normale jaarlijkse uitgaven te dekken;

11. alle deputaatschappen, die een kas beheren, op te dragen om in de maand oktober van enig jaar aan deputaten voor het kerkelijk-administratief bureau een lagere minimumbijdrage op te geven dan het door de generale synode vastgestelde bedrag ter vermelding op het collectenrooster voor het volgende jaar indien in het voorgaande jaar de werkelijke inkomsten 10% hoger of de werkelijke uitgaven 10% lager waren dan in de begroting(en) werd geraamd en bovendien het eigen vermogen toereikend is, om anderhalf maal de normale jaarlijkse uitgaven te dekken.

Art. 161.

Begrotingen.

De praeses deelt mede, dat de synode zich in comité-zitting heeft bezig gehouden met de begrotingen, ingediend door de onderscheidene deputaatschappen, zoals vermeld in rapport 7 van commissie VII (bijlage LXXI).

De synode besloot

1. de begrotingen van de kashoudende deputaatschappen (met uitzondering van die betreffende de evangelisatie, de Evangelieverkondiging onder Israël en het studiefonds van de Theologische Hogeschool) voor de jaren 1975, 1976 en 1977 vast te stellen overeenkomstig de in het rapport van de commissie gedane voorstellen;
2. de kashoudende deputaatschappen te machtigen tot het doen van uitgaven binnen het raam van de aldus vastgestelde begrotingen;
3. de kerkeraden resp. de diaconieën er nadrukkelijk op te wijzen dat de in goed overleg gezamenlijk aanvaarde taken ook door alle kerken en/of diaconieën gezamenlijk dienen te worden gefinancierd;
4. deputaten voor het kerkelijk bureau op te dragen de onder 2 genoemde bedragen (resp. de hieronder te vermelden bedragen voor de evangelisatie, de Evangelieverkondiging onder Israël en het studiefonds van de Theologische Hogeschool, zie art. 186, 194, 196) als minimumbedragen in het collectenrooster op te nemen;
5. deputaten voor het kerkelijk bureau (resp. deputaten voor de buitenlandse zending met betrekking tot de door hen beheerde kas) op te dragen vóór iedere voorjaarsclassis de roepende kerk een gespecificeerde opgave te verschaffen van de kerken en/of diaconieën die niet of in niet voldoende mate bijdroegen aan de verschillende kerkelijke kassen.

Art. 162.

Quaestoraat van de generale synode.

De praeses deelt mede, dat de synode zich in comité-zitting heeft bezig gehouden met het financiële verslag en de begroting van de quaestor van

287 de synode (bijlage LXXII) en met het desbetreffende commissierapport
293 (bijlage LXXIII).

De synode besloot

1. het door de quaestor gevoerde beleid goed te keuren;
2. de quaestor onder dankzegging voor zijn werk décharge te verlenen van zijn financiële verantwoordelijkheid over de verslagperiode;
3. een eerste en tweede quaestor te benoemen;
4. de ingediende begroting over de periode 1974-1976 goed te keuren.

Art. 163.

Vervolg – Contact met de kerkjeugd.

De bespreking over instructie 8.11 wordt voortgezet (zie art. 143).

Oud. A. de Geus meent dat de instructie niet wettig ter tafel is en stelt voor dat de synode zich in deze zin uitspreke.

Hij geeft als motieven aan:

- a. de instructie luidt anders dan de oorspronkelijke van de classis Utrecht;
- b. deze zaak had afgehandeld moeten worden op de mindere vergadering;
- c. het beleid van deputaten voor contact met de kerkjeugd is goedgekeurd.

Ds. P. den Butter stelt hier tegenover:

- a. de formulering is anders, maar er is geen wezenlijke afwijking van de oorspronkelijke instructie;
- b. art. 30 K.O. moet geheel gelezen worden; het gaat hier over: „wat behoort tot de kerken van de meerdere vergadering in het algemeen”;
- c. toen de instructie werd ingediend, waren de handelingen van deputaten nog niet goedgekeurd; bovendien bedoelt deze instructie niet een veroordeling van dit beleid.

De meningen zijn verdeeld over de wettigheid van de instructie. De hoogleraren dr. W. van 't Spijker, dr. J. van Genderen en dr. W. H. Velema geven preadvies en zijn van oordeel dat de instructie wettig ter tafel is.

Oud. A. de Geus verklaart dat hij zijn genoemde motief c. intrekt, maar overigens zijn voorstel handhaaft: de synode spreke uit dat de instructie niet wettig ter tafel is.

Ds. P. den Butter verzoekt om schorsing van de vergadering voor nader beraad van de afgevaardigden van de particuliere synode van het Oosten (zie art. 167).

Art. 164.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting voor het gevraagde beraad en tevens voor de avondmaaltijd.

VERVOLG NEGENDE ZITTING

donderdag 26 september 1974 van 7-8.45 uur.

Art. 165.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 113 : 2 en 3.

Art. 166.

Presentie.

Oud. S. Pieper en diaken D. Kiljan hebben hun plaats weer ingenomen.

Art. 167.

Vervolg — Contact met de kerkjeugd.

Ds. P. den Butter deelt mede als uitslag van bovengenoemd beraad (zie art. 163) dat de afgevaardigden van de particuliere synode van het Oosten verzoeken om een nader onderzoek door de commissie of de instructie wettig ter tafel is. De synode besluit aan dit verzoek te voldoen (zie art. 174).

Art. 168.

Radio-kerkdienst uitzendingen.

294 De praeses geeft in bespreking het rapport van de deputaten voor radio-
296 kerkdienstuitzendingen (bijlage LXXIV). Commissie II rapporteert (bijlage LXXV). Enkele afgevaardigden herinneren aan de synode 1965/1966, toen er zoveel onrust in de kerken was over mogelijke televisieuitzendingen, en manen tot voorzichtigheid. De rapporteur, ds. H. Biesma, wijst erop dat we de zaak in de juiste proporties dienen te zien. Wanneer zendtijd wordt toegewezen, zal dit neerkomen op een half uur per jaar. Wanneer we die niet claimen, zal deze aan anderen worden toegewezen. Het gaat hier niet om de vraag of kerkdiensten per televisie zullen worden uitgezonden. Prof. dr. J. P. Versteeg geeft als deputaat een nadere toelichting.

Prof. dr. W. H. Velema wijst erop dat de uitzending van een informatief programma zonder bezwaar kan plaats vinden. Wanneer de Christelijke Gereformeerde Kerken nu neen zeggen, staan zij buiten de verdere ontwikkeling. Bovendien kunnen anderen dan een negatief programma uitzenden.

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun arbeid en het gevoerde beleid ten aanzien van de Stichting Interkerkelijke Omroep Nederland en ten aanzien van de daarmee verkregen facilitaire mogelijkheden goed te keuren;
2. deputaten op te dragen binnen het huidige Convent van Kerken alles te doen wat de eigen kerkelijke uitzendingen mogelijk maakt en bij eventueel tot stand komen van een interkerkelijke omroepstichting met deze stichting een overeenkomst te sluiten terzake van garanties van alle *facilitaire hulp bij de verzorging van eigen kerkelijke uitzendingen*;
3. deputaten de vrijheid te verlenen om de eventueel in de toekomst door de overheid toe te wijzen televisiezendtijd onder verantwoordelijkheid van deputaten zó te (doen) gebruiken dat de verbreiding van het Evangelie daardoor bevorderd wordt, met inachtneming van het in 1956 terzake genomen besluit;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 169.

Hulpverlening binnen- en buitenland.

297 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor hulpver-
301 lening in binnen- en buitenland (bijlage LXXVI) en het desbetreffende rapport van commissie VI (bijlage LXXVII). Na enige bespreking, waarbij de

deputaten oud. A. de Geus en oud. S. Pieper op de gestelde vragen antwoord geven

besluit de synode

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen dank te brengen voor hun arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 170.

**Vervolg – Kerkelijke verhoudingen binnenland.
Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt - buiten verband).**

301 De praeses geeft in bespreking de nieuwe voorstellen van commissie III ten aanzien van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt - buiten verband) (bijlage LXXVIII).

Ds. J. Westerink dient het volgende voorstel in:

De generale synode spreke uit:

1. = commissievoorstel 1;
2. = commissievoorstel 2;
3. dat zij niet kan beoordelen of, en zo ja in hoeverre, de geconstateerde eenstemmigheid inzake de toeëigening des heils ook plaatselijk geldt en de veranderde instelling in de prediking van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt - buiten verband) doorwerkt;
4. = commissievoorstel 3;
5. dat deputaten door middel van een enquête een onderzoek instellen of, en zo ja in hoeverre, de door deputaten geconstateerde eenstemmigheid inzake de toeëigening des heils ook geconstateerd wordt in de plaatselijke verhoudingen, waarbij bovengenoemde verklaring als handleiding zou kunnen dienen, en hierover aan de volgende generale synode te rapporteren.

Ds. J. H. Velema stelt voor in commissievoorstel 5 na „gedrongen” in te voegen: „in plaatsen waar dit maar enigszins mogelijk is”.

De generale synode spreekt uit

1. dat zij met dankbaarheid kennis heeft genomen van de mededeling van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, dat tussen deputaten en de commissie van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt - buiten verband) een verblijdende mate van eenstemmigheid wordt geconstateerd met betrekking tot de toeëigening des heils;
2. dat het gesprek over de verschillen met betrekking tot het kerkverband moet worden voortgezet vanuit de overtuiging dat het kerkverband uitdrukking is van de eenheid in leer en geloof;
3. dat zij deputaten opdraagt de bereikte overeenstemming te verwerken in een zo mogelijk gemeenschappelijke verklaring om als handleiding te kunnen dienen bij plaatselijke samensprekingen en toenadering;
4. dat zij deputaten opdraagt, gezien de thans bereikte resultaten, door middel van een enquête een onderzoek in te stellen naar de plaatselijke verhoudingen;
5. dat er bij de kerkeraden op aangedrongen wordt de contacten met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt - buiten verband) in het geloof te beginnen en waar deze reeds zijn, te bewaren en te versterken.

Art. 171.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. P. N. Ribbers is voorgegaan in dankgebed.

TIENDE ZITTING

vrijdag 27 september 1974 van 9.15-12.30 uur.

Art. 172.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 27 : 4 en 7 en leest Prediker 3 : 1-15. Hierna gaat de assessor voor in gebed.

Art. 173.

Appel-nominaal.

De afgevaardigden zijn aanwezig als in de vorige zitting met dien verstande dat oud. Th. van Dolderen zijn plaats weer heeft ingenomen, oud. A. de Vin vervangen is door oud. H. Reesink en oud. J. Bijleveld door oud. K. Kok.

Art. 174.

Vervolg — Contact met de kerkjeugd.

302 De bespreking over instructie 8.11 wordt voortgezet (zie art. 167). De praeses leest het aanvullend rapport van commissie IV (bijlage LXXIX).

Prof. dr. W. van 't Spijker geeft — desgevraagd — als zijn mening te kennen: al zou de vergadering tot de conclusie komen dat de particuliere synode van het Oosten niet alles gedaan heeft wat ze kon doen, dáárom is de instructie nog niet onwettig. Oud. A. de Geus trekt zijn voorstel tot onwettigverklaring in.

Oud. A. Kreuzen dient het volgende voorstel in:

De generale synode,

kennis genomen hebbend van de instructie 8.11; van de brief 10.19;
gehoord

de bespreking in de generale synode;

de toelichting van de afgevaardigden van de particuliere synode van het Oosten;

overwegend

dat de particuliere synode van het Oosten heeft gemeend de verontrusting die de classis Utrecht geuit heeft, zonder nader onderzoek op de tafel van de generale synode te moeten leggen;

dat de Jongerenbond bereid is over de verontrusting die er binnen de classis Utrecht is, te spreken met de classis en/of kerkeraden die dit wensen;

van oordeel

dat het onduidelijk is waarin de genoemde verontrusting concreet bestaat en hoe de instructie op de tafel van de generale synode is gekomen,

spreke uit

dat de particuliere synode van het Oosten de instructie had behoren terug te wijzen naar de classis Utrecht en de classis Utrecht op te wekken het gesprek met de Jongerenbond en de jeugddeputaten voort te zetten, zo mogelijk met als uitgangspunt het visieprogram van de Jongerenbond.

Ds. P. den Butter geeft een nadere toelichting over de instructie. De particuliere synode van het Oosten constateerde dat er verontrusting was.

Wanneer getracht werd tot oplossing van de vragen te komen, ontstond er kortsluiting tussen de gesprekspartners. Nu wordt aan jeugddeputaten gevraagd te doen wat in de instructie staat. Aan de synode wordt gevraagd (als ruggesteun voor jeugddeputaten) om een toespitsing van de instructie van deputaten. Deze toespitsing kan alleen de generale synode geven.

Ds. G. Leendertse en ds. H. van der Schaaf dienen het volgende amendement in op het voorstel van oud. A. Kreuzen:

van oordeel dat deze instructie weliswaar op wettige wijze ter tafel is gebracht, maar dat dit nog niet impliceert dat de onderhavige zaak door de generale synode behandeld moet worden,

spreke uit

1. dat de particuliere synode van het Oosten de instructie had behoren terug te wijzen naar de classis Utrecht;
2. dat de particuliere synode van het Oosten de classis Utrecht en de kerkeraden had moeten opwekken om zich met de Jongerenbond en jeugddeputaten in verbinding te stellen;

besluite

1. deze instructie niet te aanvaarden en terug te wijzen naar de particuliere synode van het Oosten;
2. de particuliere synode van het Oosten op te dragen zich met de Jongerenbond en jeugddeputaten in verbinding te stellen.

Ds. P. op den Velde, voorzitter van deputaten, gaat in op de positie van deputaten voor het contact met de kerkjeugd. Er waren twee partijen in gesprek. Welk recht hadden deputaten om zich ongevraagd hierin te mengen? De bereidheid om te helpen en te bemiddelen is er ongetwijfeld.

De generale synode,

kennis genomen hebbend van instructie 8.11 en ingekomen stuk 10.19;

constaterend

1. dat er bij de classis Utrecht verontrusting leeft met betrekking tot het jeugdwerk;
2. dat de wijze, waarop deze materie door de classis Utrecht en de deputaten voor het contact met de kerkjeugd is behandeld, niet heeft geleid tot het wegnemen van deze verontrusting;
3. dat de particuliere synode van het Oosten door het indienen van haar instructie van oordeel is dat aan deze zaak verdere aandacht geschonken dient te worden;
4. dat de particuliere synode van het Oosten de generale synode verzocht aan deputaten voor het contact met de kerkjeugd, met beklemtoning van hun instructie, hiertoe een gerichte opdracht te geven;
5. dat door de Jongerenbond teleurstelling is geuit over de gevolgde gang van zaken;

overwegend

1. dat het jeugdwerk op een zodanige wijze in geding is gekomen, dat dit èn de kerken èn het jeugdwerk in de kerken schade doet;

2. dat tot herstel van de juiste verhoudingen al het mogelijke gedaan dient te worden;
3. dat het de juiste weg is deputaten voor het contact met de kerkjeugd hierbij te betrekken;
van oordeel
1. dat deputaten voor het contact met de kerkjeugd krachtens hun instructie tot taak hebben „te bevorderen dat aan de jeugd Schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven” (instructie art. 3 a), waarbij „het contact met de jeugdorganisaties gerealiseerd dient te worden door het geven van kerkelijke begeleiding aan het werk van de jeugdorganisaties met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid daarvan ”(instructie art. 5 a);
2. dat deze Schriftuurlijke voorlichting en kerkelijke begeleiding niet slechts raakt de beoordeling en bespreking van de gezindheid en motivatie van het jeugdwerk, maar ook de uitvoering en uitwerking ervan; besluit
1. deputaten voor het contact met de kerkjeugd op te dragen om in overeenstemming met hun instructie al het mogelijke te doen, opdat de verontrusting met betrekking tot het jeugdwerk zal worden weggenomen;
2. dank te zeggen voor de toezending van het schrijven van de Jongerenbond en dit schrijven voor kennisgeving aan te nemen;
en spreekt uit, dat aan de intentie van instructie 8.11 is voldaan.

Art. 175, 176.

Comité-generaal.

Art. 177.

Vervolg – Evangelieverkondiging onder Israël.

De praeses deelt mede dat in comité-zitting besloten is ten aanzien van de Evangelieverkondiging onder Israël:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en thans geen uitspraak te doen over de handelingen, genoemd in de punten 2.2 en 2.3 van hun rapport en hen te danken voor hun arbeid;
2. opnieuw generale deputaten te benoemen, n.l. de eerste en tweede secretaris, en de eerste en tweede penningmeester, alsmede een adviseur (zie art. 194).

Art. 178.

Comité-generaal.

Art. 179.

Afscheid ds. A. Stehouwer.

Ds. A. Stehouwer spreekt enkele woorden ten afscheid. De praeses wenst hem Gods zegen toe.

Art. 180.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG TIENDE ZITTING

vrijdag 27 september 1974 van 2-6 uur.

Art. 181.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 118 : 7.

Art. 182.

Presentie.

Oud. A. Mol vroeg en ontving verlof de synode te verlaten.

Art. 183.

Vervolg — Berijmde Schriftgedeelten.

303 De praeses stelt aan de orde het herziene rapport van commissie II betreffende berijmde Schriftgedeelten (bijlage LXXX). (zie art. 130).

Ds. H. Biesma, rapporteur, deelt mede dat het herziene rapport een rapport is van de meerderheid van de commissie. Ds. P. van Zonneveld verklaart dat twee leden van de commissie het volgende voorstellen:

1. overname van voorstel 1 van de commissie;
2. overname van voorstel 2 van de commissie;
3. deze selectie om praktische redenen niet vrij te geven voor gebruik in de eredienst in de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Een uitvoerige bespreking volgt. Ds. H. van der Schaaf, secretaris van deputaten vergelijkt het herziene rapport van de commissie met de opdracht die deputaten van de synode 1971 ontvingen en maakt bezwaar tegen verschillende overwegingen en voorstellen in dit rapport.

Ds. J. Brons stelt de volgende amendementen voor bij de voorstellen van de commissie:

1. „hebben voldaan” worde gewijzigd in: „in eerste instantie hebben voldaan”;
2. uit te spreken dat de door deputaten voorgestelde berijmde Schriftgedeelten mogelijk zouden kunnen behoren tot de in art. 69 K.O. bedoelde berijmde Schriftgedeelten;
3. deputaten op te dragen deze berijmde Schriftgedeelten aan de kerken voor te leggen en de kerken te verzoeken deze berijmde Schriftgedeelten te beproeven en het resultaat daarvan kenbaar te maken aan deputaten;
4. laten vervallen;
5. handhaven;
6. de deputaten op te dragen alsnog na te gaan of er in ons taalgebied nog andere berijmde Schriftgedeelten bestaan, die geschikt geacht kunnen worden voor het gebruik in de eredienst;
7. laten vervallen;
8. handhaven;
9. handhaven.

Ds. H. Biesma, rapporteur, verdedigt het commissierapport. Het was te verwachten dat de commissievoorstellen moeite zouden geven in de synode.

De amendementsvoorstellen zijn in het nieuwe voorstel verwerkt. Deze amendementen sloten elkaar uit. Vandaar dit compromis.

Prof. dr. J. van Genderen adviseert niet verder te gaan dan het deputaten-voorstel en de selectie te aanvaarden. Beproeven (voorstel 3) kunnen we niet in de eredienst. Dat is niet naar de kerkorde.

Prof. dr. W. H. Velema, zich aansluitend bij het preadvies van prof. dr. J. van Genderen, is voorts van mening dat we van de erediensten geen experimenteercentra moeten maken. Ook blijft hij het bezwaarlijk vinden dat bij de selectie enkele alternatieve berijmingen van Psalmen zijn opgenomen.

De rapporteur, ds. H. Biesma, acht overleg met de commissie gewenst. Na dit overleg deelt hij mede, dat de commissie thans uit het rapport het gedeelte onder: gelet op, constaterend en overwegend laat vervallen.

De commissie stelt de generale synode voor

1. = voorstel 1 uit het herziene rapport;
2. = voorstel 2;
3. de kerken in de gelegenheid te stellen om berijmde Schriftgedeelten ter beoordeling aan deputaten voor te leggen;
4. = voorstel 6, aangevuld met de woorden: „en daarover aan de eerstkomende generale synode te rapporteren”;
5. = voorstel 8;
6. deputaten te danken voor hun werk en opnieuw deputaten te benoemen.

Bij voorstel 2 maakt de rapporteur de volgende opmerking: we spreken uit dat de voorgestelde selectie kan gezongen worden, maar we spreken af, dat we aanstaande zondag uit deze selectie niet zullen zingen.

Tegenover deze opmerking wordt gesteld: een dergelijke afspraak heeft geen enkel effect, wanneer deze afspraak niet in de uitspraak van de synode wordt verwerkt.

Ds. P. den Butter amendeert zijn bij een vorige zitting ingediende amendement thans als volgt: dat onder berijmde Schriftgedeelten verstaan wordt: concrete berijmingen van concrete passages uit de Heilige Schrift, afgedacht van de Psalmen.

Prof. dr. W. H. Velema, handhavend wat hij in zijn preadvies opmerkte, stelt na de laatste opmerking van de rapporteur over de afspraak deze liederen niet te zullen zingen de vraag: moet de synode zó deze selectie aanvaarden?

De synode besluit

1. uit te spreken dat deputaten aan hun opdracht inzake het verdere uitvoering geven aan art. 69 K.O., voorzover het over berijmde Schriftgedeelten spreekt, hebben voldaan;
2. uit te spreken dat de door deputaten getoetste en voorgestelde selectie uit het Liedboek voor de kerken, n.l. de nummers 8 (naar Deut. 32 : 1-4), 13b (naar Psalm 23), 14 (naar Psalm 23), 21 (naar Psalm 146), 25 : 1-8 (naar Jesaja 9 : 1-6), 26 (naar Jesaja 9), 27 (naar Jesaja 25 : 6-8), 43 (naar Maleachi 4 : 1-3), 65 (naar Marcus 4 : 26-29), 66 (Lofzang van Maria, naar Lucas 1 : 46-55), 67 (Lofzang van Zacharias, naar Lucas 1 : 67-79), 68 (Lofzang van Simeon, naar Lucas 2 : 29-32), 78 (bij Johannes 15 : 1-8), 89 (naar Romeinen 8 : 18-24a), 90 (naar Romeinen 8 : 26-39), 96 (naar Efeziërs 6 : 10-18), 107 (naar 1 Petrus 5 : 5-11), 114 (naar Openbaring 21 : 1-4) en 115 (naar Openbaring 21 : 5-8), behoort tot de in art. 69 K.O. bedoelde berijmde Schriftgedeelten;
3. de kerken in de gelegenheid te stellen om berijmde Schriftgedeelten ter beoordeling aan deputaten voor te leggen;
4. de deputaten op te dragen alsnog na te gaan, of er in ons taalgebied

- buiten het Liedboek om nog andere berijmde Schriftgedeelten bestaan, die geschikt geacht kunnen worden voor het gebruik in de eredienst en daarover aan de eerstkomende generale synode te rapporteren;
5. de opmerkingen van deputaten betreffende liederen voor de christelijke feestdagen voor kennisgeving aan te nemen;
  6. deputaten te danken voor hun werk en opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 184.

Vervolg — Correspondentie met buitenlandse kerken — the International Council of Christian Churches.

303 De praeses geeft in bespreking het tweede voorstel van commissie III inzake de Internationale Raad van Christelijke Kerken (bijlage LXXXI) (zie art. 85). Ds. H. van der Schaaf, rapporteur, geeft een toelichting.

Ds. K. Boersma stelt voor in het gedeelte **spreekt uit**, achter „tenzij” het volgende te lezen: „het Uitvoerend Comité van de I.C.C.C. op duidelijke wijze de verzekering geeft en uit de handelwijze van de Raad duidelijk blijkt — een en ander naar het oordeel van de generale synode, dat . . .”

Oud. A. de Geus dient de volgende amendementen in:

1. onder spreekt uit sub 3: „tegen” i.p.v. „voor”.
2. onder besluit
  - a. de I.C.C.C. hiervan in kennis te stellen;
  - b. deputaten op te dragen
    1. zonodig deze bezwaren toe te lichten;
    2. = voorstel commissie.

Ds. J. Brons handhaaft zijn voorstellen, tijdens een vorige bespreking ingediend (zie art. 85).

Ds. A. Broersma stelt voor onder **spreekt uit** als 1 op te nemen: de structuur en de koers van de I.C.C.C. en de wijze waarop deze structuur en koers wordt gevolgd, wordt gewijzigd.

De generale synode,
kennis genomen hebbende van:

- a. het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken inzake de Internationale Raad van Christelijke Kerken (I.C.C.C.);
  - b. het rapport van de afgevaardigden naar het congres te Cape May 1973;
  - c. het rapport van commissie III met betrekking tot de I.C.C.C.;
- constaterend:
- a. de grote waardering die in ons kerkelijk leven voor de I.C.C.C. wordt gevonden als ontmoetings- en concentratiepunt van Schriftgetrouwe kerken over heel de wereld en voor het internationale hulpverleningswerk van deze organisatie;
  - b. de mede-verantwoordelijkheid van onze kerken in het werk en de openbaring van de I.C.C.C. naar buiten;
  - c. de jarenlange ernstige bezwaren die ondanks de gevoerde gesprekken en inbreng toegenomen zijn;

overwegend:

de noodzakelijkheid van een uitspraak naar de opdracht van de generale synode 1971-1972;

spreekt uit:

dat het de Christelijke Gereformeerde Kerken niet langer mogelijk zal zijn het lidmaatschap van de I.C.C.C. te continueren, tenzij het Uitvoerend Comité van de I.C.C.C. op duidelijke wijze de verzekering geeft en uit de handelwijze van de Raad duidelijk blijkt – een en ander naar het oordeel van de generale synode – dat:

1. deelnemende kerken zich in het openbaar van bepaalde uitspraken kunnen distanciëren zonder gediskwalificeerd te worden;
  2. alles voorkomen wordt, dat de indruk wordt gewekt alsof het communisme de enige antigoddelijke ideologie is;
  3. er tegen gewaakt wordt de strijd tegen antigoddelijke ideologieën te voeren op wereldse wijze en met vleselijke wapenen;
  4. alleen dan een exclusieve houding geboden is, wanneer deze duidelijk door de Heilige Schrift wordt aangewezen en vereist;
  5. voorkomen wordt dat persoonlijke resoluties naar buiten worden gepresenteerd als gevoelens van de gehele organisatie;
  6. voortaan alles in het werk wordt gesteld, dat de inhoud van alle resoluties bijbels gefundeerd en theologisch verantwoord is;
- en besluit:
- a. de I.C.C.C. hiervan in kennis te stellen;
  - b. deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen
    1. zonedig deze bezwaren toe te lichten;
    2. het officiële schriftelijke antwoord van de I.C.C.C. aan de volgende synode te rapporteren;
  - c. dat de komende generale synode een beslissing neemt met betrekking tot het lidmaatschap van onze kerken van de I.C.C.C.

Art. 185.

Vervolg – Eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken.

De synode besluit

1. de handelingen van de deputaten voor de eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken met betrekking tot de punten I, II en V van hun rapport goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen en hun aantal te brengen op elf.

Art. 186.

Evangelisatie.

De synode zet de bespreking over de evangelisatie voort wat betreft het aantrekken van een vrijgestelde (zie art. 122). Na een korte bespreking wordt een voorstel van ds. P. N. Ribbers met algemene stemmen aanvaard, met dien verstande dat t.a.v. besluit 1 een andere formulering wordt gekozen.

De synode,

kennis genomen hebbende van het sub III C van het rapport van deputaten voor de Evangelisatie gestelde inzake het aantrekken van een vrijgestelde; gelet op rapport VIII van commissie V, waarin een meerderheids- en een minderheidsoordeel wordt gegeven;

voorts gelet op de ter synode gehouden bespreking, waaruit bleek:

- a. dat geen eenstemmigheid bestaat over de aard van de functie en de taak van zulk een vrijgestelde;
- b. dat er een dringende behoefte bestaat aan begeleiding en instructie van hen die evangelisatiewerk verrichten;

besluit

deputaten op te dragen:

1. zoveel mogelijk te bevorderen dat gezocht wordt naar mogelijkheden om classicaal of regionaal taken aan te vatten en de werkers te begeleiden en te instrueren;
2. zich nader te bezinnen op de positie, het werk en de eventuele instructie van bedoelde vrijgestelde;
3. in de komende periode aan de uitvoering van het onder 1 genoemde de hoogste prioriteit te geven.

Tevens besluit de synode de minimumbijdrage voor de Evangelisatie voor de jaren 1975 t/m 1977 te stellen op f 1,90 per lid/dooplid per jaar.

Art. 187.

Comité-generaal.

Art. 188.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG TIENDE ZITTING

vrijdag 27 september 1974 van 7-9 uur.

Art. 189.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 93 : 1 en 4.

Art. 190.

Presentie.

Ds. A. Broersma, oud. J. Geleynse en oud. J. van Ledden vroegen en ontvingen verlof om de synode te verlaten.

Art. 191, 192, 193.

Comité-generaal.

Art. 194.

Vervolg – Evangelieverkondiging onder Israël.

De praeses deelt mede dat in comité-zitting besloten is ten aanzien van de Evangelieverkondiging onder Israël, deputaten op te dragen

1. wanneer het onderzoek naar de mogelijkheden om mede door pastorale verzorging van de „verstrooiden” in Israël te arbeiden, tot positieve uitslag leidt, via het „Drie-moderamina-overleg” de mogelijkheid tot samenwerking met deze Israëlcolleges na te gaan, ook in financieel opzicht, en indien dit onderzoek, alsmede de gevolgde vooropleiding de uitzending

- van ds. P. den Butter rechtvaardigen, deze uitzending zo spoedig mogelijk te realiseren;
2. en voor de financiering hiervan in dit speciale geval wegen en middelen te zoeken buiten de vastgestelde minimumbijdrage;
  3. de minimumbijdragen te bepalen op *f* 0,50 voor 1975, *f* 0,50 voor 1976 en *f* 0,50 voor 1977 per lid en dooplid.

Art. 195.

Vervolg – Het kerk-zijn in deze tijd. Instructie 8.08.

De praeses deelt mede dat in comité-zitting besloten is (zie ook art. 157):
De generale synode,
gelet op het besluit een oproep te doen uitgaan tot de kerken;
kennis genomen hebbende van het aanvullende rapport I b van commissie IV betreffende instructie 8.08;
gehoord de bespreking van dit rapport;
besluit
deze oproep niet te doen uitgaan en
constateert
met droefheid dat de genoegzame eenparigheid voor een dergelijke oproep ontbreekt.

Tevens dringt de synode er bij de classicale vergaderingen op aan alles te doen om, waar symptomen van verwijdering binnen hun ressort worden geconstateerd, deze te bespreken en zo mogelijk weg te nemen.

Art. 196.

Vervolg – Studiefonds Theologische Hogeschool.

De praeses deelt mede dat in comité-zitting besloten is de minimumbijdrage voor het Studiefonds van de Theologische Hogeschool voor de jaren 1975 t/m 1977 te stellen op *f* 0,10 per lid/dooplid per jaar.

Art. 197.

Vervolg – Kerkelijke verhoudingen binnenland.

Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

De praeses deelt mede dat de synode in comité-zitting een antwoord-schrijven heeft vastgesteld voor de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (zie bijlage LXXXII).

304

Art. 198.

Benoemingen.

De praeses deelt mee dat de synode in comité-vergadering besloot te benoemen tot leden van

A. de deputaatschappen waarin ook gedeputeerden benoemd door de particuliere synoden zitting hebben, voor

1. **het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O.:**

J.de Jong, 1e penningmeester; P. Zuidema, 2e penningmeester.

2. **het beheer van het studiefonds van de Theologische Hogeschool naar art. 19 K.O.:**
J. O. Elshout, penningmeester; E. H. van Essen, secundus-penningmeester.
  3. **de Theologische Hogeschool:**
    - a. het curatorium:
ds. D. H. Biesma, primus-secretaris; ds. B. Bijleveld, secundus-secretaris.
    - b. het financieel beheer:
primi: drs. H. Schuurhuis, H. J. van der Meiden, J. D. Wisman.
secundi: A. F. Mijnhardt, drs. G. van Westrienen, M. W. Wierenga.
  4. **de Evangelieverkondiging onder Israël:**
ds. M. Drayer, secretaris; ds. J. de Jong, 2e secretaris; ds. D. Biesma jr., penningmeester; D. J. Doolaard, 2e penningmeester; prof. dr. B. J. Oosterhoff, adviseur.
  5. **de buitenlandse zending:**
ds. K. J. Velema, voorzitter; ds. M. Drayer, secretaris; W. Duindam, penningmeester; C. Luiten, 2e penningmeester; P. Vree, secundus-penningmeester; prof. dr. J. P. Versteeg, adviseur.
  6. **de evangelisatie:**
P. de Korte, penningmeester; ds. H. van Mulligen; ds. B. van Smeden; secundi: ds. J. W. Maris, drs. W. Steenbergen.
  7. **de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer:**
ds. H. van der Schaaf, voorzitter; ds. J. de Jong, secretaris; J. Hartog Bzn., penningmeester; secundi: ds. J. van Mulligen; ds. B. de Romph; ds. P. Roos.
  8. **de Onderlinge Bijstand:**
D. Koole, voorzitter; W. Fernhout, 2e voorzitter; J. C. van Beveren, penningmeester; secundi: J. C. de Jong; J. Zuidema; A. de Geus.
  9. **de kerkbouwaangelegenheden:**
A. de Geus, voorzitter; H. Boerrigter, penningmeester; ir. G. de Boer; W. R. Groenendijk; ds. H. van der Schaaf.
- B. de generale deputaatschappen voor:**
10. **de correspondentie met de Hoge Overheid:**
prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorzitter; mr. dr. C. J. Verplanke, secretaris en lid C.I.O.; ds. D. Biesma jr.; C. N. van Dis; prof. dr. W. van 't Spijker; algemeen secundus: ds. I. de Bruyne.
  11. **de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken:**
prof. dr. J. van Genderen, voorzitter; ds. J. H. Velema, algemeen secretaris en secretaris binnenland; prof. dr. J. P. Versteeg, secretaris buitenland; ds. D. Biesma jr.; ds. G. Bilkes; K. Geleynse; A. van Hattem; ds. A. Rebel; ds. B. van Smeden; prof. dr. W. van 't Spijker; drs. W. Steenbergen.
  12. **de vertegenwoordiging der kerken:**
ds. J. H. Velema, voorzitter; ds. B. Bijleveld, secretaris; ds. K. Boersma; ds. P. op den Velde.

13. **de redactie van „De Wekker”:**
prof. dr. B. J. Oosterhoff, hoofdredacteur; ds. J. H. Velema, secretaris-waarnemend hoofdredacteur; ds. I. de Bruyne; D. Koole; ds. P. N. Ribbers.
14. **de redactie van het Jaarboek:**
ds. J. H. Velema, voorzitter; ds. L. S. den Boer, secretaris; ds. M. Drayer; ds. H. van der Schaaf.
15. **de uitgave van de Kerkorde:**
prof. dr. W. van 't Spijker, voorzitter; ds. M. Drayer, secretaris; prof. dr. J. van Genderen.
16. **de radiokerkdienstuitzendingen:**
ds. C. van der Zaal, voorzitter; ds. H. W. Eerland, secretaris; ds. D. Biesma jr.; prof. dr. J. P. Versteeg; ds. W. J. Quist, algemeen secundus.
17. **de ambtelijke bearbeiding van de schippers:**
P. Vree, secretaris/penningmeester; ds. G. J. Buijs; ds. W. de Joode; ds. A. Rebel; ds. Th. Rutters; K. de Waal, secundus secretaris/penningmeester; ds. M. Vlietstra, algemeen secundus.
18. **de geestelijke verzorging van de zeevarenden:**
ds. J. P. Geels, voorzitter; ds. S. Wijnsma, secretaris; P. Zuidema; ds. C. van der Wee, algemeen secundus.
19. **de geestelijke verzorging van de militairen:**
ds. M. W. Nieuwenhuijze, voorzitter; ds. C. J. Ph. Sobering, secretaris; ds. H. W. Eerland; A. C. Floor; ds. A. Hilbers; I. van der Molen; ds. H. Toorman.
20. **het contact met de kerkjeugd:**
ds. P. op den Velde, voorzitter; ds. T. Harder, secretaris; S. de Vlieger, penningmeester; ds. R. van Beek; ds. G. Bijkerk; drs. P. H. Vree.
21. **de emigratie:**
ds. G. Bilkes, voorzitter; ds. K. Boersma, secretaris; ds. A. W. Drechsler; ds. J. Westerink, algemeen secundus.
22. **kerk en recreatie:**
ds. J. Westerink, voorzitter; ds. P. N. Ribbers, secretaris; H. W. v. d. Brink; ds. P. Roos, algemeen secundus.
23. **kerk en onderwijs:**
prof. dr. W. H. Velema, voorzitter; ds. H. Biesma, secretaris; D. Koole; J. Vuyk; drs. P. Wardekker.
24. **de geestelijke verzorging van lichamelijk en geestelijk gehandicapten:**
ds. C. Langbroek, voorzitter; A. v. d. Kruk, secretaris; H. van Doornen; mej. M. C. Nieuwland; ds. A. van der Veer.
25. **de algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden:**
ds. K. Boersma, voorzitter; N. van Aken, secretaris; P. M. Kalkman, penningmeester; dr. T. Brienens; A. H. Dikkeschei; mej. T. Drenth; ds. T. Harder; A. F. Kiljan; D. M. van der Leeden; A. Pothof; ds. J. Vogel; drs. G. van Westrienen; secundi: mevr. M. Biesma-Evendijk; G. van Oord.
26. **de hulpverlening in binnen- en buitenland:**
ds. Jac. J. Rebel, voorzitter; ir. P. Pellikaan, secretaris/penningmeester; dr. T. Brienens; A. de Geus; drs. W. C. Moerdijk; S. Pieper.

27. **financiële zaken:**
J. Bijleveld, voorzitter; J. H. Braber; C. Kleinjan; W. A. Mackay; drs. A. W. Overwater; D. C. v. d. Kreeke, algemeen secundus.
28. **het kerkelijk administratief bureau:**
A. de Geus, voorzitter; C. Groeneveld, secretaris; ds. P. op den Velde; J. H. van Weerd; J. D. Wisman; H. Vreman, algemeen secundus.
29. **het quaestoraat van de generale synode:**
G. G. van Wijngaarden, primus; J. de Jong, secundus.
30. **het archief van de generale synode:**
W. van de Kamp, 1e archivaris; H. E. Madern, 2e archivaris.
31. **de controle van het synodaal archief:**
prof. dr. W. van 't Spijker, voorzitter; ds. M. Drayer, secretaris; P. Sluimer.
32. **de berijmde Schriftgedeelten:**
prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorzitter; ds. H. van der Schaaf, secretaris; ds. J. H. Carlier; J. Lelsz; dr. A. Ruiter; J. Verhage; mr. dr. C. J. Verplanke; prof. dr. J. P. Versteeg.
33. **de eredienst:**
dr. T. Brienen; prof. dr. J. van Genderen; drs. A. C. de Geus.
34. **de raad voor contact en overleg N.B.G.:**
drs. W. C. Moerdijk; secundus: drs. Joh. Kruis.
35. **de officiële tekst van de belijdenisgeschriften:**
prof. dr. J. van Genderen, voorzitter; ds. W. J. Quist, secretaris; prof. dr. W. van 't Spijker.
36. **kerk en samenleving:**
prof. dr. W. H. Velema, voorzitter; ds. J. W. Maris, secretaris; ds. J. Brons; W. Huizer; drs. W. Steenbergen.

Tevens is besloten ten aanzien van benoeming en herbenoeming in de toekomst een leeftijdsgrens te stellen, n.l. 70 jaar.

Art. 199.

Roepende kerk voor de generale synode 1977.

Op voorstel van het moderamen wordt besloten de kerk van Hoogeveen aan te wijzen als roepende kerk voor de D.V. in 1977 samen te roepen generale synode.

Art. 200.

Slotwoorden.

De praeses spreekt nu een slotwoord.

Wij willen God danken, dat Hij ons deze dagen in staat stelde te arbeiden.

Het is Israëls God Die krachten geeft.

De praeses brengt dank aan de roepende kerk. Namens de synode wordt aan de praeses van deze kerk, ds. H. Biesma, een enveloppe met inhoud aangeboden.

Woorden van dank worden gesproken aan het dames-comité voor de uitstekende verzorging, aan de broeders H. Vreman en G. E. Kwakkel, die, samen met enkele jongeren onder leiding van mej. C. C. Peppink, de administratie verzorgden.

Vervolgens dankt hij allen die zijn werk als praeses gemakkelijk hebben gemaakt. De adviezen van de hoogleraren zijn zeer gewaardeerd.

Is deze synode van grote betekenis geweest?

De spanningen die aan het Christelijk Gereformeerd-zijn inhaerent zijn, kwamen openbaar in instructies, overleggingen en besluiten. Als we iets gezien en begrepen hebben van het spanningsveld van de Heilige Geest en van Gods beloften voor Zijn Kerk, worden we rustig. Wanneer wij kerk en gemeente voor onze idealen gebruiken, bedroeven wij de Heilige Geest.

Laten wij letten op de signalen van Christus' komst. Dan zijn we Maranatha-Kerk.

De assessor dankt de praeses voor zijn leiding. Er waren moeilijke momenten, maar ook mooie. Er waren punten waarin de eenparigheid ontbrak.

Er waren ook andere, waarin de eenparigheid aanwezig was.

Prof. dr. W. van 't Spijker spreekt een woord van dank namens de preadviseurs. Het is nu de tijd van eindigen en heengaan.

Alles heeft zijn bestemde tijd. Straks zal er geen tijd meer zijn.

Art. 201.

Sluiting.

De praeses leest 1 Petrus 5 : 1-11 en laat zingen Ps. 79 : 4. Hierna gaat hij voor in dankgebed, de Kerk en haar arbeid aan de Here opdringend.

Nadat staande Ps. 79 : 7 gezongen is, verklaart de praeses de generale synode van Amsterdam-Nieuw-West Anno Domini 1974 voor gesloten.

Het moderamen van de synode:

J. H. Velema, praeses.

P. op den Velde, assessor.

B. Bijleveld, scriba I.

K. Boersma, scriba II.

B I J L A G E N

BIJLAGE I
art. 16

**RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE VERTEGENWOORDIGING
VAN DE KERKEN**

A. Vertegenwoordiging

Uw deputaten ontvingen de volgende uitnodigingen om de kerken te vertegenwoordigen, die zij op de erbij vermelde wijze behandelden:

1. Een verzoek van het comité ter herdenking van de Synode te Emden 1571 om een herdenkingsdienst bij te wonen op maandag 4 oktober 1971 in de Nieuwe Kerk te Groningen.
Ds. K. J. Velema vertegenwoordigde deputaten.
2. Het bestuur van de Christelijke Gereformeerde vereniging voor Kinderbescherming nodigde uit de opening van het nieuwe jeugdhuis „De Stuw” bij te wonen op 10 november 1971.
Dr. W. van 't Spijker vertegenwoordigde deputaten.
3. De dienst protestantse geestelijke verzorging bij de Koninklijke Landmacht nodigde deputaten uit aanwezig te zijn bij de afscheidsplichtigheid van ds. J. Drost en de installatie van de nieuwe hoofdlegerpredikant, ds. R. J. van Pagée.
Deputaten verzochten ds. A. Hilbers de kerken te vertegenwoordigen.
Deze heeft aan dit verzoek voldaan.
4. De contact-commissie tot voorbereiding van de gebedssamenkomst ter gelegenheid van het parlementaire jaar 1971/1972 nodigde uit een gebedsbijeenkomst bij te wonen in de Grote Kerk te 's-Gravenhage op 21 september 1971.
Aan deze uitnodiging werd desgevraagd voldaan door de kerkeraad van 's-Gravenhage-Centrum. Op dezelfde wijze zijn de uitnodigingen behandeld die ontvangen werden voor de gebedssamenkomsten voor de parlementaire jaren 1972/1973 en 1973/1974.
5. De kerkeraad van Leeuwarden nodigde deputaten uit aanwezig te zijn op de receptie ter gelegenheid van het zilveren ambtsjubileum van zijn predikant ds. K. J. Velema.
Ds. I. de Bruyne vertegenwoordigde deputaten.
6. De familie van wijlen br. H. Ramaker te Groningen, lid van de Generale Synode 1971/1972, nodigde deputaten uit de kerken te vertegenwoordigen op de begrafenis op 8 november 1972. Een schrijven van rouwbeklag werd verzonden.
7. De kerkeraad van Westzaan nodigde deputaten uit aanwezig te zijn op de receptie en samenkomst ter gelegenheid van het zilveren ambtsjubileum van zijn predikant op 30 januari 1974. Daar zowel de receptie als de samenkomst des avonds werden gehouden kon geen der deputaten aanwezig zijn. Schriftelijk werden de gelukwensen overgebracht.
8. Uitnodigingen die vielen onder de competentie van bestaande deputaatschappen werden steeds naar de betrokken deputaatschappen doorgezonden. Hetzelfde geldt van stukken die deputaten ontvingen over zaken die door de laatste synode aan bepaalde deputaatschappen zijn toegewezen. Het betreft o.m. stukken betrekking hebbend op de radiokerkdienstuitzendingen, het landelijk pastoraal overleg van de Rooms Katholieke kerk en van de Unie „School en Evangelie”.
9. Gedurende de verslagperiode werden geen samsprekingen gehouden met moderamina van andere kerken. Wel zond bij het afsluiten van dit rapport het moderamen van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken ons het Geloofsgetuigenis toe met het verzoek daarop te willen reageren.
Deputaten hebben dit geschrift ter hand gesteld aan de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken. Indien uw synode op het bovengenoemde verzoek zou willen reageren leek het ons gewenst dat er een instantie is die reeds van het geschrift heeft kennis genomen.

B. Werkgroep „Samen op Weg”

Deputaten ontvingen van de werkcommissie „Samen op Weg” het volgende schrijven: „Op vrijdag 15 juni en zaterdag 16 juni 1973 zal in het Lucascentrum, Bernadottelaan 9 te Utrecht een gezamenlijke vergadering van de synoden van de Gereformeerde Kerken in Nederland en van de Nederlandse Hervormde Kerk plaats vinden.

De moderamina van de synoden van beide kerken zullen het zeer op prijs stellen indien een vertegenwoordiger van de Christelijke Gereformeerde Kerken als gast deze vergadering zou kunnen bijwonen.

Het is de bedoeling dat hij beide dagen zowel in de plenaire vergadering als in de gespreksgroepen als toehoorder aanwezig is. De beide moderamina meenden n.l. dat het ditmaal, met het oog op de doelstelling van de vergadering en de korte tijd die voor deze ontmoeting beschikbaar is, de voorkeur verdient dat alleen de leden en adviseurs van beide synoden aan de discussies deelnemen. Wel zal het zeer op prijs worden gesteld indien aan het einde van de tweede zitting één van de gasten, namens de vertegenwoordigde kerken, de vergadering zou willen toespreken.”

Deputaten hebben zich t.a.v. deze uitnodiging laten adviseren door de deputaten voor

de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken. Deze deputaten schreven in hun advies o.m.: „We vermogen de zin van een dergelijke vertegenwoordiging niet in te zien en wij menen dat het niet ligt in de lijn van de uitspraken van onze synodes — we herinneren aan de uitspraak van de synode van 1965, Acta art. 76 — nu aan dit verzoek te voldoen.”

Deputaten hebben daarna besloten de uitnodiging af te wijzen.

Na vermelding van de afwijzing van de uitnodiging schreven zij: „Aanvaarding van uw verzoek ligt o.i. niet in de lijn van de uitspraken van onze synoden. Met name niet van die van 1965 waarin o.m. gezegd werd dat uit de gehouden samensprekingen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken in Nederland — met de Nederlands Hervormde Kerk hebben in het geheel geen samensprekingen plaats gevonden — niet een zodanige overeenstemming blijkt dat aan het uitwisselen van waarnemers behoefte is.”

C. Voorstel

Deputaten stellen u voor opnieuw de leden van het moderamen van uw vergadering te benoemen tot deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

K. J. Velema,
secretaris.

BIJLAGE II

art. 17

RAPPORT VAN HET MODERAMEN VAN DE SYNODE 1971/1972

Het moderamen van de synode 1971/1972 heeft de eer u het volgende te rapporteren over de verrichte arbeid.

A. Besluitenboekje

Er was een goed overleg met de redactie van het maandblad ten dienste van ouderlingen en diakenen van de Chr. Geref. Kerken „Ambtelijk Contact”. Door deze samenwerking was het mogelijk het „Besluitenboekje” gedrukt aan de kerkeraden toe te zenden, terwijl de tekst van het „Besluitenboekje” in het blad werd opgenomen. Naar iedere kerkeraad (classis en particuliere synode) werd één exemplaar van het „Besluitenboekje” gezonden. Door de opname in „Ambtelijk Contact” kwam de inhoud binnen het bereik van iedere ambtsdrager. Er waren vrij veel nabestellingen.

B. Acta van de synode

De oplage werd weer op 500 exemplaren gesteld. Hiervan waren begin april j.l. nog ongeveer 100 exemplaren in voorraad.

De verzorging van de Acta heeft veel tijd gevegd. De samenwerking met de drukker de N.V. drukkerij Croes en Wolters te Koog a/d Zaan is goed geweest. Het bedrijf is enige tijd gehandicapt geweest door ziekte van het personeel. Daardoor verschenen de Acta een maand later dan de vorige Acta.

Verschillende factoren zijn oorzaak dat het verzorgen van de Acta een zeer tijdrovende bezigheid is. Met name moet in dit opzicht genoemd worden het feit dat de secretarissen van de deputaatschappen onderling een verschillende spelling toepassen en op onderscheidene wijze hoofd- en kleine letters gebruiken.

Ook de commissie-rapporten die ter synode worden uitgebracht vragen van de scriba na sluiting van de synode veel tijd. Sommige rapporten van de commissies moesten geheel herschreven worden omdat er tal van afkortingen gebruikt werden en in één en hetzelfde rapport meer dan één spelling werd toegepast.

Het was voor de scriba van de laatste synode een onmogelijke zaak om een eenvormige spelling voor al de bijlagen toe te passen. Daarom is er slechts naar gestreefd per bijlage van één spelling gebruik te maken. De schrijvers van de rapporten hebben de neiging steeds langer en uitgebreider te worden. Mogelijk ware het te overwegen de deputaatschappen op te dragen in de toekomst zo kort en zakelijk mogelijk te rapporteren.

Het lijkt gewenst dat uw vergadering er zich op bezint of het niet mogelijk is dat de Acta eerder verschijnen na een synode dan tot nu toe het geval was.

De leden van het moderamen van de synode 1971/1972 geven u daarom in overweging het moderamen van de synode 1974 opdracht te geven zich te bezinnen op mogelijkheden om de verschijningsdatum van de Acta te vervroegen, daar het late verschijnen van de Acta niet bevorderlijk is voor de gang van het kerkelijk leven. Deze bezinning zou dan binnen de zittingsduur van de synode moeten geschieden, opdat eventueel daaruit voortvloeiende voorstellen nog ter synode kunnen worden behandeld.

C. Correspondentie

Verschillende stukken zijn naar de raad van de roepende kerk Amsterdam-Nieuw-West toegezonden ter plaatsing op uw agenda.

In de loop van de verslagperiode zijn nog onderscheidene drukwerken binnengekomen zoals jaarverslagen; bulletins van het Nederlands Bijbelgenootschap; de vereniging het Hoogeland en de Katholieke Bijbelstichting. De meeste correspondentie betrof naast de uitvoering van de besluiten van de synode het overleg tussen moderamen, pre-adviseurs, quaestor en drukker, alsmede tal van verzoeken om informatie.

K. J. Velema, scriba.

BIJLAGE III art. 18

RAPPORT VAN DE COMMISSIE VAN REDACTIE VAN „DE WEKKER”

Het stemt de redactie van ons kerkelijk orgaan tot blijdschap dat ook in deze periode de arbeid aan en voor ons blad regelmatig kon doorgaan. In goede verstandhouding verrichtten de redactie-leden hun arbeid. De zorgen i.v.m. de verschijning van een kerkelijk blad nemen toe. Maar de dankbaarheid voor de waardering van onze arbeid stimuleerde de redactie om door te gaan. De vorige synode benoemde in de plaats van prof. W. Kremer br. L. Pieper te Amersfoort tot redactielid. Het was de eerste keer dat een niet-theoloog in de redactie werd benoemd. De overige redactie-leden waren blij met zijn inbreng op de redactie-vergaderingen. Helaas was hij het laatste jaar door ziekte verhinderd aan de arbeid voor ons blad deel te nemen. Daardoor werd ook het plan om een jeugdrubriek in „De Wekker” op te nemen niet gerealiseerd. Het was de bedoeling dat br. Pieper, die drie andere medewerkers had aangetrokken, deze rubriek zou redigeren.

Br. Pieper heeft ons meegedeeld dat hij tot zijn spijt moet vragen niet opnieuw voor een benoeming in aanmerking te komen i.v.m. zijn gezondheidstoestand. De redactie betreurt het zeer dat br. Pieper maar zo kort redactie-lid is geweest. De omstandigheden nopen hem echter tot deze beslissing.

In deze vacature zal dus moeten worden voorzien. Tevens wil de redactie u voorstellen onze commissie uit te breiden met één lid, waarbij gedacht wordt aan een jongere predikant. Een voorstel m.b.t. deze benoemingen zal bij het moderamen worden ingediend. De redactie vergaderde in deze periode acht keer.

Op elke vergadering werd gesproken over de inhoud van ons blad en het te volgen beleid m.b.t. ons kerkelijk leven.

Het bleek ook nu moeilijk om allerlei goede ideeën te verwerkelijken door gebrek aan medewerking of het niet nakomen van gegeven beloften. In het begin van deze periode bezon de redactie zich op de plannen om te komen tot uitgave van een blad voor jonge belijdende leden. In de kring van onze redactie leefde vrees voor versnippering; uiteindelijk zou dit nadeel voor ons blad kunnen betekenen.

In een gesprek met Jeugddeputaten, waar ook de initiatiefnemers van het nieuwe blad bij aanwezig waren, werd uitdrukkelijk uitgesproken dat er geen vrees voor concurrentie hoeft te bestaan: het nieuwe blad verschijnt maandelijks; ons blad is een weekblad en heeft duidelijk een ander karakter. Het is de redactie niet exact gebleken dat het aantal abonnees door de verschijning van „Dia” is gedaald.

We hebben wel de indruk dat het lezerspubliek van ons kerkelijk orgaan vergriest. Wanneer oude abonnees overlijden, worden hun plaatsen lang niet altijd weer ingenomen door jongere. Bij een deel van de jongere leden van onze kerken blijkt ons blad niet aan te slaan.

Daling van het kerkelijk besef bij een jongere generatie maakt dat „De Wekker” niet meer die plaats heeft als bij een vorige generatie het geval was. Er was in deze periode dan ook een teruggang van het abonnemентаantal te constateren; het aantal betalende abonnees is nu ongeveer 7000.

Om de aandacht van de kerkeraden op ons blad te vestigen, besloten wij ons tot de kerkeraden te wenden met een circulaire, waarin allereerst gevraagd werd of de verschillende ambtsdragers zelf geabonneerd zijn op ons kerkelijk orgaan.

Enige resultaten heeft dit wel gehad, al is het voor ons moeilijk om dit precies na te gaan, omdat niet iedere kerkeraad antwoord gaf aan de redactie. Generaal genomen bleef de respons beneden de verwachting. Tevens vroegen we in deze circulaire, die 30 oktober 1972 verzonden werd, om wensen en suggesties m.b.t. de inhoud van ons blad. Ongeveer 15 kerkeraden voldeden aan ons verzoek. Nieuwe gezichtspunten werden in deze antwoorden niet gegeven, gezien de bespreking over ons blad op de vorige generale synode. Over het algemeen vindt men ons blad „te hoog” voor eenvoudige kerkleden. De ene kerkeraad wil dat we ons eigentijdser zullen opstellen; de andere kerkeraad denkt met heimwee terug aan de inhoud van ons blad gedurende de jaren voor de tweede wereldoorlog.

Het is duidelijk dat het een moeilijke opgave is bij zoveel gevarieerde wensen tot ieders tevredenheid te werken. Kritiek werd ons dan ook niet bespaard. Het blijft de bedoeling van de redactie op verantwoorde wijze leiding te geven. De moeilijkheid blijft dat we in een kerkelijk orgaan anders dienen te schrijven dan we privé zouden doen.

Ook lijkt het ons niet juist in ons kerkelijk orgaan het werk van deputaatschappen onder de loupe te nemen, terwijl anderzijds aangedrongen wordt op meningsvorming i.v.m. het beleid van de verschillende deputaatschappen.

Een en ander brengt mee dat redacteuren en medewerkers de nodige voorzichtigheid

In acht hebben te nemen, als het gaat over duidelijk controversiële punten. We koesteren niet de illusie dat ons dit altijd gelukt is.

Daarnaast was de enorme stijging van de druk- en portokosten een voortdurende bron van zorg. De onkosten zijn in vergelijking met drie jaar geleden bijna verdubbeld. Het verwondert ons nog dat de kapitaalpositie niet meer is teruggelopen. Per 1 juli 1974 wordt het abonnementsgeld opnieuw verhoogd in de hoop dat deze beslissing het abonentenaantal niet nadelig zal beïnvloeden. De vorige generale synode sprak uit dat „een bijdrage van „De Wekker” aan de Theol. Hogeschool eerst en slechts in zoverre zal worden gegeven, als het kapitaal van „De Wekker” aan het eind van een jaar een tevoren vast te stellen en voor de jaren 1971-1973 op f 40.000,— te bepalen grens overschrijdt”.

Ondanks het feit dat deze grens niet is overschreden meende de redactie te moeten besluiten in 1974 een bedrag te moeten storten in de kas van de Theol. Hogeschool, minimaal f 1.000,— om zo de aanduiding in de kop van ons blad „uitgegeven ten voordele van de Theol. Hogeschool” waar te maken.

In deze periode werd op veler aandrang ons blad met een grotere letter gedrukt. Een andere lay-out maakt de uitvoering frisser, al betekent de nieuwe editie wel dat iets minder kopij kan worden verwerkt.

Het is onze hartelijke wens dat ons blad ook in de komende jaren een eigen, leidinggevende plaats in onze kerken zal blijven innemen tot opbouw van ons kerkelijk leven.

J. H. Velema, secretaris.

BIJLAGE IV art. 19

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN JAARBOEK

Deputaten benoemd door de vorige synode ter verzorging van het Jaarboek delen u mede, dat elk jaar twee keer werd vergaderd. Op de vergadering in het najaar wordt steeds de kritiek op het verschenen Jaarboek besproken en de opzet van het nieuwe Jaarboek vastgesteld.

In het vroege voorjaar wordt vergaderd om de drukproeven zo zorgvuldig mogelijk te corrigeren.

Er is ook in deze periode naar gestreefd accuraat en zo volledig mogelijk de inhoud te verzorgen.

Naast de gebruikelijke gegevens voor binnen- en buitenland trof u het jaarlijks overzicht aan, dat geschreven werd door ds. M. Drayer.

Verder trof u artikelen aan van verschillende aard.

Getracht is het kerkelijk meelevend volk zoveel mogelijk te informeren.

Dat niet altijd op de door deputaten vastgestelde tijd het Jaarboek kon verschijnen had meest technische redenen. Uw deputaten zijn daarvoor niet verantwoordelijk.

We stellen de synode opnieuw voor deputaten te benoemen ter behartiging en verzorging van het onmisbaar geworden Jaarboek.

L. S. den Boer, secretaris.

BIJLAGE V art. 20

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE UITGAVE VAN DE KERKORDE

De deputaten voor de uitgave van de Kerkorde hebben de eer u het volgende te rapporteren:

A. door de goede medewerking van de scribae synodi-1971/72 was het mogelijk in sept. 1972 de kopij voor de nieuwe uitgave van de Kerkorde, waartoe de synode besloot, ter perse te leggen; eind-februari 1973 verscheen de Kerkorde, de zevende uitgave sinds 1892.

B. ondanks alle zorgen eraan besteed sloop na de laatste drukproef een storende fout in de eerste bepaling bij art. 41 („verlangen” dient veranderd te worden in: „vergaderingen”); in de „Inhoud” werd bijlage XVII niet feilloos aangegeven.

C. deputaten hebben zich afgevraagd of het geen overweging verdient na te gaan of het huidige „Model voor legaten en erfstellingen” (bijlage LIX) in overeenstemming met de momenteel gestelde eisen is.

D. daar er van de oplage van 2500 exemplaren nog ruim 500 resteren, nemen deputaten aan dat de voorraad voldoende is tot de volgende generale synode.

E. het is thans nog niet te zeggen of er daarna weer een nieuwe uitgave zal moeten komen, dan wel of volstaan kan worden met het beschikbaar stellen van een supplement op de laatste uitgave; wellicht wordt dat na uw vergadering reeds duidelijk.

Tenslotte geven deputaten u in overweging om aan een klein deputaatschap op te dragen de zaak van de uitgave van de Kerkorde te behartigen.

M. Drayer, secretaris.

BIJLAGE VI
art. 21

RAPPORT VAN DE ARCHIVARIS DER GENERALE SYNODE

In verband met de eerstkomende vergadering uwer synode heeft ondergetekende hiermede de eer u het volgende te rapporteren inzake uw opdracht tot het beheer van het archief der generale synode.

Na de mededelingen tijdens de vorige synode 1971/1972 zijn weer enkele onderdelen aan het geheel toegevoegd, zoals de bijgevoegde inventarislijst ook te zien geeft.

Door de wijze van opstelling, indertijd ingedeeld in rubrieken, is deze aanvulling gemakkelijk te verwezenlijken.

Van de scriba der synode 1965/1966 werden alle bescheiden van deze vergaderingen ontvangen, geordend en in het archief te Rotterdam ondergebracht.

Wat de gedrukte stukken betreft, het volgende: De jaarboekjes zijn gecompleteerd tot het jaar 1973.

De Acta der synoden zijn aanwezig tot en met 1965/1966. Nog te ontvangen de Acta 1968, zowel het archief- als het getekende exemplaar.

Voorts het archief-exemplaar 1971/1972, welke Acta toch ook verschenen zijn.

Tevens werden toegezonden en opgenomen de Acta van de Synode der Free Chr. Ref. Church in Canada en U.S.A., gehouden in 1972 (in de Engelse taal).

Van de diverse deputaatschappen werden de volgende stukken ontvangen en eveneens geordend:

Van de deputaten voor de eredienst	(1959-1971)
idem voor de emigratie	(1948-1968)
idem voor het studiefonds Theologische Hogeschool	(1962-1968)
idem voor onderzoek ad. art. 171 Acta 1962 (inzake uittreding van kerken)	
idem voor overleg met het Ger. Soc. Instituut	(1959-1965)
idem vertegenwoordiging, de correspondentie betr. de samensprekingen met het moderamen der generale synode der Gereformeerde Kerken.	

Voorts een notulenboek van deputaten evacuatie en oorlogsschade (1945-1953). Tenslotte diverse kasstukken van de quaestor der synode.

Door deze aanwinsten zijn de stukken van 15 deputaatschappen in het synodaal archief vertegenwoordigd.

Een nieuwe inventarislijst geeft een overzicht over het gehele bezit van het statisch archief.

De moeilijkheid doet zich echter voor, dat door de vermeerdering der bezittingen, de kasruimte bezet is en er voor volgende toezendingen geen plaats meer is.

Dit punt is onderwerp van gesprek geweest tijdens het bezoek van deputaten ter controle. Deze broeders zullen u hierover wel hun oordeel geven.

In een onderhoud met de koster van de kerk van Rotterdam-Centrum bleek dat deze br. enkele goede gebruikte stalen kasten te koop wist.

Na overleg met deputaten werd reeds opdracht gegeven hiernaar om te zien. Deze zijn aanmerkelijk goedkoper dan nieuwe kasten en zijn evengoed te plaatsen.

Hopelijk kan uw vergadering deze handeling goedkeuren.

Op verzoek van deputaten wordt i.v.m. een goede coördinatie en de zekerheid van toegang tot het archief bij een eventueel zoekraken van de originele sleutel een reserve-sleutel bijgemaakt en in bewaring gegeven aan de secretaris dezer deputaten.

Tevens achten deputaten het noodzakelijk uw vergadering mede te delen welke deputaatschappen der synode nog geen stukken zonden ter deponering in het archief der synode.

Enkele dezer deputaatschappen hebben indertijd na overleg met de archivaris het recht ontvangen van archief-bewarende deputaten.

Voorts zijn diverse deputaatschappen vrij nieuw en vermoedelijk nog niet in het bezit van veel archivalia.

Toch zijn verschillende deputaatschappen wel in staat archiefbescheiden in te leveren. Deputaatschappen, welke niet aanwezig zijn:

1. Deputaten naar art. 13 K.O. (emeriti-kas)
2. idem curatorium Theol. Hogeschool
3. idem voor de Evangelieverkondiging onder Israël
4. idem voor de buitenlandse zending
5. idem voor de evangelisatie
6. idem kas onderlinge bijstand (vrij nieuw)
7. idem voor kerkbouwaangelegenheden
8. idem voor de eenheid der geref. belijders
9. idem voor het Jaarboek
10. idem voor de radiokerkdienstuitzendingen
11. idem voor de geestelijke belangen van de varenden ter koopvaardij
12. idem voor de geestelijke verzorging der militairen
13. idem voor contact met de kerkjeugd

14. idem A.D.M.A.
15. idem betr. berijmde Schriftgedeelten
16. idem voor de uitgave van de kerkorde
17. idem voor kerk en recreatie
18. idem voor kerk en onderwijs
19. idem voor de geestelijke verzorging van gehandicapten
20. idem voor de Raad van Contact met het N.B.G.
21. idem voor de officiële tekst der belijdenisgeschriften
22. idem voor steunverlening aan kerken in de polders
23. idem voor hulpverlening in binnen- en buitenland.

Het contact met de deputaten ter controle was zeer goed en broederlijk werden diverse zaken besproken.

Met de 2e archivaris, br. Madern, zijn enkele bezoeken gebracht aan de archiefruimte in Rotterdam.

De samenwerking was wederkerig in een prettige verhouding.

Een afschrift van dit rapport zal aan de 2e archivaris en de scriba van de deputaten ter controle worden toegezonden.

W. van de Kamp, archivaris.

BIJLAGE Via art. 21

NAGEKOMEN RAPPORT ARCHIVARIS DER GENERALE SYNODE

De commissie voor ontvangst uwer vergaderingen, gevormd uit de roepende kerk van Amsterdam-Nieuw-West, verzocht voor 1 april j.l. de eventuele rapporten inzake de deputaatschappen toe te zenden.

Hieraan is ook gehoor gegeven voor wat betreft het archief der generale synode.

In verband met mutaties is ondergetekende thans genoodzaakt aan uw vergadering een aanvulling hierop te presenteren, aangezien geruime tijd na de genoemde datum de scribae der generale synode van 1968/1969 de stukken inzake deze synode hem overhandigden. Zodoende geeft het rapport, ongewild, geen juist beeld van de situatie. Vandaar het verzoek om tijdens de bespreking van genoemd rapport, tevens dit schrijven te behandelen, waardoor een beter overzicht verkregen wordt.

De inhoud van de nagezonden pakketten behelsden:

- 1e. De getekende Acta van de generale synode 1965/1966
- 2e. De getekende Acta van de generale synode 1968/1969
- 3e. De gewone Acta van de generale synode 1968/1969
- 4e. De gewone Acta van de generale synode 1971/1972

Zodoende zijn de Acta tot en met 1971/1972 compleet, behoudens het getekende exemplaar van laatstgenoemde vergadering.

Tevens werden in juli ontvangen de Acta der synode der Free and Old Chr. Ref. Church of Canada and the U.S.A., gehouden 16 augustus 1973.

Het verzoek aan uw vergadering is dan ook, deze veranderingen in de Inventarislijst aan te brengen.

Wat betreft de verdere archivalia van de generale synode 1968/1969 het volgende:

- I. Map Lastbrieven en de desbetreffende correspondentie
- II. Correspondentie met pre-adviseurs
- III. Bijlagen comité-Acta
- IV. Beslissingen op comité bezwaarschriften
- V. Algemene correspondentie scriba I
- VI. Afgehandelde alg. correspondentie scriba I
- VII. Copieën alg. correspondentie scriba II
- VIII. Stukken Oecumenische Raad van Kerken in Nederland (1966-1968)
- IX. Correspondentie vertegenwoordiging der kerken (1969-1971)
- X. Afschriften benoemingsbrieven deputaten (scriba II)
- XI. Besluiten generale synode inzake benoemingen en activiteiten diverse deputaten.

Verzoeken dit te noteren als doos C 10 in de Inventarislijst. De quaestor der generale synode zond diverse kasstukken en een kas-giroboek 1959-1962. Geplaatst onder serie D., genummerd D 13 en D 14. Ook werd ontvangen een agenda generale synode en een besluitenboekje synode 1971/1972. Aangezien het enige moeite gekost heeft de aanvulling van de ex. der Acta in gebonden vorm te verkrijgen, is het verzoek of het mogelijk is bij de bestelling van verdere gebonden delen ook 1 ex. te reserveren voor het archief. De bedoeling is dit te bestellen naast **het getekende**, hetwelk pas veel later beschikbaar komt door de ondertekening.

Ter verduidelijking: van alle Acta bevindt zich 1 gewoon en 1 getekend ex. in het archief. Het eerste kan eventueel uitgeleend worden, het laatste nimmer, omdat dit historische waarde heeft.

W. van de Kamp, archivaris.

BIJLAGE**Inventarislijst Archief generale synode Chr. Ger. Kerken
1974**

- A. Documentatie**
Jaarboekjes
I Chr. Ger. Kerken 1866—1892
II Chr. Ger. Kerken 1892—1973
- B. Acta**
1. Synodes Chr. Ger. Kerken 1836—1892 (Chr. Ger. Kerk en Ned. Ger. Kerk)
2. idem Chr. Ger. Kerken 1893—1971/1972
3. idem Ger. Oecumenische Synode (1963 en 1968) met bijlagen
4. idem Synode Free Chr. Ref. Church in Canada en U.S.A. 1972, 1973
5. Notulenboeken 1894—1947 (3 exemplaren)
- C. Archief**
doos C 1
A. Agenda generale synode 1934
1. Stukken synode 1937
2. idem 1941
3. Moderamen-correspondentie 1941 (14-1-'42 t/m 10-12-'43)
4. Stukken synode 1944
5. idem 1947
C 2
1. Stukken synode 1950
2. idem 1953
C 3
Synode 1956
1. Correspondentie scriba II (Diverse ingekomen en verzonden stukken)
2. Correspondentie scriba II (mededelingen benoemingen)
3. Mededelingen van besluiten
4. idem (A. Deputaatschappen)
5. idem (B. Bezwaarschriften)
6. idem (C. Diversen)
7. Algemene archiefstukken
8. Dossier Westerloo
9. Archiefstukken comité-vergaderingen
9. Bijlagen Acta (No. I - LXXV)
C 4
Synode 1959
1. Correspondentie scriba I
2. Ingekomen stukken (in de Acta opgenomen)
3. idem (niet in de Acta opgenomen)
4. Bijlagen comité - Acta
5. idem Acta (rapporten)
C 5
Synode 1959
6. Bijlagen Acta (ingekomen stukken)
7. Uitgegane en ontvangen stukken scriba II (No. 1—265)
8. idem (No. 266—325)
9. idem (No. 326—382)
10. idem (No. 383—401)
doos C 5
(vervolg) **Generale synode (1962)**
1. Originele bijlagen, ingekomen stukken etc. (In de Acta opgenomen)
2. Ingekomen stukken etc. (niet in de Acta opgenomen)
doos C 6
Generale synode 1962
3. Rapportenbundel I
4. idem II
5. Veranderend Getij Uitg. Stichting Ger. Soc. Instituut I
6. idem II
7. idem III

doos C 7	Generale synode 1962		
	8. Algemene correspondentie	Scriba I	
	9. Comité-correspondentie	Scriba I	
	10. Algemene correspondentie	Scriba II	
	11. Moderamen - pre-adviseurs	Scriba II	
	12. Scriba II (Besluiten)		
	13. Scriba II (Benoemingen)		
doos C 8	Generale synode 1965/1966		
	1. Agenda's (2 ex.)		
	2. Originele, door de roepende kerk genummerde stukken (deputaten-rapporten)		deel 1
	3. idem idem		deel 2
			deel 2
	4. Gestencilde stukken (commissie-rapporten)		deel 1
	5. idem idem		deel 2
	6. idem idem		deel 3
	7. Bijlagen comité-Acta		
doos C 9	Generale synode 1965/1966		
	8. Algemene correspondentie	scriba I	deel 1
	9. idem	scriba I	deel 2
	10. Correspondentie met synode-leden, commissies en deputaten		
	11. idem	n.a.v. synode-besluiten (Scriba I)	
	12. idem	Scriba I met drukker D. J. v. Brummen	
	13. idem	Scriba II (1965—1968)	
	14. Acta-stukken		
doos C 10	Generale synode 1968/1969		
	1. Map Lastbrieven en de desbetreffende corres- pondentie		
	2. Correspondentie met pre-adviseurs		
	3. Bijlagen comité-Acta		
	4. Beslissingen op comité bezwaarschriften		
	5. Algemene correspondentie	scriba I	
	6. Afgehandelde alg. correspondentie	scriba I	
	7. Copleën alg. correspondentie	scriba II	
	8. Stukken Oecumenische Raad van Kerken in Nederland (1966-1968)		
	9. Correspondentie vertegenwoordiging der kerken (1969-1971)		
	10. Afschriften benoemingsbrieven deputaten (scriba II)		
	11. Besluiten generale synode inzake benoemingen en activiteiten diverse deputaten.		
doos D	Correspondentie diverse deputaatschappen		
doos D 1	Deputaten correspondentie met de Hoge Overheid		
	1. Ingekomen en kopieën van uitgegane stukken (1919—1940)		
	2. idem		(1941—1944)
	3. idem		(1945—1950)
doos D 2	4. Ingekomen en kopieën van uitgegane stukken (1951)		
	5. idem		(1952)
	6. idem		(1953—1954)
	7. idem		(1955)
doos D 3	8. Ingekomen en kopieën van uitgegane stukken (1956—1957)		
	9. idem		(1958—1959)
	10. idem		(1960—1962)
	11. idem		(1962—1965)
	12. idem		(1966—1968)
	13. Instructies en notulen		
	14. Correspondentie 2e secretaris 1928—1960		
doos D 4	Deputaten voor bijzondere noden		
	1. Kasstukken		1959—1961
	2. idem		1962—1965
	3. idem		1966
	4. idem		1967
	5. Accountantsrapporten		1961—1966

- doos D 5 **Deputaten voor bijzondere noden**
 1. Correspondentie (algemeen) 1943—1962
 2. Corresp. inzake B.B., Ger. Soc. Instituut, Adm. de Ruyterfonds, I.C.C.C., Sneek (Christelijke Ger. Kerk) 1962—1968 e.d.
 3. Steunobjecten: Zuid-Korea, Adm. de Ruyterfonds, ds. Von Almassy en J. Preszter
 4. Steunobjecten: Hongarije, India en Israël
 5. Accountantsrapporten 1961—1966
 6. i/m 8. Kasstukken 1965 - 1966 - 1967
- doos D 6 **Deputaten voor de geestelijke verzorging van schippers**
 1. Kasboek
 2. Corresp. met- en inzake aanstelling van ds. L. Kleisen
 3. Algemene correspondentie 1953—1962
- doos D 7 **Deputaten voor de bestudering van de vragen m.b.t. art. 36 van de Ned. Geloofsbelijdenis**
 1. Correspondentie **deputaten inzake de Bijbelvertaling** (secretariaat - diversen)
 2. Correspondentie **deputaten inzake de Bijbelvertaling** (secretariaat - diversen)
 3. idem (bezwaarschriften, etc.)
 4. idem (gestencilde en ingebonden bezw. schriften)
 5. Correspondentie **deputaten kerkelijke archieven**
 6. idem (archivaris Van Wijngaarden)
- doos D 8 **Deputaten financiële zaken**
 1. Algemene correspondentie 1951—1956
 2. Oprichting F.S.K. 1954—1956; corresp. met kerkeraden; Decharge synode 1956
 3. Corresp. met diverse kerkelijke kassen; B. algemeen, C. corresp. met accountant
 4. Diverse rapporten betreffende kerkelijke kassen
- doos D 9 **Deputaten financiële zaken**
 Accountantsrapporten betreffende diverse kerkelijke kassen 1959—1961
- doos D 9A **Deputaten financiële zaken**
 Accountantsrapporten betreffende diverse kerkelijke kassen 1962
- doos D 10 **Deputaten inzake de emigratie**
 1. Correspondentie (1948—1968)
- Deputaten studiefonds theologische Hogeschool**
 2. Algemene correspondentie (1962—1968)
 3. Correspondentie inzake uitkeringen (1963—1968)
- Deputaten voor de eredienst**
 4. Correspondentie (1959—1971)
- Deputaten onderzoek ad. art. 171 Acta 1962**
 (handelingen betreffende uittreding van kerken)
 5. Correspondentie (1964—1965)
- Deputaten voor overleg met het Ger. Soc. Instituut**
 6. Correspondentie (1959—1965)
- Deputaten voor evacuatie en oorlogsschade**
 7. Notulenboek (1945—1953)
- doos D 11 **Deputaten vertegenwoordiging**
 1. Algemene correspondentie (1959—1962)
 2. idem (1962—1965)
 3. idem (1965—1966)
 4. Corresp. samensprekingen met het moderamen van de gen. synode der Gereformeerde Kerken (Informatiedienst) deel 1
 5. idem (1965—1968) deel 2
- doos D 12 **Quaestor generale synode**
 Diverse kasstukken
- doos D 13 **Quaestor generale synode**
 Diverse kasstukken
- doos D 14 **Quaestor generale synode**
 Kas-giro-boek 1959—1962

doos E

DIVERSEN

E 1

Kerk van Teuge

1. Kasboek	1935—1956
2. idem	1957—1968
3. idem diaconie	1935—1966
4. Notulenboek	1921—1939
5. idem	1939—9 april 1968

E 2

Kerk van Teuge Notulenboek 1903—1921

Voorts een tas met oude boeken o.a. notulen 1850—1921, ledenlijst etc.

Kasboek 1908—1934. 1 doopboek en 1 lidmatenboek

Losse stukken of mappen

1. Voorloopig bericht aan mijne gereformeerde geloofsgenooten door ds. H. de Cock (authentiek exemplaar met handtekening van de schrijver)
2. Bezwaarschrift tegen ds. L. H. Beekamp door Chr. Driessen
3. Map met diverse oude stukken betreffende de zaak ds. A. M. Berkhoff inzake de leer van het Duizendjarig Rijk.
4. Uitbreiding antwoord Gereformeerde Kerken 1937
5. Inventaris archief generale synode Ger. Kerken (deel I en II).

Voorts 1 exemplaar van de Bijbel in de Friese taal. (Is uitgeleend aan de bibliotheek van de Theol. Hogeschool te Apeldoorn.)

BIJLAGE VII
art. 21

**RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE CONTROLE
VAN HET ARCHIEF VAN DE GENERALE SYNODE**

De deputaten voor de controle van het archief van de generale synode hebben de eer u het volgende te rapporteren:

1. Op 20 maart jl. hebben zij overeenkomstig hun instructie het synodale archief gecontroleerd. Zij kunnen u rapporteren dat zij alles in goede orde hebben bevonden.
2. De pogingen om via antiquariaten de ontbrekende Acta (1837 — plus „Kerkeördening ten dienst van de Gemeente Jesu Christi in Nederland” — 1857 en 1885) te bemachtigen zijn ook gedurende deze verslagperiode niet geslaagd. Het bleek tevens dat niet alle uitgaven van de Kerkorde na 1892 zich in het archief bevinden.
3. Gedurende deze verslagperiode hebben verschillende deputaatschappen hun archivalia in het synodale archief gedeponereerd. De archivaris biedt u een lijst aan van deputaatschappen van welke de archivalia ontbreken (vgl. rapport aan de generale synode 1968/69 — Acta blz. 117). Ten overvloede wordt opgemerkt dat geen melding is gemaakt van deputaatschappen die door het beëindigen van hun werkzaamheden of anderszins geen nieuwe opdracht ontvingen. In de loop der jaren zijn zo verschillende deputaatschappen van het synodale toneel verdwenen, heel vaak zonder hun archiefstukken in het archief van de synode te deponeren. Naar alle waarschijnlijkheid bevinden deze zich nog in „particuliere” handen of — wellicht nog waarschijnlijker — zijn ze spoorloos verdwenen. Deputaten durven nauwelijks hopen dat een algemene oproep aan het adres van voormalige deputaten resultaat zal hebben.
4. Door de gelukkige omstandigheid dat de archieven van verschillende deputaatschappen konden worden opgenomen — geheel of gedeeltelijk —, is er in de archiefkast niet meer voldoende ruimte beschikbaar. Deputaten waren van oordeel dat krachtens de hem verleende opdracht, de archivaris bevoegd is voorzieningen te treffen dat de berging van het archief op behoorlijke wijze kan geschieden.
5. Deputaten stellen u voor:
  - a. opnieuw deputaten voor de controle van het synodaal archief te benoemen;
  - b. opnieuw aan diverse deputaatschappen op te dragen volgens art. 9 van het Reglement voor het archief van de generale synode hun archiefstukken van de jaren vóór 1965 in het synodale archief te doen opnemen,

M. Drayer, secretaris.

BIJLAGE VIII
art. 22

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EMIGRATIE

Uw deputaten voor emigratie hebben het volgende over hun werkzaamheden te rapporteren:

1. Overeenkomstig de geringe omvang van de arbeid werd in de afgelopen verslagperiode slechts tweemaal vergaderd. Enige correspondentie werd tussentijds afgedaan. Deputaten zijn thans: ds. G. Bilkes, voorzitter; ds. K. Boersma, secretaris; ds. A. W. Drechsler en ds. W. Heerma. Secundus: ds. J. Westerink.
2. In opdracht van de vorige synode werden de financiën en de daarop betrekking hebbende bescheiden overgedragen aan de quaestor van de synode 1971/1972.
3. Ook in deze verslagperiode werd van de Christelijke Emigratie Centrale, soms ook van een enkele kerkeraad, opgave ontvangen van aspirant-emigranten. Afgaande op de geringe opgave, die de Chr. Emigratie Centrale de laatste tijd doet, zou geconcludeerd moeten worden dat de belangstelling voor emigratie nog steeds dalende is. Omdat uw deputaten uit de pers toch soms ook andere berichten lezen, hebben zij zich tot de Chr. Emigratie Centrale gewend om nadere inlichtingen en voor verder overleg. Wij vernamen dat de overheid thans het emigratiebeleid heeft gecentraliseerd en dat genoemde Centrale voor overleg inzake de kerkelijke begeleiding ingeschakeld kan blijven, indien aspirant-emigranten dat wensen. Hoe het nieuwe systeem zal werken, is momenteel nog niet te zeggen.
- Uw deputaten stellen zich voor in het najaar nader contact met de Chr. Emigratie Centrale te hebben.
4. In verband met het hierboven gesignaleerde hebben deputaten zich in 1973 opnieuw tot alle kerken gewend, de aandacht op het bestaan van dit deputaatschap gevestigd en gevraagd in voorkomende gevallen toch vroegtijdig attent te zijn op het geestelijk-kerkelijk aspect van het emigreren. Zoals ook eerder zijn deputaten voornemens van tijd tot tijd zulk een oproep te doen.
5. Correspondentie werd gevoerd met de kerkeraad van de Geref. Kerk (vrijgemaakt, buiten verband) op Curaçao die, na eerdere correspondentie met deputaten voor correspondentie met buitenlandse Kerken, zich tot ons deputaatschap wendde met het verzoek in voorkomende gevallen de aandacht van emigranten naar Curaçao uit onze kerken te vestigen op het bestaan van deze gemeente. De inhoud van de ontvangen brieven was van die aard dat deputaten van mening zijn dat het aanbeveling verdient aan dit verzoek te voldoen. Deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken zijn van de gevoerde correspondentie op de hoogte gesteld.

Hoewel de arbeid van dit deputaatschap niet groot is, blijven ook nu uw deputaten van mening dat het zin heeft het deputaatschap te handhaven.

Deputaten leggen bij deze hun werk aan u voor en stellen u voor opnieuw deputaten te benoemen.

ds. K. Boersma, secretaris.

BIJLAGE IX
art. 34, 118

**RAPPORT VAN DE VERTEGENWOORDIGER IN DE RAAD VOOR CONTACT
EN OVERLEG BETREFFENDE DE BIJBEL (RCOB)**

Uw vertegenwoordiger in de Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel heeft de eer u het volgende te rapporteren:

De RCOB is in 1967 opgericht als een landelijk orgaan dat vorm moet geven aan de uitgesproken behoefte tot een regelmatig contact en wederzijdse voorlichting tussen kerken, geloofsgemeenschappen en bijbelgenootschappen betreffende de arbeid rondom de bijbelvoorziening.

De bedoeling van de Raad is in praktijk te brengen dat het werk van het bijbelgenootschap een zaak van de gemeente is. Kerken en geloofsgemeenschappen behoren zich betrokken te weten bij alle arbeid van bijbelgebruik, bijbelvertalen en bijbelverspreiden.

De RCOB vergadert twee maal per jaar, terwijl regelmatig een grotere conferentie van meerdere vertegenwoordigers uit de aangesloten kerken en geloofsgemeenschappen over de functie van de bijbel op verschillende levensterreinen wordt gehouden. In de verslagperiode 1972—1974 zijn er twee van dergelijke conferenties gehouden, die als thema hadden: „Bijbel en Apostolaat” en „Bijbel en Catechese”.

De RCOB heeft zich o.a. beziggehouden met een bezinning op de dynamisch equivalente vertaalmethode (i.v.m. het verschijnen van de uitgave „Groot Nieuws voor U”), de steeds duidelijker wordende bemiddelende taak van de bijbelgenootschappen ten aanzien van het bijbelgebruik en de aanbevelingen inzake vertalingen en gebruiken van de bijbel die aan de bijbelgenootschappen konden worden gedaan.

Een voortdurend weerkerend onderwerp van gesprek binnen de Raad is het contact van

de vertegenwoordigers in de RCOB met de kerken of geloofsgemeenschappen die hen hebben afgevaardigd.

De RCOB dient immers het contact tussen kerken en bijbelgenootschappen te bevorderen. Om dit doel te bereiken moet er sprake kunnen zijn van een regelmatig contact en overleg van de vertegenwoordigers met de beleidsinstanties in de hen afvaardigende kerken: ten eerste om het standpunt van de betreffende kerken in de Raad te kunnen inbrengen en ten tweede om de kerken te kunnen betrekken bij het werk van de bijbelgenootschappen. Uw vertegenwoordiger ziet zich gesteld voor het probleem dat hij naar beste vermogen het reformatorische standpunt van onze kerken wil doorgeven, maar zich meer dan eens moet afvragen hoe dit standpunt is. Daarover is in de huidige situatie geen overleg mogelijk. Anderzijds bestaat er zo goed als geen mogelijkheid om de kerken te informeren over en te betrekken bij het werk van het bijbelgenootschap inzake vertalen, verspreiden en gebruiken van de bijbel.

Uw vertegenwoordiger stelt u daarom voor:

1. opnieuw een vertegenwoordiger in de RCOB te benoemen;
2. tevens een secundus-vertegenwoordiger te benoemen;
3. uw vertegenwoordiger bevoegdheid te geven contact op te nemen en overleg te plegen met de deputaten voor de evangelisatie en haar vergaderingen te bezoeken wanneer dat nodig is om een standpunt inzake bijbelvertalen, -verspreiden en -gebruiken in te nemen;
4. uw vertegenwoordiger te machtigen zo nodig zich te richten tot de kerkelijke pers, kerkeraden en/of predikanten, met inschakeling van het kerkelijk bureau, ter informatie over het werk van het Nederlandsch Bijbelgenootschap.

W. C. Moerdijk.

BIJLAGE X art. 43 en 47

RAPPORT VAN HET CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Het curatorium biedt u het volgende rapport aan:

1. Samenstelling van het curatorium

Gedurende de verslagperiode 1971-1974 is er in de samenstelling van het curatorium enige verandering gekomen zowel wat de *primi* als de *secundi* betreft.

In verband met emeritering en uit oorzaak van vertrek uit het ene particulier-synodale ressort naar het andere traden als curator af de predikanten W. Heerma en M. W. Nieuwenhuijze. In hun plaats zijn benoemd de predikanten J. Brons en P. N. Ribbers.

Van de *secundi* traden af de predikanten A. Rebel, M. Baan, J. Brons, die *primus* werd, en K. Boersma.

In hun plaats werden benoemd dr. T. Brienens, ds. P. den Butter, ds. J. Westerink en ds. P. N. Ribbers.

De particuliere synode van het Westen wees laatstgenoemde aan als *primus* en in de hierdoor ontstane vacature werd benoemd ds. J. Prins.

Ds. I. de Bruyne werd door de generale synode van 1971/1972 benoemd als secundus-secretaris van het curatorium. De particuliere synode van het Zuiden benoemde als *primus* ds. M. C. Tanis; deze was secundus van ds. I. de Bruyne, en in de hierdoor ontstane vacature werd benoemd ds. D. Slagboom.

De samenstelling van het curatorium is thans als volgt:

namens de P.S. van het Noorden hebben zitting ds. A. Hilbers en ds. K. J. Velema;

hun *secundi* zijn resp. de di. dr. T. Brienens en J. M. Visser;

namens de P.S. van het Oosten hebben zitting ds. J. Brons en ds. J. H. Velema;

hun *secundi* zijn resp. de di. J. Westerink en P. den Butter;

namens de P.S. van het Westen hebben zitting ds. P. N. Ribbers en ds. Chr. Verhage;

hun *secundi* zijn resp. de di. J. Prins en J. P. van den Boomgaard;

namens de P.S. van het Zuiden hebben zitting ds. M. C. Tanis en ds. P. op den Velde;

hun *secundi* zijn resp. de di. D. Slagboom en H. van der Schaaf.

Het moderamen van het curatorium wordt thans gevormd door ds. M. C. Tanis als president, ds. J. H. Velema als assessor en ds. D. H. Biesma als secretaris, laatstgenoemde als zodanig benoemd door de generale synode.

2. Vergaderingen

Als regel vergadert het curatorium minstens viermaal per jaar; in januari/februari, in juni en juli en ter gelegenheid van de opening van de cursus.

De hoogleraren wonen de vergaderingen bij en geven, desgevraagd, hun gewaardeerde adviezen.

Ook de beide emeriti-hoogleraren J. Hovius en W. Kremer bezoeken, voorzover hun dit mogelijk is, de vergaderingen.

Hun aanwezigheid wordt zeer op prijs gesteld.

3. Hoogleraren

Dankbaarheid vervult ons hart, dat onze vijf hoogleraren gedurende deze verslagperiode hun verantwoordelijke taak zonder door ziekte daarin verhinderd te zijn hebben kunnen verrichten, een arbeid, die niet ongezegend is.

Wegens bekomen emeritaat heeft prof. J. Hovius afscheid genomen als hoogleraar met een rede over „Notities betreffende de synode van Emden”.

Dit afscheid viel in de maand januari 1972.

Zijn door de generale synode benoemde opvolger dr. W. van 't Spijker aanvaardde in diezelfde maand zijn ambt als hoogleraar met het uitspreken van een inaugurele rede over „Goddelijk recht en kerkelijke orde bij Martin Bucer”.

Beide redevoeringen zijn gepubliceerd in de serie „Apeldoornse Studies”.

Prof. dr. J. van Genderen mocht, dank zij Gods goedheid, in december 1973 zijn 25-jarig ambtsjubileum als dienaar des Woords vieren.

4. Leraren

Momenteel is aan de voorbereidende opleiding geen leraar verbonden. Aan de heer Leon J. Stam werd op diens verzoek, in verband met het bereikt hebben van de 70-jarige leeftijd, ontslag verleend. Dit ontslag is ingegaan in oktober 1971.

Helaas is het curatorium nog steeds niet geslaagd in zijn pogingen om een nieuwe spraakleraar te benoemen.

De heer G. Ruiter is tot aan september 1973 aan de voorbereidende opleiding van onze Hogeschool verbonden geweest als leraar Nederlands, Frans, Duits en Engels.

Gezien de bezetting van deze vooropleiding was het niet nodig om ook voor de cursus 1973/1974 een beroep te doen op de heer G. Ruiter.

5. Onderwijs

Volgens toerbeurt bezochten curatoren elk cursusjaar de colleges, waarbij zij zich op de hoogte stelden van het onderwijs. Over de kwaliteit van het onderwijs spreken zij graag hun dankbaarheid en waardering uit.

Vastgesteld kan worden, dat de colleges degelijk voorbereid worden gegeven.

Ook woonden de curatoren, wanneer dit mogelijk was, speciale colleges bij, waarin door de studenten ter praktische oefening preek schetsen worden geleverd, die besproken werden, de dusgenaamde „critiek-colleges”.

Door de rector wordt elk jaar namens het college van hoogleraren aan het curatorium rapport uitgebracht over de studie van de studenten en de leerlingen.

In 1972 zijn drie kandidaten beroepbaar gesteld, in 1973 twee en in 1974 tien kandidaten. Enkele kandidaten verzochten, in verband met voortzetting van hun studie, om voorlopig niet beroepbaar te worden gesteld.

Na gehouden admmissie-examen konden worden ingeschreven, hetzij als student hetzij als leerling van de voorbereidende opleiding, in 1972 negen personen, in 1973 tien en in 1974 drie.

Het aantal studenten, dat langs de weg van art. 16 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool, zich laat inschrijven, beweegt zich in stijgende lijn.

Er blijkt met name bij de Geref. Kerken Vrijgemaakt (buiten verband) een grote belangstelling en waardering voor de opleiding aan onze Hogeschool te bestaan.

De door het college van hoogleraren georganiseerde studiedagen voor predikanten mogen zich verheugen in een blijvende belangstelling.

Ditzelfde kan ook worden geconstateerd ten aanzien van de zogenoemde „werkgroepen” onder leiding van een hoogleraar. In deze „werkgroepen” kan men zich extra bezig houden met de studie over een bepaald onderdeel van de theologische wetenschap. Zo waren er, om maar iets te noemen, gedurende de verslagperiode werkgroepen Oude Testament, dogmatiek en homiletiek.

6. Intern

Het curatorium heeft zich in deze verslagperiode voortdurend bezig gehouden met de verhoudingen in de Schoolgemeenschap. Een gevarieerd kerkelijk leven als het onze zal zich weerspiegelen in heel de Schoolgemeenschap.

Onze studenten komen uit verschillende gemeenten, hebben een verschillende achtergrond en vaak ook een niet altijd gelijke visie op het kerkelijke leven.

Allerlei invloeden van buitenaf gaan het studentenleven niet voorbij.

In een goede sfeer zijn in een vergadering van curatorium en college van hoogleraren de hieruit voortvloeiende moeilijkheden geanalyseerd.

Het college van hoogleraren probeert niet alleen wetenschappelijke, maar ook pastorale leiding te geven.

We mogen geloven dat dit alles niet ongezegend is gebleven. Juist hier klemt de noodzaak van voortdurend gebed voor kerken en Hogeschool, opdat Gods Geest allen samenbindt, hoe verschillend geaard men ook is.

Met dankbaarheid meldt het curatorium de publicistische arbeid van de hoogleraren. Het curatorium besprak bepaalde publicaties wat breder om te komen tot een goede taxering van het studie-resultaat. Het is het curatorium gebleken dat verschillende kerkleden weinig zelfstandig kunnen of willen oordelen.

Intussen hoopt het curatorium dat de publicaties van al onze hoogleraren onze kerken en de gereformeerde theologie zullen dienen.

7. Bijzondere dagen

Als zodanig kunnen worden genoemd het afscheidscollège van prof. J. Hovius wegens het hem op de meest eervolle wijze verleende emeritaat, de bevestiging en inauguratie van zijn opvolger prof. dr. W. van 't Spijker — een en ander werd reeds gememoreerd sub 3 — en de schooldagen.

Wat de schooldagen betreft, zij betekenen nog steeds een hoogtepunt in ons kerkelijk leven.

Het is bemoedigend om uit alle oorden van ons land broeders en zusters te zien samenkomen om het goede voor Jeruzalem te zoeken.

Met alle onderscheid dat er in ons kerkelijk leven is, wordt op die dagen toch wel bijzonder de band der liefde gevoeld. Daarom vervult het wel eens met zorg dat er geen stijgende lijn valt te bespeuren in het getal van hen die de schooldagen bezoeken.

Met grote dankbaarheid wil het curatorium hier herinneren aan wat de Vrouwenactie Bibliotheek Theologische Hogeschool voor het geheel van de schoolgemeenschap elk jaar opnieuw betekent.

8. **Erkenning en subsidiëring van de Theologische Hogeschool**

Het curatorium heeft in deze verslagperiode niet weinig aandacht besteed aan de vraag hoe de aanwijzing van de Theologische Hogeschool als bijzondere instelling van wetenschappelijk onderwijs in de zin van de wet op het wetenschappelijk onderwijs kan worden verkregen en vooral ook aan het probleem van een eventuele subsidiëring van de Hogeschool door de overheid.

a. Het verzoek om aanwijzing of erkenning heeft het curatorium, daartoe door de vorige synode gemachtigd, op 1 april 1974 bij de Kroon ingediend.

De wijziging van de wet op het wetenschappelijk onderwijs, waardoor een aanwijzing van onze Hogeschool mogelijk werd, is in 1973 door de beide Kamers van de Staten-Generaal aanvaard.

Reeds in 1971 was het wetsontwerp aan de Tweede Kamer voorgelegd, maar zowel door het aftreden van ministers als door de reactie vanuit de Kamer heeft het lang geduurd. Een deputatie van „Apeldoorn” heeft in augustus 1972 op een besloten hoorzitting van de Vaste Commissie voor wetenschapsbeleid en wetenschappelijk onderwijs een nota overgelegd, omdat er ernstige bezwaren waren in te brengen tegen enkele passages van de Memorie van Antwoord van 8 juni 1972, die ook op onze Hogeschool betrekking hadden.

Maar bij de behandeling van het wetsontwerp in het parlement nam de Regering een welwillend standpunt in ten aanzien van de toepassing van de wet op een Hogeschool als de onze, mits aan bepaalde eisen werd voldaan.

Een eerste eis is, dat er een toetsing plaats vindt, waarbij het niet gaat om de inhoud, maar om het niveau van de examens en het onderwijs.

Voor de beide Theologische Hogescholen in Kampen en de R.K. Theologische Hogescholen is het criterium, of bezitters van een getuigschrift van het doctoraal examen in beginsel tot de promotie worden toegelaten aan de Vrije Universiteit, resp. de Katholieke Universiteit.

De Regering heeft inzake Apeldoorn de vraag zo geformuleerd, of studenten die het kandidaatsexamen met goed gevolg hebben afgelegd, in de theologische faculteit van de Vrije Universiteit tot de studie voor het doctoraal examen kunnen worden toegelaten. Verder moest om te voldoen aan de wet een bewijs worden overgelegd, dat de Hogeschool een kapitaal bezit van f 100.000,—, en dienden er enkele aanvullende bepalingen en nieuwe regelingen te komen.

Daarom heeft het curatorium onder voorbehoud van goedkeuring door de generale synode de volgende bepalingen gemaakt:

dat de leden van de Academische Raad alsmede de leden van het college van curatoren, het wetenschappelijke en het overige personeel van een Nederlandse universiteit of hogeschool bevoegd zijn het onderwijs bij te wonen;

dat de colleges en praktische oefeningen alsmede de inrichtingen en verzamelingen van de Theologische Hogeschool te allen tijde toegankelijk zijn voor de minister en de door hem aan te wijzen personen alsmede voor de commissie, bedoeld in artikel 139 van de wet op het wetenschappelijk onderwijs.

Hieraan is de clausule toegevoegd, dat deze bepalingen van kracht worden op de dag van de aanwijzing van de Theologische Hogeschool als bijzondere instelling van wetenschappelijk onderwijs in de zin der wet.

Bovendien zal rekening gehouden moeten worden met art. 122 van de wet: „Om aan een aangewezen bijzondere universiteit of hogeschool als hoogleraar of lector onderwijs te kunnen geven ter voorbereiding van het verkrijgen van een doctoraat of van een getuigschrift, bedoeld in art. 118, wordt vereist het bezit van een doctoraat, verkregen aan een Nederlandse universiteit of hogeschool, dan wel van een bewijs, dat de aanstelling door Ons is bekrachtigd.”

(In art. 118 is sprake van getuigschriften van met goed gevolg afgelegde examens).

De regeling volgens art. 15 van het Reglement van de Theologische Hogeschool was aan herziening toe.

Het Curatorium besloot al eerder een wijziging aan u voor te stellen van art. 3 van de regeling.

Bij de verzending van de stukken die voor de officiële aanwijzing van de Hogeschool nodig zijn, bleek herziening van de regeling, en vooral van art. 1 en art. 2c, zo urgent, dat het curatorium daartoe — eveneens onder voorbehoud van goedkeuring door de generale synode — overgegaan is.

Hiermee wordt aan de synode de vraag voorgelegd, of zij met de nieuwe regeling akkoord kan gaan.

Sub 9 stelt het curatorium u de nieuwe regeling voor.

- b. Als de aanwijzing van onze Hogeschool een feit wordt, kan zij hoogstwaarschijnlijk ook voor de subsidiëring uit de algemene middelen in aanmerking komen.

Sinds 1970 ontvangen de R.K. Theologische Hogescholen en de Theologische Hogeschool van de Geref. Kerken in Nederland (Oudestraat) te Kampen al een belangrijk bedrag aan subsidie. Sinds 1972 worden ook aan onze studenten rijksstudietoelagen toegekend, in verband waarmee jaarlijks een studieadvies van de hoogleraren wordt gevraagd.

Aan het vraagstuk van het al of niet aanvragen van subsidie voor de Hogeschool zijn verschillende besprekingen gewijd. Het curatorium is tenslotte tot de conclusie gekomen, dat een partiële subsidiëring acceptabel is.

In de lijn van het laatste rapport over deze kwestie worden hier enkele aspecten aangeduid.

Evenmin als bij het bijzonder onderwijs is bij het van de kerken uitgaande theologisch onderwijs een subsidie principieel onaanvaardbaar, wanneer de subsidiërende instantie, in casu de overheid, alleen waarborgen wil hebben dat het onderwijs deugdelijk en de besteding van de gelden verantwoord is.

In de reeds genoemde *Memorie van Antwoord* komt een passage voor, die aanleiding tot ongerustheid gaf en daar is in augustus 1972 onzerzijds ook op gereageerd.

Het ging over een beleid van overheid en kerken, dat gericht zou moeten zijn op bevordering van een zo ver mogelijk doorgevoerde concentratie en waar dat maar enigszins mogelijk is ook van een integratie in bestaande universiteiten, of althans op het geven van onderwijs bij wijze van aanvulling op het onderwijs van de theologische faculteiten van de bestaande universiteiten en hogescholen.

Latere uitspraken van de zijde van de Regering gaven in dit opzicht echter geen reden meer tot zorg.

Het beginsel van „opleiding voor de kerk door de kerk” betekent voor ons wel, dat de kerken de verantwoordelijkheid voor de Theologische Hogeschool voor 100% op zich nemen en dat het theologisch onderwijs primair gericht is op de opleiding tot de dienst des Woords in onze kerken, maar het betekent niet, dat onze kerken daarom ook de totale kosten moeten dragen.

De Christelijke Gereformeerde Kerken, die de Hogeschool hebben gesticht en haar tot nu toe geheel hebben onderhouden, zouden wel een zeker bedrag aan subsidie aanvaardbaar kunnen achten, maar zullen een volledige bekostiging uit de algemene middelen moeten afwijzen om de band tussen de kerken en de school niet te laten verslappen.

Subsidie lijkt niet noodzakelijk, als in Apeldoorn wordt volstaan met het geven van een opleiding tot predikant in onze kerken, hoewel ook de kosten van deze opleiding in onze tijd toenemen.

Doordat de synode van 1968 een instructie uit de kerken en voorstellen van het curatorium aanvaardde en sindsdien meer en meer gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden die het nieuwe art. 16 van het Reglement biedt, is onze Hogeschool in een stadium gekomen waarin van uitbreiding van de arbeid mag worden gesproken.

Vooraf twee factoren maken het wenselijk een subsidie te aanvaarden.

- 1e. Een consequentie van de openstelling van de Hogeschool via art. 16 is, dat in de cursus 1973/1974 reeds 25% van de studenten op deze wijze studeerde (ruim de helft van hen behoorde tot de Gereformeerde Kerken, vrijgemaakt, buiten verband).

Deze functie van het theologisch onderwijs — niet of niet direct op de opleiding tot predikant in onze kerken gericht — brengt ook kosten met zich mee.

- 2e. In vergelijking met andere theologische opleidingen heeft onze Hogeschool beperkte mogelijkheden. Medewerking van assistenten zou het geheel ten goede kunnen komen. Aan de vooropleiding kan alleen het allernodigste worden gedaan. Aan een doctoraal programma kan — afgedacht van de vraag, hoe de synode er tegenover staat — om financiële redenen niet worden begonnen.

De risico's van een aanvaarding van subsidie moeten wel onder ogen worden gezien. Als het eens nodig zou zijn, kan men moeilijk meer terugvallen op de oude situatie, zodat dan wel zou moeten worden bezuinigd. Het is denkbaar, dat van de zijde van het ministerie wordt aangedrongen op verkorting van de studieduur of op een andere aanpassing bij het elders geldende programma.

Het vragen van subsidie, al zou het een betrekkelijk klein bedrag zijn, zal wel tengevolge hebben, dat in onze kerken met een gedeeltelijke subsidiëring van de Hogeschool wordt gerekend.

Als subsidiëring principieel aanvaardbaar wordt geacht, is er veel voor te zeggen om aan een behoorlijk percentage te denken en tegelijk het grootste deel van de benodigde gelden van de kerken te blijven verwachten.

Voorlopig zou het curatorium het hierbij willen laten.

- 9a. **Nieuwe regeling volgens art. 15 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool**

Art. 1. Aan de Theologische Hogeschool is een voorbereidende opleiding verbonden. Studenten die tot deze opleiding zijn toegelaten, ontvangen onderwijs in Bijbelkennis, Grieks en/of Latijn, alsmede in een of meer vakken, waarvan de kennis nodig is om het onderwijs in de theologie met vrucht te volgen.

- Art. 2. Alleen wie met gunstig gevolg het admissie-examen heeft afgelegd wordt ingeschreven als leerling van de voorbereidende opleiding.
Bij het admissie-examen moet worden overgelegd, behalve het bewijs dat men minstens één jaar lid van een Christelijke Gereformeerde Kerk is, een getuigschrift betreffende godsvrucht en karakter, afgegeven door de kerkeraad van de kerk waartoe de aspirant behoort.
Het admissie-examen, dat wordt afgenomen door het curatorium van de Theologische Hogeschool, bijgestaan door hoogleraren, omvat:
- a. een onderzoek naar de vreze des Heren en de beweegredenen om evangelie-dienaar te worden;
  - b. een onderzoek naar de kennis van de bijbelse geschiedenis en van de hoofdzaken van de gereformeerde geloofsleer, inzonderheid van de Heidelbergse Catechismus.
- Het eerste jaar van de inschrijving wordt altijd als een proefjaar beschouwd.
- Art. 3. Aan het einde van de voorbereidende opleiding wordt ten overstaan van het college van docenten examen afgelegd. Een gunstige uitslag van dit examen verleent toegang tot de propaedeuse der theologie.
Het curatorium kan zich bij dit examen doen vertegenwoordigen door een commissie.
- Art. 4. Wanneer een leerling van deze voorbereidende opleiding zich onbehoorlijk gedraagt, zal het college van docenten hem hierover onderhouden.
Indien hij aan de vermaning geen gehoor geeft, zal hij als leerling worden geweerd. De definitieve beslissing berust bij het curatorium van de Theologische Hogeschool.
- Art. 5. Het jaarlijkse lesgeld wordt door de deputaten-financieel bepaald.
Wie deze opleiding verlaat of van haar wordt verwijderd heeft geen recht op terugbetaling.
- 9b. Het curatorium besloot (in februari 1974) om de generale synode niet alleen voor te stellen in de Regeling volgens art. 15 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool, art. 2c te schrappen, maar ook het voorstel te doen voortaan voor toelating tot de voorbereidende opleiding als voorwaarde te stellen het bezit van een eindexamen van het V.W.O. (Atheneum of H.B.S.), van de Pedagogische Academie, de H.T.S. of de H.L.S.
10. **Financiën**
Het curatorium wil gaarne zijn grote dankbaarheid uitspreken voor de wijze waarop de deputaten-financieel de materiële belangen van de schoolgemeenschap behartigen.
Een intensief contact wordt tussen het deputaatschap en het curatorium onderhouden en een zeer goede verstandhouding kenmerkt de besprekingen tussen beide instanties.
In de afzonderlijke vergaderingen van de deputaten-financieel zijn het curatorium en de Hogeschool vertegenwoordigd door de president-curator en de rector.
Gaarne vraagt het curatorium uw aandacht voor het financiële rapport van genoemde deputaten.
11. **„De Wekker”**
Wat „De Wekker” betreft, verwijst het curatorium u naar het rapport van de commissie van redactie.
12. **Bibliotheek**
Onder de goede zorgen van de bibliothecaris prof. dr. J. van Genderen mag de bibliotheek zich in een regelmatige uitbreiding verheugen.
Met grote erkentelijkheid herinnert het curatorium aan de jaarlijkse bijdragen, die ter gelegenheid van de schooldagen ten behoeve van de bibliotheek worden aangeboden door het zeer actieve Vrouwencomité B.T.H.S.
13. **Benoemingen**
Voorstellen inzake benoemingen zullen u ter vergadering worden aangeboden.
14. **Slot**
Onze dank gaat uit naar de Koning der Kerk, Die gedurende deze verslagperiode Zijn werk onder ons in stand heeft gehouden en in Zijn trouw ons wilde gedenken.
D. H. Biesma, secretaris.

BIJLAGE XI
art. 43 en 47

RAPPORT I VAN COMMISSIE I - THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Inzake het rapport van het curatorium van de Theologische Hogeschool wil uw commissie het volgende opmerken:

sub 3. **Hoogleraren**

Het stemt tot dankbaarheid, dat de arbeid van de hoogleraren in de afgelopen drie jaren gestadig voortgang mocht vinden.

sub 4. **Leraren**

Uw commissie betreurt het, dat zich nog geen mogelijkheid heeft voorgedaan, om een

nieuwe spraakleraar aan te stellen. Zij is van oordeel, dat deze zaak de blijvende aandacht van het curatorium verdient.

Nu het niet nodig bleek een nieuw beroep te doen op de heer G. Ruiter om onderwijs te geven in de moderne talen aan de vooropleiding van de Theologische Hogeschool, is uw commissie van oordeel, dat het op de weg van de synode ligt, de heer Ruiter te doen weten, dat zij hem hartelijk dankbaar is voor het werk, dat hij in zijn functie van leraar aan de vooropleiding heeft gedaan.

sub 5. Onderwijs

Het is uw commissie niet gebleken, of het curatorium heeft voldaan aan de door de generale synode 1971/'72 verstrekte opdracht (Acta pag. 27) om „te overwegen of een nog meer gerichte praktische vorming van de studenten mogelijk is en hierover te rapporteren aan de eerstvolgende generale synode”.

In ieder geval is over deze zaak niet gerapporteerd. Uw commissie is van mening, dat het hier een belangrijke aangelegenheid betreft en zij is van oordeel, dat deze opdracht alsnog door het curatorium dient te worden uitgevoerd.

sub 6. Intern

Het rapport van het curatorium verheelt niet, dat de bezinning op de verhoudingen in de schoolgemeenschap nodig was. In dat verband wordt gesproken over het feit, dat de studenten een verschillende achtergrond hebben en vaak ook niet altijd een gelijke visie hebben op het kerkelijke leven. Bovendien wordt gewezen op allerlei invloeden van buitenaf. Al is uw commissie dankbaar voor het feit, dat de hoogleraren behalve wetenschappelijke ook pastorale leiding proberen te geven, bovengenoemde opmerkingen in het rapport van het curatorium hebben uw commissie tot de overweging gebracht, dat een intensivering van de pastorale begeleiding van de studenten nodig is en dat het dienstig zou zijn als uw vergadering aan het curatorium opdracht gaf zich hierop te bezinnen, hierover nader te rapporteren en intussen zelf het nodige te doen.

Uw commissie spreekt er haar dankbaarheid over uit, dat het curatorium een bepaalde vorm van toezicht oefent op de publicistische arbeid van de hoogleraren.

sub 8. Erkenning en subsidiëring

Ernstig heeft uw commissie zich beraden op de zaak van de erkenning en de subsidiëring van de Theologische Hogeschool door de overheid en met name op de gevolgen die een en ander kan of zal hebben. Het is duidelijk, dat het besluit van de generale synode 1968/'69 (zie art. 16 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool) een zeer ingrijpend besluit is geweest, waarvan alle gevolgen toen niet overzien werden.

Nu is gebleken, dat dit besluit ook financiële consequenties heeft.

Uw commissie is er evenwel ook van overtuigd, dat door genoemd besluit de Theologische Hogeschool een functie kan vervullen en metterdaad vervult ook voor studenten buiten onze kerken. Het zou bovendien een voorrecht zijn, als de mogelijkheid daartoe nog ruimer kon worden gesteld, waarbij met name gedacht kan worden aan studenten uit het buitenland. Uw commissie acht het dan ook onjuist, indien al niet onmogelijk, om terug te keren tot de situatie zoals die was voor dat het besluit van 1968 genomen werd.

Voorts betrok uw commissie in haar overwegingen, dat — in verband met het stijgend aantal studenten en de daaruit voortvloeiende toename van werk voor de hoogleraren — een aantal voorzieningen noodzakelijk is, zoals ook in het rapport van deputaten-financieel wordt genoemd (o.a. enige hulp bij het onderwijs, administratieve assistentie).

Tenslotte is uw commissie van gevoelen, dat het zeer wenselijk moet worden geacht als aan de Theologische Hogeschool ook de mogelijkheid zal gaan bestaan voor voortgezette theologische studie, zoals door de particuliere synode van het Noorden aan de generale synode 1971/'72 is voorgesteld. Hiervan zouden niet de kerken alleen kunnen profiteren, maar hierbij zou b.v. ook het godsdienstonderwijs aan scholen gebaat kunnen zijn, waardoor de kerken nog beter hun roeping krachtens art. 54 K.O. zouden kunnen volbrengen.

Dit alles zal echter een nog grotere verzwaring van de lasten ten gevolge hebben, waardoor subsidiëring door de overheid noodzakelijk wordt.

Uw commissie laat zich hierbij leiden door de gedachte dat het niet billijk is, als de verzwaring van de lasten ten gevolge van de openstelling van de Theologische Hogeschool voor andere studenten dan hun, die via het admittie-examen worden toegelaten en ten gevolge van bovengenoemde zaken, op de kerken zou gaan drukken.

Een zeer belangrijke vraag, die hierbij onder ogen gezien behoort te worden, is de vraag of er principiële bezwaren zijn tegen subsidiëring door de overheid.

In het rapport van het curatorium wordt gesteld, dat een partiële subsidiëring acceptabel is. Uw commissie is van hetzelfde gevoelen, al wil zij hierbij aantekenen, dat er naar haar mening geen principiële onderscheid is tussen een partiële en een totale subsidiëring. Wel zou uw commissie het voorstel van het curatorium willen overnemen om een gedeeltelijke subsidiëring aan te vragen en het grootste deel van de benodigde gelden vooralsnog van de kerken te blijven verwachten, opdat mede daardoor de band tussen hogeschool en kerken zal worden bewaard.

Tegenover dit alles staat, dat er ook naar het oordeel van uw commissie ernstige bezwaren verbonden zijn aan erkenning en subsidiëring door de overheid. Het rapport van het curatorium noemt reeds een paar van deze bezwaren. Voor uw commissie weegt heel zwaar hetgeen bepaald wordt in art. 122 van de wet op het wetenschappelijk onderwijs, namelijk

dat iemand, om als hoogleraar of lector onderwijs te kunnen geven ter voorbereiding van het verkrijgen van een doctoraat of van een getuigschrift, bedoeld in art. 118, in het bezit moet zijn van een doctoraat of van een bewijs dat de aanstelling door de Kroon is bekrachtigd. Uw commissie vreest, dat hieruit in de toekomst moeilijkheden zouden kunnen voortvloeien.

Bij een niet naleven van deze wetsbepaling is er de mogelijkheid, dat de aan de Hogeschool verleende rechten geheel of gedeeltelijk worden ingetrokken, terwijl het bovendien niet ondenkbaar is, dat de keuze van een hoogleraar op een vergadering van een generale synode door de nieuwe situatie wordt beïnvloed.

Als een ander bezwaar mag gelden, dat de overheid zou kunnen aandringen op verkorting van de studieduur en op een andere aanpassing bij het elders geldende programma. Daarom stelt de commissie er prijs op aan uw vergadering voor te stellen de uitspraak te doen, dat de besluitvorming van een generale synode, zowel inzake het benoemen van hoogleraren aan de Theologische Hogeschool als ook inzake het vaststellen van het karakter en de duur van de studie niet in gevaar mag komen door een eventueel dreigende intrekking van de aan de Hogeschool verleende rechten.

Samenvattend is uw commissie in meerderheid van oordeel dat ondanks alle bezwaren die eraan verbonden zijn en ook ondanks allerlei gevolgen die eruit zouden kunnen voortvloeien en die nu nog niet overzien kunnen worden, de door het curatorium onder voorbehoud van goedkeuring door de generale synode gemaakte bepalingen, goedkeuring van uw vergadering dienen te verkrijgen, met inachtneming van wat in de vorige alinea is gesteld.

sub 9. Nieuwe regeling volgens art. 15

Hierover heeft uw commissie geen opmerkingen. Zij stelt u voor deze te aanvaarden.

sub 9b. Toelating tot de vooropleiding

De generale synode 1971/'72 gaf aan het curatorium opdracht „om, gelet op de komende wijzigingen van de gymnasiale eindexamina en de geopende mogelijkheid van academische studie zonder gymnasiale opleiding, waardoor er te weinig overeenstemming is met onze vooropleiding en gezien de noodzakelijke aansluiting op het huidige onderwijs dit gehele vraagstuk nader te bezien en de nodige maatregelen te treffen, onder nadere goedkeuring van de eerstvolgende generale synode, ook als dit financiële consequenties zou inhouden”.

Uw commissie constateert, dat het curatorium deze opdracht is nagekomen door uw vergadering voor te stellen, voortaan voor toelating tot de vooropleiding als voorwaarde te stellen het bezit van een eindexamen van het V.W.O. (Atheneum of H.B.S.), van de Pedagogische Academie, de H.T.S. of de H.L.S.

Het is uw commissie gebleken, dat op deze wijze de vooropleiding in de regel twee jaar zal duren, mede doordat er een aanpassing zal plaatsvinden aan de eisen, die bij de vooropleidingen aan universiteiten en andere Theologische Hogescholen ten aanzien van de studie van de klassieke talen worden gesteld. Bovendien zal op deze wijze ook de vooropleiding gesubsidieerd kunnen worden. De voorgestelde bepaling heeft de instemming van uw commissie.

Voorstellen:

Resumerend stelt uw commissie uw vergadering voor:

1. de handelingen van curatoren goed te keuren met dank voor de gedane arbeid;
2. opnieuw een secretaris-curator te benoemen, alsmede een secundus;
3. het curatorium op te dragen aandacht te blijven besteden aan de voorziening in de vacature van een spraakleerling aan de Theologische Hogeschool;
4. de heer G. Ruiters hartelijk te danken voor het door hem verrichte werk aan de vooropleiding van de Theologische Hogeschool;
5. het curatorium opnieuw op te dragen om te overwegen of een nog meer gerichte praktische vorming van de studenten mogelijk is en hierover te rapporteren op de eerstvolgende generale synode;
6. het curatorium op te dragen zich te bezinnen op een intensivering van de pastorale begeleiding van de studenten en hierover op de eerstvolgende generale synode te rapporteren en intussen zelf het nodige te doen;
7. de door het curatorium onder voorbehoud van goedkeuring door de generale synode gemaakte bepalingen, luidende:

„dat de leden van de Academische Raad, alsmede de leden van het college van curatoren, het wetenschappelijke en het overige personeel van een Nederlandse universiteit of hogeschool bevoegd zijn het onderwijs bij te wonen; dat de colleges en praktische oefeningen, alsmede de inrichtingen en verzamelingen van de Theologische Hogeschool te allen tijde toegankelijk zijn voor de minister en de door hem aan te wijzen personen, alsmede voor de commissie, bedoeld in artikel 139 van de wet op het wetenschappelijk onderwijs;”

 goed te keuren;
8. uit te spreken dat de besluitvorming van een generale synode, zowel inzake het benoemen van hoogleraren aan de Theologische Hogeschool, als ook inzake het vaststellen van het karakter en de duur van de studie niet in gevaar mag komen door een eventuele dreigende intrekking van de aan de Hogeschool verleende rechten;
9. het curatorium te machtigen tot het aanvragen van een partiële subsidiëring van de

- Theologische Hogeschool, zodra de erkenning door de overheid is geschied;
10. in principe te besluiten dat aan de Theologische Hogeschool voortgezette studie mogelijk gemaakt moet worden en het curatorium op te dragen, zodra de Theologische Hogeschool door de overheid erkend en gesubsidieerd is, alles in het werk te stellen, opdat deze mogelijkheid gerealiseerd worde en daarover te rapporteren aan de eerstvolgende generale synode;
  11. de regeling volgens art. 15 van het reglement voor de Theologische Hogeschool als volgt te wijzigen;

Regeling volgens art. 15 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool.

- Art. 1. Aan de Theologische Hogeschool is een voorbereidende opleiding verbonden. Studenten, die tot deze opleiding zijn toegelaten, ontvangen onderwijs in Bijbelkennis, Grieks en/of Latijn, alsmede in een of meer vakken waarvan de kennis nodig is om het onderwijs in de theologie met vrucht te volgen.
- Art. 2. Alleen wie met gunstig gevolg het admisie-examen heeft afgelegd wordt ingeschreven als leerling van de voorbereidende opleiding. Bij het admisie-examen moet worden overgelegd behalve het bewijs dat men tenminste één jaar lid van een Christelijke Gereformeerde Kerk is, een getuigschrift betreffende godsvrucht en karakter, afgegeven door de kerkeraad van de kerk waartoe de aspirant behoort. Het admisie-examen, dat wordt afgenomen door het curatorium van de Theologische Hogeschool, bijgestaan door hoogleraren, omvat:
  - a. een onderzoek naar de vreze des Heren en de beweegredenen om evangeliedienaar te worden;
  - b. een onderzoek naar de kennis van de bijbelse geschiedenis en van de hoofdzaken van de gereformeerde geloofsleer, inzonderheid van de Heidelbergse Catechismus.
 Het eerste jaar van de inschrijving wordt altijd als een proefjaar beschouwd.
- Art. 3. Aan het einde van de voorbereidende opleiding wordt ten overstaan van het college van docenten examen afgelegd. Een gunstige uitslag van dit examen verleent toegang tot de propaedeuse der theologie.
- Art. 4. Wanneer een leerling van deze voorbereidende opleiding zich onbehoorlijk gedraagt, zal het college van docenten hem hierover onderhouden. Indien hij aan de vermaning geen gehoor geeft zal hij als leerling worden geweerd. De definitieve beslissing berust bij het curatorium van de Theologische Hogeschool.
- Art. 5. Het jaarlijkse lesgeld wordt door de deputaten-financieel bepaald. Wie deze opleiding verlaat of van haar wordt verwijderd heeft geen recht op terugbetaling.
12. te besluiten, dat voortaan voor toelating tot de vooropleiding aan de Theologische Hogeschool als voorwaarde gesteld wordt het bezit van een eindexamen van het V.W.O. (Atheneum of H.B.S.), van de Pedagogische Academie, de H.T.S. of van de H.L.S.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE XII
art. 48

RAPPORT DEPUTATEN-FINANCIËEL VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Als Deputaten Financieel van de Theologische Hogeschool hebben wij het genoegen u het volgende te rapporteren:

Samenstelling en werkwijze

De samenstelling van ons deputaatschap bleef ongewijzigd. De vorige synode benoemde ondergetekenden opnieuw met als secundi de broeders A. F. Mijnhardt, Hilversum, drs. G. van Westrienen, Amsterdam en M. W. Wierenga, Groningen. Op de medewerking van deze broeders behoefde geen beroep te worden gedaan.

Ingevolge de voor ons deputaatschap door de vorige synodes vastgestelde instructie (kerkorde, uitgave 1973, bijlage XII) hebben wij ons werk in nauw contact met curatoren verricht. De president-curator en de rector van de Hogeschool hebben daartoe ook in de afgelopen jaren met adviserende stem aan ons werk deelgenomen en onze vergaderingen bijgewoond.

Overzicht ontvangsten en uitgaven 1971/1974

De synode van 1971/1972 nam met betrekking tot de financiële situatie van de Hogeschool enkele belangrijke besluiten. Zij verminderde de door ons toen voor de komende jaren uit de batige saldi van „De Wekker” geraamde bedragen met f 15.000,— per jaar en stelde de minimum bijdragen van de kerken, met inachtneming overigens van bovenbedoelde lagere inkomsten, vast voor 1972 op f 3,90, 1973 op f 4,30 en 1974 op f 4,80.

Het verheugt ons te kunnen mededelen dat het door deze bijdragen uit de kerken en mede dank zij de jaarlijkse bijdragen van het vrouwencomité en enkele overige inkomsten, nadat 1971 een aanmerkelijk nadelig saldo liet, mogelijk was de jaarrekeningen 1972 en 1973 zonder nadelig saldo af te sluiten.

Voor 1974 kon een sluitende begroting aan curatoren worden voorgelegd, de uitkomst kan,

indien zich geen bijzondere ontwikkelingen voordoen, met enig vertrouwen worden tegemoet gezien.

Voor de specificaties van de baten en lasten over het synodejaar 1971 en de jaren 1972 en 1973 verwijzen wij naar het rapport van Deputaten Financiële Zaken.

Volstaan moge worden met de volgende bijzonderheden:

	1971	1972	1973	1974
Begroot aan lasten:	f 279.000,—	f 318.000,—	f 346.000,—	f 381.000,—
In werkelijkheid				
waren deze bedragen:	„ 284.748,—	„ 317.364,—	„ 342.283,—	„ 397.000,— (begroot)
Hiertegenover stonden				
aan ontvangsten de				
volgende bedragen:	„ 267.053,—	„ 326.816,—	„ 362.439,—	„ 397.000,— (begroot)
met als saldi	.f 17.695,—	+f 9.452,—	+f 20.156,—	—,—

Begrotingen 1975—1977

Op basis van deze ontwikkelingen en **uitgaande van de bestaande situatie** verwachtten wij aanvankelijk in de komende jaren de volgende lasten en baten:

Lasten	begroot			
	1974	1975	1976	1977
Traktementen.				
Overige honoraria,				
salaris conciërge en				
sociale lasten	f 289.800,—	f 320.000,—	f 350.000,—	f 385.000,—
Emeritaatsvoorziening	„ 48.250,—	„ 53.000,—	„ 58.000,—	„ 64.000,—
Gebouwen en				
huishoudelijke dienst	„ 22.500,—	„ 24.750,—	„ 27.500,—	„ 30.000,—
Overige kosten	„ 36.450,—	„ 38.250,—	„ 40.500,—	„ 43.000,—
Saldo	—,—	—,—	—,—	—,—
	f 397.000,—	f 436.000,—	f 476.000,—	f 522.000,—
Baten	1974	1975	1976	1977
Giften, legaten,				
vrouwencomité	f 44.000,—	f 45.000,—	f 45.000,—	f 45.000,—
Schooldag.				
Collegegeelden etc.	„ 23.000,—	„ 25.000,—	„ 25.000,—	„ 25.000,—
	f 67.000,—	f 70.000,—	f 70.000,—	f 70.000,—
Blijft te dekken	f 330.000,—	f 366.000,—	f 406.000,—	f 452.000,—

Overleg hierover met de colleges van curatoren en hoogleraren ten aanzien van de behoeften van het onderwijs enerzijds en sterk door generale deputaten financiële zaken gestimuleerde eigen overwegingen terzake van de emeritaatsregeling anderzijds noodzaakten ons tot een tweetal aanvullingen in de te verwachten lasten.

Curatoren en hoogleraren hebben er n.i. op gewezen dat, mede in verband met het aantal nu ingeschreven studenten, enkele maatregelen dringend noodzakelijk zijn. Zo vraagt de vervulling van de reeds sinds geruime tijd bestaande vacature van spraakleeraar bij voorrang de aandacht. Ook is enige (voorshands beperkte) hulp bij het onderwijs o.a. in de Hebreeuwse taal, dringend noodzakelijk, terwijl voorts ter ontlasting van hoogleraren ook naar administratieve assistentie dient te worden omgezien. De kosten hiervan worden geraamd voor 1975 op f 36.000,—, 1976 op f 40.000,— en 1977 op f 44.000,—.

Voorts vraagt de emeritaatsvoorziening een verdergaande reservering. Hoewel daaromtrent bij ons vragen zijn gerezen — zie hierna — komen tot heden de kosten van emeritering van hoogleraren en van de zorg voor hun nagelaten betrekkingen geheel ten laste van de Hogeschool.

Reeds in ons vorige rapport (zie Acta 1971/'72, pag. 189) hebben wij uiting gegeven aan onze zorg met betrekking tot de getroffen voorzieningen. De conclusie van ons beraad is dat op korte termijn een belangrijke versterking van het z.g. emeriteringsfonds noodzakelijk is. Niet alleen zijn de in onze aanvankelijke begroting opgenomen bedragen in hoofdzaak bestemd voor de lopende verplichtingen in de komende jaren, ook de geldontwaarding speelt hier een rol.

Daarom stellen wij de volgende verdere toevoegingen aan dit fonds voor: 1975 f 40.000,—, 1976 f 44.000,— en 1977 f 48.000,—.

Het financiële beeld wordt dan voor de komende jaren als volgt:

	1975	1976	1977
Aanvankelijk begroot aan lasten	f 436.000,—	f 476.000,—	f 522.000,—
Aanvulling post tractementen en salarissen	„ 36.000,—	„ 40.000,—	„ 44.000,—
Aanvulling emeriteringsfonds	„ 40.000,—	„ 44.000,—	„ 48.000,—
Totalen	f 512.000,—	f 560.000,—	f 614.000,—
Baten	„ 70.000,—	„ 70.000,—	„ 70.000,—
Blijft te dekken	f 442.000,—	f 490.000,—	f 544.000,—

Wij adviseren u op basis van deze verwachtingen de minimum-bijdragen uit de kerken als volgt vast te stellen:

1975 f 6,30, 1976 f 7,—, 1977 f 7,80. Wij zien deze bedragen, die voor de kerken minima zijn (men mag er wel boven gaan), voor ons beleid als maxima. Indien de omstandigheden daartoe aanleiding zouden geven zullen wij in overleg met curatoren uiteraard maatregelen treffen om er beneden te blijven.

Vermogenspositie

Deze was per 31 december 1973 in ronde bedragen als volgt:

Eigen vermogen		f 121.000,—
Voorzieningen voor: Emeritering	f 133.000,—	
Bibliotheek	„ 10.000,—	
Publiciteit		
(voorheen fonds jubileumgave)	„ 37.000,—	f 180.000,—
Gereserveerd voor onderhoud gebouwen		f 14.000,—
		f 315.000,—

Voor nadere bijzonderheden wordt eveneens verwezen naar het rapport van deputaten financiële zaken.

Emeritering

In aansluiting aan onze voorafgaande voorstellen delen wij u nog mede, dat wij nota namen van het besluit van de Synode 1971/'72 betreffende emeritering van predikanten, die geroepen worden tot het ambt van hoogleraar (zie Acta 1971/'72 art. 178).

Voor hen bleef de regel gelden dat zij bij een zodanige benoeming als predikant emeritus worden, dus dat de kerk waar de hoogleraar op het moment van zijn benoeming dient „naar behoren in zijn levensonderhoud voorziet” (art. 13 K.O.). Intussen zegt echter het reglement voor het verlenen van emeritaat, verlof en ontslag aan hoogleraren van de Theologische Hogeschool (bijlage K.O. XVI) dat het emeritaat aan hoogleraren wordt verleend door de generale synode en dat het emeritaatstrakement onder goedkeuring van de generale synode door ons deputaatschap en het curatorium wordt vastgesteld (art. 2 van bijlage XVI).

Het komt ons voor dat een logische consequentie van dit besluit van de synode 1971/'72 zou zijn, dat de kas art. 13 K.O. bij emeritering van een hoogleraar participeert in de kosten van het emeritaatstrakement resp. in die van de verzorging van nagelaten betrekkingen. Bij de nu lopende emeritaatsuitkering is dit echter niet het geval.

Wij zullen het dan ook op prijs stellen indien u zich hieromtrent zoudt willen uitspreken, waarbij wij refereren aan het standpunt dat eerder in overeenkomstige gevallen ten aanzien van de zending werd ingenomen.

Indien uw uitspraak positief zou zijn en ook voor de komende jaren van toepassing zou kunnen zijn op de reeds ingegane uitkeringen zou deze lastenverdeling tussen de kas art. 13 en die van de Hogeschool een besparing in laatstbedoelde sector van rond f 28.000,— per jaar betekenen. Dit zou een vermindering van de u voorgestelde minimum bijdragen van f 0,40 per jaar opleveren, indien althans de reservering voor toekomstige voorzieningen geen verplichtingen van de kas van de Hogeschool jegens de kas art. 13 zou oproepen.

Bibliotheek

Het bedrag ad. f 10.000,— is een algemene reserve, die door de bibliothecaris van de Hogeschool uit de door het Vrouwencomité beschikbaar gestelde middelen ter zijde is gesteld.

Publicaties

Deze voorziening, waar jaarlijks de rente aan wordt toegevoegd, is bestemd voor steunverlening en bevordering van de verschijning van theologische publicaties. Voorwaarde is dat niveau en inhoud van de publicaties in algemene zin de instemming van het curatorium hebben.

Wij streven er naar het kapitaal zoveel mogelijk in stand te houden, vandaar dat de bijdragen in voorkomende gevallen slechts bescheiden kunnen zijn.

De serie „Apeldoornse Studies”, waarin o.a. de rectorale oraties verschijnen, wordt uit dit fonds gesubsidieerd. In de verslagperiode werd ook in enkele andere gevallen een bijdrage verleend. In totaal werd f 7900,— beschikbaar gesteld.

Inschrijfgeld

In overeenstemming met de wens van het curatorium, stellen wij voor aan de inschrijving resp. herinschrijving als student de verplichting tot betaling van een inschrijfgeld te verbinden, zulks in overeenstemming met de ook elders algemeen geldende regel. Voorgesteld wordt daartoe aan art. 11 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool (K.O. bijlage X) eerste alinea in te voegen:

„Bij deze inschrijving resp. bij de jaarlijkse herinschrijving is een inschrijfgeld verschuldigd waarvan het bedrag door deputaten financieel wordt bepaald.”

Indien uw vergadering hiermede instemt is het onze bedoeling dit inschrijfgeld voor de cursus 1974/'75 op het door curatoren geadviseerde bedrag van f 100,— vast te stellen.

Samenstelling deputaatschap

De laatste ondergetekende, dankbaar voor de vele jaren gedurende welke hij de Hogeschool als penningmeester en lid van ons deputaatschap heeft mogen dienen, verzoekt hem niet meer voor een benoeming in aanmerking te doen komen.

De overige ondergetekenden zijn, indien uw vergadering dit wenst bereid hun arbeid als deputaat voort te zetten.

Inzake de vervulling van de plaats van de laatstondergetekende en de benoeming c.q. herbenoeming van secundi, zijn wij voornemens u tijdig een voorstel te doen.

Wij zijn dankbaar voor de offervaardigheid der kerken, waardoor het ook in de afgelopen jaren mogelijk was de theologische studie aan onze Hogeschool voortgang te doen vinden.

Wij vragen uw goedkeuring over het door ons gevoerde beleid en uw machtiging op basis van de u in dit rapport voorgelegde voorlopige begroting en met inachtneming van eventuele door u op ons werk betrekking hebbende besluiten ons werk voort te zetten.

Deputaten voornoemd,
J. D. Wisman, voorzitter;
H. J. van der Meiden,
A. L. de Bruyne, secretaris-penningmeester.

BIJLAGE XIII**art. 48**

**RAPPORT IV VAN COMMISSIE VII INZAKE
DEPUTATEN FINANCIËEL THEOLOGISCHE HOGESCHOOL**

Uw commissie heeft met betrekking tot het door deputaten uitgebrachte rapport u het volgende te rapporteren:

De emeritaatsvoorziening van hoogleraren werd niet alleen behandeld in het deputaten-rapport (biz. 3), doch ook in het rapport van deputaten financiële zaken (rapport 9.36, bijlage 4).

Hoewel uw commissie grote waardering heeft voor het werk van laatstgenoemde deputaten wordt de kritiek op deputaten-financieel Theologische Hogeschool ten aanzien van de emeritering van hoogleraren niet door uw commissie gedeeld. Deputaten-financieel hebben conform de gegeven richtlijnen gehandeld, hebben het ongedekt risico gesignaleerd en op een belangrijke versterking van het emeriteringsfonds aangedrongen. Na uitvoerige bespreking zijn de conclusies omtrent dit onderwerp de volgende:

- a. de huidige regeling van de emeritaatsrechten van de hoogleraren dient gehandhaafd te blijven overeenkomstig het gestelde in artikel 4 van hun akte van aanstelling;
- b. het omslagstelsel toegepast bij de emeritikas (art. 13 K.O.) dient als financieringsstelsel ook bij de emeritaatsvoorziening van hoogleraren te worden toegepast;
- c. het risico verbonden aan het vroegtijdig overlijden vóór het tijdstip van emeritering kan in belangrijke mate worden beperkt door de overdracht van rechten en verplichtingen aan de emeritikas (art. 13 K.O.), waardoor een aanzienlijke verbreding van het draagvlak wordt verkregen.

Deze overdracht aan de emeritikas omvat:

1. de bestaande en toekomstige emeritaatsuitkeringen (verplichtingen);
2. het vermogen van het emeriteringsfonds van de Theologische Hogeschool;
3. een jaarlijkse storting van 22⁰/₁₀₀ van het honorarium van hoogleraren ten laste van de Hogeschool (rechten);
- d. de overdracht van rechten en verplichtingen aan de emeritikas als bedoeld onder c. zal niet gerealiseerd moeten worden indien de positie van de Hogeschool en de hoogleraren gewijzigd wordt door de erkenning van de Hogeschool als bijzondere instelling van wetenschappelijk onderwijs en de subsidiëring door de Overheid een feit wordt.

Uw commissie stelt u voor:

1. het beleid van deputaten onder dankzegging voor hun arbeid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten met hun secundi te benoemen;
3. het voorstel tot aanvulling van artikel 11 van het Reglement van de Theologische Hogeschool inzake het inschrijfgeld te aanvaarden;
4. de rechten en de verplichtingen alsmede het vermogen van het emeriteringsfonds te doen overdragen aan de emeritikas (art. 13 K.O.);
5. de bestaande regeling voorlopig te handhaven en de onder 4 bedoelde overdracht niet te

- realiseren indien de positie van de Theologische Hogeschool en de hoogleraren door de erkenning als bijzondere instelling van wetenschappelijk onderwijs gewijzigd wordt;
6. het voorstel van deputaten tot aanvulling van het emeriteringsfonds met resp. f 40.000,—, f 44.000,— en f 48.000,— over de jaren 1975, 1976 en 1977 niet over te nemen.

G. G. van Wijngaarden, rapporteur.

BIJLAGE XIV
art. 49, 55, 196

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR HET STUDIEFONDS VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Deputaten voor het studiefonds van de Theologische Hogeschool leggen u het volgende rapport voor van hun handelingen, gedurende de cursusjaren 1971-1972, 1972-1973, 1973-1974.

1. Samenstelling van het deputaatschap

In de genoemde verslagperiode kwam er in de samenstelling van het deputaatschap slechts wijziging in de secundi deputaten, door de particuliere synoden benoemd.

Het deputaatschap is thans als volgt samengesteld:

namens de P.S. van het Noorden: drs. T. Brienen, secundus G. E. van Nee.

namens de P.S. van het Oosten: H. W. v. d. Brink, secundus T. L. Meijer.

namens de P.S. van het Westen: ds. B. Bijleveld, secundus ds. W. J. Quist.

namens de P.S. van het Zuiden: A. Mol, secundus J. van Bergeijk.

namens de G.S.: J. O. Elshout als 1e penningm. en E. H. van Essen als secundus penningm. Ds. B. Bijleveld fungeert als voorzitter en drs. T. Brienen als secretaris van het deputaatschap.

Uw Synode zal een eerste en een secundus penningmeester dienen te benoemen.

2. Werkzaamheden van het deputaatschap

Deputaten vergaderden in de verslagperiode 7 keer en er vonden 3 keer gesprekken plaats met het curatorium of met een commissie uit het curatorium en het college van hoogleraren. Ook waren er gesprekken met de studenten in Apeldoorn om hen te informeren over de mogelijkheden en regelingen van de rijksstudietoelagen en over de toewijzing van studietoelagen uit het studiefonds en bij verlaten van de Theologische Hogeschool over de regeling van terugbetaling van de tijdens de studie jaren genoten toelagen. Ook werd van een enkele kerkeraad en van enige gemeenteleden een schriftelijk verzoek ontvangen om nadere gegevens over de toelagen uit het studiefonds en over de rijksregelingen voor studietoelagen. Deputaten stellen deze contacten zeer op prijs. Door het college van hoogleraren werd prof. dr. J. van Genderen aangewezen als overlegpersoon voor deputaten studiefonds ten aanzien van die studenten, die een rijksstudietoelage aanvragen of reeds ontvangen.

De stukken van het deputaatschap over de jaren 1963-1968 voor het generaal-synodale archief werden met begeleidend schrijven verzonden aan de archivaris van de generale synode.

Ontvingen in 1971 nog 22 studenten een toelage uit het studiefonds en in 1972 15 studenten, die via het admittie-examen waren toegelaten tot de studie aan onze Theologische Hogeschool, in 1973 zijn er dat nog maar 8. Deze vermindering van het aantal staat in verband met het feit, dat sinds de cursus 1972-1973 onze studenten in de theologie in aanmerking kunnen komen voor een rijksstudietoelage, waarvan allen gebruik maakten, voorzover ze aan de rijksregelingen beantwoordden.

De maximumtoelage voor een ongehuwde student is verhoogd van f 3.000,— in 1971 tot f 3.800,— in 1974, uit te betalen in 10 maandelijkse termijnen. Hierbij is in 1973 gekomen een bedrag van f 300,— als overbrugging van de 2 vakantiemaanden in verband met het doorbetalen van de kamerhuur.

Ook stelden deputaten in 1973 de mogelijkheid open voor de studenten, die uit eigen middelen of via een rijksstudietoelage de studiekosten kunnen dragen, evenals zij, die een toelage uit het studiefonds verkrijgen, een boekentoelage te ontvangen, omdat de rijksregelingen dit toelaten en dit een tegemoetkoming betekent voor de uit eigen middelen studerende. Aanvragen voor zo'n boekentoelage werden bij deputaten gemotiveerd ingediend, waarna deputaten, de motivering overwogen hebbend, de toelagen toekenden. Deze toelagen lopen op van f 100,— voor de 1e jaars-theologiestudenten tot f 500,— voor de 5e jaars-theologiestudenten.

Sinds 1 oktober 1971 kwam een gehuwde student met een gezin van vier kinderen voor rekening van deputaten. Een aparte, aan de gezinsomstandigheden aangepaste regeling werd jaarlijks in overleg met de betrokken student vastgesteld.

3. Bezinning van het deputaatschap

Met ingang van de cursus 1972-1973 is het rijk begonnen op aanvraag van onze studenten rijksstudietoelagen te verstrekken. Hierdoor zijn verschillende veranderingen ontstaan, die deputaten noopten tot bezinning op het verder te volgen beleid. De verwachting is, dat in de toekomst al de theologische studenten in aanmerking komen voor een rijksstudietoelage, tenzij het inkomen van de ouders boven de daartoe gestelde normen uitgaat. Dit geldt niet

voor studenten in de vooropleiding zonder de vereiste diploma's en voor studenten die om één of andere reden buiten de rijksregelingen vallen (i.v.m. leeftijd e.d.). Zo ontstond er een totaal gewijzigde situatie voor de kas studiefonds. Het brengt een financiële verlichting voor de kerken, maar anderzijds een financiële belasting voor de afgestudeerden.

Deputaten staan daarom op het standpunt dat de kerken een verplichting hebben tegenover deze studenten, straks afgestudeerden, en hun desgewenst hulp hebben te verlenen bij de terugbetaling van de door het rijk verleende voorschotten. Dit betekent een verbreding van hun opdracht en het openen van de mogelijkheid om predikanten die tijdens hun studie jaren rijksstudietoelagen ontvingen, op hun verzoek financieel bij te staan in het terugbetalen van de genoten renteloze voorschotten van het rijk, welke terugbetaling ingaat na het tweede jaar na het beëindigen van de studie.

4. Financiën van het deputaatschap

In de verslagperiode werd ontvangen aan:

	1971	1972	1973
kollekten	f 60.482,45	f 30.100,46	f 25.895,52
giften en legaten	„ 9.356,—	„ 1.884,—	„ 5.510,—
interest	„ 7.880,56	„ 8.236,17	„ 7.227,13
exploitatie jaarboek	„ 2.182,17	„ 814,68	„ 938,19
nadelig saldo		„ 22.056,08	„ 14.042,25
totaal	f 79.901,18	f 63.091,39	f 53.613,09
en uitgegeven aan:			
toelagen	f 46.715,—	f 58.905,—	f 39.690,—
boekentoeelagen			„ 7.550,—
kamerhuurvergoeding			„ 2.100,—
onkosten	„ 3.552,13	„ 4.186,39	„ 4.273,09
voordelig saldo	„ 29.634,05		
totaal	f 79.901,18	f 63.091,39	f 53.613,09

In 1971 hebben de meeste gemeenten hun kollekten nog afgestemd op de toen geldende omslag van f 0,90 per lid/dooplid. In 1972 ging men over op het door de G.S. 1971-1972 vastgestelde bedrag van f 0,35 per lid/dooplid. Pas in 1973 begon de toewijzing van de rijksstudietoelagen voor de studenten volop te functioneren, waardoor de toelagen uit het studiefonds behoorlijk verminderden. Al met al betekende de genoemde ontwikkeling, dat in 2 jaar tijds een intering van f 36.000,— plaats vond, terwijl hier nog bijgevoegd moet worden een waardevermindering van de obligaties van ongeveer f 5.000,—.

Een voorlopige begroting kan als volgt worden gesteld:

	1974	1975	1976	1977
Ontvangsten:				
kollekten	f 24.850,—	f 24.850,—	f 24.850,—	f 24.850,—
giften etc.	„ 8.000,—	„ 3.000,—	„ 3.000,—	„ 3.000,—
interest	„ 7.000,—	„ 6.500,—	„ 5.500,—	„ 6.150,—
nadelig saldo	„ 8.730,—	„ 19.830,—		
totaal	f 48.580,—	f 54.180,—	f 33.350,—	f 34.000,—
Uitgaven:				
toelagen	f 35.380,—	f 40.780,—	f 16.720,—	f 10.200,—
boekentoeelagen	„ 8.000,—	„ 8.500,—	„ 9.350,—	„ 10.000,—
vergoeding kamerhuur	„ 1.200,—	„ 900,—		
onkosten	„ 4.000,—	„ 4.000,—	„ 4.000,—	„ 4.000,—
toelagen afgestudeerden			„ 2.500,—	„ 5.000,—
voordelig saldo			„ 780,—	f 4.800,—
totaal	f 48.580,—	f 54.180,—	f 33.350,—	f 34.000,—

Omdat 2 jaar na het afstuderen de terugbetaling van de renteloze voorschotten gaat beginnen, worden deze posten na 1976 opgevoerd.

5. Voorstellen van het deputaatschap

Deputaten leggen u bij deze hun handelingen voor en verzoeken u:

1. een eerste- en secundus penningmeester te benoemen;
2. een bijdrage groot f 0,35 per lid/dooplid vast te stellen voor de komende drie jaren;
3. de opdracht van deputaten aldus te formuleren, dat artikel 19 K.O. in het vervolg zal luiden:

De kerken dienen te bevorderen dat er studenten in de theologie zijn en dat deze, indien nodig, financieel gesteund worden. De kerken dragen er zorg voor, dat dienaren des Woords, voor zoveel nodig en onder nader te stellen voorwaarden, worden bijgestaan in

- de nakoming van de financiële verplichtingen, die voortvloeien uit het gevolgd hebben van een studie aan een theologische hogeschool of universiteit;
4. de artikelen van het „Reglement voor het Studiefonds van de Theologische Hogeschool” aan het sub. 5.3. gestelde, als volgt aan te passen:
- art. 1. Ter uitvoering van het bepaalde in artikel 19 van de Kerkorde onderhouden de Christelijke Gereformeerde Kerken een studiefonds waaruit:
- a. aan via het admmissie-examen toegelaten studenten van de Theologische Hogeschool en leerlingen van de voorbereidende opleiding studietoelagen dan wel boekentoeelagen verstrekt kunnen worden,
  - b. aan dienaren des Woords, voor zoveel nodig en onder nader te stellen voorwaarden, bijstand wordt verleend in de nakoming van de financiële verplichtingen, die voortvloeien uit het gevolgd hebben van een studie aan een theologische hogeschool of universiteit.
- art. 9. Ter verkrijging van de bijstand, als in artikel 1 onder b. bedoeld, richten dienaren des Woords een aanvraag tot deputaten. Deze aanvraag dient een duidelijk inzicht te verschaffen in de op aanvrager als gevolg van de door hem genoten theologische opleiding rustende financiële verplichtingen, alsmede in de financiële draagkracht van de aanvrager. De aanvraag zal daarom moeten worden gesteld op een door deputaten ontworpen formulier.
- art. 10. Voor de beoordeling van de financiële draagkracht van de aanvrager zal diens door de burgerlijke overheid belastbaar geachte inkomen als uitgangspunt gelden.
- art. 11. Een aanvraag voor bijstand als bedoeld in artikel 1 onder b. zal jaarlijks dienen te worden herhaald.
- art. 12. De per jaar aan een aanvrager toe te kennen bijstand als bedoeld in artikel 1 onder b. bedraagt maximaal tien procent van de financiële verplichtingen, die voor de aanvrager voortvloeien uit het gevolgd hebben van een theologische studie.
- art. 13. Wordt oud art. 9.
- art. 14. Wordt oud art. 10.
- art. 15. Wordt oud art. 11.

drs. T. Brienen, secretaris.

BIJLAGE XV
art. 49, 55, 196

RAPPORT II VAN COMMISSIE I - STUDIEFONDS THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Naar aanleiding van het rapport van deputaten voor het studiefonds van de Theologische Hogeschool wil uw commissie de volgende opmerkingen maken:

Uit het rapport is af te leiden, dat de werkzaamheden van deputaten minder geworden zijn nu vele studenten gebruik maken van de mogelijkheid om een rijksstudietoelage aan te vragen. Het is te verstaan, dat deputaten zich in het licht van de hieruit voortvloeiende veranderingen nader hebben bezonnen op het verdere door hen te volgen beleid.

Deze bezinning heeft tot resultaat gehad, dat deputaten zich op het standpunt hebben geplaatst, dat de kerken een verplichting hebben ook tegenover die studenten, die een rijksstudietoelage ontvangen. Deputaten stellen dan ook voor deze studenten, als ze afgestudeerd zijn, op een desbetreffend verzoek hulp te bieden bij de aflossing van hun studieschuld. Het is duidelijk, dat dit een verbreding van de opdracht aan deputaten zou inhouden, die een ingrijpende wijziging van hun instructie noodzakelijk maakt en die zelfs een wijziging van art. 19 K.O. mee zal brengen.

Uw commissie is van oordeel, dat deze verbreding van de opdracht van deputaten zowel onnodig als ongewenst is. Dit oordeel van uw commissie steunt op de volgende overwegingen:

1. Het principe van art. 19 K.O. is, dat de kerken dienen te bevorderen, dat er studenten in de theologie zijn. Het gaat uitdrukkelijk over studenten. De door deputaten voorgestelde wijziging van art. 19 K.O. is dan ook een principiële wijziging. Uw commissie is van gevoelen, dat een dergelijke wijziging behoorlijk gemotiveerd moet worden en zo'n motivering is in het rapport van deputaten niet gegeven. De noodzaak van bijstand aan hen, die uit hun studie voortvloeiende verplichtingen hebben is nergens aangetoond.
  2. Als een predikant een studieschuld heeft, en als hij aan de daaruit voortvloeiende verplichtingen niet of niet geheel kan voldoen dan ligt het op de weg van de kerkeraad, waar die predikant deel van uitmaakt, hem bij te staan, al of niet met steun van de kas voor onderlinge bijstand.
  3. Uit nadere informatie is het uw commissie gebleken, dat een normale rijksstudietoelage voor de cursus 1973-1974, groot f 6.390,—, voor f 3.843,— uit een schenking bestond, terwijl de resterende f 2.547,— een renteloze lening was. Dit betekent, dat een student, die een rijksstudietoelage geniet, per jaar een bijna even groot bedrag als schenking ontvangt als een student, die de maximale toelage uit het studiefonds (groot f 3.800,— + f 300,—) ontvangt. De door deputaten voorgestelde wijziging zou dan ook tot gevolg hebben, dat de ene categorie studenten bevoordeeld wordt boven de andere.
- Overigens is uw commissie van mening, dat het deputaatschap voor het studiefonds dient

te blijven functioneren, aangezien er de eerste tijd nog studenten zullen zijn, die niet in aanmerking kunnen komen voor het verkrijgen van een rijksstudietoelage. Bovendien acht uw commissie het wenselijk, dat deputaten zich beraden over de vraag, of er ten aanzien van de uitkeringen aan deze categorie van studenten niet een aanpassing moet komen aan de rijksregeling.

Uw commissie stelt u voor:

1. het beleid van deputaten goed te keuren, met dank voor de verrichte werkzaamheden;
2. opnieuw een eerste en tweede penningmeester te benoemen;
3. de opdracht van deputaten niet te wijzigen en de door deputaten dienaangaande ingediende voorstellen niet te aanvaarden;
4. een bijdrage per lid/dooplid vast te stellen voor de komende drie jaren.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE XVI art. 50

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE STEUNVERLENING AAN DE KERKEN IN DE NIEUWE POLDERS ROND HET IJSSELMEER

Deputaten hebben de eer u het volgende te rapporteren betreffende hun werkzaamheden sinds de generale synode 1971/'72.

Deputaten

Gedurende de verslagperiode was de samenstelling van het deputaatschap als volgt: Namens de generale synode hadden zitting ds. H. van der Schaaf, voorzitter, ds. P. den Butter, secretaris, br. J. Hartog, penningmeester.

Voor de particuliere synode van het Noorden, Oosten, Westen en Zuiden fungeerden als deputaten resp. ds. J. de Jong, ds. J. Brons, ds. C. van der Weele en ds. G. Leendertse. In de plaats van ds. J. de Jong is inmiddels benoemd ds. J. Verhage; in de plaats van ds. G. Leendertse br. A. Mol.

Ds. P. den Butter heeft te kennen gegeven, dat hij uw vergadering ontheffing van zijn benoeming wil vragen.

Vergaderingen

Deputaten hebben sinds de vorige synode 11 maal vergaderd, waaronder 2 maal met de kerkeraad van Dronten. Eenmaal is door het deputaatschap een werkbezoek aan Lelystad gebracht.

Administratie

Ingevolge de opdracht van de generale synode 1971/'72 hebben deputaten alsnog besloten de administratie te laten verzorgen door het kerkelijk administratief bureau. Deputaten blijven echter van gevoelen, dat het de voorkeur verdient de administratie te laten verzorgen door de penningmeester, omdat dit aanmerkelijk goedkoper en effectiever is.

Werkterrein

a. Dronten

Tijdens de verslagperiode viel het moment, dat Dronten een eigen predikant ontving in de persoon van ds. J. Plantinga. Het beroepingswerk kon tot stand komen mede dankzij de toezegging van deputaten jaarlijks een bijdrage te zullen geven; voor het eerste jaar f 15.000,—, jaarlijks te verminderen met f 1.500,—, onder conditie, dat van jaar tot jaar in gezamenlijk overleg zou worden vastgesteld of en in hoeverre deze steun nodig zou blijven. Het stemt deputaten tot grote vreugde, dat de financiële positie van deze gemeente dusdanig goed is, dat in overleg met de kerkeraad kon worden besloten geen financiële steun meer te verlenen. Deputaten zullen alleen nog helpen als er een exploitatietekort is, mits dit niet voortvloeit uit kosten van nieuwbouw of verbouw. Mocht dit laatste wel het geval zijn, dan is naar het oordeel van deputaten een steunaanvraag bij F.S.K. de aangewezen weg.

Met de kerkeraad van Dronten is bovendien overeengekomen, dat het exploitatie-overschot dat dankzij de steun van deputaten door Dronten werd behaald, in de kas van deputaten zal worden teruggestort, wat inmiddels ook is gebeurd.

Deputaten hebben voorts met instemming kennis genomen van het besluit van de kerkeraad om aan de classis Zwolle te vragen Lelystad als een zelfstandige gemeente te institueren. Naar het oordeel van deputaten zal zo een beter overzicht over het geheel verkregen worden. Deputaten zijn dankbaar dat de besprekingen over deze dingen met de kerkeraad in een zeer goede sfeer konden worden gevoerd.

b. Lelystad

Het werk in Lelystad breidt zich steeds uit. Momenteel behoren tot deze gemeente „in wording” ruim 100 leden/doopliden, terwijl regelmatig nieuwe gezinnen zich in Lelystad vestigen. Er is een goede samenwerking met de Geref. Kerk Vrijgemaakt (buiten verband); gezamenlijke diensten worden gehouden. Een intensieve pastorale bearbeiding blijft nodig, gezien de speciale problemen, waarvoor het leven in de polder plaatst.

Br. G. Visser, als evangelist in dienst van deputaten, heeft hier zeer waardevolle arbeid verricht. Deputaten zijn dankbaar voor de inzet, die deze broeder heeft getoond en voor de liefde tot het werk, die hem steeds gedreven heeft. Br. Visser hoopt echter op 20 augustus de pensioengerechtigde leeftijd te bereiken. Deputaten gunnen hem de rust gaarne, maar

zijn zich er tevens van bewust, dat er door de pensionering van deze broeder een eind zal komen aan zijn zeer gewaardeerde arbeid. Een lange reeks van jaren heeft hij op diverse posten in het nieuw-ontgonnen land aan allerlei pioniersarbeid zijn krachten gegeven en zo heeft hij een bijdrage mogen leveren aan het gestalte krijgen van Christus' kerk. Aan zijn afscheid uit de actieve dienst hopen deputaten op gepaste wijze aandacht te geven om daarmee nogmaals hun dankbaarheid tot uitdrukking te brengen. God zegene deze broeder en zijn vrouw ook na hun pensionering.

Er zal dus een geheel nieuwe situatie ontstaan in Lelystad — en dat terwijl deze wijk volop in ontwikkeling is en bovendien in 1975 een begin gemaakt zal worden met de realisering van de plannen voor Almere, wat meebrengt, dat de kerk alsdan ook daar present dient te zijn. Deputaten zijn van mening, dat er daarom ook naar wegen en middelen gezocht moet worden om de a.s. vacature van br. Visser vervuld te krijgen. Voorlopig is een regeling getroffen, waarbij ds. Plantinga in Lelystad zal doen wat hem mogelijk is. Na de instituering van een zelfstandige gemeente daar zal hem een uitgebreid consuletschap worden aangeboden. Deputaten zijn echter van gevoelen, dat een grondige aanpak van het werk in Lelystad en Almere voor hem zal blijken te zwaar te zijn, althans als het geschieden moet in combinatie met zijn werk in Dronten. Het blijft noodzakelijk een afzonderlijke kracht in Lelystad in te zetten en het streven van deputaten is er op gericht dit medio '75 te kunnen realiseren. Deputaten vragen uw vergadering dan ook mandaat in dezen stappen te mogen ondernemen en deze plannen te steunen door de minimum-bijdrage voor de komende jaren er op af te stemmen, overeenkomstig de begrotingen, die hierbij worden aangeboden.

Een afzonderlijk punt in de ontwikkeling in Lelystad is kerk- en pastoriebouw. Deputaten hebben in principe besloten deze te steunen. Om in aanmerking te komen voor subsidie voor een en ander (50%) is het nodig, dat de plannen op korte termijn klaar zijn. Na aftrek van de te verwachten subsidie en van het aandeel dat gedragen zal worden door de Geref. Kerk Vrijgemaakt (b.v.) zal dan nog een bedrag van f 220.000,— moeten worden gefinancierd. Hiervoor hebben deputaten momenteel beschikbaar een bedrag van f 35.000,— uit de reserve kerkbouw. Deputaten dachten voorts f 50.000,— uit de pensioenreserve aan te wenden voor kerkbouw. Het resterende bedrag zal langs een andere weg bijeen gebracht moeten worden (d.w.z. Lelystad zal een lening aan moeten trekken tot een bedrag van f 135.000,—).

Voorts is er op heden nog f 23.860,— belegd in Dronten. Na gedaan onderzoek blijkt het niet mogelijk te zijn hiervoor een hypothecaire lening aan te gaan, aangezien ons de daartoe benodigde rechtspersoonlijkheid ontbreekt.

Deputaten geven uw vergadering in overweging naar een mogelijkheid te zoeken, waardoor iets dergelijks in de toekomst wel te realiseren zal zijn.

Er worden besprekingen gevoerd met de kerkeraad van Dronten om bovenvermeld bedrag vrij te krijgen. Mochten de besprekingen tot een positief resultaat leiden, dan zullen deputaten het vrijkomende bedrag in mindering brengen op de votering van f 50.000,— uit de pensioenreserve.

Uiteraard mag de aangegane pensioenverplichting niet in gevaar komen en dient deze te worden omgeven met maximale zekerheden. Voor de afwikkeling van deze zaak is reeds uitvoerig overleg gepleegd met deputaten-financiële zaken.

Financiën

Mede ook op grond van het bovenstaande zal het u duidelijk zijn, dat deputaten in de toekomst gaarne wat meer financiële armslag zouden willen hebben. U bereikt dan ook het verzoek om een verhoging van de minimum-bijdrage uit de kerken. Dit is niet alleen nodig in verband met de in de toekomst te verwachten stijging van de uitgaven, maar ook omdat deputaten van mening zijn, dat zo spoedig mogelijk het negatieve vermogen dient te worden gecompenseerd. Deputaten dachten dit te doen, naar aanleiding van een advies van deputaten financiële zaken, door op de begroting '75 de post „Dekking exploitatietekort” ad f 14.000,— op te nemen; mede ook om op deze wijze te werken aan de vorming van een vrij eigen vermogen, dat toereikend is om tegenslagen of vermindering van inkomsten tijdelijk op te vangen.

Mogelijk, dat er ten aanzien van dit negatieve vermogen een aantal vragen bij u rijzen. We kunnen u hieromtrent zeggen, dat deputaten het gaarne anders hadden gewild, maar dat naar ons oordeel de reserveringen door moesten gaan op grond van de begrotingen tot en met 1974, goedgekeurd door de G.S. van 1971/'72. De oorzaak van de financiële perikelen, waarin deputaten zijn geraakt, ligt in het feit, dat diverse kerken hetzij niet helemaal, hetzij helemaal niet aan hun verplichtingen voldoen. Verschillende pogingen zijn aangewend om hierin verandering te brengen, maar niettemin is het bedrag, waarop gerekend werd, er niet gekomen. De gemiddelde bijdrage per hoofd was b.v. in 1972 f 0,55 en in 1973 f 0,63 (i.p.v. f 0,75). Een van de door deputaten ondernomen pogingen was het aanschrijven van nalatige kerken met het verzoek om een opgaaf van de reden van niet-bijdragen. Slechts een enkele reactie kwam binnen en dan nog in de geest: We hebben voor eigen gemeente zoveel nodig, dat we noodzakelijk moeten schrappen in de bijdragen voor de diverse kerkelijke kassen. Wellicht ziet uw vergadering mogelijkheden om de kerken meer te activeren, opdat gezamenlijk aanvaarde werkzaamheden ook gezamenlijk worden bekostigd.

Samenvatting

Deputaten zijn dankbaar voor de voortgang, die het werk in de polders mag hebben. Van harte hopen zij, dat in de toekomst dit werk mag worden voortgezet en dat op deze manier gearbeid mag worden aan het welzijn van de kerken in de nieuwe polders. Gods zegen ruste er op! Om tot realisering te komen van de plannen, die binnen de kring van deputaten

bestaan, wordt uw vergadering gevraagd de nodige maatregelen te nemen, opdat kerkbouw en pastoriebouw in Lelystad tot stand kunnen komen en tevens een nieuwe werker kan worden aangetrokken voor het werk in Lelystad en in de nabije toekomst in Almere.

Zij wensden volgaarne uw vergadering de leiding van de Heilige Geest toe in uw veelomvattende arbeid. Moge al dat werk zijn tot heil der kerken en tot eer van de Koning der Kerk, Jezus Christus.

P. den Butter, secretaris.

Bijlage bij rapport van de deputaten voor de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer.

Beknopte financiële paragraaf:

EXPLOITATIEREKENING 1973

Baten	1973	1972	1971
Collecten	f 44.999,45	f 39.082,42	f 36.187,07
Giften	„ 75,—	„ 12,50	„ 12,—
Rijkssubsidie	„ 1.100,—	„ 1.800,—	„ 1.825,—
Interest	„ 4.937,77	„ 3.583,25	„ 3.815,34
	<u>f 51.112,22</u>	<u>f 44.478,17</u>	<u>f 41.839,41</u>
Lasten			
Algemene kosten	f 2.122,50	f 2.101,88	f 1.369,86
Honorarium en bijkomende kosten	„ 31.942,—	„ 29.256,—	„ 26.728,20
Autokosten	„ 4.300,41	„ 4.605,87	„ 4.346,14
Toevoeging aan reserves	„ 5.000,—	„ 12.500,—	„ 12.500,—
Steun kerk O.-Flevoland	„ 4.175,—	„ 13.750,—	„ —,—
Kosten Lelystad	„ 633,60	„ 486,95	„ 3.346,75
Kosten O.-Flevoland	„ —,—	„ 195,80	„ 1.504,22
	<u>f 48.173,91</u>	<u>f 62.896,50</u>	<u>f 49.795,17</u>
Batig Saldo	f 2.938,31	-/-f 18.418,33	-/-f 7.955,76

Begrotingen

Lasten:	1974	1975	1976	1977
Honorarium + bijkomende kosten ¹⁾	f 31.000	f 17.000	f 37.000	f 40.000
Autokosten ¹⁾	„ 5.000	„ 2.500	„ 5.500	„ 6.000
Algemene kosten	„ 2.500	„ 3.000	„ 3.250	„ 3.500
Kosten Lelystad	„ 4.000	„ 3.500	„ 3.000	„ 3.000
Lectuurverspreiding polders	„ 1.500	„ 1.500	„ 1.500	„ 1.500
Pensioenuitkering ²⁾	„ 1.000	„ 5.000	„ 5.000	„ 5.000
Toev. pensioenreserve ³⁾	„ 5.000	„ 7.500	„ 10.000	„ 10.000
Toev. reserve kerkbouw	„ 7.500	„ 7.500	„ 7.500	„ 7.500
Exploitatie nieuwbouw Lelystad ⁴⁾		„ 6.000	„ 12.000	„ 9.000
Dekking exploitatietekort 1972/3		„ 14.000		
	<u>f 57.500</u>	<u>f 67.500</u>	<u>f 84.750</u>	<u>f 85.500</u>
Baten:				
Giften	f 100	f 100	f 100	f 100
Rente	„ 5.000	„ 2.000	„ 500	„ 500
	<u>f 52.400</u>	<u>f 65.400</u>	<u>f 84.150</u>	<u>f 84.900</u>
Verschil	f 52.400	f 65.400	f 84.150	f 84.900
: 70.000	„ 0,75	„ 1,—	„ 1,20	„ 1,20

¹⁾ Uitgangspunt: per 1 juli 1975 draagt dit deputaatschap de lasten van een nieuwe werker in de polders (Oost-Flevoland, Almere)

²⁾ Besluit ad. 9-2-1971. i.v.m. de te lage pensioenvoorziening werd besloten f 5.000,— uit de jaarlijkse exploitatie op te nemen en het restant uit de pensioenvoorziening

³⁾ Verhoogd i.v.m. de nieuwe werker

⁴⁾ Deputaten zullen hun deel bijdragen in de exploitatiekosten, rente en aflossing van de te stichten gebouwen in Lelystad.

BIJLAGE XVII

art. 50

RAPPORT I VAN COMMISSIE V - INZAKE STEUN KERKEN POLDERS

De commissie nam nota van het feit, dat deputaten alsnog hun administratie ondergebracht hebben bij het kerkelijk administratief bureau en zo voldaan hebben aan de opdracht van de generale synode 1968/'69 (vgl. Acta G.S. 1971/'72, art. 141 sub 1 blz. 63 en rapport II commissie II sub 6 blz. 246).

De commissie constateert met dankbaarheid, dat de gemeente Dronten geen financiële steun van deputaten meer nodig heeft en dat het exploitatie-overschot over 1973 in de kas van deputaten is teruggestort.

Nu br. G. Visser door het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd afscheid zal nemen uit de actieve dienst, stelt de commissie met grote waardering vast dat onze broeder gedurende vele jaren waardevol werk heeft verricht voor de opbouw en consolidering van het gehele kerkelijk leven van onze gemeenten in de nieuwe polders.

Uw commissie is er met deputaten van overtuigd, dat gezien de nog lopende ontwikkeling in Lelystad en de nieuwe plannen voor Almere een afzonderlijke kracht moet worden ingezet. Bij nadere informatie bij deputaten is gebleken, dat ten aanzien van de samenwerking met de Geref. Kerk Vrijgemaakt (b.v.) in de kerkbouw te Lelystad duidelijke afspraken gemaakt zullen worden, met omschrijving van wederzijdse bevoegdheden en verplichtingen.

Uw commissie is van oordeel, dat de aanwending van f 50.000,— uit de pensioenreserve voor de genoemde kerkbouw slechts mag geschieden als de aangevane pensioenverplichting in geen enkel geval in gevaar kan komen. Uw commissie heeft goed vertrouwen in de uitkomst van het gezamenlijk overleg met deputaten financiële zaken.

Ook is aan uw commissie door deputaten meegedeeld, dat zij voor de in het rapport genoemde „hypothecaire lening”, die nodig zou zijn, een andere mogelijkheid zoeken. Desondanks acht de commissie het noodzakelijk voor eventuele soortgelijke gevallen te laten onderzoeken in hoeverre een hypothecaire lening op beleggingen mogelijk is.

Aangezien het „negatieve vermogen” is ontstaan door de nalatigheid van sommige kerken in het voldoen aan hun financiële verplichtingen, zal hiermee terecht moeten worden gerekend bij het vaststellen van de bijdrage voor deze kas van steunverlening door er bij alle kerken op aan te dringen ook voor dit werk trouw te kollekeren.

De commissie stelt u voor:

1. het beleid van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid,
2. opnieuw een voorzitter, secretaris en penningmeester te benoemen,
3. deputaten mandaat te geven om een afzonderlijke kracht aan te trekken voor het werk in Lelystad en Almere,
4. deputaten op te dragen in overleg met deputaten financiële zaken voort te gaan met de plannen voor kerk- en pastoriebouw in Lelystad in samenwerking met de Geref. Kerk Vrijgemaakt (b.v.),
5. deputaten financiële zaken op te dragen een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van het aangaan van hypothecaire leningen op grond van beleggingen in kerken en hierover op de volgende synode rapport uit te brengen,
6. de minimumbijdrage voor deputaten steunverlening vast te stellen op f 1,— voor 1975, f 1,20 voor 1976 en f 1,20 voor 1977.

T. Brienens, rapporteur.

BIJLAGE XVIII

art. 51

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE AMBTELIJKE BEARBEIDING VAN SCHIPPERS

Deputaten voornoemd hebben de eer u onderstaand rapport aan te bieden:

Samenstelling van het deputaatschap

In het afgelopen jaar nam de Here tot Zich onze voorzitter, ds. M. Baan. Deputaten denken met dankbaarheid de arbeid die ds. Baan vele jaren heeft mogen verrichten voor de ambtelijke bearbeiding van onze schippers. Het geestelijk welzijn van onze varende broeders en zusters ging hem zeer ter harte.

Ds. Baan heeft slechts de eerste beide vergaderingen van de afgelopen periode kunnen voorzitten. Daarna is zijn taak overgenomen door ds. P. N. Ribbers.

Verder bestond het deputaatschap uit:

C. H. Bardelmeijer, secretaris-penningmeester; secundus ds. G. Leendertse

ds. Th. Rutters; secundus ds. D. Slagboom

ds. G. J. Buys; secundus ds. C. Bos

Secundus voor ds. Ribbers is ds. M. Vlietstra.

Opgemerkt dient nog te worden dat secundus ds. W. de Joode de laatste vergaderingen steeds heeft bijgewoond.

Adviseurs van deputaten zijn:

G. Bruins te Zwijndrecht
G. Poker te Dordrecht.
N. v. d. Veen te Kampen.

Ook deze adviseurs woonden vrijwel steeds onze vergaderingen bij. Door zijn verhuizing naar Zwijndrecht is br. G. Bruins geen ouderling meer. Op verzoek van deputaten bleef hij werkzaam als adviseur.

Werkzaamheden

Deputaten vergaderden in de afgelopen periode (tot maart 1974) 7 maal.

In deze vergaderingen werd o.m. gehandeld over de volgende zaken:

Beroepen van een schipperspredikant

Gesteund door de uitspraak van de laatstgehouden synode en na ampele overweging van de bezwaren zijn deputaten voortgegaan met hun pogingen te komen tot het beroepen van een schipperspredikant.

Meerdere malen zijn hierover door deputaten gesprekken gevoerd met predikanten uit onze kerken.

Twee jaar geleden waren we zover, dat we een beroep op één van onze predikanten konden uitbrengen. Helaas meende de beroepen predikant te moeten bedanken.

Deputaten zijn verder gegaan met hun pogingen, maar tot nu toe zonder resultaat.

Het is uitermate moeilijk hierover iets naders mede te delen, aangezien bij dergelijke beslissingen veel „subjektieve” factoren een rol spelen.

Wel zijn deputaten van mening, dat sommige broeders predikanten weerhouden worden door:

1. onbekendheid met deze arbeid en verkeerde voorstellingen, die dikwijls niet in één of twee gesprekken zijn weg te nemen;
2. het feit, dat het aannemen van een dergelijk beroep hen vrijwel geheel buiten het deelnemen aan het „normale” kerkelijke leven plaatst.

Om laatstgenoemde reden én om de zware lasten die het aantrekken van een predikant, die geheel in dienst van deputaten staat, voor de kerken mee zou brengen, overwegen deputaten over te gaan tot het beroepen van een predikant in samenwerking met een kleine gemeente in het Rijnmondgebied.

Die samenwerking zou inhouden, dat genoemde predikant een deel van zijn tijd besteedt voor de ambtelijke bearbeiding van de schippers, een ander deel aan de zorg voor zijn gemeente. Hierover zijn reeds besprekingen gaande, echter zonder dat tot nu toe vaste afspraken zijn gemaakt.

Deputaten zien dit niet als de meest ideale, wel als de meest reële oplossing.

Mocht dit pogen met succes worden bekroond, dan kan na verloop van tijd nog bezien worden, of deze predikant geheel in dienst van deputaten zou kunnen komen.

Van de NOODZAKELIJKHEID van het beroepen van een schipperspredikant zijn deputaten steeds meer overtuigd geworden. Onze adviseurs zijn unaniem deze mening toegedaan.

Twee deputaten hebben — onafhankelijk van elkaar en met geruime tussentijd — onder leiding van br. G. Poker enkele werkbezoeken gebracht aan het havengebied in de Rijnmond en vooral het laatste bezoek heeft aangetoond, dat hier een uitgebreid werkterrein ligt.

Voortgang van het werk

Met dankbaarheid maken deputaten melding van de arbeid van br. G. Poker, ouderling te Dordrecht-Zuid. Deze broeder, die van het begin af bij de arbeid onder de schippers betrokken is geweest, nam zoveel mogelijk de geestelijke verzorging van de schippers op zich.

Van dit werk wordt ook regelmatig verslag aan deputaten uitgebracht. Zijn arbeid kan echter slechts in zeer beperkte mate die van een evt. schipperspredikant vervangen.

Daarnaast mag met erkentelijkheid genoemd worden het werk van de andere schippers-ouderlingen en van de commissie te Rotterdam. Het ambtelijk werk van de schippers-ouderlingen wordt echter sterk belemmerd door de voortgaande modernisering van de scheepvaart. Waarschijnlijk is dit ook de reden dat van de geestelijke bearbeiding van de „thuisgemeenten” — voorzover wij kunnen nagaan — niet zoveel terecht komt. Deputaten hebben in een brief aan alle kerkeraden aandacht gevraagd voor deze zaken.

Kerstfeestvieringen te Rotterdam

Deze vinden elk jaar plaats en worden druk bezocht. Het is een uitstekende gelegenheid voor de schippers om het contact met elkaar te onderhouden. Soms worden ook op andere plaatsen dergelijke bijeenkomsten georganiseerd.

Adresboekje

In 1972 is een — geheel bijgewerkt — adresboekje van de chr. geref. schippers uitgekomen. Aan de totstandkoming daarvan heeft onze vorige secretaris geen gering aandeel gehad.

De Vaste Koers

Als redacteur van De Vaste Koers treedt thans op ds. Th. Rutters. Ds. J. M. Visser heeft nog enige tijd de catechisatie-rubriek verzorgd, maar moest tot onze spijt deze arbeid beëindigen. Juist door het (enige tijd) ontbreken van deze rubriek is ons duidelijk geworden dat deze toch in een behoefte voorzag. Er werd door de schippers naar gevraagd.

Ds. W. de Joode verzorgt thans dit gedeelte.

De inhoud van de Vaste Koers is op onze vergaderingen meermalen onderwerp van bespreking geweest. Er wordt n.l. wel kritiek geuit op het feit, dat de inhoud van dit blad

dikwijls bestaat (voor een deel althans) uit artikelen, die niet specifiek gericht zijn op de schippers en hun situatie.

In het verleden is wel eens getracht hierin verandering te brengen, door het doen plaatsen van artikelen over b.v. onderwijs aan schipperskinderen. Gebleken is echter, dat de schippers zelf — voor wie dit blad toch in eerste instantie bestemd is — dit niet zo op prijs stellen.

Over dergelijke onderwerpen worden ze — naar hun mening — voldoende ingelicht door de „vakbladen” en bondsuitgaven voor schippers.

Hun belangstelling gaat uit naar een blad, dat allereerst **contactblad** is en daarnaast nieuws en artikelen uit andere christelijke gereformeerde bladen doorgeeft. Het ontbreken van een schipperspredikant is ook de oorzaak van het feit, dat de informatie over het wel en wee van de varende leden dikwijls gering is. Schippers komen er meestal moeilijk toe, zelf berichten door te geven. Hoewel — ondanks de verhoging van het abonnementsgeld — het exploitatietekort steeds stijgt, menen deputaten toch de uitgave van dit blad niet te mogen beëindigen.

Financiën

In een bijlage ontvangt u een overzicht van de baten en lasten, benevens de begroting. Hoewel door het nog steeds ontbreken van een schipperspredikant de baten aanmerkelijk groter zijn dan de lasten (die door veler medewerking ook zo laag gehouden kunnen worden) menen wij, dat deputaten gemachtigd moeten blijven het streefbedrag (dat bij het ontbreken van een schipperspredikant gesteld was op 10 cent per lid en dooplid) van de kerken te vragen.

Dit om de volgende redenen:

1. Wanneer de omslag voor ons deputaatschap gesteld zou worden op nihil (zoals door deputaten voor financiële zaken ons werd voorgesteld) zou het waarschijnlijk bijzonder moeilijk zijn in de toekomst weer een collecte van de kerken te vragen.
2. Wanneer in de vacature voor een schipperspredikant mocht worden voorzien zullen de tekorten — met name de eerste jaren — zo groot zijn, dat het kweken en aanhouden van een behoorlijke reserve gebiedende eis is.

Administratie

De administratie wordt op voortreffelijke wijze gevoerd door het kerkelijk bureau. De opmerking over de kosten daarvan, gedaan in ons rapport aan de vorige synode kunnen we alleen nog maar onderstrepen. Bijna 30% van het van de kerken gevraagde bedrag moet weer aan dit bureau worden overgemaakt.

De administratie van de Vaste Koers werd tot het najaar 1973 met grote trouw en toewijding verzorgd door br. P. Schoemeijer. We kunnen wel zeggen door heel het gezin. In oktober 1973 nam de Here hem weg uit dit leven, dat in velerlei opzicht voor hem bijzonder moeilijk was.

De administratie is thans in handen van zijn zoon, br. J. C. Schoemeijer, Brusselflat 28 te Uithoorn.

Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

1. In aansluiting op de uitspraak van de vorige synode nu uit te spreken of het aanbeveling verdient door te gaan met de pogingen om samen met een kleine gemeente een predikant te beroepen (voorzover zulk een uitspraak nu nog nodig is), of dat — ondanks de hogere lasten en de genoemde bezwaren de voorkeur gegeven moet worden aan het zoeken naar een predikant, die bereid is, zich direct geheel voor deze arbeid te geven.
2. Deputaten te machtigen opnieuw een bijdrage van de kerken voor deze arbeid te vragen.
3. Deputaten te benoemen c.q. her te benoemen.

C. H. Bardelmeijer, secretaris-penningmeester.

BIJLAGE XIX

art. 51

RAPPORT II VAN COMMISSIE V INZAKE AMBTELIJKE BEARBEIDING SCHIPPERS

Uw commissie mist in het deputatenrapport een doorlichting van de huidige stand van zaken van onze schippers en van hun problemen in verband met de moderne ontwikkeling en huidige modernisering van de scheepvaart. Uit het verslag van deputaten zijn we niet overtuigd geworden van de noodzaak van het beroepen van een predikant, al of niet in samenwerking met een kleine gemeente. Ons is niet duidelijk geworden, wat de omvang en opzet van zijn werk zal zijn. De commissie heeft zich afgevraagd, of hetgeen in het rapport weergegeven wordt van de werkzaamheden van deputaten wel genoeg voldoet aan hun instructie art. 3a. We zijn van mening, dat deputaten meer moeten werken in de richting van activiteiten op het niveau van de plaatselijke gemeenten met schippersleden en in havengebieden.

Een bijlage met een overzicht van de baten en lasten, benevens de begroting ontbreekt in het rapport. Bij navraag bleek, dat dit door bijzondere omstandigheden verlaat is en alsnog aan commissie VII ter hand zal worden gesteld.

Uw commissie vindt de 30% van het van de kerken gevraagde bedrag, dat nodig is voor de werkzaamheden van het kerkelijk administratief bureau, nogal hoog.

De commissie stelt u voor:

1. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid en hun beleid, met uitzondering van het financiële, goed te keuren,
2. uit te spreken, dat het rapport niet overtuigt van de noodzaak van het beroepen van een predikant voor dit werk, hoewel deputaten, gelet op hun instructie, daartoe de vrijheid hebben,
3. voorstel 1 van deputaten niet over te nemen, en over het verzoek in voorstel 1 van deputaten gedaan, geen uitspraak te doen, omdat in deze steeds naar bevind van zaken gehandeld zal moeten worden,
4. deputaten op te dragen de komende synode een doorlichting te geven van de huidige stand van zaken van onze schippers en van hun problemen in verband met de moderne ontwikkeling en huidige modernisering van de scheepvaart,
5. opnieuw deputaten te benoemen. T. Brienen, rapporteur.

BIJLAGE XX
art. 54

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN KERK EN RECREATIE

Deputaten hebben de eer u het volgende rapport aan te bieden:

- A. Samenstelling deputaatschap:**
De vorige synode benoemde als deputaten ds. J. Westerink, voorzitter; ds. P. N. Ribbers, secretaris; br. H. W. v. d. Brink.
Algemeen secundus is ds. P. Roos.
- B. Vergaderingen:**
Deputaten vergaderden in de afgelopen periode (tot 1 april 1974) vier maal.
- C. Werkzaamheden:**
De eerste opdracht van de laatst gehouden synode hield in, dat deputaten zich zouden bezinnen op de algehele problematiek rondom de recreatie. De bezinning t.a.v. deze problematiek bracht deputaten tot de volgende (terwille van de beknoptheid kort samengevatte) conclusies:
1. Met het toenemen van de welvaart neemt ook de recreatie toe. Welvaart en welzijn zijn niet identiek: Toename van de welvaart heeft enerzijds tot gevolg, dat men de beschikking krijgt over meer vrije tijd terwijl ook de financiële mogelijkheden groter worden, terwijl anderzijds deze welvaart verkregen wordt door arbeid, die een steeds zwaardere psychische belasting met zich meebrengt. Dit laatste doet de behoefte aan recreatie weer toenemen.
  2. Of deze ontwikkeling zo door zal gaan is niet te voorspellen. Op het moment, dat dit geschreven wordt — winter 1974 — ondervinden we allereerste de gevolgen van de oliecrisis. Of de mogelijkheid zich met eigen vervoer regelmatig te verplaatsen groter zal worden of zelfs maar gelijk zal blijven is nu niet te overzien. Mocht blijken, dat er een definitief keerpunt is bereikt t.a.v. de groei van de welvaart dan zal één van de eerste terreinen, waarop dit merkbaar wordt, dat van de recreatie zijn. Aangezien hieromtrent nog niets met zekerheid bekend is, wordt in het vervolg van het rapport ook geen rekening gehouden met een mogelijke stilstand of achteruitgang op dit gebied.
  3. Momenteel is de situatie zo, dat per jaar op ruim 125 dagen niet wordt gewerkt, terwijl de dagelijkse werktijd is verkort tot 8 uur. De verwachting bestaat, dat de werktijd **minder**, de vrije tijd **meer** zal worden.
  4. Als gevolg van de toename van de vrije tijd is te verwachten, dat ook de recreatie zal toenemen. Het is van groot belang hier te onderscheiden tussen:
    - a. mensen, die „alleen maar met vakantie gaan” en dus t.g.v. de toename van de vrije tijd alleen maar wat langer vakantie zullen hebben, en
    - b. de weekendrecreanten oftewel de mensen die horen tot de „seizoenkampeers” en zij die geregeld gebruik maken van een „tweede verblijf”.
 Hoewel de toename van de vrije tijd van de eerstgenoemde groep grote maatschappelijke problemen met zich meebrengt (verkeersproblemen, overbevolkte vakantiecentra etc. etc.) hebben deputaten zich hoofdzakelijk beperkt tot het nadenken over de problemen, die de zgn. weekendrecreatie voor het kerkelijk en geestelijk leven van de gemeente met zich meebrengt.
- Uiteraard ligt er voor elk christen een roeping (in het vervolg wordt er nog kort even op ingegaan) al zijn vrije tijd te besteden in overeenstemming met Gods Woord. Dat wij op de vragen, die hier liggen niet diep zijn ingegaan heeft de volgende reden:
- a. wij betreden daarmee een terrein dat veel ruimer is dan „kerk en recreatie”;
  - b. deputaten Adma hebben hierover al het een en ander naar voren gebracht als resultaat van hun bezinning.
- Wat betreft de weekendrecreanten het volgende:
Het aantal personen, dat een tweede verblijf heeft (waar men gemiddeld drie maanden per jaar verblijft) werd voor 1969 geschat op 150.000. In 1977 (dus over 3 jaar) zal dit aantal 300.000 zijn, terwijl verwacht wordt, dat dit aantal over 8 jaar nog eens verdubbeld zal zijn. Wanneer we voor dat jaar (1985) uitgaan van het getal van 4,7 miljoen **gezinnen**,

dan zal 1 op elke 8 gezinnen gebruik maken van een tweede verblijf. Meer dan 12% van de mensen zullen dan gemiddeld drie maanden per jaar niet in hun eigen huis vertoeven. Uiteraard is dit „slechts” een prognose. Of dit alles straks zo zal zijn is van vele — ons niet bekende — factoren afhankelijk. Men verwacht wel, dat dit proces — zij het in vertraagd tempo door allerlei remmende factoren — steeds door zal gaan. Als illustratie hiervan geven zij de verwachting door, dat over een kleine 20 jaar, 1 op elke 5½ gezinnen een tweede verblijfplaats zal hebben (een tweede verblijfplaats is niet altijd een tweede huis; men moet hier ook denken aan kamphuisjes, tenten, sta-caravans etc.). Voeg hierbij de verwachting van de toename van de „gewone” tijd — waarover hierboven kort werd gesproken — dan kunnen we ons enig idee vormen van de gigantische problemen, die hier naar voren zullen komen.

- D. Wat de consequenties hiervan zullen zijn voor het geestelijk en kerkelijk leven van de gemeente (zie 2e opdracht van de synode) is nog niet geheel te overzien.

Wel menen deputaten na grondig beraad het volgende te moeten stellen:

1. Hoewel het gemiddeld aantal weekendrecreanten in onze kerken waarschijnlijk niet even hoog zal zijn als het landelijk gemiddelde, neemt deze vorm van recreatie ook onder de leden van de kerken toe en zal ze **blijven** toenemen. Deze toename zal het sterkst merkbaar zijn in de grote steden, maar het is deputaten gebleken, dat dit „verschijnsel” zich ook in onze kerken in kleine plaatsen en dorpen voordoet. Ook hier zal de ontwikkeling niet stil staan.

DEZE VERWACHTING IS GEBASEERD OP, ZIJ HET WEL SUMMIERE, MAAR TOCH OOK VASTSTAANDE GEGEVENS.

2. Hoewel wij van mening zijn, dat deze ontwikkeling niet is tegen te gaan . . . en bovendien bedacht dient te worden dat (zie onder B) voor velen ten gevolge van het snelle leef- en werk tempo meer vrije tijd en recreatie **nodig** zijn geworden, maken deputaten zich ook grote zorgen t.a.v. het geestelijk welzijn van de leden van de gemeenten. Bij de problemen van de „volle en lege kerken”, die in ons vorig rapport al aan de orde zijn geweest willen wij nog de volgende opmerkingen voegen:
  - a. Onze leden dienen zich er van bewust te zijn, dat een christen **ook** zijn vrije tijd verantwoord dient te besteden. Bij „verantwoord besteden” denken we er niet alleen aan de wijze waarop men b.v. zijn vakantie doorbrengt, maar ook aan het feit dat elke christen zich moet schuldig weten ook (een deel van) zijn vrije tijd ten nutte van de anderen te besteden. Ook ten nutte van de broeder en zuster, die met vakantie gaan.
  - b. Wij dienen er op bedacht te zijn, dat een langdurige en telkens herhaalde afwezigheid uit eigen gemeente de band met de eigen kerk doet verslappen. Voor zover men jaren achtereenvolgend naar dezelfde recreatiestreek gaat — en dat is dikwijls **wel** het geval — en men ook dáár regelmatig de kerkdiensten van eigen kerk bezoekt — en dat is lang **niet** altijd het geval — zal er op zijn best een slappe band zijn zowel met de thuisgemeente als met de kerk, waar men gedurende het zomerhalfjaar gast is.
  - c. Door dit alles zal op de duur de mogelijkheid bestaan dat het ontplooiën van activiteiten in eigen gemeente **minder** worden. Het is zelfs niet ondenkbaar dat — zoals thans reeds vele verenigingen tussen Pasen en september vrijwel niet vergaderen — straks vele kerkeraadsliden gedurende die periode (of langer) hun werk niet kunnen doen of om die reden ontheffing vragen van hun benoeming als ambtsdrager. Het is niet onze bedoeling dit probleem in het rapport aan u uitputtend te behandelen; wij signaleren slechts gevaren.
  - d. De gastgemeenten (d.w.z. die kerken, die midden in een recreatiegebied gelegen zijn) zullen slechts ten dele in staat zijn hun pastorale zorg uit te strekken over de „gastleden”. O.i. zullen deze kerken — zoals de zaken nu staan — niet veel meer kunnen doen dan:

In een enkel geval beleggen van extra kerkdiensten (waarbij het steeds moeilijker wordt in de zomer gastpredikanten aan te trekken) en het verlenen van pastorale zorg, wanneer daar speciaal om wordt gevraagd. Meer zal niet mogelijk zijn omdat de tijdelijke verblijfplaatsen van de gasten meestal onbekend zijn.
  - e. Deputaten hebben ook overwogen — meer dan overwegen kunnen wij niet doen — of het niet wenselijk zou zijn in die streken, waar onze kerken niet of nauwelijks vertegenwoordigd zijn, vanuit een naburige kerk in de zomermaanden Christelijke Gereformeerde kerkdiensten te beleggen. Onzes inziens zijn de mogelijkheden hiervoor zeer beperkt, maar het lijkt ons toch **zeer goed**, wanneer deze zaak door een daarvoor in aanmerking komende kerk eens op een kerkelijke (gedacht is aan een classikale) vergadering aan de orde gesteld zou worden.
  - f. In verband met een en ander is door ons opnieuw de kwestie van de „reisattestatie” besproken. Een van onze kerken heeft er zelfs speciaal naar gevraagd. Het gaat hierbij niet alleen om een formele zaak, maar aangezien van verschillende kerken meerdere leden alleen van dankdag tot biddag — en dan soms nog met uitzondering van de kerstvakantie — de kerkdiensten in eigen gemeente bezoeken, lijkt het deputaten in ieder geval wenselijk dat de kerkeraad (waar nodig):
    - bij het huisbezoek ook aandacht aan deze zaak besteedt en het gemeentelijk wijst op de gevaren, die aan langdurig afwezig zijn zijn verbonden;
    - informeert of er bij het kiezen van de tweede verblijfplaats ook rekening

wordt gehouden met de vraag of in de naaste omgeving een Christelijke Gereformeerde kerk is;

— vraagt of het betreffende gezin zijn tweede adres door wil geven aan de kerkeraad;

— dit adres doorgeeft aan de gastgemeente en deze gemeente vraagt pastorale zorg aan deze leden te besteden.

- E. Wat aangaat het plegen van overleg met andere deputaatschappen, die zich met bepaalde aspecten van de vrijetijdsbesteding hebben bezig te houden, kunnen deputaten u mededelen, dat zulk een overleg er is geweest met deputaten ADMA (sektie kerk- en bedrijfsleven) welk overleg geleid heeft tot een — zij het bescheiden — bijdrage aan signaal nr. 3 van juni 1973.

HIERNAAR WILLEN WIJ VERWIJZEN VOOR DE BIJBELSE GEGEVENS, DIE LICHT VERSPREIDEN OVER DE VRAGEN RONDOM ARBEID-VRIJE TIJD-REKREATIE. We achten het overbodig deze teksten ook in dit rapport te noemen en opnieuw te bespreken.

- F. Aan twee kerken is op hun verzoek advies gegeven inzake de problemen betreffende de moeilijkheden en zorgen, die ook in dit rapport zijn gesignaleerd.

Dat slechts twee kerken om advies vroegen wil niet zeggen, dat in andere kerken de — in dit rapport genoemde — zaken niet aan de orde zijn. Wel mag de vraag gesteld worden of alle kerken voldoende attent zijn op de problemen en gevaren, waarom deputaten ook voorstellen, niet alleen advies te geven, wanneer daarom wordt gevraagd, maar ook voor te lichten of te doen voorlichten.

- G. Voorstellen:

Deputaten stellen u voor:

1. dat de generale synode — hetzij rechtstreeks hetzij door geven (aan deputaten) van een daartoe strekkende opdracht — de kerken inlicht of doet inlichten over de problematiek van kerk en recreatie;

tevens, dat er in deze informatie op aangedrongen wordt, dat

- a. de kerken er op toezien, dat hun leden niet door een langdurige afwezigheid van de kerken vervreemden;
  - b. de kerkeraden in de recreatiegebieden zoveel mogelijk gasten opvangen, hun de gelegenheid bieden met hun gastgemeente mee te leven en bij gebleken ontrouw de kerkeraad van de thuisgemeente inlichten.
2. Deputaten op te dragen voort te gaan met de bezinning, zoals die in de opdracht van de vorige synode is omschreven.
  3. Opnieuw deputaten te benoemen c.q. te herbenoemen.

P. N. Ribbers, secretaris.

BIJLAGE XXI

art. 54

RAPPORT III VAN COMMISSIE V - INZAKE KERK EN RECREATIE

De commissie wil haar dank uitspreken voor de indringende bezinning op en de waardevolle doorlichting van de problematiek rondom de recreatie. Het lijkt ons nodig dat in deze tijd duidelijk wordt onderstreept, dat de gemeenteleden hun vrije tijd op verantwoorde wijze besteden en dat zij zoveel mogelijk de band aan elgen of een andere gemeente vasthouden. Als deputaten spreken over de mogelijkheid van het beleggen van Christelijke Gereformeerde kerkdiensten in de zomermaanden door een naburige kerk in recreatiestroken, waar geen gemeente van ons is, zien wij dit wel als een heel beperkte mogelijkheid en een teveel tegemoetkomen aan de gemakzucht der leden.

Daartegenover vindt de commissie het meer op de weg der kerken liggen er haar leden dringend op te wijzen bij het kiezen van een tweede verblijfplaats rekening te houden met de vraag of er in de naaste omgeving een Christelijke Gereformeerde Kerk is.

Uw commissie stelt voor:

1. Deputaten dank te zeggen voor hun arbeid en hun beleid goed te keuren.
2. Opnieuw deputaten te benoemen.
3. Deputaten op te dragen de kerken in te lichten over de problematiek rondom de recreatie, zoals deze in hun rapport naar voren is gebracht, en daarbij er de kerkeraden bijzonder op te wijzen, dat
  - a. zij erop toezien, dat hun leden niet door langdurige afwezigheid van de kerken vervreemden,
  - b. dat zij er bij hun leden op aandringen, dat deze in het zoeken van een tweede verblijfplaats rekening houden met de vraag of er in de naaste omgeving een Christelijke Gereformeerde Kerk is,
  - c. kerkeraden in de recreatiegebieden zoveel mogelijk gasten opvangen, hun gelegenheid bieden met hun gastgemeente mee te leven en bij gebleken ontrouw de kerkeraad van de thuisgemeente inlichten,
  - d. kerkeraden, wanneer zij bekend zijn of worden met de tweede verblijfplaats van zijn leden, deze doorgeven aan de gastgemeente in het recreatiegebied.
4. Deputaten op te dragen voort te gaan met de bezinning zoals die in de opdracht van de synode 1971/72 is omschreven.

T. Brienens, rapporteur.

BIJLAGE XXII
art. 56

RAPPORT I VAN DE COMMISSIE II INZAKE INSTRUCTIE 8.03 (Art. 8 K.O.)

1. Algemeen

De commissie kan zich geheel vinden in het „overtuigd”, „constaterend” en „van oordeel”, zoals dat door de P.S. van het Oosten in de aanhef van de instructie is gesteld. Een goed inzicht in de betekenis van art. 8 K.O. is van belang voor het hanteren van dat artikel en voor het geheel van ons kerkelijk leven.

2. Opmerkingen

Terzake van de details in de voorgestelde formulering van de bepalingen bij art. 8 meent uw commissie het volgende onder uw aandacht te moeten brengen:

2.1. de voorgestelde lezing van 1. is in strijd met de gevraagde verduidelijking en verscherping, omdat hierin de indruk wordt gegeven dat men wel enige tijd aan een universiteit kan studeren en dan het examen kan vermijden, wanneer men de weg van art. 8 zou willen gaan.

Uw commissie stelt voor de oude lezing te handhaven.

2.2. Breedvoerig heeft de commissie zich bezig gehouden met het sub 2a en b voorgestelde. O.i. behoort ook het hierin genoemde tot de singuliere gaven, die vereist zijn en zal het bedoelde onderzoek ook daarnaar ingesteld dienen te worden. Wanneer dit een nieuw element is, toe te voegen aan de inhoud van het „singulier-zijn”, ware het betw. geweest dat de P.S. van het Oosten had voorgesteld dit op te nemen in de eigenlijke tekst van art. 8 en niet in de bijgevoegde bepalingen.

Uitgaande van de gevraagde verduidelijking echter acht de commissie het handhaven van dit voorgestelde wel aanvaardbaar.

2.3. Het sub 3b voorgestelde betekent naar de mening van de commissie een principiële wijziging in de tot nu toe gevolgde en gebruikelijke gang van zaken. De oude regeling naar art. 8 legt de eerste verantwoordelijkheid bij de plaatselijke kerkeraad, terwijl het voorstel van de P.S. van het Oosten inhoudt dat een kerkeraad ten allen tijde verplicht is de betrokken aspirant aan de classis voor te stellen. Gehoord de toelichting dat dit bedoeld is als een vergemakkelijking van de toch al zware taak van de kerkeraad in dezen, zodat nu niet meer op de kerkeraad alleen de eerste verantwoordelijkheid berust, wil de commissie dit aanvaarden, al blijft hier het bezwaar dat bij het aanvaarden van deze wijziging reeds in het begin een recht van de plaatselijke kerk wordt overgenomen door een bredere vergadering. Dit is, zoals bleek uit verkregen informatie, niet de bedoeling van de P.S. van het Oosten; de intentie hiervan is veeleer dat het zowel voor de kerkeraad als voor de betrokken aspirant nuttig kan zijn dat ook de classis reeds in het eerste stadium mede zal oordelen over het al dan niet aanwezig zijn van singuliere gaven, teneinde een zo breed en gefundeerd mogelijk oordeel te kunnen vellen.

2.4. Naar de mening van de commissie moet sub 3c „de singuliere gaven” (met weglating van „overige”) naar voren worden gehaald en moet t.a.v. het preekvoorstel worden ingevoegd dat de tekst een uur van te voren wordt opgegeven.

2.5. De „genoegzame eenparigheid” is een onduidelijke uitdrukking: ze zwakt af wat „eenparigheid” betekent. Het verdient voorkeur te lezen: „bij genoegzaam gebleken mate van overeenstemming . . .”, waarbij het uw commissie als wenselijk voorkomt, dat de desbetreffende kerkelijke vergaderingen zelf van te voren een duidelijke afspraak maken over de noodzakelijk geachte mate van overeenstemming. Tevens dient hier — gelet op het sub 2 in de instructie genoemde — te worden toegevoegd: „en bekwaamheden”. Voorts zal het, naar uw commissie aanneemt, wel de bedoeling van de P.S. van het Oosten zijn dat de classis ook zelf een rapport overlegt aan de P.S.

2.6. In 3e moet het woord bespreking worden vervangen door „onderzoek” en is de commissie van mening dat de zin, beginnend met „Nadat ook . . .” enigszins gewijzigd dient te worden.

2.7. De commissie is van mening dat het toegevoegde sub h. kan vervallen, daar o.i. de oude regeling beter is.

2.8. In het kader van de door de P.S. gevraagde verscherping en verduidelijking, verdient het aanbeveling het tweede deel van oud j. aldus te lezen: „voor hij zich tot de kerkeraad wendt en moet dan de leeftijd van . . .”.

2.9. Het door de P.S. sub k voorgestelde acht uw commissie terecht — dit naar analogie van het in art. 4 K.O. sub 2 genoemde.

3. Uw commissie stelt voor de instructie als volgt over te nemen:

De generale synode,
overtuigd van de betekenis van het goed functioneren van art. 8 K.O.,
constaterend

a. dat er een toenemende begeerte bestaat om langs de weg van art. 8 tot het predikambt te komen;

b. dat de huidige bepalingen een willekeurige hantering van art. 8 niet uitsluiten, besluit de bepalingen bij art. 8 als volgt te formuleren:

1. blijft onveranderd.

2. Bij het onderzoek volgens art. 8 K.O. dient door alle kerkelijke vergaderingen bij het beoordelen van singuliere gaven gelet te worden op:

- a. bekwaamheid om anderen te leren;
  - b. bekwaamheid om een gemeente te leiden.
3. Wordt oud 2, waarbij de aanhef blijft;
- a. ongewijzigd;
  - b. wordt: De kerkeraad zal daartoe beginnen met een onderzoek in te stellen naar zijn verhouding tot de Here, roeping, singuliere gaven en levenswandel, waarna hij de aspirant aan de classis zal voordragen onder overlegging van een zo volledig mogelijk schriftelijk rapport;
  - c. wordt: De classis zal, gezien het rapport van de kerkeraad, daarna voorlopig onderzoek doen naar de singuliere gaven, kennis van en inzicht in de Heilige Schrift, kennis van en zuiverheid in de belijdenis, verhouding tot de Here, roeping tot het ambt en algemene ontwikkeling. Bovendien zal de classis de aspirant een preekvoorstel laten houden over een door haar een uur van te voren opgegeven tekst;
  - d. wordt: Bij genoegzaam gebleken mate van overeenstemming ten aanzien van de aanwezigheid van alle vereiste singuliere gaven en bekwaamheden, draagt de classis de aspirant voor aan de particuliere synode onder overlegging van een zo volledig mogelijk schriftelijk rapport alsmede van dat van de kerkeraad onder b. genoemd;
  - e. wordt: Na het onderzoek van de rapporten van kerkeraad en classis stelt de particuliere synode bij de aspirant ook zelf een onderzoek in, op soortgelijke wijze als sub c. voor de classis is aangewezen. Nadat ook de particuliere synode de vereiste gaven en bekwaamheden heeft geconstateerd, verleent zij de betreffende classis toestemming tot het afnemen van het praeparatoir examen;
  - f. wordt: Om zich voor dit examen te bekwamen zal door de classis voor de aspirant een studieprogramma worden opgesteld, waarbij het inwinnen van advies van de hoogleraren van de Theologische Hogeschool wenselijk is;
  - g. wordt oud h;
  - h. wordt oud i;
  - i. wordt: De examinandus moet minstens twee jaar belijdend lid van een Christelijke Gereformeerde Kerk zijn geweest, voor hij zich tot de Kerkeraad wendt en moet dan de leeftijd van dertig jaar hebben bereikt;
  - j. wordt oud k;
  - k. wordt: Wanneer een jaar na de beroepbaarstelling geen beroep op hem is uitgebracht, zal de kandidaat zich opnieuw met de classis in verbinding stellen.

H. Biesma, rapporteur.

BIJLAGE XXIII
art. 60 en 150

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BUITENLANDSE ZENDING

De deputaten voor de buitenlandse zending hebben de eer u het volgende te rapporteren omtrent hun werkzaamheden:

1. **Deputaatschap**
- 1.1. Sinds de laatste vergaderingen van de particuliere synoden is uw deputaatschap als volgt samengesteld:
  - voor de part. synode van het Noorden: ds. A. C. Noort, sec. ds. J. M. Visser; ds. K. J. Velema, sec. ds. J. C. L. Starreveld;
  - voor de part. synode van het Oosten: ds. H. W. Eerland, sec. ds. J. Kievit; ds. M. W. Nieuwenhuijze, sec. G. den Hertog;
  - voor de part. synode van het Westen: ds. H. C. van der Ent, sec. W. J. Graves; A. Kreuzen, sec. ds. J. P. Geels;
  - voor de part. synode van het Zuiden: ds. J. W. Maris, sec. M. Koole; ds. M. C. Tanis, sec. ds. A. Broersma;
  - voor de generale synode: ds. M. Drayer, secretaris; W. Duindam, 1ste penningmeester; H. van Zonneveld, 2de penningmeester; sec. P. Vree; prof. dr. J. P. Versteeg, adviseur.
- 1.2. Inzake de relatie met en tussen de kerkeraad van Amsterdam en de zendingssecretaris delen deputaten mede dat er hunnerzijds geen motieven waren die tot „bijsturen” volgens art. 6 K.O. noopten.
2. **Zendende kerken**
- 2.1. De samenwerking met de zendende kerken was ook gedurende deze verslagperiode uitstekend. In de Afrika-sectie zijn de kerken van Hilversum-Centrum, Hoogeveen en Rotterdam-Centrum vertegenwoordigd en in de Indonesië-sectie de kerken van Hilversum-Oost en Amsterdam-Nieuw-West.
- 2.2. Doordat dr. J. A. van Rooy zich praktisch geheel aan de Venda-Bijbel-vertaling ging wijden, was het nodig een vervangende kracht aan te trekken. In samenwerking met de kerk van Leeuwarden die bereid was als zendende gemeente te fungeren, is deze kracht gevonden in de persoon van dr. M. A. Kruger. Deputaten stellen voor deze samenwerking goed te keuren.
- 2.3. Toen het nodig en mogelijk bleek een tweede terreinzending in te zetten, hebben deputaten met het oog op de praktische vorming van de te beroepen kandidaat een beroep gedaan op de kerk van Leiden om als zendende kerk op te treden, wanneer

uitzending metterdaad kan plaats vinden. De kerkeraad van Leiden verklaarde zich daartoe bereid. Deputaten stellen u voor de samenwerking met Leiden goed te keuren onder voorbehoud dat uitzending mogelijk zal blijken zodra het benodigde visum ontvangen is.

- 2.4. Wat de gedeputeerden van de zendende kerken betreft, willen deputaten allereerst melding maken van het overlijden van br. J. A. Zilvold op 18 mei 1974. Met dankbaarheid herdenken zij de toewijding waarmee hij zich voor het zendingswerk inzette, met name ook ten behoeve van het overleg met de deputaten voor hulpverlening (penningmeester Zend-Hulp-actie).

Momenteel zijn door de zendende kerken gedeputeerd:
 W. Grijzen en G. A. Spiering voor Hilversum-Centrum,
 M. A. A. den Hertog en G. Schouten voor Hoogeveen,
 ds. A. Rebel en Z. Stoter voor Rotterdam-Centrum,
 H. G. van Wagendonk voor Hilversum-Oost,
 ds. H. Biesma en A. Kreuzen voor Amsterdam-Nieuw-West en
 D. Harder voor Leeuwarden.

3. Vergaderingen

Gedurende deze verslagperiode vergaderden deputaten acht maal nl. op 20 aug. 1971, 10 dec. 1971, 18 febr. 1972, 18 aug. 1972, 2 maart 1973, 5 okt. 1973, 24 okt. 1973 en 15 maart 1974. De Indonesië-sectie vergaderde voorts achttien maal en de Afrika-sectie negentien maal.

4. Werk in Torajaland

4.1. Algemeen overzicht

- 4.1.1. **De relatie met de Gereja Toraja Mamasa.** De relatie met de Torajakerk in het Mamasa-gebied, die tot nu toe alleen via de zendingswerkers liep en door correspondentie werd onderhouden, is gedurende de verslagperiode geaccentueerd door een tweetal werkbezoeken die in 1972 en 1974 door deputaten werden gebracht, voor het eerst sinds het zendingswerk in 1928 begon, althans voor het besef van de Torajakerken — de bezoeken die de beide pioniers, di. Bikker en Geleijnse verschillende keren aflegden, werden niet als officieel „deputaten-bezoek” geïnterpreteerd, daar tussen deze beide oud-gedienden en de Torajakerken een geheel eigen, specifieke relatie bestaat (hetgeen laatstelijk bleek bij het privé-bezoek dat ds. Geleijnse aan het zendingsveld bracht '73/'74, door vrienden ter gelegenheid van zijn 80ste verjaardag aangeboden). In sept-nov. 1972 bezocht de zendingssecretaris het terrein, waarbij naast allerlei besprekingen met kerkelijke en regeringsinstanties, het accent vooral viel op het werk dat de zendingswerkers verrichten, en de oriëntatie in de gemeenten, waartoe enkele tournees werden gehouden. Mede naar aanleiding van dit bezoek stelde de BPSGTM (commissie van voorbereiding en uitvoering van de generale synode van de Gereja Toraja Mamasa) regelmatige consultatie voor en nodigde deputaten uit een delegatie te zenden naar de generale synode die mei 1974 gehouden zou worden. Na diepgaand beraad en met sterke aandrang van de werkers besloten deputaten aan deze uitnodiging te voldoen met name omdat het te voeren beleid niet eenzijdig vastgesteld kan worden, maar vooral in de fase waarin het zendingswerk nu verkeert, in nauwe relatie tussen beide partner-kerken geconcentreerd behoort te worden. De tweede voorzitter en de secretaris werden gedelegeerd; zij bezochten het terrein april-juni jl. Het accent viel uiteraard bij dit bezoek op het bijwonen van de synode en de besprekingen met de BPSGTM en allerlei commissies.

- 4.1.2. **De situatie van de Gereja Toraja Mamasa.** Het eigenlijke Mamasa-gebied is voor een belangrijk deel gekerstend. Men schat het aantal christenen op ongeveer zeventig procent, voor het grootste deel behorend tot de GTM. In de randgebieden (de kuststrook) vormen zij een verdwijnende minderheid. Dit typeert de situatie, enerzijds doordat hier en daar zich verschijnselen gaan voordoen die naar een soort volkskerk schijnen te tenderen, anderzijds doordat een zekere isolering gemakkelijk insluipst: de kerk wordt een „stam”-kerk (Rantepao-, Mamasa- en zelfs Kalumpangkerken in Ujung Pandang). Het valt niet te ontkennen dat deze gevaren door velen onderkend worden. Maar het gebrek aan communicatie-mogelijkheden werkt op zich zelf reeds isolerend, terwijl het schrijnende tekort aan „kader” niet bevorderlijk is voor de verdieping en versterking van het kerkelijke en geestelijke leven. De consolidatie van het zendingswerk die in feite pas sinds 1968 geëffectueerd kon worden — en dus nauwelijks een zes jaar op gang is —, verkeert nog in zulk een stadium dat telkens weer in allerlei toonaarden, vooral in de gemeenten, maar niet minder ook in de kring van BPS en commissies, gesproken wordt over de „groei naar de volwassenheid” waarbij men de „partner-kerk” personeel en financieel niet kan missen. Ter synode kwam dit minder sterk naar voren, maar daar „toonde” zich de „onvolwassenheid” wel in het feit dat het moderamen werd samengesteld uit predikanten die nog nauwelijks een jaar in het ambt stonden en praktisch nog niet over ervaring en kennis omtrent het kerkelijke leven beschikten, en dat niet omdat men de oudere predikanten met opzet terzijde schoof, maar omdat deze praktisch niet beschikbaar waren. Het aantal predikanten dat in de periode 1942 (toen op gewelddadige wijze aan de eerste zendingsfase een einde kwam) tot 1968 (toen de tweede fase inzette van samenwerking met de in principe altijd al zelfstandige, maar nu inmiddels ook de facto zelfstandig geworden kerk) voor de Torajakerk beschikbaar kwam, is minimaal geweest. Dat dit vacuüm

zich niet alleen op de synode laat gelden, zal niemand verwonderen. Daarom is kadervorming in de breedst mogelijke zin van het woord een van de meest urgente zaken. Naast deze min of meer interne factoren die de zwakke positie van de GTM markeren, speelt ook de sociaal-economische situatie van de in hoofdzaak agrarische bevolking een grote rol, waardoor de „groei” belemmerd wordt. Met grote dankbaarheid en waardering willen deputaten dan ook melding maken van het werk van ir. J. de Vries, uitgezonden door de deputaten voor hulpverlening, wiens werk niet alleen een sociaal-economische kant heeft, maar ook een missionaire vooral gelet op de totalitaire visie van de oude heidense adat, waarin geen aspect van het leven a-religieus is. Misschien is dit wel eens te veel genegeerd, zodat ook hier een „vacuüm” ontstond. Ter synode bleek uit een bewogen discussie dat men hiervoor al meer oog krijgt en er speciale aandacht aan wil geven.

- 4.1.3. **Gemeenschappelijk beleid.** De consultatie vóór, tijdens en na de synode heeft geleid tot het ontwerpen van een beleid, waarin aan de kadervorming hoge prioriteit wordt toegekend. Wanneer de geestelijke bearbeiding van de gemeente gebrekkig en oppervlakkig is, blijft het kerkelijke leven zwak hoeveel goede en gezonde sociaal-economische stimulansen ook gegeven worden. Hier is wisselwerking: de gegeven stimulansen zullen het meest en blijvend effect sorteren, wanneer de geestelijke roeping en verantwoordelijkheid realiteiten voor de leden van de kerk zijn. Van beide kanten wordt in toenemende mate beseft dat een blijvende financiële afhankelijkheid van de ene partner jegens de andere, de groei naar „volwassenheid” in de weg staat. Evenzeer wordt beseft dat het uiterst moeilijk is een verantwoord evenwicht in dezen te vinden, opdat opbouw naar de ene kant niet zal leiden tot afbraak naar de andere kant. Het beraad leidde enerzijds tot de wens en anderzijds tot de bereidheid personele bijstand te blijven verlenen om de kadervorming te versterken. Wanneer het mogelijk zal zijn meer predikanten, gemeentevoorgangers enz. in te zetten, dan betekent dat reeds een sterker beroep op de eigen offervaardigheid, daar het grootste deel van het te geven honorarium uit de gemeenten moet komen (meestal in natura), maar dan zal uitbreiding van het aantal posten voor de bescheiden suppletie die via de BPS wordt ontvangen, geen bezwaar ontmoeten. Daarnaast is er het algemeen kerkelijke werk dat praktisch geheel uit zendingsgeldten wordt bekostigd, waarvoor de GTM zich in toenemende mate verantwoordelijk wil weten. Afgedacht van de posten die met de kadervorming en de theologische opleiding te maken hebben (volgens genoemde motivering), werd voor de overige, algemeen kerkelijke posten op de begroting van de GTM een regeling ontworpen die bedoelt de eigen bijdrage in de eerstkomende drie jaren te verhogen van 1 tot 30%. Deze regeling geldt uiteraard niet wanneer er persoonlijke verplichtingen bestaan (de honoraria en pensioenen die eens werden gegarandeerd, waarop geen „korting” kan worden toegepast). In dit verband moet ook het onderwijs genoemd worden. Het is bekend dat de zendingsscholen in de eerste periode van grote betekenis zijn geweest. Met bijna volledige subsidie van de overheid werden destijds vele scholen gesticht en in stand gehouden. Van subsidiëring is nu praktisch geen sprake meer. Op beperkte schaal worden er nog kerkelijke scholen geëxploiteerd. Maar in salariëring en anderszins was er langzamerhand zo'n achterstand ontstaan, dat de kwaliteit van het onderwijs in vele gevallen tot een laag niveau was gedaald. Reeds bij het werkbezoek-'72 vormde deze zaak een punt van moeilijk overleg. Nu was het wel duidelijk geworden dat er een rigoureuze sanering moet plaats vinden, zal wat overblijft gezond worden en betaalbaar blijven (handhaving van de huidige omvang zou zeker het dubbele bedrag aan subsidie uit zendingsgeldten betekenen). Gemachtigd door de synode heeft de BPS-sectie voor het onderwijs een saneringsplan ontworpen, dat voorzover te beoordelen is tot het gewenste resultaat kan leiden: verbetering van de kwaliteit van het onderwijs zonder dat er essentieel schade wordt geleden.

- 4.1.4. **Oecumenische betrekkingen.** Gelijk bekend is de Gereja Toraja Mamasa lid van de Gereformeerde Oecumenische Synode. Namens haar waren ds. H. P. Brandsma en br. M. Lullulangi, secretaris van de BPS, aanwezig op de vergadering van de R.E.S. te Sydney in 1972. Het bijwonen van de regionale conferentie die mei '74 te Singapore werd gehouden, bleek niet mogelijk in verband met de eigen synode. Kon in het rapport aan de vorige synode melding worden gemaakt van het contact tussen de GTM en een Koreaanse kerk via de RES dat resulteerde in de beschikbaarstelling van een Koreaanse missionaire predikant, nu moet helaas worden meegedeeld dat de betrokken predikant wel in Mamasa arriveerde en er af en toe verbleef, maar tot daadwerkelijke samenwerking niet in staat resp. niet bereid bleek, zodat het contact met hem verbroken is.

4.2. **Het werk van ds. H. P. Brandsma**

- 4.2.1. Het werk dat ds. Brandsma ten behoeve van de kadervorming verricht, heeft hij gedurende de verslagperiode voortgezet, ook nu op een wijze die diep respect afdwingt. De plaats die hij met zijn vrouw inneemt onder de Toraja's, en de omgang met hen bewijzen niet alleen de volle inzet waarmee zij zich geven, maar ook een geaccepteerd worden door de Toraja's dat tot grote dankbaarheid stemt. Over het werk als zodanig hoeft na al wat er reeds over gepubliceerd is, niet zoveel gezegd te worden. Wel moet met bijzondere klem gewezen worden op het feit dat het echtpaar-Brandsma de oudste twee kinderen terwille van het onderwijs — dat in de basis-onderwijs-periode

door de moeder werd gegeven! — moest laten repatriëren; het volgend jaar zal hun derde kind dezelfde weg moeten gaan. Ds. Brandsma heeft deputaten laten weten dat hij uiterlijk tot 1976 in Mamasa zal blijven werken, daar hij en zijn vrouw het niet verantwoord achten juist in deze tijd van hun kinderen gescheiden te zijn. Deputaten betreuren uiteraard dat een zendingsechtpaar als dit niet langer juist in deze fase beschikbaar kan blijven, maar respecteren ten volle de beslissing die genomen moet worden. Het is de bezoekende delegatie duidelijk geworden, dat het vertrek ook door de Toraja's wordt betreurd.

- 4.2.2. Er zijn enkele Toraja-theologen die in aanmerking zouden kunnen komen om het kaderwerk van ds. Brandsma over te nemen, maar naar het algemeen gevoelen in de BPS enz. zijn ze nog te jong, beschikken zij nog over te weinig ervaring, achtergrond en overwicht om hem te kunnen vervangen. Vandaar dat een dringend beroep op deputaten wordt gedaan een Nederlandse theoloog te zenden die de plaats van ds. Brandsma kan innemen. Deputaten hopen in staat te zijn aan dit beroep gevolg te geven.

4.3. Het werk van mej. drs. W. A. van der Klis

- 4.3.1. Met dankbaarheid mag worden geconstateerd dat mej. drs. Van der Klis zich binnen betrekkelijk korte tijd heeft ingewerkt in haar tweevoudige taak: medewerking aan de Bijbelschool en activering van het vrouwenwerk. Via de Bijbelschool geeft zij een belangrijke bijdrage voor de kadervorming. Bij de afgelegde werkbezoeken is wel gebleken dat dit zeer op prijs wordt gesteld. De betekenis van het vrouwenwerk in de huidige situatie behoeft niet in den brede betoogd te worden; wat de moeder haar kinderen kan meegeven in geestelijk opzicht, bepaalt voor een zeer belangrijk deel het kerk-zijn in de toekomst. Mede door haar arbeid is er een bond van vrouwenverenigingen ontstaan die reeds eenmaal een bondsdag heeft georganiseerd. Hoezeer deze ontwikkeling gewaardeerd wordt, blijkt niet alleen uit het feit dat er ter synode een adviseursplaats voor een vertegenwoordiging van deze bond was gereserveerd, maar ook uit het feit dat het eenjarig bestaan van de bond met een korte dienst werd gevierd tijdens de synode in de zaal waar de synode vergaderde, die haar zitting daarvoor schorste.

- 4.3.2. Kon aan de vorige synode gerapporteerd worden dat de uitzending van mej. drs. Van der Klis mogelijk was geworden doordat er gelden van de ABCZ-actie beschikbaar waren gekomen dank zij de actie die in Sassenheim ten behoeve van de medische dienst werd gevoerd (vgl. Acta 1971/'72, blz. 296 onder 4a, slot 1e alinea), nu kan u worden meegedeeld dat zij opnieuw voor een periode van drie jaar uitzonden kan worden dank zij de prachtige actie van de vrouwenbond „Voor vrouwen in de verte”. Werd in eerste instantie gestreefd naar een bedrag dat geacht kon worden voldoende te zijn het deel-vrouwenwerk te bekostigen, zodat voor de zending alleen de financiering van het deel-kaderwerk zou resterende, de actie van de vrouwenbond had zulk een resultaat dat de algehele financiering voor de komende drie jaren mogelijk is geworden. Met bijzondere dankbaarheid maken deputaten hiervan melding.

4.4. Het werk van drs. W. van Heest

- 4.4.1. Het werk dat drs. Van Heest verricht concentreert zich op de theologische opleiding aan de Theologische Hogeschool te Rantepao zowel ten behoeve van de Torajakerken van het Rantepao-gebied als van het Mamasa-gebied. Reeds een behoorlijk aantal afgestudeerden van deze Hogeschool is werkzaam in beide kerken, die in principe weliswaar één zijn (vgl. Acta 1947, bijl. III sub I, 10b en II, 8), maar die eenheid slechts beperkt gestalte kunnen geven, waarbij allerlei factoren een rol spelen (geo- en demografische, etc.). Wel blijkt het telkens weer dat de opname-capaciteit niet onbeperkt is gezien de financiële mogelijkheden, waarover onder 4.1.3. reeds een en ander is opgemerkt. Juist omdat het hier allereerst om de geestelijke fundering van de gemeente gaat, is de predikantenopleiding van zo grote betekenis. De GTM streeft ernaar om in eerste instantie elke classis van een predikant te voorzien die geassisteerd wordt door de aan de Bijbelschool opgeleide gemeentevorgangers. Deputaten zijn dankbaar dat drs. Van Heest met de andere docenten zich zo ten volle inzet om aan de studerende te Rantepao mee te geven wat nodig is op de vaak eenzame posten waar zij gaan arbeiden. Hoewel niet direct samenhangend met het werk van haar man, organiseert mevr. Van Heest een paar meisjesclubs, waarin zich de zendingsochters en -vrouwen kan uitleven.

- 4.4.2. Drs. en mevr. Van Heest deelden deputaten mede dat ernstig rekening gehouden moet worden met repatriëring nu hun beide kinderen — eveneens ten behoeve van het onderwijs — in Nederland vertoeven. In een bespreking met dr. Anggui, de rector van de Theol. Hogeschool van Rantepao, kwam de voorkeur naar voren, niet in de laatste plaats terwille van de oecumene, dat drs. Van Heest door een Nederlandse theoloog zal worden opgevolgd, hoewel men opvolging door een Mamasa-Toraja evenzeer op prijs stelde, juist met het oog op de relatie met de GTM. De BPS prefereerde echter de eerste mogelijkheid om de redenen die reeds in 4.2.2. genoemd zijn.

4.5. De medische dienst

- 4.5.1. In goede verstandhouding met de desbetreffende BPS-sectie werkt mej. E. van Riessen als zendingsarts in het bescheiden ziekenhuis „Banua Mamase”, waarbij zij vooral de klemtoon legt op de preventieve geneeskunde. Door allerlei cursussen poogt zij de nodige voorlichting te geven inzake voeding, hygiëne enz. Dank zij de financiële

steun van de reeds genoemde actie te Sassenheim e.o. konden twee zalen voor tuberculose patiënten worden gebouwd. Mede door een bijdrage van „Sassenheim” was de destijds door ds. Bikker aangelegde waterleiding hersteld, maar het bleek niet mogelijk voldoende en bovendien zuiver water te leveren. Een bijdrage van de commissie voor ontwikkelingshulp te Den Haag-Loosduinen stelde dr. Van Riessen in staat voorzieningen te treffen waardoor er voldoende zuiver water beschikbaar komt niet alleen voor het ziekenhuis, de huizen van de zendingswerkers, maar ook voor heel de kota Mamasa. Met grote toewijding streeft zij naar verbetering van allerlei situaties die minder of in het geheel niet hygiënisch zijn (de pasar waar de levensmiddelen verhandeld werden — in stof als het droog, in modder als het regentijd was — kreeg betonnen vloeren, enz.). Dat bij al deze „zakelijke” activiteiten de zending-arts zich niet verloochent, spreekt voor ieder die dr. Van Riessen kent, van zelf.

4.5.2. Ook dr. Van Riessen gaf te verstaan dat zij zodra vervanging — bij voorkeur door een Indonesische arts — mogelijk zal zijn, van plan is te repatriëren. Deputaten stemmen van harte met deze voorkeur in. Zij zouden daarbij overdracht aan de overheid niet bezwaarlijk vinden wanneer de evangelisatiemogelijkheden behouden blijven. Van de kant van de GTM worden deze mogelijkheden betwijfeld, gelet op het feit dat het district waartoe Mamasa behoort, in grote meerderheid islamitisch is. Samenwerking tussen „Banua Mamase” en regeringspolikliniek te Mamasa bleek geen haalbare zaak te zijn, hoewel deze in allerlei opzicht de bevolking ten goede zou komen. Derhalve zal continuering van het huidige beleid de voorkeur verdienen, zoals dit trouwens door deputaten zelf werd gewenst toen de medische dienst opnieuw aan de orde kwam, en subsidiëring ten behoeve van een Indonesische arts in de lijn van dit beleid geacht moeten worden. De „eigen-bijdrage-regeling” werd ook ten aanzien van de medische dienst besproken. Daar verwisseling van arts een overgangssituatie zal betekenen, werd besloten deze regeling voorlopig in dezen niet toe te passen.

4.5.3. In verband met de acties te Sassenheim e.o. en te Den Haag-Loosduinen ten behoeve van medische projecten, hebben deputaten geattendeerd op de medische nood in het Kalumpanggebied, waar praktisch elke voorziening ontbreekt. Op het departement voor godsdienstzaken te Jakarta attendeerde men op het ziekenhuis dat in Polewali gebouwd moet worden, maar waarvoor de middelen ontbreken; juist in de overwegend islamitische omgeving zou een bijdrage via de GTM voor deze bouw van grote betekenis zijn. Bij het eerste werkbezoek werden deze projecten ter plaatse (Polewali en Mamuju) besproken. Toegezegd werd toen ten spoedigste projectomschrijving met begroting toe te zenden. Wat Polewali betreft werd deze ontvangen; die van Mamuju is nimmer gearriveerd. De beide actie-comité's konden hierop niet wachten en kozen derhalve andere projecten. Hierdoor kwam de BPS in een moeilijke situatie. Dank zij het surplus van de ZH-actie zal het mogelijk zijn hierin enige tegemoetkoming te bieden.

4.6. Overige nevendiensten

Inzake de leetuurvoorziening kan gerapporteerd worden, dat de kleine boekwinkel te Mamasa in een behoefte voorziet, goede afzet heeft en financieel gezond is.

Over de plannen om de radio voor het zendingswerk in te schakelen — gezien het feit dat er in Indonesië meer transistors in gebruik zijn, dan dagbladen en tijdschriften, een zeer belangrijk communicatiemiddel — kunnen deputaten geen nadere mededelingen verstrekken, daar hun niets nieuws hieromtrent bekend is.

Inzake het onderwijs en de medische dienst is reeds het een en ander opgemerkt (4.1.3. en 4.5.). Wat het landbouwproject betreft (4.1.2.) kan verwezen worden naar het rapport van de deputaten voor hulpverlening.

Wel willen deputaten inzake de „nevendiensten” de aandacht vestigen op het feit dat deze diensten in Nederland niet voor rekening komen van de kerken, hoogstens in zeer beperkte zin (lectuurvoorziening via de kerkelijke pers; voor het overgrote deel vindt deze voorziening plaats via het particulier initiatief, evenals de medische voorzieningen en het onderwijs, al of niet zwaar gesubsidieerd door de overheid), terwijl (de meeste Indonesische kerken en in elk geval) de GTM wel financieel bij deze diensten betrokken is. Aanpassing aan de Nederlandse situatie zal voorshands niet mogelijk zijn, gesteld dat dat gewenst is. Deze factor zal zeker niet veronachtzaamd mogen worden, te meer niet waar de zending zelf deze diensten heeft geëntameerd.

4.7. De generale synode van de Gereja Toraja Mamasa

De negende generale synode van de Mamasa-Toraja-kerk werd van 20 tot 25 mei jl. te Mamasa gehouden. In het voorgaande is reeds verschillende keren deze synode ter sprake geweest. Tot thema was gekozen Joh. 15 : 5a „Ik ben de wijnstok en gij zijt de ranken”. Voorafgegaan door een bidstond op zondagavond 19 mei, werd de synode op zondag 26 mei afgesloten met de viering van het Heilig Avondmaal in het midden van de gemeente van Mamasa. Elke morgen — de zittingen begonnen 's morgens 7.30 uur en duurden tot 10.00 uur 's avonds — werd bijna een uur uitgetrokken voor bijbelstudie die door ds. Brandsma werd gegeven en door de synode met grote aandacht werd gevolgd. In organisatievermogen en vergadertechniek lijkt de GTM-synode niet bepaald sterk wanneer Nederlandse maatstaven worden aangelegd. Diepgaand besef van het presbyteriale kerkrecht was ter synode evenmin een opvallende zaak, naar men zelf toegaf. Toch functioneert de Gereja Toraja Mamasa als de rank die leeft en vruchtdraagt uit de wijnstok, Jezus Christus.

5. Werk in Vendaleland

5.1. Algemeen overzicht

- 5.1.1. De relatie met de Kereke ya Gereformeerde in Vendaleland zal in de toekomst steeds sterker te maken krijgen met het feit dat Vendaleland als „thuisland” tot een zekere zelfregering is gekomen. Weliswaar is de Geref. Vendakerk nog klein (de Sinode/ Klassis Soutpansberg telt zeven kerken volgens het Almanak-1974, met 3004 belijdende en 2220 doopleden, totaal 5224 — de gemeente Mutale telt 1152 leden, samenvoeging van de drie gemeenten die volgens het vorige rapport op het terrein bestonden) maar niettemin als kerk van Christus zelfstandig in eigen verantwoordelijkheid. Tot nu toe werd de relatie met deze Vendakerken ternauwernood door deze zelfstandigheid bepaald, daar die met die Geref. Kerk in Suid-Afrika domineerde. Nu Vendaleland hoe langer hoe meer naar een zelfstandigheid als thuisland heengroeit, zal de zelfstandigheid van de Vendakerk meer verdisconteerd moeten worden, al was het alleen al in de verhouding tot de (eigen) overheid.
- 5.1.2. De „Akte van samewerking” waarover aan de vorige synode werd gerapporteerd en die door deze synode onveranderd werd goedgekeurd, was feitelijk een zaak die geheel buiten de Vendakerken om behandeld werd. Zelfs de gemeenten op het terrein zelf (naast Mutale bestonden toen nog Folovhodwe en Mukumbani — om organisatorische redenen sindsdien samengevoegd) werden er niet in gekend. De vraag is — terecht — opgekomen of dit passeren en in feite negeren van de Vendakerken niet gecorrigeerd moet worden. Vooral nu gebleken is dat de generale synode van die Geref. Kerk in Suid-Afrika het concept dat die sendingdeputate indienden overeenkomstig de gemaakte afspraak, niet onbelangrijk heeft gewijzigd. Bij schrijven van 13 febr. 1973 werden de besluiten dienaangaande ter kennis van deputaten gebracht. Daar elke motivering van de aangebrachte veranderingen ontbrak, besloten deputaten nadere informatie in te winnen. Pas bij schrijven van 11 juni 1974 (ontvangen 5 juli 1974) verstrekten die sendingdeputate de gevraagde motivering. Uw deputaten hebben zich daarover nog geen oordeel kunnen vormen, zodat zij u geen voorstel kunnen aanbieden om de veranderingen al dan niet over te nemen. Daar in het laatst ontvangen schrijven wordt opgemerkt: „Die Deputate neem aan dat die kerklike en staatkundige ontwikkelinge in Vendaleland toekomstige wysigings van of aanvulling by hierdie ooreenkoms wenslik mag maak” is er alle reden om zowel het oorspronklike, door uw synode aanvaarde concept, als de veranderingen die die Nasionale Sinode van die Geref. Kerk in Suid-Afrika aanbracht in het concept, opnieuw in studie te nemen en daarbij de Vendakerken te betrekken en in elk geval de kerk van Mutale.
- 5.1.3. Inzake de „Implicaties van het apartheidsbeleid voor de zending” waarover uw deputaten aan de vorige synode rapporteerden, hadden zij zich in overeenstemming met het verzoek van de synode van 1968/69 reeds vóór de synode 1971/72 gewend tot die sendingdeputate om kommentaar te ontvangen op een paar kort geformuleerde, later in het rapport breder uitgewerkte punten betreffende de bewuste implicaties. De bredere uitwerking werd ten spoedigste ná de synode aan die sendingdeputate toegezonden. In het reeds genoemde schrijven van 13 februari 1973 werd het volgende commentaar ontvangen:
- „By 'n waardering van die implikasies van die regeringsoptrede vir die sending moet o.i. ook op die volgende gelet word (uiteraard sonder om beginsels prys te gee):
1. Dat alles niet noodwendig aan die „apartheidbeleid” toegeskryf mag word nie, aangesien vele sake ook saamhang met Suid-Afrikaanse staatstradisies, wat Engelsgeoriënteerd is, sowel as met veiligheidsoorwegings-aspekte waarmee enige regering in ons land in hul politieke beleid terwille van orde en wet rekening moet hou.
  2. Dat met die groei van die deelname van die Bantoeergerings van die tuislande en hulle toenemende verantwoordelikhede, die R.S.A. toenemend minder beslissingsmag oor die interne aangeleenthede in die betrokke gebiede behou.
  3. Verder is dit te betwyfel of die „nadruk op eiesoortige ontwikkeling die herlewung van heidense seremonies stimuleer”. Dit is nie amptelike beleid om die Bantoevolke terug te voer tot hulle tradisionele heidendom nie. Dit is egter welbekend dat saam met politieke ontvoogding en opbloeiende volksbesef, in Afrika en elders, neigings waar te neem is van 'n terugkeer na die tradisionele, d.w.s. heidense seremonies en gebruike. In sodanige gevalle behoort daarteen 'n getuienis uit te gaan van die Christene aan die betrokke volke, want repressiewe optrede van die kant van die Blanke owerheid sal meer kwaad as goed doen.
  4. Die feit dat volgens wet die Hammanskraalse Teologiese Skool nie by die Universiteit van Potchefstroom ingelyf mag word nie, kan nie maar net as 'n implikasie van ons apartheidsbeleid gesien word nie. Ons is daarvan oortuig dat naas die verskil en opvoedkundige, kulturele en beskawingsagtergrond ook die taalverskil tussen studente van Hammanskraal en Potchefstroom nog vir baie lank sodanig sal wees dat die bestaan van twee Teologiese Skole geen belemmering vir die sending beteken nie maar tot voordeel sal wees. Maar selfs al word die beskawingskloof tussen die gekleurde en blanke volke steeds kleiner, kan dit moeilik voorsien word dat alle teologiese opleiding van die gereformeerde kerke onder dié volke in een inrigting gesentreer sal word. Juis omdat dit ook doel van die gereformeerde sending is dat die opleiding van Venda - Sotho - Zoeloe - e.a. predikante nie „zonder meer een duplicaat is van de „blanke” opleiding” nie — trouens vanmekaar nie — maar toedespits is „op

de eigen kultuur, het eigen volk om daar het Woord van God te laten functioneren" is ons oortuig daarvan dat die afsonderlike bestaan van Hammanskraal — en later nog meerdere gereformeerde teologiese skole onder die verskeie Bantoevolke — nie net prakties maar ook prinsipieel geregverdig is.

Nie amalgamasie nie maar koördinasie en koöperasie tussen die skole is wenslik en noodsaaklik. En in hierdie rigting word nog steeds gewerk, soos ook duidelik blyk uit die verslag van die kuratore van die Hammanskraalse Teologiese Skool aan die afgelope sinode. Sedert die stigting van Hammanskraal bestaan reeds die ideaal dat dit die beginpunt van 'n Christelike universiteit vir die Sothovolke mag wees soos die teologiese skool van die Gereformeerde Kerk die beginpunt was van die Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys.

5. M.b.t. die Kleurlinge is dit na ons oortuiging genoeg om te konstateer dat daar 'n ernstige besinning onder Christene oor die hierdie baie ingewikkelde vraagstuk aan die gang is. Die historiese geworde en geërfde verhoudinge werk ongetwyfeld stremmend in op die sending, al hoewel ook aan die anderkant met dankbaarheid gekonstateer moet word dat regeringsoptrede m.b.t. onderwys, lone, indiensneming ens. van Kleurlinge ook weer sending bevorder.

6. Ons kan saamstem met u stelling dat „die vernaamste knelpunt" op die terrein lê van die tradisionele lewenshouding van en tussen die bevolkingsgroepe. Tradisie is nie „maat" of „wetgewend" nie, maar tradisie kan ook nie abrupt afgebreek word sonder uiters disorganiserende gevolge nie. Sonder verandering in gesindheid van die bevolkingsgroepe kan wette wat die status quo handhaaf moeilik verander word.

7. Met u konklusie dat die sendingwerk nie van ons kant beperk behoort te word op grond van verskil van mening oor die juistheid aldan nie van die beleid van die Suid-Afrikaanse regering nie, kan ons ons volle vereenselwig.

Aangezien de conferentie van zendingswerkers in Zuid-Afrika destijds de „implicaties" formuleerde, besloten deputaten het bovenstaande antwoord allereerst aan de conferentie voor te leggen met verzoek haar visie en advies ten dezen te geven. Tot nu toe is aan dit verzoek nog niet voldaan.

5.2. **Het werk van ds. M. Rebel**

Het terreinwerk kwam ook gedurende deze verslagperiode praktisch geheel voor rekening van ds. Rebel. Het aantal posten steeg tot meer dan veertig, (toen het terrein werd overgenomen, waren er drieëntwintig posten) zodat het voor één terreinzending een te omvangrijke taak wordt deze posten te bearbeiten, te meer omdat het aantal helpers lang niet voldoende is. De verzorging van de gemeente Mutale berust weliswaar bij de Venda-predikant ds. S. M. Mugeru, maar dat betekent niet dat ds. Rebel niet daarbij betrokken is. Zendingswerk en gemeentebearbeiding zijn in de huidige situatie te zeer met elkaar verstrengeld dat er een scherpe scheiding mogelijk is. Bovendien is een *regelmatige en nauwlettende begeleiding van de helpers eerste vereiste*. Weliswaar geeft een van hen, br. Khashane, waardevolle bijstand in dezen, maar het was reeds lang duidelijk dat „om niet te verliezen hetgeen wij gearbeid hebben" er een tweede terreinzending uitgezonden moest worden om de mogelijkheden tot intensievere en effectievere bearbeiding van het terrein te gebruiken. Financieel was het echter voor deputaten niet mogelijk aan de wens daartoe gevolg te geven. De bereidheid evenwel van die Geref. Kerk in Suid-Afrika om een grotere bijdrage te geven in het honorarium van prof. Floor, opende perspectieven. Hoewel er zowel via privé-contacten als via officiële oproepen aanvankelijk weinig respons leek te zijn bij de jonge predikanten resp. studenten, kwamen deputaten toch in contact met kand. C. D. Affourtit die bereid was uitgezonden te worden. In overleg met de conferentie werd besloten de noodzakelijke vooropleiding en toerusting, waarbij aan praktische pastorale vorming ook aandacht wordt geschonken, gedeeltelijk hier en gedeeltelijk in Zuid-Afrika te volgen resp. zich eigen te maken. De gemeente van Leiden verklaarde zich bereid als zending gemeente te fungeren (vgl. 2.3.). De visumaanvraag is ingediend. Met kand. Affourtit hopen deputaten dat het mogelijk zal zijn begin 1975 tot uitzending over te gaan. Moge de intensievere bearbeiding van het terrein die door de komst van de tweede terreinzending mogelijk wordt, bij alle teleurstellingen die zo gemakkelijk het zicht op de zegeningen benemen, de jonge Venda-gemeenten (Mutale dateert van 1961!) sterken en de zo zeer begeerde verdieping van het zendingswerk bewerkstelligen!

5.3. **Het werk van dr. J. A. van Rooy**

Tot april 1973 heeft dr. J. A. van Rooy op de bekende en door ieder die er kennis van nam, zeer gewaardeerde wijze zijn werk aan de Bijbelschool „Iyani" voortgezet. De vorming van „kader" en de opleiding van helpers zijn ook ten behoeve van de Vendazending *urgente aangelegenheden*. Zoals reeds in het vorige rapport als een vermoeden werd aangegeven, dat dr. Van Rooy zijn arbeid aan de Bijbelschool zou moeten neerleggen in verband met de nieuwe vertaling van de Bijbel in de Vendaataal, is inderdaad dr. Van Rooy zich geheel gaan wijden aan de Bijbelvertaling vanaf april 1973. Weliswaar is in de overeenkomst met het Zuidafrikaanse Bijbelgenootschap bedongen dat hij een zesde deel van zijn tijd mag besteden aan zendingswerk — het regelmatige contact met het zendingswerk is ook voor het vertalen van de Bijbel van belang —, maar dat was niet voldoende om het Bijbelschoolwerk volop te continueren met alles wat daaromheen is gegroeid. Daar het Zuidafrikaanse Bijbelgenootschap

bereid was het voor zijn rekening komende deel van het honorarium te vergoeden, was het mogelijk een plaatsvervanger voor het Bijbelschoolwerk c.a. te zoeken. Uit de regelmatige contacten met het Bijbelgenootschap is deputaten bekend dat het zeer op prijs wordt gesteld dat de zending dr. Van Rooy voor deze essentiële zendingstaak beschikbaar wilde stellen. Aangenomen wordt dat het hervertalen van de Bijbel, waarbij dr. Van Rooy geassisteerd wordt door een team van Venda's, een tien jaar zal vergen.

5.4. Het werk van dr. M. A. Kruger

Op advies van de conferentie hebben deputaten voor de vervanging van dr. Van Rooy allereerst gezocht onder de predikanten van die Geref. Kerk in Suid-Afrika die in aanmerking zouden kunnen komen voor deze post. Hun aandacht werd gevestigd op dr. M. A. Kruger die in de gemeenten die hij diende, sterk bij het zendingswerk was betrokken. Op verzoek van en in samenwerking met deputaten heeft de kerk van Leeuwarden een beroep op dr. Kruger uitgebracht dat door hem werd aangenomen. Op 31 maart 1974 werd hij in de kerk van Mutale bevestigd tot missionair predikant van Leeuwarden (in de bevestigingsdienst gingen zowel ds. Rebel als ds. Muger voor). De eerste rapporten zijn inmiddels ontvangen waaruit blijkt dat dr. Kruger met enthousiasme en overgave zijn taak aan de Bijbelschool heeft aangevat.

5.5. Het werk van prof. dr. L. Floor

Inzake het werk van prof. Floor aan die Theologiese Skool van Hammanskraal kan worden opgemerkt dat dit gezegende voortgang vindt. Enkele jaren aaneen trad prof. Floor op als rector van deze Skool. Onder zijn redactie verscheen bij het tienjarig bestaan van de Skool een gedenkschrift met Theologiese bydrae van Hammanskraalse hoogleraren en oud-hoogleraren, „Die Saailand is die Wêreld” getiteld. Met de Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys is de relatie sterker geworden doordat de theologiese studente van Hammanskraal die hun B.A.-graad bij die Universiteit van Zuid-Afrika verworven hebben, nu kunnen worden ingescrewen aan die van Potchefstroom om hun studie daar te voltooiën. Voorts hebben nu ook vertegenwoordigers van de Bantoe- en Kleurlingen-Geref. Kerken zitting in het curatorium van Hammanskraal zij het voorshands nog slechts met adviserende stem, een stap in die richting van overdracht aan deze kerken. Met het oog op de noodzakelijke uitbreiding van werkkrachten op het eigenlijke zendingsterrein, hebben deputaten aan die Geref. Kerk verzocht een groter deel van het honorarium van prof. Floor voor haar rekening te nemen. Met grote dank mag worden melding gemaakt van de bereidwilligheid aan dit verzoek te voldoen. Ondubbelzinnig bleek de grote waardering voor het werk van prof. Floor zowel voor de opleiding van Bantoe-predikanten, als ook voor alle arbeid die hij ten bate van de zending in het kader van die Geref. Kerk verricht. Op het feit dat door deze vergrote bijdrage van die Geref. Kerk de weg geopend werd om een tweede terreinzending uit te zenden, werd reeds sub 5.2. gewezen.

5.6. De mediese dienst

Wat de mediese dienst betref, kan worden meegedeeld dat er momenteel drie door Nederland uitgezonden artse werksaam zijn in het zendingziekenhuis Siloam — wanneer mevr. A. J. Helms-ter Weel die in feite voltydse als zendingse arts fungeert, word meegedeeld, selfs vier! Op 21 jan. 1972 werden de heer en mevr. Van 't Spijker-Redelikeheid te Sliedrecht-Centrum uitgezonden. Naast dr. Helms en dr. Wubs wijd dr. Van 't Spijker sich aan het mediese werk, waarbij telkens weer uitkomt dat zij niet alleen goede „vakmense” zijn, maar vooral ook zendingmense.

Toestemming om een vierde arts uit te zenden werd niet tydlig verkregen, zodat de voorlopige relatie met dr. J. Toorman niet bestendig kon blijven; toen hij voor uit-zending gereed was, moest hij een ander terrein kiezen (Itigidi in Nigeria). Inmiddels is een Zuidafrikaanse arts aangetrokken voor Siloam. Deputaten maken er op attent dat zij alleen maar bemiddeling verlenen bij het werven en uitzenden van de artse naar Siloam; het benoemingsrecht berust bij die hospitaalraad die wat die uitbreiding van het aantal artse betref, afhankelijk is van die subsidie die die Zuidafrikaanse overheid toekent.

Er worden pogingen gedaan om een dependance van die zendingse boekwinkel te Sibasa aan het ziekenhuis te verbinden, daar er goede moelikehede is via het ziekenhuis christelike lektuur te verspreiden.

5.7. Colportagedienst en administratie

Wegens het bereiken van die pensioengerechtigde leeftyd heeft die heer H. S. Heslinga die zendingse dienst verlaten. Op 8 mei 1972 droeg hij zijn werk over aan die heer A. Schouwstra. Met dankbaarheid maken deputaten gewag van die toewijding waarmee br. Heslinga sich inzette voor die zendingse boekwinkel „Mbeu” en voor die administratie van het zendingswerk in Vendaland. Uit volle oertuiging heeft hij, daarbij van harte gesteund door zijn vrouwe, sich gegeven om niet alleen die gelden enz. goed te administreren, maar vooral ook om die zendingse boekwinkel op zo'n peil te brengen dat die exploitatie zonder bijsand van die zending moelike is. Dit is hem inderdaad gelukt. In die heer Schouwstra is een waardevolle opvolger gevonden die sich met grote ijver heeft ingezet voor die hem toevertrouwde taak, niet in het minst voor die zendingse boekwinkel, die enige boekwinkel in Sibasa. Graag zag hij het aandeel van die christe-

lijke lectuur in de totale omzet vergroot worden, maar zoals vaak in de natuur vele zaden („Mbeu” betekent: zaad) gestrooid worden, terwijl slechts enkele het doel bereiken, zo verhandelt „Mbeu” veel lectuur enz. voor scholen e.d. opdat niet alleen goede lectuur, maar ook christelijke lectuur een plaats zal vinden onder de Venda's.

5.8. **Werk onder vrouwen en meisjes**

De vrouwen van de zendingswerkers geven zich voorzover mogelijk in verband met hun gezinnen, voor het werk onder de Venda-vrouwen en meisjes. Reeds lang wordt de behoefte gevoeld aan een gespecialiseerde kracht voor dit werk. Dank zij de sub 4.3.2. reeds genoemde actie „Voor vrouwen in de verte” van de vrouwenbond is het mogelijk een dergelijke kracht aan te trekken. De conferentie gaf de voorkeur aan een Zuidafrikaanse kracht in verband met de lange inwerkperiode die voor een Nederlandse kracht nodig zou zijn. Deputaten konden hiermee instemmen daar van meet af aan aan een werkperiode van drie jaar werd gedacht die door een lange tijd voor inwerken (taal enz.) te zeer verkort zou worden. Tot nu toe is het de conferentie niet gelukt een geschikte en beschikbare kandidate voor te dragen, hoewel er goede hoop is dat dit binnen afzienbare tijd wel het geval zal zijn.

6. **Thuisfront**

6.1. **Propaganda**

Evenals in voorgaande verslagperioden hebben de beide „pioniers” ds. A. Bikker en ds. M. Geleijnse, nimmer gearzeld om, als er een beroep op hen werd gedaan, een spreekbeurt voor de zending te vervullen. Hetzelfde geldt van de werkers tijdens hun verlof. Spreiding van de verlofperioden in dier voege dat er praktisch doorlopend een verlofganger present is, zou een ideale situatie voor de propaganda zijn, maar dat is in de praktijk moeilijk te realiseren. Zo was er juist ten tijde van de Zend-Hulp-actie geen zendingswerker beschikbaar zodat uit de kring van beide deputaatschappen in het geven van spreekbeurten, dia-avonden enz. moest worden voorzien.

6.2. **Zendingsblad en -kalender**

6.2.1. Het voornemen om van het „abonnementen-systeem” over te gaan op „verspreidings-systeem”, waarover aan de vorige synode werd gerapporteerd, werd gedurende deze verslagperiode met ingang van jan. 1973 tot uitvoering gebracht. Momenteel verschijnt het zendingsblad „Uw Koninkrijk Kome” in een oplage van ruim 18.000 exemplaren, dank zij de voortreffelijke medewerking van verreweg de meeste kerkeraden/zendingscommissies. Op deze wijze is het mogelijk met de voorlichting en berichtgeving de gemeente meer te bereiken dan voorheen het geval was. Gedurende de aanloopperiode zal het waarschijnlijk niet direct mogelijk zijn op basis van „vrijwillige bijdragen” tot een rechtstreekse opbrengst te komen die de kosten dekt, hoewel indirect via collecten en giften inkomsten hiertegenover staan. Dat regelmatige publikaties van de hand van de zendingswerkers op prijs wordt gesteld, bleek wel uit de reacties die binnenkwamen toen van een van de terreinen ondanks talrijke verzoeken heel weinig werd gepubliceerd. Om regelmatige bijdragen van de zendingswerkers te bevorderen werden op elk terrein „correspondenten” ingeschakeld die de werkers tot regelmatige publicatie aansporen.

6.2.2. De zendingskalender kon elk jaar weer worden uitgegeven in een oplage van ruim 12.000 exemplaren. Ook hier wordt gestreefd elk jaar twaalf foto's met toelichting van de werkers te ontvangen. Niet altijd gelukte dat, zodat er andere scribenten gezocht moesten worden, opdat de kalender zo tijdig mogelijk zou kunnen verschijnen.

6.3. **Boekje over het werk in Vendaleland**

Het vorige rapport maakte melding van een boekje dat in samenwerking met het Ds. Janssen-fonds zou worden uitgegeven over de zending in Vendaleland. Door allerlei omstandigheden is deze uitgave helaas erg vertraagd. Deputaten kunnen u nu meedelen dat de kopij bij de drukker is, zodat de verschijning binnenkort verwacht mag worden.

6.4. **De Zend-Hulp-actie**

Toen bleek dat op beide terreinen verschillende behoeften en wensen leefden, die uit de normale inkomsten niet bekostigd konden worden — terwijl participatie in de actie „Kom over de brug II” niet dienstig werd geacht —, hebben deputaten in samenwerking met de deputaten voor hulpverlening onder de naam „Zend Hulp” een actie gehouden sept.-dec. 1973 om voor een aantal projecten die door beide deputaatschappen waren aangebracht, de benodigde gelden te verwerven. Het streefbedrag werd gesteld op f 300.000 (voor de hulpverlening f 100.000 en voor elk terrein f 100.000). Met grote dankbaarheid mag geconstateerd worden dat de actie ongeveer f 525.000 heeft opgebracht (met de in het voorjaar gehouden actie van de Vrouwenbond dus in 1973 totaal een f 700.000). Het is nu mogelijk een aantal voorzieningen te treffen die zeker urgent zijn — of geworden zijn intussen —, maar in eerste instantie niet primair werden geacht. Het overleg hierover is nog gaande.

7. **Financiën**

7.1. Ten aanzien van de financiën kunnen deputaten u met grote dankbaarheid melden dat tegenover de stijgende uitgaven ook stijgende inkomsten staan. Wat de exploitatie-rekeningen betreft kan het volgende u worden gerapporteerd:

	1971	1972	1973
Baten:			
Collecten/omslagen	f 124.267,03	f 150.550,27	f 159.082,99
Busjes	„ 64.424,22	„ 71.920,74	„ 61.161,97
Zendingscommissies	„ 30.944,18	„ 34.487,17	„ 26.094,93
Zendingsavonden	„ 26.240,58	„ 20.324,29	„ 9.925,52
Zendingsdagen	„ 37.416,40	„ 37.801,49	„ 37.601,77
Scholen	„ 17.496,70	„ 15.963,90	„ 16.274,93
Giften en legaten	„ 89.950,66	„ 87.983,83	„ 137.090,33
Medische dienst	„ 33.218,52	„ 42.496,90	„ 25.922,05
Intrest	„ 9.420,43	„ 19.163,85	„ 18.959,88
Diverse activiteiten	„ 43.404,08	„ 22.155,41	„ 4.819,57
Totaal	f 476.782,80	f 502.847,85	f 496.933,94
Lasten:			
Indonesië:			
Salarissen (incl. soc. l.)	f 77.929,54	f 84.055,43	f 96.973,05
Subsidie GTM	„ 73.750,—	„ 80.000,—	„ 79.026,38
Medische dienst	„ 293,05	„ 6.273,56	„ 11.784,—
Verlofkosten	„ 27.494,29	„ 11.026,03	„ 17.141,93
Overige uitgaven (minus restituties)	„ 3.499,58	-/-, 2.624,12	„ 10.380,31
	f 182.966,46	f 178.730,90	f 215.305,67
Afrika:			
Salarissen (incl. soc. l.)	f 98.976,75	f 107.321,93	f 85.242,76
Terreinuitgaven	„ 74.035,98	„ 86.308,86	„ 90.694,47
Verlofkosten	„ 18.489,—	„ 20.873,77	„ 11.458,67
Overige uitgaven (minus restituties)	„ 9.816,73	„ 4.559,18	-/-, 3.174,46
	f 201.318,46	f 219.063,74	f 184.221,44
Algemene kosten:			
Onderhoud zendingshuis	f 111,72	f 10.933,98	f 354,54
Exploitatie zendingshuis	„ 8.457,57	„ 5.701,01	„ 7.740,96
Kantoorbenodigdheden	„ 2.017,22	„ 2.901,71	„ 2.949,92
Porti/telefoon	„ 3.013,23	„ 2.903,50	„ 3.918,26
Reis- en verblijfkosten	„ 4.405,83	„ 4.173,88	„ 1.862,21
Representatiekosten	„ 1.473,85	„ 287,22	„ 714,—
Propagandakosten	„ 2.970,93	„ 5.419,42	„ 3.666,97
Kerkelijk bureau	„ 13.500,—	„ 13.785,—	„ —,—
Accountantskosten	„ 6.132,—	„ 1.350,—	„ —,—
Administratiekosten	„ —,—	„ —,—	„ 2.297,46
Vergaderkosten	„ 8.674,62	„ 8.861,45	„ 5.699,88
Diversen	„ 485,74	„ 2.285,49	„ 1.596,—
Salarissen (incl. soc. l.)	„ 31.212,73	„ 40.787,98	„ 46.147,43
	f 82.455,44	f 99.390,64	f 76.947,63
Totale uitgaven	f 466.740,36	f 497.185,28	f 476.474,74
Exploitatie-overschot	f 10.042,44	f 5.662,57	f 20.459,20
7.2. Ten aanzien van de balansen kunnen deputaten u meedelen dat deze lui- den per 31 december			
	1971	1972	1973
Vastgelegde middelen	f 195.893,—	f 185.986,—	f 175.003,02
Vlottende middelen	„ 111.268,77	„ 106.672,12	„ 83.456,82
Liquide middelen	„ 125.368,19	„ 222.638,63	„ 282.672,97
	f 432.529,96	f 515.296,75	f 541.132,81
Vermogen	f 330.827,78	f 338.822,85	f 353.288,80
Bestemmingsrekeningen	„ 62.552,92	„ 110.270,12	„ 87.667,32
Reserve-verlofkosten	„ —,—	„ 20.000,—	„ 51.000,—
Vooruitontv. of verschuldigd	„ 39.149,26	„ 46.203,78	„ 49.176,69
	f 432.529,96	f 515.296,75	f 541.132,81

7.3. Voor de jaren 1975-1977 hebben deputaten de volgende begrotingen geconcipeerd
Indonesië:

	1975	1976	1977
Salarissen (excl. Vr. w.)	f 121.000,—	f 133.000,—	f 146.000,—
Subsidie GTM	„ 100.000,—	„ 99.000,—	„ 98.000,—
Verlofkosten	„ 12.000,—	„ 12.000,—	„ 12.000,—
Overige uitgaven	„ 10.000,—	„ 10.000,—	„ 10.000,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	f 243.000,—	f 254.000,—	f 266.000,—
Afrika:			
Salarissen (excl. B.G.)	f 158.000,—	f 175.000,—	f 195.000,—
Terreinkosten	„ 130.000,—	„ 143.000,—	„ 157.000,—
Medische dienst	„ 10.000,—	„ 11.000,—	„ 12.000,—
Verlofkosten	„ 20.000,—	„ 20.000,—	„ 20.000,—
Overige uitgaven	„ 10.000,—	„ 10.000,—	„ 10.000,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	f 328.000,—	f 359.000,—	f 394.000,—
Algemene kosten:			
Onderhoud zendingshuis	f 1.000,—	f 1.000,—	f 1.000,—
Exploitatie zendingshuis	„ 8.500,—	„ 9.000,—	„ 9.500,—
Kantoorbenodigdheden	„ 3.500,—	„ 4.000,—	„ 4.500,—
Porti/telefoon	„ 4.500,—	„ 5.000,—	„ 5.500,—
Reis- en verblijfkosten	„ 2.500,—	„ 3.000,—	„ 3.500,—
Representatiekosten	„ 600,—	„ 700,—	„ 800,—
Propagandakosten	„ 4.500,—	„ 5.000,—	„ 5.500,—
Accountantskosten	„ 1.600,—	„ 1.800,—	„ 2.000,—
Administratiekosten	„ 2.800,—	„ 3.100,—	„ 3.400,—
Vergaderkosten	„ 6.500,—	„ 7.000,—	„ 7.500,—
Diversen	„ 2.000,—	„ 2.500,—	„ 3.000,—
Salarissen (incl. soc. I.)	„ 58.000,—	„ 64.000,—	„ 70.000,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	f 96.000,—	f 106.100,—	f 116.200,—
Totale uitgaven	f 667.000,—	f 719.100,—	f 776.200,—

7.4. Bovenstaande begrotingen resulteren in een streefbedrag per gemeentelid van (afgerond) f 9,50 f 10,30 f 11,10.

Daar het moeilijk is te schatten welke inkomsten uit diverse bronnen zullen ontvangen worden, hebben deputaten voor elk jaar een bedrag van f 4,10 geraamd uit deze bronnen (per lid), zodat — afgerond — als streefbedrag voor collecten/omslagen kan gelden resp. f 5,40, f 6,20 en f 7,—.

7.5. Inzake het „Statuut“ dat in overleg met de zendingswerkers is ontworpen, kan worden meegedeeld dat dit in het „proefstadium“ wat de financiële kant betreft, redelijk bleek te werken; betreffende de technische en redactionele aspecten is het overleg nog niet afgesloten.

7.6. Toen in de loop van 1972 en 1973 allerlei stagnatie en achterstand ontstond bij de financiële administratie die door het kerkelijk bureau werd behartigd, waardoor het de penningmeester niet meer mogelijk was op verantwoorde wijze zijn taak te vervullen, hebben deputaten de penningmeester gemachtigd eerst gedeeltelijk en met ingang van 1 januari 1973 geheel, zoals uit de onder 7.1. opgenomen exploitatierekeningen blijkt, de financiële administratie in eigen beheer te nemen, zulks tot 1 jan. 1975 in afwachting van uw nadere beslissing. De structuur van het werk dat aan zendingsdeputaten werd opgedragen, brengt mee dat elke tussenschakel stagnerend en frustrerend werkt, zodat een slagvaardig beleid niet alleen in de relatie tot hen die de geldmiddelen verstrekken, maar ook ten opzichte van de zendingswerkers bemoeilijkt zo niet onmogelijk gemaakt wordt. Dit is in de praktijk gebleken. Noch de penningmeester, noch de deputaten kunnen hiervoor verantwoordelijkheid dragen. Dit geldt ook ten aanzien van de centrale kas, zelfs in nog sterkere mate. Deputaten stellen u voor hen te ontheffen van de verplichting tot participatie in het kerkelijk bureau en de centrale kas.

8. **Contacten met andere zendingen**

8.1. De contacten met de zendingsinstanties van de Gereformeerde Gemeenten en de Gereformeerde Bond in de Ned. Hervormde Kerk waren gedurende de verslagperiode niet erg intensief. Door allerlei omstandigheden gelukte het niet het „Gereformeerde Zendingsoverleg“ meer gestalte te geven. Wel worden over en weer uitnodigingen verzonden en geaccepteerd bij uitzenddiensten van zendingswerkers. Voorts wordt alle medewerking gegeven aan een particulier ontwikkeld initiatief tot gezamenlijke bezinning op zendingsvraagstukken, waarvan zowel in het zendingsblad als in „De Wekker“ regelmatig verslag wordt geboden.

8.2. Van de diensten van de Ned. Zendingraad werd ook nu dankbaar gebruik gemaakt

voor transfer van de zendingsgelden naar Indonesië. Het apparaat van de NZR — in samenwerking met de Dewan Gereja 2 di Indonesia (DGI) — staat steeds tot dienst bereid voor de zendingswerkers daar. De secretaris woonde voorzover mogelijk de vergaderingen van de NZR bij, waardoor nuttige informatie verkregen werd.

9. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- 9.1. opnieuw een deputaat-eerste en een deputaat-tweede penningmeester te benoemen met een secundus, alsmede en adviseur;
- 9.2. opnieuw de secretaris tot deputaat te benoemen;
- 9.3. de samenwerking met de kerk van Leeuwarden goed te keuren;
- 9.4. onder voorbehoud dat de uitzending geëffectueerd kan worden, de samenwerking met de kerk van Leiden goed te keuren;
- 9.5. inzake de door de vorige synode aanvaarde „Konsepakte van samenwerking” uit te spreken dat deputaten opnieuw het overleg met die sendingdeputate van die Geref. Kerk in Suid-Afrika zullen openen om de Geref. Vendakerk bij de samenwerking te betrekken;
- 9.6. het streefbedrag op basis van de ingediende begrotingen voor de jaren 1975, 1976 en 1977 vast te stellen op resp. f 9,50, f 10,30 en f 11,10 inclusief het streefbedrag voor collecten/omslagen resp. f 5,40, f 6,20 en f 7,—;
- 9.7. deputaten te ontheffen van de verplichting tot participatie in het kerkelijk bureau en de centrale kas.

10. Besluit

Met grote dankbaarheid overzien deputaten de driejarige periode waarvan zij u verslag boden. Ook nu waren er moeiten en teleurstellingen. Die zullen ook in de toekomst niet vermeden kunnen worden. Wanneer zij leiden tot bezinning en verdieping, dan zullen de zegeningen die groter waren, te sterker getuigen dat het de genade van de grote Zender was en blijft dat de kerken als „gezondenen” in deze wereld mogen staan opdat mede door dit zendingswerk Zijn Koninkrijk kome.

M. Drayer, secretaris.

BIJLAGE XXIV

art. 60 en 150

RAPPORT I VAN COMMISSIE VI - INZAKE DE BUITENLANDSE ZENDING

Algemeen

Naar aanleiding van het rapport van deputaten buitenlandse zending wil uw commissie een tweetal algemene opmerkingen maken:

- a. allereerst meent zij, dat uiting mag worden gegeven aan grote dankbaarheid en waardering voor de wijze waarop alle zendingswerkers — soms ten koste van grote persoonlijke offers — hun werk verrichten op de zendingsterreinen;
- b. in de tweede plaats wil uw commissie attenderen op de grote bezorgdheid die er leeft bij deputaten en bij de werkers zelf ten aanzien van de toekomstige bezetting van de terreinen, nu binnen afzienbare tijd verschillende arbeiders zullen repatriëren. Uw commissie meent, dat hier sprake is van een nood, die door de kerken gezien moet worden en moet dringen tot vurig gebed om arbeiders. In de situatie waarin wij komen te verkeren, acht de commissie een oproep van de generale synode tot gebed om arbeiders op zijn plaats, opdat er continuïteit moge zijn in de arbeid.

Verdere opmerkingen:

- ad 1. Uw commissie nam kennis van de verklaring van deputaten betreffende de positie van de zendingssecretaris in verband met art. 6 K.O. (zie Acta G.S. '71/'72, art. 151, sub 3.).
Zendingsdeputaten stelden uw commissie op de hoogte van een voorstel, dat zij alsnog bij uw vergadering zullen indienen, om ook de voorzitter van deputaten door de generale synode te doen benoemen. Uw commissie meende dat het op haar weg lag, dit voorstel te behandelen. Het bleek, dat deputaten door omstandigheden geconfronteerd werden met het feit, dat een voorzitter deputaat-af werd door zijn vertrek uit de particuliere synode, die hem afvaardigde. Deputaten achten dit een ongewenste situatie, omdat het voor het beleid van deputaten gewenst is dat er enige continuïteit in de leiding is, en omdat de aard van de werkzaamheden van dit deputaatschap zodanig is, dat het tijd kost zich in te werken. Gehoord deze argumentatie kan de commissie dit voorstel overnemen.
- ad 4. Gezien het rapport en gehoord de toelichting van ds. H. P. Brandsma acht de commissie de werkbezoeken, door deputaten aan het Torajaland gebracht, alleszins verantwoord. Het is uw commissie gebleken, dat het beleid van deputaten hier gericht is op afbouw van het zendingswerk en begeleiding naar de volwassenheid. In zo'n — misschien beslissende — fase van de zendingsarbeid lijkt het goed, een zekere continuïteit in de werkbezoeken aan te brengen, bijvoorbeeld eenmaal per drie jaar en ten tijde van de synode van de G.T.M., temeer waar dit door de G.T.M. als partnerkerk begeerd wordt.
Met dankbaarheid stelt uw commissie vast, dat de G.T.M. zich ook financieel in toenemende mate verantwoordelijk wil weten voor het werk en dat dit uitkomt in de be-

groting, waarin rekening wordt gehouden met een jaarlijks verhoogde eigen bijdrage. Met deputaten betreuren en respecteren wij de beslissing van verschillende zendingswerkers om binnen afzienbare tijd terug te keren naar Nederland. Ook uw commissie is van gedachte, dat het de voorkeur verdient, gezien de omstandigheden, dat ds. H. P. Brandsma en drs. W. van Heest worden opgevolgd door een Nederlandse theoloog, en drs. E. van Riessen door een Indonesische arts. Zij spreekt de wens uit, dat de opvolgers zo spoedig gevonden mogen worden, dat een zekere inwerking ter plaatse door de voorgangers mogelijk zal zijn. Uit informatie is uw commissie gebleken, dat deputaten doen wat ze kunnen om de voortgang van het werk te verzekeren.

Uw commissie betreurt de gang van zaken, zoals die vermeld wordt in art. 4.5.3. De oorzaak moet vooral gezocht worden in de zeer slechte verbindingen, die maken, dat berichtgeving per post onbetrouwbaar is en dat het opstellen van een begroting zeer moeilijk is.

- ad 5. Uw commissie mist een duidelijke beleidsvoering van deputaten ten aanzien van het werk in het Vendaland, al heeft zij er begrip voor, dat de onzekere politieke situatie in het zuidelijk deel van Afrika het uitstippelen van een beleid niet eenvoudiger maakt. Deputaten zullen naar de mening van de commissie nauwlettend hebben toe te zien, welke gevolgen voor het zendingswerk kunnen voortvloeien uit de groeiende zelfstandigheid van het Vendaland als thuisland. In dat verband acht de commissie het juist de „Akte van samenwerking” — die reeds betreurenswaardig lang voorwerp van onderhandeling is gebleven — opnieuw tot voorwerp van overleg te maken en daarbij de Vendakerk te betrekken.

Uw commissie betreurt het, dat in het rapport sub 5.1.3. alleen de reacties van „de sendingdeputate van die Geref. Kerk” zijn opgenomen en dat de visie van deputaten hierop ontbreekt en de conferentie van zendingswerkers in Zuid-Afrika tot nu toe niet voldeed aan een verzoek om haar advies en visie op deze reactie.

Dankbaar voor het feit, dat een kandidaat zich beschikbaar stelde voor de zending, vraagt uw commissie zich af, of een periode van een jaar voldoende is voor de noodzakelijke vorming en toerusting. Uw commissie acht het volkomen terecht, dat deputaten dr. J. A. van Rooy hebben afgestaan voor het werk van de vertaling van de Bijbel in de Vendataal. Met voldoening is eveneens kennis genomen van het feit, dat het werk aan de Bijbelschool voortgang kan vinden door de komst van dr. M. A. Kruger. Het is verheugend, dat die Geref. Kerk nu een groter deel van het honorarium van prof. dr. L. Floor voor haar rekening neemt.

Het is uw commissie gebleken, dat deputaten niet verantwoordelijk zijn voor de gang van zaken rond dr. J. Toorman.

- ad 6. De commissie is dankbaar voor de gevoerde Zend-Hulpaktie en voor de daarbij betoonde offervaardigheid, evenals voor de aktie van de Vrouwenbond. Wel wil uw commissie aandacht vragen voor de opmerking van deputaten financiële zaken, dat de investeringen als gevolg van de diverse akties in de komende jaren duidelijk een verhogende invloed op de exploitatiekosten zullen hebben. Uw commissie meent, dat bij eventuele nieuwe akties in de toekomst met dit feit rekening gehouden dient te worden.

- ad 7. Uw commissie kreeg ook te maken met de moeilijkheden die gerezen zijn tussen zendingsdeputaten en het kerkelijk bureau, als gevolg waarvan deputaten hun gehele financiële administratie uit het bureau hebben teruggetrokken. Uw commissie heeft over deze zaak een gesprek gevoerd met het moderamen van zendingsdeputaten en met de voorzitter van deputaten kerkelijk bureau. Ernstige klachten werden gehoord over verkeerde afwerking en grote vertragingen, die voor de werkers op de terreinen nare gevolgen hadden. Het bleek de commissie, dat er geen enkel vertrouwen meer is ten aanzien van het kerkelijk bureau.

Deputaten kerkelijk bureau noemen de kritiek van zendingsdeputaten terecht, zie rapport 9.35, maar verklaren, dat de situatie bij het kerkelijk bureau nu zodanig gewijzigd is, dat voor een goede verwerking van de zendingzaken zorg kan worden gedragen.

Uw commissie heeft dit alles breedvoerig overwogen en daarbij ook in rekening gebracht de uitspraken van de vorige synoden inzake het kerkelijk bureau en de gevolgen voor het bureau, wanneer de synode het voorstel van zendingsdeputaten in deze zaak zou aanvaarden en aldus een precedent zou scheppen. Deze bespreking heeft geleid tot het voorstel, dat uw vergadering hieronder vindt.

De commissie,

Gelezen hebbende het voorstel van zendingsdeputaten om „deputaten te ontheffen van de verplichting tot participatie in het kerkelijk bureau en de centrale kas”;

gehoord hebbende de mondelinge toelichting van zendingsdeputaten;

gelezen hebbende de bevestiging van de juistheid van de kritiek door de deputaten kerkelijk bureau;

gehoord hebbende de mondelinge toelichting door de voorzitter van deputaten kerkelijk bureau;

overwegende:

1. het besluit van de generale synode 1971/72, zie Acta, art. 219, sub 4;

2. de herhaaldelijk-teleurstellende ervaringen met het kerkelijk bureau van zendingsdeputaten in de afgelopen jaren;

3. de gevolgen van een slecht-functionerende financiële verzorging voor de zendingswerkers;
4. het feit, dat zendingsdeputaten het vertrouwen in het kerkelijk bureau verloren hebben en de financiële administratie in eigen beheer genomen hebben;
5. de verklaring van de voorzitter van deputaten kerkelijk bureau;

van oordeel:

1. dat de wijze, waarop de administratie van zendingsdeputaten door het kerkelijk bureau behandeld is, zeer af te keuren is en — in het bijzonder in zijn gevolgen voor de zendingswerkers — ernstig betreurd dient te worden;
2. dat in die situatie het begrijpelijk moet worden geacht, dat zendingsdeputaten hun administratie teruggetrokken hebben uit het kerkelijk bureau;
3. dat evenwel aanvaarding van het voorstel van zendingsdeputaten waarschijnlijk ernstige gevolgen zal hebben voor het kerkelijk bureau;

stelt voor:

1. het voorstel van deputaten om „deputaten te ontheffen van de verplichting tot participatie in het kerkelijk bureau en de centrale kas” niet over te nemen;
2. deputaten kerkelijk bureau op te dragen, om, in overleg met zendingsdeputaten waterdichte garanties te scheppen om te voorkomen dat er weer een zelfde — terecht bekritiseerde — situatie ontstaat;
3. zendingsdeputaten op te dragen om ten spoedigste na afsluiting van dit overleg opnieuw uitvoering te geven aan het besluit van de generale synode 1971/72, Acta art. 219, sub 4.

Ten aanzien van het „Statuut” meent uw commissie, dat het tijd wordt, dat deze nu al jaren slepende zaak tot een afronding komt.

- ad 8. Uw commissie betreurt het, dat er zo weinig overleg en contact mogelijk blijkt via het „Gereformeerde Zendingsoverleg” en zou graag zien, dat deputaten dit overleg trachten te stimuleren waar mogelijk.

Voorstellen.

Uw commissie stelt voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
2. de voorzitter van deputaten te benoemen door de generale synode;
3. opnieuw een deputaat-eerste en een deputaat-tweede penningmeester te benoemen met een secundus;
4. opnieuw de secretaris tot deputaat te benoemen;
5. opnieuw een adviseur te benoemen;
6. de samenwerking met de kerk van Leeuwarden goed te keuren;
7. onder voorbehoud dat de uitzending geëffectueerd kan worden, de samenwerking met de kerk van Leiden goed te keuren;
8. inzake de door de vorige synode aanvaarde „Konsepakte van samenwerking” uit te spreken dat deputaten opnieuw het overleg met die Zendingdeputate van die Geref. Kerk in Zuid-Afrika zullen openen om de Geref. Vendakerk bij de samenwerking te betrekken;
9. de kerken op te roepen tot gebed om nieuwe zendingsarbeiders, opdat de arbeid op de zendingsterreinen gecontinueerd moge worden;
10. het streefbedrag op basis van de ingediende begrotingen voor de jaren 1975, 1976 en 1977 vast te stellen op resp. f 9,50, f 10,30 en f 11,10 inclusief het streefbedrag voor collekten/omslagen, resp. f 5,40, f 6,20 en f 7,—;
11. het voorstel van deputaten om „deputaten te ontheffen van de verplichting tot participatie in het kerkelijk bureau en de centrale kas” niet over te nemen, maar:
  - a. deputaten kerkelijk bureau op te dragen om, in overleg met zendingsdeputaten, waterdichte garanties te scheppen om te voorkomen dat er weer eenzelfde — terecht bekritiseerde — situatie ontstaat;
  - b. zendingsdeputaten op te dragen om ten spoedigste na afsluiting van dit overleg opnieuw uitvoering te geven aan het besluit van de generale synode 1971/72, Acta, art. 219 sub 4.

J. Westerink, rapporteur.

BIJLAGE XXV

art. 66

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN GEESTELIJKE VERZORGING MILITAIREN

Deputaten geestelijke verzorging militairen doen hierbij verslag van hun werkzaamheden gedurende de periode 1971-1974.

1. Samenstelling van het deputaatschap

- ds. M. W. Nieuwenhuijze, Mijdrecht, voorzitter;
 ds. C. J. Ph. Sobering, De Krim, secretaris;
 ds. A. Hilbers, Hoogetveen, penningmeester;
 ds. H. W. Eerland, Hilversum;
 I. van der Moien, Loosdrecht.

2. **Vergaderingen**
In bovengenoemde periode hebben deputaten 13 maal vergaderd.
3. **Krijgsmachtpredikanten**
De volgende predikanten onzer kerken zijn thans in vaste dienst, resp. in lang verband werkzaam:
ds. R. J. van Pagée
ds. H. Toorman
ds. C. Langbroek
ds. M. de Boer
ds. E. van Dalen.
In genoemde periode zijn de volgende predikanten als z.g.n. jaarlingen werkzaam (geweest):
ds. J. J. de Jonge, ds. J. W. Maris, ds. W. van Dijk, ds. J. van Dijken jr. en ds. J. Dol.
Als parttime is ds. D. Coppoolse, met goedkeuring van zijn kerkeraad, voor twee dagen in de week ingeschakeld voor de dienst G.V. te Nieuwersluis.
4. **Hoofden van dienst**
Als zodanig fungeren thans:
ds. R. J. van Pagée, hoofdlegerpredikant,
ds. R. C. A. van Voorst Vader, hoofdvluchtmachtpredikant,
ds. H. van Beek, hoofdvluchtpredikant.
5. **C.I.O.M.**
De vergaderingen van het C.I.O.M. (Contact in overheidszaken militairen), welke maandelijks gehouden worden, werden regelmatig bijgewoond door de secretaris van onze deputaten. Dit C.I.O.M. is inmiddels uitgebreid met vertegenwoordigers van een tweetal kerken welke zich bij het C.I.O. hebben aangesloten, te weten de Vrije-Evangelische Gemeenten en de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt B.V. Dit C.I.O.M. kan o.m. beschouwd worden als een kerkelijk adviesorgaan voor de hoofden van dienst. Dezen brengen maandelijks verslag uit van hun werkzaamheden (o.a. personeelsbeleid) en geven informatie van de situatie in de protestants g.v. militairen. Verder treedt dit orgaan bemiddelend en regelend op bij voorkomende moeilijkheden, zowel intern als extern. (In de afgelopen periode heeft het C.I.O.M. zich o.a. beziggehouden met een dreigend conflict met betrekking tot de Nederlandse Gemeente te Seedorf (Did); de moeilijkheden konden bevredigend worden opgelost.
Een andere moeilijke kwestie is de regeling van de volgorde van rangassimilatie, t.w. de bevordering van „majoor” tot „overste” van de daarvoor volgens bepaalde regels in aanmerking komende predikanten, zulks in verband met een door de overheid vastgestelde numerus clausus.
Het C.I.O.M. geeft jaarlijks een schriftelijk verslag van zijn werkzaamheden aan het C.I.O.; op desbetreffend verzoek wordt dit verslag mondeling toegelicht door een tweetal C.I.O.M.-leden. De voorzitter van het C.I.O.M. is, uit hoofde van zijn functie, lid van het C.I.O. en woont de vergaderingen van het C.I.O. bij.
6. **Contact met de deputaten geestelijke verzorging der Gereformeerde Kerken**
Met bovengenoemde deputaten hebben we een vergadering belegd op 4 oktober '71 en zeer uitvoerig gesproken over het Rapport G.V. 1980.
De bespreking, waaraan ook ds. Van Pagée deelnam, spitste zich toe op het punt van de samenwerking met de Rooms-Katholieke g.v. (de zgn. geruisloze integratie). Uit de bespreking bleek dat ook de Gereformeerde deputaten deze integratie (ofschoon daarvan in de praktijk nog weinig sprake is) als een zeer ernstige en betreuwenswaardige zaak beschouwen, die mogelijk afbreuk doet aan het evangelisch karakter van de protestantse g.v. Ds. van Pagée verklaarde zelf ook tegen integratie te zijn en deze zeker niet te zullen bevorderen; ze is echter in de loop der jaren ontstaan, mede wegens een schreeuwend tekort aan personeel, terwijl ook de opdracht van de Overheid om te bezuinigen daarin een grote rol speelt. Gegeven dit feit is door de opstellers van het rapport voorgesteld uit de Rooms-Katholieke en Protestantse geestelijke verzorgers een projectgroep samen te stellen. De bedoeling daarvan is, zich door gezamenlijke studie en discussie te beraden, hoedanig de opdracht der kerk is, welke in de g.v. vervuld dient te worden en om in de gegeven situatie tot een soort werkhypothese te komen. De projectvergaderingen vinden inmiddels regelmatig plaats; enkele C.I.O.M.-leden wonen ze als waarnemers bij. De projectgroep is niet gerechtigd principiële besluiten te nemen t.a.v. de aard van de g.v. Elke geestelijke verzorger heeft de volle mogelijkheid en vrijheid, op eigen verantwoordelijkheid, de opdracht van zijn kerk gestalte te geven in de krijgsmacht.
7. **Rekruten**
Op deze vergadering verklaarden de Gereformeerde deputaten zich ook accoord met een onzerzijds gedaan voorstel om z.m. gezamenlijk rekrutenavonden te organiseren. Op deze avonden zou het accent vallen op kerkelijke voorlichting t.a.v. de houding tegenover Rooms-Katholieke en Humanistische geestelijke verzorging. Een tweetal deputaten (Geref. en Chr. Geref.) zou de mogelijkheid van de praktische uitwerking ervan onderzoeken. Na ampele overwegingen zijn zij tot de conclusie gekomen dat de uitvoering op grote bezwaren zal stuiten; zij hebben hun mededeputaten geadviseerd deze kerkelijk-pastorale voorlichting aan de eigen predikanten en plaatselijke kerkeraden over te laten.

8. **Handboekje militairen**
Het zgn. Handboekje voor de militairen, dat door onze deputaten aan de kerkeraden beschikbaar werd gesteld, is overbodig geworden. Door het bureau van de hoofdlegerpredikant wordt een soortgelijk boekje verzorgd. Het wordt bij opkomst in militaire dienst via de legerpredikanten aan alle protestantse rekruten ter hand gesteld. Wij hebben hierover onze classicale vertegenwoordigers per rondschriften van maart 1972 ingelicht.
9. **Studie- en documentatiecentrum**
Vanwege de dienst Protestantse g.v. is een studie- en documentatiecentrum opgericht. Het verzamelt lectuur over de verschillende vraagstukken, waarmee de g.v. te maken heeft. Het verstrekt aan de legerpredikanten uittreksels van verschenen boeken en afschriften van artikelen over actuele onderwerpen. De legerpredikanten kunnen daarvan gebruik maken op de uren g.v. Ook onze deputaten mogen van dit centrum gebruik maken en ontvangen de uitgaven per abonnement.
10. **Samenwerking met commissie Enschedé**
In Enschedé is een commissie gevormd uit leden van de Gereformeerde kerk vrijgemaakt b.v. en leden van onze kerk. Deze commissie heeft ten doel contact te leggen en te onderhouden met de dienstplichtigen en gezinnen van beroepsmilitairen in Duitsland, die tot de eigen kerk(en) behoren. Twee keer per jaar maakt een deputatie van ambtsdragers, waaronder meestal twee predikanten, een rondreis langs de legerplaatsen. Zij ontvangen daarbij de volle medewerking van de daar aanwezige legerpredikanten. Een eerste rapport van deze commissie hebben wij aan al onze kerkeraden gezonden met verzoek aan deze commissie de nodige informatie te verstrekken betreffende de leden van hun gemeente, die zich in militair verband in Duitsland bevinden. Na samenspreking met de deelnemende Chr. Geref. leden hebben wij besloten met deze commissie samen te werken en haar volledige steun te verlenen. Eén onzer deputaten woont de vergaderingen van deze commissie bij als contactpersoon. In het najaar 1973 heeft hij ook aan de rondreis deelgenomen. Uit zijn ervaringen alsook uit meerdere ontvangen rapporten van deze commissie zijn wij ervan overtuigd, dat deze contacten in het algemeen door betrokkenen op grote prijs worden gesteld en in een door hen gevoeld gemis voorzien. Wij hebben de indruk dat zij zeer nodig, nuttig en vruchtbaar zijn, zowel in de huidige omstandigheden van deze kerkleden, alsook met het oog op hun latere terugkeer naar Nederland.
11. **Concept-regeling (K.O., bijlage XLVII, art. 6)**
Deputaten zijn van mening dat de bestaande concept-regeling voor de kerkelijke positie van de krijgsmachtspredikanten onzer kerken niet meer op de huidige situatie is afgestemd en dat herziening ervan nodig is. Als bijlage bieden wij u een nieuwe concept-regeling aan, te uwer overweging. Ter toelichting zij vermeld dat par. 4 van de oude regeling, betr. terugroeping van de predikant in geval van nood van de gemeente, is weggelaten. Bij informatie is ons gebleken dat het niet zal worden toegestaan dat een predikant, aan wie de zorg voor een bepaald krijgsmachtsonderdeel is opgedragen, dit onderdeel in de steek laat terwille van een noodsituatie in de gemeente. In zulk een geval dient de betreffende kerk, middels burger-collega's, b.v. de consulent, de nodige hulp te ontvangen. Indien de nood der gemeente verband houdt met een dreigende of werkelijke oorlogstoestand ligt het voor de hand dat de plaats van de krijgsmachtspredikant niet bij zijn gemeente, maar bij zijn krijgsmachtsonderdeel is.
12. **In het algemeen**
Ook in de afgelopen drie jaren heeft de behartiging van de protestantse geestelijke verzorging van militairen voortgang gevonden. De omstandigheden, waaronder zulks gebeuren moest, zijn door de algemene mentaliteitsverandering buiten en binnen de krijgsmacht moeilijker geworden. Het accent is zwaarder komen te liggen op de instelling en aanpak van de individuele geestelijke verzorger. Gelukkig genieten de krijgsmachtspredikanten nog de volle gelegenheid en vrijheid de boodschap van het evangelie te laten doorklinken op de wijze zoals de kerk dat van hen verwacht. Wij kunnen u verzekeren dat met name de predikanten van onze kerken binnen de krijgsmacht een positief geluid laten horen en met zegen hun werk verrichten. Het is ons meerdere malen ter ore gekomen dat hun arbeid gewaardeerd en gerespecteerd wordt. Wij bevelen hen en hun werk in de voorbede der kerken aan.
13. **Voorstellen**
Wij verzoeken uw vergadering zich uit te spreken
a. over de handelingen der deputaten
b. over de nieuwe concept-regeling en
c. opnieuw deputaten te benoemen.

C. J. Ph. Sobering, secretaris.

K.O., bijlage XLVII, art. 6

Concept-regeling voor de kerkelijke positie van predikanten, belast met de geestelijke verzorging van militairen.

1. Een dienaar des Woords, op voordracht van de deputaten geestelijke verzorging militairen, door de Overheid benoemd tot geestelijke verzorger in de krijgsmacht, blijft verbonden aan de gemeente, die hem voor deze dienst ter beschikking stelt.
2. In het geval de benoeming door de Overheid geschiedt voor een periode van ongeveer één jaar actieve dienst, blijft de predikant zodanig aan de gemeente verbonden, dat hij

na genoemde periode als regel in de eigen gemeente dient terug te keren en aldaar zijn dienst voor nog minstens één jaar dient voort te zetten. Het gezin van de predikant behoudt gedurende die tijd recht op een vrije ambtswoning.

De kerkeraad van de betrokken gemeente kan een beroep doen op predikanten onzer kerken, in het bijzonder op die van de eigen classis, resp. particuliere synode, ter voorziening in de dienst des Woords en op de consulent voor het verrichten van de nodige werkzaamheden in de gemeente.

Bij eventueel later herhaalde oproep om voor enkele weken hulp te verlenen aan de dienst der geestelijke verzorging van militairen, dient de overheidsuitkering als neveninkomsten van de predikant te worden beschouwd.

3. In het geval een predikant, met toestemming van zijn kerkeraad en van deputaten zich voor meerdere jaren verbindt tot de dienst der geestelijke verzorging in de krijgsmacht, blijft hij verbonden aan de gemeente, die hem daartoe beschikbaar stelt. Echter de kerkeraad is dan, vanaf de dag van zijn indiensttreding bij de Overheid, ontslagen van alle financiële verplichtingen, zoals die in de beroepsbrief, of op andere wijze, waren vastgesteld en kan tot beroeping van een andere dienaar des Woords overgaan.
4. Wanneer een predikant, als in sub 3 bedoeld, terugkeert uit zijn dienst aan de krijgsmacht en inmiddels (nog) geen beroeping van een gemeente heeft verkregen, zal de classis van de gemeente, waarmee hij is verbonden, een nadere regeling treffen voor zijn onderhoud en dat van zijn gezin, geldig tot zijn bevestiging in een andere gemeente. De classis heeft het recht een beroep te doen op de particuliere synoden om van hen financiële steun te ontvangen, omdat geacht kan worden, dat een geestelijke verzorger van militairen zijn dienst als zodanig verricht namens al onze kerken.
5. Tijdens zijn dienst als geestelijk verzorger van militairen is de predikant verplicht contact te onderhouden met de betrokken generale deputaten onzer kerken en aan deze minstens tweemaal per jaar schriftelijk rapport uit te brengen over zijn arbeid. Inzake zijn leer en leven staat hij onder toezicht van de kerkeraad van de gemeente, waar hij als lid is ingeschreven.
6. De betrokken predikant ontvangt, indien hij om redenen, genoemd in art. 13 K.O. ongeschikt wordt voor de uitoefening van zijn dienstwerk, emeritaat in overeenstemming met hetgeen in dit artikel is bepaald. Hem wordt, volgens de daarvoor geldende regels, een uitkering verleend, eventueel verminderd met het bedrag, dat hij in dat geval ontvangt uit hoofde van zijn dienst in de geestelijke verzorging van de militairen.

BIJLAGE XXVI
art. 66

**RAPPORT IV VAN COMMISSIE VI - INZAKE DE GEESTELIJKE
VERZORGING MILITAIREN**

1. **Krijgsmachtpredikanten.**
Uw commissie constateerde dat naast de legerpredikant in vaste dienst resp. in lang verband, soms meerdere jaarlingen tegelijk in dienst zijn. Bij informatie is gebleken, dat deputaten niet op eigen initiatief tot deze uitbreiding overgaan, maar alleen op een desbetreffend verzoek van de hoofdlegerpredikant. Dankbaarheid mag in dit verband uitgesproken worden voor de grote waardering, die er is voor het werk van onze legerpredikanten.
2. **Contact met de Gereformeerde deputaten.**
Gezien de huidige politieke samenstelling van de regering wordt de situatie voor de geestelijke verzorging van de militairen steeds moeilijker. Het is uw commissie gebleken, dat deputaten doen wat gedaan kan worden om ook voor de toekomst het eigen karakter der geestelijke verzorging te waarborgen.
3. **Rekruten.**
Uw commissie acht het noodzakelijk, dat de a.s. rekruten wel voorlichting krijgen ten aanzien van de Rooms-katholieke en Humanistische geestelijke verzorging. Terecht zien deputaten — nu de mogelijkheid tot het houden van rekrutendagen vervallen is — hier een taak voor de plaatselijke kerkeraden. Uw commissie is echter van oordeel, dat deputaten de taak hebben, om de kerkeraden dienaangaande te adviseren en te informeren.
4. **Samenwerking met de commissie-Enschede.**
Uw commissie heeft grote waardering voor het initiatief van de commissie-Enschede en is van oordeel, dat deputaten terecht hebben besloten tot samenwerking en steunverlening, omdat hier een leemte wordt opgevuld. De uitgaven van deputaten, die met deze uitbreiding van het werk verband houden, acht uw commissie dan ook ten volle verantwoord.
5. **Financiën.**
Het heeft uw commissie bevreemd, dat deputaten eerst eind 1973 gehoor hebben gegeven aan de opdracht van de generale synode 1971/72, hun kas voor 1 januari 1972 over te dragen aan de quaestor van de generale synode (zie Acta G.S. 1971/72, art. 96, sub 8).
6. **Concept-regeling.**
Uw commissie nam kennis van het voorstel van deputaten om te komen tot een nieuwe concept-regeling voor de kerkelijke positie van predikanten, belast met de geestelijke

verzorging van militairen. Zij kan dit voorstel overnemen, gezien de motivering van deputaten en gezien het feit, dat de oude regeling niets zegt over de positie van de zogenaamde jaarlingen. Deze positie is geregeld in een nieuw artikel 2, dat naar de mening van de commissie juist geformuleerd is. Het lijkt uw commissie terecht, dat het oude artikel 4 is vervallen.

Ten aanzien van het voorgestelde artikel 5 heeft uw commissie bedenkingen. Zij is van oordeel, dat het onjuist is, dat in dit artikel — in tegenstelling tot het overeenkomstige artikel in het oude concept — niets meer gezegd wordt over de relatie van de legerpredikant tot de gemeente, waaraan hij verbonden is. Uw commissie stelt daarom voor dit artikel te wijzigen en in tweeën te splitsen, als volgt:

- art. 5: Tijdens zijn dienst als geestelijk verzorger van militairen is de predikant verplicht contact te onderhouden met de betrokken generale deputaten onzer kerken. Van zijn arbeid onder de militairen zal hij minstens tweemaal per jaar, zowel aan de kerkeraad sub 3 genoemd als aan de deputaten schriftelijk rapport uitbrengen.
- art. 6: Wanneer de legerpredikant, met goedvinden van zijn kerkeraad en de deputaten, zijn woonplaats heeft buiten het ressort van de kerk waaraan hij verbonden is, dan dienen, in geval hij zondigt ten opzichte van leer en leven, de kerkeraad van genoemde kerk en de kerkeraad van de gemeente, waar hij als lid staat ingeschreven samen te werken en hem te behandelen volgens de kerkelijke bepalingen. Ressorteren beide kerken onder verschillende classes, dan dienen eventueel deze classes samen te werken.
- art. 7: Wordt art. 6 in het voorstel van deputaten.
7. Uw commissie kreeg ook te behandelen ingekomen stuk 10.05 een schrijven van de Koninklijke Nederlandse Militaire Bond PRO REGE. In dit schrijven herinnert de bond eraan, dat hij op 30 oktober 1974 zijn honderd-jarig bestaan hoopt te herdenken. In dit verband heeft hij de plaatselijke kerken gevraagd, het werk van de bond op zondag 27 oktober 1974 te gedenken in de dienst der gebeden. Hij vraagt nu aan de synode, dit verzoek bij de kerken te willen aanbevelen, gepaard gaande met een eventuele aanbeveling voor een gift of een eenmalige jubileumkollekte.
- Uw commissie wil dit verzoek graag overnemen, gezien de grote betekenis, die het werk van de Bond Pro Rege in het verleden voor onze militairen heeft gehad en vandaag nog heeft. Nu de plaatselijke kerken rechtstreeks een dergelijk verzoek hebben ontvangen, zou de synode kunnen volstaan met een adhaesiebetuiging, die door de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen ter kennis wordt gebracht aan de kerken.
8. Voorstellen:
Uw commissie stelt voor:
1. de handelingen van deputaten goed te keuren, met inachtneming van de sub 5 gemaakte opmerking en hen te danken voor hun arbeid;
  2. deputaten op te dragen de kerkeraden van advies te dienen inzake de voorlichting van de a.s. rekruten ten aanzien van de geestelijke verzorging van Rooms-katholieke en Humanistische zijde;
  3. de nieuwe concept-regeling voor de kerkelijke positie van predikanten, belast met de geestelijke verzorging van militairen, vast te stellen, na het aanbrengen van de door de commissie voorgestelde wijzigingen;
  4. het verzoek van de Koninklijke Nederlandse Militaire Bond Pro Rege (ingekomen stuk 10.05) om bij de plaatselijke kerken aan te bevelen op zondag 27 oktober 1974 het werk van de bond in het gebed te gedenken,
    - a. te aanvaarden
    - b. hiervan kennis te doen geven aan de kerken door deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen
    - c. hiervan mededeling te doen aan de K.N.M.B. Pro Rege;
  5. opnieuw deputaten te benoemen.

J. Westerink, rapporteur.

BIJLAGE XXVII art. 67

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE CORRESPONDENTIE MET DE HOGE OVERHEID

Deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid hebben de eer u het volgende te rapporteren.

1. Samenstelling en werkwijze

Door de generale synode van Rotterdam 1971 werden tot deputaten benoemd prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorzitter; mr. dr. C. J. Verplanke, secretaris; ds. D. Biesma jr.; C. N. van Dis jr. en prof. dr. W. van 't Spijker en als secundi: ds. I. de Bruyne en prof. dr. J. van Genderen. De positie der secundi is deputaten overigens niet geheel duidelijk. Treden zij eerst op, indien een primus tussentijds bedankt of overlijdt? Treden zij op als secundi voor bepaalde of voor alle primi? En indien het laatste het geval is, in welke volgorde moeten zij dan worden ingeschakeld?

Deputaten kwamen in de verslagperiode, welke werd afgesloten op 1 april 1974, vijfmaal bijeen.

2. Contact in Overheidszaken

Door de generale synode van Rotterdam 1971 werd als gedelegeerde in het Contact in Overheidszaken aangewezen mr. dr. C. J. Verplanke, die intussen door het C.I.O. werd benoemd tot één der beide assessoren in het moderamen. In de verslagperiode kwam het C.I.O. negen maal bijeen.

Van de vraagstukken, die in het C.I.O. werden behandeld, kunnen worden genoemd, behalve de rapportages van de C.I.O.-commissies voor de inrichtingen van het ministerie van Justitie en voor de militairen:

- a. het nieuwe ontwerp van Wet op de lijkbezorging, dat aanleiding gaf er bij de Kamercommissie op aan te dringen in de wet zodanige garanties op te nemen, dat hij die zijn lijk niet wenst te laten cremieren niet de kans loopt, dat bij het ruimen van zijn graf de overblijfselen van zijn lijk alsnog worden gecremeerd;
- b. de vrijlating van de drie van Breda, waarbij de meningen echter zozeer verdeeld bleken, dat geen gemeenschappelijke actie kon worden ondernomen;
- c. de wet van 10 september 1853, regelende het toezicht op de kerkgenootschappen, welke, mede in verband met het feit, dat zij de kerken noopt zich bij haar instituering schriftelijk bij de regering te melden zonder dat daaraan overigens enig rechtsgevolg kan worden ontleend en zij voorts tal van anachronismen bevat, aanleiding gaf de aandacht van de Regeringscommissaris voor de Grondwetsherziening te vestigen op art. 1, eerste lid, der wet, opdat de daarin gegarandeerde vrijheid voor de kerken, haar eigen zaken te regelen, in de Grondwet zou worden opgenomen, waarna wellicht de gehele wet op de helling komt en verder overleg tussen regering en C.I.O. daarover kan plaats vinden.
- d. De wenselijkheid, de nieuwe fusiebepalingen van boek II B.W. ook te laten gelden voor de kerken, opdat, indien men zulks wenst, moeilijkheden met ingewikkelde contracten inzake overdracht van schuldvorderingen, met kennisgeving aan crediteuren enz. kunnen worden voorkomen. Deputaten besloten aan dit streven adhesie te betuigen, opdat het de kerken vrij sta òf gemeenten op te heffen en de goederen en schulden aan een andere gemeente over te dragen (gelijk in Amsterdam is gebeurd) òf de in juridisch opzicht eenvoudiger weg van fusie te kiezen;
- e. de wenselijkheid te komen tot opheffing van de bepaling, dat predikanten niet onder de sociale verzekeringswetgeving mogen vallen. Deputaten besloten hieraan adhesie te betuigen, omdat het een zaak van intern kerkrecht en niet van publiek recht behoort te zijn, of een gemeente haar predikant verzekeringsplichtig wil laten zijn;
- f. de contacten met het ministerie van Verkeer en Waterstaat over ontheffingsbepalingen voor predikanten met betrekking tot het rijverbod op zondag en met het ministerie van Economische Zaken over de gevolgen van de benzinedistributie voor predikanten en andere kerkelijke werkers.

Tot het C.I.O. zijn in verslagperiode toegetreden de Geref. Kerken (vrijgemaakt buiten verband), zodat thans in het Contact behalve vorengenoemde en onze Kerken, participeren de Ned. Herv. Kerk, de Geref. Kerken, de Ev. Luth. Kerk, de Doopsgezinde Broederschap, de Remonstrantse Broederschap, de Oud-Kath. Kerk, de Bond van Vrije Ev. Gemeenten en de Unie van Baptisten Gemeenten, terwijl de R.K. kerk met een waarnemer vertegenwoordigd is als zaken aan de orde zijn die alle Nederlandse kerken aangaan.

3. Werkzaamheden van Deputaten

Deputaten hielden zich in hun vergaderingen allereerst bezig met wat hun door de gedelegeerde in het C.I.O. werd gerapporteerd. Voorts kwamen o.m. de volgende zaken aan de orde:

- a. een verzoek van de Adviescommissie Zedelijkheidswetgeving om het oordeel van deputaten over de strafbaarstelling van een aantal zedendelicten. In het daarop gegeven antwoord is het uitgangspunt genomen in het zevende gebod naar de verklaring van Zondag 41 H.C.;
- b. het initiatief-voorstel van de Tweede-Kamerleden Van den Doel en mej. Goudsmit tot een zodanige wijziging van de Zondagswet, dat de plaatselijke Overheid weinig of geen zeggenschap meer zal hebben over het openstellen van (semi-)gemeentelijke sportvelden, zwembaden enz. op de zondag. Aangezien het C.I.O. hiertegen niet wenste te protesteren, omdat hier in de eerste plaats de staatsrechtelijke kwestie van de autonomie der gemeenten geacht werd aanwezig te zijn, hebben deputaten zich zelf tot de Tweede Kamer gericht met een protest, waarin het pleit werd gevoerd voor handhaving van de mogelijkheid, dat de Overheid van een plaatselijke gemeenschap, die de Zondagsrust uit religieuze overwegingen in ere wil houden, daartoe haar privaatrechtelijke bevoegdheden aanwendt;
- c. het ontwerp van Wet afbreking zwangerschap, ingediend door het kabinet-Biesheuvel. Aangezien omtrent het lot van dit wetsontwerp op het tijdstip van vaststelling van dit verslag nog niets bekend was, werd nog geen actie ondernomen. Deputaten blijven terzake diligent;
- d. de start van de Tour de France op zondag. Bij de kerkeraden der gemeenten die metterdaad met de op zondag passerende Tour werden geconfronteerd, werd geïnformeerd of zij daarvan hinder hadden ondervonden en of achteraf bij hun burgemeester diende te worden geprotesteerd. Zulks bleek niet het geval te zijn, zodat

deputaten actie achterwege lieten. Het laten uitgaan van een getuigenis achtten deputaten noch opportuun, omdat de onderhavige Tour de France niet meer te laken valt dan in andere jaren en zij de zondag niet meer ontheiligt dan andere publieke vermakelijkheden, noch tot hun bevoegdheid te behoren, omdat hun taak beperkt is tot het adviseren van plaatselijke kerken en tot het onderhouden van contact met de landelijke Overheid terzake van concrete aangelegenheden;

- e. de voorbereiding van een film over het liefdesleven van Jezus Christus, waarover deputaten zich hebben gewend tot de minister van Buitenlandse Zaken, teneinde hem tot een protest bij de Deense regering te bewegen. Het schrijven van deputaten is gepubliceerd in De Wekker van 2 november 1973.

Deputaten hebben voorts bij de verjaardagen van H.M. Koningin Juliana en H.H.K.K. H.H. Prinses Beatrix en de Prinsen Bernhard en Claus namens de kerken schriftelijke gelukwensen aangeboden. Zij hebben eveneens H.M. Koningin Juliana ter gelegenheid van Haar zilveren Regeringsjubileum op 5 september 1973 namens de kerken schriftelijke gelukwensen aangeboden. Deputaten betreuren overigens, dat geen gelegenheid aan de vertegenwoordigers der Nederlandse kerken werd geboden, persoonlijke gelukwensen aan te bieden.

4. Overige mededelingen

Deputaten ontvingen mededeling van de instituering ener Chr. Geref. Kerk in 's-Hertogenbosch en in Purmerend, van de getroffen regelingen tussen de Chr. Geref. Kerken van Amsterdam-West, -Oost en -Zuid en van de wijziging van de naam der Chr. Geref. Kerk van Rotterdam-Oost/Capelle a/d IJssel.

Aangezien deputaten niet (meer) beschikken over archiefstukken van de jaren voor 1965 konden zij niet voldoen aan de opdracht van de Generale Synode van Rotterdam 1971 deze stukken in het synodale archief te doen opnemen.

5. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- a. de handelingen van deputaten goed te keuren;
- b. opnieuw leden van het deputaatschap te benoemen;
- c. de betekenis van benoeming van secundi (zie hierboven onder 1) nader aan te te geven.

C. J. Verplanke, secretaris.

BIJLAGE XXVIII

art. 68

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN ZEEVARENDEN

Deputaten hebben de eer u het volgende te rapporteren over hun arbeid sedert de synode van 1971 te Rotterdam.

1. Deputaten

De vorige synode benoemde tot deputaten de brs. ds. J. P. Geels, voorzitter; ds. S. Wijnsma, secretaris; dhr. P. Zuidema, penningmeester; dhr. C. van Vliet en dhr. B. P. Oosthoek.

2. Vergaderingen

Sedert de vorige synode vergaderden deputaten negen maal. Daarnaast vonden vergaderingen en samenkomsten plaats met Zeemanswelzijn, De Nederlandse Zeemanscentrale, het bestuur van het zeemanstehuis in Hamburg en de koopvaardijpredikant ds. J. Manni en de kerkeraad van Amsterdam-West.

Deze vergaderingen werden gehouden in Rotterdam, Amsterdam, Den Haag, Hamburg, Amersfoort en Zwolle.

3. Contact met de kerken

Aan de kerkeraden en de classicale deputaten werd, waar nodig, informatie gegeven over het werk van de geestelijke verzorging onder de zeevarenden.

De cartotheek kon zodoende uitstekend worden bijgehouden. De minimum bijdrage werd aan de hand van een begroting door de G.S. vastgesteld op veertig cent per lid/dooplid. Aangezien echter een deel van de kerken — om precies te zijn twintig procent der leden onzer kerken — verzuimde de minimum bijdrage over te maken, werden deputaten genoodzaakt een verzoek te richten aan deputaten financiële zaken voor 1973 een hogere minimum bijdrage te vragen. Een bedrag van 65 cent per lid/dooplid werd toegestaan. Door een tekort over de jaren 1971 en 1972 moest ons deputaatschap een lening sluiten groot tienduizend gulden, welke begin 1974 echter kon worden afgelost.

Inmiddels werd de nieuwe bijdrage vastgesteld op 30 cent per lid/dooplid voor 1974 wegens het terugtrekken van ds. J. Manni als koopvaardijpredikant te Hamburg.

4. Contact met de zeevarenden

Naast de contacten met de zeevarenden via rondzendbrieven, kreeg de koopvaardijpredikant in Hamburg allerlei mogelijkheden in de geestelijke verzorging onder de zeevarenden. Zowel in het zeemanstehuis als aan boord van schepen in de haven ontstonden goede contacten. Toen echter Zeemanswelzijn Nederland de subsidie fors ver-

minderde voor 1973 en eisen stelde op het culturele vlak, die door deputaten niet gehonoreerd konden worden, zoals dans- en kaartavonden, bleef deputaten in overleg met de kerkeraad van Amsterdam-West en ds. J. Manni, niets anders over dan de koopvaardijpredikant terug te roepen. Met ingang van 1 mei 1973 beëindigde ds. J. Manni zijn werk daarop in Hamburg.

5. Lectuur

Gezien de grote belangstelling van de zeevarenden voor allerlei christelijke lectuur, stelden deputaten duizend gulden beschikbaar voor de verspreiding ervan.

6. Ds. J. Manni

Na de nodige voorbereiding werd ds. J. Manni op 2 februari 1971 te Amsterdam-West als koopvaardijpredikant bevestigd door de voorzitter van deputaten ds. J. P. Geels. Op 6 februari vertrok hij met zijn gezin naar Hamburg. Hoewel er duidelijke principiële en financiële afspraken gemaakt waren door deputaten en de Nederlandse zeemanscentrale enerzijds en de stichting Zeemanswelzijn anderzijds en het bestuur van het zeemanstehuis „DE TOP” in Hamburg, bleek reeds spoedig dat er allerlei misverstanden onder de noemer communicatiestoornissen, zich voordeden. Deputaten prijzen zich gelukkig dat het één en ander destijds schriftelijk duidelijk vastgesteld werd, zodat de financiële consequenties hun geen zorg behoefde te baren.

Toen de moeilijkheden — communicatiestoornissen — kwamen, konden deputaten zich beroepen op de regelingen en besluiten met bovengenoemde instanties, die schriftelijk waren vastgelegd, zodat er geen enkele consequentie voor de kerken uit voortkwam.

Toen echter in 1973 de subsidie ingekort werd en Zeemanswelzijn eisen ging stellen — zie artikel 4 — waarmee deputaten niet akkoord gingen, meenden deputaten na een gesprek met de kerkeraad van Amsterdam-West en ds. J. Manni, het werk per 1 mei 1973 in Hamburg te moeten beëindigen. Dankbaar zijn deputaten voor de offerbereidheid van een groot deel van de kerken t.a.v. dit mooie werk onder de zeevarenden. Te betreuren is het dat dit werk moest worden afgesloten.

7. Toekomstig beleid

Het is verre van eenvoudig in dit rapport een visie of beleid te geven betreffende het werk van de geestelijke verzorging onder de zeevarenden. In de laatste maanden van 1973 hebben diverse instanties zich bezig gehouden met de situatie en de ontwikkeling van de koopvaardij in het algemeen en de geestelijke verzorging in het bijzonder.

De Nederlandse Zeemanscentrale heeft zich de vraag gesteld of haar tweeledige doelstelling, t.w. de behartiging van de belangen der zeevarenden zowel op geestelijk als op maatschappelijk gebied niet omgebogen dient te worden, in de zin van een langzamerhand loslaten van de zeemanstehuizen en een meer zich concentreren op de geestelijke zorg.

Reden daartoe zou o.a. zijn:

- a. de sluiting van een aantal zeemanstehuizen in het buitenland (Liverpool, Londen, Hamburg);
- b. de reducering, resp. beëindiging van subsidies van de stichting Zeemanswelzijn Nederland t.b.v. de resterende tehuizen/overige activiteiten van de N.Z.C.;
- c. de aan deze ontwikkeling ten grondslag liggende omstandigheden, zoals wijzigingen in de scheepvaartstructuur, toenemende maatschappelijke zorg van de Overheid, afnemend begrip voor particulier initiatief;
- d. de beperkte financiële (liquide) middelen van de N.Z.C.

Deputaten zijn van mening dat één en ander een gerichte doordenking vraagt t.a.v. het beleid voor de toekomst.

8. Begroting en voorstellen

Deputaten verzoeken de generale synode de begroting ad 10 cent per lid/dooplid goed te keuren evenals de handelingen van deputaten.

Ds. S. Wijnsma, secretaris.

BIJLAGE XXIX

art. 68

RAPPORT III VAN COMMISSIE VI - INZAKE GEESTELIJKE VERZORGING VAN ZEEVARENDEN

Algemeen

Uw commissie meent te moeten opmerken, dat het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van zeevarenden bijzonder vaag is en veel vragen oproept, al heeft zij er begrip voor, dat deze deputaten voor een moeilijke situatie zijn geplaagd door het feit, dat zij hun koopvaardijpredikant moesten terugroepen per 1 mei 1973.

Verder heeft uw commissie de volgende opmerkingen:

- ad 1. Van de deputaten is in deze zomer tijdens zijn vakantie plotseling overleden br. C. van Vliet.

Uw commissie is van mening, dat gezien het teruglopen van de werkzaamheden, het aantal deputaten tot een minimum verminderd zou kunnen worden, nl. tot drie. Wanneer de synode deze gedachte overneemt, dient art. 2 van de instructie van deze deputaten dienovereenkomstig gewijzigd te worden.

- ad 3. Uw commissie is van oordeel, dat voor dit werk geen classicale deputaten nodig zijn, een gedachte, die door de voorzitter van deputaten wordt gedeeld. Tevens heeft uw commissie zich afgevraagd, waarom deputaten voor 1974 hun bijdrage hebben vastgesteld op 30 ct. per lid en dooplid. Gezien de omvang van het werk sinds 1 mei 1973 lijkt dit te hoog.
- ad 4. Het is een goede gedachte van deputaten, om door middel van rondzendbrieven een regelmatig contact te blijven onderhouden met de zeevarenden, vooral nu dit zo ongeveer het enige middel tot contact is daar onze kerken geen koopvaardijpredikant hebben en de zeemanstehuizen het één na het ander gesloten worden.
- ad 6. Uw commissie is van mening, dat jegens ds. Manni waardering moet worden uitgesproken voor zijn persoonlijke inzet; dat hoewel de gehele gang van zaken te betreuren valt, deputaten terecht in deze situatie ds. Manni hebben teruggestroepen; dat betwijfeld moet worden of ds. Manni wel voldoende door deputaten begeleid is; en dat de vraag gesteld kan worden — gezien de opmerkingen in het rapport van de commissie, die deze zaak behandelde ter G.S. 1971/'72 (zie Acta, p. 345) — of deze betreurenswaardige gang van zaken niet had kunnen worden voorkomen.
- ad 7. Door informatie is uw commissie gebleken, dat de werkzaamheden van deputaten momenteel omvatten het onderhouden van schriftelijke contacten met onze zeevarenden, en contact met de Zeemanscentrale en het hospitaalkerkschip „de Hoop”. Voor een koopvaardijpredikant ziet men geen mogelijkheden meer.
- ad 8. Uw commissie wijst er op, dat een financieel overzicht over de jaren 1971/'73 ontbreekt. De begroting acht zij gezien het voorgaande een slag in de lucht. Daarom stelt zij voor de begroting ad 10 ct. per lid en dooplid niet over te nemen, maar deputaten op te dragen hun kas over te dragen aan de quaestor van de generale synode.

Voorstellen.

Resumerend stelt uw commissie het volgende voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren met inachtneming van de gemaakte opmerkingen;
2. uit te spreken, dat het bestaan van classicale deputaten voor de geestelijke verzorging van zeevarenden niet nodig wordt geacht;
3. deputaten op te dragen hun kas vóór 1 januari 1975 over te dragen aan de quaestor van de generale synode en hun de bevoegdheid te geven hun uitgaven bij de quaestor te declareren;
4. drie deputaten te benoemen en de instructie van deputaten, art. 2, dienovereenkomstig te wijzigen.

J. Westerink, rapporteur.

BIJLAGE XXX
art. 69, 117

RAPPORT III VAN COMMISSIE IV BETREFFENDE INSTRUCTIE 8.13

Overwegingen

Blijkens de aanhef heeft deze instructie tot achtergrond de recente ontwikkelingen in de huwelijkswetgeving. Sinds de Wet van 1 oktober 1971 (Staatsblad 438) is echtscheiding mogelijk:

1. op gemeenschappelijk verzoek, indien het verzoek is gegrond op beider oordeel dat het huwelijk duurzaam is ontwricht (B.W. art. 150 en 154 lid 1);
2. op vordering van één der echtgenoten tenzij:
  - a. de duurzame ontwrichting van het huwelijk in overwegende mate te wijten is aan de eiser en tevens:
  - b. de andere echtgenoot zich tegen de vordering verweert (art. 152);
3. op vordering van één der echtgenoten na scheiding van tafel en bed na 3 of 1 jaar, tenzij er een verzoening heeft plaats gehad die is gepubliceerd of ingeschreven (art. 179);
4. op gemeenschappelijk verzoek na scheiding van tafel en bed (zonder dat de eis van duurzame ontwrichting van het huwelijk wordt gesteld), maar in feite wordt deze eis van gesteld, omdat art. 169 bepaalt: „scheiding van tafel en bed kan worden gevorderd, onderscheidenlijk verzocht, op dezelfde grond en op dezelfde wijze als echtscheiding”. Uw commissie is van mening dat hierdoor in de huwelijkswetgeving een grond tot echtscheiding wordt aangegeven, die ruimer is dan de grond waarop de Heilige Schrift echtscheiding geoorloofd acht (zie rapport deputaten voor de bestudering van de kerkelijke houding inzake echtscheiding en tweede huwelijk Acta G.S. 1959 blz. 199 e.v.).

Wanneer de P.S. van het Oosten in instructie 8.13 sub a. de generale synode in overweging geeft, „of dit geen aanleiding geeft om bij de overheid een protest te laten horen”, meent uw commissie te moeten opmerken dat het nu wel wat laat is om een eventueel protest te doen uitgaan, temeer daar deputaten correspondentie met de Hoge Overheid in hun rapport aan de vorige generale synode vermeldden dat de wijziging der echtscheidingswetgeving hun aandacht had (Acta G.S. '71-'72 blz. 154 sub 4).

Wat instructie 8.13 sub b betreft is uw commissie van mening dat de nieuwe echtscheidingswetgeving inderdaad consequenties heeft voor de te volgen kerkelijke gedragslijn in dezen. Veel meer dan tot dusver heeft de kerk de roeping in voorkomende gevallen de grond tot echtscheiding zelfstandig te beoordelen naar de normen van de Heilige Schrift.

Art. 70 K.O. sub 4a zal daartoe gewijzigd behoren te worden.

Voorstel

Uw commissie stelt u voor de volgende beslissing te nemen:

de generale synode,

kennis genomen hebbend van instructie 8.13,

konstaterend dat in de huidige huwelijkswetgeving een grond tot echtscheiding wordt aan-gegeven, die als zodanig niet in overeenstemming is met het Woord van God,

overwegend a. dat het nu te laat is om bij de overheid alsnog een protest te laten horen, b. dat de kerk veel meer dan tot dusver de roeping heeft de grond tot echtscheiding zelf-standig te beoordelen naar de normen van de Heilige Schrift,

Besluit

Art. 70 K.O. sub 4a zodanig te wijzigen dat nu gelezen wordt:

„Hoewel de kerk de beslissing van de overheid in echtscheidingsgevallen voor wat de rechtsgevolgen daarvan aangaat, heeft te erkennen is het de roeping der kerk de grond van elke echtscheiding zelfstandig te beoordelen naar de normen van de Heilige Schrift” en **spreekt uit**, dat hiermee aan instructie 8.13 is voldaan.

J. Brons, rapporteur.

BIJLAGE XXXI

art. 72

**RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING
VAN LICHAAMELIJK EN GEESTELIJK GEHANDICAPTEN**

Deputaten voor de geestelijke verzorging van lichamelijk en geestelijk gehandicapten hebben de eer, u het volgende te rapporteren:

1. Samenstelling

Het deputaatschap is samengesteld uit de broeders ds. C. Langbroek, voorzitter; A. van der Kruk, secretaris; H. van Doornen, penningmeester; ds. A. van der Veer en J. A. Zilvoid.

2. Vergaderingen

Sedert de generale synode 1971/'72 kwamen uw deputaten twaalf maal bijeen en wel op 25 februari, 6 april, 18 april, 12 juni, 26 oktober 1972; 19 januari, 6 april, 8 juni, 12 oktober 1973; 2 januari, 18 januari en 26 april 1974.

Negen vergaderingen werden gevolgd door gecombineerde vergaderingen met de deputaten voor de bearbeiding van doven van de Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken. Verder had een bespreking plaats met de kerkeraad van Rotterdam-Centrum, een deputatie van de Ned. Chr. Bond van Doven en met de hoogleraar kerkrecht.

3. Algemeen

Deputaten moesten zich in hun arbeid beperken tot de doven en de verstandelijk ge-handicapten.

Op beide terreinen is een sterke groei in de ontwikkeling van de sociaal-maatschappe-lijke zorg, waarbij de geestelijke verzorging niet achter mag blijven. Bij deze ontwikkeling wordt steeds meer de behoefte gevoeld aan coördinatie en instructie door middel van richtinggevend materiaal voor voorgangers en plaatselijke commissies. Op beide terreinen zowel voor doven als voor verstandelijk gehandicapten, worden pogingen in het werk gesteld om door middel van een enquête te inventariseren, van waaruit men hoopt te kunnen komen tot het samenstellen van gerichte adviezen, leidraden enz. Voor het terrein van de doven werd hiertoe overgegaan door de gezamenlijke depu-taten en de Ned. Chr. Bond van Doven (in overleg met de werkgroep van voorgangers). Voor de verstandelijk gehandicapten werd initiatief genomen door het Protestants Chr. Centrum voor de zorg aan geestelijk en lichamelijk gehandicapten, waarvan de landelijke Vereniging „Philadelphia” deel uitmaakt.

4. Doven

a. Geestelijk verzorger

Door de generale synode van 1971/'72 daartoe gemachtigd hebben deputaten de kerk van Rotterdam-Centrum bereid gevonden broeder P. J. Madern te benoemen tot geestelijk verzorger in volledige dienst, welke opdracht door hem werd aanvaard met ingang van 1 mei 1972. Br. Madern, die zich voorbereidde op het examen Art. 8 K.O., slaagde op 28 maart 1973 voor het preparatoir examen. Hierop volgde een beroep als predikant met bijzondere opdracht voor het werk onder doven, uitgebracht door de Kerk van Rotterdam-Centrum, welk beroep door br. Madern werd aangenomen.

Na het peremptoir examen in de classis Rotterdam op 4 mei 1973 en het uitreiken van de lastbrief verbond ds. Madern zich aan zijn arbeid in een drukbezochte dienst op 24 mei 1973, gehouden in het kerkgebouw van de kerk te Rotterdam-Centrum. De be-vestiging geschiedde door ds. I. de Bruijne. Ongeveer 180 dove broeders en zusters uit het gehele land en uit verschillende kerken woonden deze indrukwekkende dienst bij. Ds. Madern heeft zich voor dit werk, dat hem reeds bekend was, met volle kracht ingezet. Naast pastorale zorg in huis- en ziekenbezoeken, voorgaan in diensten voor doven en

gecombineerde diensten voor doven en horenden, leiden van begrafenissen, bevestigen van huwelijken, houden van catechisaties en bijbelkringen, werkte ds. Madern samen met ds. P. L. Schuddebeurs, predikant voor doven van de Gereformeerde Kerken, en sedert kort eveneens met de onlangs bevestigde ds. F. A. L. Franken van de Hervormde Kerk. In overleg met gezamenlijke deputaten en de Ned. Chr. Bond van Doven werd ds. Madern aangewezen tot geestelijk verzorger van het door ruim honderd bejaarde doven bewoonde tehuis „De Gelderhorst” te Ede, dat op 30 april 1972 officieel geopend werd.

Deputaten hebben grote waardering voor het vele werk dat ds. Madern ten behoeve van de doven (vroeger aangeduid als doofstommen) verricht. Een arbeid, die naar lichaam en geest veel energie, begrip, liefde en toewijding vraagt.

Zijn driemaandelijksse rapporten geven deputaten een goed inzicht in de werkzaamheden. In de loop van 1974 hoopt ds. Madern zich in Scherpenzeel te vestigen.

Op 31 maart 1974 werd in de vacature van een Hervormde dovenpredikant voorzien door de bevestiging van ds. F. A. L. Franken, voorheen predikant te Woubrugge. Na een vacante periode van ruim twee jaar, waarin de predikanten Schuddebeurs en Madern in bijzondere gevallen als consulenten waarnamen, zijn er thans drie predikanten met speciale opdracht voor het landelijke werk ten behoeve van doven, die gezamenlijk de ca. 2400 kerkelijke doven in Nederland onder hun pastorale zorg hebben.

b. Samenwerking

Door de benoeming van ds. Madern kreeg de samenwerking met Gereformeerde deputaten meer inhoud, evenals dit het geval is met de Hervormde commissie door de benoeming van ds. Franken.

Deputaten vergaderen eenmaal per kwartaal gezamenlijk, terwijl de predikanten maandelijks voor bespreking van hun werk bijeen komen.

Aan een aanvankelijke vorm van werkverdeling, die vóór de benoeming van ds. Madern tussen Hervormde en Gereformeerde deputaten bestond, kon door de vacature in Hervormde kring geen uitvoering worden gegeven. Na de benoeming van ds. Madern werd uw deputaten gevraagd, mede aan deze werkverdeling hun bijdrage te leveren, waarop deputaten, in afwachting van goedkeuring door de generale synode, positief hebben gereageerd. Nu in de vacature van een Hervormd predikant is voorzien kan de concept-overeenkomst van samenwerking waaraan de Hervormde en Gereformeerde synode reeds hun goedkeuring hechtten en die van onze synode wordt gevraagd leiden tot een werkverdeling, die uit praktisch en financieel oogpunt onontbeerlijk is.

Uw deputaten menen, dat de in bijlage omschreven vorm van samenwerking, gelet op het bijzondere karakter van deze arbeid, mogelijk en verantwoord is. Zij zien hier een stap op de weg, in hun instructie geweest: „... het zoeken van wegen, waarlangs de interkerkelijke samenwerking op basis van Schrift en belijdenis in de uitvoering van dit werk kan worden gerealiseerd”.

c. Nederl. Chr. Bond van Doven

Wat betreft de Ned. Chr. Bond van Doven willen deputaten niet nalaten te vermelden, dat door zijn initiatieven in de loop der jaren veel is gedaan, waardoor de geestelijke verzorging van doven in ons land vorm heeft gekregen. Onder meer kan genoemd worden het stichten van plaatselijke afdelingen voor doven, het doen houden van godsdienstige samenkomsten en het aantrekken van voorgangers daarvoor. Deze voorgangers, veelal leerkrachten aan doveninstituten, verzamelen zich enkele malen per jaar in een werkgroep, die zich bezig houdt met vragen inzake voor doven bruikbare teksten van liederen, formuleren, vertalingen e.d.

Naast ds. Madern geven aan dit werk ook een aantal Chr. Gereformeerde broeders en zusters hun medewerking, t.w. zr. C. Rip te Rotterdam en de broeders J. Brands te Ermelo, B. Bruining te Rotterdam, A. Schütten te Apeldoorn en B. R. Steenberg te Zoetermeer.

Eind 1973 verleenden deputaten medewerking aan het uitreiken van een eenvoudig dagboekje aan de doven.

5. Verstandelijk gehandicapten

Op dit terrein bestaat een onstuimige groei in de totstandkoming van tehuizen voor gehandicapten, die aandacht vraagt voor de geestelijke verzorging van de bewoners.

Plaatselijk neemt de vorming van interkerkelijke commissies toe en wordt de behoefte aan meer uniformiteit in de antwoorden op vragen van organisatorische, liturgische en kerkordelijke aard groter. Verder doen eigentijdse vragen inzake geestelijke verzorging, prenatale zorg, euthanasie, abortus e.d. met betrekking tot de gehandicapten, de behoefte aan principiële voorlichting door deskundigen zich sterker gevoelen. Deputaten stellen zich voor in voorkomende gevallen een beroep te doen op deskundigen uit eigen kerkelijke kring.

Gezien het feit, dat vrijwel elke predikant geconfronteerd wordt met de geestelijke verzorging van verstandelijk gehandicapten achten deputaten het noodzakelijk, dat in de opleiding van dienaren des Woords aandacht aan deze materie wordt besteed. Nog liever zouden deputaten zien, dat onder toekomstige predikanten behoefte zou bestaan zich op dit bijzondere terrein van geestelijke verzorging meer te bekwamen, teneinde in de toekomst over deskundige krachten voor dit werk te beschikken en eventueel taken van ouderen over te nemen.

In het najaar van 1972 besloten deputaten positief te reageren op een verzoek van „Philadelphia” om medewerking te verlenen aan de totstandkoming van een recreatie-

terrein voor gehandicapten te Beekbergen. Na overleg met deputaten A.D.M.A. werden de kerkeraden opgewekt via een streefbedrag van 50 cent per hoofd een bungalow voor dit doel beschikbaar te stellen. Hierop werd spontaan gereageerd en werd het beoogde doel (f 35.000,—) nagenoeg bereikt.

In overleg met het hoofdbestuur van „Philadelphia” werd aanbieding van het bedrag uitgesteld i.v.m. vertraging in de uitvoering van het project. In afwachting van de afdracht plaatsten deputaten het bedrag op een depositorekening.

6. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- a. goedkeuring te verlenen aan de concept-overeenkomst van samenwerking met deputaten voor de kerkelijke bearbeiding van doven van de Gereformeerde Kerken en de Commissie Pastorale Zorg aan doven van de Raad voor de Herderlijke Zorg van de Ned. Hervormde Kerk;
- b. de begroting voor de volgende jaren goed te keuren;
- c. opnieuw deputaten te benoemen.

A. van der Kruk, secretaris.

OVEREENKOMST VAN SAMENWERKING

De commissie voor de geestelijke verzorging van doven der Nederlandse Hervormde Kerk — hierna te noemen: de Hervormde commissie — de deputaten voor de kerkelijke bearbeiding van doven van de Gereformeerde Kerken in Nederland — hierna te noemen: de Gereformeerde deputaten — en de deputaten voor de geestelijke verzorging van lichamelijke en geestelijk gehandicapten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland — hierna te noemen: de Christelijke Gereformeerde deputaten;

overwegende dat de arbeid van de predikanten die belast zijn met de taak van geestelijk verzorger van de doven der Nederlandse Hervormde Kerk resp. de Gereformeerde Kerken, wordt verzaaid en aan effect verliest doordat beiden het gehele Nederlandse grondgebied tot werkterrein hebben;

overwegende dat, indien vanwege de Christelijke Gereformeerde Kerken een predikant voor de geestelijke verzorging van doven zou worden beroepen, van diens arbeid hetzelfde zou gelden;

overwegende voorts dat aan het werk dezer predikanten en daarmee aan de verzorging der dove gemeenteleden ten goede zou komen, indien het werkterrein geografisch zou worden verdeeld in drie qua omvang van het werk gelijke delen;

zijn onder voorbehoud van goedkeuring door de generale synoden van de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken en de Christelijke Gereformeerde Kerken overeengekomen als volgt:

1. Voor de geestelijke verzorging van de Christelijke Gereformeerde, de Gereformeerde en de Hervormde doven wordt het grondgebied van Nederland in gezamenlijk overleg door de Hervormde commissie, de Christelijke Gereformeerde deputaten en de Gereformeerde deputaten verdeeld in drie qua omvang van het werk gelijke delen.
2. Met de geestelijke verzorging van alle Gereformeerde, Christelijke Gereformeerde en Hervormde doven zal in ieder dezer drie ambtsgebieden belast zijn één predikant, te weten de Gereformeerde, de Hervormde of de Christelijke Gereformeerde geestelijk verzorger, die daartoe in gezamenlijk overleg als onder 1 bedoeld wordt aangewezen.
3. De in punt 1 bedoelde verdeling zal op zodanige wijze aan eventuele veranderingen in de feitelijke omstandigheden worden aangepast, dat de omvang van het werk der predikanten steeds zo gelijk mogelijk is.
4. De predikanten zijn in hun toegewezen ambtsgebied bevoegd tot de volledige ambtsuitoefening in de samenwerkende kerken, onverlet de rechten der plaatselijke kerken en gemeenten.
5. De predikanten rapporteren en zijn voor de vervulling van hun taak verantwoording schuldig aan het college, dat gevormd wordt door de gemeenschappelijke vergadering van de Hervormde commissie, de Gereformeerde deputaten en de Christelijke Gereformeerde deputaten, onverminderd hun verantwoordelijkheid jegens hun eigen kerkelijke instanties.
6. Indien een der predikantsplaatsen vacant raakt, wordt in de vacature geen beroep uitgebracht of toezegging daarvan gedaan, dan nadat de Hervormde commissie en de beide colleges van deputaten daarover overeenstemming hebben bereikt.
7. De predikanten nemen in hun arbeid ten opzichte van elkaar c.q. van de plaatselijke gemeenten en kerken en van derden de volgende regels in acht:
  - a. zij zullen streven naar een zo sterk mogelijke integratie van de doven in het normale kerkelijke leven;
  - b. zij zullen zoveel mogelijk bevorderen dat de bediening van de sacramenten aan doven geschiedt in kerkdiensten voor horenden of in gecombineerde diensten voor doven en horenden;
  - c. zij zullen ernaar streven, dat in plaatsen of rayons waar een zekere concentratie van dove gemeenteleden bestaat, met medewerking van de kerkeraden interkerkelijke commissies worden gevormd, welke onder toezicht van de kerkeraden en geadviseerd door de dovenpredikant de geestelijke verzorging van doven bevorderen;

- d. de predikanten zullen tenminste eenmaal per jaar samenkomen ter uitwisseling van ervaringen en ter bespreking van gemeenschappelijke problemen;
- e. in uitzonderingsgevallen, waarover zij vooraf in goed overleg, rekening houdend met de belangen der betrokkenen, tot overeenstemming zijn gekomen, kunnen predikanten pastorale zorg verlenen aan buiten hun ressort woonachtige dove gemeenteleden;
- f. in dovendiensten, belegd door de Ned. Chr. Bond van Doven, zullen de predikanten alleen in hun eigen ressort voorgaan; uitzonderingen op deze regel betrekken zij in hun periodiek overleg.
8. De Hervormde commissie, de Gereformeerde deputaten en de Chr. Gereformeerde deputaten zullen met het oog op een juiste uitoefening van hun gemeenschappelijke taak tenminste driemaal per jaar in vergadering bijeen komen.
9. Deze overeenkomst wordt aangegaan voor de tijd van twee jaar en wordt, tenzij vóór het verstrijken van die termijn schriftelijk door een der partijen is opgezegd, vervolgens voor een gelijke termijn voortgezet en zo vervolgens.
Deze overeenkomst treedt in werking op een na verkregen synodale goedkeuring nader door partijen te bepalen datum.

Voorburg,

De Commissie voor de geestelijke verzorging van doven der Ned. Herv. Kerk,

w.g. Ds. F. D. Emous,
voorzitter,
w.g. P. J. v. Roon,
secretaris.

De Deputaten voor de geestelijke verzorging van lichamelijke en geestelijk gehandicapten van de Chr. Geref. Kerken in Nederland,

w.g. Ds. C. Langbroek,
voorzitter,
w.g. A. v. d. Kruk,
secretaris.

De Deputaten voor de kerkelijke bearbeiding van doven van de Gereformeerde Kerken in Nederland,

w.g. Ds. P. H. de Kleer,
voorzitter,
w.g. Mr. H. Hoogenkamp,
secretaris.

BIJLAGE XXXII
art. 72

RAPPORT V VAN COMMISSIE V INZAKE GEESTELIJKE VERZORGING VAN LICHAMELIJK EN GEESTELIJK GEHANDICAPTEN

Uw commissie heeft veel waardering voor het omvangrijke werk, dat deputaten hebben verricht.

Vermeld moet worden, dat na het vaststellen en inzenden van het deputaten-rapport br. J. A. Zilvold overleden is.

Dankbaar gedenken wij zijn aandeel in de deputatenwerkzaamheden.

Gezien het veelomvattende werk, dat deputaten hebben verricht, was het hun niet mogelijk ook aandacht te gaan besteden aan de geestelijke verzorging van specifiek lichamelijke gehandicapten, maar uit informatie bij deputaten kwam vast te staan, dat dit wel duidelijk in hun voornemen ligt.

Bij de commissie is bekend, dat ook binnen de Gereformeerde Gemeenten activiteiten worden ontplooid in de verzorging van doven. Bij navraag deelden deputaten mede ervan op de hoogte te zijn dat deze activiteiten zeer incidenteel en plaatselijk zijn en dat er plannen bestaan via de Ned. Chr. Bond voor Doven contact op te nemen met de eventueel daartoe geëigende instanties binnen de Gereformeerde Gemeenten.

Uit informatie is gebleken, dat er voldoende garanties zijn voor het beschikbaar worden van een recreatieterrein voor gehandicapten te Beekbergen.

Het wachten is op de goedkeuring van gedeputeerde staten. Het plaatsen van het genoemde bedrag op een depositorekening is daarom uitgesproken tijdelijk.

Ten aanzien van de „overeenkomst van samenwerking“ merkt de commissie op, dat er een artikel ontbreekt over de basis van de geestelijke verzorging van de doven, terwijl deze in de instructie van deputaten (K.O. Bijlage III sub art. 2b) duidelijk vervat ligt.

Uw commissie is van oordeel, dat de vermelding van deze basis duidelijk in de overeenkomst gesteld moet worden.

Vervolgens wíl de commissie onderstrepen, wat onder art. 4 van de overeenkomst staat, namelijk de toevoeging „onverlet de rechten der plaatselijke kerken en gemeenten“.

In art. 7f van deze overeenkomst moet onder „dovendiensten, belegd door de Ned. Chr. Bond voor Doven“ die godsdienstige samenkomsten verstaan worden, welke in het deputatenrapport onder 4c zijn genoemd.

Uw commissie stelt u voor:

1. Deputaten dank te brengen voor hun werk en hun beleid goed te keuren.
2. De „overeenkomst van samenwerking“ goed te keuren na de volgende aanvulling en wijzigingen:
  - a. Als 1. op te nemen: De geestelijke verzorging van de Christelijke Gereformeerde, de Gereformeerde en de Hervormde doven dient te geschieden op basis van Schrift en Belijdenis.
  - b. De volgende artikelen te nummeren van 2 t/m 10.
  - c. Art. 7 te doen luiden: indien een der toegewezen ambtsgebieden vacant raakt . . .

3. De minimum bijdrage voor de jaren 1975, 1976 en 1977 vast te stellen op resp. f 0,60, f 0,65 en f 0,65 per lid/dooplid.
4. Opnieuw deputaten te benoemen.

T. Brienem, rapporteur.

BIJLAGE XXXIII
art. 73, 86

RAPPORT I VAN COMMISSIE VII - INZAKE EMERITERINGSLEEFTIJD

Aan uw commissie werd verzocht te rapporteren over de instructies 8.04 (P.S. v/h N.) en 8.05 (P.S. v/h W.) betreffende:

1. recht op emeritering op 65-jarige leeftijd;
2. plicht tot emeritering op 70-jarige leeftijd.

Ad 1.

De financiële consequenties van het recht op emeritering op 65-jarige leeftijd zijn door deputaten art. 13 voor drie jaren berekend (rapport 9.05, bijlage 1.03). Deze zullen naar het oordeel van uw commissie daarna niet belangrijk toenemen, mede omdat het aantal emeriteringen na 40 dienstjaren hoe langer hoe meer predikanten die de leeftijd van 70 jaar nog niet hebben bereikt, zal betreffen.

Uw commissie acht, op grond hiervan, een onderzoek als bedoeld in instructie 8.04 niet meer nodig, en op grond van de eerste twee motiveringen van deze instructie, instructie 8.05 aanvaardbaar.

Ad 2.

Uw commissie meent, dat het in instructie 8.04 onder 1a beoogde geen voorwerp van onderzoek van deputaten art. 13 behoort te zijn.

Drie leden van de commissie achten de toelichting bij de instructie (m.n. de tweede en derde) voldoende om tot de gewenste uitspraak te komen. De drie andere leden zijn van mening, dat de keuze van het tijdstip van het aanvragen van emeritering aan de predikant moet worden overgelaten en hebben daarom bezwaar tegen deze uitspraak.

Uw commissie stelt u voor:

1. uit te spreken, dat predikanten van onze kerken gerechtigd zijn op 65-jarige leeftijd emeritaat te verkrijgen;
2. art. 13 K.O. aldus te wijzigen:
  - sub 1a: tweede zin: „indien niet wegens het bereiken van de leeftijd van 65 jaar emeritaat wordt aangevraagd, dienen attesten van twee geneesheren te worden overgelegd”;
  - sub 1c: „bij ongeschiktheid van een dienaar, die nog niet de leeftijd van 65 jaar bereikt heeft, is de kerkeraad gehouden hem minstens een half jaar ziekteverlof te geven, alvorens een aanvraag tot emeritering bij de classis in te dienen”;
  - sub 1d: „De classes zijn gehouden bij gevallen van emeritering beneden de leeftijd van 65 jaar, te onderzoeken of de in art. 13 bedoelde ongeschiktheid tot de dienst mogelijk heeft opgehouden en dus het emeritaat moet worden ingetrokken.”
3. uitspraak te doen over de vraag of de 70-jarige leeftijd voor predikanten van onze kerken als verplichte emeriteringsleeftijd zal gelden.

J. Geleynse, rapporteur.

BIJLAGE XXXIV
art. 78, 80, 85, 106, 109, 170, 184, 185

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EENHEID VAN DE GEREFORMEERDE BELIJDEERS IN NEDERLAND EN DE CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN

Sinds de vorige generale synode 1971 heeft ons deputaatschap getracht de opdrachten te vervullen, die haar door deze synode waren gegeven.

In november 1972 was het vijf en twintig jaar geleden dat ons deputaatschap voor het eerst vergaderde, benoemd door de generale synode van Utrecht 1947.

In deze kwart eeuw zijn door ons deputaatschap vele samensprekingen gehouden, ook weer in de laatste periode. Het stemt tot ootmoed dat geen directe resultaten van onze arbeid zijn aan te wijzen. Het blijft onze hoop en bede dat de eenheid van de gereformeerde belijders toch meer gestalte zal krijgen in ons land.

I. Algemeen overzicht

1. Deputaten

De generale synode van Rotterdam benoemde: prof. dr. J. van Genderen, voorzitter; ds. J. H. Velema, algemeen secretaris en secretaris binnenland; prof. dr. J. P. Versteeg, secretaris buitenland; ds. D. Biesma Jr.; ds. G. Bilkes; ds. B. van Smeden; ds. A. Rebel; drs. W. Steenbergen; prof. dr. W. van 't Spijker.

De drie laatstgenoemde broeders werden voor het eerst benoemd.

2. Vergaderingen

Deputaten vergaderden acht keer in eigen kring: 22 oktober 1971, 17 februari, 30 juni,

16 oktober 1972, 25 mei en 26 oktober 1973, 16 januari en 8 mei 1974. Met de commissie, benoemd door het Apeldoornse Convent van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt - buiten verband) werden zes samensprekingen gehouden. De vertegenwoordiging in het C.O.G.G. werd in deze periode vervuld door de professoren Van Genderen en Van 't Spijker en de di. Biesma en Velema.

3. Werkwijze

De secties binnen- en buitenland bleven bestaan: prof. dr. Van 't Spijker en drs. Steenberg werden ingedeeld bij de sectie binnenland en ds. A. Rebel bij de sectie buitenland. De sectie binnenland behoefde niet apart te vergaderen; de sectie buitenland vergaderde wel apart, voornamelijk om gesprekken te voeren met predikanten uit corresponderende kerken.

De notulen van onze vergaderingen werden in deze periode voor het eerst gestencild aan de deputaten toegezonden.

II. Binnenland

A. De Geref. Kerken (vrijgemaakt - buiten verband)

Overeenkomstig de opdracht zonden wij dd. 5 november 1971 aan de commissie Gemeenschappelijke Taken, benoemd door het Convent van Zwolle, een brief en stelden wij deze commissie voor met elkaar te spreken hoe wij aan de opdracht van onze synode om met haar in contact te treden, het best konden voldoen.

De secretaris van deze commissie berichtte dd. 3 december 1971 dat zij geen opdracht had met ons in contact te treden; onze brief zou voorgelegd worden aan het in het voorjaar 1972 te houden convent te Apeldoorn. Dit convent, gehouden 27 mei 1972, besloot „een commissie te benoemen die tot taak heeft contact op te nemen met de deputaten van de Chr. Geref. Kerken ten einde te spreken over de verhouding tot de Chr. Geref. Kerken”.

Bij schrijven van 21 juni 1972 werd ons mededeling van dit besluit gedaan. In de commissie waren benoemd de brs. T. Bouterse, Rotterdam; I. Dorr, Eindhoven; ds. J. C. Janse, Velp; ds. G. Janssen, Amsterdam; ds. G. Mul, Dronten; P. Ouwerkerk, Apeldoorn en ds. G. v. d. Brink te Zwolle.

Een volgend convent benoemde dr. M. J. Arntzen, Breukelen; br. C. Huizinga, Heerenveen; ds. C. P. Plooy, Ede, alg. secr.; ds. W. Vis, Leerdam.

Ds. G. Janssen had zich teruggetrokken wegens gezondheidsredenen. De samensprekingen konden beginnen. Zes samensprekingen werden gehouden. De notulen van deze samensprekingen zijn ter inzage voor de door uw synode te benoemen commissie.

Van elke samenspreking geven we een kort overzicht.

Eerste samenspreking 12 september 1972 te Apeldoorn.

Nadat onze voorzitter, die deze eerste samenspreking leidde gememoreerd had dat het in 1965 kwam tot een afsluiting van de samenspreking met vrijgemaakte deputaten en dat er tussen 1965 en 1972 in hun kerken veel gebeurd is werd onzerzijds gezegd dat wij graag willen spreken over de houding tegenover de belijdenis en de kwestie van het kerkverband. We vroegen: staat u in de continuïteit van 1965?

De voorzitter van de commissie, ds. G. Janssen, antwoordde: „de harde geest, die in de hantering van de belijdenis overheerst heeft voor de breuk, uitkomend in de verabsolutering van het kerkbegrip is er niet meer. Die geest heeft er aan meegewerkt dat we buiten het verband „Hoogeveen” zijn uitgekomen”.

Op onze vraag of instemming met de „Open Brief” kenmerkend is voor de kerken, werd geantwoord, dat er geen onaanvaardbare tegenstelling is tussen de „Open Brief” en de gereformeerde belijdenis.

Verder werd door ons gevraagd waarom men met een concept-kerkorde bezig is. Er is toch een K.O.? Geantwoord werd: er is huivering bij ons gekomen voor de K.O. Men heeft ons mishandeld met de K.O. in de hand. De dingen moeten duidelijker geformuleerd en gezegd worden. De gereformeerde elementen van kerkregering zijn in het nieuwe concept geheel bewaard.

Aan het slot van deze vergadering werd een programma opgesteld van punten voor de volgende samenspreking.

Tweede samenspreking 15 november 1972 te Amersfoort.

Op deze vergadering, nu gepresideerd door ds. G. Janssen, werd gesproken over de plaatselijke kerk, en het kerkverband, gezien vanuit Schrift en belijdenis. Het onderwerp werd ingeleid zowel door een vrijgemaakte als door een Chr. Geref. broeder.

Ds. Janssen zette uiteen dat de K.O., vanouds in de kerken aanvaard, in hun kring dikwijls is geschonden. Uit reactie werden sommigen huiverig weer een K.O. te aanvaarden. Er speelt ook iets in van de nieuwe tijd: moet alles wel zo in finesses worden geregeld? Sommige kerken hebben geen behoefte aan iets nieuws. Andere willen een verkorte en gemoderniseerde K.O. Weer anderen willen in het geheel niet meer leven naar vaste regels van een geordend kerkverband. Er is nu een concept-kerkorde, die naar de mening van de opstellers geheel overeenkomstig de principes van de K.O. is opgezet, ondanks een sterke vereenvoudiging. Geen independentisme en geen vrijblijvende uitspraken van een „congres”. Hij vond dit concept nodig om weer te komen tot een geordend kerkelijk leven en terwille van de toenadering tot de Chr. Geref. Kerken. Het concept is een tijdelijke zaak.

Prof. Van 't Spijker wees er op dat in de geschiedenis een pendelbeweging is te vinden: tussen de nadruk op de plaatselijke gemeente en het kerkverband. We moeten steeds

weer oppassen voor eenzijdigheden. Het was geen ongelof dat de kerken van de 16e eeuw zich tot een kerkverband hebben gevormd — zoals in uw kring is geponeerd — maar het was juist broederliefde die hen dreef.

Het gaat in de K.O. om geen andere zaak dan om ware kerk te blijven en in de K.O. moeten dingen geregeld worden, die niet te bestempelen zijn als goddelijk recht.

Er is bij u veel reactie, maar als gezegd wordt: wij hebben al twee maal in de strop gezeten, wij steken het hoofd er niet voor de derde maal in, dan zeggen wij: u bent niet met het goede kerkverband in aanraking geweest.

Het verband werd niet gehanteerd in liefde. In het concept-kerkorde komen wezenlijk gereformeerde gedachten naar voren: toch ligt dit concept er „tussen in”. Worden in art. 38 — besluiten worden voorlopig genomen — meerdere vergaderingen niet bijvoorbeeld machteloos gemaakt? Na deze „inleidingen” werden onzerzijds indringende vragen gesteld: hoe staat u tegenover kerken, die kritisch staan tegenover elke kerkelijke regeling? Wilt u bij verdere toenadering ons binden aan dit ontwerp K.O. of is er ook ruimte om onze K.O. te aanvaarden? Was het niet beter geweest met het oog op de eenheid een opwekking tot alle kerken te doen uitgaan om de K.O. te aanvaarden? De indruk wordt gewekt dat dit een nieuw begin is. Zal door dit concept de toenadering bevorderd worden?

Hunnerzijds werd geantwoord: u moet er begrip voor hebben dat wij eerst een taak hebben t.o.v. de kerken, die met ons buiten het Hoogeveense verband zijn geraakt; het is schriftuurlijke opdracht geduld met elkaar te hebben. Het concept is geen nieuw begin; slechts een poging om het kerkelijk leven weer op gereformeerde wijze op gang te brengen. Psychologisch gezien lag dat met de ongewijzigde K.O. vrij zwaar. Dit concept behoeft geen obstakel te zijn op de weg naar de Chr. Geref. Kerken.

Derde samenspreking op 21 februari 1973 te Utrecht.

De visie op de belijdenis was het onderwerp voor deze vergadering. Ook dit onderwerp werd door twee broeders ingeleid.

Ds. J. H. Velema stelde dat een kerkelijke vereniging moet wortelen in een geestelijke eenheid. Dat laatste heeft alles te maken met de visie op de belijdenis. Er zijn twee gevaren: confessionalisme en confessioneel relativisme. Wordt u niet door het laatste gevaar bedreigd?

Gewezen werd op bepaalde elementen in de „Open Brief” en op opvattingen van bepaalde predikanten. Belangrijk is ook voor ons de vraag naar de toeëigening van het heil. Van vrijgemaakte zijde betoogde ds. v. d. Brink dat de Geref. Kerken door de commissie vertegenwoordigd, beslist belijdeniskerken willen zijn. Wel moet het eigen karakter van het kerkelijk recht geëerbiedigd worden. Een opvatting als van ds. Telder komt niet voort uit een geest van relativisme. „Wanneer van een afwijkende opvatting vast staat dat ze niet voortkomt uit confessioneel relativisme en wanneer hij die de afwijkende opvatting huldigt belooft deze niet te zullen drijven, dient die opvatting getolereerd te worden.”

Er is bij ons geen verzet tegen de confessie, maar slechts tegen een dode orthodoxie. Van verbondsautomatisme is geen sprake, zo werd gezegd. De ellende en de gevaren daarvan zijn te duidelijk gezien. Dit punt kon in Zwolle als afgedaan worden beschouwd; tot een overeenkomstige conclusie kwam ook de Chr. Geref. classica commissie — aldus ds. v. d. Brink.

Het punt van de toeëigening van het heil kreeg tijdens deze samenspreking de meeste aandacht.

Onzerzijds werd gezegd dat de zaak van de eenheid zeer gediend zou worden, wanneer wij kunnen melden dat op dit punt overeenstemming bestaat. In de opvatting van enkele vrijgemaakte predikanten over de doop met de Heilige Geest komt een sterk objectivistisch spreken uit — zo werd door ons aangewezen. Hierop werd geantwoord dat deze predikanten, strijdend tegen twijfel en ongelof, de nadruk leggen op de waarachtigheid van de belofte.

In het gesprek kwam naar voren dat door gereformeerde jongeren gesteld werd dat zij door de doop echte kinderen van God waren. Hierop werd geantwoord dat men de sacramentele spreekwijze niet mag laten vallen, maar dat in de prediking dan nooit gesteld kan worden dat het automatisch in orde is.

Een van de vrijgemaakte deputaten erkende dat hem in de Chr. Geref. prediking inderdaad een meer expressievelijk oproepen tot geloof en bekering opvalt. Deze opmerking werd aanleiding om te besluiten in de volgende samenspreking de vraag onder de ogen te zien of geloof en bekering wel zo stereotiep in de prediking aan de orde moeten komen, zoals volgens de vrijgemaakte broeders in de Chr. Geref. prediking gebeurt.

Vierde samenspreking op 16 mei 1973 te Apeldoorn.

Over vier punten werd in deze vergadering gesproken, ingeleid door ds. D. Biesma, die voor een „working-paper” had gezorgd, voornamelijk over het onderwerp „Woord en Geest”. Op verzoek van de vrijgemaakte deputaten had prof. C. Veenhof ook een uitvoerige verhandeling over dit onderwerp geschreven, welke aan uw deputaten ter hand werd gesteld.

1) het automatisme in verband met Woord en Geest.

Een uitspraak van een vrijgemaakte predikant „Als ik catechiseer is de Heilige Geest met jullie bezig” werd uitgangspunt voor de discussie. De discussie goldde heen en weer tussen de gedachte, onzerzijds beklemtoond: de Geest werkt souverain en vrij-

machtig, zodat wij nooit zonder meer kunnen stellen: waar het Woord is, is de Geest en het van vrijgemaakte zijde daartegen ingebrachte argument: deze zegswijze kan ingegeven zijn door de strijd tegen de mystiek en dan is het wel legitiem. De broeders stemden toe: als de gedachte aan Gods vrijmacht niet voldoende leeft, vervallen we in automatisme en intellectualisme.

Conclusie was: wij zijn samen van oordeel dat wij het werk van de verkondiging dienen te verrichten in de diepste afhankelijkheid van de Here.

2) Over verkiezing en verwerping is zeer kort gesproken. Er was overeenstemming over de gedachte: achter het menselijk handelen en beslissen ligt het soevereine handelen Gods, die alles in Zijn hand houdt. Onze gedachte was dat deze zaak pastoraal mischien verschillend wordt benaderd, maar dat dit geen punt voor discussie behoeft te zijn.

3) Tweeërlei kinderen des verbonds. Onzerzijds werd de vrees uitgesproken dat het geloof in Christus soms vervangen wordt door het geloof dat iemand een kind van God is. Geloven „in” wordt vervangen door geloven „dat”!

Verzakelijking van het geloof dreigt dan. Als bij u geprekeet wordt: je bent natuurlijk een kind van het verbond, en dus .. dan komt daarop bij ons reactie. Er is in onze kerken huivering voor toenadering vanwege dit vanzelfsprekendheidsgeloof.

De vrijgemaakte commissieleden antwoordden: Wij hebben moeten vechten tegen de leer van tweeërlei verbond. Als je dat ongenueanceerd doet, zo zeiden zij, dan krijg je verbondsautomatisme. Het enige wat je dan te doen hebt is: blijven in Christus. Met nadruk werd hunnerzijds Joh. 1 : 12 onderschreven. Geloven is inderdaad geloven in de persoon van de Here Jezus Christus. Geloven „dat” kan (het hoeft niet) uiting zijn van verzakelijking. „Onze kerken hebben geleden aan intellectualisme en hoogmoed.” Tege-lijk spraken ze de vrees uit dat nu uit reactie tekort gedaan zou worden aan de waar-achtigheid van Gods belofte. Met nadruk werd door hen toegestemd: de kinderen Gods (Joh. 1 : 12) zijn kinderen van het verbond, maar niet alle kinderen van het verbond zijn echte kinderen Gods. Daarom — zo was de gemeenschappelijke conclusie — blijft onderscheidenlijk spreken nodig.

4) Kenmerkenprediking. Van vrijgemaakte zijde werd kritiek geleverd op een artikel uit een onder ons verschijnend blad, waarin sprake was van een bouwen op kenmerken en niet op Gods belofte.

Onzerzijds werd eerlijk toegestemd dat er in onze kerken op verschillende plaatsen een subjectivistische inslag is, die historisch te verklaren is. Er trad echter een duidelijke wending op naar de beloftenprediking. Wij achten het waardevol elkaar vast te houden. Als u — zo zeiden we — meer zoudt willen indringen in onze Chr. Geref. moeiten op dit punt, dan zoudt u ook meer de zaken honoreren, die vandaag gezegd zijn. In het gesprek kwam naar voren dat er in de vrijgemaakte kerken ook een verkeerde ken-merkenprediking is geweest in activistische geest. Nadrukkelijk werd vastgesteld: er moet wel kenmerkenprediking zijn maar daarbij gaat het om de vruchten van het ware geloof; niet om gronden voor de zekerheid van het geloof.

Over twee punten zou een volgende keer worden gesproken.

Vijfde samenspreking op 28 augustus 1973 te Apeldoorn.

Dit was de laatste ontmoeting voor het convent van Bunschoten-Spakenburg. Een van de Commissie-leden vroeg: kunt u ons een boodschap geven voor de vergadering van het convent? In verband met deze vraag ontwikkelde zich opnieuw een gesprek over het kerkverband.

Er zitten aan deze zaak duidelijk twee kanten. Onzerzijds werd gezegd: het is voor ons belangrijk dat u zich formeert tot een officieel verband i.v.m. onze synode-uitspraken m.b.t. het gestalte geven aan de eenheid.

Anderzijds dreigt het gevaar van „bevriezing” zodat het wellicht beter zou zijn als u zoveel mogelijk „open” liet en aan de beslissingen een sterk voorlopigheidskarakter gaf.

Ook werd door ons gezegd dat we alle begrip hebben voor de voorlopigheid van de situatie in deze kerken. Federatie zal eerder haalbaar zijn dan integratie.

Maar het is wel nodig dat uw kerkelijk denken en leven zich beweegt in de historisch gereformeerde lijn. Eenheid in kerkverband is uiteindelijk geworteld in de eenheid in doctrina (de leer) d.i. in Jezus Christus.

Vervolgens gaf ds. Velema een korte uiteenzetting over de vorige keer genoemde „stereotiepe oproep tot geloof en bekering”. Nadat hij zich gedistancieerd had van het woord stereotiep liet hij Schrift en belijdenis spreken op dit punt. Deze oproep gaat er van uit dat de gemeente de volmaaktheid nog niet heeft bereikt; dat er geen reden is voor geestelijke gearriveerdheid: persoonlijk en gemeentelijk staan we in de spanning. Deze oproep geeft ernst, diepte en perspectief aan de prediking. Overigens be-doelt deze oproep niet de gemeente tot onzekerheid te brengen, haar te sterken in haar twijfel of het fundament van Gods beloften onder haar weg te trekken.

Op de basis van het gemeente-des-Heren-zijn weerklinkt deze oproep. Deze oproep verdisconteert dat de gemeente werkplaats van de Heilige Geest is en maakt zo Gods genade tot een levende realiteit.

Van vrijgemaakte zijde was er een opmerkelijke instemming met dit betoog. Een van de deputaten zei: het is een communis opinio in onze kringen dat er na de jongste kerkscheuring meer oog is gekomen voor de bezwaren, die van Chr. Geref. zijde werden

aangevoerd op dit punt. Er is zoveel reden tot zorg in het concrete gemeente-zijn. We zijn minder zelfverzekerd geworden. Maar de oproep tot bekering moet altijd toegesplitst worden op duidelijk aanwijsbare zonden. Hierna komt aan de orde: de verhouding wet en evangelie. We waren het er over eens dat het onjuist is om eerst de wet te prediken, zonder evangelie, ter voorbereiding op het evangelie, al moesten we erkennen dat dit in onze kerken nog wel wordt gevonden. Onzerzijds werd gevraagd: wordt in uw kring de aanklagende en veroordelende functie van de wet wel voldoende gehonoreerd? Functioneert de wet nog zo als in de zondagen 2-4 van de H.C.? De vraag werd van hun kant bevestigend beantwoord, al vonden zij het minder juist om te spreken van de wet als voorbereiding op het evangelie. Ook werd gesproken over de verhouding geloof en wedergeboorte en de Heilige Geest en onze verantwoordelijkheid.

Op deze punten bleken geen meningsverschillen te zijn. De vrijgemaakte broeders zouden, nu er goede vorderingen zijn gemaakt op het punt terzake van de toeëigening des heils, tot een consensus willen komen. Onzerzijds werd geantwoord dat wij als deputaten hiertoe geen bevoegdheid hebben. We moeten eerst rapport uitbrengen aan de synode.

De laatste samenspreking op 27 maart 1974 te Apeldoorn.

Allereerst werd gesproken over de besluiten van de landelijke vergadering van de Geref. Kerken (vrijgemaakt) gehouden op 24 november en 15 december 1973. De vergadering aanvaardde het advies van de commissie om het contact met de Chr. Geref. deputaten voort te zetten en nog voor de komende generale synode van de Chr. Geref. Kerken tot een zekere afronding van de besprekingen te komen.

Onzerzijds werd geïnformeerd naar de verhouding tot ongeveer een derde deel van de kerken, dat niet akkoord ging met de principe-beslissing t.a.v. het kerkverband.

Geantwoord werd dat het in deze kwestie niet zo zeer ging over de vraag of er een verband zal zijn als wel over de getrapte afvaardiging naar de landelijke vergadering. Onzerzijds werd gezegd: het gaat er ons om dat u kerkordelijk denkt. Als sommige broeders zeggen tegen alle kerkverband te zijn, maakt dat onze mensen kopschuw.

Hunnerzijds werd gezegd: sommige kerken zijn bij ons van mening dat bewaring van de aangenomen leer en onderling toezicht veel gewoner en gemakkelijker lopen als men ze „vanzelf” laat gaan dan wanneer men met strenge regels komt.

Wij merkten op dat deze kerken bij kennisname van de herziene en bijgewerkte Chr. Geref. K.O. zeker op veel bezwaren zouden stuiten.

Overigens zei een der onzen: de vraag of wij niet teveel bepaald en kerkordelijk vastgelegd hebben, leeft ook in onze kerken.

Een vrijgemaakte broeder vroeg: wordt niet teveel de nadruk gelegd op het kerkverbandelijke en te weinig op het confessionele? Je kunt een goed functionerend kerkverband hebben, dat de waarheid onderdrukt.

Op deze laatste vergadering werd de hoop uitgesproken dat op onze e.k. generale synode de zaak van de contacten enthousiaster, positiever en hoopvoller gesteld zal worden dan tot dusver gebeurde. „Als u zich teveel zorgen maakt t.a.v. ons kerkverband, stelt u ons teleur”.

Een van de commissieleden was van mening dat de wederzijdse kerken op heel veel plaatsen verder zijn dan de commissie en deputaten op deze samenspreking. Hij zou willen dat er op de komende synode iets gebeurde, opdat het plaatselijk vuur niet uitgedoofd wordt.

EVALUATIE

De vorige generale synode gaf ons deputaatschap opdracht ons met deze kerken in verbinding te stellen om te spreken over de verhouding tussen beide kerken (Acta, art. 75).

Graag willen wij op enkele aspecten wijzen, die op en naar aanleiding van de gehouden samensprekingen naar voren kwamen.

1. Deputaten aspect

De gehouden samensprekingen kenmerkten zich door een goede sfeer: in alle openheid werd over de situatie in beide kerken gesproken; er was een duidelijke begeerte om naar elkaar te luisteren en er was wederzijds begrip voor de situatie: zij weten dat er bij ons verschillend gedacht wordt; wij hadden er oog voor dat zij frustraties hebben opgelopen m.b.t. het kerkverband en dat er nu psychologische bezwaren zijn m.b.t. het kerkverband.

Duidelijk is ook gebleken dat de „buitenverbanders” geleerd hebben van het verleden en van hun omgang met ons. Er is begrip gekomen voor onze bezwaren, die herhaaldelijk in de loop der jaren zijn geuit tegen allerlei opvattingen in de Geref. Kerken (vrijgemaakt), ook vóór de breuk m.b.t. de toeëigening des heils.

We geloven ook dat verschillende predikanten deze veranderde instelling verdisconteren in hun prediking.

Het onttrekt zich aan onze beoordeling in hoeverre dit doorwerkt in de prediking in de Geref. Kerken.

Het is in elk geval een feit dat tussen uw deputaten en de vrijgemaakte commissie een verblijdende mate van eenstemmigheid is geconstateerd op het punt van de toeëigening van het heil.

2. Confessioneel aspect

Van enige relativering van de belijdenis is ons in de gehouden samensprekingen niets gebleken.

Een beroep op de belijdenis werd steeds weer legitiem geacht. Binding aan de belijdenis achtte de commissie noodzakelijk. Wel claimde men ruimte voor de opvatting van ds. Telder, die een afwijkend gevoel heeft m.b.t. zondag 22 H.C., zonder het overigens zelf met hem eens te zijn. Hier komt de vraag naar de tolerantie naar voren. Uit onze eigen kerkelijke geschiedenis kennen wij de houding t.o.v. ds. A. M. Berkhoff, wiens afwijkend gevoel, t.a.v. het Chiliasme geduld werd, mits hij dit gevoel niet zou verbreiden als leer van de Hellige Schrift.

3. Kerkordelijk aspect

Het is duidelijk geworden dat er tussen hen en ons verschillen zijn m.b.t. het kerkverband. Deze kerken zijn zeer zeker op dit punt geen eenheid.

Er zijn kerken, die naar de D.K.O. willen leven; er zijn kerken, die van geen enkele kerkorde iets willen weten; er zijn kerken, die naar een nieuwe, beknopte orde voor kerkelijk samenleven toe willen. De recente historie laat zien dat men maar moeilijk tot iets, wat op een kerkverband lijkt, kan komen.

Dit alles bemoeilijkt onze verhouding tot deze kerken. Het ontmoet zeker bezwaren om deze kerken tot een kerkverband te „dwingen”, maar we zullen toch wel moeten uitspreken dat voor ons het kerkverband uitdrukking is van de eenheid in leer en geloof.

4. Oecumenisch aspect

Reeds aan de synode van 1962 werd geschreven door ons deputaatschap: het zou een schone zaak zijn als er iets gedaan kon worden om de kerkelijke verdeeldheid te verminderen.

Dat blijft na twaalf jaar onverminderd van kracht. Maar ook nu geldt dat dit geschieden moet op schriftuurlijk verantwoorde wijze: kerkelijke eenheid moet wortelen in en uitdrukking zijn van geestelijke eenheid. Het blijft te betreuren dat onze contacten beperkt bleven tot deze kerken.

Het is verheugend dat op enkele plaatsen ook contacten waren tussen onze kerkeraden en die van de Geref. Kerken (vrijgemaakt) — de zgn. binnenverbanders.

5. Praktisch aspect

We wijzen tenslotte op het praktisch aspect.

De verhouding tot deze kerken moet terwille van de betekenis van de zaak verantwoord worden geregeld. Op de synode van 1965 en 1971 is getracht plaatselijke kerken op verantwoorde wijze vrijheid te verlenen gestalte te geven aan de gevonden eenheid van belijden.

Deputaten hebben deze keer geen enquête ingesteld hoe de plaatselijke verhoudingen zijn. Ze hadden daartoe geen opdracht en de ervaring van drie jaar geleden heeft hen geleerd dat op een enquête op initiatief van deputaten niet door alle kerkeraden wordt gereageerd. Het Convent van Spakenburg wilde de mogelijkheden van kanselruil vergroot zien „in de zin, dat ook predikanten, uit gemeenten waar de toenadering tussen de kerken nog niet zo ver gevorderd is als wel wenselijk ware, maar die toch de zaak van de eenheid tussen onze kerken van harte toegedaan zijn, daaraan konden deelnemen.”

Het komt uw deputaten voor dat dit in strijd is met het beginsel van „plaatselijk gestalte geven aan de eenheid”.

In dit verband vermelden we een vraag van de kerk van Winschoten aan ons deputaatschap: kan een predikant, die volgens de geldende bepalingen mag voorgaan in een zusterkerk van de classis ook voorgaan in onze gemeente? We kunnen dan meelevens met het goede contact, dat er in de zusterkerk is en we hebben tegelijk voorziening in de dienst des Woords. Uw deputaten hebben geantwoord dat zij op dit verzoek niet gunstig konden adviseren, maar de zaak zelf aan de synode zouden voorleggen.

VOORSTELLEN

1. De synode spreke zich uit over de door deputaten en commissie gevonden overeenstemming m.b.t. de toeëigening des heils en over de vragen i.v.m. het kerkverband.
2. De synode geve deputaten eventueel opdracht om deze uitspraken te verwerken in een gemeenschappelijke verklaring, op te stellen in en na overleg met de vrijgemaakte commissie, om als handleiding te kunnen dienen bij plaatselijke samenspreking en toenadering.
3. De synode geve deputaten de opdracht voor de volgende synode een enquête te houden m.b.t. de plaatselijke verhoudingen.

B. C.O.G.G.

Ook in deze periode werd de deelname aan het Contact Orgaan van de Gereformeerde Gezindte, overeenkomstig onze opdracht, voortgezet. Vier deputaten hebben zitting in het C.O.G.G. terwijl één van hen als secretaris fungeerde.

Nadat ds. H. Rijksen als voorzitter was afgetreden, werd ds. G. Janssen als zodanig benoemd. Ds. Janssen moest eind 1973 wegens gezondheidsredenen bedanken.

Onze kerken waren nu weer aan de beurt een voorzitter te leveren. Ds. J. H. Velema werd op voordracht van deputaten en met instemming van de overige C.O.G.G.-leden als voorzitter aangewezen.

In deze periode werden drie conferenties gehouden, telkens in de maand april. In 1972 refereerde prof. dr. H. Jonker over „Het getuigenis”; in 1973 prof. dr. W. van 't Spijker over: „Crisis van de Gereformeerde Gezindte” en in 1974 prof. dr. C. Graafland over „Nieuwe bezinning op het christelijk geloof”.

Deputaten nodigen voor elke conferentie een aantal leden van onze kerken uit; daarnaast gaven verschillende leden van onze kerken zich op en namen aan de conferentie deel. Het totaal aantal deelnemers was gemiddeld 60.

Daarnaast werden twee keer per jaar vergaderingen van het C.O.G.G. gehouden. Op deze vergaderingen werden actuele kerkelijke kwesties besproken. Vooral de gang van zaken in de Gereformeerde Kerken was een druk besproken thema; twee leden van de gereformeerde synode kwamen op een vergadering toelichting geven op de genomen besluiten van Sneek 1968—'69. Het is van betekenis dat dit contact er was en de gereformeerde leden van het C.O.G.G. hoorden hoe de overige leden de ontwikkeling in de Gereformeerde Kerken zien.

Een groot deel van deze vergaderingen wordt gewijd aan de voorbereiding van de te houden en besprekingen van de gehouden conferenties. In november 1972 belegde het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond een predikantenconferentie. Na deze conferentie heeft het moderamen van het C.O.G.G. een bespreking gehad met genoemd hoofdbestuur. Gevreesd werd dat dit optreden van het hoofdbestuur de zaak van het C.O.G.G. zou verzwakken. Het hoofdbestuur heeft begrip getoond voor deze bezwaren en is niet doorgegaan met het beleggen van een ambtsdragersconferentie. De medewerking van de Gereformeerde Bond aan het C.O.G.G. is sindsdien verstevigd.

Op de conferentie van 1973 werd een verklaring aangenomen, waarin uitgesproken werd dat het de gemeenschappelijke schuld van de Gereformeerde Gezindte is dat men elkaar wederzijds te veel aan eigen moeilijkheden heeft overgelaten, te weinig verantwoordelijkheid jegens elkaar heeft betracht en daardoor te weinig heeft laten uitkomen dat ons aller zaak op het spel staat bij de moeiten, die elke kerk of groep afzonderlijk heeft.

Verder verzocht het C.O.G.G. in deze Verklaring „de plaatselijke kerken van gereformeerde belijdenis elkaar te zoeken, elkaar aan te spreken op de basis van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis en samen kerkelijke en geestelijke vragen te behandelen”. Deputaten verzoeken uw synode deze oproep, die door het C.O.G.G. ook aan onze kerkeraden werd gezonden, in de aandacht van al onze kerkeraden aan te bevelen. Het spijt deputaten te moeten constateren dat niet meerdere kerken — dan alleen de Gereformeerde Kerken en de onze — officieel in het C.O.G.G. zijn vertegenwoordigd.

Hopelijk zal een volgende landelijke vergadering van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt b.v.) een besluit dienaangaande nemen.

Het C.O.G.G. blijft een zwakke organisatie, zo sterk als de zwakste schakel. Maar het blijft van betekenis dat het C.O.G.G. als podium fungeert, waarop leden en ambtsdragers van kerken van gereformeerde belijdenis elkaar ontmoeten.

Daarom is voortzetting van onze deelname aan het C.O.G.G. wenselijk.

C. Andere Contacten

1. Raad van Kerken

Via deputaten vertegenwoordiging der kerken ontving ons deputaatschap het verzoek van de Raad van Kerken in Nederland tot het bijwonen van de Kerkenconferentie, die in het najaar van 1974 zal worden gehouden. Deputaten meenden dit verzoek te moeten afwijzen maar waren van oordeel dat we dit gemotiveerd moesten doen. Dit ligt o.i. in de lijn van het synodebesluit van 1968 m.b.t. deze Raad.

Aangezien deputaten het van belang achtten dat deze afwijzing publiek aan de kerken werd meegedeeld werd de antwoord-brief aan de Raad van Kerken gepubliceerd in „De Wekker” van 26 april 1974. Zie Bijlage I.

2. Landelijk Pastoraal Overleg

Via deputaten vertegenwoordiging der kerken ontvingen we een verzoek van kardinaal Alfrink om de eerste Algemene Vergadering van de Landelijke Pastorale Raad bij te wonen; daarna een mededeling van opschorting van bedoelde vergadering, enkele maanden later gevolgd door brieven met bijlagen van de bisschoppenconferentie i.v.m. het Landelijk Pastoraal Overleg dat van 26-28 januari 1973 in Noordwijkerhout werd gehouden. Deze brieven werden voor kennisgeving aangenomen.

3. Geloofsgetuigenis

Eveneens via deputaten vertegenwoordiging der kerken ontvingen we het „Geloofsgetuigenis” in 1974, aanvaard door de gereformeerde synode, waarbij vermeld werd: „Onze kerken stellen u in de gelegenheid uw bijdragen te leveren tot de bezinning”. Bij de afsluiting van dit rapport hebben deputaten nog geen gelegenheid gehad dit Geloofsgetuigenis te bespreken.

III. CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN

A. Free Christian Reformed Churches of Canada and U.S.A.

Het contact met deze kerken kon worden onderhouden door de afvaardiging van ds. G. Bilkes naar de in 1973 gehouden synode van deze kerken. Ds. Bilkes rapporteerde, dat het kerkelijk leven van de Free Christ. Ref. Churches goede voortgang vindt.

Aan het contact met deze kerken kon ook gestalte gegeven worden door de toestemming, aan een aantal predikanten van deze kerken verleend, om tijdens hun verblijf in

Nederland in onze kerken voor te gaan. Na de bevestiging van ds. K. v. d. Belt, voorheen predikant van een vrije Gereformeerde Kerk te Twijzel, als predikant van de kerk van Clifton (U.S.A.) werd door ons deputaatschap tegenover het deputaatschap van de Free Christ. Ref. Churches blijk gegeven van onze bevreemding, dat bij de overkomst van deze predikant vanuit Nederland geen informatie bij ons deputaatschap werden ingewonnen.

Door de voorzitter en de secretaris van het deputaatschap van de Free Christ. Ref. Churches werd, vooruitlopend op een schrijven namens het gehele deputaatschap in een schrijven van 30 november 1973 geantwoord, dat men zich met ons deputaatschap in verbinding had moeten stellen.

B. Reformed Churches of Australia

Aan de uitnodiging om vertegenwoordigd te zijn op de synode van deze kerken die mei 1973 gehouden werd in Geeiong kon geen gevolg worden gegeven vanwege de grote afstand. Een schrijven werd verzonden.

C. Reformed Churches of New Zealand

Hetzelfde was het geval bij de uitnodiging van deze kerken om vertegenwoordigd te zijn op de synode te houden van 26—31 augustus 1974.

Ook op deze uitnodiging werd schriftelijk gereageerd.

D. Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika

Verskillende predikanten van deze kerk waren voor kortere of langere tijd in Nederland. Met deze predikanten vond een ontmoeting plaats, hetzij met ons gehele deputaatschap, hetzij met de sectie-buitenland. Zonder uitzondering werd door predikanten het voorgaan in onze kerken bijzonder gewaardeerd. Velen van hen verbleven in Wilnis, waarbij zij meestal hun reisattestatie inleverden bij de Chr. Geref. Kerk van Mijdrecht. Op het verzoek om vanuit Nederland een afgevaardigde te zenden naar de synode van deze kerken die op 10 januari 1973 en volgende dagen in Potchefstroom vergaderde werd geantwoord, dat dit met betrekking tot deze synode niet mogelijk was. Wel werd de wenselijkheid uitgesproken om — indien enigszins mogelijk — tot een wederzijdse afvaardiging naar de synoden te komen.

Door de deputaten voor correspondentie van Die Geref. Kerk werd geïnformeerd naar de bedoeling van de samenspreking die door ons deputaatschap wordt gehouden met predikanten die — komend vanuit buitenlandse kerken waarmee onze kerken in correspondentie staan — de wens te kennen hebben gegeven in onze kerken voor te gaan. De vraag was: „Is dit alleen 'n ontmoeting in verband met kennismaking en bekendstelling van die kerkverband of het dit die karakter van 'n colloquium doctum?\" In ons antwoord werd gewezen op art. 4, bep. 5, sub B van onze kerkorde. Tegelijk werd in dit schrijven in overleg met de deputaten voor de buitenlandse zending van onze kerken de volgende moeilijkheid voorgelegd: „of krachtens de eenheid van de kerken de door ons onderhouden correspondentie ook betrekking heeft op de kerken die door uw zending zijn ontstaan en de kerkverbanden van de Sinode Soutpansberg enz. vormen. Op grond van de ons ter beschikking staande gegevens menen wij, dat uw synode met die van de niet-blanke kerken één Algemene Synode vormt. Het is ons echter niet duidelijk, of uw deputaatschap alleen fungeert voor die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika dan wel eveneens voor die Gereformeerde Kerk onder de niet-blanke in Suid-Afrika. Dat wij hierbij met name denken aan die Geref. Kerk onder die Bantoe, sinode Soutpansberg, waartoe de Venda-gemeente op het zendingsterrein behoort dat door onze zendingswerkers wordt bearbeid, zal u niet onbegrijpelijk voorkomen. Het is ons niet bekend, of er bepaalde regelen zijn die een zaak als deze omschrijven. Wanneer u mandaat hebt ontvangen om mede namens de Sinode Soutpansberg te corresponderen, zal een rechtstreekse correspondentie onzerzijds misschien niet mogelijk zijn, omdat deze dan in de bestaande correspondentie begrepen is.

Fungeert uw deputaatschap alleen voor de niet-bantoe Geref. Kerk in Suid-Afrika, dan zou er zelfs geen correspondentie bestaan tussen die Bantoe Gereformeerde Kerk en onze kerken. In het laatste geval zullen wij graag uw advies ontvangen omtrent het aangaan van correspondentie met deze kerk. Maar ook wanneer de bestaande correspondentie die met de Bantoe kerken insluit, zullen wij graag door u geadviseerd worden over de mogelijkheid rechtstreeks te corresponderen met de Bantoe kerken, i.c. de Sinode Soutpansberg\".

Op dit schrijven is nog geen antwoord ontvangen.

Twee maal werd een predikant van Die Geref. Kerk door de Chr. Geref. Kerk van Leeuwarden beroepen als missionair predikant in Zuid-Afrika ter vervulling van de vacature, ontstaan doordat dr. J. A. van Rooy aan het Zuidafrikaanse Bijbelgenootschap werd afgestaan. Eerst werd in deze vacature ds. D. C. Coetzee beroepen. Ds. Coetzee die predikant en zendingleraar te Pongola (Zuid-Afrika) is bedankte voor dit beroep. Daarna werd dr. M. A. Kruger te Johannesburg beroepen. Hij vond vrijmoedigheid de roeping te aanvaarden. In beide gevallen konden deputaten aan de classis Leeuwarden, nadat de classis om advies gevraagd had, schrijven, dat aan deputaten geen redenen bekend waren waarom de beroeping zou moeten worden ontraden.

E. Igreja Evangélica Reformada no Brasil

Aan deze kerken werd geschreven, dat wij het zouden waarderen over deze kerken breder geïnformeerd te worden. Geschreven werd, dat het in het bijzonder op prijs

gesteld zou worden kennis te mogen nemen van de Acta van de synodale vergaderingen van deze kerken. Een reactie op dit schrijven werd nog niet ontvangen. Stellig zal het feit, dat ds. B. Witzier het beroep aannam naar de kerk van Carambei (Paraná, Brasil) het contact tussen de Igreja Evangélica Reformada no Brasil en onze kerken ten goede komen.

F. Gereja Toraja Mamasa

Ingevolge het besluit van de generale synode van Rotterdam 1971/'72 (Acta, art. 162, besluit sub 5) werd aan de Torajakerk van Mamasa het verzoek gedaan met onze kerken in correspondentie te treden. Naar de synode van deze kerk, te houden van 20 tot 25 mei 1974 werden op voordracht van de deputaten voor de buitenlandse zending van onze kerken afgevaardigd ds. M. Drayer en ds. K. J. Velema.

G. Free Church of Scotland

Hoewel onze kerken met deze kerk niet officieel in correspondentie staan, werd toch een contact met deze kerken onderhouden, doordat voor de jaarlijkse synode van deze kerk een uitnodiging ontvangen werd. Steeds werd op deze uitnodiging schriftelijk geantwoord. Naar de synode, te houden van 21 tot 24 mei 1974 werd evenwel prof. dr. W. van 't Spijker afgevaardigd.

H. Christian Reformed Church (USA)

In het rapport dat werd uitgebracht op de generale synode van Rotterdam 1971/'72 gaf ons deputaatschap een schrijven door dat in 1969 verzonden werd aan de Chr. Geref. Kerk. Gerapporteerd werd, dat helaas nog geen antwoord van de Chr. Ref. Church ontvangen werd (Acta, bijlage XXIII, blz. 174 v.).

Begin 1972 kwam ons deputaatschap een artikel onder ogen, geschreven door rev. W. Haverkamp in De Wachter. Hij schreef onder meer dat hem gebleken was, dat door de Inter-Church Relations Committee van de Chr. Ref. Church wel degelijk geantwoord was op ons schrijven van maart 1969. In een brief van 26 april 1972 wezen wij erop het bedoelde schrijven nooit ontvangen te hebben. We verzochten een afschrift van dit schrijven te mogen ontvangen. We ontvingen hierop een afschrift waarbij gezegd werd, dat het schrijven niet gedateerd was, zodat de mogelijkheid werd opengehouden, dat het schrijven niet verzonden was. De brief ondertekend door rev. A. Brink en gericht aan ds. J. C. Maris, luidde (in vertaling) als volgt:

„De brief is bestemd voor de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken, maar omdat we niet zeker zijn van het adres van de broeders die de laatste aan ons geadresseerde brief ondertekenden, zijn wij zo vrij u ons antwoord te doen toekomen. We erkennen met schaamte, dat dit antwoord heel laat gezonden wordt. Als verontschuldiging kunnen we slechts het feit aanvoeren, dat we het buitengewoon druk hebben. Deze drukke werkzaamheden veroorzaakten een vertraging in het bijeenkomen van onze commissie en daarom ook in het verzenden van deze brief.

De synode van de Christian Reformed Church, bijeen in juni 1969, nam kennis van uw schrijven van 15 april 1969, waarin u vraagt om een verduidelijking van ons huidige standpunt met betrekking tot de vraag, of het zaad van het verbond voor wedergeboren en in Christus geheiligd te houden is. De Synode gaf aan onze commissie de opdracht ons standpunt te verduidelijken door er geen enkele twijfel over te laten bestaan, dat wij alleen vasthouden aan wat gesteld wordt in het laatste gedeelte van Art. 34 van de Geloofsbelijdenis en in vraag en antwoord 74, Zondag 27 van de Heid. Catechismus. We kennen geen bindende bepalingen buiten de confessie in dit opzicht. De synode sprak ook officieel de hoop uit, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, de vrijmoedigheid zouden vinden om in correspondentie te treden met de Christian Reformed Church. Wat wij onder een corresponderende kerk verstaan vereist evenwel een verduidelijking. Van ds. B. Nederlof begrepen wij, dat deze uitdrukking in uw spraakgebruik aangeeft wat wij onder een „zuster-kerk" verstaan. In uw brief van 15 april 1969 zegt u ook: „Met het oog op de implicaties van het aangaan van een correspondentie in volledige zin, waardoor het in het bijzonder mogelijk zal zijn elkaars predikanten te beroepen..." enz. Ter verduidelijking kan gezegd worden, dat een „corresponderende kerk" in ons spraakgebruik een kerk aangeeft, waarmee wij een geregelde officiële correspondentie onderhouden door middel van de uitwisseling van de officiële Acta en andere officiële stukken, waarmee wij een uitwisseling van broederlijke afgevaardigden kennen, enz. Het impliceert niet het beroepen van elkaars predikanten zonder meer of het aanvaarden van elkaars attestaties. Nu deze twee zaken verduidelijkt zijn, spreken wij de hoop uit, dat meer hartelijke en blijvende relaties tussen onze kerken tot stand mogen komen."

De zaak van een eventuele correspondentie met de Chr. Ref. Church kwam ook uitvoerig aan de orde in een contact dat de sectie buitenland had met prof. J. Stek. Prof. Stek is hoogleraar aan het Calvin Seminary in Grand Rapids. Tijdelijk verbleef hij voor studie in ons land. Van de deputaten voor Inter-Churches Relations van de Chr. Ref. Church ontvingen we bericht, dat hij tevens een opdracht van deze deputaten had om de zaak van de toenadering van de Chr. Ref. Church tot de kerken van gereformeerd belijden in ons land zoveel mogelijk te dienen. Prof. Stek deelde in een ontmoeting met de sectie buitenland mede, dat men zich in de Chr. Ref. Church wat de corres-

pondentie met buitenlandse kerken betreft bezint op een herstructurering van de vorm. Men kent nu twee categorieën kerken waarmee men in relatie staat, n.l. „zuster-kerken” en „corresponderende kerken”. Onder „zuster-kerken” verstaat men — zoals ook blijkt uit de hierboven weergegeven brief — wat wij verstaan onder kerken waarmee wij in correspondentie staan. Onder „corresponderende kerken” verstaat men, wat wij verstaan onder kerken waarmee wij contact onderhouden.

Binnen de Chr. Ref. Church leeft evenwel de gedachte, dat het wenselijk is van deze twee categorieën te komen tot één categorie, n.l. kerken waarmee de Chr. Ref. Church in „kerkelijke gemeenschap leeft”. De relatie met deze kerken zou iets minder moeten omvatten dan wat nu het geval is bij de zg. „zuster-kerken” en iets meer dan wat nu het geval is bij de zg. „corresponderende kerken”. Waartoe de bezinning binnen de Chr. Ref. Church leidt zal moeten blijken op de synode van deze kerk, die dit jaar wordt gehouden. In verband met deze ontwikkeling heeft ons deputaatschap zich nog niet gewend tot de synode van de Free Christian Reformed Churches of Canada and U.S.A. (Vgl. Acta G.S. 1971/'72, art. 88.)

I. Orthodox Presbyterian Church

Van deze kerk ontving ons deputaatschap de Acta van de synode die gehouden werd van 14 tot 19 mei 1973. Besloten werd ter informatie van deze kerk ook onze Acta toe te zenden.

J. Gereformeerde Kerk (vrijg. b.v.) te Curaçao

Ds. H. J. van der Kwast, predikant van de Gereformeerde Kerk (vrijg. b.v.) te Amstelveen schreef ons deputaatschap met het verzoek contact op te nemen met de Gereformeerde Kerk (vrijg. b.v.) te Curaçao. Tevens verzocht hij ons deputaatschap leden van onze kerk die voornemens zijn naar Curaçao te emigreren, naar de Gereformeerde Kerk (vrijg. b.v.) te verwijzen.

Het leek ons deputaatschap niet juist, contact op te nemen met een bepaalde plaatselijke kerk. De Gereformeerde Kerk (vrijg. b.v.) te Curaçao is immers te beschouwen als een plaatselijke kerk die in relatie staat met de Gereformeerde Kerk (vrijg. b.v.) in Nederland. Aan ds. Van der Kwast werd geadviseerd, zich in verbinding te stellen met de deputaten van onze kerken inzake emigratie.

IV. DE GEREFORMEERDE OECUMENISCHE SYNODE

A. Algemeen

Naar de vergadering van de G.O.S. die van 15 tot 25 augustus 1972 te Sydney werd gehouden, werden door ons deputaatschap twee afgevaardigden van onze kerken benoemd. Toen betrekkelijk kort voor de vergadering van de synode de reiskosten niet onaanzienlijk werden gereduceerd door een plotselinge verlaging van de vlieg-tarieven, is nog gepoogd een derde afgevaardigde van onze kerken — als niet-stemhebbende afgevaardigde — de synode te doen bijwonen.

Door de (te) korte tijd, waarin dit geregeld moest worden, bleek het helaas niet mogelijk een derde afgevaardigde bereid te vinden de reis naar Sydney te maken.

Eenmaal had het deputaatschap een ontmoeting met dr. P. G. Schrotenboer, de algemeen secretaris van de G.O.S., toen deze in ons land vertoefde. Regelmatig werd het deputaatschap door het secretariaat van de G.O.S. op de hoogte gehouden van de activiteiten van de G.O.S. en van onze financiële verplichtingen ten opzichte van de G.O.S.

B. Rapport van de afgevaardigden naar de G.O.S., gehouden van 15 tot 25 augustus 1972 te Sydney

De afgevaardigden deden ons deputaatschap het volgende rapport toekomen:

1. Afgevaardigden

„Door het deputaatschap voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken werden naar de G.O.S. van Sydney afgevaardigd:

dr. C. J. Verplanke en prof. dr. J. P. Versteeg als stemhebbende leden van de synode. Naast het bijwonen van de zittingen van de synode, werd door uw afgevaardigden ook aan het commissie-werk deelgenomen.

Dr. Verplanke was lid van de commissie, die onder meer over de nieuwe constitutie van de G.O.S. had te adviseren. Tevens nam hij deel aan het werk van de commissie voor het vraagstuk van de sabbat. Prof. Versteeg behoorde tot de commissie, die had te handelen over het vraagstuk van het gezag van de Schrift, het rapport over de eschatologie en over het verzoek van onze kerken tot intrekking van de „vervangingsformule”. Namens de Toraja-kerk van Mamasa was ds. H. P. Brandsma een van de afgevaardigden. Met hem werd tijdens de synode voortdurend overleg gepleegd.

2. Opening en moderamen

Op de avond vóór de opening van de synode werd een bidstond gehouden in het kerkgebouw van de Presbyterian Church of Eastern Australia te Sydney. Voorganger in de dienst was prof. dr. K. Runia. De synode werd op dinsdag 25 augustus geopend, door ds. R. O. Zorn, predikant van de Reformed Church te Sydney.

Het moderamen werd als volgt gekozen: prof. dr. K. Runia, praeses; ds. J. P. Galbraith, scriba I; ds. P. E. S. Smith, scriba II; prof. dr. S. H. Widyapranawa, assessor I; ds. S. P. E. Buti, assessor II. Het trof uw afgevaardigden, dat drie van de vijf moderamen-leden

ook reeds zitting hadden in het moderamen van de vorige synode, terwijl één van hen bovendien herkozen werd in dezelfde functie, die hij in 1968 in het moderamen vervulde. Ongetwijfeld is herverkiezing in het moderamen dienstbaar aan een continuïteit van het werk van de interim-commissie. Zonder iets te willen afdoen van de goede wijze, waarop het moderamen aan de synode leiding gaf, vragen uw afgevaardigden zich achteraf af, of het verstandig was, dat het grootste gedeelte van het moderamen bestond uit moderamen-leden van de vorige synode. Een van uw afgevaardigden vraagt zich met name af, of het verstandig is, dat een lid van het moderamen in dezelfde functie herkozen kan worden.

3. Besluiten

Voor een overzicht van alle genomen besluiten moge verwezen worden naar de **Acta** van de synode. Hier moge volstaan worden met een releveren van de besluiten, die naar de gedachte van uw afgevaardigden, het meest belangrijk zijn.

a. De constitutie

Een volledig nieuwe regeling voor de synode werd vastgesteld, gesplitst in twee delen, n.l. in een „constitution” en in „regulations”. Besloten werd de naam Reformed Oecumenical Synod (Gereformeerde Oecumenische Synode) aan te houden. De interim-commissie van de Gereformeerde Kerken in Nederland had voorgesteld in plaats van „Synod” voortaan te spreken van „Council”. De adviserende commissie van de synode deed het voorstel van „Assembly” te spreken. Beide voorstellen werden verworpen. Naar voren werd gebracht dat het woord „Synod” sterk tot uitdrukking brengt, dat de G.O.S. een vergadering wil zijn van kerken, die ter vergadering op kerkelijke wijze handelen. Besloten werd tevens, dat de **Agenda** en de **Acts** voortaan alleen in het Engels zullen verschijnen.

b. Aard en omvang van het gezag van de Schrift

Een dag was gereserveerd om van gedachten te wisselen over de vragen met betrekking tot het gezag van de Schrift. De gedachtenwisseling werd ingeleid door drie referaten, gehouden door prof. dr. J. L. Koole, prof. dr. G. Spykman en prof. dr. J. A. Heyns. Zij spraken resp. over „Schrift en geschiedenis”, „Schrift, geloof en wetenschap” en „Bijbel, kerk en verkondiging”. Op elk referaat werd ingegaan door een co-referent, terwijl ook na ieder referaat en co-referaat gelegenheid was tot discussie. Door verschillende kerken, die lid zijn van de G.O.S., was voldaan aan het verzoek van de vorige G.O.S. om een bijdrage te leveren tot de discussie over de aard en de omvang van het gezag van de Schrift. De Gereformeerde Kerken in Nederland hadden de vorige G.O.S. verzocht de kerken om een bijdrage tot deze discussie te vragen. Ook onze kerken hebben een bijdrage ingezonden, waarin met nadruk gesteld werd, dat niet alleen van een „materieel” aspect van de Schrift, maar ook van een „formeel” aspect te spreken is. (Zie **Acta** G.S. 1971/'72, blz. 177 v., bijlage XXIII.)

De synode besloot die kerken, die nog geen bijdrage inzonden met klem te verzoeken dit alsnog te doen. Tevens besloot de synode er bij de kerken op aan te dringen het gebruik van de Schrift te bevorderen.

c. Het rassenvraagstuk

Op de vorige G.O.S. werden vijftien resoluties met betrekking tot het rassenvraagstuk aanvaard. Ter synode in Sydney was een rapport van de regionale G.O.S.-conferentie, waaraan op 22 en 23 maart 1972 de bij de G.O.S. aangesloten kerken in zuidelijk Afrika deelnamen. Uit dit rapport, alsook uit het rapport van de Nederduits Gereformeerde Kerk van Zuid-Afrika over de uitspraken van de G.O.S. inzake het rassenvraagstuk bleek, hoe intensief de kerken in Zuid-Afrika zich hebben bezonnen op de vijftien resoluties van de vorige G.O.S. Deze resoluties zijn door de kerken in Zuid-Afrika bepaald niet naast zich neergelegd! Met de meeste resoluties konden de Zuid-Afrikaanse kerken accoord gaan. De meeste weerstand riep in Zuid-Afrika de twaalfde resolutie op, waarin gesproken wordt over het feit, dat kerk en staat geen recht hebben de vrije keus van een huwelijkspartner te beperken. Vanuit de Zuid-Afrikaanse kerken werd een andere formulering van de twaalfde resolutie voorgesteld, nl. „Hoewel geen direct bewijs uit de Schrift kan worden gegeven voor of tegen huwelijken tussen mensen van een verschillend ras of van een verschillende nationale groepering op basis van huidskleur of ras, kan toch het welzijn van de gemeenschap en van de geordende samenleving in een multiraciale en een multinationale situatie vereisen, dat voldoende aandacht wordt gegeven aan alle pastorale, sociale, culturele en wettelijke factoren, die met zulke huwelijken samenhangen”. Ook de adviserende commissie deed een voorstel tot een geheel andere formulering van deze omstreden resolutie. De synode besloot evenwel met grote meerderheid te blijven bij de formulering van de vorige G.O.S. Die formulering werd slechts verduidelijkt, doordat nu uitgesproken werd, dat kerk en staat geen recht hebben de vrije keus van een huwelijkspartner te beperken „op grond van ras of kleur”.

Opmerkelijk was, dat bij de discussie, voorafgaande aan de stemming over de formulering, de Zuid-Afrikaanse afgevaardigden onderling sterk van opvatting bleken te verschillen en aan dit verschil op zeer openhartige wijze uiting gaven.

d. Het ambt

Ter synode was een uitvoerig rapport van een studie-commissie over het ambt in het N.T. Mede op grond van dit rapport sprak de synode uit, dat de Schrift leert, dat het

ambt van ouderling — zowel de ouderling aan wie het opzicht als de ouderling aan wie de prediking is toevertrouwd — niet openstaat voor een vrouw. Tegelijk moest de synode het feit onder de ogen zien, dat bij de G.O.S. kerken aangesloten zijn, die een praktijk kennen, die tegenover gesteld is aan deze uitspraak.

Met het oog daarop verzocht de synode de aangesloten kerken de vragen rond het ambt te willen bestuderen op de basis van de Schrift en in het licht van de rapporten van de studie-commissie en van de adviserende commissie, die ter synode dienden. Tevens werd verzocht de resultaten van deze studie uiterlijk januari 1975 toe te zenden aan de andere aangesloten kerken. Ook verzocht de synode de aangesloten kerken te bestuderen wat te verstaan is onder „het opleggen van de handen”, zoals de Schrift daarover spreekt. Met betrekking tot het openstaan van het ambt van diaken voor de vrouw besloot de synode de uitspraak van de vorige synode te bevestigen.

Ook op dit punt werden de kerken verzocht hun besluiten en motiveringen aan de andere aangesloten kerken en aan de alg. secretaris bekend te maken. Een studie-commissie werd benoemd om te komen tot een evaluatie van het materiaal, dat uit de kerken verwacht wordt.

e. Het vraagstuk van de sabbat

Ter synode waren twee rapporten, waarvan het ene de zondag zag als voortzetting van de oudtestamentische sabbat en als een scheppings-ordinantie, terwijl het andere wel wilde spreken over de zondag als de dag des Heren en als een door ons te heiligen dag, maar niet als een scheppings-ordinantie. De synode sprak uit, dat beide opvattingen omtrent de zondag een plaats hebben in de gereformeerde traditie. De synode wilde geen keuze doen tussen één van de twee rapporten van de studie-commissie — en in analogie daarmee tussen één van de twee voorstellen van de adviserende commissie — zodat het vraagstuk voor nader onderzoek werd terug verwezen naar een studie-commissie.

f. De „vervangingsformule”

In 1946, toen drie gereformeerde kerken samenkwamen in Grand Rapids en de grondslag voor de G.O.S. legden, werd de „vervangingsformule” — aanvaard door de synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland in 1946 — overgenomen. Onze kerken verzochten per instructie deze vervangingsformule terug te nemen. Met algemene stemmen besloot de synode „de verklaring van 1946, zoals aanvaard door de G.O.S. (Acta 1946, art. 89) terug te nemen”. Met vreugde namen uw afgevaardigden kennis niet alleen van het besluit de vervangingsformule terug te nemen, maar ook van het feit, dat dit besluit met algemene stemmen genomen kon worden.

g. De Gereformeerde Kerken in Nederland

Door verschillende aangesloten kerken waren bezwaren ingebracht tegen de Gereformeerde Kerken in Nederland. De bezwaren betroffen:

- a. de theologische ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken;
- b. de aansluiting van de Gereformeerde Kerken bij de Wereldraad van Kerken.

Met name de Gereformeerde Kerken van Nieuw-Zeeland lieten een zeer kritisch geluid horen.

De synode besloot met betrekking tot de theologische ontwikkeling binnen de Gereformeerde Kerken o.a. het volgende uit te spreken:

„De G.O.S. brengt haar diepe bezorgdheid tot uitdrukking over de theologische opvattingen van dr. H. M. Kuitert en enkele andere theologen en aanvaardt de verzekering van de afgevaardigden van de Gereformeerde Kerken in Nederland, dat deze kerken ernstige en voortdurende aandacht aan deze opvattingen geven. De Gereformeerde Kerken in Nederland ontvangen de verzekering van de gebeden van de andere aangesloten kerken in deze dagen.”

Een minderheid van de commissie deed een ander voorstel. Zij stelde de synode voor uit te spreken, dat zij diep bezorgd was over de houding, die de synode van de Gereformeerde Kerken in haar vergadering van maart 1970 te Sneek tegenover de opvattingen van dr. Kuitert en anderen heeft ingenomen. Het besluit van Sneek werd in dit voorstel „dubbelzinnig en verwarring-gevend” genoemd. Door uw afgevaardigden is dit minderheidsvoorstel bepleit en bij stemming voor dit minderheidsvoorstel gestemd, ook omdat naar de gedachten van uw afgevaardigden de G.O.S. als een vergadering van kerken zich heeft uit te spreken over de officiële besluiten van de bij haar aangesloten kerken. Hier kon de G.O.S. haar naam „synode” eer aandoen. Het minderheidsvoorstel werd verworpen, zij het ook dat het stem-verschil niet zo groot was.

Met betrekking tot de aansluiting van de Gereformeerde Kerken bij de Wereldraad van Kerken, sprak de synode uit, dat zij „met teleurstelling” kennis genomen had van het besluit van de Gereformeerde Kerken het lidmaatschap van de Wereldraad aan te vragen. Ook werd uitgesproken, dat het lidmaatschap van de Wereldraad het gereformeerde getuigenis kan verzwakken. De commissie had voorgesteld uit te spreken, dat het lidmaatschap van de Wereldraad het gereformeerde getuigenis verzwakt, doch de synode wijzigde het woord „verzwakt” in de woorden „kan verzwakken”. Ook nu werd het reeds op vorige synoden gegeven advies om zich niet bij de Wereldraad aan te sluiten herhaald.

Onze kerken hadden per instructie de synode het verzoek doen toe komen om de Gereformeerde Kerken te vragen verantwoording te geven van het besluit het lidmaatschap van de Wereldraad aan te vragen. Aan dit verzoek werd in deze vorm door de

synode niet voldaan. Wel werd door de afgevaardigden van de Gereformeerde Kerken toegezegd, dat zij hun synode zouden verzoeken de argumenten, die geleid hebben tot het aanvragen van het lidmaatschap van de Wereldraad officieel ter kennis te brengen van alle bij de G.O.S. aangesloten kerken.

h. Het rapport over de eschatologie

Het rapport over de eschatologie, zoals het door de studie-commissie was opgesteld, werd door de synode aanvaard, nadat het door de adviserende commissie van de synode op tal van punten was geamendeerd. In deze amendementen werd voor een deel tegemoetgekomen aan de bezwaren, die in de kring van de deputaten voor eenheid en correspondentie tegen dit rapport leefden. De aanvaarding van het geamendeerde rapport geschiedde met het doel, dat het rapport zou dienen ter informatie van de kerken.

i. Diversen

Onze kerken hadden de synode een rapport doen toekomen met betrekking tot de kerkscheuringen die in Pakistan en Kameroen hebben plaats gehad. (Zie *Acta G.S. 1971/72*, blz. 180 vv.) Dit rapport werd door de synode met dank aan onze kerken ter informatie aanvaard.

De deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israël aan wie — evenals aan de overeenkomstige deputaten van de Gereformeerde Kerken in Nederland — gevraagd was richtlijnen over de evangelieverkondiging onder Israël aan de bij de G.O.S. aangesloten kerken te verstrekken, berichtten, dat zij daartoe niet in staat waren. Wel was ter synode een schrijven van ds. M. Drayer. De synode besloot aan de aangesloten kerken die van de vraagstukken met betrekking tot Israël en het evangelie studie maken te verzoeken de resultaten van deze studie aan de eerstvolgende synode te doen toekomen.

De bijdrage van onze kerken in de kosten van deze synode en van het jaarlijks budget werd gesteld op 4⁹/₁₀.

Besloten werd de volgende G.O.S. te houden in 1976 in Zuid-Afrika. Dan zal de G.O.S. de gast zijn van de Zendingkerk in Zuid-Afrika, d.w.z. van de z.g. kleurlingenkerk.

Tenslotte mag nog worden meegedeeld dat door prof. Versteeg ook de zendingconferentie werd bijgewoond, die onder auspiciën van de G.O.S. gehouden werd van 7 tot 11 augustus, eveneens te Sydney. Thema van de zendingconferentie was: Het evangelie van Christus in een wereld van nood. Op de conferentie zocht men op de vragen, die zich bij het zendingswerk in onze tijd voordoen, antwoorden te geven vanuit de Schrift. De conferentie was een goede stimulerende vergadering. Omdat de vergadering het karakter droeg van een conferentie, werden geen besluiten genomen.

4. Conclusies

a. De vergadering van de G.O.S. was een vergadering in een goede sfeer. De sfeer was even openhartig als broederlijk. Ook op deze vergadering bleek de betekenis van de G.O.S.: De G.O.S. biedt aan gereformeerde kerken uit de hele wereld de mogelijkheid elkaar te ontmoeten op de basis van de gereformeerde belijdenis. Deze betekenis kwam ook in Sydney duidelijk uit. Men dacht en sprak vanuit de gereformeerde belijdenis. Waar men bij elkaar een afwijken van die gereformeerde belijdenis meende te moeten aanwijzen, was er een terugroepen tot die belijdenis.

b. Toch heeft deze G.O.S. bij uw afgevaardigden vragen opgeroepen. In het rapport van de afgevaardigden naar de vorige G.O.S. werden reeds groeiende verschillen binnen de G.O.S. gesignaleerd. Die verschillen waren op deze G.O.S. duidelijk aanwezig.

De verschillen dreigen ook steeds meer uit te komen in een discrepantie tussen de uitspraken van de G.O.S. en de praktijk van een aantal van de aangesloten kerken. Zo werd ook door deze G.O.S. aan de aangesloten kerken het lidmaatschap van de Wereldraad ontraden. Tegelijk moest evenwel geconstateerd worden, dat enkele aangesloten kerken lid zijn van of een relatie hebben tot de Wereldraad. Uitgesproken werd, dat de Schrift leert, dat het ambt van ouderling niet openstaat voor een vrouw. Tegelijk werd evenwel geconstateerd, dat in enkele aangesloten kerken een tegenovergestelde praktijk geldt, waarom op verdere studie werd aangedrongen. Wanneer deze discrepantie tussen de uitspraken van de G.O.S. en de praktijk binnen de G.O.S. nog groter zou worden, zou de G.O.S. steeds meer een vrijblijvend karakter krijgen. Dan zou tevens het appél op de gereformeerde belijdenis — d.w.z. het bestaansrecht van de G.O.S. zelf — verloren gegaan zijn.

c. Er bleek op deze G.O.S. een grote belangstelling te bestaan voor het standpunt, dat bij allerlei vragen door onze kerken wordt ingenomen. Uw afgevaardigden meenden ook een groot vertrouwen van verschillende kanten te mogen constateren in wat vanuit onze kerken naar voren gebracht wordt. Men bleek in het algemeen van publicaties, die binnen de kring van onze kerken verschijnen, verrassend goed op de hoogte te zijn en door velen werd aangedrongen op meer publicaties van onze kant. Uw afgevaardigden zijn ervan overtuigd, dat de verwachting, die alom met het oog op onze kerken blijkt te bestaan, ook een roeping voor onze kerken inhoudt. Wanneer onze kerken door het lidmaatschap van de G.O.S. aan een eigen inbreng in de G.O.S. steeds meer gestalte kunnen geven, zullen ze — zeker in de situatie, waarin de G.O.S. vandaag verkeert — van grote betekenis voor de G.O.S. kunnen zijn."

Deputaten sloten zich geheel bij dit rapport aan.

V. DE INTERNATIONALE RAAD VAN CHRISTELIJKE KERKEN

A. Gesprek met vertegenwoordigers van de I.C.C.C.

Ingevolge het besluit van de generale synode van Rotterdam 1971/'72 (**Acta**, art. 83, besluit sub 2 en 3) werd door ons deputaatschap een commissie samengesteld met de opdracht de bezwaren die in onze kerken leven tegen de I.C.C.C. indringend te bespreken met enkele vertegenwoordigers van de I.C.C.C. Tot leden van de commissie werden benoemd prof. dr. J. van Genderen, en de di. G. Bilkes, I. de Bruyne en K. J. Veleva.

Het gesprek vond plaats op 24 april 1973 te Amsterdam. Van de kant van de I.C.C.C. werd aan het gesprek deelgenomen door dr. C. McIntire die speciaal voor dit gesprek vanuit de Ver. Staten was overgekomen en dr. J. C. Maris. Voorafgaande aan het gesprek werd door ons deputaatschap een gespreksnota opgesteld die als volgt luidde:

1. Opdracht tot het gesprek

„In de Chr. Geref. Kerken neemt de kritiek op de I.C.C.C. eerder toe dan af. In 1971 kwam uit de kerken het voorstel om het lidmaatschap van de I.C.C.C. te beëindigen. Het werd niet aanvaard, maar wel werd besloten, dat de volgende generale synode het lidmaatschap van de I.C.C.C. nader zal bezien. In verband daarmee hebben de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken de bezwaren, die in de Chr. Ger. Kerken leven, via een commissie indringend te bespreken met vertegenwoordigers van de I.C.C.C.

2. Uitgangspunt van het gesprek

Uitgangspunt is het feit, dat onze kerken sinds 1950 lid zijn van de I.C.C.C. Onze kerken staan dus niet vrijblijvend tegenover de I.C.C.C., maar hebben verantwoordelijkheden binnen de I.C.C.C. Bedacht dient te worden, dat het eerste en voornaamste motief voor aansluiting bij de I.C.C.C. was:

„De grondslag van deze Raad is volkomen aanvaardbaar, wijl overeenstemmend met en overeenkomstig Schrift en Confessie, terwijl er betrouwbare waarborg bestaat, dat deze grondslag onverzwakt gehandhaafd wordt.”

Daarbij kwam onze profetische roeping: Door ons aan te sluiten bij deze Raad vervullen we onze profetische roeping in deze geweldige tijden en strijden we met andere kerken bij alle verschil en met handhaving van ons eigen principiële bestaansrecht voor het geloof eenmaal de heiligen overgeleverd” (**Acta**, 1950, 206 v.).

Wel moet betwijfeld worden, of het tweede motief van 1950 ook geldt:

„Deze Internationale Raad van Christelijke Kerken betekent de aanvankelijke vervulling van het ideaal van Calvijn, die reeds in deze zin oecumenisch geijverd heeft. In deze Raad wordt een confederatief verband geschapen, waardoor de geestelijke eenheid ook in een uitwendig zichtbare vorm tot openbaring wordt gebracht.”

Van „de gemeenschappelijke bezinning op vele vragen die onmogelijk door één kerk alleen opgelost kunnen worden” (bij het zesde motief genoemd) komt niet veel terecht. In verschillende opzichten voldoet de I.C.C.C. niet aan de verwachtingen, die onze kerken hebben gehad. Het is een Raad van Kerken, maar het contact met de andere kerken van de I.C.C.C. stelt niet veel voor.

Daar staat tegenover, dat het werk van de onderlinge hulpverlening zich sterker ontwikkeld heeft dan aanvankelijk te voorzien was. Ook dit is een aspect, waar men niet aan mag voorbijgaan.

3. Punten in het gesprek

a. Het karakter van de I.C.C.C.

Binnen onze kerken bestaat een verschil van mening over de vraag, hoe de I.C.C.C. te zien is en — daaruit voortvloeiend — naar welke maatstaven het lidmaatschap van onze kerken van de I.C.C.C. te beoordelen is. Dienen voor het lidmaatschap dezelfde maatstaven aangelegd te worden als bv. voor het contact met buitenlandse kerken? In de preambule van de constitutie van de I.C.C.C. wordt over de I.C.C.C. gesproken als „a world-wide agency for fellowship and cooperation on the part of Bible-believing Churches”. Het zal verhelderend zijn, wanneer duidelijker wordt wat de uitdrukking „agency for fellowship and cooperation” betekent. We vermoeden, dat het woord „fellowship” hier gebruikt wordt ter aanduiding van een gemeenschap met een beperkte doelstelling, nl. een organisatie, die haar eenheid vindt in het gemeenschappelijk getuigenis naar buiten. Het woord „cooperation” zou dan kunnen zien op de onderlinge hulpverlening.

b. De resoluties

Dit punt heeft bij de kritiek op de I.C.C.C. binnen onze kerken altijd een grote rol gespeeld. Blijkens de **Acta** van de synoden van 1962, 1965/'66, 1968/'69 en 1971/'72 gaat het om de voorbereiding van en de verantwoordelijkheid voor de resoluties, de schriftuurlijke fundering ervan en de wijze, waarop andersdenkenden worden bestreden en veroordeeld.

Tweemaal (1963 en 1968) zijn de bezwaren namens onze kerken officieel bij de I.C.C.C. aan de orde gesteld, maar ook het oordeel van onze afgevaardigden over de resoluties van het laatste congres van de I.C.C.C. (1968) was niet gunstig: „Een zeker gebrek aan theologische bezinning, gepaard aan een licht ontvlambare emotionaliteit trof uw afgevaardigden telkens weer”.

Nu is wel gebleken, dat de I.C.C.C. met haar resoluties voortgaat op de eenmaal ingeslagen weg en dat deze resoluties weinig weerklank vinden in onze kerken en zelfs op ernstige bezwaren stuiten. Het is denkbaar, dat aan de generale synode wordt voorgesteld, dat de afgevaardigden van de Chr. Ger. Kerken niet meer moeten meewerken aan het tot stand brengen van de resoluties.

In elk geval zullen de afgevaardigden op het congres van 1973 nog eenmaal duidelijk hun stem laten horen.

c. De I.C.C.C. en een bepaalde politieke positie

Vanuit de kerken is bezwaar gemaakt tegen een bepaalde politieke „kleur” van de I.C.C.C. Zo diende op de laatste generale synode een instructie van de particuliere synode van het westen, waarin de generale synode gevraagd werd maatregelen te nemen, die niet alleen gericht zijn op een betere realisering van de inbreng van onze kerken in de besluiten van de I.C.C.C., maar ook op „een matiging van uitspraken van de I.C.C.C. speciaal in het politieke vlak te bewerkstelligen, waardoor kan worden voorkomen dat de naam van onze kerken mede wordt verbonden aan een politieke positiekeuze, die in het licht van het evangelie de onze niet kan zijn, omdat zij teveel wordt bepaald door interne Amerikaanse politieke en kerkelijke tegenstellingen”. In de toelichting werd onder meer gezegd: „Omdat onze naam als kerken wordt geïdentificeerd met de wijze waarop de I.C.C.C. zich op het brede internationale vlak presenteert, dient te worden gewaarschuwd voor het feit dat het eigenlijke streven van deze organisatie te sterk kan worden gekleurd door extreem Amerikaanse opvattingen op politiek gebied”.

In dit verband mag gevraagd worden, of de persoon van de voorzitter van de I.C.C.C. niet te sterk geïdentificeerd wordt met de internationale organisatie van de I.C.C.C. Wordt een bepaalde overtuiging, die dr. McIntire op politiek terrein heeft, niet vaak — op een haast propagandistische wijze — naar voren gebracht als de overtuiging van de voorzitter van de I.C.C.C.?

d. De verhouding G.O.S.-I.C.C.C.

De mogelijkheid is aanwezig, dat het voor de I.C.C.C. een probleem vormt, dat onze kerken via de G.O.S. relaties onderhouden met kerken, die aangesloten zijn bij de Wereldraad van Kerken, zoals de Ger. Kerken in Nederland.

Door dr. McIntire was in antwoord op de nota van ons deputaatschap een memorandum opgesteld dat (in vertaling) als volgt luidde:

„Een „agency” is niet een kerk of de kerk. In de I.C.C.C. is ze een arm van de kerken voor gemeenschappelijke actie, bepaald door haar eigen vastgestelde aard en door de congressen van de Raad.

Het woord „fellowship” is allereerst te verstaan in de zin waarin de Bijbel spreekt over de gemeenschap in Christus en als de gemeenschappelijke verbondenheid tussen de gelovigen als uiting van het werk van de Heilige Geest onder de gelovigen. De I.C.C.C. is zo'n gemeenschap en alles wat gedaan wordt, geschiedt tot eer van God.

De activiteiten van iedere kerk binnen de I.C.C.C. zijn voor verantwoordelijkheid van die kerk zelf. De regionale conferenties die de I.C.C.C. organiseert staan voor alle kerken open ter deelname. Een kerk is vrij om de Raad aanbevelingen, suggesties of voorstellen te doen toekomen.

Kerken, aangesloten bij de I.C.C.C., binnen één land kunnen ook in de gemeenschap delen die de I.C.C.C. vertegenwoordigt en die zij bevordert tussen de broeders van de kerken. In een zeer wezenlijke zin is er ook verbondenheid in de strijd. De vijanden van Christus en hun vijandschap tegenover het duidelijk getuigenis van het Evangelie brengen tot nauwere banden en zelfs tot onderlinge bemoediging waarin een manifestatie van Christus temidden van zijn volk gezien mag worden. Het woord „fellowship” is door de jaren heen mee gaan betekenen hulp aan arme kerken en aan vervolgd en lijdende christenen. Dit terrein van de I.C.C.C.-activiteiten heeft een geweldige groei doorgemaakt en de I.C.C.C. heeft met name kunnen helpen in Afrika en in het verre Oosten. Resoluties en acties van het congres zijn in het verleden voorbereid door commissies, benoemd door het uitvoerend comité.

Deze commissies zijn zo samengesteld, dat ze als representatief voor de verschillende gebieden en voor de verscheidenheid van de denominaties van de afgevaardigden konden gelden.

Resoluties kunnen handelen over actuele gebeurtenissen en van toepassing zijn op situaties van dat moment. Aangelegenheden van nationale en wereldwijde omvang kunnen de aandacht van de vergadering vragen. De Raad zelf kan, indien gewenst, op verzoek van een kerk een meer gedetailleerde studie voorbereiden. De Raad bedoelt echter niet kerkelijke functies uit te oefenen of verplichtingen op zich te nemen die ter competentie van iedere kerk zelf staan. De zaak van de resoluties is niet constitutief voor de gemeenschap. De I.C.C.C. is vrij en buigzaam en indien er ernstige bezwaren zijn tegen wat zuiver procedurekwesties zijn, kunnen deze veranderd worden. De I.C.C.C. heeft in het verleden gewerkt met een grote mate van eenstemmigheid en heeft zich niet begeven op terreinen die innerlijke conflicten tussen de kerken zouden kunnen oproepen. Iedere groep die niet wenst mee te werken aan het tot stand brengen van de resoluties of in de op de resoluties betrekking

hebbende discussies heeft niet alleen het recht om het er niet mee eens te zijn, maar ook om er zich van te onthouden.

De resoluties brengen een verlangen van de gehele vergadering tot uitdrukking om met het oog op een gegeven omstandigheid een getuigenis van de waarheid van de Schriften te geven, waarbij men deze waarheid wil toepassen op actuele problemen waarmee de I.C.C.C. geconfronteerd kan worden.

De I.C.C.C. erkent, dat er culturele problemen zijn en beperkingen wat de taal betreft. Waar tijd nodig is om tot een volledig inzicht in een zaak te komen, moet deze tijd steeds verleend worden. Er zijn op dit punt technische problemen die we onder de knie kunnen krijgen ten behoeve van de eenheid en het welzijn van de gehele vergadering. Met betrekking tot wat is beschouwd als „politieke kleur” is te zeggen, dat de I.C.C.C. zich nooit heeft willen inlaten met interne politieke kwesties in een bepaald land of ergens steken heeft willen uitdelen. Wat als politieke actie bebeschouwd zou kunnen worden is haar houding tegenover het communisme geweest. Die houding is evenwel niet als een direct politieke zaak beschouwd, maar is gebaseerd op het conflict tussen christendom en atheïsme, christendom en communisme.

De Raad gelooft, zoals vastgelegd in art. VII van de constitutie van de Raad, dat er een verantwoordelijkheid van de kerken is voor gerechtigheid en goede orde in de samenleving. In bepaalde landen zijn bepaalde christelijke politieke partijen en in andere landen is de politieke constellatie van een andere aard, waardoor christenen lid zijn van oppositie-partijen. Dit zijn allemaal gebieden waarin de kerken hun eigen positie in verantwoordelijkheid tegenover God hebben te bepalen.

De constitutie van de I.C.C.C. beperkt de handelingen van haar functionarissen met inbegrip van haar president, tot posities die duidelijk ingenomen zijn door de Raad zelf. Een functionaris is evenwel in zijn eigen land vrij om op dit terrein een andere positie in te nemen dan door de I.C.C.C. ingenomen wordt, in zijn getuigenis van Christus in de eigen nationale en lokale situatie. Geen verbondenheid met de I.C.C.C. of zelfs geen kerk kan een individu beperken in zijn vrijheid een getuige voor Christus te zijn waar hij ook maar is.

De kwestie van de verbondenheid van kerken, aangesloten bij de I.C.C.C. met de G.O.S. is een zaak van ernstige bezorgdheid. Het betekent gemeenschap van een denominatie met lichamen die lid zijn van de Wereldraad van Kerken. De ontwijding van de christelijke waarheid door de Wereldraad van Kerken is zo flagrant en haar openlijke identificatie met de zaak van de communistische revolutie is — in het ontvangen van afgevaardigden uit Sowjet-Rusland onder communistisch bewind — zo klaarblijkelijk, dat het feit, dat een kerk die tevens lid is van de I.C.C.C. gemeenschap onderhoudt met zo'n afval voor de I.C.C.C. een zaak van zorg is.

De constitutie van de I.C.C.C. bepaalt, dat geen kerk lid van de I.C.C.C. kan zijn die tevens lid is van de Wereldraad van Kerken. Deze grens wordt terecht getrokken en de kerken moeten in hun gemeenschappelijk getuigenis van Christus zo duidelijk en krachtig zijn, dat zij op geen enkele wijze hulp en steun geven aan christelijke kerken die lid zijn van de Wereldraad van Kerken. De I.C.C.C. is duidelijk wat betreft haar oproep tot de kerken zich af te scheiden van de oecumenische beweging."

Over het gesprek dat door onze afgevaardigden met de vertegenwoordigers van de I.C.C.C. gehouden werd is te zeggen, dat het in een goede en openhartige sfeer verliep. Sprekend over het karakter van de I.C.C.C. (punt 3a van de gespreksnota) onderstreepte dr. McIntire, dat door de I.C.C.C. geen eenheid van kerken (organische vereniging van leden) wordt voorgestaan. De mogelijkheid is er om conferenties te houden op het gebied van zending en onderwijs. In dit verband werd niet gedacht aan het werk van de evangelisatie. Deze arbeid werd als duidelijk tot de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerken behorend beschouwd.

Met nadruk werd gesteld — wat ook reeds in het memorandum naar voren kwam — dat geen functionaris iets mag ondernemen, dat de Raad bindt, behalve in opdracht van de Raad. De president doet niets anders dan alleen zorgen, dat de constitutie wordt gehandhaafd en dat de resoluties uitgaan.

Uitvoerig werd stilgestaan bij het begrip „Fellowship”. Dr. McIntire wees op het samen bidden, het doorgeven van een getuigenis (op grond van de Bijbel) en het contact met elkaar.

Beklemd werd door hem, dat de kerken verantwoordelijkheid hebben voor de gerechtigheid en goede orde in staat en maatschappij. Wat de voorbeelden uit de Bijbel betreft werd gewezen op het spreken van de profeten over de dingen van het maatschappelijk leven, op Jezus' woord, dat de keizer gegeven moet worden wat des keizers is en op Paulus' woord in Rom. 13, dat de overheid Gods dienares is.

Bij de bespreking over de resoluties (punt 3b van de gespreksnota) werd van onze kant de vraag gesteld, of de I.C.C.C. een gemeenschap van kerken dan wel van personen is. Het antwoord luidde, dat de I.C.C.C. beide is. Daarbij is te verdisconteren, dat volgens de constitutie alleen de kerken stemrecht hebben. Volgens de constitutie kunnen ook individuele personen of organisaties het congres van de I.C.C.C. bijwonen en aan de discussie deelnemen. Zij bezitten evenwel geen stemrecht. Van onze zijde werd erop geattendeerd, dat wel eens in het verleden resoluties werden aanvaard, zonder recht te doen aan de kritiek die door onze afgevaardigden tijdens de discussie naar voren gebracht werd. Dr. McIntire verzekerde, dat hij alles in het werk zal stellen, dat dit niet

meer zal gebeuren, maar dat onze afgevaardigden zoveel mogelijk bij de voorbereiding van de resoluties betrokken worden. Hij zag de noodzaak ervan in, dat de resoluties meer theologisch verantwoord zijn.

Dr. McIntire zag in de resoluties ook een mogelijkheid om in de publiciteit te komen. Hij stelde, dat nu de pers in heel de wereld pro Wereldraad van Kerken is alle mogelijkheden van publicaties moeten worden aangegrepen. Uitdrukkelijk werd verzekerd, dat wanneer men tegen een bepaalde resolutie is, men dit ook in het eigen land kan laten blijken. Men kan ook notulair vastgelegd krijgen, dat men heeft tegengestemd, eventueel met betrekking tot een bepaald gedeelte van een resolutie. Uitvoerig werd ook ingegaan op de vragen betreffende de I.C.C.C. en een bepaalde politieke positie (punt 3c van de gespreksnota). Van onze kant werd er de aandacht op gevestigd, dat in 1968 per resolutie gesteld werd, dat Rusland uitgesloten moest worden van de Verenigde Naties. Gevraagd werd, of dit wel de taak van de kerk is. Door dr. Maris werd als antwoord gewezen op het optreden van de kerk in de oorlogstijd gericht tegen Nazi-Duitsland. Hij zag de sterke uitspraak van het congres tegen het communisme in hetzelfde licht. Volgens dr. McIntire kon het geen vraag zijn, of wij ons verzetten tegen het communisme. Als Raad zijn wij tegen het communisme, omdat het tegen God is en tegen het Evangelie, alsook tegen de persoonlijke vrijheid om God te dienen. Resoluties tegen het communisme gaan terug op een visie die eigen is aan de Raad.

Wat de verhouding G.O.S.-I.C.C.C. betreft (punt 3d van de gespreksnota), werd door dr. McIntire de hoop uitgesproken, dat onze kerken bedanken zouden voor het lidmaatschap van de G.O.S. Hij sprak als zijn verwachting uit, dat de G.O.S. in de richting zal gaan van de zg. „new evangelicals”. Onderstreept werd, dat het niet zo is, dat ons lidmaatschap van de G.O.S. het onmogelijk maakt, dat wij tevens lid zijn van de I.C.C.C. Wel betekent ons lidmaatschap van de G.O.S. een zaak van ernstige zorg voor de I.C.C.C. Dr. Maris wees in dit verband ook op contacten die wij als kerken — ook buiten de G.O.S. om — op allerlei wijze met andere kerken onderhouden. Met name noemde hij ook de Toradjakerken die indirect (via de Indonesische Raad van Kerken) lid zijn van de Wereldraad van Kerken. Gesteld werd, dat als wij de opdracht hebben Christus voor honderd procent toe te behoren, wij geen verbintenis mogen aangaan met mensen die dat niet voor honderd procent zijn.

B. Rapport van de afgevaardigden naar het congres van de I.C.C.C., gehouden van 13 tot 24 juni 1973 te Cape May (U.S.A.)

Naar het achtste wereldcongres van de I.C.C.C. werden als vertegenwoordigers van onze kerken benoemd di. K. Boersma, B. van Smeden en W. Steenberg. Zij boden na het congres het volgende rapport aan:

„Opzet

Wij stellen ons voor, in dit rapport allereerst een aantal belangrijke elementen uit het programma van dit congres te verslaan. (I)

Vervolgens willen we trachten, in enkele punten een peiling te geven van het karakter van de I.C.C.C. zoals we dit gedurende het congres hebben leren kennen. (II)

I.

a. Gemeenschap der heiligen

Ook op dit congres kwam duidelijk uit, dat de I.C.C.C. grote betekenis heeft als internationaal ontmoetings- en concentratiepunt van kerken en christenen, die trouw willen zijn en blijven aan het Woord van de Here God.

Het was een indrukwekkende zaak, in Cape May de realiteit van wereldwijde gemeenschap der heiligen te ervaren, in grote bijeenkomsten maar ook in persoonlijke ontmoetingen die vaak resulteerden in een belofte van blijvend contact.

We deelden in elkaars vreugde over het heil, maar ook in elkaars strijd en zorg.

Zoals gezien de nieuwe aanmeldingen voor het lidmaatschap te verwachten was, was ditmaal het grote contingent van afgevaardigden uit Afrika opvallend. Geen wonder dat deze broeders het besluit, dat het volgende congres in 1975 gehouden zal worden in hun werelddeel en wel in Nairobi, Kenya, met groot enthousiasme ontvingen.

Met name de regionale verslagen die tijdens de morgenvergadering werden uitgebracht, boden gelegenheid om intensiever kennis te nemen van elkaars kerk-zijn in de wereld, al werkte daarbij het grote aantal elkander opvolgende sprekers wel vermoeiend en verslappend op de aandacht.

Toen het de beurt van Europa (= de Nederlandse groep + één Zwitserse broeder) was, heeft ds. Boersma een uiteenzetting gegeven over de kerkgeschiedenis en kerkelijke situatie van Europa in het algemeen en Nederland in het bijzonder.

Daarbij sprak hij uit, dat het onze taak in de I.C.C.C. zou kunnen zijn, om met de rijkdom die God ons in de loop van de eeuwen uit de Schrift heeft doen putten, onze broeders en zusters in andere delen van de wereld te dienen.

b. Het 25-jarig jubileum

Vanzelfsprekend werd veel aandacht geschonken aan het 25-jarig bestaan van de I.C.C.C. Met name de bijeenkomst op de eerste vergadering en de slotavond stonden in het teken daarvan.

Duidelijk werd dat de I.C.C.C. in deze periode betekenis heeft gehad voor kerken en christenen die meenden dat ze in hun strijd voor de waarheid en tegen de

dwaling alleen stonden, en die toen in de I.C.C.C. een gemeenschap vonden waarmee ze eensgeestes waren, en waarvan ze in hun strijd steun ontvingen.

Daarbij werden de schijnwerpers vaak gericht op de personen van „onze” dr. J. C. Maris, voor wiens werk hoge waardering werd uitgesproken, en vooral van dr. McIntire.

Niet alleen op de slotavond werd hij dankbaar gehuldigd, omdat het 25-jarig jubileum van de I.C.C.C. ook dat van hem als president ervan betekende; maar in vele toespraken werd met grote waardering en bewondering over hem gesproken en in hem geroemd. De grens van persoonsverheerlijking werd daarbij nogal eens overschreden. Een extreem voorbeeld uit de toespraak van een Jamaicaan: Men kon aan de discipelen zien dat zij met Jezus waren geweest, we hopen dat ze in ons land aan ons kunnen zien dat wij met McIntire zijn geweest . . . Goed bedoeld en begrijpelijk, maar hier was toch een correctie in de trant van Hand. 10 : 26 („Ik ben zelf ook een mens . . .”) op z'n plaats geweest; deze bleef echter achterwege.

c. De resoluties

Aan het eind van het congres verklaarde dr. McIntire dat de resoluties die aanvaard waren, de beste uit de geschiedenis van de I.C.C.C. waren. En inderdaad dragen de resoluties van 1973 naar onze mening meer dan die van vorige congressen de sporen van het pogen om schriftuurlijk en positief te spreken.

Wat de werkwijze betreft: bij het begin van het congres werd meegedeeld dat de concept-resoluties één dag voor ze behandeld zouden worden, in het bezit van de afgevaardigden zouden zijn.

Uiteraard was dat voor de resoluties die een of twee dagen na de opening behandeld moesten worden al niet meer mogelijk, en ook later kregen we nog wel eens een concept op zeer korte termijn voor ons, maar over het algemeen is er wel naar gestreefd, de genoemde toezegging gestand te doen.

In verschillende gevallen is het ons mogelijk geweest een meer of minder verstrekkende invloed op de inhoud van de resoluties uit te oefenen.

Allereerst in de diverse commissies waarin wij een plaats hadden gekregen: zo ontwierp ds. Van Smeden de hoofdinhoud van de resolutie over de H. Schrift, en drs. Steenbergen het eerste deel van die inzake de Wereldraad. Deze ontwerpen werden bijna geheel overgenomen door de commissie en aanvaard door de vergadering.

Vervolgens konden we onze invloed ook uitoefenen door na zo goed mogelijke voorbereiding (afhankelijk van de tijd die we kregen om het concept te bestuderen) onze inbreng in de discussie te geven. Zo kwam in het concept voor de zgn. „Cape May-verklaring” een zin voor waarin werd uitgesproken dat christenen zich alom moeten afscheiden en moeten getuigen van de gerechtigheid van hun God. Ds. Boersma stelde voor, dit te veranderen in: „ . . . alom moeten getuigen van de gerechtigheid van hun God, en zich, indien dat noodzakelijk is, moeten afscheiden”. Daardoor zou „afschieding” nl. niet meer zo sterk als zelfstandig en primair doel worden benadrukt. Dit voorstel werd grotendeels aanvaard; alleen t.a.v. de woorden „indien dat noodzakelijk is” verklaarde dr. McIntire dat afschieding voor hem niet iets was waartoe men alleen **zo nodig** over ging.

Overigens kwam in de definitieve tekst van de resolutie te staan, dat christenen zich moeten afscheiden van het **ongeloof** — en daarbij passen de woorden „zo nodig” uiteraard niet.

In dezelfde verklaring werd, in een opmerking van symptomen van wetsverachting, gesproken over de boosheden van socialisme en communisme. Ons voorstel, de reeks uitbreiden met „dictatoriale en sociale verdrukking werd (ten dele) gehonoreerd door toevoeging van de woorden „en sociale onderdrukking”. Een voorstel om de zin, waarin het afwijzen van de doodstraf gelaakt werd iets minder absoluut te stellen werd door dr. McIntire afgewezen, omdat het hier naar hij verklaarde een punt uit de Westminster Confessie betrof. Ons voorstel om t.a.v. het racisme niet te volstaan met te zeggen dat het een gebied is waarop revolutionairen vat trachten te krijgen, maar ook uit te spreken dat racisme zonde is, werd daarentegen onmiddellijk aanvaard.

Bij de behandeling van de resolutie over het communisme stelden wij voor, aan de oproep tot de christenen om „deze goddeloze samenzwering” te weerstaan, een opwekking toe te voegen om „alles te doen wat de Schrift van ons vraagt ter bestrijding van sociaal en economisch onrecht, waardoor de bodem rijp wordt gemaakt voor het communisme”. Deze woorden werden als volgt omgebogen en verzwakt: „ . . . en alles te doen wat de H. Schrift van gelovigen vraagt inzake de handhaving van vrijheid, orde en gerechtigheid”.

Merkwaardig was de gang van zaken rond de resolutie over de R.K. kerk. Het door de commissie hiervoor ingediende voorstel wordt voldoende getypeerd door de eerste zin: „Wij spreken uit, dat de kerk van Rome een antichrist is”.

Een door drs. Steenbergen geredigeerd voorstel tot grondige herziening van dit concept werd door di. Verwelius en Vreugdenhil, die als afgevaardigden van I.C.C.C.-Nederland deel uitmaakten van deze commissie, aan de voorzitter ervan, rev. Channing, voorgelegd.

Deze liet het door hem opgestelde ontwerp echter nagenoeg onveranderd. Daarop hebben wij onze bezwaren en voorstellen tot wijziging aan dr. Maris voorgelegd, en

hem gezegd dat we met de resolutie in de voorgestelde vorm beslist niet akkoord zouden kunnen gaan. Een uur later werden rev. Channing en wij bij dr. McIntire en dr. Maris geroepen voor overleg over een inmiddels door hen opgesteld geheel nieuw ontwerp, dat veel meer ging in de door ons bedoelde richting. Dit nieuwe ontwerp werd de volgende morgen door het congres vrijwel ongewijzigd aanvaard. Al met al kon dr. McIntire t.a.v. de resoluties verklaren: „de Nederlanders zijn deze week zeer actief geweest”; en deze activiteit bleef ook niet zonder resultaat. Hoe verheugend het echter mag zijn dat dit mogelijk bleek, er blijven bij ons t.a.v. dit punt toch ook bezwaren bestaan.

1. Van slechts één resolutie kan gezegd worden dat ze berust op voorafgaande grondige studie. Dat is de voortreffelijke resolutie over de zending, die namelijk een samenvatting biedt van het referaat van dr. LeRoy over dit onderwerp.

Maar overigens werden de concepten opgesteld door een commissie (en soms slechts door enkele leden of een enkeling uit de commissie) die, tengevolge van de korte beschikbare tijd wel haastig moest werken. Bovendien werd soms, zonder dat commissieleden bijeengeroepen waren voor een bespreking, een concept herzien door één of twee leden van de commissie. Dit was bv. het geval bij de resolutie over evangelisatie, aan het ontwerp waarvan ds. Boersma een bijdrage had geleverd, die aanvankelijk door de commissie was overgenomen, maar die in het concept, zoals het uiteindelijk aan de afgevaardigden werd gegeven, niet meer voorkwam, zonder dat er sprake was geweest van een nieuwe commissievergadering.

2. Ook al is er in die gevallen waarin de concept-resolutie een dag van te voren wordt uitgereikt meer gelegenheid zich op de discussie te prepareren, het blijft zo, dat de methode van behandeling ter plenaire zitting meer geschikt is om een werkelijke discussie te verhinderen dan die te bevorderen. Men kan dan ook niet zeggen, dat de inhoud van de resolutie het resultaat is van gemeenschappelijke bezinning van het congres!

3. Vanuit het uitvoerende comité wordt aan het congres meegedeeld, over welke onderwerpen resoluties zullen worden opgesteld. Praktisch betekent dit, dat de afgevaardigden wel worden ingeschakeld, maar alleen op die punten die een van te voren opgestelde „strategie” wenselijk achtte.

Daarvan uitgaande, trachtten wij dan tot nog zo evenwichtig mogelijke uitspraken te komen. Dit gelukte soms enigszins, maar het was toch niet zozeer de bedoeling, en miste daarom ook veelal zijn effect.

4. Naast de resoluties van de voltallige vergadering zijn er ook

1) die van het uitvoerende comité, en

2) die van de president; zo bv.

1) een resolutie inzake het bezoek van Breznev aan de V.S. („De I.C.C.C. spreekt uit dat Leonid Breznev een aartsvijand is van God en christendom”); en

2) de „resolutie van dr. McIntire, president van de I.C.C.C.”, ter gelegenheid van de demonstratie in Washington, met zinnen als: „Wij moeten Rusland in zijn eigen sop laten gaar koken”; „de atoombom in de handen van vrije mensen in Rusland zou ons in staat stellen om zonder risico te ontwapenen”. Op de inhoud van deze resoluties is geen enkele invloed uit te oefenen; ze worden niet ter discussie gesteld en zelfs (wat tijdens dit congres toch gemakkelijk mogelijk was geweest) niet officieel ter kennis van de afgevaardigden gebracht.

Men moet ze toevallig aantreffen op een perstafel of geciteerd vinden in een krantenknipsel, om te weten dat ze er zijn! Toch wordt ook de inhoud van deze resoluties in de publiciteit gebracht als de overtuiging van „de” I.C.C.C.

Datzelfde geldt trouwens van de besluiten van het uitvoerende comité, zoals de instelling van een commissie inzake oorlogsmisdaden (War Crime Committee, WCC).

Het werd vermeld in het rapport van de Alg. secretaris, maar er was geen enkele gelegenheid om er over te discussiëren.

d. De toespraken („messages”)

De in morgen-, middag- en avondvergaderingen gegeven „messages” waren naar inhoud en niveau nogal gevarieerd.

Fijn en sympathiek was de toespraak van rev. Wesley over „Het Lam van God in India”. Van studie getuigden de lezingen van dr. LeRoy (reeds genoemd) en van prof. dr. Reynolds over Genesis 1-11, al sprak de aanpak van laatstgenoemde ons niet bijzonder aan. Maar over het algemeen moet gezegd worden dat het schriftuurlijk-gefundeerd spreken zoals ds. Van Smeden het bood in zijn lezing over de nieuwe theologie „Het levende Woord”, veelal niet of zeer zwak aanwezig was.

Omdat vele „messages” cirkelden om het congressthema „Waardig is het Lam”, terwijl er kennelijk niet voldoende afspraken waren gemaakt over de begrenzing van ieders onderwerp, overlaptten de toespraken elkander vaak. Niettemin is gedurende het gehele congres in geen enkele „message” Openb. 5 : 12 werkelijk uitgediept!

e. Verkiezingen (dinsdag 19 juni)

De namen, die door de benoemingscommissie zijn vastgesteld, worden voorgelezen, er wordt geapplaudisseerd, en aldus zijn de genoemden, onder wie ook de president, unaniem ge- of herkozen. Onder hen zijn onze hoogleraren dr. Oosterhoff, als vice-

president, en dr. Versteeg als lid van het uitvoerende comité. Slechts t.a.v. een broeder uit Australië wordt toch nog het bezwaar naar voren gebracht dat hij secretaris van de Austr. afdeling van de Geref. Oec. Synode is. Dr. McIntire antwoordt: wij hebben nooit uitgesproken dat iemand die in de G.O.S. is, niet „met ons” kan zijn.

f. Presentatie van nieuwe leden (dinsdag 19 juni)

44 kerken hebben zich gemeld voor het volledige lidmaatschap, 19 kerken voor het niet-stemgerechtigde lidmaatschap en 8 organisaties wensten zich aan te sluiten als „associated bodies”. Volgens de regels zouden al deze aanmeldingen aan alle leden ter, approbatie moeten worden voorgelegd.

In zijn verslag had dr. Maris echter al opgemerkt, dat dit een omslachtige procedure is die bovendien, daar men de adspiranten niet kent, meestal niets oplevert; daarom stelde men liever rechtstreeks een onderzoek in.

Enkele adspiranten konden op grond daarvan niet worden aanvaard. T.a.v. de overigen wordt meegedeeld dat de commissie voor de geloofsbriefven deze had onderzocht en in orde bevonden.

Deze uitspraak staat echter open voor herziening, wanneer iemand een kwestie zou opwerpen.

N.a.v. een desbetreffende vraag wordt opgemerkt dat de aanduiding „volle evangelie” in de naam van een der nieuwe leden niet betekent dat men tongentaal en geloofsgenezing beoefent; deze worden in de I.C.C.C. niet aanvaard.

Dr. McIntire benadrukt, hoe belangrijk het is dat de I.C.C.C. de kleine groepen, „het verstrooide volk van God”, kan verzamelen.

g. De demonstratie te Washington

Een zaak die het congres en onze beleving ervan in sterke mate bepaalde was het gelijktijdige bezoek van Breznev aan de Ver. Staten. Op verschillende manieren werd uitdrukking gegeven aan hartgrondige afkeuring van dit staatsbezoek:

door een ijsig stilzwijgen na voorlezing van Nixon's begroetingsbrief aan het congres, maar ook door niet mis te verstane woorden aan het adres van Breznev en de hem ontvangende president Nixon. In gebeden, in de aankondiging van liederen (bij „Voorwaarts christenstrijders”) — „we zingen dit lied, omdat Breznev in mijn land is” — telkens kwamen de emoties die deze zaak opriep naar de oppervlakte. De climax van dit alles was de door dr. McIntire georganiseerde demonstratie op maandag 18 juni.

Aanvankelijk werd medegedeeld dat de afgevaardigden die dat wensten gelegenheid zouden hebben aan deze demonstratie deel te nemen, terwijl intussen het programma van het congres normaal zou worden voortgezet. Toen hebben wij nog gezwegen, omdat de demonstratie op deze wijze geen zaak van de I.C.C.C. werd.

Daarna stelde iemand uit de vergadering echter voor, om als congres aan de demonstratie deel te nemen.

Toen dr. McIntire daarop aarzelde, achtten wij het moment gekomen om bij monde van ds. Van Smeden ons bezwaar hiertegen uit te spreken: wij achtten het niet juist, ons als kerken op een zo directe wijze te mengen in de politieke aangelegenheden van het ons ontvangende land.

(Zie voor verdere argumentatie het verslag van het gesprek met dr. Maris en dr. McIntire, zie onder.)

De bespreking over dit punt werd hierna afgebroken.

Na enkele dagen bleek, dat er door de afwezigheid van enige sprekers o.w. rev. Paisley, een aantal verschuivingen in het programma mogelijk waren waardoor er op maandagmiddag en -avond geen bijeenkomsten van het congres plaats vonden. Maar de deelname aan de demonstratie werd officieel geen zaak van het congres maar van iedere aanwezige individueel.

Om die reden hebben we ons niet meer tegen de gang van zaken verzet. Zelf zijn we uiteraard niet meegegaan naar Washington. Om niet de indruk te wekken, dat we tegenover het communisme een passieve houding zouden willen aannemen, hebben we op initiatief van ds. Van Smeden wel een brief verzonden aan de heer Breznev, met afschrift + begeleidend schrijven aan president Nixon nadat we alle Nederlandse aanwezigen gelegenheid hadden gegeven beide brieven mede te ondertekenen. In de brief aan Breznev hebben we hem gewezen op de moeilijke positie van de christenen in Rusland, en hem gevraagd zijn invloed hun ten goede aan te wenden.

Ook aan dr. McIntire hebben we een ex. van beide brieven overhandigd. De brief aan Breznev is door hem in een vergadering voorgelezen. Tegen zijn voorstel, dat het congres deze brief zou overnemen, werd als bezwaar aangevoerd dat wij Breznev hadden aangesproken als iemand bij wie men kon appelleren op de Bijbel. De brief is toen voor kennisgeving aangenomen.

Overigens zei dr. McIntire, toen een van ons hem beide brieven gaf, dat wij door onze houding de I.C.C.C. grote schade hadden toegebracht. De pers had er immers uit geconcludeerd dat er nu een breuk in de I.C.C.C. was.

Ook bij de afgevaardigden van de I.C.C.C.-Nederland (behalve di. Meester en Vreugdenhil), en bij de bezoekers uit Nederland ontmoette ons standpunt weinig waardering of begrip.

Integendeel: men verweet ons dat wij agitatie bedreven, de eenheid binnen de Nederlandse groep en binnen de I.C.C.C. verbraken, en voegde ons soms zelfs bepaald onaangename woorden toe, als: Chr. Geref., go home! Na afloop van de kerkdienst op zondag 17 juni waarin ds. Boersma voorging gaf een van de bezoekers luidkeels uiting aan zijn afkeuring: in een exegetische opmerking n.a.v. Jes. 22 : 8, waarbij het woord bewapening viel, had hij, geheel ten onrechte, propaganda voor het pacifisme gehoord.

Door één en ander zijn de verhoudingen binnen de Nederlandse groep gedurende een aantal dagen slecht geweest. Tegen het einde van het congres werd dat gelukkig anders, zodat we weer met elkaar onze gebedsbijeenkomst konden houden.

h. Waardering

Naast kritiek uit de Nederlandse kring, vernamen we ook andere geluiden. Telkens waren er afgevaardigden, die wanneer ze (een van) ons ontmoetten, er behoefte aan bleken te hebben hun instemming te betuigen met ons optreden bij de behandeling van de resoluties. Daaraan merkten we dat onze woorden aansloegen. Trouwens na afloop van het al gereleveerde gesprek over de resolutie inzake de R.K. Kerk zei dr. McIntire tegen ons: laat ons a.u.b. niet in de steek; wij hebben u nodig; en stuur de volgende keer een flinke delegatie naar Afrika!

i. Kerkdiensten

In het programma dat we in Cape May ontvingen lasen we dat op de beide zondagmorgens een nederlandse kerkdienst zou worden gehouden; als voorgangers stonden resp. di. Boersma en Steenbergen. Toen we op de zaterdag ervoor hoorden dat op zondag 24 juni de engelstalige dienst geleid zou worden door dr. McIntire, hebben we in overleg met de andere nederlanders besloten deze dienst te bezoeken (dr. Maris was bereid te vertalen), en de nederlandse dienst te laten vervallen. We kregen n.a.v. Jes. 45 : 23 (de tekst voor het volgende congres) een goede, heils-historisch-Christocentrisch opgezette preek over het gezag van de H. Schrift. Op beide zondagavonden is een korte nederlandse samenkomst gehouden, waarin resp. di. Verwelius en Steenbergen zijn voorgegaan.

j. Gesprekken

Ten besluite van dit eerste deel van ons rapport brengen we verslag uit van een aantal gesprekken die we tijdens dit congres hebben gevoerd.

Enkele ervan gaven ons gelegenheid, die informatie te verkrijgen, die we in het verslag van de alg. secretaris gemist hadden, b.v. over de Nieuw-Zeelandse kerken, en die we, omdat het verslag niet in bespreking werd gegeven, toen ook niet konden vragen. Wij hebben ons over deze lacunes in 't rapport verwonderd, evenals over het ontbreken van enige financiële verantwoording.

1. Reeds op een van de eerste congresdagen vond een informeel gesprek plaats, waarbij op ons verzoek aanwezig waren de brs. Maris jr., afgevaardigde naar het congres van „Intern. Christ. Jeugd”, Manhave, ds. Meester, ds. Verwelius, ds. Vreugdenhil (I.C.C.C.-Nederland) en Van Rij (Nw.-Zeeland).

We wisselden van gedachten over enkele punten die door u in het bijzonder in onze aandacht waren aanbevolen:

- de resoluties: de andere aanwezigen zegden ons, voorzover ze deel uitmaakten van een commissie, medewerking toe bij onze poging, zoveel mogelijk invloed op de inhoud van de resoluties uit te oefenen;
- de commissie inzake oorlogsmisdaden: we spraken af, dat wij hierover het uitvoerende comité zouden benaderen; door de vele andere zaken die later ons in beslag namen is hier niet meer van gekomen;
- Pakistan: we namen ons voor, een gesprek met dr. Nasir te hebben;
- Nieuw-Zeeland: br. Van Rij verklaarde zich bereid, hierover verder met ons te spreken.

2. Gesprek met br. W. van Rij, Nieuw-Zeeland, thans niet behorend tot enige kerk, lid van het uitvoerend comité.

Waarom en hoe braken de Ref. Churches met de I.C.C.C.?

1. Voor de I.C.C.C. was nooit grote interesse geweest, de kerken stonden niet achter dit lidmaatschap; hoogstens 60%, maar wellicht minder.

2. Naast de Ref. Churches waren op vele plaatsen „Councils” van de I.C.C.C. een soort van vriendenkring.

Tot hen behoorde Channing, vroeger lid van de Vergadering van Gelovigen. Deze werd predikant in de Ref. Churches, maar vond daar weinig „Anklang” voor zijn I.C.C.C.-idealen.

3. Er kwamen bezwaren tegen uitspraken van prof. Runia, die verdacht werd van ontrouw aan de Schrift en sympathie voor de Wereldraad. Men schijnt in Nieuw-Zeeland over „Runia-theologie” te spreken in dezelfde toonaard als ten onzent over de „theologie van Kuitert” gesproken wordt! Ook Van Rij had bezwaren, die hij aan de orde stelde in het curatorium van de school te Geelong, waarvan hij deel uitmaakte. Hij sprak er ook in het openbaar over.

Het curatorium droeg Van Rij echter op, „to reconcile with (excuses aanbieden aan) Runia”. Kerkelijk kwam deze kwestie niet verder, want Van Rij verliet toen

de Ref. Churches. De invloed van Runia deed hem al zijn verwachtingen verliezen.

4. Ook Channing, die in de pers Runia had aangevallen, vocht niet door in de kerkelijke weg.

De zaak Runia kwam nimmer ter synode!

Channing verliet de Ref. Churches en stichtte de Bible Presb. Church.

3. Gesprek met dr. K. L. Nasir, Pakistan

Allereerst maakte dr. Nasir ons duidelijk, dat het in de afscheiding die plaats vond, niet ging om bezittingen en financiën: de strijd daarover met COMAR ging immers na de afscheiding verder tussen COMAR en de niet-afgescheiden groep!

De werkelijke aanleiding is de nieuwe confessie van de United Presbyterian Church in U.S.A.

De Pakistaanse afgevaardigden brachten een exemplaar er van mee toen ze terugkeerden van een synode in Amerika, in 1965. De Pakistaanse kerk schonk er echter niet veel aandacht aan: tot:

- a. een artikel in de islamitische pers van Pakistan nieuwe informatie over deze confessie verstrekte;
- b. De Evangelische Alliance Mission (TEAM) de banden met de kerk in Pakistan verbrak, wegens deze nieuwe confessie.

Van toen af heeft men van Pakistaanse zijde getracht de zendingen te bewegen tot verzet tegen de nieuwe confessie, echter tevergeefs. Toen de confessie in 1967 definitief werd aanvaard, werd op advies van dr. Nasir een brief gezonden naar dr. McIntire. Daar deze brief via een omweg bij dr. McIntire aankwam, kon deze pas in februari 1968 antwoorden.

In dit antwoord riep hij dringend op tot afscheiding. (Men kan deze correspondentie nalezen in het geschrift „Years of reformation movement in Pakistan”, blz. IV, V.) McIntire werd uitgenodigd en had op 15 maart een gesprek met Nasir c.s., waarin hij informatie gaf over de I.C.C.C.

Op zijn vraag of men geld nodig had werd ontkennend geantwoord. Toen op 2 april 1968 de jaarlijkse Pakistaanse synode geopend zou worden door een ambtsdrager die door zijn eigen kerkeraad was afgezet, en een protest daartegen niet baatte, scheidde een deel van de synode zich af en ging, zich als de wettige synode beschouwend, vergaderen onder voorzitterschap van dr. Nasir. Een aantal vertegenwoordigers van de Pakistaanse kerk voegden zich niet bij deze synode, niet omdat zij vrijzinnig zouden zijn, maar omdat zij of hun kinderen functies hadden aan de scholen of de ziekenhuizen van de zending.

De synode o.l.v. dr. Nasir besloot de banden met de Wereldraad van Kerken te verbreken en machtigde het moderamen contact te zoeken met een nieuwe organisatie. Uitgenodigd door het moderamen, bezocht dr. McIntire op 24 april de synode, waarna deze besloot zich aan te sluiten bij de I.C.C.C.

Gezien deze datum was het naar de mening van dr. Nasir ook niet vreemd dat hij op 15 april nog de leiding had van een vergadering van de West-Pakistaanse raad van de Wereldraad. Zijn kerk was toen immers officieel nog lid van de Wereldraad. Wel heeft dr. Nasir aan het eind van deze vergadering verklaard, de banden met de Wereldraad te zullen verbreken.

Maar ook voordien had dr. Nasir herhaaldelijk uiting gegeven aan zijn bezwaren tegen de Wereldraad.

Op onze vraag of hij nooit bezwaar had gemaakt tegen het modernisme van een aantal zendingen antwoordde dr. Nasir dat hij de vrijzinnige zendingen nooit gelegenheid had gegeven om op het seminarie te spreken.

Na de scheiding schreef COMAR zelf nooit tegen ons, maar gebruikte daarvoor Slomp en Meadowcroft. Een uitnodiging aan ds. Slomp voor een gesprek werd door deze geweigerd.

Als ik in Pakistan ben teruggekeerd zal ik hem opnieuw uitnodigen en een afschrift daarvan aan uw deputaten zenden.

Dr. Nasir gaf uitdrukking aan zijn blijdschap over dit gesprek en zei ons, dat hij graag onze kerken zou uitnodigen, een afgevaardigde naar Pakistan te zenden, tegenover ds. Slomp die afgevaardigden uit de Geref. kerken laat komen.

4. Gesprek met dr. J. C. Maris, later ook met dr. McIntire

Aangezien bij de op 16 juni geplande vergadering van de „Europese alliantie” alleen dr. J. C. Maris, ds. J. W. Maris, en de afgevaardigden van I.C.C.C. — Nederland, de Molukse Evang. kerk en de Chr. Geref. kerken aanwezig bleken — hebben wij van deze gelegenheid gebruik gemaakt, een aantal vragen die bij ons leven, in gesprek te brengen.

Na een overzicht door dr. Maris van de positie van de I.C.C.C. in Europa, stelt ds. Van Smeden de vraag: de conclusie moet zijn dat de I.C.C.C. in Europa en ook in Nederland niet aanslaat: hoe komt dat?

Daarna worden van onze kant de bezwaren die we gevoelen onder woorden gebracht.

— Als kinderen van de afscheiding weten we van separatie!

Maar wordt in de I.C.C.C. kerkelijke separatie niet te gemakkelijk als middel gehanteerd?

- De vaderen van de afscheiding hadden er moeite mee, hun kerk te verlaten.
- Tegen het bestrijden van het communisme als ideologie hebben we geen bezwaar! Maar de I.C.C.C. bestrijdt veel meer de terror dan de error van het communisme, meer de schrik die het verspreidt dan de dwaalleer ervan. Men vereenzelvigd christendom en anti-communisme en heeft geen oog voor de vijand aan alle kanten.
  - Onze vaderen waren nooit voor de „Tweede-graads-af scheiding”.
- Het woord „glorious” wordt ons hier te veelvuldig gebruikt. We missen de ootmoed, behalve in de gebedssamenkomsten.
- Moeten we geloven dat hier het „neusje van de zalm” van Gods kerk op aarde bijeen is?
- Enerzijds voelen we grote verbondenheid, anderzijds een diepe beklemming.
- Onze bezwaren tegen politiek optreden (de demonstratie) hebben geen doperse achtergrond; ze zijn tweeërlei:
    1. hier wordt de taak van de christen verward met die van de kerk(en); de kerk heeft vanuit de Schrift de geestelijke achtergrond van het communisme bloot te leggen en te bestrijden; de christen moet, hierdoor toegerust, zijn politieke handelen bepalen;
    2. de keuze van de middelen: door te demonstreren leen je de middelen van de tegenstander; deze schijnen wel krachtig, maar zijn bijbels gezien veel zwakker dan de geestelijke middelen die God ons geeft, hoewel die uiterlijk gezien zwakker schijnen.
  - Wij willen geen hetze tegen dr. McIntire, integendeel, we achten hem hoog. Hij is geen dictator-figuur, maakt een rustige, ontspannen indruk, staat open voor vragen.

Dr. Maris antwoordt: we hebben in internationale verbanden te maken met mensen van heel verschillende achtergronden. De naam van McIntire wordt te vaak genoemd. Maar theologisch hebben de meesten van deze mensen een zeer middelmatige ontwikkeling. Vandaar in de approach vaak dingen die ons niet liggen. Alles moet heel eenvoudig. Deze mensen komen dan in aanraking met een krachtige figuur en krijgen een sterke binding aan hem, waarvan ik hoop dat ze er straks van verlost worden.

Verder: alles is erg simplistisch. Dat geldt ook voor Amerika. Het denken van de gemiddelde Amerikaan is niet zo gecompliceerd; zo ook de respons op het evangelie.

Van daaruit is er hoog respect voor de Nederlanders en hun inbreng. Maar in de loop van de jaren is dit door verschillende oorzaken niet goed uit de verf gekomen. Tweede-graads-af scheiding is een begrip, ontleend aan de tegenstanders van McIntire. Amerika is een land van individualisten tot-en-met (keerzijde van hun vrijheidszin).

Men maakt zich gemakkelijk los van de kerk. Enerzijds willen wij niet in de inclusieve volkskerk. Anderzijds kun je te gemakkelijk een nieuwe kerk stichten en te ongenueanceerd zeggen: ga eruit.

Dr. Maris zelf zegt altijd: Christus vraagt van ons gehoorzaamheid, met als **eventuele** consequentie: eruit gezet worden of eruit gaan. In de loop van het gesprek kwam dr. McIntire binnen en nam deel aan het gesprek. Aan de orde kwamen weer: de visie op afscheiding en de eenheid van de kerk; en: het politieke spreken van de kerk.

Men verwijt ons, aldus McIntire, dat we aan politiek doen. Maar we bedrijven geen praktische politiek. We wijzen het goddeloze van het communisme aan en bestrijden het.

We stellen daar tegenover: naar onze overtuiging voert u deze (noodzakelijke!) strijd met vleselijke wapenen.

McIntire: We gebruiken middelen die in dat land legaal zijn. En: waar blijft het spreken van de Ned. christenen als u een socialistische overheid krijgt die maatregelen neemt in strijd met Gods Woord? En waar is de V.U. van vroeger? Ik heb veel van A. Kuyper geleerd.

Dr. McIntire wil gaarne verder gesprek, eventueel in Nederland (sept.?).

5. Tenslotte willen we niet geheel onvermeld laten een gesprek dat we, op zijn verzoek, tijdens een maaltijd voerden met een congresbezoeker, br. De Jonge, vroeger lid van de Chr. Ref. Churches nu van de Orth. Presb. Churches. Hij meende ons te moeten wijzen op een aantal bedenkelijke ontwikkelingen in de Chr. Ref. Churches m.b.t. het Schriftgezag, het standpunt inzake homofilie en de vrouw in het ambt. Op onze vraag naar zijn bezwaren tegen de Bible Presb. Churches noemde hij:
    1. de leer van het duizendjarig rijk;
    2. de wettische benadering van het christelijk leven.
- II.** Als we het gehele congres overzien komen er drie punten naar voren die o.i. typerend zijn voor het karakter van de I.C.C.C. en waartegen wij grote bezwaren koesteren.

a. Separatisme en triumfalisme

Hoewel men zich voor de oproep tot afscheiding beroept op Schriftwoorden, is naar onze mening de wijze waarop de I.C.C.C. deze woorden hanteert niet ten volle schriftuurlijk. Het verschil tussen de benadering van de I.C.C.C. en de onze kwam wellicht het duidelijkst aan het licht bij het boven genoemde verschil van inzicht over de woorden „indien het noodzakelijk is”. In zijn openingsrede sprak dr. McIntire van een „onvoorwaardelijk geloof in afscheiding” als kenmerkend voor de I.C.C.C. En dat met deze „afscheiding” niet alleen bedoeld wordt het zich afscheiden van de zondige wereld, maar ook kerkelijke afscheiding, blijkt uit de handelwijze die leden van de I.C.C.C. in dit opzicht volgen.

Een duidelijk voorbeeld daarvan biedt de geschiedenis van de „Bible Presbyterian Church”, waarvan dr. McIntire predikant is, zoals we die beschreven vonden in de brochure „The Bible Presbyterian Church, its witness and agencies”.

In de I.C.C.C. wordt deze afscheidings-gedachte voorts gehanteerd in het kader van een volkomen zwart-wit denken, waarbij men alleen afval en zuiverheid kent, zonder tussentinten. Wie niet onvoorwaardelijk kiest voor de zuiverheid (= voor de I.C.C.C.), staat dan aan de kant van de afval. Men schroomt in dit verband niet, om medechristenen als dr. Graham en de tegenkandidaat van dr. McIntire voor het presidentschap in 1948, dr. F. Schaeffer, openlijk te disqualificeren.

Anderzijds wordt over de I.C.C.C. gesproken op een triumfalistische, kritiekloze wijze, alsof daar het ideaal van de zuiverheid is bereikt. Enkele citaten uit de openingsrede van dr. McIntire achten wij typerend voor de geest die het hele congres doortrok:

„De tekst, die het thema van dit congres vormt, is gedurende 25 jaar de glorie van de I.C.C.C. geweest. Alles wat de Raad ooit heeft gedaan diende de erkenning van de glorie van het Lam.”

„Elke kerk die aan dit congres deelneemt verkondigt de Woorden des Levens, en al onze kerken bestaan uit gelovigen.”

„Wat wij hier beleven is de vervulling van Joh. 17, „opdat zij allen één zijn”. In dit stadium van de geschiedenis der kerk is de I.C.C.C. een frontlinie van strijders geworden; ja, van goede strijders . . .”

„Maleachi verkondigde aan de I.C.C.C. van zijn tijd dat er een gedenboek voor Gods aangezicht geschreven werd ten goede van hen die de Here vrezen; zij zouden onderscheiden tussen de rechtvaardige en de goddeloze, („discern between the righteous and the wicked”, Mal. 3 : 18 volgens de King James vertaling). Het is dit onderscheidingsvermogen waardoor de nieuwe reformatie gekenmerkt wordt. Dit is de opdracht van de I.C.C.C.-rest, nu wij het einde naderen van een N.T. bedeling.”

(Overigens is het onbepaalde lidwoord „een”, in de laatste zin, het enige woord gedurende dit hele congres geweest, waarin wellicht het geloof in een duizendjarig rijk heeft doorgeklonken).

Het is opvallend, dat de noodzaak van bekering alleen ter sprake is gekomen in de evangelisatietoespraak van dr. Wes Auger na de vlaggenparade op zondagmiddag 24 juni. Kennelijk is dit een onderwerp dat bewaard wordt voor extern gebruik. Naar binnen geldt: „wij zijn allen behouden” — aldus dr. McIntire in een toespraak.

Woorden als „wie meent te staan, zie toe dat hij niet valle”, 1 Cor. 10 : 12, en „wees niet hoogmoedig maar vrees”, Rom. 11 : 20, krijgen in dit klimaat eenvoudig niet de kans te functioneren. Het werk van de Heilige Geest krijgt weinig of geen aandacht. Daarmee hangt samen dat de kracht van de I.C.C.C. vaak meer in quantitatieve dan in geestelijk-qualitatieve categorieën wordt uitgedrukt. „We hebben de grens van 200 denominaties overschreden! (applaus). „We hebben de Wereldraad verhinderd zich in Z.-Amerika te organiseren!” (applaus).

„Wie weet wat we in Afrika nog zullen bereiken!” (applaus)

Wanneer dan nog een zangbundel voorhanden is met tal van liederen vol strijdkreten en „glory”, en een zangleider wiens stemvolume hiermee in overeenstemming is, ontstaat er een sfeer waarin ons Chr. Geref. hart het vaak erg benauwd kreeg, en waaruit wij „bij tijden en ogenblikken” graag weg wilden.

b. Hiërarchische structuur

In een van de „messages” werd een naïeve vergelijking gemaakt tussen de apostelen en de voorgangers der gemeenten in de eerste eeuw enerzijds, en de I.C.C.C. met zijn (vice)-presidenten en uitvoerend comité, en de vertegenwoordigers der gemeenten in de 20e eeuw anderzijds.

Maar als men de I.C.C.C. ziet functioneren dringt zich eerder een vergelijking op met de hiërarchische r.k. kerkstructuur. De leiding berust in feite bij één man, die vrijwel alles tot in details (zelfs het maken van congresfoto's) regelt en dirigeert met vaderlijke („papale”) autoriteit, en dat nu reeds 25 jaar achtereen. Naast hem, maar ook in de schaduw van zijn persoon, de curie van „cardinale” figuren wier taak en invloed overigens niet duidelijk is.

Hij neemt/zij nemen beslissingen en laat/laten resoluties uitgaan waarin de ledenkerken niet worden gekend, laat staan dat er discussie over mogelijk is.

Ook bij die zaken die formeel wel ter discussie gesteld worden, verhindert de gehanteerde vergadertechniek het tot stand komen van een werkelijke discussie.

Van gemeenschappelijke bezinning op belangrijke onderwerpen, waarbij iedere deelnemer aan het congres werkelijk betrokken wordt, is geen sprake. Pogingen om hierin verandering te brengen stuiten niet zozeer af op onwil. Integendeel, er is in principe bereidheid tot luisteren en tot het waarderen van een eigen inbreng, mits deze althans de image van de I.C.C.C. naar buiten niet schaden.

Maar het is vooral de remmende kracht van de zojuist geschetste structuur waarop pogingen tot verandering afstuiten.

c. Politieke stellingname

Wat voor ons besef het beeld van de I.C.C.C. het meest bepaalt is de wijze waarop evangelie en politiek verbonden worden.

Deze kan het best getypeerd worden met het woord „vereenzelviging”.

— De politieke en economische vrijheid waarvoor Amerika zich inzet, of beter gezegd: zich zou moeten inzetten (want Nixon c.s. falen hierin volgens hun I.C.C.C.-critici schromelijk), wordt al te gemakkelijk vereenzelvigd met de vrijheid waarmee Christus ons vrijmaakt. Zo werd in een toespraak van rev. Slade een directe verbinding tussen 't rood van de draak (Op. 12) en van het communisme en de Vietnam-oorlog genoemd als voorbeeld van het bijbelse „vrede-door-strijd” bij de komst van Gods koninkrijk.

— „De duivel en zijn ganse rijk” worden al te gemakkelijk vereenzelvigd met marxisme-communisme-socialisme-atheïsme, en de strijd voor het koninkrijk van God met anti-marxisme, -communisme, enz. Dat er ook nog andere ideologieën en stelsels zijn waarin de macht van de boze zich laat gelden wordt (vrijwel) niet onderkend. Het kan ook nauwelijks anders, wanneer het kapitalisme (en dan niet het godloze kapitalisme, dat geen verantwoordelijkheid kent en volkomen materialistisch is, maar het echte) gezien wordt als de Schriftuurlijke maatschappij-structuur.

„De principes die ten grondslag liggen aan het kapitalisme, staan opgetekend in de Schrift en zijn gevolgd door de aartsvaders; Ef. 4 : 28 bevat alle elementen van het kapitalistische systeem”, lezen we in een pamflet dat we vonden op een boekentafel. Typerend was in dit opzicht ook de rede van majoor Bundy: goede voorlichting over de gevaren en methoden van het communisme, maar geen oog voor situaties van onderdrukking, discriminatie en sociaal onrecht die voor het communisme een voedingsbodem kunnen zijn.

Consequentie van deze houding is o.a. dat men vanuit het evangelie principieel stelling meent te moeten nemen tegen elke vorm van staatkundige „vreedzame coëxistentie” met de communistische staten. Vandaar het verzet tegen het bezoek van Brezjnef — waarbij wij ons steeds afvroegen: wat is het alternatief? Acht men een koude of hete oorlog misschien verkieslijker? Wij hebben ons afgevraagd of de verbinding tussen evangelie en politiek die we in de I.C.C.C. vinden, structureel gezien niet veel overeenkomst vertoont met de „politieke theologie” die we in de Wereldraad aantreffen, met dien verstande dat deze links- en die van de I.C.C.C. uiterst rechtsgeoriënteerd is. Wanneer we ons daarbij herinneren de bovengenoemde geringe aandacht voor het werk van de Heilige Geest, wordt ook duidelijk waarom men in de strijd spoedig grijpt naar wapenen die o.i. werelds en vleselijk zijn, omdat de tegenstander deze wapenen nu eenmaal ook gebruikt en we hem toch op zijn „niveau” moeten bestrijden.

In de preek die McIntire op 24 juni hield kwam prachtig uit, dat de H. Geest geen geïsoleerde aandacht voor zichzelf opeist, maar slechts gekomen is om Christus te verheerlijken.

Te weinig echter heeft men er in de I.C.C.C. oog voor, dat ook het omgekeerde geldt: de heerlijkheid van Christus en zijn kurios-zijn (zijn Heer-zijn) openbaren zich in deze bedeling op de wijze en via de middelen van de Heilige Geest.

Slot

Men moet o.i. ongetwijfeld zeggen, dat een organisatie als de I.C.C.C., als ontmoetings- en concentratiepunt van Schriftgetrouwe krachten over heel de wereld een noodzakelijke en onmisbare zaak is. Men moet eveneens zeggen, dat er binnen de I.C.C.C. voor ons stellig een taak ligt. Ds. Boersma heeft die in zijn toespraak tijdens het Europese regionale rapport onder woorden gebracht (zie sub 1 a). Een afgevaardigde zei ons (en zijn situatie zal overeenkomen met die van vele anderen in de I.C.C.C.): we hebben in de afgelopen jaren een zware dobber gehad om de moeiten, verbonden aan het uit-treden uit de Wereldraad te boven te komen.

Hoe wij die konden overleven was toen voor ons de hoofdzaak.

Maar nu komt de vraag op, hoe we als kerk in deze tijd gestalte moeten geven aan ons leven, en daarbij is theologische verdieping onmisbaar. Maar wie helpt ons?

Naar onze mening zouden onze kerken er in de I.C.C.C. sterk op moeten aandringen, dat er voor de komende 25 jaren plannen worden gemaakt om waar dat nodig is, de kerken theologisch toe te rusten, op een veel fundamentele wijze dan nu geschiedt. Het zou een goed ding zijn, als wij op dit gebied vooral, een positieve invloed in de I.C.C.C. zouden kunnen uitoefenen.

En men kan zeker niet zeggen dat het voor ons in de I.C.C.C. zoals die thans reilt en zeilt onmogelijk is, onze invloed ook maar enigszins te laten gelden.

De praktijk van het 8e congres heeft aangetoond, dat dit wel mogelijk is, en dat er ook

openheid en waardering voor is.

Toch is het voor ons de grote vraag of de aldus uitgeoefende invloed niet voortdurend wordt onderdrukt en krachteloos gemaakt (men zou hier van een soort „repressieve tolerantie" kunnen spreken), doordat ze toch omklemd blijft door de greep van de drie zojuist geschetste factoren: het sectarisch separatisme, gepaard met triumfalisme; de hiërarchische structuur; de politieke theologie.

Dit ontmoedigende gevoel beving ons althans telkens bij het werk dat we tijdens dit congres trachtten te doen. Heel sterk was het aanwezig, toen we tijdens de slotavond dr. McIntire éénmaal meemaakten in zijn volle retorische kracht bij een „profetische uitbarsting", die ons opnieuw de indruk gaf dat naar zijn mening de zaak van Christus in de wereld toch wel bijna staat of valt met een vrij en voor de vrijheid strijdend Amerika.

We gevoelden ons toen als de spreekwoordelijke honden, die wel geblaft hadden, maar die desondanks de (I.C.C.C.) karavaan onverstoord verder zagen trekken.

Het lijkt ons noodzakelijk, dat in een verder gesprek tussen u als deputaten van onze kerken en de leiding van de I.C.C.C. deze dingen nog eens indringend aan de orde worden gesteld.

Wij zouden tenslotte niet graag onvermeld laten de bijzondere vreugde die we gedurende dit congres ervaren hebben dank zij onze goede onderlinge verstandhouding en broederlijke gemeenschap. Bij alle moeilijke momenten die er voor ons te Cape May waren, was het feit dat we steeds volkomen eensgezind en eens-geestes met elkander waren een zeer verkwikkende zaak.

Vooraf ook om die reden denken we toch met dankbaarheid terug aan het 8e wereldcongres van de I.C.C.C."

Deputaten namen met waardering kennis van dit rapport en geven het door aan uw vergadering.

C. Contact met dr. Maris met betrekking tot zijn werk

Ingevolge het besluit van de generale synode van Rotterdam 1971/'72 (Acta, art. 151, besluit 1 sub c) vond met dr. J. C. Maris overleg plaats over zijn werk als algemeen secretaris van de I.C.C.C. Dr. Maris deed ons het volgende overzicht toekomen van zijn werkzaamheden in de laatste jaren:

„Als algemeen secretaris ben ik belast met de algemene leiding van het hoofdkantoor te Amsterdam waar zes mensen werkzaam zijn plus enkele vrijwilligers.

Mijn arbeid omvat secretariaatswerkzaamheden in de ruimste zin, zoals het onderhouden van correspondentie met de aangesloten kerken; het behandelen van aanvragen voor het lidmaatschap; het verstrekken van inlichtingen; het helpen voorbereiden van nationale en regionale conferenties; het ontvangen van bezoekers uit binnen- en buitenland enz. Daarnaast ben ik sedert 1953 redacteur van „The Reformation Review", het driemaandelijks orgaan van de Raad, en werk ik mee aan het maandblad „Getrouw".

Spreekbeurten, interviews, persconferenties e.d. behoren mede tot mijn arbeid. Verder het voorbereiden en houden van toespraken voor radio en televisie.

Mijn agenda's van de laatste jaren (1971 - heden) vermelden o.a. spreekbeurten in Bremen; bezoek aan Kenya en Zaïre; bespreking met het Ministerie van Landbouw en Visserij inzake toewijzing van melkproducten voor noodgebieden; meeting in Londen; besprekingen in Collingswood (bureau I.C.C.C. Amerika) en Glendale, Calif. (diverse bestuursvergaderingen Zending in de Communistische Wereld); 3x gastcolleges aan Faith Theological Seminary, Philadelphia; bestuursvergaderingen Stichting Nederland-I.C.C.C.; begeleiden en vertalen spreekbeurten ds. Wurmbrand; interviews met de pers, deelname aan conferenties in Kenya en Nigerië; bezoek aan de Eglise Presbytérienne Camerounaise Orthodoxe in Kameroen; idem aan diverse delen van India; spreekbeurt Bazel (Freie Theologische Akademie).

Een niet onbelangrijke uitbreiding heeft het werk ondergaan door de hulpverlening (Internationale Christelijke Handreiking). Het werk voor de „Ondergrondse Kerk", hoewel niet onder auspiciën van de I.C.C.C., eist veel tijd (correspondentie, lezen van al het materiaal, bestuursbesprekingen, uitgave van boeken, spreekbeurten)."

Deputaten spreken gaarne hun waardering uit voor het vele en belangrijke werk dat door dr. Maris — ook namens onze kerken — binnen het verband van de I.C.C.C. wordt verricht.

VOORSTELLEN

De generale synode spreke uit:

- a. met betrekking tot een eventuele correspondentie met de Christian Reformed Church (U.S.A.)

dat

nu de zaak van de correspondentie binnen de Christian Reformed Church object van bezinning is deze bezinning afgewacht zal worden voordat onzerzijds bepaalde besluiten met betrekking tot een eventuele correspondentie genomen zullen worden;

- b. met betrekking tot de Gereformeerde Oecumenische Synode

dat

bij de eerstvolgende vergadering van de Gereformeerde Oecumenische Synode de volgende instructie zal worden ingediend:

„De synode spreke uit, dat het niet wenselijk is, dat een lid van het moderamen van de synode op een volgende vergadering van de synode in dezelfde functie herkozen wordt”;

- c. met betrekking tot de Gereformeerde Oecumenische Synode

dat

de steeds groeiende verschillen binnen de Gereformeerde Oecumenische Synode reden tot bezorgdheid over de koers en de toekomst van de Gereformeerde Oecumenische Synode geven en

dat

ervoor gewaakt dient te worden dat binnen de Gereformeerde Oecumenische Synode de gereformeerde belijdenis onverzwakt blijft gehandhaafd, waarbij er tevens voor gewaakt dient te worden, dat er geen discrepantie ontstaat tussen de uitspraken van de Gereformeerde Oecumenische Synode en de praktijk van de bij de Gereformeerde Oecumenische Synode aangesloten kerken;

- d. met betrekking tot de Gereformeerde Oecumenische Synode

dat

zij betreurt, dat het voorstel van de Christelijke Gereformeerde Kerken, dat inhield, dat de Gereformeerde Kerken in Nederland verantwoording zouden geven inzake haar besluit het lidmaatschap aan te vragen van de Wereldraad van Kerken door de Gereformeerde Oecumenische Synode niet is aanvaard;

- e. met betrekking tot de Internationale Raad van Christelijke Kerken

dat

ons lidmaatschap van de Internationale Raad van Christelijke Kerken voor vele vragen stelt, zoals aan de orde gesteld in de gespreksnota over de Internationale Raad van Christelijke Kerken en uitkomend in het rapport van de afgevaardigden naar het laatste congres van de Internationale Raad van Christelijke Kerken;

dat

in het met vertegenwoordigers van de Internationale Raad van Christelijke Kerken gevoerde gesprek en in het rapport van de afgevaardigden naar het laatste congres voldoende reden gelegen is om ons lidmaatschap van de Internationale Raad van Christelijke Kerken thans te continueren;

maar dat

het noodzakelijk is, dat de Internationale Raad van Christelijke Kerken rekening houdt met de vragen en bezwaren die door de Christelijke Gereformeerde Kerken onder zijn aandacht worden gebracht.

BESLUIT

Aan het einde van dit rapport, dat u de verhouding tot kerken in binnen- en buitenland liet zien en u informeerde over onze gevarieerde contacten, spreken we de wens uit dat de Koning der Kerk Zijn kinderen in enigheid van het ware geloof samenbindt tot eer van Zijn Naam en tot een getuigenis in de wereld.

J. H. Velema, algem. secretaris en secretaris binnenland;
J. P. Versteeg, secretaris buitenland.

B I J L A G E

Apeldoorn, 29 januari 1974

AAN DE RAAD VAN KERKEN IN NEDERLAND
Amersfoort

Zeer geachte heren,

We ontvingen via de scriba van onze I.I. gehouden synode de uitnodiging om als Chr. Geref. Kerken deel te nemen aan de kerkenconferentie die in november 1974 gehouden wordt en in ieder geval onze kerken op lokaal vlak tot medewerking te stimuleren.

We hebben ons op uw verzoek bezonnen en besloten aan uw uitnodiging geen gevolg te geven.

We stellen voorop, dat de verdeeldheid van de kerk, de verscheurdheid van Christus' lichaam ook door ons ervaren wordt als een smartelijke zaak. We zouden niets liever willen dan dat er eenheid kwam tussen allen, die de Here Jezus in onverderfelijkheid liefhebben opdat de wereld zou erkennen dat God Zijn Zoon in deze wereld heeft gezonden.

De afwijzing van uw uitnodiging ligt allereerst in de lijn van het besluit van onze synode niet toe te treden tot de Raad van Kerken. We motiveerden onze beslissing in 1968 op grond van twee ernstige bezwaren, die bij ons opkwamen na kennisname van het Statuut van de Raad van Kerken.

In de Preambule van het Statuut kunnen de woorden „het geloof in de ene Heer Jezus Christus, het Hoofd der Kerk en de Heer der wereld” blijkbaar zó worden uitgelegd dat ook kerken en groepen die het geloof in de Drieënige God niet belijden, deze woorden kunnen aanvaarden.

Verder was het voor ons een groot bezwaar, dat in art. 2 als taak van de Raad van Kerken inzonderheid wordt genoemd het beraad over en het gestalte geven aan de samenwerking en de eenheid van de kerken in getuigenis en dienst, zonder dat duidelijk uitgesproken wordt dat een raad van kerken alleen gestalte mag geven aan de eenheid, die in Christus gegeven is en aan een samenwerking die met het Woord van God in overeenstemming is.

De presentatie van de Raad van Kerken sindsdien heeft ons in ons oordeel, dat tot de genoemde beslissing leidde, bevestigd. De door u ons toegezonden informatiebrief roept vele bezwaren op.

De wijze, waarop u de uitnodiging hebt opgesteld — o.a. christenen uit jeugd- en aktiegroepen, die zich niet direkt willen vereenzelvigen met christenen van het plaatselijke vlak der verschillende kerken — maakt het begrip kerkenconferentie zeer aanvechtbaar.

U zegt zelf reeds, dat de structuur van deze conferentie kwetsbaar zal zijn.

Uit uw toelichting blijkt, dat u vooral hoopt op de kwaliteit van de impulsen, die een kerkenconferentie aan de oecumenische beweging kan geven. Wij vermogen niet in te zien welke kwalitatief goede impulsen gegeven kunnen worden door een dergelijk vaag opgezette conferentie. De kracht van de kerkenconferentie moet gelegen zijn in het profetisch gezag, in de wil tot vernieuwing en in de gemeenschappelijke herkenning van Gods bevrijdend handelen — schrijft u.

Het is een hoge pretentie, die u hier uitspreekt.

Wij voor ons zijn er van overtuigd, dat het profetisch gezag van de kerk alleen daar zich manifesteert, waar het Woord van God en de Christus der Schriften in het middelpunt staan en opgeroepen wordt tot terugkeer naar Gods wet en getuigenis.

De wil tot vernieuwing kan alleen maar ontspringen en functioneren uit Hem Die sprak: Zie Ik maak alle dingen nieuw.

Gemeenschappelijke herkenning van Gods bevrijdend handelen is een dermate vage term — gezien de achtergrond van uw toelichting en uw opmerking: „Herkenning van bijbelse bronnen en analyses van eigentijdse gebondenheden zullen daarom steeds op elkaar betrokken worden” — dat we hier een horizontalisering van het Evangelie opmerken, die ons met zorg vervult.

Wij hopen op de rijke werking van Gods Geest in alle kerken, die elkaar op de basis van Gods Woord alleen kunnen vinden en in de grote Bevrijder elkaar kunnen herkennen.

Om die waarachtige eenheid wordt in onze kerken steeds gebeden.

Graag ontvangen wij bevestiging van de ontvangst van dit schrijven. Wij behouden ons het recht voor deze brief t.z.t. te publiceren.

Met vriendelijke groet,

Namens deputaten voornoemd,
J. van Genderen, voorzitter;
J. H. Velema, secretaris.

BIJLAGE XXXV
art. 78

RAPPORT IIA VAN COMMISSIE III - KERKELIJKE VERHOUDINGEN

Betreffende rapport 9.14 III en IV van Deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken.

III.

ad a:

Medegedeeld werd door de secretaris, dat inmiddels een schrijven binnenkwam namens het gehele deputaatschap inzake ds. K. van den Belt. Dit antwoord moet nog in een vergadering worden behandeld.

ad b en c:

Geen opmerkingen.

ad d:

Het antwoordschrijven van zeer recente datum wordt in de e.v. deputatenvergadering aan de orde gesteld.

ad e, f en g:

Geen opmerkingen.

ad h:

Uit het antwoord blijkt duidelijk dat de Christian Reformed Church (USA) geen volledige correspondentie bedoelt maar de vorm van contact. In dat licht is de beoordeling van de verduidelijking niet noodzakelijk. Terecht wachten deputaten op het resultaat van de bezinning.

ad i en j:

Geen opmerkingen.

Voorstellen

De commissie stelt voor:

1. de handelingen van deputaten inzake correspondentie met buitenlandse kerken goed te keuren;
2. met betrekking tot een eventuele correspondentie met de Christian Reformed Church (USA) uit te spreken, dat nu de zaak van de correspondentie binnen de Christian Reformed Church object van bezinning is, deze bezinning afgewacht zal worden, voordat onzerzijds bepaalde besluiten met betrekking tot een eventuele correspondentie genomen zullen worden.

IV.

ad b2 en voorstel b:

Het is de commissie uit de rapportage niet gebleken, dat de verkiezing van het moderamen op onjuiste wijze geschiedde.

Dat een lid herkozen werd in eenzelfde functie die hij in 1968 in het moderamen vervulde, mag wel in strijd zijn met de bepalingen die voor ons eigen kerkelijk leven gelden, maar niet met die van de G.O.S. Onzes inziens drukt zo'n verkiezing de wil uit van de afgevaardigden. Het lijkt de commissie derhalve onjuist een uitspraak voor te dragen over de niet-wenselijkheid.

ad b3 g en voorstel d:

Al werd het minderheidsvoorstel niet aanvaard, de commissie onderstreept dat er aan de Gereformeerde Kerken in Nederland de verzekering werd gegeven van de gebeden van de andere aangesloten kerken in deze dagen.

Aan de G.O.S. werd naar besluit van de synode van Rotterdam 1971-1972 per instructie voorgesteld, dat de Gereformeerde Kerken in Nederland verantwoording zouden geven inzake hun besluit het lidmaatschap aan te vragen van de Wereldraad van Kerken (Acta, artikel 87 sub 6).

Uit het rapport blijkt, dat dit voorstel niet werd overgenomen. Aangevoerde argumenten worden niet weergegeven. Ongetwijfeld zullen de afgevaardigden van de Gereformeerde Kerken in Nederland de synode over de motieven hebben ingelicht. Tevens deden zij toezegging hun synode te verzoeken de argumenten voor aansluiting officieel ter kennis te brengen van alle bij de G.O.S. aangesloten kerken. Het blijkt dat aan dit verzoek tot op heden niet werd voldaan.

Mede gezien het gegeven herhaalde advies om zich niet bij de Wereldraad van Kerken aan te sluiten en een voor te stellen uitspraak van bezorgdheid ten aanzien van de discrepantie tussen de uitspraken van de G.O.S. en de praktijk van sommige bij de G.O.S. aangesloten kerken, acht de commissie het niet noodzakelijk dat expliciet een uitspraak van leedwezen wordt gedaan.

ad b 3 h:

Aan de commissie werd meegedeeld dat de aangevoerde bezwaren geen principiële zaken raakten.

ad b 3 i:

Het bleek de commissie dat deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israël nog bezig zijn met een intense bezinning.

ad b 4 en voorstel c:

Goede nota nam de commissie van de sfeer van deze G.O.S. vergadering 1972, de opgeroepen vragen bij de afgevaardigden en de grote belangstelling van het standpunt onzer kerken bij allerlei vragen. De commissie spreekt grote waardering uit voor de inbreng van onze afgevaardigden. Zij meent het voorstel c van deputaten in deze vorm niet te kunnen steunen, daar de synode geen besluiten heeft genomen die in strijd zijn met de gereformeerde belijdenis. De commissie is wel van mening dat er reden is onze bezorgdheid uit te spreken over de discrepantie tussen de uitspraken van de G.O.S. en de praktijk van sommige bij de G.O.S. aangesloten kerken.

Voorstellen

De commissie stelt voor:

1. de handelingen van deputaten inzake IV goed te keuren;
2. geen uitspraak te doen over de niet-wenselijkheid, dat een lid van het moderamen van de synode op een volgende vergadering van de synode in dezelfde functie herkozen wordt (voorstel b deputaten);
3. in de plaats van deputatenvoorstel c slechts uit te spreken, dat de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken bezorgd is over de discrepantie tussen de uitspraken van de Gereformeerde Oecumenische Synode en de praktijk van een aantal bij de Gereformeerde Oecumenische Synode aangesloten kerken;
4. voorstel d van deputaten niet over te nemen.

H. van der Schaaf, rapporteur.

BIJLAGE XXXVI
art. 79, 110, 111

RAPPORT I VAN COMMISSIE III - KERKELIJKE VERHOUDINGEN (8.01, 8.09 en 8.10b)**Instructie 8.01**

Overwegingen:

1. Op grond van de toelichting blijkt, dat hier sprake is van uitzonderingsgevallen.
2. Terecht stelt de P.S. van het Noorden, dat het gegeven advies een dualistische en mitsdien weinig elegante positie schept.
3. Onjuist is de mening, dat het bepaalde in art. 4 sub 4 A2 in feite in strijd is met artikel 51 sub 2, daar deze laatste bepaling slechts spreekt over het over en weer beroepbaar stellen. Na aanneming van het beroep gelden de regels van art. 4 sub 4 A2.
4. Aanvaarding van de voorgestelde wijziging impliceert, dat de deur voor elke buitenlandse predikant of beroepbaar gestelde kandidaat wordt opengezet.
5. De commissie is van mening, dat voor elke beroepbaar gestelde kandidaat uit het buitenland het colloquium doctum waarin eenzelfde mate van kennis vereist wordt als bij een gewoon peremptoir examen noodzakelijk blijft.

Voorstel

De commissie stelt voor art. 4 sub 4 A2 in zijn geheel te handhaven en daaraan toe te voegen:

Betreft het een predikant uit een kerkgemeenschap, waarmee naar art. 51 K.O. correspondentie in volledige zin wordt onderhouden en die namens onze kerken ambtelijke arbeid in het buitenland zal verrichten, dan kan volstaan worden met een schriftelijk onderzoek inzake leer en leven, zulks mede ter beoordeling van de deputaten naar art. 49 K.O.

Instructie 8.09

Overwegingen:

1. In deze instructie is in zoverre sprake van een nieuwe situatie, daar het thans een classicale samenleving betreft, waaraan men ook in die plaatsen gestalte wil geven waar slechts één kerk gevonden wordt. Naar de mening van de commissie ligt deze ontwikkeling in de lijn van de besluiten van 1965/1966 en 1971/1972.
2. De Commissie onderstreept, dat in dit samenleven, op breder terrein gehandeld moet worden naar analogie van de wijze in genoemde synodebesluiten vastgelegd.
3. Het is volkomen terecht, dat opnieuw wordt beklemtoond, dat geen predikant zal voorgaan in plaatsen waar de Christelijke Gereformeerde Kerk geen overeenstemming heeft bereikt met de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt, buiten verband) ter plaatse.

Voorstel

De commissie stelt voor:

1. de instructie te aanvaarden;
2. in publicaties en in de nieuwe uitgave van de Kerkorde de gehele voorlopige regeling op te nemen.

Instructie 8.10 b

Overweging:

Mede gezien de opdracht van de generale synode van Utrecht 1947 inzake de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, de opwekking van Hilversum 1968/1969 plaatselijk zoveel mogelijk contact met Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te zoeken en de verklaring van het C.O.G.G. in 1973, verdient het voorgestelde steun.

Voorstel

De commissie stelt voor de bewuste aanvulling op te nemen en haar te plaatsen na vraag 44 in het kader van de roeping der kerk.

H. van der Schaaf, rapporteur.

BIJLAGE XXXVII
art. 80, 85

RAPPORT IIB VAN COMMISSIE III - KERKELIJKE VERHOUDINGEN

Betreffende rapport 9.14 V van Deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken.

DE INTERNATIONALE RAAD VAN CHRISTELIJKE KERKEN

De commissie heeft zich langdurig en intens met zaken betreffende de Internationale Raad van Christelijke Kerken beziggehouden. Zij realiseerde zich het besluit van de synode van 1971-1972, dat het lidmaatschap van de I.C.C.C. op deze synode nader wordt gezien (Acta, art. 83 sub 4).

In één harer vergaderingen had de commissie een uitvoerig onderhoud met dr. J. C. Maris.

Het is de commissie ondoenlijk al het besprokene schriftelijk te rapporteren. Zij beperkt zich tot de weergave van haars inziens essentiële zaken. Zij mag bij uw vergadering bekend veronderstellen wat aan diverse synodes over de I.C.C.C. werd gerapporteerd.

1. de commissie heeft geconstateerd, dat deputaten voldaan hebben aan hun opdracht gegeven door de synode van 1971/1972 (Acta art. 82 sub 2 en 3). Eveneens constateerde de commissie dit ten opzichte van artikel 151 sub 1c. Gemist wordt evenwel een honorerings met betrekking tot sub 3 van artikel 151.
2. Ook nu dient onderstreept te worden, dat wij de grondslag van de I.C.C.C. ten volle onderschrijven en dat men in de I.C.C.C. bij alle nuancering en verschil de fundamentele waarheden van het Evangelie met elkaar kan belijden. Het is de unanieme overtuiging van de commissie, dat er naast de I.C.C.C. geen tweede organisatie van dergelijke fundering te vinden is.
Grote waardering kan worden uitgesproken voor het werk van Internationale Hulpverlening.
- 3a. In het antwoord van dr. Carl McIntire viel het uw commissie op dat zonder enige reserve wordt gesteld, dat „de I.C.C.C. zo'n gemeenschap is en alles wat gedaan wordt, geschiedt tot eer van God”.
- b. De commissie mist een nadere omschrijving van het begrip „vijand”; „de vijanden van Christus en hun vijandschap tegenover het duidelijk getuigenis van het Evangelie”. Het komt de commissie voor, dat uitdrukkingen als „vijand” en „vijandschap” niet alleen te vlot maar ook ongenueanceerd worden gehanteerd. Bovendien valt de commissie op „dat wat als politieke actie beschouwd zou kunnen worden, enkel de houding tegenover het communisme is”.
- c. Onderschreven wordt, dat de zaak van de resoluties niet constitutief is voor de gemeenschap. Toch bepalen de resoluties veelal het gezicht van deze organisatie naar buiten. De commissie plaatst daarnaast de opmerking, dat bij onthouding ernstig dient overwogen te worden of dan nog sprake is van een uitdrukking van een verlangen van de gehele vergadering. Met dankbaarheid werd kennis genomen van de verzekering, dat in het vervolg aan de ingebrachte kritiek op de ontwerp-resoluties recht gedaan zal worden. Eveneens zag de president de noodzaak er van in, dat de resoluties meer theologisch verantwoord zijn.
- d. Het blijkt de commissie, dat voor de president de kwestie van de verbondenheid van kerken, aangesloten bij de I.C.C.C., met de G.O.S. een zaak is van ernstige bezorgdheid al heeft de I.C.C.C. nooit uitgesproken, dat iemand die in de G.O.S. is, niet „met ons” kan zijn. De president sprak de hoop uit, dat onze kerken zouden bedanken. Gesteld werd, dat als wij de opdracht hebben Christus voor honderd procent toe te behoren, wij geen verbintenis mogen aangaan met mensen die dat niet voor honderd procent zijn.
4. Wanneer de commissie het rapport van de afgevaardigden naar het congres te Cape May bestudeert, dan gaat haar hoofdbelangstelling uit naar zaken waarover in onze kerken grote bezorgdheid heerst.
  - a. De afgevaardigden vermelden, dat de resoluties van 1973 naar hun mening meer dan die van de vorige congressen de sporen dragen van het pogen om schriftuurlijk en positief te spreken. Evenwel kan slechts van één resolutie gezegd worden, dat ze berust op voorafgaande grondige studie. De negatieve uitspraken van de afgevaardigden over het punt „resoluties” overwegen in sterke mate.
  - b. De politieke theologie en -instelling van de I.C.C.C. 1973 is dezelfde gebleven, getuige onder meer de resolutie van de president inzake het bezoek van Breznev aan de Verenigde Staten en de demonstratie in Washington en de verzwakking van de voorgestelde toevoeging aan de resolutie over het communisme. De commissie respecteert en onderschrijft de houding van onze afgevaardigden inzake de demonstratie te Washington. Zij juicht het toe, dat een brief aan Breznev werd verzonden.
  - c. Het sectarisch separatisme kwam weer uit in het concept van de zgn. „Cape-May-ver-

- klaring" en in de persoonlijke verklaring van de president, dat afscheiding voor hem niet iets was waartoe men alleen **zo nodig** over ging.
- d. Met huivering nam de commissie onder meer kennis van het geschetste triumfalisme en van de hiërarchische structuur. Met het separatisme en de politieke stellingname zijn genoemde zaken volgens de afgevaardigden typerend voor het karakter van de I.C.C.C.
  5. Het gesprek van de commissie met dr. J. C. Maris werd met name op drie punten toegespitst.
    - a. Het recht van de kerken om in eigen land duidelijke afkeuring over aangenomen resoluties te doen blijken en hoe deze kerken dan bejegend worden.
    - b. De politieke zijde van de I.C.C.C.
    - c. De uitspraken van de I.C.C.C. over het lidmaatschap van de G.O.S.
In zijn antwoord stelde dr. Maris onder meer, dat men zeer zeker het recht heeft om bezwaren tegen aangenomen resoluties in de publicatie te brengen mits de schriftuurlijke bezwaren op de vergadering zelf eerst zijn ingebracht en het zaken van groot gewicht betreft. Men beseffe echter, dat men hiermede de vijanden van Christus in de kaart speelt en de zaak van de I.C.C.C. naar buiten afbreuk doet.
Voor het overige werden door dr. Maris geen nieuwe gezichtspunten geopend. De antwoorden zijn o.a. uit het rapport bekend.
  6. De commissie concludeerde, dat na jarenlange kritische begeleiding naar verhouding een minimale verandering ten goede valt te constateren. Zij vraagt zich daarbij evenwel af of gezien de structuur van de I.C.C.C. een bevredigende verandering wel in het reële verwachtingspatroon kan liggen.
De commissie meent, dat deputaten gronden om in de I.C.C.C. te blijven onvoldoende hebben aangegeven.
Zij is eveneens van mening, dat gezien de grondslag en de geloofsverbondenheid nog een laatste poging gewaagd moet worden en wel in die zin, dat effectuering van het uittredingsbesluit afhankelijk is van gegeven verzekeringen door het Uitvoerend Comité.
  7. **Voorstellen**
De commissie stelt voor:
    1. de handelingen van deputaten inzake de I.C.C.C. goed te keuren onder voorbehoud van de gemaakte opmerking onder 1;
    2. het voorstel van deputaten m.b.t. de I.C.C.C. in deze zin niet over te nemen;
    3. te besluiten:
 De generale synode
kennis genomen hebbende van:
    - a. het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken inzake de I.C.C.C.;
    - b. het rapport van de afgevaardigden naar het congres te Cape May;
    - c. het rapport van commissie III met betrekking tot de I.C.C.C.;**overwegende**
    - a. de medeverantwoordelijkheid onzer kerken in het werk en de openbaring van de I.C.C.C. naar buiten;
    - b. de toenemende kritische beoordeling van de I.C.C.C. vanuit onze kerken;**constaterende**
 de noodzakelijkheid van een uitspraak naar opdracht van de G.S. 1971-1972;
van oordeel
 dat aan de jarenlange bezwaren — laatstelijk op de G.S. van Rotterdam weer verwoord — niet naar verhouding is tegemoetgekomen;
spreekt uit
 dat het lidmaatschap behoort beëindigd te worden, tenzij het Uitvoerend Comité op korte termijn en op duidelijke wijze de verzekering geeft, dat
    1. deelnemende kerken volledig het recht hebben zich ook in het openbaar van bepaalde uitspraken te distancieren zonder gediskwalificeerd te worden;
    2. alles voorkomen wordt, dat de indruk wordt gewekt alsof het communisme de enige anti-goddelijke ideologie in de wereld is;
    3. er tegen gewaakt wordt de strijd tegen anti-goddelijke ideologieën te voeren op wereldse wijze en met vleselijke wapenen;
    4. alleen dan een exclusieve houding geboden is, wanneer deze duidelijk door de Heilige Schrift wordt aangewezen en vereist;
    5. voorkomen wordt dat persoonlijke resoluties naar buiten worden gepresenteerd als gevoelens van de gehele organisatie, de voorbereiding van alle officiële resoluties naar behoren geschiedt zó dat de inhoud er van bijbels-theologisch verantwoord is en dat in voorkomende gevallen in nationale situaties niet internationaal gesproken wordt.

H. van der Schaaf, rapporteur.

BIJLAGE XXXVIII
art. 87

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN KAS ONDERLINGE BIJSTAND (art. 11 K.O.)

Uw deputaten art. 11 K.O. berichten u over de periode 1972-1973 aldus:

Instelling - samenstelling - vergaderingen

De generale synode 1971/'72 stelde het generale deputaatschap in en benoemde de brs.

D. Koole, voorzitter,	secundus J. C. de Jong.
W. Fernhout, 2e voorzitter,	„ T. Braaksma.
J. Bijleveld, penningmeester,	„ J. C. van Beveren.

De particuliere synoden 1972 vulden het deputaatschap aan door benoeming van de brs.

A. de Geus	secundus T. Braaksma (N)
J. D. Wisman	„ A. J. Velema (N)
ds. J. Kievit	„ ds. H. de Graaf (O)
H. Westendorp	„ E. Boode (O)
H. E. v. d. Meiden	„ W. J. Graves (W)
G. G. v. Wijngaarden	„ C. Drieënhuizen (W)
M. Koole	„ A. Kok (Z)
ds. P. Roos	„ ds. C. v. d. Zaal (Z)

Deputaten benoemden tot secretaris ds. P. Roos en tot waarnemend secretaris br. A. de Geus.

Ds. P. Roos trad bij zijn vertrek naar Harderwijk af als deputaat en secretaris.

Deputaten vergaderden in deze periode driemaal:

op 19 februari 1972 ter instituering van het deputaatschap en op 3 juni 1972 en 5 mei 1973 ter behandeling van steunaanvragen.

Werkzaamheden

a. Algemeen

Voor de uitvoering van hun taak stelden deputaten een aantal werk- en beleidsregels vast.

Instructie art. 3:

de particuliere synoden van het N., O. en W. hebben ruimschoots voldaan aan hun verplichting tot inbreng van f 1,— per lid; de particuliere synode van het Z. had te dezer zake op 31 december 1973 nog een manco van f 1.509,—. Van de particuliere synode van het Z. is mede overgenomen de verplichting jegens de inmiddels overleden br. C. G. Ouwerkerk.

Instructie art. 4-6:

steunverlening wordt, waar nodig na betaling van achteraf te verrekenen voorschotten, gegeven, niet voor geraamde, maar voor werkelijk gebleken exploitatietekorten.

Bij de beoordeling der aanvragen worden de in de richtlijnen voor predikantstraktemen-ten bedoelde kosten van vrije woning naar de plaatselijke omstandigheden beoordeeld. Voorts wordt daarbij gerekend met eventuele neveninkomsten uit arbeid van de predikant en met een elk jaar door deputaten vastgesteld normbedrag voor de minimum-bijdrage per lid van de aanvragende kerk.

Bij de beoordeling van aanvragen van kerken die ook steun ontvangen uit het Fonds Steun Kerkbouw vindt goed overleg plaats met deputaten voor kerkbouwaangelegenheden om tot redelijke verdeling van de steun te komen. Met genoemde deputaten is overeengekomen gelijklopende formulieren voor de gegevens die voor de beoordeling van de aanvragen nodig zijn, te gebruiken.

Administratie

Hiervoor wordt dankbaar gebruik gemaakt van de diensten van het Kerkelijk Administratief Bureau.

b. Steunverlening

Deputaten hebben steun toegezegd en verleend aan de kerken van Dedemsvaart (1972), Goes (1972 en 1973), 's-Gravenhage-C. (ingevolge art. 4 sub Ic, bijzondere moeilijkheden voortvloeiende uit het hebben van een tweede spreekplaats, 1972 en 1973), Heerde (1972, 1973 nog te beoordelen), Hengelo (1972 en 1973), 's-Hertogenbosch (1973), Hillegom (1972 en 1973), de Krim (1972 en 1973), Leerdam (1972 en 1973), Nieuw-Amsterdam (1972 en 1973), Nijkerk (1972), Rotterdam-Charlois (1972).

Zij hebben steun toegezegd bij de vervulling van de predikantsvacature aan de kerken van Sassenheim, Siegerswoude-de Wilp en Wildervank-Veendam.

Zij hebben, althans voor de jaren 1972 en 1973, moeten afwijzen de aanvragen van de kerken van Alblasserdam en Ridderkerk (wegens onvoldoende voorbereiding van een mogelijke samenwerking), Arnhem (wegens een te groot tekort), Doesburg (wegens onvoldoende gegevens), St. Jansklooster en Zwartsluis (wegens een te groot tekort), Meppel (wegens eigen kapitaalspositie) en Uirum (wegens een te groot tekort).

In enkele gevallen blijkt dat kerkeraden verplichtingen (willen) aangaan waarvoor steun nodig zal zijn, zonder dat die steun van te voren gevraagd en toegezegd is.

Financiën

De inbreng van de particuliere synoden was:

	verplicht	extra tekort	werkelijk	
N.	f 18.117,—	f 224,—	f 18.341,—	
O.	„ 20.546,—	„ 15.212,43	„ 35.758,43	
W.	„ 15.271,—	„ 5.275,—	„ 20.546,—	
Z.	„ 16.117,—	./., 1.508,65	„ 14.608,35	
	<u>f 70.051,—</u>	<u>f 19.202,78</u>	<u>f 89.253,78</u>	<u>f 89.253,78</u>

De bijdragen der kerken bedroegen:

	verplicht	tekort	werkelijk	
in het N.	f 36.906,—	f 2.696,—	f 34.210,—	
O.	„ 42.243,—	„ 5.299,—	„ 36.944,—	
W.	„ 30.254,—	„ 6.453,—	„ 23.801,—	
Z.	„ 32.681,—	„ 4.290,—	„ 28.391,—	
	<u>f 142.084,—</u>	<u>f 18.738,—</u>	<u>f 123.346,—</u>	<u>f 123.346,78</u>

Er werd een legaat ontvangen van
De beleggingen gaven aan rente

„ 450,—
„ 3.954,17

Totaal ontvangsten

f 217.004,73

De steun aan kerken bedroeg:

	1972	1973	totaal
Dedemsvaart	f 4.000,—		f 4.000,—
Goes	„ 4.000,—	f 5.000,—	„ 9.000,—
's-Gravenhage-C.	„ 4.500,—	„ 4.500,—	„ 9.000,—
Heerde	„ 2.800,—		„ 2.800,—
Hengelo	„ 3.500,—	„ 3.500,—	„ 7.000,—
's Hertogenbosch		„ 1.500,—	„ 1.500,—
Hillegom	„ 6.000,—	„ 7.000,—	„ 13.000,—
de Krim	„ 5.000,—	„ 2.500,—	„ 7.500,—
Leerdam	„ 3.500,—	„ 1.500,—	„ 5.000,—
Nw. Amsterdam	„ 5.000,—	„ 3.000,—	„ 8.000,—
Nijkerk	„ 3.000,—		„ 3.000,—
R'dam-Charlois	„ 6.500,—		„ 6.500,—
Totaal	<u>f 47.800,—</u>	<u>f 28.500,—</u>	<u>f 76.300,—</u>
Uitkering br. resp. wed. Ouwkerk			„ 13.483,—
Kosten kerkelijk bureau en accountant			„ 3.320,—
Kosten vergaderingen, secretariaat e.d.			„ 1.798,90

Totaal uitgaven

f 94.901,90   f 94.901,90

Het kapitaal op 31 december 1973 bedroeg

f 122.102,83

Hierbij zij nog opgemerkt:

- dat nog niet alle kerken de verplichte minimum-bijdragen (geheel) voldoen; de vraag rijst wat hieraan meer moet worden gedaan dan het zenden van verzoeken om de tekorten alsnog af te dragen;
- dat de wijziging van beleid (steun voortaan achteraf in plaats van vooraf) voor het jaar 1973 een geflatteerd beeld van de steunuitkeringen geeft.

Ter informatie zij b.v. vermeld dat over het jaar 1973 aan bijstand

werd toegezegd een bedrag   ad. f 55.500,—
te vermeerderen met de uitkeringen aan de fam. Ouwkerk   ad. „ 6.700,—

totale verplichtingen

f 62.200,—

In 1973 uitgekeerd als voorschot

i.v.m. benarde kasposities   f 28.500,—

Uitkeringen fam. Ouwkerk   „ 6.700,—

„ 35.200,—

latente verplichtingen nog

f 27.000,—

De uitkeringen geschieden na inzending der jaarcijfers, waaruit de werkelijke tekorten moeten blijken.

Begroting 1975-1977

Ter bepaling van de noodzakelijke minimum-bijdragen voor de jaren 1975-1977 leggen deputaten u de volgende begroting voor, uitgaande van de navolgende ervaringscijfers t.w.

toegezegde bijstand	1972	f 46.050,—
toegezegde bijstand	1973	„ 55.500,—
begroot	1974	„ 65.000,—

verwachten zij een trendmatige groei over de volgende jaren, zodat uit dien hoofde nodig zal zijn

	1975	1976	1977
toe te zeggen bijstand	f 75.000,—	f 85.000,—	f 95.000,—
uitkeringen mevr. Ouwerkerk	„ 5.600,—	„ 6.000,—	„ 6.500,—
Kerkelijk bureau en accountant	„ 1.700,—	„ 1.900,—	„ 2.100,—
vergaderkosten e.d.	„ 900,—	„ 1.000,—	„ 1.100,—
extra aanvragen i.v.m. beschikbaar komen van relatief veel kandidaten	„ 10.000,—	„ 15.000,—	„ 20.000,—
Begrote lasten	f 93.200,—	f 108.900,—	f 124.700,—

Ervan uitgaande dat de werkelijke cijfers gunstige afwijkingen kunnen vertonen en dat de huidige liquiditeitspositie redelijk genoemd kan worden, menen zij de bestaande reserves, indien nodig, enigszins te mogen aanspreken voor b.v.

	f 7.200,—	f 8.900,—	f 14.700,—
zodat nodig is aan inkomsten of omgeslagen naar een ledental van 70.000 een afgeronde minimum-bijdrage van	f 86.000,—	f 100.000,—	f 110.000,—
	f 1,20	f 1,40	f 1,60

Derhalve stellen deputaten u voor deze bedragen als minimum-bijdragen vast te stellen.

Slot

Deputaten stellen u voor:

1. opnieuw deputaten te benoemen;
2. minimum-bijdragen voor de jaren 1975-1977 vast te stellen;
3. de kerken te wijzen op de noodzaak geen bijstandvergende verplichtingen aan te gaan, alvorens de nodige steun is toegezegd.

A. de Geus, secretaris.

BIJLAGE XXXIX art. 87

RAPPORT IV VAN COMMISSIE V - INZAKE ONDERLINGE BIJSTAND

Uw commissie wil een viertal opmerkingen maken naar aanleiding van het rapport van deputaten:

- a. wanneer gesproken wordt over „instituering” van het deputaatschap op 19 februari 1972, vinden we dit een onjuiste uitdrukking en stellen u voor te lezen „ter kennismaking en inventarisering van functies en werkzaamheden”;
- b. de commissie betreurt het, dat de particuliere synode van het Zuiden nog niet voldaan heeft aan het besluit van de generale synode 1971/'72, neergelegd in instructie art. 3 voor deputaten kas onderlinge bijstand (Acta blz. 44 art. 100);
- c. de commissie vindt het een goede zaak, dat er bij de beoordeling van aanvragen van kerken die ook steun ontvangen uit het Fonds Steun Kerkbouw overleg plaats vindt met deputaten voor kerkbouwaangelegenheden ten aanzien van de redelijke verdeling van de steun en dat daartoe gelijkkluidende formulieren worden gebruikt;
- d. bij informatie bij het deputaatschap is gebleken, dat de post „extra tekort” onder de financiën moet zijn: extra of tekort; en dat de bijdragen der kerken slaan op de jaren 1972 en 1973.

Uw commissie stelt u voor:

1. het beleid van deputaten goed te keuren en deputaten dank te zeggen voor hun arbeid,

2. opnieuw deputaten te benoemen, te weten een voorzitter, 2e voorzitter, penningmeester en hun secundi,
3. de minimum-bijdragen voor de jaren 1975-1977 respectievelijk *f* 1,20, *f* 1,40 en *f* 1,60 vast te stellen,
4. deputaten op te dragen de kerken schriftelijk te wijzen op de noodzaak geen bijstand-vergende verplichtingen aan te gaan, alvorens de steun is toegezegd.

T. Brienens, rapporteur.

BIJLAGE XL
art. 91

**RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR ALGEMENE DIAKONALE EN
MAATSCHAPPELIJKE AANGELEGENHEDEN - ADMA**

In de periode van 1971 tot en met maart 1974 hebben uw deputaten in een aantal plenaire en sectie vergaderingen zich bezig gehouden met de verschillende zaken die — mede gezien onze opdrachten — tot onze werkzaamheden behoren.

Samenstelling deputaatschap

In de afgelopen periode was het deputaatschap als volgt samengesteld:

Moderamen:	K. Boersma (voorzitter) N. van Aken (secretaris) P. M. Kalkman (penningmeester)
Sectie Diakonale Aangelegenheden:	T. Brienens C. A. Hilbers A. F. Kiljan
Sectie Maatschappelijke Aangelegenheden:	W. C. van der Stel N. van Aken D. M. v. d. Leeden L. Sprong
Sectie Kerk en Bedrijfsleven:	J. Vogel T. Harder G. van Westrienen
Secundi:	Mw. T. Drenth H. Biesma A. Pothof
Afvaardiging in Bestuur G.S.A.:	K. Boersma W. Huizer
Afvaardiging in Raad G.S.A.:	N. van Aken
Afvaardiging in Sociaal Ped. Academie:	K. Boersma W. Huizer
Afvaardiging in C.I.B.B.:	J. Vogel
Afvaardiging in L.O.G.B. d.b.:	A. F. Kiljan
Afvaardiging in L.O.G.B. alg. best.:	L. Sprong W. Huizer

De brs. Hilbers, Sprong en v. d. Stel hebben de wens te kennen gegeven niet opnieuw benoemd te worden als deputaat.

Assistent en vestiging bureau

De werkzaamheden van onze assistent in vaste dienst, br. W. Huizer te Dordrecht, werden in deze periode uitgebreid en verdiept. Deze uitbreiding vond in eerste instantie plaats door de persoonlijke contacten met diakonieën voornamelijk over praktische diakonale zaken. In vrijwel elke classis of regio werden vergaderingen belegd met de diakonieën in samenwerking met onze assistent, waarbij de belangstelling goed was te noemen.

Wij constateren met genoegen dat hiermee een grote wens is vervuld, nl. om naast onze functie als bezinnings-deputaatschap ons dienstbaar te stellen ten behoeve van de plaatselijke kerken. Het blijkt dat de functie van onze assistent binnen het geheel van de kerken steeds meer gewaardeerd wordt. Bij het toenemen van de werkzaamheden is het noodzakelijk prioriteiten vast te stellen. In dit verband staat vast dat steeds meer de administratieve werkzaamheden uit handen genomen moeten worden van br. Huizer om hem voor een belangrijk deel weer vrij te maken voor studie, die de voorlichting ten goede zal komen. Ook om deze oorzaak is ons bureau vanaf 1 april 1973 in het zelfde gebouw gevestigd als het kerkelijk bureau te Schiedam, waardoor administratieve werkzaamheden door dit bureau kunnen worden overgenomen. Dat dit financiële consequenties met zich mee brengt, zal uit het vervolg van dit rapport blijken.

Wat de werkzaamheden van onze assistent betreft volstaan wij met deze globale opmerkingen. Uiteraard is br. Huizer verder bij alle activiteiten van ons deputaten nauw betrokken.

Algemene bezinning

Sedert de tweede wereldoorlog zijn er een aantal ontwikkelingen in het doen en denken van het Nederlandse volk, die onze kerken verontrusten. Dat de analyse van het veranderde mentaliteitspatroon niet op de weg van ons deputaatschap ligt, is duidelijk. Een groot deel

van het werk van het deputaatschap geschiedt echter in confrontatie met een maatschappij, die kritisch is in haar denken, een sterk veranderd leefpatroon vertoont, de kerk nogal laatlundig beziet en haar in organisatorisch opzicht zeker niet bij de tijd vindt. Juist ons deputaatschap ondervindt dat het een vooruitgeschoven post inneemt in deze confrontatie.

De individuele leden van onze kerken zijn op allerlei gebied betrokken bij de maatschappelijke ontwikkelingen, o.a. in hun dagelijks werk; bovendien noopt de kritische maatschappij tot heroriëntatie en een bezinning om na te gaan in hoeverre het denkpatroon ook binnen de kerken is besmet met onzuivere normen. Het deputaatschap ziet zich dan ook geplaatst voor de taak een bezinning op te bouwen en adviezen te geven, waarbij eerstens blijk gegeven wordt van een bijbelse mensvisie en daarna bezien wordt in hoeverre deze visie in praktijk uitgevoerd kan of moet worden in de huidige maatschappij, hetzij kerkelijk organisatorisch, hetzij voor de individuele leden van onze kerken.

Temidden van deze problematiek weten wij ons verzekerd van de belofte dat de Heilige Geest de kerk steunt en leidt in al haar opdrachten. Dit neemt niet weg dat ons deputaatschap soms tastend zijn weg gaat en dat binnen het deputaatschap niet altijd een gelijke mening heerst.

In de verslagperiode was een voortdurende bezinning noodzakelijk over de wezenlijke inhoud van het diakonaat, terwijl tevens de nodige arbeid verricht moet worden voor de plaatselijke diakonieën op het gebied van de informatie, aanduiden van mogelijkheden en het geven van advies waar dit maar nodig was.

Omtrent de bezinning merken wij op dat juist op het diakonale vlak de uiteenlopende anthropologische en theologische opvattingen praktische consequenties hebben. Daarbij ervaren wij dat wij meer geïsoleerd staan als Christelijke Gereformeerde Kerken dan voorheen het geval was. Terwijl immers wel gesteld wordt dat het diakonaat zich moet richten op maatschappelijke veranderingen, dat daarbij de kerken geroepen zijn voorop te lopen om deel te nemen aan de anticipatie op Gods Rijk en om al iets zichtbaar te laten worden van de nieuwe schepping, die Christus op zijn tijd zal voltooiën, menen wij dat de Schrift ons leert, dat de strijdende kerk niet verder zal komen dan het stellen van tekenen van het toekomstige rijk; tot dit laatste is zij zeker geroepen.

De consequentie van genoemde anticipatie-gedachte uit zich voornamelijk in een verlangen naar eenzijdige politieke uitspraken. Wij menen, dat hoewel het dagelijks leven niet gescheiden kan worden van de geloofsbeleving, christenen en zeker de kerken, niet zodanig politiek geëngageerd mogen zijn, dat geen tolerantie meer opgebracht wordt.

Anderzijds menen wij wel, dat de kerk altijd al bezig geweest is met stellingname over fundamentele maatschappelijke vraagstukken en ook thans niet moet schromen om stelling te nemen daar waar dit uit ethisch oogpunt noodzakelijk is en dit ook met stelligheid aanwijsbaar is uit Gods woord. Wij menen dat de kerken zich nooit zullen kunnen vereenzelvigen met wereldlijke structuren, op welke ideologische achtergrond deze ook gebaseerd worden. De kerk ontleent en toetst haar mening immers niet aan wereldse normen, maar aan een rijk waarvan zij nu nog slechts ten dele kennis heeft. Onze visie in dezen brengt met zich mee, dat wij in menig opzicht ons herbezinnen. Dit stempelt ons rapport. Die herbezinning is ook nog niet voltooid. Deze benadering maakt het tevens noodzakelijk dat wij allerlei organisatorische verbanden opnieuw op waarde schatten.

Zeker zijn wij ervan dat het diakonale werk voortgang zal vinden en dat in de komende jaren verschillende wegen aangeduid zullen worden, waardoor de kerken gelegenheid gegeven wordt om mensen in nood te helpen. Nood die thans meer betrekking zal hebben op immateriële zaken zoals gezinsmoeilijkheden, huisvesting, eenzaamheid, ziekte, invaliditeit, zorg voor bejaarden en vooral door deelname in het werk van maatschappelijke instellingen die tot taak hebben uitvoering te geven aan het pakket van welzijnszorg, dat voortdurend in ontwikkeling is.

Wij verwachten dat het diakonaat in de plaatselijke kerken gerealiseerd zal worden, hoewel de classes en zelfs particuliere synoden meer ingeschakeld zullen worden in verband met schaalvergroting, gewestvorming e.d.

Het ligt op onze weg om methoden te vinden die mogelijkheden openen om op de beste wijze van die mogelijkheden gebruik te maken en te adviseren aan de plaatselijke diakonieën. De plaatselijke diakonieën hebben in deze echter de eerste verantwoordelijkheid. Het besef daarvoor verdient aandacht. Het is niet te verantwoorden om mogelijkheden die er zijn onbenut te laten. De kerken dienen erop attent te zijn, dat hun niet meer gevraagd zal worden om steun. Het initiatief zal dikwijls van hen zelf moeten uitgaan.

In de verslagperiode is in het deputaatschap vastgesteld, dat het van groot belang is dat de individuele leden van onze kerken gestimuleerd worden zich beroepshalve te bekwamen om bij de uitvoering van de dienstverlening aan de mens in nood betrokken te worden. Deze hulp wordt steeds meer geïnstitutionaliseerd.

Als de kerkelijke inbreng in deze instellingen slechts plaatsvindt op bestuurlijk niveau is de beoefening van de christelijke barmhartigheid in deze bepaald onvoldoende verzekerd. In dit rapport wordt elders beschreven dat dit één van de motieven is om deel te nemen aan de oprichting van een sociale academie.

Het werk van de secties

De werkzaamheden van deputaten zijn ondergebracht in een drietal secties t.w.:

- sectie voor diakonale aangelegenheden
- sectie voor maatschappelijke aangelegenheden
- sectie voor kerk en bedrijfsleven.

Bij de uitvoering van de zaken die de secties diakonale aangelegenheden en maatschappelijke aangelegenheden aangaan moest een strakke scheiding van werkzaamheden wegvallen gezien de vele raakvlakken tussen deze secties. Vanaf het begin van deze periode zijn een aantal gezamenlijke vergaderingen gehouden, die zich vooral hebben toegespitst op de vragen rondom een juiste visie op het diakonaat, mede in verband met de taak en plaats van de kerk in de samenleving. Een aantal concrete voorstellen van beide secties resulteerde in de volgende bezinning van deputaten.

Bij deze bezinning hebben wij ons in deze periode veelal laten leiden door de uitgangspunten over het diakonaat zoals die zijn opgesteld in ons rapport G.S. '71-'72 nl.: dat het diakonaat naast een eigen instructie en vormgeving ook **een eigen optreden heeft in de samenleving.**

Vooraf omdat het diakonaat de laatste tijd steeds meer gekoppeld wordt aan „dienst aan de samenleving”, kwam dit punt regelmatig aan de orde. Het diakonaat, zoals dit in het N.T. wordt beschreven, heeft o.i. vooral en in de eerste orde betrekking op de onderlinge dienst van de gemeente.

Deze dienst is gericht op de intensivering van de gemeenschapsbeleving in de gemeente, hetgeen alleen maar mogelijk is door een levend geloof in Jezus Christus. Dit alles maakt een ambtelijk werk van de diakenen niet overbodig, integendeel. Mede door het werk van de diaken, in nauwe relatie tot de andere bijzondere ambten, komt er een waarachtig dienstbetoon in de gemeente. Dat een bevordering van deze onderlinge dienst van groot belang is, vooral in deze tijd, zal niemand durven ontkennen. Een actief dienstbetoon betekent tevens een opwekking van de leden van de gemeente, om in de wereld vruchten te dragen. Dit dienen krijgt ondermeer gestalte in de sector van de maatschappelijke dienstverlening. Het is echter ook terug te vinden in het geheel van onze samenleving waarin de kerk des Heren is geplaatst.

Dit uitgangspunt betekent tweërlei:

- I. Van een juiste toerusting kan slechts gesproken worden indien de kerk zich verdiept in tal van ontwikkelingen die zich voordoen in de samenleving waarin de leden van de gemeente verkeren.
- II. Zij mag zich daarbij echter niet laten verleiden de boodschap van de verzoening in te ruilen voor een z.g. kritische solidariteit, waarbij men meer oog heeft voor de structuren van de samenleving dan voor de persoonlijke relatie tot Jezus Christus.

Alleen door deze relatie wordt de dienst aan de naaste bevorderd. Zo staat de gemeente, toegerust door de ambten — als een voorbeeld — in de samenleving. Daarbij staan de gelovigen ook niet slechts als enkelingen, doch als leden van de gemeente. De Bijbel laat hen zo altijd en overal functioneren.

Omdat Christus zich met alle dingen in deze wereld bezighoudt, zal de gemeente zich daarop ook moeten richten via de ambten, de kerkelijke vergaderingen en uiteindelijk via haar leden.

Deze gedachtegang vormt een basis voor ons om van daar uit verdere studie te maken over de functie van het diakonaat en de gemeente ten aanzien van de verschillende ontwikkelingen die zich in de samenleving voordoen. Hiermee wordt ook het reeds jaren geleden ingenomen standpunt van uw deputaten bevestigd, ten aanzien van kerkelijke deelname in de maatschappelijke dienstverlening. Daarom ook hebben wij ons kritisch opgesteld ten aanzien van de ontwikkelingen ter bevordering van een actief deelnemen aan de samenlevings-opbouw door levensbeschouwelijke uitvoeringsorganen.

Dit punt komt verder aan de orde bij de behandeling van onze participatie in de G.S.A.

Wanneer wij de eis van het Evangelie tot het diakonaat van de gemeente toetsen aan de praktijk van vandaag binnen onze kerken, dan moeten wij concluderen dat hieraan nog veel ontbreekt. Door middel van informatie en begeleiding trachten wij hieraan gestalte te geven.

Naast deze algemene bezinning van de sectie voor diakonale en maatschappelijke aangelegenheden, hebben deze secties afzonderlijk ook de nodige werkzaamheden verricht. Wij willen deze arbeid in het kort opsommen:

Sectie diakonale aangelegenheden

Diakonaal handboek

Regelmatig voorzien wij dit losbladig handboek van nieuw materiaal, waarbij naast informatieve en praktische zaken ook inhoudelijk het nodige wordt verstrekt. Gezien het nog steeds toenemende aantal abonnementen kunnen wij hieraan de conclusie verbinden dat deze vorm van informatie voldoet en functioneert.

Cursus A.B.W. (algemene bijstandswet)

In samenwerking met de andere landelijke diakonale organen van de Ned. Herv. Kerk en de Geref. Kerken is er in 1974 een cursus over bovengenoemde wet gehouden die speciaal bestemd was voor de diakenen. Juist deze wet wordt veel gehanteerd op de diakonale vergaderingen, zodat enige bekendheid gewenst is.

Diakonaal recreatiewerk

Dit werk dat in samenwerking met het Algemeen Diakonaal Bureau van de Geref. Kerken wordt verricht vindt regelmatig voortgang. Per jaar nemen er ongeveer 100 tot 150 personen uit onze kerken aan deel. Uit de reacties van de diakonieën blijkt dat dit werk voorziet in een behoefte. De relatie met de commissie recreatie van het Algemeen Diakonaal Bureau is uitstekend. Br. Huizer heeft namens deputaten zitting in deze commissie.

Relatie met deputaten hulpverlening

In ons vorig rapport hebben wij uitvoerig de diakonale aspecten van deze hulpverlening vermeld. Gezien deze aspecten hebben wij toen melding gemaakt van de wens te komen tot intensieve coördinatie. Wij zijn van mening dat deze voldoende zijn gehonoreerd doordat br. Huizer als waarnemer de vergaderingen van deputaten hulpverlening bijwoont en de relatie met de diakonieën wordt onderhouden door onze assistent in nauwe samenwerking met genoemd deputaatschap. Deze relatie functioneert tot onze volle tevredenheid. In dit verband is door br. Huizer ook deelgenomen aan de actie Zend-Hulp.

Classicale diakonale correspondenten

Het werk van deze correspondenten vindt goede voortgang binnen onze kerken. Een eensluidend beeld hierover is echter niet te geven. Er zijn verschillende classes die zijn overgegaan tot benoeming van een commissie. Veelal is dit gebeurd omdat er classicaal ook sprake is van een relatie met een provinciaal orgaan voor o.a. samenlevingsopbouw. Daardoor kwamen er zoveel vragen en problemen aan de orde die beter gezamenlijk konden worden behandeld. In de meeste gevallen worden deze vergaderingen bijgewoond door onze assistent en worden zijn adviezen dankbaar ontvangen. De werkzaamheden van de overige correspondenten hangen af van de persoonlijke inzet van betrokkene en de wensen die er leven op classicaal niveau. Rekening houdend met de opmerkingen die de synode '71-'72 heeft gemaakt, hebben deputaten dit werk niet verder uitgebreid en vooral laten afhangen van de plaatselijke en regionale behoeften. Wel zijn wij van mening dat de functie van correspondent belangrijk kan worden geacht. De praktijk heeft bewezen dat waar door de correspondent intensief wordt gewerkt het diakonaat in al zijn facetten meer aan de orde komt dan elders. Vooral de onderlinge uitwisseling van gedachten komt meer aan de orde. Dit is een element dat binnen ons kerkverband steeds meer als noodzakelijk wordt gezien door de diakonieën.

Verzoeken aan de diakonieën om financiële steun

In deze periode hebben wij de synodale opdracht uitgevoerd, de kerken desgevraagd te adviseren betreffende het verstrekken van een financiële bijdrage aan instellingen en/of inrichtingen van barmhartigheid. Deze zaak bleek bij aanvang niet zo eenvoudig. In de eerste plaats vonden wij het noodzakelijk contact op te nemen met de andere landelijke diakonale organisaties van de Ned. Herv. Kerk en de Geref. Kerken. Gezamenlijk zijn wat lijnen uitgezet waaraan een stichting moet voldoen, voordat advies aan de diakonieën wordt uitgebracht. Globaal komt dit neer op de voorwaarde dat alleen kan worden geadviseerd wanneer de desbetreffende instelling over een goede administratie beschikt, niet via andere mogelijkheden gelden kan ontvangen en inzage verstrekt van hun financiële bescheiden.

Daarnaast is dit gezamenlijk overleg geheel vrijblijvend en zullen wij naar eigen normen en waarden moeten handelen. Dit laatste blijft ons uiteraard regelmatig bezighouden omdat wij steeds voor nieuwe feiten worden geplaagd. Reeds veel diakonieën hebben ons hierover benaderd en om advies gevraagd. Een praktisch bezwaar is — gezien de redactie van onze ontvangen opdracht — dat ten behoeve van één instelling meerdere diakonieën over een zelfde geval advies vragen. Elke aanvraag om advies wordt individueel afgewerkt.

Sectie maatschappelijke aangelegenheden

Naast de veelvuldige werkzaamheden, voortvloeiend uit de participatie in de G.S.A. en opleidingen, heeft de sectie zich ook beziggehouden met het maatschappelijk werk in relatie tot het diakonaat. Daarbij werd het volgende geconcludeerd:

- het proces van schaalvergroting is nog niet geheel afgelopen;
- bij deze ontwikkelingen blijkt dat veel diakonieën geen relatie meer onderhouden met het maatschappelijk werk. In vele gevallen is er nooit sprake geweest van een relatie;
- deze ervaring maakt het noodzakelijk dat wij de kerken moeten voorlichten.

De betrokkenheid van onze kerken bij het algemeen maatschappelijk werk, welke tot voor kort nog wel aanwezig was, zij het veelal via participatie binnen een geref. stichting voor maatschappelijk werk, is thans in het algemeen slechts gering. Nu er sprake is van samenwerking in breder verband stoot men deze werksoort veelal af. Enerzijds is dit een minder prettige situatie. Het kan daardoor voorkomen dat bepaalde noden in de gemeente niet meer beroepsmatig worden behandeld. Anderzijds is deze reactie vanuit de diakonieën begrijpelijk gezien de huidige ontwikkelingen binnen de uitvoering van het maatschappelijk werk.

Afgezien van de vraag, welke oplossingen hiervoor gevonden moeten worden, betekent dit een verzwaaring van het inhoud geven van het diakonaat. Bij de bestudering van dit vraagstuk kwamen wij ondermeer tot de conclusie dat bij een intensivering van het diakonaat voor en door de plaatselijke gemeente, ook het een en ander kan worden opgevangen waarin anders verwezen zou zijn naar het maatschappelijk werk.

Vandaar ook dat dit punt meer dan eens in een gezamenlijke bespreking met de sectie voor diakonale aangelegenheden werd besproken. Niet alles kan door het diakonaat worden opgevangen, zodat er in zekere zin van een noodsituatie gesproken kan worden.

Verschillende oplossingen zijn denkbaar:

- de praktijk is nu reeds dat verschillende diakonieën zich via de assistent van deputaten wenden tot de maatschappelijk werkster van ons Kinderthuis te Utrecht. Indien mogelijk wordt er vanuit deze instelling spontaan hulp geboden. Deze hulp, welke meer bestaat in het geven van advies aan de diakonieën, maar ook als directe hulp aan en begeleiding van het betrokken gemeentelid wordt zeer gewaardeerd. De vraag is of deze hulpverlening verder is uit te breiden en of er landelijke behoefte bestaat om vanuit eigen

kerkverband en ten behoeve van de kerken een soort maatschappelijke dienst op te bouwen in relatie tot ons Kindertehuis.

Deputaten verliezen hierbij niet uit het oog dat een dergelijke dienstverlening van het maatschappelijk werk vanuit een landelijk centrum slechts tot geringe resultaten kan leiden, vanwege de bezwaren van de afstand.

- een andere mogelijkheid is om een nauwere betrekking tot het maatschappelijk werk in de omgeving te overwegen. Zo mogelijk zou dit tot een bepaalde participatie kunnen leiden, waarbij vanzelf de mogelijkheden voor eigen inbreng en identiteit gewaarborgd moeten zijn. Deze gedachte is mede ingegeven door de verwachting dat over een aantal jaren personen voor het maatschappelijk werk zijn opgeleid aan de nieuwe gereformeerde sociale academie te Ermelo⁴⁾ en ook een plaats zullen krijgen in z.g. algemene verbanden waar zoveel mogelijk rekening gehouden wordt met de levensbeschouwing. Dit aspect kon niet eerder door deputaten in hun adviezen worden ingebouwd, omdat een aantal jaren geleden nog niet gedacht werd aan deze mogelijkheid.

Het is bijna overbodig te stellen, dat een directe participatie vanuit de ambten naar een algemene instelling minder gewenst is. Dit moet in eerste instantie worden overgelaten aan kerkleden.

Al deze punten zijn in voorlichting en advisering nog nauwelijks aan de orde gekomen. Andere zaken hadden voorrang. Tevens is het ons op dit moment nog niet duidelijk welke functie de G.S.A. hierin mede kan vervullen. Derhalve handhaven wij hetgeen wij reeds in ons vorig rapport hebben vermeld: „dat er gestreefd zal moeten worden naar intensieve begeleiding van onze bestuurders en werkers op het gebied van de sociale dienstverlening”.

B.O.C.

In dit licht bestaat er ook nog steeds een goed contact met het Bezinnings- en Ontmoetings Centrum voor maatschappelijk werkers binnen onze kerken. Helaas functioneert de min of meer permanente commissie vanuit dit orgaan met enkele leden van de sectie voor maatschappelijke aangelegenheden, voor allerlei zaken rondom het maatschappelijk werk, niet optimaal.

Een poging van deputaten om dit te veranderen moest door het B.O.C. voorlopig worden afgewezen omdat men daarvoor niet over voldoende krachten beschikt. Zodra weer enkele personen vanuit deze organisatie kunnen meewerken zullen deputaten deze werkzaamheden weer ter hand nemen.

Een overleg van werkers, naast een goede opleiding, is volgens uw deputaten dringend gewenst.

Relatie G.S.A.

In het rapport, dat ter vorige synode diende, hebben deputaten uitvoerig informatie gegeven over de verschuivingen in de organisatie van het maatschappelijk werk. Wij behoeven dat nu niet te herhalen. De relatie van deputaten met de G.S.A. heeft in sterke mate in het kader van deze ontwikkelingen gestaan. De voorzitter van deputaten kreeg een plaats in het dagelijks bestuur; mevr. drs. C. L. Overweel en br. Huizer hebben naast hem zitting in het algemeen bestuur, terwijl deputaten in de raad voorts nog vertegenwoordigd zijn door de secretaris.

1. Schaalvergroting

Inmiddels heeft het proces van schaalvergroting zich voortgezet. In sommige gevallen bleek het mogelijk, het christelijk karakter van plaatselijke of regionale stichtingen te handhaven. Waar dit mogelijk was of hun ter kennis kwam, hebben deputaten de helpende hand geboden. Hierbij hebben zij in geschrifte, maar ook in verscheidene vergaderingen en ambtsdragersconferenties, voldaan aan de opdracht, de kerken duidelijk voor te lichten over de bedoelde problematiek. Dikwijls waren vroegere partners in de stichting waarin onze kerken deelnemen niet meer overtuigd van de wenselijkheid van een christelijke organisatie.

Dit bemoeilijkt veelal de uitvoering van het ter vorige synode uitgesproken principe, het stimuleren van oprichting van christelijke instellingen.

Op vele plaatsen gingen de christelijke stichtingen over tot federatie met andere instellingen, in welk geval handhaving van een zekere eigen principiële opstelling mogelijk was, of werd een gemeenschappelijk instituut voor sociale dienstverlening opgericht, terwijl de oorspronkelijke stichting werd opgeheven. In het laatste geval beëindigden onze kerken in de regel hun deelname in het maatschappelijk werk. Dit wil niet zeggen, dat daarmee ook de persoonlijke inzet van de gemeente-leden beëindigd zou zijn. Hier kwam in het vizier de opdracht: „dat de leden vanuit de kerken instructie behoren te ontvangen over de situatie die ontstaat, wanneer stichtingen een taakverbreding op zich nemen, die in strijd is met het wezen en de opdracht van de Kerk”. Een uitdrukking als „taakverbreding” maakte naar de mening van deputaten de synodale opdracht overigens minder duidelijk. Deze kerkleden kwamen meer nog dan vroeger voor de opdracht te staan, een lichtend licht en een zoutend zout te zijn. In de nieuwe grotere stichtingen werken ook functionarissen met een christelijke levensinstelling, terwijl tot de cliënten van deze instellingen mensen met een kerkelijke binding behoren.

Zij allen hebben behoefte aan een achtergrond. De term „gevulde algemeenheid” bedoelt wezenlijk iets anders dan neutraliteit. De bedoeling is, dat alle overtuigingen ook tot hun recht zullen komen. In hoeverre dit werkelijk geschiedt, hangt in grote mate af van de

⁴⁾ De plaats van vestiging is inmiddels gewijzigd in Ede.

positieve inbreng van de werkers en bestuursleden, doch ook van de direct of indirect participerende diakonieën. Ook van belang is de vraag in hoeverre andere participanten in een grotere stichting bereid zijn de „gevulde algemeenheid” te laten functioneren. Deputaten behoeven niet nog eens uiteen te zetten, dat zij deze ontwikkeling betreuren. Maar wel is duidelijk geworden, dat het christelijke niet gewaarborgd is door een christelijke organisatie, en dat christelijke arbeid niet behoef weg te vallen als de christelijke organisatievorm verdwijnt.

2. G.S.A.-nieuwe stijl

In het kader van deze ontwikkelingen werd ook van de G.S.A. een nieuwe aanpak gevraagd. Dit ging betekenen, dat het voorheen behartigde werk werd onderscheiden in de sociale dienstverlening (kernfunctie 1) en het leveren van bijdragen aan de samenlevingsopbouw (kernfunctie 2). De verschillende landelijke stichtingen (samenwerkingsorganen) kwamen in de loop van 1973 tot realisering van één landelijke stichting voor maatschappelijke dienstverlening van de samenwerkende samenwerkingsorganen. Dit betekent, dat sinds die tijd de G.S.A. voor wat de sociale dienstverlening betreft alleen nog bemoeienis heeft met de plaatselijke of regionale christelijke stichtingen, die niet in de algemeenheid gegaan zijn.

Onder functie 2 moet naar ons inzicht datgene verstaan worden, wat de G.S.A. ook al eerder behartigde, maar dat meer te maken heeft met de positie en de opdracht van de christenen in de samenleving. Juist de christen heeft naar het gebod Gods, de Bergrede en de vermanende gedeeltes uit de apostolische brieven, in de tijd waarin hij leeft te wandelen als een kind van het licht. Deputaten zijn met G.S.A. van oordeel, dat hier een bijzondere opdracht ligt. Voor de G.S.A. betekent dit geen restfunctie, maar een taak, die ook vroeger verricht werd en die, nu het overige werk grotendeels werd afgesloten, het volle accent kan en moest krijgen.

Wat het formele aspect hiervan betreft, zijn op het moment van het stellen van dit rapport onderhandelingen met het ministerie van C.R.M. nog niet afgesloten, vooral met het oog op het aantal te subsidiëren formatieplaatsen. Het is niet ondenkbaar, dat de structuur van de G.S.A. (landelijke, provinciale en grootstedelijke stichtingen) door het subsidiebeleid van de regering wijziging zal ondergaan.

De inhoudelijke kant van de „F2” is een punt van veel discussie. Deze gaat vooral over twee punten:

- a. Wat is samenlevingsopbouw? Het antwoord op deze vraag wordt in sterke mate bepaald door de kijk die men heeft op de taak van de christen in de wereld. De één heeft hierop een geheel andere kijk dan de ander. Binnen de G.S.A. wordt hierover verschillend gedacht, soms samenhangende met de binnen gereformeerde kring levende theologische meningen. Uw deputaten menen, dat de inbreng van onze zijde op dit punt van veel betekenis blijft. Juist hier blijkt weer, hoe moeilijk de taak van deputaten is: bezinning op de plaats en de taak van de kerk en de kerkleden op maatschappelijk gebied (maatschappelijk hier dan niet in de zin van sociaal werk, maar van de menselijke samenleving). Tegenover een soms te signaleren gebrek aan bijbels-reformatoerisch besef trachten deputaten een bijbelse toetsing en stimulering te bevorderen. Hier wordt in G.S.A. kring ook herhaaldelijk om gevraagd. Juist deze bezinning betreft een niet-overdraagbare functie, die onmogelijk in een algemene stichting kan worden ondergebracht, omdat ze de grondslagen van een bijbelse geloofshouding raakt.
- b. Ligt hier een kerkelijke taak of een G.S.A.-taak? Deze vraag leeft meer in de kring van de Gereformeerde kerken dan bij uw deputaten, omdat daar bij het Algemeen Diakonaal Bureau een stroming te vinden is, die samenlevingsopbouw en welzijnsbevordering als een kerkelijke taak, verbonden aan het kerkelijk diakonaat, ziet. Deputaten willen uiteraard honoreren, dat de kerk haar leden heeft te instrueren, heeft toe te rusten tot dienstbetoon. Een dergelijke taak mag nimmer aan een stichting worden overgelaten. Maar dat is hier het punt niet.

Uw deputaten willen — met vele anderen — in de G.S.A.-nieuwe stijl een maatschappelijk instituut zien, dat, gevoed vanuit een gereformeerde wereldbeschouwing, met deskundigheid, documentatie, informatiemogelijkheden e.d. hulp en stimulering kan bieden bij de vervulling van de dienst, die God ons in de samenleving opdraagt. De G.S.A. kan dit doen als een door de overheid erkende en — nog steeds — gesubsidieerde instantie, die beschikt over de nodige apparatuur in de breedste zin van het woord, en die, in voortdurend contact met het achterland, knelpunten kan opsporen, adviezen kan geven en bewakingsdiensten kan verrichten, mits gedragen door een levend geloof. Hier ligt een maatschappelijke functie, die uiteraard bereid is tot hulpdiensten aan de geheel eigen functie, die de kerk heeft, doch die naar de overtuiging van uw deputaten niet betiteld mag worden als een (of misschien wel dé) eigentijdse vorm van het kerkelijk diakonaat.

3. Naar een Gereformeerd Welzijnsberaad?

Het geheel van vragen, die de ontwikkeling van de sociale dienstverlening en de welzijnsbevordering meebracht, leidde er de afgelopen periode toe, dat de generale synode van de Gereformeerde Kerken aan haar deputaten voor het contact met de G.S.A. opdroeg, een overleg in het leven te roepen tussen verschillende deputaatschappen uit haar kerken, samen met de geestverwante organisaties en personen die beleidsfuncties uitoefenen in de maatschappij, en samen met de daarvoor in aanmerking komende, uit te nodigen deputaatschappen en instanties. Hierbij werd onder meer aan onze kerken gedacht. Dit overleg zou gaan

over de vraag of het wenselijk is te komen tot een centrum voor oriëntering, overleg en advies. Ook uw deputaten werden voor deelname aan dit overleg uitgenodigd, samen met andere deputaatschappen en organisaties binnen onze kerken. Enkele conferenties werden hieraan gewijd en een werkcommissie werd ingesteld. Naast br. H. W. v. d. Brink werd de voorzitter van deputaten in deze werkcommissie benoemd. Dit werk resulteerde in een rapport, waarvan een exemplaar als bijlage hierbij gaat. Tijdens de zittingen van de werkcommissie kwamen uiteraard verschillende standpunten naar voren, de uiteindelijke vorm van het rapport vertoont een compromis. Aan de deelnemers werd nu een uitspraak gevraagd over de totstandkoming van een zogenaamd Gereformeerd Welzijnsberaad.

De synode zou deelname van Chr. Geref. zijde aan een dergelijk welzijnsberaad, gesteld dat dit levensvatbaarheid heeft, althans voorlopig kunnen overlaten aan het beleid van deputaten ADMA en mogelijk van andere instanties binnen onze kerken, dan wel kunnen opdragen een bepaalde vorm van samenwerking tussen belanghebbenden binnen onze kerken te zoeken. Deputaten zien momenteel de wenselijkheid wel degelijk in, met het oog op de vele moeilijke vragen in deze tijd, doch hebben twijfel over de realiseringmogelijkheden en over de te verwachten resultaten.

4. L.O.G.B.

Nu de structuur van de G.S.A. wellicht gaat wijzigen, is de vraag aan de orde of deze organisatie een commissie bejaardenwerk van de G.S.A. moet worden. Het laat zich aanzien dat een dergelijke wijziging vanuit organisatorisch oogpunt te prefereren is. Het bejaardenwerk is een onderdeel van het werkerrein van de G.S.A. en destijds werd besloten het bejaardenwerk in een afzonderlijke stichting onder te brengen, omdat onder meer de Deputaten voor Gezins- en Bejaardenzorg der Gereformeerde Gemeenten wel participeerden in het L.O.G.B., doch niet in de G.S.A. Ook bestonden in het L.O.G.B. contacten met Vrijgemaakte kringen in de vorm van waarnemers.

Naast organisatorische overwegingen tot integratie in de G.S.A., dient tevens in aanmerking genomen te worden het subsidiebeleid van het Ministerie van CRM, waarbij tot één organisatievorm gekomen dient te worden. Overleg is gaande op welke wijze een en ander kan worden gerealiseerd en waarbij naar een zodanige vorm wordt gestreefd dat het ook genoemde deputaten van de Gereformeerde Gemeenten redelijkerwijze mogelijk moet zijn de bestaande samenwerking te continueren en zo mogelijk uit te breiden tot andere sectoren van de activiteiten van de G.S.A.-nieuwe stijl. In de G.S.A.-nieuwe stijl kan een bredere financiële basis en een efficiëntere personele bezetting verwacht worden. In feite is de bestaande bezetting in het L.O.G.B. te klein om voldoende kracht en initiatieven te ontplooiën, wat vooral in geval van veelvuldige afwezigheid wegens ziekte bij een kleine staf fnuikend is.

Veel tijd en aandacht werd besteed aan de opleiding en indirecte begeleiding van bejaardenverzorgsters, zulks in verband met de door de overheid vereiste schaalvergroting op het gebied van de opleidingen.

Een verdere intensivering van de werkzaamheden van dit orgaan, respectievelijk als bejaardensectie van de G.S.A.-nieuwe stijl naar de diakonale aspecten van de bejaardenzorg is dringend gewenst. In deze richting zijn inmiddels nieuwe initiatieven ontplooid, die zodra de financiële en personele bezwaren zijn opgelost, verder kunnen worden uitgewerkt. Definitieve voorstellen over de integratie van het L.O.G.B. in de G.S.A.-nieuwe stijl zijn op het moment van dit rapport nog niet door deputaten ontvangen, doch verwacht kan worden dat in de loop van dit jaar meer concrete bijzonderheden bekend zullen worden.

5. De G.S.A. en de sociale opleidingen

Ook de G.S.A. heeft zich in de afgelopen periode meer en meer bezig gehouden met de onbevredigende situatie rondom de opleidingen. Haar vertegenwoordiging in de Stichting Gereformeerde Opleidingen functioneerde al enige jaren onvoldoende. Intussen ging aan de Nijenburgh de democratisering en de deconfessionalisering voort. De nieuwe initiatieven, waarover hierna meer, zijn door uw deputaten openlijk in de G.S.A. besproken en zijn daar met belangstelling en niet zonder sympathie ontvangen. Een gesprek daarna op initiatief van de G.S.A. en onder haar leiding gehouden met enige bestuurs- en stafleden van De Nijenburgh, waarbij de voorzitter van uw deputaten aanwezig was, gaf enige helderheid over de situatie, doch had geen betekenis voor een verbetering in die zin, die de vorige synode aan deputaten als opdracht meegaf. Intussen gaat de G.S.A. voort met de bezinning over de vraag, hoe haar verhouding tot de Stichting Gereformeerde Opleidingen moet worden en welke relatie te leggen zal zijn met de nieuwe opleiding.

Stichting Gereformeerd Sociaal Pedagogisch Onderwijs

Een van de opdrachten, waarvoor uw deputaten stonden, was het verlenen van prioriteit aan de bestudering van vragen inzake de opleiding en/of begeleiding van maatschappelijk werkers/werksters. Het bleek dat Deputaten voor Gezins- en Bejaardenzorg der Gereformeerde Gemeenten prijs stelden op overleg over dezelfde materie. Een samenspreking met deze deputaten had een gunstig verloop. Daarnaast bleek dat binnen de kring van de Gereformeerde Bond in de Ned. Herv. Kerk vrijwel gelijktijdig initiatieven waren ontstaan om te komen tot de oprichting van een nieuwe sociale academie op gereformeerde grondslag. Het bleek mogelijk, de initiatieven te bundelen en ook uw deputaten namen deel aan de werkzaamheden van een voorlopige commissie, in de personen van de voorzitter van deputaten, br. W. C. v. d. Stel en br. W. Huizer.

Een drietal werkcommissies werd ingesteld, n.l. een theologische commissie, die bijbelse en reformatorische uitgangspunten zocht en formuleerde (hierin had ook prof. dr. W. H. Velema

zitting), een politiek-materiële commissie en een onderwijscommissie. Na het gereedkomen van een beginselverklaring, inwinning van adviezen over onderwijsmogelijkheden en gesprekken op het departement van O. en W. werden reële mogelijkheden gezien en werd overgegaan tot het in het leven roepen van een Stichting ter Bevordering van Gereformeerd Sociaal Pedagogisch Onderwijs.

Op de eerste stappen in het overleg, die snel genomen moesten worden, hadden uw deputaten zich vooraf niet uitvoerig kunnen beraden. Zo betreuren zij het dat zij door de loop der gebeurtenissen niet meer konden overwegen of de synodale opdracht wellicht ook nog op andere wijze vervuld had kunnen worden, bijvoorbeeld door restauratie van bestaande opleidingen en/of door verdergaand overleg binnen de G.S.A. De onder drang der omstandigheden genomen beslissing tot deelname in de nieuwe stichting ging dan ook met enige aarzeling gepaard. Niettemin zijn deputaten verheugd, dat zij in de gelegenheid zijn geweest op deze wijze gestalte te geven aan de opdracht, die zij ontvangen hadden. Enkele omstandigheden hebben deze verheuging vergroot:

— het feit dat de aanvankelijke participanten zich van harte konden vinden in een beginselverklaring, die enerzijds niet uitgaat van het tegenwoordig vaak gepropageerde conflictmodel, maar anderzijds niet nalaat te beklemtonen dat het evangelie zelf kritisch staat tegenover mens en samenleving. Er worden geen illusies gekoesterd over een toekomstvisie op de wereld, maar tegelijk mogen wij in profetische, priesterlijke en koninklijke aspecten mede-arbeiders Gods zijn in deze wereld. Er bestaat een sterke overtuiging dat de opstelling vanuit Schrift en belijdenis in nadere bezinning in onderwijs en doelstelling verder uitgewerkt en waargemaakt kan worden.

— het feit dat de participatie in een later stadium verbreed kon worden: behalve de genoemde initiatiefnemers traden ook toe de Confessionele Vereniging in de Ned. Herv. Kerk, de Stichting voor Gereformeerde Kinderbescherming en maatschappelijk werk binnen de Geref. Kerken (Vrijgem. - buiten verband) en de Vereniging van Verontrusten binnen de Gereformeerde Kerken.

— het feit dat hoewel vóór 1975 zeker niet op overheidssubsidie gerekend kan worden, realisering van de plannen mogelijk wordt doordat een oproep tot financiële steun binnen de kringen van de participanten een zeer gunstig resultaat opleverde.

Van het bestuur van de nieuwe stichting werd de assistent van deputaten, br. W. Huizer, secretaris. De voorzitter van deputaten maakt deel uit van het bestuur, terwijl thans ook Deputaten Kerk en Onderwijs van onze kerken zitting hebben in de persoon van prof. dr. W. H. Velema.

De werkzaamheden voor de stichting vroegen veel tijd van br. Huizer. Deputaten gaven hun toestemming deze werkzaamheden te verrichten, waartegenover het stichtingsbestuur vergoeding aan deputaten gaf voor het doen verrichten van hun administratieve taken, die deputaten weer moesten uitbesteden. Het laat zich aanzien dat, wanneer de nieuwe opleiding eenmaal begonnen is, de school een eigen administratie zal hebben, waarna de werkzaamheden van br. Huizer tot de gebruikelijke kunnen worden teruggebracht.

De verdere voorbereidingen hadden ook over het algemeen een zeer gunstig verloop. Het gemeentebestuur van Ermelo bood van de aanwezige mogelijkheden de meest gunstige perspectieven. Gestart is voorlopig met een part-time opleiding te Amersfoort per 1 februari 1974, in augustus 1974 zal ook met de dagopleiding te Ermelo¹⁾ begonnen worden.

Contacten zijn voorts nog gelegd met de sinds 1971 in Zwolle bestaande sociale opleiding van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (binnen verband) en later met een in Kampen gerezen plan tot vestiging van een sociale academie, die een soort restauratie en een dependance zou moeten zijn van De Nijenburgh. Het eerste contact leidde slechts tot uitwisseling van technische gegevens, omdat men zich in Zwolle op een exclusief kerkelijk standpunt stelt; het tweede contact kon vanwege de voorlopigheid nog niet tot verdere afspraken leiden. Deputaten hopen dat initiatieven tot een verantwoorde opleiding zoveel mogelijk gebundeld zullen worden. Grote weelde kunnen wij ons in deze tijd niet meer veroorloven. Deputaten stellen zich voor, zowel via de G.S.A. als via hun participatie in de nieuwe stichting deze bundeling te bevorderen. Deputaten spreken hun dankbaarheid uit voor de ondervonden samenwerking en het begin van uitvoering van de gemaakte plannen. Zij menen Gods goede hand hierin te mogen opmerken.

Sectie Kerk en Bedrijfsleven

1. In deze sectie werden na de G.S. 1971/1972 — voor het eerst of opnieuw — ingedeeld de deputaten ds. T. Harder, ds. J. Vogel (voorzitter) en drs. G. van Westrienen, alsmede mw. T. Drenth. Als adviseurs werden bij het werk van de sectie betrokken de heren P. C. Bos te Maarn en N. F. Kruyff te Haarlem sinds augustus 1973.

Br. W. Huizer voerde het secretariaat.

Gedurende de periode november 1971 t/m februari 1974 werd acht maal vergaderd. Het waren m.n. twee opdrachten van de G.S. 1971/1972 die aan de sectie Kerk en Bedrijfsleven werden toevertrouwd, n.l.

- eventueel in samenwerking met de deputaten voor de evangelisatie de plaats van „Kerk en Bedrijfsleven” in studie te nemen en daarover op de eerstkomende generale synode te rapporteren;
- blijvend aandacht te schenken aan de problematiek rond de christelijke vakbeweging en over contacten met het C.N.V. en andere christelijke vakorganisaties regelmatig te rapporteren en de kerken ten aanzien van deze problematiek voor te lichten.

¹⁾ De plaats van vestiging is inmiddels gewijzigd in Ede.

2. Kerk en Bedrijfsleven

2.1. Enquête/„Signalen”

De uitwerking van de eerste opdracht betekende voor de sectie niet een volkomen nieuw begin. Immers het behoort tot de taak van ons deputaatschap om voorlichting te geven „inzake de plaats der kerken in de samenwerkingsvormen tussen kerk en bedrijfsleven” (instructie ADMA art. 3a).

Aan de vorige G.S. werd reeds gerapporteerd dat de sectie terwille van een adequate voorlichting aan de kerken een enquête had samengesteld en aan de kerken had gezonden. De verwerking van de gegevens die deze enquête opleverde vond plaats in de periode waarover wij thans rapporteren.

Ruim 68% van de kerken hebben ons hun gegevens opgezonden. Uit de antwoorden bleek wel dat onze kerkelijke en ambtelijke arbeid nog te weinig is afgestemd op de problematiek van de industrie en de industriële maatschappij. Ook bleek een duidelijke behoefte te bestaan aan voorlichting op dit punt.

In eerste instantie werd besloten in een wat bredere nota het functioneren van gemeente en ambt in een industrieel tijdperk aan de orde te stellen. Daarmee zouden we dan tevens de grondslag hebben kunnen leggen voor onze rapportage aan uw vergadering op dit punt. Vooral om praktische redenen hebben we van dit voornemen afgezien. Het is zeer de vraag of een dergelijke nota, die, wanneer serieus op de problematiek wordt ingegaan, toch nogal omvangrijk zou worden, wel goed zou kunnen functioneren.

Het leek ons daarom beter om onze voorlichting wat te doseren door de kerken van tijd tot tijd een informatie-bulletin toe te zenden, waarin één bepaald punt aan de orde gesteld kon worden.

Zo verscheen in januari 1973 „Signaal” no. 1, gewijd aan de werkloosheid. Hetzelfde jaar verschenen er nog twee „Signalen”, resp. over de arbeid (kort voor de jaarlijkse „biddag voor gewas en arbeid”) en, vlak voor de vakanties, over de „vrije tijd”. Het laatste „Signaal” kwam tot stand na overleg met deputaten „Kerk en Recreatie”.

De „Signalen” worden gezonden aan kerkeraden, diakonieën en predikanten. Uit de ontvangen reacties is ons gebleken dat deze vorm van berichtgeving voorziet in een behoefte. In verschillende kerkeraden wordt de inhoud besproken en in studie genomen. Gezien ook deze positieve reacties hebben deputaten besloten te gaan met het uitzenden van „Signalen”.

2.2. Centraal Interkerkelijk Bureau voor het Bedrijfsleven.

Na een waarnemerschap van enkele jaren participeren onze kerken, via deputaten ADMA, sinds de G.S. 1968/1969 in het Centraal Interkerkelijk Bureau voor het Bedrijfsleven. Aan de G.S. 1971/1972 hebben we uitvoerig over doelstellingen en werkwijze van de stichting CIBB gerapporteerd. Ook in de afgelopen drie jaar waren we in het bestuur van deze stichting vertegenwoordigd door ds. J. Vogel. Eén van de belangrijkste ontwikkelingen rond het CIBB was het coördineren van een aantal werkzaamheden met die van de Stichting Bedrijfsapostolaat Nederland (RK) in een nieuwe stichting, genaamd „Dienst in de Industriële Samenleving vanwege de Kerken (DISK). Het zijn met name de bureau-activiteiten van CIBB en SBN (Bedrijfsapostolaat) die zijn samengevoegd in de DISK. Deze federatie is ontstaan na een jarenlange nauwe samenwerking van beide bureau's en beantwoordt ook aan de samenwerking tussen de werkers in het veld: industriepredikanten en bedrijfsaalmoezeniers.

Bewust is afgezien van een fusie en is het eigene van de reformatorische kerken enerzijds en de Rooms Katholieke Kerk anderzijds bewaard in resp. CIBB en SBN, elk met een eigen directeur.

Als directeur van het CIBB treedt sinds 1 augustus 1972 op drs. H. J. ter Bals, Ned. Herv. predikant. In zijn inwerkperiode, waarin hij graag kennis wilde maken met alle kerkelijke organen, die zich met „kerk en bedrijfsleven” bezig houden is drs. Ter Bals aanwezig geweest bij een deputatenvergadering, waarin de zaken van onze sectie werden besproken.

Vervolgens heeft hij ook een sectievergadering bijgewoond, waarin nog wat dieper op bepaalde zaken kon worden ingegaan.

Hoog op de prioriteitenlijst van het CIBB staat het stimuleren van de kerken in de industriegebieden om het industriepastoraat ter hand te nemen. De situatie op dit front is bepaald zorgwekkend. Nieuwe posten kunnen nauwelijks worden bemand, terwijl verscheidene bestaande stichtingen voor „Evangelie en Industrie” in financiële zorgen verkeren. Typerend is de situatie in Zuid-Holland, waar slechts één industriepredikant werkzaam is tegenover vijftien bedrijfsaalmoezeniers (ds. T. Harder in het Europeert-Botlek-gebied).

Ook in de afgelopen periode is het ons meermalen gebleken hoezeer onze inbreng in de bezinning binnen het CIBB en in de wijze waarop onze kerken deelnemen in het industriepastoraat, op prijs wordt gesteld. Over het laatste kunnen we u uiteraard niet rapporteren. Dit behoort tot de competentie van evangelisatie-deputaten. Dat hier evenwel raakvlakken liggen is reeds door de vorige G.S. gehonoreerd in de formulering van één van de opdrachten waarmee onze sectie bezig is.

2.3 De uitwerking van onze enquête, de voorbereiding van de „Signalen” en het bespreken van de ontwikkelingen binnen het CIBB voerden ons als vanzelf al tot de bezinning waartoe ook onze synodale opdracht ons opriep: studie van de plaats van „Kerk en Bedrijfsleven”.

We menen dat dit een brede opdracht is. Het gaat hier dunkt ons om de wijze waarop de gemeente van Jezus Christus functioneert in een industrieel tijdperk. Vooral de ambtsdragers van de gemeente zullen goed moeten weten wat er in deze maatschappij aan de hand is, en met name wat er met en in de mensen gebeurt die deel uitmaken van deze maatschappij.

We spreken over een industriële maatschappij omdat de adembenemende ontwikkeling van de wetenschap en de techniek gedurende de laatste tientallen jaren ons gebracht hebben in een maatschappij waarin de industrie in veel opzichten koploper is. Niet alleen het werken in de industrie heeft de mensen veranderd, óók het leven in een maatschappij waarin de industrie de toon aangeeft, heeft een diepgaande invloed op ons. Zelfs de agrariër van vandaag heeft op alle mogelijke manieren te maken met de industriële ontwikkeling, die ook zijn bedrijfsvoering diepgaand heeft beïnvloed.

Als de ambtsdrager van de kerk zijn taak goed wil vervullen kan hij aan onze ontwikkelingen niet voorbijgaan.

Hier zien we ook in de toekomst een belangrijke taak liggen voor onze sectie, nl. het voortdurend informeren van de (ambtsdragers van de) kerken betreffende de maatschappelijke ontwikkelingen, waarin de industrie voorop loopt.

Naast deze informatie is er naar ons steeds weer blijkt behoefte aan voorlichting en instructie: hoe moeten we als gemeente present zijn met de kracht van het evangelie, zowel in het bedrijfsgebeuren als in de industriële samenleving?

Dat er pastoraal en diakonaal aandacht gegeven wordt aan de enkele mens binnen het bedrijfsgebeuren en aan zijn gezin behoeft onder ons geen betoog. Of de problemen vanuit de werksituatie in ons pastoraal en diakonaal bezig zijn werkelijk gehonoreerd worden is overigens nog de vraag.

Daarnaast lijkt het ons echter onontkoombaar dat vanuit de kerken ook diepgaande vragen aan de industrie worden gesteld, dat vanuit het evangelie wordt meegedacht en waar mogelijk meegesproken over de structuren waarbinnen mensen werken en leven en waardoor mensen dikwijls beknot worden in hun waarachtig mens-zijn naar Gods bedoeling. Hier heeft de kerk ook een profetische taak. Dat we ons hier in een spanningsveld bevinden is duidelijk. En dat hier levensgrote vragen liggen zal niemand van ons ontkennen. Maar we zouden ontrouw zijn aan onze roeping als we alleen maar met de enkele mens en zijn gezin bezig zouden willen zijn, óf anderzijds het pastoraat aan de enkeling zouden opgeven om slechts met de verandering van structuren bezig te zijn.

2.4 Deze wijze van presentie van de kerk in het bedrijfsleven wordt hier en daar vlees en bloed in de figuur van de industriepredikant. Hij vooral is het die de kerken kan informeren over het bedrijfsgebeuren en die anderzijds binnen de industrie present is met het evangelie.

Binnen onze sectie mochten we „beschikken” over de deskundigheid van een industriepredikant in de persoon van ds. T. Harder. De rapportage over zijn werk treft u echter aan in het rapport van de deputaten voor de evangelisatie. Het feit dat deputaten ADMA zich via onze sectie bezig houden met de vragen van kerk en bedrijfsleven, terwijl deputaten voor de evangelisatie in belangrijke mate steun verlenen aan het industrie-pastoraat op Rozenburg is ongetwijfeld voor de G.S. 1971/1972 aanleiding geweest tot de opdracht aan ADMA de plaats van „Kerk en Bedrijfsleven” in studie te nemen „eventueel in samenwerking met deputaten voor evangelisatie”.

Reeds op 17 november 1971 is hierover contact opgenomen met dit deputaatschap. Evangelisatie-deputaten hebben toen aan ds. Vogel, die van beide deputaatschappen deel uitmaakte, gevraagd te fungeren als contactpersoon tussen beide deputaatschappen voor de zaken van kerk en bedrijfsleven. Door de verhuizing van ds. Vogel van Emmen naar Rozenburg verviel deze personele unie. Intussen hebben deputaten voor de evangelisatie en deputaten ADMA een gezamenlijke werkcommissie ingesteld die opdracht gekregen heeft zich te bezinnen op de vraag of en hoe de bezinning op de vragen van kerk en bedrijfsleven en de verantwoordelijkheid voor het industriepastoraat zoals dat ook vanuit onze kerken plaatsvindt aan één deputaatschap toevertrouwd kunnen worden.

Wij hopen dat we als resultaat van het werk van deze commissie aan de volgende G.S. concrete voorstellen kunnen doen t.a.v. deze materie.

3. Kerk en Vakbeweging

3.1. Om een begin te maken met de uitwerking van de tweede opdracht die de G.S. 1971/1972 ons gaf, had de sectie op 30 januari 1973 een gesprek met de heer A. Hordijk, secretaris van het C.N.V. Uitvoerig is met de heer Hordijk gesproken over punten als: identiteit van de christelijke vakbeweging, de federatieplannen van de vakcentrales, communicatie tussen kerken en vakbeweging zowel op landelijk als plaatselijk niveau, beroepsbegeleidend onderwijs etc. Uit dit gesprek is ons gebleken hoezeer er bij de christelijke vakbeweging behoefte bestaat aan contact met de kerken en meedenken vanuit de kerken, met name als het gaat over belangrijke sociaal-ethische vragen.

Het was de heer Hordijk die ons ook aan de namen van twee chr. geref. broeders geholpen heeft, die een functie uitoefenen binnen het C.N.V., nl. de heren P. C. Bos en N. F. Kruijff. Sinds augustus 1973 wonen deze broeders onze sectie-vergaderingen bij en hebben we enkele malen met hen de problematiek van de christelijke vakbeweging doorgesproken.

In deze gesprekken is de nood van de christelijke vakbeweging duidelijk naar voren gekomen. Zoals vele christelijke organisaties kampt het C.N.V. met het identiteitsprobleem. Rond de plannen tot federatie met het N.K.V. en N.V.V. spitste de vraag naar de eigen identiteit zich toe.

Nu de federatie niet doorgaat zal de christelijke vakbeweging geen gemakkelijke tijd tegemoet gaan. Helaas zien vele CNV-leden hun bond louter als een belangenorganisatie. Het feit dat de andere bonden sterker zijn, zal wellicht velen de overtuiging geven dat hun belangen bij die bonden beter gewaarborgd zijn. Naar onze mening zal het CNV méér dan ooit onze daadwerkelijke steun nodig hebben in contacten op verschillende niveaus. Het

belangrijkst is wellicht dat kerkleden goed gemotiveerde vakbondsleden zijn!

Onze sectie is ervan overtuigd dat naast de contacten met het CNV ook contacten gelegd zullen moeten worden met de werkgeversorganisaties. We denken ook aan het aantrekken van een of meer adviseurs uit werkgeverskringen in de nabije toekomst.

3.2 Commissie „Kerken en Vakbeweging”

Binnen deze commissie, waarvan naast bijna alle kerken ook de drie vakcentrales lid zijn, wordt in de ontmoetingen het gesprek gevoerd over die zaken, waarbij zowel de kerken als de vakbeweging nauw betrokken zijn. Tegelijk is er de gelegenheid elkaar hetzij als kerken hetzij als vakbeweging aan te spreken op de diepste motivatie en inspiratie, die op de achtergrond in bepaalde handelingen meespeelt.

De laatste jaren bleek binnen de commissie behoefte te bestaan aan meer duidelijkheid van eigen rol en positie. Daarom is uitvoerig van gedachten gewisseld over de doelstelling van de commissie, die als uitgangspunt voor haar handelen gekozen heeft voor de mens als scheepsel van God. Deze mens, gevallen in de zonde en daarom geconfronteerd met de gebrokenheid binnen het menselijk bestaan in al zijn facetten en niet het minst op het terrein van het bedrijfsleven, blijft vanuit de bijbel gezien verantwoordelijk voor mens en schepping. Zo is en blijft zijn opdracht aan mens en schepping dienstbaar te zijn. Deze dienstbaarheid dient steeds weer aan kerken en vakbeweging te worden voorgehouden om zo gezamenlijk mee te werken aan een maatschappij die leeft uit het evangelie.

Tevens bleek er behoefte te bestaan ook op regionaal en plaatselijk niveau het gesprek tussen de kerken en de vakbeweging op gang te brengen. Vanuit de commissie wordt getracht een en ander te realiseren. De ervaring leert, dat onze bijdrage aan dit gesprek gewaardeerd wordt en wij blijven dankbaar voor de plaats, die wij op dit platform ontvangen. Namens onze kerken maakt ds. T. Harder deel uit van deze commissie.

FINANCIËN

Verslag over de jaren 1971, 1972 en 1973

(alle bedragen zijn op gehele guldens afgerond)

Per 1 januari 1971 bedroeg het vermogen

(zie Acta G.S. 1971/1972, blz. 278)

		<i>f</i> 34.523,—
Bij: Voordelig saldo 1971	<i>f</i> 5.259,—	
Nadelig saldo 1972	„ (379,—)	
Voordelig saldo 1973	„ 6.978,—	
	<hr/>	„ 11.858,—

Vermogen per 1 januari 1974

f 46.381,—

De voordelige saldi over 1971 en 1973 en het nadelige saldo over 1972 zijn als volgt ontstaan:

BATEN	1971	1972	1973
Bijdrage kerken	<i>f</i> 55.006,—	<i>f</i> 48.210,—	<i>f</i> 60.934,—
Bijdrage Ger. Soc. Ped. Onderwijs	„ —,—	„ —,—	„ 10.000,—
Abonnementen Handboek	„ 1.295,—	„ 590,—	„ 3.900,—
Giften	„ 10,—	„ 100,—	„ —,—
Interest	„ 971,—	„ 1.191,—	„ 1.000,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
A	<i>f</i> 57.282,—	<i>f</i> 50.091,—	<i>f</i> 75.834,—
LASTEN			
Personeelskosten	<i>f</i> 26.422,—	<i>f</i> 28.009,—	<i>f</i> 35.545,—
Reis- en verblijfkosten			
assistent en deputaten	„ 7.641,—	„ 7.360,—	„ 10.027,—
Huisvestingskosten	„ 600,—	„ 1.200,—	„ 3.500,—
Bureaustkosten	„ 1.599,—	„ 1.521,—	„ 5.435,—
Publikaties	„ 4.905,—	„ 1.201,—	„ 1.502,—
Bijdrage GSA	„ 8.430,—	„ 8.750,—	„ 10.000,—
Bijdrage CIBB	„ 1.500,—	„ 1.650,—	„ 1.750,—
Diversen	„ 921,—	„ 779,—	„ 1.097,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
B	<i>f</i> 52.023,—	<i>f</i> 50.470,—	<i>f</i> 68.856,—
Voordelig saldo	A-B <i>f</i> 5.259,—		<i>f</i> 6.978,—
Nadelig saldo	B-A	<i>f</i> 379,—	

Wij merken ter toelichting op deze cijfers nog het volgende op.

Met dankbaarheid hebben deputaten kunnen constateren dat een toenemend aantal kerken hun bijdrage aan ons deputaatschap voldoet. Het blijft echter te betreuren, dat nog steeds 12 kerken met in totaal 5238 leden in het geheel geen bijdrage en 9 kerken met in totaal

3706 leden slechts voor *f* 1005,— hun bijdrage hebben voldaan. De kerken, die aan de dringende oproep van de vorige synode om de vastgestelde streefbedragen te voldoen geen gevolg hebben gegeven zijn: Alphen a/d Rijn, Doornspijk, Dordrecht-C., Driebergen, Scheveningen, Hillegom, Maassluis, Meerkerk, Noordeloos, Rijnsaterwoude, Urk en Zaamslag.

Het is duidelijk dat de negatieve houding van deze kerken het noodzakelijke streefbedrag voor ons deputaatschap doet stijgen. Een andere oorzaak van de stijging van het streefbedrag is de inschakeling van het kerkelijk administratief bureau (KAB) voor werkzaamheden ten behoeve van ons deputaatschap. Hoewel wij de instelling van het KAB een goede zaak achten, betreuren wij het, dat destijds een zodanige financiële opzet is gekozen, dat de deputaatschappen, die van de diensten van het KAB gebruik maken, direct met een forse kostenstijging geconfronteerd worden.

Nu deputaten voor financiële zaken ons voor het jaar 1974 gemachtigd hebben het streefbedrag te verhogen tot *f* 1,25 en wij daardoor o.a. de hogere kosten wegens inschakeling van het KAB kunnen bestrijden uit de hogere bijdragen van de kerken, hebben wij de financiële administratie na het afsluiten van de boeken over 1973 aan het KAB overgedragen.

BEGROTINGEN	1975	1976	1977
Salaris assistent	<i>f</i> 31.000,—	<i>f</i> 33.000,—	<i>f</i> 35.000,—
Sociale lasten (incl. pensioenpremie)	„ 8.500,—	„ 9.000,—	„ 10.000,—
	<hr/> <i>f</i> 39.500,—	<hr/> <i>f</i> 42.000,—	<hr/> <i>f</i> 45.000,—
Kerkelijk bureau	„ 6.500,—	„ 7.000,—	„ 7.500,—
Huur kantoor	„ 4.500,—	„ 5.000,—	„ 5.500,—
Reis- en verblijfkosten deputaten	„ 3.000,—	„ 3.500,—	„ 4.000,—
Reis- en verblijfkosten assistent	„ 9.500,—	„ 10.500,—	„ 11.500,—
Bureaustkosten	„ 3.000,—	„ 3.500,—	„ 4.000,—
Diakonaal Handboek	„ 3.000,—	„ 3.000,—	„ 3.500,—
Overige publikaties	„ 1.000,—	„ 1.000,—	„ 1.000,—
Bijdrage GSA	„ 11.000,—	„ 12.000,—	„ 12.000,—
Bijdrage CIBB	„ 2.250,—	„ 2.500,—	„ 2.500,—
Diversen	„ 1.250,—	„ 1.500,—	„ 2.000,—
	<hr/> <i>f</i> 84.500,—	<hr/> <i>f</i> 91.500,—	<hr/> <i>f</i> 98.500,—
Af: interest	„ 1.000,—	„ 1.000,—	„ 1.000,—
	<hr/> <i>f</i> 83.500,—	<hr/> <i>f</i> 90.500,—	<hr/> <i>f</i> 97.500,—
Streefbedrag			
(op te brengen door 60.000 leden)	<i>f</i> 1,40	<i>f</i> 1,50	<i>f</i> 1,60
Of gemiddeld		<i>f</i> 1,50	

VOORSTELLEN

Deputaten stellen u naar aanleiding van het voorgaande voor:

1. opnieuw deputaten te benoemen;
2. de vertegenwoordiging in de Stichting Raad voor Gereformeerde Sociale Arbeid voort te zetten, doch deputaten te machtigen deze vertegenwoordiging te beëindigen, indien onverhoopt continuering daarvan naar het op nadere ervaring en bezinning te baseren oordeel van deputaten niet langer verantwoord zou zijn;
3. deelname van chr. geref. zijde aan een eventueel welzijnsberaad voorlopig over te laten aan het beleid van deputaten, zo mogelijk in samenwerking met belanghebbenden binnen onze kerken;
4. goedkeuring te verlenen aan de participatie in de Stichting ter Bevordering van Gereformeerd Sociaal Pedagogisch Onderwijs;
5. deputaten te machtigen bij een integratie van het L.O.G.B. in de G.S.A. hierin naar eigen beleid te handelen en daarbij eventuele participatie van andere organen/deputaatschappen van kerken die behoren tot de geref. gezindte te bevorderen;
6. de door de deputaten aan de kerken te vragen bijdrage als volgt vast te stellen: 1975 *f* 1,40 - 1976 *f* 1,50 - 1977 *f* 1,60 of gemiddeld *f* 1,50 per ziel.

N. van Aken, secretaris.

BIJLAGE XLI

art. 91

RAPPORT IV VAN COMMISSIE IV - BETREFFENDE RAPPORT DEPUTATEN ALGEMENE DIAKONALE EN MAATSCHAPPELIJKE AANGELEGENHEDEN

Uw commissie ontving de opdracht de bespreking voor te bereiden van rapport 9.12. Ingevolge deze opdracht wordt uw aandacht gevraagd voor het volgende:

Werkzaamheden van deputaten

Hoewel het rapport van deputaten meer gewaagt van bezinning betreffende de problematiek die hun arbeid met zich brengt, dan van door hen verrichte werkzaamheden, wil uw commissie toch haar dank en waardering uitspreken voor het werk dat door deputaten is verricht.

Dankbaar heeft uw commissie er kennis van genomen dat met name de werkzaamheden van de assistent in vaste dienst, br. W. Huizer, in de afgelopen periode werden uitgebreid en verdiept, en dat de functie van deze assistent binnen het geheel van de kerken steeds meer wordt gewaardeerd. Deze waardering wil uw commissie graag onderstrepen niet alleen wat betreft de vervulling van zijn taak binnen onze kerken, maar ook wat betreft de wijze waarop hij bij diverse andere contacten als vertegenwoordiger van onze kerken optreedt, waarbij inzonderheid vermeld zij zijn arbeid in de Stichting Geref. Sociaal Pedagogisch Onderwijs. Uw commissie heeft er begrip voor dat br. Huizer hulp nodig heeft. Dat hiertoe diverse administratieve werkzaamheden door het kerkelijk bureau werden overgenomen acht uw commissie alleszins redelijk en acceptabel.

Bezinning

Zoals reeds genoemd besteden deputaten in hun rapport brede aandacht aan de bezinning betreffende de problematiek die aan hun arbeid verbonden is. Uw commissie kan zich geheel verenigen met wat door deputaten onder „algemene bezinning” naar voren wordt gebracht. Zij waardeert de stellingname van deputaten dat „de kerken zich nooit kunnen vereenzelvigen met wereldlijke structuren op welke ideologische achtergronden deze ook gebaseerd worden” en dat „het diakonaat, zoals dit in het N.T. wordt beschreven vooral en in eerste orde betrekking heeft op de onderlinge dienst van de gemeente”.

Relatie G.S.A. en Gereformeerd Welzijnsberaad

Uit het rapport van deputaten blijkt dat door de realisering van één landelijke stichting voor maatschappelijke dienstverlening, kernfunctie 1 van het G.S.A. is vervallen, waarbij kernfunctie 2, het leveren van bijdragen aan de samenlevingsopbouw, nu alle aandacht ontvangt. Omtrent de eigenlijke vormgeving van deze functie bestaat nog niet voldoende duidelijkheid. Uw commissie betreurt, dat wat het christelijk maatschappelijk werk betreft, door G.S.A. de deconfessionalisering niet duidelijk is tegengehouden, daarbij is ze er niet gerust op dat wanneer door G.S.A. naar kernfunctie 2 een nieuwe taak wordt aangevat, niet eenzelfde ontwikkeling zich zal voordoen.

Wat het leveren van bijdragen aan de samenlevingsopbouw betreft, acht uw commissie het van groot belang dat de eigenlijke diakonale taak der kerk, en het werk dat door G.S.A. nieuwe stijl wordt verricht, duidelijk van elkaar worden onderscheiden. Naast het eigenlijke werk in de samenlevingsopbouw acht uw commissie een goede toerusting en begeleiding van de werkers op dit terrein, beslist noodzakelijk. Voor G.S.A. nieuwe stijl zou dit een derde kernfunctie moeten betekenen, waarmee de wenselijkheid c.q. de noodzakelijkheid van een nieuw te vormen Gereformeerd welzijnsberaad voor wat onze kerken betreft zou zijn vervallen.

Tegenover de wijze waarop men aan het Gereformeerd Welzijnsberaad gestalte wil geven, nu al tenderend naar een zgn. christelijk welzijnsberaad (zie speciaalnummer Konvooi 15e jaargang no. 3 blz. 74) meent uw commissie afwijzend te moeten staan. Uw commissie is dan ook van mening dat tot de door deputaten gevraagde voorlopige deelname aan dit Gereformeerd Welzijnsberaad niet moet worden overgegaan, wel dat door deputaten de ontwikkeling op dit punt nauwkeurig dient te worden gevolgd. Ook betreurt uw commissie, dat de toerusting en begeleiding van de christelijk maatschappelijk werkers en -sters door de G.S.A. nieuwe stijl als een aflopende zaak wordt beschouwd, terwijl uit nadere informatie blijkt dat hier vrijwel in het geheel geen aandacht meer voor bestaat.

Uw commissie acht het van belang dat deputaten nog wel mee blijven doen aan het werk van de G.S.A. echter met dien verstande dat verdere participatie duidelijk gebonden is aan de voorwaarde dat de G.S.A. haar al eerder behartigde functie, die te maken heeft met de positie en opdracht van de christen in de samenleving, vervult, en daarbij haar eigen taak van het kerkelijk diakonaat duidelijk onderscheidt.

Gezien de argumenten die deputaten aanvoeren (subsidie-beleid van het ministerie van C.R.M. en efficiëntere werkwijze) heeft uw commissie bij een integratie van het L.O.G.B. in de G.S.A. er geen bezwaar tegen deputaten te machtigen naar bevind van zaken te handelen en daarbij eventuele participatie van andere organen/deputaatschappen van kerken, die behoren tot de gereformeerde gezindte, te bevorderen.

Stichting Gereformeerd Sociaal Pedagogisch Onderwijs

Dankbaar nam uw commissie kennis van de initiatieven en activiteiten die door deputaten in samenwerking met vertegenwoordigers van de Gereformeerde Bond in de Ned. Herv. Kerk en van de Gereformeerde Gemeenten ondernomen zijn en die geleid hebben tot de stichting Gereformeerd Sociaal Pedagogisch Onderwijs. Uw commissie is van mening dat deze stichting de steun van onze kerken verdient. Bij de verdere ontwikkelingen op sociaal en maatschappelijk terrein kan hetgeen hierdoor tot stand kwam, van beduidende betekenis zijn. Het ontplooiën en intensiveren van contacten in deze richting acht uw commissie van groot belang.

Kerk en bedrijfsleven

Met belangstelling nam uw commissie kennis van wat deputaten vanuit hun sectie „kerk en bedrijfsleven” over dit onderwerp rapporteren. Twee opdrachten van de Generale Synode 1971-1972 (genoemd in het deputaten-rapport 9.12.13) werden aan deze sectie toevertrouwd.

Wat aangaande deze beide opdrachten naar voren wordt gebracht in het rapport van deputaten, acht uw commissie erg summier. Het blijft bij wat vage, algemene aanduidingen, die de noodzaak van bezinning onderstrepen.

Aan bezinning zelf echter wordt weinig geboden. Om enkele vragen te noemen: wat is de taak der kerk in een „industriële maatschappij”, welke speciale taak is er voor de plaatselijke kerk in een zgn. industrie-plaats, welke pastorale en diakonale aandacht moet aan de enkele mens binnen het bedrijfsgebeuren worden gegeven, waarin bestaat de functie van een industriepredikant, is dit evangelisatie-werk of draagt zijn werk een nog geheel ander karakter. Ook ten aanzien van kerk en vakbeweging zouden soortgelijke vragen gesteld kunnen worden. Uw commissie betreurt het dat op deze concrete zaken zo weinig is ingegaan. De uitgave van „signalen” kan het tekort aan principiële bezinning en de rapportage hiervan aan de generale synode niet vergoeden. Uw commissie acht het gewenst dat deputaten zich meer intensief hiermee bezig houden.

Enkele andere opmerkingen

Door het opgaan van het christelijk maatschappelijk werk in algemene stichtingen, zijn vele plaatselijke diakonieën in grote verlegenheid geraakt. Uit het rapport blijkt dat dit de aandacht van deputaten heeft, waarbij verschillende oplossingen denkbaar worden geacht. Praktische hulp voor deze diakonieën acht uw commissie dringend gewenst.

Ten aanzien van het werk van de classicale diakonale correspondenten leeft in uw commissie de gedachte dat dit in vele classes te weinig of zelfs in het geheel niet functioneert. Naar de mening van uw commissie zou dit werk meer geactiveerd en geïntensiveerd moeten worden.

Voorstellen

Resumerend stelt uw commissie u voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. uit te spreken dat, gehoord de discussie en gezien de ontwikkelingen binnen de G.S.A., het voor verdere participatie aan de G.S.A. noodzakelijk is:
  - a. dat de G.S.A. haar al eerder behartigde functie, welke te maken heeft met de positie en opdracht van de christen in de samenleving, vervult,
  - b. dat de G.S.A. haar eigen taak in onderscheid van het kerkelijk diakonaat blijft volbrengen;
4. uit te spreken dat deelname aan het Gereformeerd Welzijnsberaad in verband met de onder 3 bedoelde functie van de G.S.A. niet dringend geboden is, hoewel deputaten de ontwikkelingen ten deze wel met nauwkeurigheid dienen te volgen;
5. deputaten goedkeuring te verlenen aan de participatie in de Stichting ter bevordering van Gereformeerd Sociaal Pedagogisch onderwijs;
6. deputaten te machtigen contacten te zoeken c.q. te bevorderen met andere instanties die vanuit Gereformeerde levensovertuiging op maatschappelijk en sociaal terrein werkzaam zijn;
7. deputaten te machtigen bij een integratie van het L.O.G.B. in de G.S.A. hierin naar bevind van zaken te handelen en ook daarbij eventuele participatie van andere organen/deputaatschappen van kerken, die behoren tot de Gereformeerde gezindte, te bevorderen;
8. de aan de kerken te vragen bijdrage als volgt vast te stellen: 1975 f 1,40 - 1976 f 1,50 - 1977 f 1,60 - of gemiddeld f 1,50 per lid/dooplid.

J. Brons, rapporteur.

BIJLAGE XLII

art. 92

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR KERKBOUWAANGELEGENHEDEN

Deputaten voor kerkbouwaangelegenheden kunnen u over hun werk gedurende de jaren 1971, 1972 en 1973 het volgende rapporteren.

1. Samenstelling deputaatschap

De volgende broeders treden thans als deputaat op:

- a. benoemden door de generale synode:
  - ir. G. de Boer
  - H. Boerrigter
  - A. de Geus
  - W. R. Groenendijk
  - ds. H. van der Schaaf;
- b. benoemden door de particuliere synoden:
  - J. A. van Dijk, particuliere synode van het Noorden
  - B. Hartog, particuliere synode van het Oosten
  - J. G. Jonker, ing., particuliere synode van het Westen
  - L. van Valen Pzn., particuliere synode van het Zuiden.
 Het moderamen wordt gevormd door de broeders:
  - A. de Geus, voorzitter
  - L. van Valen Pzn., secretaris
  - H. Boerrigter, penningmeester.

2. Werkzaamheden

De werkzaamheden van deputaten ten behoeve van de kerken betref:

Onderwerp	Kerken
a. Het verstrekken van schriftelijke inlichtingen	Doesburg De Krim (Ov.).
b. Het verstrekken van bouwkundig en financieel advies, het beoordelen van nieuwbouw- en verbouwingsplannen	Amsterdam-N., Aalten, Apeldoorn-C., (Zevenhuizen), Breda, Damwoude, Dedemsvaart, Ede, Eindhoven, Emmeloord, Goes, 's-Gravenhage-W., 's-Gravenmoer, Haamstede, Hengelo (Ov.), 's-Hertogenbosch, Meppel, Mussel, Purmerend, Siegerswoude-de Wilp, Veenwouden, Zaandam, Zwaagwesteinde.
c. Het toezeggen van financiële steun voor de bouw, verbouwing of restauratie van een kerkgebouw	Amsterdam-N., Emmeloord, 's-Gravenmoer, Maarsse, Veenwouden, Zaandam.
d. Uitbreiding financiële steun en verlenging steunperiode	Goes, Rotterdam-Zuid.
e. Het beoordelen van financiële verslagen en de uitkering van steunbedragen	Aarlanderveen, Almelo, Amsterdam-Nieuw-West, Goes, 's-Gravenhage-Z., Harlingen, Heerde, Kampen, Kerkwerpe, Midwolda, Papendrecht, Ridderkerk, Rotterdam-Z., Rozenburg, Sneek, Steenwijk, Zwijndrecht.
f. Corresponderen over de toepassing van de richtlijnen bij toegekende steunuitkeringen	Almelo, Kampen, Rozenburg.
g. Het verstrekken van een kortlopende renteloze lening	Alblasserdam.
- Deputaten waren vertegenwoordigd bij de (her)ingebruikneming van de kerkgebouwen te Goes, Maarssen, Veenwouden en Hoogeveen.

3. Financiën

Op de bijlagen van dit verslag bieden deputaten u aan:

- Overzicht van toezeggingen en uitkeringen tot en met 1973 en van het kapitaalsbeloop in de jaren 1971, 1972 en 1973.
  - Begroting voor de jaren 1975, 1976 en 1977.
- Tot hun spijt moesten deputaten opnieuw vaststellen, dat een aantal kerkeraden geen, dan wel niet de minimum-bijdrage heeft overgemaakt. Om dit euvel effectief te bestrijden, is een nieuwe procedure vastgesteld met betrekking tot het aanschrijven van deze kerken. Deputaten zullen ten deze gaarne duidelijke richtlijnen ontvangen inzake de vraag hoe gehandeld moet worden met de kerken die na een herhaalde aanmaning niets bijdragen, dan wel minder dan de vastgestelde minimum-bijdrage afdragen.

4. Algemeen

Gevolggevend aan de wens van de generale synode 1971 de kerken wat breder voor te lichten over de functie van het Fonds Steun Kerkbouw en de taak van deputaten voor kerkbouwaangelegenheden, werd een folder samengesteld, waarin deze informatie wordt verschaft. Een exemplaar van deze folder gaat hierbij.

Met betrekking tot de steunverlening aan kerken die tevens een beroep deden op uitkeringen uit de kas Onderlinge Bijstand, hebben deputaten overleg gevoerd met deputaten tot beheer van deze kas.

Ook in de achterliggende jaren maakten deputaten dankbaar gebruik van de diensten van het kerkelijk bureau voor de administratieve verwerking van de binnenkomende collecten en een aantal secretariaatswerkzaamheden.

L. van Valen Pzn., secretaris.

FONDS STEUN KERKBOW

Begroting 1975 t/m 1977

Overzicht kapitaalsverloop

Het kapitaal bedroeg per 31 december 1970 volgens ons vorig rapport (Acta GS 1971/1972) f 678.545,40.

Vermeerdering:	1971	1972	1973	Totaal
Collecten en giften	f 37.559,07	f 47.230,79	f 50.994,55	f 135.784,41
Renten, div. baten	„ 40.353,28	„ 41.160,74	„ 40.312,74	„ 121.826,76
	<u>f 77.912,35</u>	<u>f 88.391,53</u>	<u>f 91.307,29</u>	<u>f 257.611,17</u>
Vermindering:				
Uitkeringen	f 97.470,—	f 92.360,—	f 84.375,—	f 274.205,—
Onkosten	„ 4.417,53	„ 4.412,91	„ 5.674,52	„ 14.504,96
Correctie op koerswaarde effecten	/. „ 17.790,—	/. „ 12.050,—	„ 7.990,—	/. „ 21.850,—
	<u>f 84.097,53</u>	<u>f 84.722,91</u>	<u>f 98.039,52</u>	<u>f 266.859,96</u>

Per saldo vermindering f 9.248,79
 Kapitaal per 31 december 1973 f 669.296,61

Hiertegenover staat het bedrag der verplichtingen per 31 december 1973 ad f 891.740,—, welk bedrag de gestelde limiet van 150% van het beheerde kapitaal niet te boven gaat.

Overzicht toezeggingen en uitkeringen t/m 1973

Kerk	Maximale steun-toezegging	Totaal uit-gekeerd	Totaal niet uit-gekeerd	Saldo ver-plichting p. 31-12-73	Reste-rende ter-mijnen
Aarlanderveen	f 23.100,—	f 1.950,—	f 6.030,—	f 15.120,—	8
Alblasserdam	„ 27.500,—	„ —,—	„ 22.500,—	„ 5.000,—	4
Almelo	„ 27.500,—	„ 12.150,—	„ 12.350,—	„ 3.000,—	3
Amersfoort	„ 38.250,—	„ —,—	„ 31.875,—	„ 6.375,—	3
Amsterdam-Nw.-W.	„ 115.500,—	„ 84.000,—	„ —,—	„ 31.500,—	5
Amsterdam-Noord	„ 82.500,—	„ —,—	„ —,—	„ 82.500,—	10
Bennekom	„ 60.500,—	„ —,—	„ 49.500,—	„ 11.000,—	4
Emmeloord	„ 82.500,—	„ —,—	„ —,—	„ 82.500,—	10
Goes 1	„ 66.000,—	„ 45.290,—	„ 20.710,—	„ —,—	0
Goes 2	„ 88.000,—	„ —,—	„ —,—	„ 88.000,—	10
Den Haag-R.	„ 14.300,—	„ —,—	„ 14.040,—	„ 260,—	1
's-Gravenmoer	„ 82.500,—	„ —,—	„ —,—	„ 82.500,—	10
Den Haag-Zuid	„ 38.500,—	„ 29.100,—	„ 9.400,—	„ —,—	0
Groningen	„ 55.000,—	„ —,—	„ 27.000,—	„ 28.000,—	7
Harlingen	„ 45.375,—	„ 22.405,—	„ 5.645,—	„ 17.325,—	5
Hattem	„ 2.750,—	„ —,—	„ 2.700,—	„ 50,—	1
Heerde	„ 41.250,—	„ 2.850,—	„ 22.650,—	„ 15.750,—	6
Hillegom	„ 8.000,—	„ —,—	„ 8.000,—	„ —,—	0
's-Hertogenbosch					10
Kampen	„ 82.500,—	„ 29.660,—	„ 37.840,—	„ 15.000,—	4
Kerkwerve	„ 41.250,—	„ 7.990,—	„ 25.760,—	„ 7.500,—	4
Maarssen	„ 88.000,—	„ —,—	„ —,—	„ 88.000,—	10
Midwolda	„ 14.850,—	„ 5.960,—	„ 6.190,—	„ 2.700,—	4
Naarden	„ 4.625,—	„ 3.675,—	„ 950,—	„ —,—	0
Nijkerk	„ 2.370,—	„ 570,—	„ 1.800,—	„ —,—	0
Nijmegen	„ 5.500,—	„ 2.600,—	„ 2.900,—	„ —,—	0
Papendrecht	„ 79.750,—	„ 52.080,—	„ 18.970,—	„ 8.700,—	3
Putten	„ 14.300,—	„ —,—	„ 12.740,—	„ 1.560,—	3
Ridderkerk	„ 88.000,—	„ 57.410,—	„ 14.590,—	„ 16.000,—	4
Rotterdam-P.	„ 11.000,—	„ —,—	„ 10.400,—	„ 600,—	2
Rotterdam-Z. 1	„ 96.000,—	„ 33.790,—	„ 62.210,—	„ —,—	0
Rotterdam-Z. 2	„ 42.000,—	„ 7.590,—	„ 17.610,—	„ 16.800,—	3
Rozenburg	„ 110.000,—	„ 54.000,—	„ —,—	„ 56.000,—	7
Schiedam	„ 27.500,—	„ —,—	„ 20.000,—	„ 7.500,—	5
Siegerswoude/ De Wilp	„ 16.500,—	„ —,—	„ 5.700,—	„ 10.800,—	8
Sneek	„ 71.500,—	„ 14.750,—	„ 29.450,—	„ 27.300,—	6
Stadskanaal	„ 21.010,—	„ 14.898,—	„ 6.112,—	„ —,—	0
Steenwijk	„ 8.250,—	„ 4.050,—	„ —,—	„ 4.200,—	7
Utrecht-Noord	„ 6.050,—	„ —,—	„ 6.050,—	„ —,—	0
Veenwouden	„ 33.000,—	„ —,—	„ —,—	„ 33.000,—	10
Wildervank	„ 5.500,—	„ 300,—	„ 5.200,—	„ —,—	0
Winschoten	„ 11.000,—	„ 8.880,—	„ 920,—	„ 1.200,—	3
Zaandam	„ 99.000,—	„ —,—	„ —,—	„ 99.000,—	10
Zwijndrecht	„ 99.000,—	„ 67.480,—	„ 4.520,—	„ 27.000,—	5
	<u>f 1.977.480,—</u>	<u>f 563.428,—</u>	<u>f 522.312,—</u>	<u>f 891.740,—</u>	

Begroting 1975 t/m 1977

De begroting is te splitsen in 2 onderdelen:

- a. de te verwachten uitkeringen op reeds gedane toezeggingen;
b. de te verwachten uitkeringen op grond van nieuwe aanvragen om steun.

A. Te verwachten uitkeringen op reeds gedane toezeggingen

Indien alle toezeggingen zouden moeten worden gehonoreerd dan zou moeten worden betaald:

	1975	1976	1977
Aarlanderveen	f 2.520,—	f 2.100,—	f 1.680,—
Alblasserdam	„ 1.000,—	„ 500,—	
Almelo	„ 500,—		
Amersfoort	„ 1.062,50		
Amsterdam-Nieuw-West	„ 6.300,—	„ 4.200,—	„ 2.100,—
Amsterdam-Noord	„ 12.000,—	„ 10.500,—	„ 9.000,—
Bennekom	„ 2.200,—	„ 1.100,—	
Emmeloord	„ 12.000,—	„ 10.500,—	„ 9.000,—
Goes	„ 12.800,—	„ 11.200,—	„ 9.600,—
's-Gravenmoer	„ 13.500,—	„ 12.000,—	„ 10.500,—
Groningen	„ 5.000,—	„ 4.000,—	„ 3.000,—
Harlingen	„ 3.300,—	„ 2.475,—	„ 1.650,—
Heerde	„ 3.000,—	„ 2.250,—	„ 1.500,—
Kampen	„ 3.000,—	„ 1.500,—	
Kerkwerpe	„ 1.500,—	„ 750,—	
Maarssen	„ 12.800,—	„ 11.200,—	„ 9.600,—
Midwolda	„ 540,—	„ 270,—	
Papendrecht	„ 1.450,—		
Putten	„ 260,—		
Ridderkerk	„ 3.200,—	„ 1.600,—	
Rotterdam-Zuid	„ 2.800,—		
Rozenburg	„ 10.000,—	„ 8.000,—	„ 6.000,—
Schiedam	„ 1.500,—	„ 1.000,—	„ 500,—
Siegerswoude/De Wilp	„ 1.800,—	„ 1.500,—	„ 1.200,—
Sneek	„ 5.200,—	„ 3.900,—	„ 2.600,—
Steenwijk	„ 750,—	„ 600,—	„ 450,—
Veenwouden	„ 5.400,—	„ 4.800,—	„ 4.200,—
Winschoten	„ 200,—		
Zaandam	„ 16.200,—	„ 14.400,—	„ 12.600,—
Zwijndrecht	„ 5.400,—	„ 3.600,—	„ 1.800,—
Totaal	f 147.182,50	f 113.945,—	f 86.980,—

In onze vorige begroting voor de jaren 1971/1973 is berekend dat het percentage van de werkelijke uitkeringen ten opzichte van de toezeggingen is te stellen op 50%.

De werkelijk in deze jaren gedane uitkeringen ten opzichte van de toezeggingen zijn als volgt te specificeren.

kerk	jaar	toezegging	uitkering
Aarlanderveen	1971	f 4.200,—	f 550,—
	1972	„ 3.780,—	„ 1.400,—
Alblasserdam	1971	„ 3.000,—	
	1972	„ 2.500,—	
Almelo	1971	„ 2.500,—	
	1972	„ 2.000,—	„ 1.350,—
Amersfoort	1971	„ 5.312,50	
	1972	„ 4.250,—	
Amsterdam-Nieuw-West	1971	„ 14.700,—	„ 14.700,—
	1972	„ 12.600,—	„ 12.600,—
Bennekom	1971	„ 6.600,—	
	1972	„ 5.500,—	
Goes	1971	„ 6.000,—	„ 5.170,—
	1972	„ 4.800,—	„ 4.800,—
's-Gravenhage-Rijswijk	1971	„ 780,—	
	1972	„ 520,—	
Groningen	1971	„ 9.000,—	
	1972	„ 8.000,—	
Harlingen	1971	„ 6.600,—	„ 6.150,—
	1972	„ 5.775,—	„ 5.605,—
Hatterm	1971	„ 150,—	
	1972	„ 100,—	
Heerde	1971	„ 6.000,—	
	1972	„ 5.250,—	„ 2.850,—
Hillegom	1971	„ 1.200,—	
Kampen	1971	„ 9.000,—	
	1972	„ 7.500,—	
Kerkwerve	1971	„ 4.500,—	
	1972	„ 3.750,—	
Midwolda	1971	„ 1.620,—	
	1972	„ 1.350,—	
Nijkerk	1971	„ 40,—	
Nijmegen	1971	„ 200,—	
	1972	„ 100,—	
Papendrecht	1971	„ 7.250,—	„ 1.920,—
	1972	„ 5.800,—	„ 5.800,—
Putten	1971	„ 1.300,—	
	1972	„ 1.040,—	
Ridderkerk	1971	„ 9.600,—	„ 7.720,—
	1972	„ 8.000,—	„ 8.000,—
Rotterdam-Pernis	1971	„ 800,—	
	1972	„ 600,—	
Rotterdam-Zuid	1971	„ 14.000,—	„ 7.590,—
	1972	„ 11.200,—	
Rozenburg	1971	„ 18.000,—	„ 18.000,—
	1972	„ 16.000,—	„ 16.000,—
Schiedam	1971	„ 3.500,—	
	1972	„ 3.000,—	
Siegerswoude/De Wilp	1971	„ 3.000,—	
	1972	„ 2.700,—	
Sneek	1971	„ 10.400,—	„ 3.800,—
	1972	„ 9.100,—	„ 7.000,—
Steenwijk	1971	„ 1.350,—	„ 1.350,—
	1972	„ 1.200,—	„ 1.200,—
Winschoten	1971	„ 1.000,—	„ 1.000,—
	1972	„ 800,—	
Zwijndrecht	1971	„ 12.600,—	„ 12.600,—
	1972	„ 10.800,—	„ 10.800,—
		f 302.217,50	f 157.955,—

en bedragen derhalve 52^oo.

Ondanks het feit dat de laatste jaren het werkelijk uit te keren bedrag aan toegezegde steun oploopt, zijn wij van mening dat voor de volgende jaren het percentage wederom is te stellen op 50%.

Dat betekent een werkelijke uitkering voor:

1975: 50% van f 147.182,50 =	f 73.591,—
1976: 50% van „ 113.945,— =	„ 56.972,—
1977: 50% van „ 86.980,— =	„ 43.490,—
Totaal	f 174.053,—

B. TE VERWACHTEN UITKERINGEN OP GROND VAN NIEUWE STEUNAANVRAGEN

Gegeven:

In de jaren 1971 t/m 1973 werden de volgende verplichtingen aangegaan:

1971	f 104.600,—
1972	„ 242.000,—
1973	„ 306.300,—

Het is niet te verwachten dat in de volgende jaren de stijging van de afgelopen jaren zich zal consolideren.

Een gemiddelde van f 250.000,— per jaar is een veilig en aanvaardbaar uitgangspunt.

Conclusie:

De maximale uitkering is dan als volgt te becijferen:

In 1975	f 45.000,—	van het in 1974 toegezegde bedrag
In 1976	„ 45.000,—	van het in 1975 toegezegde bedrag
	„ 40.000,—	van het in 1974 toegezegde bedrag
In 1977	„ 45.000,—	van het in 1976 toegezegde bedrag
	„ 40.000,—	van het in 1975 toegezegde bedrag
	„ 35.000,—	van het in 1974 toegezegde bedrag

Totaal f 250.000,—

De reële uitkering is dan te begroten op 50% van dit bedrag, is f 125.000,—.

Het totaal van de te verwachten uitkeringen is derhalve te begroten op:

	A	B
1975 (afgerond)	f 73.500,—	f 22.500,—
1976	„ 57.000,—	„ 42.500,—
1977	„ 43.500,—	„ 60.000,—
	<u>f 174.000,—</u>	<u>f 125.000,—</u>
	„ 125.000,—	
	<u>f 299.000,—</u>	
of per jaar		f 99.600,—
De rentebaten zijn te begroten op	f 40.000,—	
De kosten van het deputaatschap zijn te ramen op	„ 5.000,—	
	<u>f 35.000,—</u>	
Voor uitkering blijft beschikbaar		f 64.600,—
zodat aan ontvangsten uit de kerken nodig zal zijn		f 64.600,—

Indien alle kerken hun verplichtingen zouden nakomen, dan zou de minimum-bijdrage per lid zijn te bepalen op f 0,90.

In de praktijk blijkt echter dat in totaal reëel $\frac{1}{4}$ minder wordt ontvangen, zodat niet 71.000 leden doch $\frac{3}{4}$ daarvan = 53.250 leden in totaal f 64.000,— moeten opbrengen en in verband daarmee de minimum-bijdrage is te bepalen op $\frac{64600}{53250}$ of wel f 1,20 per lid.

H. Boerrigter, penningmeester.

BIJLAGE XLIII
art. 92

RAPPORT VI VAN COMMISSIE V INZAKE KERKBOUWAANGELEGENHEDEN

De commissie spreekt haar waardering uit voor het beknopte en toch zeer heldere rapport van deputaten.

Deputaten hebben voldaan aan hun opdracht de kerken meer informatie te geven over hun werk en werkwijze. Ze zonden de kerken een informatiefolder toe, die evenwel niet aan het rapport voor uw vergadering is toegevoegd, al werd dit in het rapport toegezegd. Deputaten lieten echter na uw vergadering te rapporteren over de behoefte aan en de gevolgen van een wijziging van het percentage, genoemd in art. 5 van hun instructie, zoals hun door de vorige synode was opgedragen (zie: Acta 1971/'72 blz. 29 art. 67 sub besluiten ad 4).

De commissie wijst erop, dat ook nu weer de werkelijke uitkeringen 50% minder zijn dan de toegezegde. Vele gemeenten blijken geen uitkeringen nodig te hebben, omdat ze zelf zeer actief worden en aan hun verplichtingen kunnen voldoen. Uw commissie stelt dit met dankbaarheid vast.

Uw commissie vindt het onjuist, dat deputaten in het bepalen van de minimumbijdrage willen incalculeren dat een aantal kerken niet of te weinig voor deze kas collecteert. Hierdoor wordt het appèl op de kerken afgezwakt. Nu deputaten zelf een nieuwe procedure aanwenden om nalatige kerken op hun plicht te wijzen en zij het resultaat hiervan niet meedelen, lijkt het ons beter eerst af te wachten hoe deze procedure werkt. Wel acht de commissie het nodig dat bezinning ten aanzien van richtlijnen voor nadere behandeling van nalatige kerken op gang komt. Daar het hier gaat om een zaak, die ook bij andere deputaatschappen aan de orde is, lijkt het ons juist deze bezinning door het deputaatschap voor financiële zaken te laten geschieden, daar in het rapport van deze deputaten de zaak van de bijdragen der kerken ook globaal aan de orde is gesteld.

Uw commissie stelt u voor:

1. Deputaten te danken voor hun arbeid en hun beleid goed te keuren, behoudens het onder voorstel 3 opgemerkte;
2. Opnieuw deputaten te benoemen;
3. Constateerende, dat geen stijging van aanvragen valt te verwachten, omdat vele kerken reeds ge- of verbouwd hebben; dat het onjuist is in het vaststellen van de bijdragen der kerken te rekenen met nalatigheid, omdat dit het appèl op de kerken zou verzwakken; de minimum-bijdrage voor de komende drie jaren vast te stellen op f 0,90 per lid/dooptid;
4. Deputaten op te dragen de volgende synode over de behoefte aan en de gevolgen van een wijziging van het percentage, genoemd in art. 5 van hun instructie, te rapporteren;
5. Deputaten voor financiële zaken op te dragen richtlijnen te ontwerpen voor behandeling van kerken, die niet aan de vastgestelde bijdragen voor de verschillende kassen voldoen.

T. Brienens, rapporteur.

BIJLAGE XLIV
art. 93, 112, 113, 114

RAPPORT III VAN COMMISSIE III KERKELIJKE VERHOUDINGEN

Ingekomen stukken

10.24 Een brief d.d. 14 augustus 1974 van dr. A. Ruiter te Driehuis

In deze brief deelt dr. Ruiter aan de voorbereidingscommissie mede, dat door hem enige weken geleden een informatiebrief betreffende de I.C.C.C. naar alle synodeleden werd verzonden. Op advies stuurt hij deze rondzendbrief nu als ingezonden stuk naar de voorbereidingscommissie.

Voorstel:

Gezien het feit dat dit schrijven als rondzendbrief aan de synodeleden ter informatie werd toegezonden, stelt de commissie voor dit stuk voor kennisgeving aan te nemen.

10.04 en 10.03

10.04 Een schrijven van de classis Zwolle d.d. 2 november 1973

Door de vergadering van de classis Zwolle oktober 1972 werd de volgende instructie ingediend: „De G.S. spreke uit, dat in de zinsnede van Acta G.S. 1965 art. 219 aangevuld door de G.S. 1971 luidende: „en het van tijd tot tijd in de dienst des Woords laten voorgaan van elkanders plaatselijke predikanten” wel of niet de bediening der sacramenten is begrepen”.

De particuliere synode van het Noorden verzocht in haar zitting van 1973 de instructie terug te nemen, omdat naar haar oordeel deze instructie geen instructie was en bovendien louter een vraag behelsde. Zij adviseerde de afgevaardigden van de classis Zwolle zich met deze vraag rechtstreeks tot de generale synode te wenden en zegde toe een en ander ook zelf aan de generale synode door te geven.

Op grond van bovenstaande verzoekt de classis Zwolle alsnog door een uitspraak de in de „instructie” gestelde vraag te beantwoorden.

10.03 Een schrijven van de particuliere synode van het Noorden d.d. 12 juni 1973

Dit is een afschrift van het antwoordschrijven door de particuliere synode gericht aan de classis Zwolle betreffende bovengenoemde zaak.

Inhoud

Is dit wel een instructie in eigenlijke zin? Kon de zaak niet in de mindere vergadering worden afgehandeld? Aanvankelijk luidde de instructie ter classis anders, n.l. uit te spreken, dat de sacramentsbediening in het bedoelde nauwere samenleven niet begrepen is. In die zin is de instructie niet aanvaard. De particuliere synode is van oordeel, dat het niet haar taak is een vraag die in feite geen instructie is, aan de generale synode door te geven. De instructie werd door de afgevaardigden teruggenomen, nadat de particuliere synode het advies gegeven had, dat de classis, indien zij de uitspraak van de generale synode niet duidelijk vindt, zich tot de generale synode zelf om uitleg zal wenden.

Overwegingen

De commissie meent op grond van de beschikbare Actarapporten te moeten vaststellen, dat blijkbaar in 1965 en 1971 geen aandacht werd geschonken aan de mogelijkheid van de bediening der sacramenten.

Het is de commissie bekend, dat wordt voorgedaan in elkanders avondmaalsdiensten. De commissie is de overtuiging toegegaan, dat gezien de principiële verhouding Woord en Sacrament, het in de lijn ligt, dat ook de Sacramenten door elkanders predikanten bediend mogen worden.

Voorstel

De commissie stelt voor in de voorlopige regeling van artikel 219 (Acta 1965-1966), aangevuld in 1971-1972 artikel 242 „het van tijd tot tijd in de dienst des Woords laten voorgaan” aldus te lezen „het van tijd tot tijd in de dienst des Woords en der Sacramenten laten voorgaan”.

10.12 Van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland

De generale synode van Dordrecht 1972 stelde richtlijnen vast zowel voor gemeenschappelijke kerkdiensten met sacramentsbediening als voor het aangaan van verbintenissen met andere kerken. De generale synode van Haarlem 1973-1974 besloot deze richtlijnen ook aan de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland ter beoordeling voor te leggen, daar verschillende leden onzer kerken n.l. hun medewerking verlenen aan het Contact Orgaan van de Gereformeerde Gezindte óf als officieel afgevaardigde óf als niet-officieel deelnemer.

Voorstel

Gezien het feit dat wij met de Gereformeerde Kerken geen gemeenschappelijke kerkdiensten met sacramentsbediening houden noch verbintenissen hebben op plaatselijk niveau, dit schrijven voor kennisgeving aannemen.

Ingekomen stuk 10.15 — Rapport van de samensprekingsvergaderingen van de commissies, benoemd door de classis Kampen der Vrijgemaakte Gereformeerde Kerken B.V. en de classis Zwolle der Christelijke Gereformeerde Kerken.

Inhoud

Dit rapport is bestemd voor bovengenoemde classes. In dit stuk wordt gesproken over de conclusies betreffende de volgende onderwerpen:

- I. het belijden aangaande de kerk;
- II. de toeëigening des heils;
- III. het leven na dit leven;
- IV. de belijdenis;
- V. de functionering van de wet in het N.T.;
- VI. de kerkorde, de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk en haar verhouding tot het kerkverband.

Hoewel betreffende de onderwerpen I en II het laatste woord nog niet gezegd is, konden bovengenoemde commissies zich toch vinden in de gedachten zoals die zijn neergelegd in de verklaring van de raden der Vrijgemaakte Gereformeerde Kerken B.V. van Creil, Emmeloord en Marknesse en de raad der Christelijke Gereformeerde Kerk van Emmeloord.

Opmerking

De classis Zwolle nam blijkens de toelichting bij instructie 8.09 van dit rapport kennis.

Voorstel

De commissie stelt voor dit ingezonden stuk aan de synode voor kennisgeving aan te nemen, met dank voor de toezending.

H. van der Schaaf, rapporteur.

BIJLAGE XLV
art. 97, 100

**RAPPORT I VAN COMMISSIE IV
BETREFFENDE INSTRUCTIES 8.07 EN 8.08 VAN DE P.S. VAN HET ZUIDEN**

Inleiding

Hoe verschillend de inhoud van de twee bovengenoemde instructies schijnbaar is, naar het oordeel van uw commissie gaat het in wezen om eenzelfde zaak nl. om het kerkzijn in deze tijd.

Instructie 8.08, sprekend van verontrusting over „de toenemende verwijdering binnen het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken” heeft hierbij betrekking op het kerkzijn naar binnen, terwijl instructie 8.07, waarin de vraag aan de orde wordt gesteld „op welke wijze de verkondiging van het Koninkrijk Gods en het heil in Christus consequenties heeft voor de verhoudingen in de menselijke samenleving”, betrekking heeft op het kerkzijn naar buiten.

Verschuivende raakvlakken zijn hierbij aan te wijzen. Zo wordt in beide instructies gesproken over de verhouding wet en evangelie, en over het christelijk leven. Daarbij bedoelen de beide instructies dat over de aan de orde gestelde zaken, kerkelijk zal worden doorgedacht en doorgesproken.

Uw commissie vindt hierin aanleiding om u voor te stellen de beide instructies als één geheel te behandelen.

Kritiek op vormgeving

Uw commissie is van mening dat het minder juist is wanneer in instructie 8.07 de verkondiging van het Koninkrijk Gods wordt genoemd vóór de verkondiging van het heil in Christus. Beter zou zijn de volgorde om te keren. Uw commissie heeft zich gerealiseerd dat de vragen in de toelichting van instructie 8.07 sub 1 genoemd, geen vragen zijn die als zodanig leven bij de P.S. van het Zuiden, maar als algemeen gestelde vragen zijn bedoeld. Wat instructie 8.08 betreft merkt uw commissie op dat de P.S. van het Zuiden wel uitspreekt verontrust te zijn over „de toenemende verwijdering binnen het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken, welke blijkt in de verontrusting die bestaat over de prediking en de persoonlijke geloofsbeleving en tevens in de verontrusting over de veranderingen en vernieuwingen in ons kerkelijk leven”, maar verzuimt hierbij aan te geven waarin concreet de verontrusting over de prediking en persoonlijke geloofsbeleving bestaat, en welke concreet de veranderingen en vernieuwingen in het kerkelijk leven zijn, waarover men verontrust is. Wanneer hierbij aansluitend de G.S. wordt verzocht „ten dezen een oproep tot bekering en gebed te laten uitgaan”, mist deze oproep elke concrete achtergrond en daarmee ook elke concrete inhoud.

Overwegingen

Ondanks de genoemde bezwaren tegen de formulering, meent uw commissie dat in beide instructies de aandacht gevraagd wordt voor zaken, waaraan uw vergadering niet voorbij mag gaan.

Wat instructie 8.08 betreft is uw commissie van mening, dat er inderdaad sprake is van een toenemende verwijdering binnen het verband van onze kerken. Gewezen kan worden op de praktische feiten dat door kerkeraden een selectie wordt toegepast ten aanzien van predikanten, die voorgaan in de bediening van het Woord en dat door kerkleden niet bij de gemeente ter plaatse maar naar eigen keuze bij een andere gemeente aansluiting wordt gezocht. Zowel bij ambtsdragers als bij gemeentelieden valt er een toenemend wantrouwen te bespeuren, waarbij men elkaar nog wel verdraagt, maar elkaar niet aanvaardt in de bijbelse zin van het woord. Op verschillende terreinen van het kerkelijk leven zijn spanningen te constateren, die de eenheid der kerk niet bevorderen, maar schade doen.

Uw commissie overwoog dat de eenheid der kerk een zaak is, die in het N.T. ons duidelijk wordt geboden. Rom. 15 : 5-7, 1 Cor. 1 : 10, Efeze 4 : 1-6, Fil. 2 : 1-5, Col. 3 : 12-15. De imperatief tot de eenheid, berust hierbij op de indicatief, dat deze eenheid door God Zelf is gegeven. Het niet betrachten van de eenheid is dan ook niet minder dan een verbreken van het werk Gods, Rom. 14 : 20, dan een delen van Christus, 1 Cor. 1-13 en een bedroeven van de Heilige Geest, 1 Cor. 3 : 1-4. Even duidelijk leert het N.T. ons dat de eenheid der kerk een eenheid in Christus dient te zijn, uitkomend in gehoorzaamheid aan Zijn Woord zowel wat leer als leven betreft. Matth. 16-18, 1 Cor. 11 : 23, 15 : 1, 3; Gal. 1 : 9; Efeze 2 : 20-22, 4 : 15, 16, Fil. 4 : 9; Col. 2 : 6, 1 Thess. 2 : 13; 4 : 1, 2 Thess. 3 : 6.

In dit licht gezien, mag het constateren van een toenemende verwijdering binnen het verband van onze kerken ons niet onbewogen laten. Doorstotend naar de achtergronden van deze toenemende verwijdering meent uw commissie als oorzaken te moeten noemen:

- a. de macht der zonde, die ook in het leven van Christus' kerk doorwerkt;
- b. de beïnvloeding van buiten af: de waarheid van Jezus Christus wordt in onze tijd geweld aangedaan, in de tendens tot horizontalisering en algemenering van het door Hem verworven heil (zie hierbij de toelichting op instructie 8.07). Ook onze kerken staan aan de beïnvloeding hiervan bloot, waarbij als reactie het gevaar van een spiritualisering en van een individualisering van het door Christus verworven heil niet denkbeeldig is;
- c. de beïnvloeding van buiten af raakt niet minder de christelijke levensstijl: de doorbraakgedachte verwerpt de door Christus gestelde antithese tussen kerk en wereld (zie ook hierbij de toelichting op instructie 8.07), terwijl anderzijds de christelijke beweging met het lot van deze wereld soms wordt gemist;

- d. de wijze waarop het verbond, binnen onze kerken, in prediking en pastoraat fungeert; enerzijds zijn er symptomen die wijzen op een idealisering van de verbondsgemeente, terwijl anderzijds de betekenis van de verbondsbediening te weinig wordt gezien;
- e. er zijn veranderingen en vernieuwingen in liturgische vormgeving en inrichting van het gemeentelijk leven, die tweespalt veroorzaken, waarbij te weinig naar de aanwijzingen van de Schrift b.v. Rom. 14 en 1 Cor. 8-10 wordt gehandeld.

Uw commissie overwoog dat hoewel de eenheid der kerk een zaak is die gewerkt wordt door de Heilige Geest, dit onze persoonlijke en kerkelijke verantwoordelijkheid niet opheft.

Tot het beleven van de eenheid dient voor alles de gehoorzaamheid aan Jezus Christus, aan Zijn Waarheid in Schrift en belijdenis ons gegeven, te worden betracht. Van hieruit dient te worden tegengestaan al wat deze waarheid in leer en leven bedreigt. De noodzaak van het werk van de Heilige Geest tot wedergeboorte en persoonlijke geloofsbeleving alsook de rijkdom van dit werk in het kader van de bediening van Gods verbond, behoort in prediking en pastoraat volle aandacht te ontvangen. Voor wat de verschillen in liturgische vormgeving en inrichting van het gemeentelijk leven betreft, zij behalve naar de richtlijnen van Rom. 14 en 1 Cor. 8-10 ook verwezen naar Fil. 1 : 9, 10.

Tegen de achtergrond van de situatie die in onze kerken zich voordoet, zou het op zijn plaats zijn wanneer de generale synode in deze zin een oproep zou laten uitgaan, waarin op verootmoediging, bekering en gebed wordt aangedrongen.

Uw commissie is verder van mening dat het zinvol is, wanneer aansluitend aan deze oproep, over de in geding zijnde zaken kerkelijk wordt doorgedacht en doorgesproken. Uw commissie denkt hierbij aan het instellen van een nieuw deputaatschap, om ten dezen aan de kerken hulpdiensten te verlenen. Tot de taak van dit deputaatschap zou behoren zich te bezinnen op die zaken, die betrekking hebben op het kerk-zijn c.q. het christen-zijn in deze tijd, zowel wat het onderlinge samenleven, als wat de roeping in deze wereld betreft.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor de volgende beslissing te nemen

De generale synode

kennis genomen hebbend van de instructies 8.07 en 8.08,
overwegend:

- a. dat in deze instructies zaken aan de orde worden gesteld, die het wezen van het kerk-zijn raken;
- b. dat er inderdaad sprake is van een „toenemende verwijdering binnen het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken”;
- c. dat de vraag op welke wijze de verkondiging van het heil in Christus en van het Koninkrijk Gods consequenties heeft voor de verhoudingen in de menselijke samenleving, in deze tijd zeer indringend is, temeer omdat het verschillend beantwoorden van deze vraag niet is los te denken van de toenemende verwijdering binnen het verband van onze kerken;

van oordeel:

- aa. dat de eenheid der kerk een zaak is die door Gods Woord duidelijk wordt geboden;
- bb. dat er zaken zijn waardoor deze eenheid schade wordt gedaan (zie commissie rapport a t/m e);
- cc. dat de kerken en leden der kerken zich hun verantwoordelijkheid in dezen bewust dienen te zijn;
- dd. dat er, zowel wat het onderlinge samenleven (zie het slot van instructie 8.08) als ook wat de roeping der kerk c.q. van de christen in deze wereld betreft (zie toelichting instructie 8.07), onderwerpen zijn die kerkelijk doorgedacht en doorgesproken dienen te worden;
- ee. dat het van groot belang is, wanneer een nieuw te vormen deputaatschap de kerken hierbij van dienst zou zijn;

besluit

- 1. een oproep tot de kerken te laten uitgaan tot verootmoediging, bekering en gebed, opdat de kerken c.q. de leden der kerken van hun verantwoordelijkheid in dezen zich bewust zullen zijn;
- 2. deputaten te benoemen, die tot opdracht hebben zich te bezinnen op die zaken die betrekking hebben op het kerk-zijn c.q. het christen-zijn in deze tijd, zowel wat het onderlinge samenleven, als wat de roeping in deze wereld betreft, ten einde de kerken hiermee van dienst te zijn,
en spreekt uit dat hiermee aan de intentie van de instructies 8.07 en 8.08 is voldaan.

J. Brons, rapporteur.

BIJLAGE XLVI

art. 101

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN KERK EN ONDERWIJS

Deputaten kerk en onderwijs hebben het genoegen u hierbij het volgende rapport aan te bieden.

1. inleiding

1.1. instelling

De problematiek rondom het christelijk onderwijs kwam op de vorige synode ter tafel

via een bespreking van het rapport van deputaten voor het contact met de kerkjeugd én via een instructie uit de particuliere synode van het Oosten.

De synode besloot een deputaatschap kerk en onderwijs in te stellen.

1.2. instructie

Als „voorlopige instructie” werd aan deputaten meegegeven:

- a. zich te bezinnen op de roeping die de kerken hebben ten aanzien van het onderwijs;
- b. de kerken te instrueren tot het volbrengen van deze roeping;
- c. de kerken desgevraagd inzake moeilijkheden bij het volbrengen van hun roeping ten aanzien van het onderwijs van advies te dienen;
- d. zo mogelijk contacten te zoeken en te onderhouden met hen die in de kerken bij het christelijk onderwijs betrokken zijn;
- e. voorts alles te doen wat dient om het geven van christelijk onderwijs aan de jeugd van de gemeente te bevorderen.

Voorts werden deputaten gerechtigd vanwege de kerken deel te nemen aan besprekingen e.d., die tot doel hebben het onderwijs op grond van Schrift en belijdenis te bevorderen (Acta G.S. 1971/'72, art. 202).

1.3. samenstelling

De synode benoemde: prof. dr. W. H. Velema, voorzitter; L. Pieper, secretaris; ds. H. Biesma, D. Koole en J. Vuyk.

Gezien de werkzaamheden van br. Pieper, die toch gaarne aan deze zaak wilde meewerken, was het hem niet mogelijk het secretariaat waar te nemen; in onderling overleg werd dit aan ds. Biesma toevertrouwd.

2. werkwijze

2.1. vergaderingen

Deputaten vergaderden in 1972 op 3-3, 19-4, 7-6, 23-8 en 27-10; in 1973 op 11-1, 7-3, 2-5, 25-6, 19-9 en 29-11; in 1974 op 11-1 en 20-3.

De laatste vergaderingen konden door br. Pieper niet worden bijgewoond; mét hem verheugen deputaten zich in voortgaand herstel na een operatie.

2.2. bezinning

Met de „voorlopige instructie” als uitgangspunt hebben deputaten de eerste vergaderingen benut om zich ter zake nader te oriënteren; met name moest duidelijkheid komen ten aanzien van achtergrond waaruit en richting waarin gewerkt diende te worden. Eventuele instructies tot het volbrengen van de roeping die de kerken hebben, kunnen pas worden gegeven wanneer concreet voor ogen staat welke die roeping is en hóe die gerealiseerd kan worden.

Daarom was het ook nodig na te gaan of er in onze kring op dit gebied al iets gedaan was. In dit opzicht kon een dankbaar gebruik worden gemaakt van een ter zake verschenen rapport in de classis Amersfoort en van materiaal uit verschenen publicaties van de hand van br. Pieper.

Voorts diende overwogen te worden of — en zo ja, in welke mate — de kerken zélf zich al van hun roeping bewust waren; en dan niet slechts de kerkeraden, maar met name de ouders bij wie de eerste verantwoordelijkheid berust.

Uit deze eerste en algemene oriëntatie groeide het besluit een brief aan de kerkeraden en de predikanten te zenden met daarin een kritisch overzicht over wat op onderwijsgebied aan de orde is en een aanduiding van verschijnselen die zorg (kunnen) veroorzaken; met tevens een verzoek aan de kerkeraden hun visie naar aanleiding van de geschetste situatiepeiling én hun eventuele ervaringen kenbaar te maken. Op grond van binnenkomende gegevens zouden deputaten dan verder hun beleid kunnen bepalen.

3. Contact met de kerken

3.1. schriftelijk

In augustus 1972 zonden deputaten een brief aan de kerkeraden en de predikanten (zie bijlage I), waarop een verrassend groot aantal reacties kwam: ongeveer 55 kerkeraden gaven een overzicht van activiteiten en problemen in hun ressort; daarnaast kregen deputaten ook van enkele kerkleden enige opmerkingen binnen.

Al deze bevindingen werden bestudeerd en — waar nodig — beantwoord.

3.2. poging tot situatietekening

Behoudens enkele gunstige uitzonderingen werd in het algemeen de door deputaten gegeven „poging tot peiling” herkend als inderdaad ter plaatse van de reagerende kerkeraden voorkomend. De grootste zorgen bleken niet in eerste instantie te liggen bij het basis-onderwijs, maar bij het voortgezet.

Verschillende kerkeraden hebben een vertegenwoordig(st)er in het bestuur van een lagere school.

Helaas bleek uit verreweg het grootste deel van de reacties dat de kerkeraden de indruk hebben dat de belangstelling van de kant van de ouders voor het onderwijs uitermate gering is, hetzij door interesseloosheid, hetzij door onwetendheid, hetzij uit angst dat de kinderen eventueel de dupe zouden worden van een mogelijk „protest” van de kant van de ouders.

Voorts kwamen van vele kerkeraden verschillende vragen, die deputaten zo goed mogelijk hebben getracht te beantwoorden. Verheugend was de mededeling van veel kerkeraden dat zij naar aanleiding van dit schrijven van deputaten de zaak van het onderwijs expliciet ter sprake zouden brengen op gemeente en/of wijkavonden.

In enkele kerken bleek een plaatselijke commissie „kerk en onderwijs” te bestaan.

3.3. gevolg van dit contact

Uit de antwoorden van de kerkeraden kwamen nieuwe punten ter bezinning voor uw deputaten naar voren — o.m. over: de plaats van de Bijbel op school; de taak van de ouders, c.q. de bewustmaking bij de ouders van hun taak; het benoemingsbeleid; eventuele richtlijnen, aan schoolbestuurders uit te reiken, voor een gesprek met sollicitanten; de kwestie van vormingsinstituten voor werkende jongeren; eventuele samenwerking met andere kerken; het houden van landelijke en/of regionale conferenties; publicaties over diverse in het geding zijnde zaken, enz.

3.4. benoemingsbeleid

Als gevolg van de bezinning op de roeping van de kerken ten aanzien van het onderwijs en mede als gevolg van enkele desbetreffende verzoeken hebben deputaten in maart 1973 een schrijven aan de kerkeraden en de predikanten gericht over het benoemingsbeleid aan onze christelijke scholen (zie bijlage II); tevens werd in dat schrijven melding gemaakt van het feit dat deputaten enige „richtlijnen” hebben opgesteld die een advies bedoelen te zijn voor hen die uit hoofde van een schoolbestuursfunctie met het benoemingsbeleid te maken hebben (zie bijlage III).

Tenslotte werd in datzelfde schrijven meegedeeld dat deputaten voornemens waren een landelijke ontmoetingsdag te houden voor allen die als leden van onze kerken bij het christelijk onderwijs betrokken zijn.

3.5. andere vormen van contact

Verschillende leden van het deputaatschap hebben, daartoe uitgenodigd, dankbaar van geboden gelegenheden gebruik gemaakt om op gemeente- en/of wijkavonden aanwezig te zijn en te spreken over problemen die met de huidige stand van zaken betreffende het onderwijs te maken hebben; in sommige gevallen kon ook een der deputaten zitting nemen in een forum dat meestal een bredere kring bestreek dan die van het eigen kerkverband.

4. Contact met kerkleden

4.1. landelijke ontmoetingsdag

In de eerste plaats mag melding worden gemaakt van de bijzonder goed bezochte landelijke ontmoetingsdag op zaterdag 8 september 1973 te Amersfoort. Van de ongeveer 350 aanwezigen waren er blijkens de presentielijst 51 bestuurslid en 22 kerkeraadslid; de overigen waren grotendeels zelf in een of andere functie werkzaam bij het onderwijs.

Uitgaande van pasverschenen nieuwgeformuleerde doelstellingen voor het christelijk onderwijs heeft de voorzitter een referaat gehouden onder de titel: „Heiligen de stellingen het doel?” Dit referaat is later via het kerkelijk bureau voor belanghebbenden verkrijgbaar gesteld, nadat aan elke kerkeraad een gedrukt exemplaar is aangeboden, vergezeld van een korte impressie van 8 september (zie bijlage IV).

Tijdens de vergadering hebben deputaten een „forum” gevormd, waaraan door de aanwezigen vragen van diverse aard konden worden gesteld; voorzover het ter vergadering niet mogelijk was op alle vragen in te gaan, is dit nadien door deputaten schriftelijk gedaan.

Voorts is op die vergadering een eerste poging ondernomen om te komen tot een eigen formulering van de doelstellingen van het christelijk onderwijs; nadat nog enige wijziging was aangebracht in het concept, kon het aan belangstellenden worden aangeboden. Ook deze doelstelling is te verkrijgen via het kerkelijk bureau (zie bijlage V).

4.2. verdere vragen

Het schrijven van deputaten d.d. augustus 1972 aan de kerkeraden én de gehouden ontmoetingsdag in Amersfoort vormde voor verschillende leden van onze kerken aanleiding zich met concrete vragen tot deputaten te wenden — vragen, die zich met name bewegen op organisatorisch en bestuurlijk terrein; onzerzijds is getracht hierop naar behoren te antwoorden. Daarbij mag gemeld worden dat in de beantwoording van de vragen elk der deputaten zijn aandeel heeft gehad.

5. Contact met anderen

5.1. „Interdeputaal”

Op uitnodiging van deputaten voor het contact met de kerkjeugd en mede naar aanleiding van een desbetreffend verzoek van een der kerken is aandacht gegeven aan de problematiek rondom de zgn. partiële leerplicht voor werkende jongeren. Dit raakvlak tussen deputaten contact kerkjeugd, deputaten ADMA en deputaten kerk en onderwijs wordt verder bestudeerd door 1 lid van elk der 3 deputaatschappen; inmiddels heeft een van onze deputaten hierover reeds in „DE WEKKER” gepubliceerd. Gewerkt wordt aan een nota, die dan waarschijnlijk t.z.t. aan de kerken kan worden toegezonden.

5.2. met de geref. kerken vrijgem.

Op hun verzoek hebben deputaten een exemplaar ontvangen van het rapport dat door het Geref. Maatschappelijk Verband is opgesteld betreffende het onderwijs aan partieel-leerplichtigen; dit rapport kan dienen in het verdere, reeds boven genoemde, interdeputale beraad.

5.3. met plaatselijke geref. kerken vrijgem.

Als „broederdienst” aan de kerkeraad van onze kerk te Zwolle besloten deputaten positief te reageren op een desbetreffend verzoek en de van ons deputaatschap uitgaande stukken ook te (laten) zenden aan de Geref. Kerk Vrijg. B.V. te Zwolle.

5.4. Stichting Geref. Soc.-Pedag. Academie

Hoewel we als deputaatschap aanvankelijk niet betrokken waren bij de voorbereidingen om te komen tot het oprichten van de G.S.P.A. te Ermelo, hebben we de ontwikkelingen op enige afstand nauwlettend gevolgd; het heeft deputaten verheugd dat een uitnodiging kwam tot participatie aan de inmiddels opgerichte stichting en de voorzitter is aangewezen als onze vertegenwoordiger daarin.

5.5. opleiding Utrecht

Overleg is gevoerd met een bestuurslid van de in Utrecht gevestigde opleiding vanuit het Nijverheidsonderwijs tot godsdienstonderwijzer; deputaten hebben enige adviezen gegeven inzake de „bemanning” van deze opleiding en gewezen op enkele leden van onze kerken, die wellicht aan deze opleiding zouden kunnen meewerken.

5.6. Unie „School en Evangelie”

In de verslagperiode is een goed contact gegroeid met de Unie SCHOOL EN EVANGELIE; de voorzitter en secretaresse daarvan waren aanwezig op de ontmoetingsdag in Amersfoort en voorts worden deputaten van de kant van de Unie via toezending van berichten en publicaties uitvoerig geïnformeerd over wat door de Unie wordt gedaan. Tevens is een exemplaar van ons schrijven aan de kerkeraden ter kennisneming aan de Unie gezonden, mede ten bewijze van het feit dat van kerkelijke zijde ook aandacht wordt gegeven aan de situatie rondom het christelijk onderwijs.

5.7. andere kerken

Na informatie is gebleken dat de Geref. Kerken niet een deputaatschap als het onze kennen; de onderwijszaken ressorteren daar onder het „deputaatschap voor kerk en jeugd”; onzerzijds is daarmee nog niet contact opgenomen. Overleg inzake het in de Geref. Bond bestaande comité is nog niet tot een afronding gekomen.

6. Publiciteit

6.1. via „De Wekker”

Dankzij de bereidwilligheid van de redactie van „De Wekker” — er kan overigens ook van een „personele unie” gesproken worden — was het mogelijk een aantal artikelen in het officieel orgaan van onze kerken geplaatst te krijgen over onderwijszaken; deputaten menen dat ook dit kan dienen tot verdere bezinning op de roeping die de kerken en de kerkleden hebben inzake het onderwijs.

6.2. via „Ambtelijk Contact”

Op verzoek van de redactie van dit blad schreef de secretaris een artikel over de opdracht aan en de werkwijze van ons deputaatschap.

6.3. via berichten aan de kerkeraden

Uit het vorenvermelde (3.1. en 3.4) moge reeds duidelijk zijn geworden hoe deputaten hebben getracht de kerken van dienst te zijn bij de bezinning op de roeping ten aanzien van het onderwijs.

6.4. via de UNIE

De Unie SCHOOL EN EVANGELIE is zo bereidwillig geweest aan te bieden het door de voorzitter op 8 september 1973 gehouden referaat in druk te doen verschijnen als katern bij INKOM. Van dit aanbod is dankbaar gebruik gemaakt.

6.5. via kerkelijk bureau

In dit kader van de publiciteit mag met dankbaarheid melding worden gemaakt van de gewaardeerde medewerking van de zijde van ons kerkelijk bureau.

7. Planning voor de toekomst

7.1. nieuwe ontmoetingsdag

Voor wat de naaste toekomst betreft, concentreren de werkzaamheden van deputaten zich rondom het beleggen van een tweede landelijke ontmoetingsdag, die D.V. zal worden gehouden op zaterdag 7 september a.s. te Amersfoort. Getracht zal worden om — voortbouwende op de eerste samenkomst — te komen tot het stellen van een aantal praktische mogelijkheden, waardoor de geformuleerde doelstelling in werkelijkheid zal kunnen functioneren.

Deputaten zijn tot het beleggen van een tweede samenkomst gekomen door de overweging dat de opkomst op en de deelname aan de eerste ontmoetingsdag als graadmeter heeft mogen dienen voor de mate waarin de leden van onze kerken zich betrokken weten bij de problematiek rondom het christelijk onderwijs. Eveneens heeft de wijze waarop kerkeraden en kerkleden hebben gereageerd op activiteiten vanuit ons deputaatschap geleid tot de voorzichtige conclusie dat de godsdienstige vorming op de scholen én de wijze waarop dit gebeurt, sterk leeft bij ouders en kerkeraden. Informaties, suggesties en adviezen uit de kerken hebben deputaten bereikt en hebben aan het werk van deputaten op bepaalde punten richting en inhoud gegeven.

7.2. op langere termijn

Concrete punten, waaraan in de toekomst naar het oordeel van deputaten verdere bestudering en aandacht gegeven moeten worden, liggen naar het zich laat aanzien allereerst in die onderwerpen die tijdens de besprekingen op 7 september a.s. aan de orde gesteld zullen worden.

Voorts moge uit het bovenstaande duidelijk zijn geworden dat tevens gewerkt wordt

aan het uitstippelen van beleidslijnen ten aanzien van de kwestie van de partiële leerplicht voor werkende jongeren.

Deputaten zijn voornemens ruime aandacht te geven aan de ontwikkelingen, die gaande zijn ten opzichte van de zgn. „middenschool”.

Ook de samenwerking met anderen binnen o.a. het kader van de G.S.P.A. zal een deel van onze activiteiten vragen. Daarnaast zijn deputaten van mening dat het gewenst is diligent te blijven inzake ontwikkelingen en samenwerkingsvormen die het basisonderwijs betreffen; eveneens kan verwacht worden dat — gezien de huidige gang van zaken — nog meer dan tot nu toe het geval was vragen zullen komen rondom het middelbaar onderwijs.

De vraag naar het al dan niet gewenste van het vormen van regionale werkgroepen in onze kerken — een vraag, die deputaten reeds heeft bereikt — zal op de eerstkomende ontmoetingsdag nader met de aanwezigen moeten worden doorgesproken.

8. tenslotte stellen deputaten u voor:

a. te overwegen het woordje „voorlopig” uit de aanhef van de instructie te verwijderen;

b. opnieuw deputaten te benoemen, c.q. de deputaten te herbenoemen.

ds. H. Biesma, secretaris.

B I J L A G E I

Aan de kerkeraden en predikanten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Eerwaarde en weleerwaarde broeders,

De generale synode van Rotterdam 1971/’72 benoemde een deputaatschap „Kerk en onderwijs” met o.a. als opdracht zich te bezinnen op de roeping die de kerken hebben ten aanzien van het onderwijs en de kerkeraden te instrueren tot het volbrengen van deze roeping.

In hun eerste vergaderingen hebben deputaten zich bezonnen op de vraag op welke wijze zij hun opdracht het beste zouden kunnen uitvoeren.

Het lijkt ons gewenst allereerst een overzicht te geven van wat er in het christelijk onderwijs aan de hand is en welke de achtergronden daarvan zijn. In dit schrijven vindt u een poging tot een dergelijke peiling (I).

Daarnaast wordt gewezen op taken, die de kerkeraden hebben ten aanzien van het christelijk karakter van het onderwijs dat door de kinderen der gemeente wordt gevolgd.

Deputaten doen hierbij enige suggesties voor de wijze waarop deze taken in de gemeente kunnen functioneren (II).

Tenslotte vragen de deputaten naar uw bevindingen. De beantwoording van deze vragen kan deputaten in staat stellen enigszins te inventariseren hoe de problemen rondom het onderwijs in onze kerken worden ervaren (III). Het is voor het verdere werk van deputaten van groot belang enig inzicht te verkrijgen in de problemen van de plaatselijke kerken: uw informatie daarover kan meehelpen aan een doelgerichte bezinning onzerzijds, waardoor wij weer des te beter in staat zullen zijn aan desbetreffende vragen om advies te voldoen. Uiteraard is het niet de bedoeling van dit schrijven te generaliseren; daarvoor liggen de zaken plaatselijk al te zeer verschillend. Deputaten hebben slechts getracht een algemeen inzicht te geven. Eventuele opmerkingen of vragen uwerzijds zullen we graag via onze secretaris ontvangen.

I. Poging tot peiling

1. De zorg van velen met betrekking tot ons christelijk onderwijs is allereerst een zorg om de Bijbel op school. Op veel christelijke scholen aarzelt men onze belijdenis over Gods Woord onverkort te handhaven, nl. „dat deze Heilige Schrift de wil Gods volkomenlijk vervat en dat al hetgeen de mens schuldig is te geloven om zalig te worden, daarin genoegzaam geleerd wordt”. Mede onder invloed van de moderne theologie vindt een steeds verdergaande aanpassing aan het menselijk denken plaats. De „omgang met de Bijbel” raakt op de achtergrond, de kennis van de Bijbel neemt sterk af: de psalmen en het christelijk lied worden steeds minder gekend en gezongen.

2. De tweede zorg is het hoe langer hoe meer verloren gaan van de eigen identiteit van onze christelijke scholen. Dat eigene wordt immers allereerst bepaald door „de plaats die Christus in heel haar onderwijs en opvoeding inneemt”. Het verontrust velen dat Jezus Christus daarbij steeds minder als Zaligmaker naar voren komt en steeds meer als unieke persoonlijkheid, steeds minder als Redder van zondaren en steeds meer als alleen maar na te volgen voorbeeld. In samenhang hiermee gaat het christelijk „klimaat” soms bijna volledig verloren: ook op talloze christelijke scholen worden op allerlei terrein veel dingen kritiekloos aanvaard (b.v. literatuur, geschiedenisbeschouwing, maatschappijkritiek, vredesbewegingen e.d.).

3. Ten gevolge hiervan is het discutabel stellen van christelijke normen en waarden op veel christelijke scholen al ver gevorderd: alles is tijd- en milieugebonden; alleen de mens is/wordt norm.

Daarbij komt een verregaande verzakelijking en een verzet tegen het gezag, dikwijls onder het mom van democratisering of van het scheppen van mogelijkheden voor individuele ontplooiing. Gaat in deze situatie het christelijk onderwijs werkelijk een eigen weg, uitgaande van aan de Bijbel ontleende principes en ook vandaaruit doordacht?

4. Een ander zorgbarend punt is het benoemingsbeleid van veel besturen van christelijke scholen. Het tekort aan onderwijzers en leraren dwingt ertoe — zo zegt men — om mensen

te benoemen die niet uit principe het christelijk onderwijs willen dienen. Blijkbaar wordt niet onderkend hoezeer op deze wijze de bestaansbasis van de christelijke school wordt ondergraven. Ook fusies van scholen, meestal op „bredere basis” verdoezelen dikwijls de principes waarvan ons christelijk onderwijs dient uit te gaan. De vorming van leerkrachten op sommige christelijke pedagogische akademies tenslotte is ook voor velen een onderwerp van zorg.

Onder de achtergronden van bovengeschetste situatie nemen o.i. de gezinnen een zeer belangrijke plaats in. In veel gezinnen is niet alleen de opzettelijke christelijke opvoeding ernstig aan het tanen, maar evenzeer leeft men te weinig in contact met de school. Door dit laatste is vaak nauwelijks meer sprake van „de school aan de ouders”: ouderavonden zijn óf slecht bezocht óf worden tot „spreekuur-avonden”; bezoeken van leerkrachten aan ouders thuis worden zeldzamer; de jaarvergaderingen van schoolverenigingen of stichtingen worden minimaal bezocht. Dit laatste demonstreert weer het functieverlies van onze schoolverenigingen, met als gevolg o.a. dat beslissingen worden genomen, eigenlijk los van de achterban; enkele bestuursleden worden te zwaar belast.

Gebrek aan meelevens mét en aan werkelijke belangstelling voor het christelijke onderwijs bewijst overduidelijk hoe gezin en school uit elkaar zijn gegroeid. En daarmee verliest de christelijke school feitelijk zijn basis, omdat op deze wijze van „gedelegeerde verantwoordelijkheid” nauwelijks meer te spreken valt. Ongetwijfeld speelt in dit alles de „schroom” van vele ouders mee om over schoolzaken een oordeel uit te spreken. Men laat het maar aan de onderwijzer en leraar over en is vaak bang om te protesteren als er dingen gebeuren, die in strijd zijn met het christelijk karakter van het onderwijs, omdat men vreest, dat de kinderen er „de dupe van zullen worden”. Helaas moet geconstateerd worden, dat de kerk veelal verstek liet gaan om de ouders via prediking en huisbezoek op hun verantwoordelijke taak ten aanzien van de christelijke (school)opvoeding van hun kinderen te wijzen, óf dat van de zijde van de kerk geen weg gewezen wordt of hulp werd geboden aan „beschoolde” ouders. Deze verontruste ontwikkelingen binnen het christelijk onderwijs en op het gehele terrein van de opvoeding moeten geplaatst worden tegen de achtergrond van de grote ethische vervlakking, van de totale sekularisatie van onze samenleving, en van de enorme invloed van de massa-kommunikatie-media. Daarnaast achten deputaten het gevaar niet denkbeeldig dat vele verontruste ouders hun eigen tekorten in de opvoeding van hun kinderen of hun eigen nonchalance en gebrek aan medeleven afschuiven op de christelijke school als ze die de schuld geven van ontsporing van onze jeugd. Deputaten achten het daarom noodzakelijk de genoemde verschijnselen binnen het christelijk onderwijs in dit bredere kader te plaatsen.

II. Taak en roeping van de kerk

Gezien het bovenstaande zijn de deputaten van mening dat de kerken in deze tot grote waakzaamheid dienen te worden opgewekt. Immers, in hun directe verantwoording aan de Koning van de Kerk zijn het juist de kerkeraden die de opdracht hebben om leiding te geven aan de gemeente, opdat zij zich oefene in een onberispelijke en Godewilbehagelijke levenswandel en „opwasse in de genade en in de kennis van onze Here en Heiland, Jezus Christus” (II Petr. 3, 18).

Met het oog op deze verantwoordelijkheid willen deputaten u met nadruk herinneren aan wat onze kerken i.v.m. art. 54 K.O. op de laatstgehouden generale synode hebben besproken en besloten.

De inhoud van dit artikel mét de daaraan toegevoegde bepalingen laat zich als volgt samenvatten:

- a. De kerkeraden zien erop toe, dat de kinderen der gemeente op scholen van principieel christelijk onderwijs gaan;
- b. de kerkeraden manen de ouders aan zich blijvend te vergewissen van het metterdaad functioneren van het christelijk karakter van zulke scholen;
- c. de kerkeraden sporen de ouders aan actief mee te werken aan het instandhouden van zulke scholen;
- d. de kerkeraden sporen onder bepaalde voorwaarden de ouders aan tot stichting van scholen, als onder a. bedoeld, over te gaan;
- e. de kerkeraden zoeken ook verder naar wegen en middelen om in deze tijd leiding te geven inzake vragen van onderwijs en opvoeding; bovendien stimuleren zij, waar mogelijk, een beroepskeuze voor het christelijk onderwijs.

Bij het ten uitvoer brengen van deze roeping dient steeds als uitgangspunt te worden vastgehouden wat de ouders als belofte bij de doop van hun kinderen voor God en zijn gemeente hebben afgelegd (hen te zullen onderwijzen en te doen onderwijzen in de voorzeide leer) een belofte ook, die de opzieners van de gemeente overigens nadrukkelijk namens de Koning der Kerk hebben gevraagd! Daarom behoort het ook tot de taak van die opzieners om de leden der kerk, i.c. de ouders, te helpen bij het waar-maken van deze belofte.

Dit plaatst menige kerkeraad echter voor de vraag op welke wijze hierin leiding en hulp kan worden gegeven. Deputaten willen daarom graag op enkele mogelijkheden wijzen, die kunnen leiden tot verdere vormgeving aan dit onderdeel van het ambtelijk werk:

1. In de eerste plaats zal in de prediking de bijbelse aansporing tot levensheiliging moeten doorklinken; zij zal de ouders steeds weer opwekken hun kinderen daarin voor te gaan. Het „gij geheel anders, gij hebt Christus leren kennen” (Eph. 4 : 20) is in feite een permanent appèl op de bij het doopvont afgelegde belofte.

Het is opdracht van de Here, dat ouders spreken met hun kinderen over Zijn recht op hen. „Hetgeen wij gehoord hebben en weten, en onze vaders ons hebben verteld, dat willen wij voor hun kinderen niet verhelen...” (Ps. 78 : 3, 4). Niet af en toe, maar voortdurend klinkt dit door in de prediking.

2. Vervolgens: de Katechese; met grote getrouwheid zal hier moeten worden vastgehouden aan de noodzaak van **kennis van de Schrift** en dat des te meer naarmate de scholen hierin steeds duidelijker verstek laten gaan.

Wil die kennis ook voor de jeugd tot waarachtige steun worden, dan zal de katecheet vanuit de te behandelen stof moeten kunnen doorstoten naar de schoolwereld, naar de vragen en antwoorden die de kinderen vanuit het onderwijs meekrijgen. Juist nu zo vaak negatief gesproken wordt over „kennis als nutteloze bagage” zal de kerk zich de woorden uit Hosea als waarschuwing ter harte nemen: „mijn volk gaat verloren, omdat het geen kennis heeft” (4 : 6).

3. Voorts zal op het huisbezoek, dat uiteraard zoveel mogelijk gezinsbezoek is, de vraag naar school en studie zeker niet achterwege mogen blijven. Het verdient aanbeveling dat de bezoekende ambtsdragers ook op de hoogte zijn van de onderwijs-situatie ter plaatse. In dit kader wijzen deputaten ook op de grote betekenis van de jeugdouderling.

4. **Op de agenda van de vergadering** zal de kerkeraad, al naar gelang de zorg voor de gemeente dit vereist, een plaats moeten inruimen voor het punt: „opvoeding en onderwijs”. Dit kan ongetwijfeld naar aanleiding van huisbezoekverslagen aan de orde komen, maar deputaten willen ervoor pleiten dat, afhankelijk van de plaatselijke situatie, dit punt aan de orde wordt gesteld.

5. Tenslotte zij erop gewezen dat de kerkeraden op **gemeente- en wijkavonden** van tijd tot tijd „kerk en school” aan de orde zouden kunnen stellen, hetzij in de vorm van voorlichting door een terzake kundige dan wel d.m.v. een onderlinge, informerende en inventariserende bespreking.

Op deze wijze kan wellicht een belangrijk stuk gemeentetoerusting tot stand komen door het bewustmaken van de vragen, die op dit gebied leven en door een opscherping tot trouw aan de eens afgelegde doopbelofte.

III Uw bevindingen

Tenslotte zullen deputaten het op prijs stellen van uw kant op de hoogte gesteld te worden van uw bevindingen op dit terrein. In verband met de verdere regeling van de werkzaamheden bewijst u ons een dienst door ons n.a.v. onderstaande vragen een antwoord te zenden, zo mogelijk voor 1 november a.s.

1. Herkent u de situatie, zoals die in deze brief is aangeduid met betrekking tot het christelijk onderwijs op lagere en middelbare scholen, ook in uw eigen omgeving?

Zo ja, bent u als kerkeraad — hetzij op eigen initiatief, dan wel op aandringen van ouders of van anderen — er wel eens toe gekomen om in bepaalde gevallen advies te geven of om op andere wijze invloed uit te oefenen op de gang van zaken?

2. Als dit inderdaad het geval was, welke waren dan de stappen, die u hebt ondernomen? En hebt u op een of andere wijze daarmee resultaat gehad?

Wanneer u als kerkeraad niet rechtstreeks met bestaande problemen werd geconfronteerd, is dat dan terug te voeren op het bovenvermelde (zie I) gebrek aan moed en geestelijke kracht bij de ouders of op het gebrek aan belangstelling van hun kant?

3. Is het mogelijk de eventuele problemen in uw omgeving duidelijk omschreven aan te geven? Te denken valt hierbij aan: steeds kleiner wordende plaats van de Bijbel in het onderwijs, de moderne uitleg van Gods Woord, het relativiseren van het gezag van dat Woord, het presenteren van wetenschappelijke inzichten op een wijze waardoor bijbelse waarheden en feiten diskutabel worden gesteld, en niet te vergeten de vervlakking van het christelijk leven doordat de kinderen vaak verkeren in een verwereldlijkt schoolklimaat.

4. Bent u actief betrokken (geweest) bij het stichten van nieuwe scholen?

5. Wanneer door u bij de behandeling van problemen als hierboven aangeduid enige adviezen door ons deputaatschap op prijs worden gesteld, wilt u ons dit dan onder duidelijke vermelding van uw vragen laten weten?

Deputaten wensen u bij de uitoefening van uw ambtelijke werk als toerusting van de gemeente van harte de wijsheid en de leiding van de Heilige Geest toe!

Met hartelijke broedergroet,
 prof. dr. W. H. Velema, voorzitter
 ds. H. Biesma, sekretaris
 D. Koole
 L. Pieper
 J. Vuyk.

BIJLAGE 2

Aan de kerkeraden en de predikanten van de Christelijke Gereformeerde Kerken

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Een bespreking binnen ons deputaatschap over zaken betreffende het christelijk onderwijs resulteerde in de opdracht aan één der deputaten speciaal over het benoemingsbeleid aan onze christelijke scholen een schrijven aan de kerkeraden samen te stellen. Gaarne bieden deputaten tengevolge daarvan u het onderstaande aan:

In de circulaire die door deputaten „Kerk en Onderwijs” in 1972 aan alle kerkeraden

is gezonden en waarop verheugend veel reacties zijn gekomen, werd — naast vele andere problemen waarmee wij vandaag in het christelijk onderwijs te maken hebben — ook ge-
wezen op de belangrijke faktor van het benoemingsbeleid aan de christelijke scholen.

Op deze faktor willen we in dit schrijven gaarne nader ingaan. Zonder te willen generaliseren en in het besef dat de situatie met betrekking tot het benoemingsbeleid van plaats tot plaats en van school tot school zal verschillen, bedoelden deputaten in de op dit punt betrekking hebbende passage te wijzen op het feit dat in de huidige situatie lang niet overal van een voldoende selektief benoemingsbeleid bij christelijke schoolbesturen sprake kan zijn, eenvoudig omdat momenteel het aanbod achterblijft bij de vraag. Dit geldt zowel voor onze basisscholen als voor de middelbare scholen en de hiermee samenhangende problemen doen zich waarschijnlijk het sterkst voelen in de grotere steden.

Wanneer gesproken wordt van een onvoldoende selektief benoemingsbeleid bedoelen deputaten dat een groot tekort aan onderwijzend personeel en soms lang durende vakatures de besturen nopen om de mazen van het onderzoek naar de gebondenheid van de kandidaten aan Schrift en belijdenis wat ruimer te stellen. Zij worden misschien tegen beter weten en anders willen in genoodzaakt minder kritisch te zijn. Er is dan nog niet gesproken over besturen die dit punt niet meer als zo wezenlijk zien en die een moderne instelling ten opzichte van bijbel en belijdenis misschien zelfs als een „plus” zien.

Eén van de reagerende kerkeraden gaat in zijn brief speciaal op het benoemingsbeleid in, waarbij er op gewezen wordt dat dit beleid door allerlei factoren kan worden beïnvloed, maar dat als belangrijkste faktor inderdaad moet worden aangemerkt de omstandigheid dat het aanbod van onderwijzers en leraren van positief christelijke afkomst veel te klein is om een selektief benoemingsbeleid te kunnen realiseren. In dit verband wordt door deze kerkeraad de vraag opgeworpen of onze kerkeraden het niet tot hun taak moeten rekenen jongeren in de gemeente, die er misschien aanleg en belangstelling voor hebben, aan te moedigen tot het definitief kiezen voor een positie bij het onderwijs. Ongetwijfeld zullen in deze tijd zaken als beroepskeuze op de huisbezoeken, in het catechisatielokaal en misschien zelfs in de prediking aan de orde komen. Deputaten zijn mét de vorenbedoelde kerkeraad van mening dat de kerk het als haar roeping moet zien haar kinderen te wijzen op de mogelijkheid om door het kiezen van een functie bij het onderwijs op een belangrijke plaats in de maatschappij dienstbaar te zijn aan de komst van Gods Koninkrijk.

Natuurlijk zijn meer eerbare beroepen te bedenken waarbij daarvan sprake is, maar get op de situatie waarin wij vandaag met het onderwijs verkeren, zou het een verheugende zaak zijn wanneer een grotere toeloop van jongeren uit onze kerken naar de pedagogische akademies zou kunnen worden bewerkstelligd. Hier ligt naar het oordeel van deputaten inderdaad een konkrete mogelijkheid om op de ontwikkelingen een invloed ten gunste uit te oefenen. Aangenomen mag worden dat er in ons land heel wat christelijke schoolbesturen zijn die aan onderwijzers en onderwijzeressen met een positieve instelling ten opzichte van Schrift en belijdenis graag de voorkeur zouden geven.

Bij het enthousiast maken van jongeren voor een positie bij het christelijk onderwijs dient natuurlijk te worden overwogen of in de toekomst, zeg: op een termijn van ca. 10 jaar, geen overschot aan onderwijzend personeel te vrezen is. Het is tenslotte niet onredelijk dat men — alvorens een bepaalde studie te beginnen — voor zijn maatschappelijke positie op langere termijn een verantwoorde mate van zekerheid verlangt. In dit verband is het belangrijk er op te wijzen dat uit betrouwbare prognoses valt af te leiden dat rond 1980 een niet onaanzienlijke daling van het leerlingen-aantal te verwachten is. Hierdoor zullen vraag en aanbod meer in balans geraken, met het gevolg dat het benoemingsbeleid selektiever zal kunnen worden.

Hoewel dus te verwachten is dat het aanbod over een aantal jaren ruimer zal zijn, zal de ontwikkeling naar de mening van de deputaten ook weer niet zodanig zijn dat jongeren met aspiraties in deze richting met betrekking tot hun toekomstmogelijkheden zich geremd zouden moeten voelen.

Deputaten willen en durven deze zaak dan ook met klem in uw ambtelijke zorg en belangstelling aanbevelen en dat doen zij niet zonder opzet juist tegen de tijd, waarin diverse eindexamen-kandidaten nog bezig zijn zich te beraden ter zake van hun beroepskeuze.

Vervolgens willen deputaten u gaarne mededeling doen van het feit dat — eveneens naar aanleiding van reacties op onze eerste circulaire — enige „richtlijnen” door ons zijn opgesteld, die een advies bedoelen te zijn voor kerkerads- en/of gemeenteleden die uit hoofde van een schoolbestuursfunctie konkret te maken hebben met het benoemingsbeleid. Deze handreiking is op aanvraag te verkrijgen bij het kerkelijk bureau, Tuinlaan 102, Schiedam, postbus 229.

Tenslotte willen deputaten u gaarne in kennis stellen van het voornemen een landelijke ontmoetings- en bezinningsdag te organiseren voor allen die als leden van onze kerken bij het christelijk onderwijs betrokken zijn. Gedacht wordt met name aan onderwijzers, onderwijzeressen, leraren en leraressen, alsmede aan leden van schoolbesturen en oudercommissies. Bij leven en welzijn zal deze ontmoeting plaatsvinden op zaterdag 8 september a.s. in de Chr. Geref. Kerk te Amersfoort. Deputaten verzoeken u, vooruitlopend op nog nader te verstrekken gegevens, deze dag in de belangstelling van uw daarvoor in aanmerking komende gemeenteleden aan te bevelen.

Van harte wensen we u bij al uw ambtelijke arbeid, gericht op het doen verstaan en belevan van wat de Here ons in zijn Woord leert, de wijsheid als geschenk van de Heilige Geest toe.

Namens deputaten „Kerk en Onderwijs”,
H. Biesma, secretaris.

B I J L A G E 3

Badhoevedorp, maart 1973

Naar aanleiding van de circulaire, die in september 1972 door deputaten werd opgesteld en aan de kerkeraden toegezonden, kwam een verzoek bij deputaten binnen om te overwegen of het mogelijk zou zijn een aantal „richtlijnen” aan te bieden ten dienste van hen, die bij het benoemingsbeleid aan christelijke scholen betrokken zijn.

Met het onderstaande hopen deputaten enigermate de helpende hand te bieden aan hen, die de verantwoordelijkheid op zich hebben genomen „selektief” bij het benoemingsbeleid te werk te gaan.

VRAGEN, die gesteld zouden kunnen worden aan hen, die solliciteren naar een betrekking aan een christelijke school:

1. Dient u het christelijk onderwijs uit overtuiging?
2. Is de Bijbel voor u het geïnspireerde woord van God of kunt u zich vinden in dié schriftbeschouwingen, die zich meer aansluiten bij de gesekulariseerde opvattingen die uitgaan van de Bijbel als een mēnselijk boek?
3. Bent u een trouw meelevend lid van de kerk waartoe u behoort?
4. Denkt u dat u zich in het geestelijk „klimaat” van deze school zult kunnen thuisvoelen?
5. Heeft u er bezwaar tegen om te bidden en te danken in de klas? Hoe ziet u de functie van het gebed?
6. Bent u het eens met de grondslag van deze school, zoals die in de statuten is vastgelegd?
7. Kunt u zonder met uzelf in conflict te komen de „akte van benoeming” ondertekenen, waarin o.a. verwezen wordt naar de grondslag in de statuten?
8. Kunt u zich verenigen met de volgende bepalingen die in de „akte van benoeming” zijn opgenomen bijv.:
  - a. regelmatig contact met de ouders waarbij gesprekken over de principiële kant van het onderwijs niet vermeden worden;
  - b. ....

enz.

In dit verband wijzen deputaten gaarne naar het artikel „Verantwoord benoemingsbeleid” in „de Wekker”, 81e jaargang, nr. 37, pag. 295.

Namens deputaten,
H. Biesma, secretaris.

B I J L A G E 4

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Hoewel er al meer dan twee maanden voorbij gegaan zijn, ligt de datum van zaterdag 8 september j.l. nog vers in het geheugen van ons als deputaten: het was de dag, waarop we een samenkomst in Amersfoort hebben gehad met broeders en zusters uit onze kerken, die op een of andere wijze bij het onderwijs betrokken zijn.

Met enige spanning hadden we ernaar uitgezien, wél vermoedend dat een dergelijke ontmoeting zou inhaken op een bestaande behoefte aan iets dergelijks, maar niet wetend op welke wijze en in welk getal aan de uitnodiging gehoor zou worden gegeven.

De opkomst was bijzonder groot: ongeveer 350 aanwezigen gaven blijk van hun belangstelling voor en betrokkenheid bij de huidige onderwijsproblematiek.

Voor uw hulp ten aanzien van de bekendmaking van deze ontmoeting en uw stimulans tot bijwoning daarvan zijn we u zeer erkentelijk.

Het is voor ons als deputaten een bemoediging geweest te mogen merken dat ons werk goede aandacht heeft gekregen van kerken en kerkleden.

Graag zenden we u een exemplaar van het in druk verschenen referaat van onze voorzitter, alsmede een „proeve-omschrijving” doelstelling christelijk onderwijs.

Deze proeve is in Amersfoort aan de aanwezigen voorgesteld en daarna in een deputatenvergadering nog nader bekeken.

Deputaten zullen het op prijs stellen wanneer u in uw gemeente bekendheid wilt geven aan het feit dat referaat en proeve verkrijgbaar zijn bij het kerkelijk bureau; — ook in de kerkelijke pers wordt dit medegedeeld.

Het was tijdens de in Amersfoort gehouden vergadering niet mogelijk meteen antwoord te geven op alle mondeling en schriftelijk gestelde vragen; wij achten het nuttig u te melden dat de overgebleven vragen daarna schriftelijk door verschillende deputaten zijn beantwoord.

Wij hopen dat zowel de gehouden vergadering als uw bestudering van deze u toegezonden stukken mogen meehelpen aan een verdere bezinning betreffende de plaats en de taak van het christelijk onderwijs in deze tijd.

Bij uw taak om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon wensen deputaten u graag alle wijsheid van Gods Geest toe.

Met hartelijke broedergroet
namens deputaten,
H. Biesma, secretaris.

B I J L A G E 5

PROEVE OMSCHRIJVING DOELSTELLING CHRISTELIJK ONDERWIJS

De christelijke school dient er bij zijn taak van opvoeding en onderwijs, tegen de achter-

grond van de bij de doop door de ouders aanvaarde verantwoordelijkheid op gericht te zijn jonge mensen te brengen tot kennis van God in Jezus Christus en hen te leren op welke wijze aan deze persoonlijke geloofsrelatie met God, vanuit de gehoorzaamheid aan Zijn Woord, in de intermenselijke en maatschappelijke verhoudingen gestalte moet worden gegeven.

Tot deze dienst in het Koninkrijk van God behoort volgens het Evangelie de uitvoering van de aan de mens toevertrouwde cultuurtaak om de aarde te bewerken en te bewaren en deze aarde een leefbare plaats voor alle mensen te doen zijn.

Voor de uitvoering van deze taak in de complexe menselijke samenleving van vandaag zal het nodig zijn de jonge mensen op de scholen vanuit de normen van het Evangelie van Jezus Christus op te voeden tot en te begeleiden bij het onderscheiden tussen goed en kwaad, recht en onrecht, waarheid en leugen, en hen te leren op welke wijze zij zich hebben in te zetten voor de ontrechten en de verdrukten in de menselijke samenleving.

Wezenlijke voorwaarden hiertoe zijn:

- a. dat de verhoudingen binnen de school zijn gestempeld door de liefde van en de gehoorzaamheid aan Christus;
- b. dat het Evangelie van verzoening door het kruis en van het vernieuwende werk van de Heilige Geest als het fundament voor onze verhouding tot God en de medemens aan de kinderen wordt voorgehouden;
- c. dat gezag als een ordening van God in de menselijke samenleving wordt aanvaard en geoefend in de geest van dienstbetoon die uit het Evangelie van Christus spreekt.

Deputaten van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde kerken in Nederland, „Kerk en Onderwijs”.

BIJLAGE XLVII

art. 101

RAPPORT IV VAN COMMISSIE I - KERK EN ONDERWIJS

Uw commissie heeft met betrekking tot het rapport van deputaten voor kerk en onderwijs het volgende te melden:

1. Met dankbaarheid mag worden vastgesteld, dat blijkens dit rapport, deputaten gedurende de verslagperiode zeer actief zijn geweest en zich met name diepgaand hebben bezonnen op de grote problemen rondom het onderwijs heden ten dage. Zij hebben bovendien de kerken zoveel mogelijk van informatie voorzien om op deze wijze een zekere handreiking te doen aan allen, die op enigerlei wijze bij het onderwijs betrokken zijn. Uw commissie wil graag uitspreken, dat de manier waarop deputaten de kerken betrokken hebben bij hun werk, haar volledige instemming heeft. Hierbij kan gedacht worden aan het toezenden aan de kerkeraden van de vragenlijst en van andere stukken, alsook aan de door deputaten georganiseerde ontmoetingsdagen. Uw commissie wil nog opmerken, dat zij gaarne instemt met het initiatief van deputaten om ook dit jaar weer een ontmoetingsdag te organiseren. Gezien de grote belangstelling, die er in de kerken voor deze dagen bestaat, blijkt dat deputaten op deze wijze in een bestaande behoefte voorzien. Uw commissie heeft ook waardering voor de publicistische arbeid van deputaten, waardoor de resultaten van hun bezinning zo breed mogelijk bekendheid konden verkrijgen.
2. Deputaten hebben ook aandacht gegeven aan de problemen rondom de zogenaamde partiële leerplicht. Uw commissie is van oordeel, dat het dienstig zou zijn als deputaten deze zaak met voorrang behandelden, gezien de moeilijkheden, die vele leden van onze kerken met deze partiële leerplicht ondervinden. Met name zou voorlichting over de wijze waarop van deze partiële leerplicht ontheffing kan worden verkregen, aanbevelenswaardig zijn. Uw commissie acht het ook zeer gewenst, dat deputaten alles in het werk stellen om tot regionale werkgroepen in onze kerken te komen, om de zaken betreffende het onderwijs verder door te spreken en zo mogelijk invloed ten goede uit te oefenen op het karakter van het onderwijs. Voorts stemt uw commissie in met het voornemen van deputaten om ruime aandacht te geven aan de ontwikkelingen, die gaande zijn ten aanzien van de zogenaamde middenschool.
3. Gezien het feit, dat deputaten binnen het kader van hun „voorlopige” instructie nuttig blijken te kunnen werken aan het doel, dat de generale synode 1971/'72 voor ogen stond, toen zij besloot tot het instellen van het deputaatschap, kan het woord „voorlopig” uit de aanhef van de instructie verdwijnen.
4. Uw commissie stelt voor:
  - a. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
  - b. opnieuw deputaten te benoemen;
  - c. het woord „voorlopig” uit de aanhef van de instructie van deputaten te verwijderen;
  - d. deputaten op te dragen:
    1. bij hun werkzaamheden voorrang te verlenen aan bezinning op en voorlichting over de problematiek rondom de zogenaamde partiële leerplicht;
    2. al het mogelijke te doen om te komen tot het vormen van regionale werkgroepen in onze kerken.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE XLVIII
art. 106 en 109

RAPPORT IIC VAN COMMISSIE III - KERKELIJKE VERHOUDINGEN

Betreffende rapport 9.14. I en II van Deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland.

I en IIa

Opmerkingen

1. Met de deputaten onderstreept de commissie dat het tot ootmoed moet stemmen dat over deze vijftienvig jaar geen directe resultaten van de vele samensprekingen zijn aan te wijzen. De commissie acht dit tevens een zaak van grote droefheid en schaamte. In dit verband wijst de commissie op de aangenomen verklaring door de conferentie 1973 van het C.O.G.G.

De commissie meent echter ook te moeten attenderen op de door deputaten geconstateerde verblijdende mate van eenstemmigheid met de commissie van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband), plaatselijke verheugende contacten en vormen van samenleving. Het is de overtuiging van de commissie dat op de wenselijkheid en noodzakelijkheid van plaatselijke contacten en vormen van samenleving het hoofaccent gelegd dient te worden.

2. De commissie verheugt zich uit het rapport te vernemen dat naar de bevinding van deputaten een verblijdende mate van eenstemmigheid is geconstateerd op het punt van de toeïgening des heils. Zij spreekt haar vertrouwen uit in het door deputaten gevoerde beleid. Eén commissielid betwijfelt of op grond van de rapportgegevens deze conclusie niet al te voorbarig getrokken is.

3. De commissie is van mening dat het gesprek over de vragen in verband met het kerkverband moet worden voortgezet.

4. De commissie is de mening toegedaan dat een synodale opdracht tot het houden van een enquête met betrekking tot de plaatselijke verhoudingen niet noodzakelijk is, daar dit haars inziens tot de competentie van het deputaatschap behoort.

5. De commissie heeft zich afgevraagd of het niet wenselijk is dat in een dergelijk deputaatschap als dat voor de eenheid van de Gereformeerde belijders ook ouderlingen vertegenwoordigd zijn.

Voorstellen

De commissie stelt voor dat de generale synode uitspreekt:

1. dat zij met dankbaarheid kennis heeft genomen van de door de deputaten geconstateerde verblijdende mate van eenstemmigheid met betrekking tot de toeïgening des heils;
2. dat het gesprek over het kerkverband moet worden voortgezet in de trant waarin deputaten tot nu toe dit gesprek gevoerd hebben;
3. dat deputaten de bereikte overeenstemmingen verwerken in een gemeenschappelijke verklaring om als handleiding te kunnen dienen bij plaatselijke samenspreking en toenadering;
4. dat bij de kerkeraden er op aan wordt gedrongen de contacten met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt buiten verband in het geloof te beginnen en waar deze er reeds zijn te bewaren en te versterken.

IIb en c

Opmerkingen

1. Met voldoening nam de commissie kennis van de werkzaamheden van het C.O.G.G.

Ten aanzien van de uitgegeven verklaring 1973 vraagt de commissie zich af hoe men de belijdenis van de gemeenschappelijke schuld van de Gereformeerde Gezindte ter zake van gemis aan onderlinge bijstand in moeilijke situaties in het verleden denkt te effectueren of gestalte te geven. De commissie is van mening dat de oproep van het C.O.G.G. aan de kerkeraden, dat de plaatselijke kerken van gereformeerde belijdenis elkaar zoeken, elkaar aanspreken op de basis van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis, en samen kerkelijke en geestelijke vragen te beantwoorden, ondersteund kan worden.

2. De commissie kan akkoord gaan met het antwoordschrijven van deputaten aan de Raad van Kerken, met het voor kennisgeving aannemen van de brieven van het Landelijk Pastoraal Overleg en nam kennis van de mededeling, dat het „Geloofsgetuigenis” 1974 van gereformeerde synode in een deputatenvergadering nog behandeld zal worden.

Voorstellen

De commissie stelt voor:

1. de handelingen van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland inzake I en II goed te keuren;
2. dat de generale synode uitspreekt, dat zij de oproep door het C.O.G.G. aan onze kerkeraden in 1973 verzonden, van harte ondersteunt en dringend in de daadwerkelijke belangstelling aanbeveelt;
3. de gemaakte opmerkingen onder C1, 2 en 3 van het deputatenrapport voor kennisgeving aan te nemen.

H. van der Schaaf, rapporteur.

BIJLAGE XLIX
art. 115

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET BEHEER VAN DE ALGEMENE KAS TOT STEUN AAN DE KERKEN TEN BEHOEVE VAN DE VERZORGING VAN EMERITUS-PREDIKANTEN, PREDIKANTSWEDUWEN en -WEZEN NAART ART. 13 K.O.

Deputaten voor het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emerituspredikanten, predikantsweduwen en -wezen naar artikel 13 K.O. hebben de eer u hierbij een rapport aan te bieden over de periode 1971 tot april 1974.

I - Samenstelling van het deputaatschap

Bij het schrijven van dit rapport bestaat het deputaatschap uit de volgende broeders:

voor de P.S. van het Noorden :	J. D. Wisman, voorzitter sec. ds. A. Hilbers;
voor de P.S. van het Oosten :	ds. J. Westerink sec. G. den Hertog
voor de P.S. van het Westen :	ds. J. P. Geels, secretaris sec. ds. A. W. Drechsler;
voor de P.S. van het Zuiden :	M. Koole sec. A. Baars,

terwijl namens de generale synode zitting hebben de broeders J. de Jong, 1e penningmeester; P. Zuidema, 2e penningmeester.

II - Algemeen

Deputaten willen dit rapport gaarne beginnen met hun dank uit te spreken voor de offervaardigheid die onze kerken in deze verslagperiode hebben betoond voor de verzorging van onze emeritus predikanten, predikantsweduwen en -wezen. Voor deze verzorging wordt een aanzienlijk en steeds stijgend bedrag van onze gemeenten gevraagd, maar tot onze blijdschap mag worden geconstateerd, dat de kerken zeer regelmatig de van hen gevraagde omslag overmaken, zodat steeds voldoende middelen aanwezig waren om kwartaaluitkeringen uit te betalen.

Ook willen deputaten er gaarne mededeling van doen, dat de emerituspredikanten en de predikantsweduwen er telkens blijk van geven, dat zij dankbaar zijn voor de wijze, waarop onze kerken voor hen zorgen. Hieruit kan de conclusie worden getrokken, dat de huidige regeling om de uitkeringen te koppelen aan de traktementen goed voldoet. Deputaten willen u dan ook adviseren deze regeling — zoals die sedert de generale synode 1965/'66 geldt — te continueren. Het bovenstaande wil echter nog niet zeggen, dat er met betrekking tot de emeritering in het geheel geen problemen meer zijn. Door het omslagstelsel kan in de dekking van de huidige uitkeringen worden voorzien, maar ten aanzien van het veilig stellen van toekomstige verplichtingen biedt dat stelsel geen zekerheid. In het rapport van de Studiecommissie, opgenomen in de Acta van de generale synode 1968/'69 op bladz. 263 e.v. is op deze problematiek uitvoerig ingegaan. Dit heeft ertoe geleid dat genoemde generale synode besloten heeft in de jaarlijks te heffen omslag een reservering in te bouwen voor toekomstige verplichtingen bij uitbreiding van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten. Aangezien dat aantal, dat ten tijde van het uitbrengen van het rapport van de studiec ommissie 90 bedroeg, is toegenomen tot 106 in 1973, gaat dat systeem thans resultaten opleveren in de vorm van steeds toenemende batige saldi, die worden gereserveerd. De onzekerheid omtrent de economische ontwikkeling ten gevolge van internationale crises en de nog steeds niet te beteugelen inflatie veroorzaken een ongekend grote koersdaling van aandelen en obligaties, waardoor voor een deel van de te beleggen reserve geen vaste belegging kon worden gevonden. De desbetreffende middelen zijn daarom voorlopig à deposito gestort. Bij dit alles rijst wel de vraag wat bij voortdurende inflatie in de toekomst de reële waarde van een te vormen reservekapitaal zal zijn.

III - Vakantietoelage

Bij de door de generale synode 1965/'66 vastgestelde uitkeringsregeling is er rekening mee gehouden, dat het inkomen van een dienstdoend predikant naast zijn traktement bestaat uit de factor vrij wonen en (toen nog facultatief) een vakantietoelage. Aangezien deze beide emolumenten bij emeritering vervallen is de uitkering niet gebaseerd op 70% van de uitkeringsgrondslag — welk percentage bij pensioenregelingen in het algemeen als maximum wordt beschouwd — maar op 80%.

Sedert de totstandkoming van de bovenbedoelde uitkeringsregeling hebben zich echter belangrijke wijzigingen voorgedaan:

- door de sterke stijging van de huren is het percentage van het loon, dat gemiddeld voor huur van een woning wordt uitgegeven, toegenomen;
- degenen, die een A.O.W.- of A.W.W.-uitkering genieten, krijgen krachtens deze sociale regeling een procentuele vakantietoelage over het bedrag van hun uitkering;
- de vakantietoelage is voor onze in actieve dienst zijnde predikanten niet meer facultatief, maar wordt vanwege de generale synode in de jaarlijkse richtlijnen betreffende de traktementen geadviseerd.

Op grond van deze gewijzigde omstandigheden komt het deputaten alleszins billijk voor, dat ook onze emerituspredikanten en predikantsweduwen over de hun uit de emeritikas toekomstige uitkeringen een vakantietoelage ontvangen tot een percentage, dat gelijk is aan

het percentage, dat jaarlijks voor de vakantietoelage van de predikanten wordt genoemd in de richtlijnen van deputaten voor financiële zaken. Daardoor wordt een jaarlijkse aanpassing van het percentage zonder verdere formele handelingen mogelijk.

Deputaten stellen u voor deze regeling voor het eerst te doen gelden voor de vakantieperiode 1975. Voor het jaar 1974 — waarvan de vakantieperiode bij de behandeling van dit voorstel inmiddels zal zijn verstreken — ware een eenmalige uitkering aan belanghebbenden te verstrekken tot een bedrag gelijk aan de vakantietoelage voor 1974 als daartoe nog tijdig had kunnen worden besloten. Voor 1974 is met deze extra uitkering een bedrag van ± f 27.000,— gemoeid.

IV - Financiële gegevens

a. Rekeningen en balansen

Onderstaande rekeningen en balansen geven u een beeld van de financiële positie van de emeritikas over de jaren 1971, 1972 en 1973.

Exploitatierekeningen over 1973, 1972 en 1971

	1973	1972	1971
Baten			
Omslag	f 449.546,17	f 411.065,20	f 382.502,40
Giften	„ 2.395,43	„ 1.065,12	„ 3.836,—
Legaten	„ 500,—	„ 1.000,—	„ 7.700,—
Interest	„ 25.081,—	„ 18.760,98	„ 15.298,66
	<u>f 477.522,60</u>	<u>f 431.891,30</u>	<u>f 409.337,06</u>
Lasten			
Uitkeringen	f 327.620,—	f 339.679,—	f 331.295,—
Algemene kosten	„ 5.235,33	„ 5.565,65	„ 4.464,07
Batig saldo	„ 144.667,27	„ 86.646,65	„ 73.577,99
	<u>f 477.522,60</u>	<u>f 431.891,30</u>	<u>f 409.337,06</u>

Balansen per 31 december 1973, 1972, 1971

	1973	1972	1971
Debet			
Effecten	f 234.498,—	f 222.921,—	f 200.371,—
Beleg.rek. 7%	„ 166.951,53	„ 146.249,05	„ 93.538,91
Beleg.rek. 6%	„ 27.785,77	„ 26.290,52	„ 24.802,40
Deposito gelden	„ 75.000,—	„ —,—	„ —,—
Kasgeldlening 4%	„ 10.000,—	„ 10.000,—	„ —,—
Giro-renterek. 5%	„ 44.146,31	„ 51.608,35	„ 45.000,—
Giro	„ 27.363,86	„ 29.741,52	„ 17.020,29
Rijkspostspaarb.	„ 367,86	„ 353,74	„ 340,14
Amro Bank	„ 4.054,30	„ 708,33	„ 108,87
Nog te ontvangen	„ 13.432,30	„ 6.278,87	„ 8.104,60
	<u>f 603.599,93</u>	<u>f 494.151,38</u>	<u>f 389.286,21</u>
Credit			
Nog te betalen	f 1.781,47	f 6.007,—	f 819,95
Reserve	„ 601.818,46	„ 488.144,38	„ 388.466,26
	<u>f 603.599,93</u>	<u>f 494.151,38</u>	<u>f 389.286,21</u>

Ten tijde van het schrijven van dit rapport waren er 16 emerituspredikanten, 27 predikantsweduwen en 9 (halve) wezen in verzorging.

De kwartaal-uitkeringen voor een gehuwde emerituspredikant, een emerituspredikant-weduwnaar en een predikantsweduwe, die geen kinderen meer voor haar rekening heeft te verzorgen, stegen van resp. f 2.017,—, f 2.479,— en f 1.449,— voor het eerste kwartaal 1971 tot resp. f 2.448,—, f 3.135,— en f 1.759,— voor het eerste kwartaal 1974.

De batige saldi geven duidelijk weer, dat door de toeneming van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten de reservevorming eveneens toeneemt. Zo kunnen bijv. in het batig saldo 1973 de volgende bestanddelen worden onderscheiden:

1. reservering i.v.m. toeneming van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar (in 1973: 106; bij uitgangspunt in rapport studiec ommissie 90) 16 x 22% van f 21.950,— f 77.264,—
2. toevoeging aan de reserve van de rente van het kapitaal ter compensatie van de waardedaling door inflatie „ 25.081,—
3. restant ten gevolge van het feit, dat niet alle predikanten, die recht op emeritaat hebben, van dat recht gebruik maken, en door het overlijden van 4 emerituspredikanten in 1973 „ 42.322,27

f 144.667,27

b. Begrotingen 1975, 1976 en 1977

Deze zijn opgenomen in de bijlage I. Zoals uit deze begrotingen blijkt, worden in de komende jaren ruime batige saldi verwacht. Ten aanzien van deze stijging mag worden verwezen naar de gegeven toelichting. Dit alles brengt echter mee, dat de te heffen omslag per lid en per dooplid niet onbelangrijk toeneemt. Sommige van onze deputaten hebben daarom de vraag gesteld of een dergelijke stijging wel door onze kerken kan worden opgebracht.

V - Voorstellen

Resumerende stellen deputaten art. 13 K.O. u voor:

1. te besluiten, dat het door de generale synode 1965/'66 aanvaarde systeem om de uitkeringen te koppelen aan het aanvaardbaar minimumtraktement van predikanten met 10 dienstjaren met inachtneming van de door de generale synode 1965/'66 en 1968/'69 vastgestelde percentages wordt gehandhaafd;
2. uit te spreken, dat de emerituspredikanten en de predikantsweduwen voortaan een procentuele vakantietoelage zullen ontvangen over het bedrag van hun jaarlijkse uitkering uit de emeritikas en dat het percentage van die toelage gelijk zal zijn aan het percentage, dat jaarlijks door deputaten voor financiële zaken geadviseerd wordt voor de vakantietoelage voor de in actieve dienst zijnde predikanten. Deze uitspraak ware als nr. 11 op te nemen onder artikel 13 in de uitgave Kerkorde van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
3. uit te spreken, dat over het jaar 1974 aan de emerituspredikanten en predikantsweduwen een eenmalige extra uitkering zal worden gedaan, berekend op de wijze als onder 2. is aangegeven voor de vakantietoelage.

ds. J. P. Geels, secretaris.

EMERITIKAS**Begrotingen 1975, 1976 en 1977**

Baten	1975	1976	1977
Omslag	f 665.845,—	f 738.804,—	f 826.696,—
Giften	„ 2.000,—	„ 2.000,—	„ 2.000,—
Legaten	„ 2.000,—	„ 2.000,—	„ 2.000,—
Rente	„ 35.000,—	„ 40.000,—	„ 45.000,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	f 704.845,—	f 782.804,—	f 875.696,—
 Lasten	 1975	 1976	 1977
Uitkeringen	f 452.000,—	f 510.000,—	f 562.000,—
Onkosten	„ 6.000,—	„ 7.000,—	„ 8.000,—
Batig saldo	„ 246.845,—	„ 265.804,—	„ 305.696,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	f 704.845,—	f 782.804,—	f 875.696,—

TOELICHTING**Omslag**

De omslag is gebaseerd op een heffing van 22% van het minimum-traktement van de dienstdoende predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar bij 10 dienstjaren.

Uitgaande van het huidige (maart 1974) aantal predikanten als bedoeld in de vorige alinea (inclusief de missionaire dienaren des Woords) van 108 is rekening gehouden met het relatief hoge aantal studenten aan onze Theologische Hogeschool, dat in 1974 de studie zal gaan beëindigen. Voor 1975, 1976 en 1977 is het aantal predikanten gesteld op resp. 115, 116 en 118.

Wat de traktementen betreft is er van uitgegaan, dat deze jaarlijks met 10% zullen stijgen. Aangezien over toekomstige loonsverhogingen niets met zekerheid valt te zeggen moet hierbij wel worden bedacht, dat dit percentage in werkelijkheid zeker afwijkingen zal gaan vertonen.

Als traktementen zijn aangehouden:

voor 1975: $1,10 \times f 23.925,-$ (basistraktement 1974) = f 26.318,—

voor 1976: $1,10 \times f 26.318,-$ = f 28.950,—

voor 1977: $1,10 \times f 28.950,-$ = f 31.845,—.

De omslag is in verband met het vorenstaande geraamd op:

voor 1975: op $0,22 \times 115 \times f 26.318,-$ = f 665.845,—

voor 1976: op $0,22 \times 116 \times f 28.950,-$ = f 738.804,—

voor 1977: op $0,22 \times 118 \times f 31.845,-$ = f 826.696,—

Bij een aantal leden van 71.600 op 1-1-1975

71.800 op 1-1-1976

72.000 op 1-1-1977 komt dit neer op een omslag per lid en per

dooplid van f 9,30 in 1975

f 10,30 in 1976

f 11,50 in 1977

Rente

Door de toeneming van het reservekapitaal en de hoge rentestand mag wel gerekend worden op een jaarlijkse toeneming van de rente-opbrengst met f 5.000,—.

Uitkeringen

De grondslag voor de berekening van de uitkeringen is voor de emerituspredikanten 80% en voor de weduwen zonder kinderen 57% van het minimum-traktement bij 10 dienstjaren.

Deze grondslag wordt voor predikanten in:

1975: 80% van f 26.318,— = f 21.050,—
 1976: 80% van f 28.950,— = f 23.160,—
 1977: 80% van f 31.845,— = f 25.480,—.

Voor weduwen zonder kinderen wordt deze grondslag in:

1975: 57% van f 26.318,— = f 15.000,—
 1976: 57% van f 28.950,— = f 16.500,—
 1977: 57% van f 31.845,— = f 18.150,—.

Op deze grondslagen worden in mindering gebracht de A.O.W.- en A.W.W.-uitkeringen. Aangenomen is, dat die uitkeringen in de komende drie jaren met 10% per jaar zullen stijgen. Ook dit is een discutabel percentage, aangezien hieromtrent geen enkele zekerheid bestaat.

Uitgaande van A.O.W.- en A.W.W.-uitkeringen in 1973 van resp. f 8.577,— en f 6.057,— zijn die uitkeringen voor 1975, 1976 en 1977 becijferd als volgt:

	A.O.W.-uitk. geh. uitk. wed. met kinderen	A.W.W.-uitk. ongeh. wed. zonder kinderen
1975	f 10.379,—	f 7.329,—
1976	„ 11.417,—	„ 8.062,—
1977	„ 12.559,—	„ 8.868,—

De toelagen uit de emeritikas worden dan voor die jaren

	gehuwde em. predikant	em. pred. weduwnaar	weduwe zonder kinderen
1975	f 10.671,—	f 13.721,—	f 7.671,—
1976	„ 11.743,—	„ 15.098,—	„ 8.438,—
1977	„ 12.921,—	„ 16.621,—	„ 9.282,—

Voor de berekening van het eindbedrag, dat wegens uitkeringen is geraamd, is er rekening mee gehouden, dat:

- er in 1975, 1976 en 1977 achtereenvolgens 18, 19 en 19 emeritus predikanten zullen zijn volgens de thans nog geldende emeritusnormen;
- er van de onder a. genoemde aantallen emerituspredikanten 6 zullen zijn, die een hogere uitkering zullen ontvangen uit de kas omdat zij als weduwnaar een lagere A.O.W.-uitkering genieten;
- het aantal weduwen, dat vrij stationair is, in elk van die jaren 27 zal bedragen en dat 3 daarvan een hogere uitkering genieten, omdat zij nog kinderen te verzorgen hebben;
- het voorstel tot toekenning van een vakantietoeslag door de generale synode zal worden aanvaard.

Gespecificeerd kunnen de uitkeringen dan als volgt worden geraamd:

	Em. pred.	Weduwen	Vakantie-toeslag	Toeslag Premieheffing	Totaal
1975	f 210.000,—	f 207.000,—	f 31.000,—	f 4.000,—	f 452.000,—
1976	„ 243.000,—	„ 228.000,—	„ 35.000,—	„ 4.000,—	„ 510.000,—
1977	„ 268.000,—	„ 251.000,—	„ 39.000,—	„ 4.000,—	„ 562.000,—

Voor het geval de generale synode het voorstel van de classis Haarlem om alle in actieve dienst zijnde predikanten bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd — dus los van het aantal dienstjaren — het recht van emeritaat te geven, zou aanvaarden, dan zou dit voor de jaren 1975, 1976 en 1977 de volgende consequenties hebben:

- In 1975 zouden er dan 2 predikanten recht op emeritaat hebben, die anders gedurende de gehele begrotingsperiode dat recht niet zouden hebben; 2 predikanten zouden in 1975 in plaats van in 1977 kunnen worden geëmeriteerd;
- indien de onder a. genoemde predikanten van hun recht gebruik zouden maken zouden de geraamde bedragen wegens uitkeringen moeten worden verhoogd in:
 1975 met 5 x f 10.671,— = f 53.355,—
 1976 met 3 x f 11.743,— = f 35.229,—
 1977 met 2 x f 12.921,— = f 25.842,—

De geraamde batige saldi zullen dan met de bovenbedoelde verhogingen moeten worden verlaagd.

Batige Saldi

In de batige saldi zoals in de begrotingen voor 1975, 1976 en 1977 zijn geraamd (dus exclusief de bovenbedoelde verlagingen) zijn de volgende reserveringen ingebouwd:

1975

Reservering toeneming aantal predikanten 25 x 0.22 x f 26.318,—	f 144.749,—
Toevoeging rente aan reservekapitaal	„ 35.000,—
	<hr/>
	f 179.749,—

1976

Reservering toeneming aantal predikanten 26 x 0.22 x f 28.950,—	f 165.594,—
Toevoeging rente aan reservekapitaal	„ 40.000,—
	<hr/>
	f 205.594,—

1977

Reservering toeneming aantal predikanten 28 x 0.22 x f 31.845,—	f 196.165,—
Toevoeging rente aan reservekapitaal	„ 45.000,—
	<hr/>
	f 241.165,—

BIJLAGE L
art. 115

RAPPORT III VAN COMMISSIE VII - BETREFFENDE DE EMERITIKAS

Met betrekking tot het aan uw vergadering uitgebrachte rapport van deputaten emeritikas merkt uw commissie het volgende op:

Vakantietoelage

Met deputaten acht uw commissie het billijk dat voor het eerst voor de vakantieperiode 1975 aan de emerituspredikanten en predikantsweduwen over de hun uit de emeritikas toekomende uitkeringen de voorgestelde vakantietoelage wordt uitbetaald. Het komt uw commissie echter niet juist voor deze vakantietoelage met terugwerkende kracht nog over 1974 uit te keren omdat hierdoor een precedent wordt geschapen. Uw commissie is van mening dat deze uitkering dan op de synode 1971/'72 behandeld had moeten worden en dat het genoemde bedrag van f 27.000,— in de begroting 1972-1974 begrepen had moeten zijn.

Begrotingen 1975, 1976 en 1977

Uw commissie is van mening dat deputaten te voorzichtig zijn geweest bij het begroten van de post rente. Gelet op de hoogte van het reserve kapitaal per 31 december 1973 en de toename welke over de jaren 1975 t/m 1977 verwacht mag worden door het batig saldo over die jaren, komt het uw commissie voor dat de geraamde toename van f 5.000,— aanzienlijk te laag is.

Omslag per (doop)lid

Met deputaten deelt uw commissie de zorg van de aanzienlijke stijging van de omslag-bedragen voor de komende jaren. Terecht is de vraag gesteld of deze drastische verhoging wel door onze kerken kan worden opgebracht. Mede gelet op de opmerkingen gemaakt door deputaten financiële zaken betreffende de emeritering van predikanten (rapport 9.36 bijlage 4) komt het uw commissie gewenst voor aan deputaten emeritikas de opdracht te geven om nader te bestuderen op welke wijze matiging in de toename van de bijdragen aan de emeritikas kan worden verkregen. Bij de uitvoering van deze opdracht dienen deputaten dan gebruik te kunnen maken van de diensten van deskundigen.

Voorstellen

- de handelingen van deputaten onder dankzegging voor hun arbeid goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen;
- te besluiten, dat het door de generale synode 1965/'66 aanvaarde systeem om de uitkeringen te koppelen aan het aanvaardbaar minimum traktement van predikanten met 10 dienstjaren met inachtneming van de door de generale synode 1965/'66 en 1968/'69 vastgestelde percentages wordt gehandhaafd;
- uit te spreken, dat de emerituspredikanten en de predikantsweduwen voortaan een procentuele vakantietoelage zullen ontvangen uit de emeritikas en dat het percentage van die toelage gelijk zal zijn aan het percentage dat jaarlijks door deputaten voor financiële zaken geadviseerd wordt voor de vakantietoelage voor de in actieve dienst zijnde predikanten. Deze uitspraak als nr. 11 op te nemen onder artikel 13 in de uitgave Kerkorde van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
- deputaten de opdracht te geven nader te bestuderen op welke wijze matiging in de toename van de bijdragen aan de emeritikas zou kunnen worden verkregen en hen te machtigen gebruik te mogen maken van de diensten van deskundigen.

G. G. van Wijngaarden, rapporteur.

BIJLAGE LI
art. 116

RAPPORT III VAN COMMISSIE I - GODSDIENSTONDERWIJS OP SCHOLEN

- A. Ingevolge haar opdracht heeft uw commissie zich beraden op de door de particuliere synode van het zuiden ingediende instructies 8.02 en 8.06, die allebei betrekking hebben op het scheppen van mogelijkheden, waardoor de kerken meer betrokken zouden kunnen worden bij het godsdienstonderwijs aan scholen. Om dit te bereiken stelt instructie 8.02 een wijziging voor van art. 6 K.O. en beoogt instructie 8.06 te komen tot een verruiming van de studiemogelijkheden aan de Theologische Hogeschool. Weliswaar ligt hier een onderscheid, maar aangezien beide instructies een zelfde uitgangspunt hebben, namelijk het waarmaken van wat in art. 54 K.O. sub 2 is gesteld, leek het uw commissie dienstig de instructies tezamen te behandelen.

Uw commissie heeft waardering voor de brede toelichting bij beide instructies, waardoor een goed inzicht verkregen kan worden in de achtergronden. Bovendien stemt uw commissie van harte in met de intentie van beide instructies, dat er naar mogelijkheden dient te worden gezocht om de roeping, die de kerken ingevolge art. 54 K.O. inzake het onderwijs hebben, te realiseren.

- B. Niettemin meent uw commissie enige bedenkingen naar voren te moeten brengen.
1. Uw commissie heeft geconstateerd, dat er een discrepantie bestaat tussen instructie 8.02 en de bij deze instructie gevoegde toelichting. In de instructie is sprake van dienaren des Woords. En inderdaad gaat het naar de bedoeling van art. 6 K.O. over iemand, die reeds dienaar des Woords is en niet over iemand, die het nog moet worden. In de toelichting is evenwel herhaaldelijk sprake van een kandidaat in de theologie. Hierdoor wordt uit de toelichting duidelijk, dat het kennelijk mede de bedoeling van de instructie is een mogelijkheid te scheppen voor kandidaten in de theologie om bij het godsdienstonderwijs aan scholen te gaan werken en dan wel als bevoegde leerkrachten. Uw commissie is evenwel van mening, dat een wijziging van art. 6 K.O. zoals in de instructie wordt voorgesteld, die mogelijkheid toch nog niet opent. Dan nog steeds spreekt dit artikel uitsluitend over dienaren des Woords.
  2. Het komt uw commissie bovendien als geheel onjuist voor, om, zoals de toelichting laat weten, een weg te banen, waarlangs een theologisch kandidaat, die niet de bedoeling had dienaar des Woords te worden, maar die een functie wil aanvaarden bij het godsdienstonderwijs aan scholen, toch predikant zou moeten kunnen worden, met als enige overweging, dat hij alleen als predikant bevoegdheid heeft tot het geven van godsdienstonderwijs aan scholen. Uw commissie wijst de gedachte af, dat bevestiging tot predikant zou mogen plaats vinden uitsluitend met de bedoeling bevoegdheid te verkrijgen tot het geven van godsdienstonderwijs. Daartoe mag het ambt niet gebruikt worden en zeker niet om op deze wijze voor een hogere salariëring in aanmerking te komen. Bevoegdheden als boven bedoeld dient iemand te verkrijgen door studie en mogen niet afgeleid worden uit het ambt.
  3. Afgedacht van de in de toelichting geopperde mogelijkheden voor theologische kandidaten, kan uw commissie met instructie 8.02 een heel eind meegaan. Maar ook, wanneer er in de lijn van art. 6 K.O. alleen aan dienaren des Woords wordt gedacht, leven er bij uw commissie nog een paar bedenkingen, die het moeilijk maken de instructie in haar huidige vorm te aanvaarden. Deze bezwaren zijn drieërlei.
    - a. Uw commissie heeft zich afgevraagd of de in de instructie voorgestelde wijziging van art. 6 K.O. in overeenstemming is met wat de generale synode 1971/72 uitsprak ten aanzien van de aard van de bijzondere arbeid. Genoemde synode besloot (art. 151, sub 1a) „dat bij het aanvaarden van bijzondere arbeid als bedoeld in art. 6 K.O. dient te worden vastgesteld, dat deze arbeid in overwegende mate het karakter draagt van verkondiging van het Woord van God”. Naar de mening van uw commissie draagt het geven van godsdienstonderwijs op scholen dit karakter niet. Les geven in het Woord van God is niet hetzelfde als verkondiging van het Woord van God. Anders zou het liggen als in de instructie de woorden „geven van godsdienstonderwijs (c.q. pastorale arbeid) aan scholen” gewijzigd zouden worden in „geven van godsdienstonderwijs verbonden met pastorale arbeid aan scholen”. Dan wordt recht gedaan aan het verkondigend karakter van de bijzondere arbeid. Maar dit impliceert dat het geven van godsdienstonderwijs dan ook perse gekoppeld dient te zijn aan een schoolpastoraat.
    - b. Uw commissie acht de bewoordingen, waarin instructie 8.02 gesteld is, niet erg duidelijk. Er is bovendien sprake van een incongruentie. Als gewezen is op de taak van de kerken, waartoe onder meer behoort alles te doen om het geven van christelijk onderwijs aan de jeugd te bevorderen, wordt daarna gesproken van predikanten, die zich tot deze bijzondere arbeid geroepen weten. Naar de letter van deze tekst staat hier, dat predikanten zich geroepen zouden kunnen weten tot het les geven in welk vak dan ook aan een christelijke school en dat dit dan bovendien ook nog als bijzondere arbeid in de zin van art. 6 K.O. moet worden beschouwd. Een andere redactie van de instructie is dan ook noodzakelijk.
    - c. Echter, zelfs bij een gewijzigde redactie van de instructie voorziet uw commissie, dat een eventuele realisering van een beroeping tot bijzondere arbeid als in de

instructie is bedoeld, niet eenvoudig zal zijn. En dat wel om de eenvoudige reden, dat zo'n beroeping gekoppeld zal zijn aan een benoeming door een schoolbestuur. Wat kunnen de consequenties zijn als het schoolbestuur om een of andere reden tot ontslag overgaat? Voor wiens rekening komt dan de betrokken predikant? Het zal dan ook zaak zijn, dat in een voorkomend geval met grote nauwkeurigheid de verhouding tot de beroepende kerk geregeld wordt.

Resumerend deelt uw commissie uw vergadering mee, dat zij zich afvraagt of de in de instructie voorgestelde wijziging van art. 6 K.O. in de praktijk veel effect zal sorteren. Niettemin, ingevolge art. 54 K.O. heeft de kerk een roeping ten aanzien van het christelijk onderwijs. En het is deze overweging, die de commissie ertoe brengt u voor te stellen instructie 8.02 in gewijzigde vorm aan te nemen, waarbij uw commissie dan nog zou willen opmerken, dat het naar haar mening aanbeveling verdient de toelichting bij deze instructie sub b.1-3 en sub c. voor kennisgeving aan te nemen.

Bovendien acht uw commissie het zeer gewenst, dat een eventuele beroeping tot bovenbedoelde bijzondere arbeid niet zal geschieden zonder voorkennis en advies van deputaten voor kerk en onderwijs.

De tekst van de instructie moet dan als volgt worden geredigeerd:

„De generale synode,

lettend op het in art. 54 K.O. sub 2 omschreven beginsel, dat „de kerkeraden ook zelf ten aanzien van het christelijk onderwijs diligent zullen zijn en zoveel mogelijk hun invloed ertoe aanwenden en middelen en wegen zoeken dat het onderwijs aan de kinderen der gemeente overeenkomstig de grondslag van Gods Woord en de drie formulieren van enigheid wordt gegeven”,

besluit 1. dat aan predikanten, die zich geroepen weten tot het geven van godsdienstonderwijs, verbonden met pastorale arbeid aan protestants-christelijke scholen, de gelegenheid geboden dient te worden volgens art. 6 K.O. zich geheel aan deze bijzondere arbeid te wijden;

2. art. 6 K.O. als volgt te wijzigen: „Een dienaar des Woords zal geen benoeming tot bijzondere arbeid als: geven van godsdienstonderwijs verbonden met pastorale arbeid aan protestants-christelijke scholen, geestelijke verzorging van militairen, in stichtingen van barmhartigheid en dergelijke, mogen aannemen, tenzij hij verbonden blijft aan een gemeente. De verhouding, waarin deze dienaar tot de betrokken gemeente staat, dient geregeld te worden onder goedkeuring van de classis”.

3. te bepalen, dat — voorlopig — in elk geval van beroeping tot deze bijzondere arbeid, vooraf advies van deputaten voor kerk en onderwijs zal worden gevraagd.

C. Na wat sub B.2 gesteld is, kan uw commissie over instructie 8.06 verder kort zijn. Het is de mening van uw commissie, dat bevoegdheid tot het geven van godsdienstonderwijs aan scholen ontleend dient te worden aan studie.

Aangezien voor het verkrijgen van de bevoegdheid een doctoraal examen noodzakelijk is, kan uw commissie het geheel met de intentie van deze instructie eens zijn.

Daar uw vergadering evenwel besloten heeft om het door uw commissie in rapport I gedane voorstel ten aanzien van de mogelijkheid van voortgezette studie aan de Theologische Hogeschool over te nemen, is in feite deze zaak al afgehandeld, zodat aanname van instructie 8.06 dan overbodig geworden is. Daarom stelt uw commissie u voor uit te spreken, dat door een eerder genomen besluit reeds aan de intentie van instructie 8.06 is voldaan.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE LII

art. 118

RAPPORT VII VAN COMMISSIE V INZAKE VERTEGENWOORDIGING IN RCOB

De commissie,

gehoord de bespreking ter synode van het rapport van de vertegenwoordiger in de Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel, in welke bespreking naar voren kwam:

1. het belang van het op de hoogte blijven van de activiteiten van de genoemde Raad;
2. het belang van de inbreng van het reformatorisch standpunt van onze kerken in de Raad;
3. het oordeel, dat niet teveel gewicht aan deze vertegenwoordiging gehecht moet worden,

stelt u voor:

1. opnieuw een vertegenwoordiger en secundus-vertegenwoordiger in de RCOB te benoemen;
2. begrip hebbend voor de behoefte van uw vertegenwoordiger in de RCOB om overleg te kunnen plegen met het oog op het bepalen van het reformatorisch karakter onzer kerken in concrete gevallen, uit te spreken dat uw vertegenwoordiger te allen tijde advies kan vragen bij geëigende instanties en deskundigen in onze kerken;
3. uit te spreken, dat indien de RCOB behoefte gevoelt onze kerken in te lichten over haar werkzaamheden, de Raad zich via uw vertegenwoordiger heeft te wenden tot

onze kerkelijke organen, en dat de verantwoordelijkheid voor deze publicatie bij de Raad blijft.

De commissie deelt u tenslotte mee, dat de samenroeper van mening is, dat, gezien de huidige ontwikkeling van het Nederlands Bijbelgenootschap, er geen vertegenwoordiger van onze kerken in de RCOB moet zijn.

T. Brienen, rapporteur.

BIJLAGE LIII
art. 122, 186

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EVANGELISATIE

Deputaten voor de evangelisatie bieden u het volgende rapport aan over hun werkzaamheden en bevindingen verricht en opgedaan sedert de synode van 1971/'72.

I. Samenstelling van het deputaatschap

Het deputaatschap is als volgt samengesteld: door de generale synode werden benoemd de broeders P. de Korte, ds. H. van Mulligen en ds. B. van Smeden, met de secundi ds. J. W. Maris en ds. W. Steenbergen; door de particuliere synodes werden de volgende broeders benoemd: voor het Noorden ds. E. van Dalen en ds. A. van der Veer, voor het Oosten ds. H. W. Eerland en ds. H. Wubs, voor het Westen ds. A. W. Drechsler en ds. W. J. Quist, voor het Zuiden ds. W. van Sorge en ds. M. Vlietstra.

Ds. van Smeden vervult het voorzitterschap, broeder De Korte is onze penningmeester. De taak van secretaris ging in de loop van 1972 over van ds. Drechsler naar ds. Wubs.

Door verandering van standplaats verlieten de broeders ds. C. J. Ph. Sobering en ds. J. Vogel het deputaatschap. Ds. Sobering heeft jarenlang deel uitgemaakt van de sectie „werkterreinen”. Met veel waardering en dankbaarheid herinneren we ons zijn aandeel in het werk van deze sectie alsook zijn arbeid in het gehele deputaatschap. Dat geldt ook voor de arbeid van ds. Vogel; hij heeft vooral op het gebied van de lectuur veel werk verzet. We zijn blij, dat hij hoofdredacteur van ons instructieblad „GA” is gebleven. We hebben zodoende met hem nog nauwe contacten. Ds. E. van Dalen die voor ds. Vogel in de plaats kwam, heeft wegens zijn benoeming als legerpredikant slechts kort ons deputaatschap kunnen dienen.

De plaats van ds. Sobering is ingenomen door ds. Van Sorge.

II. De secties

We kunnen in dit rapport met een nu vijfjarige ervaring met een werkverdeling in secties zeggen, dat deze manier van werken het wel doet. Dikwijls kunnen in de secties voorstellen worden voorbereid, die na in de vergadering van deputaten te zijn goedgekeurd, door de sectie worden uitgevoerd. De plenaire vergadering krijgt zo meer ruimte voor de behartiging van zaken van meer algemene aard.

De drie secties houden zich bezig met:

- sectie 1: voorlichting en bezinning. Onder deze sectie vallen „Licht en Waarheid” en „GA”;
- sectie 2: kerk en recreatie. De sectie heeft tot taak de bezinning op en de stimulering van evangelisatie-arbeid op campings;
- sectie 3: werkterreinen. Deze sectie onderhoudt de contacten met die werkers en die kerkeraden/commissies die met steun van deputaten evangelisatiewerk verrichten c.q. opdracht daartoe hebben gegeven.

III. Sectie 1

A. „Licht en Waarheid”

Kon in het vorige verslag gemeld worden, dat „Licht en Waarheid” in een nieuwe opzet ging verschijnen, nu kan een nog veel ingrijpender zaak gerapporteerd worden: de fusie met „Echo” (uitgave van de Hervormde Bond voor Inwendige Zending op G.G.).

Verschillende zaken hebben elk op hun manier als aanzet tot deze fusie gefungeerd. Sinds 1970 lag er al een verzoek van de zijde van „Echo”. Aanvankelijk was hierop negatief gereageerd, omdat men verwachtte dat „Licht en Waarheid” in zijn nieuwe opzet een (financieel) haalbare zaak zou zijn. Toen echter de financiële positie steeds hachelijker werd en er bovendien een zeer ingrijpende redactiewijziging plaats moest vinden, werd opnieuw contact gezocht met de redactie van „Echo”. Beide bladen hebben veel met elkaar gemeen, zowel in hun achterland als in hun adres (de randkerkelijken). Dit alles leidde ertoe, dat september 1972 de fusie een feit werd. Beide bladen verschijnen sindsdien als „kopbladen”: zelfde inhoud, andere kop. De redactie wordt gevormd door twaalf personen, van wie drie uit onze kerken, te weten ds. H. van Mulligen, evangelist J. O. Schouten en ds. B. van Smeden. Laatstgenoemde neemt samen met ds. C. Snoei het hoofdredacteurschap waar.

Wij menen te mogen zeggen, dat deze samenvoeging zowel de inhoud als de financiële positie van het blad ten goede is gekomen. In de redactie wordt prettig samengewerkt. We mogen ons erop verheugen dat „Licht en Waarheid/Echo” zijn plaats temidden van andere evangelisatiebladen mag en kan innemen.

Bij de dank aan de afgetreden redactieleden B. Molenaar en ds. J. H. Carlier is een woord van bijzondere waardering aan het adres van laatstgenoemde op zijn plaats. Jaren-

lang heeft hij op voortreffelijke en stimulerende wijze de redactie geleid.

De exploitatie van „Licht en Waarheid” wordt afzonderlijk geadministreerd. Op Bijlage I is een vergelijkend overzicht over de jaren 1971-1973 opgenomen.

B. „GA”

In de laatste jaren heeft „GA” zich meer en meer tot een instructie- en informatieblad kunnen ontwikkelen. Instructie werd gegeven over allerlei onderwerpen: o.a. het clubwerk, het recreatiewerk, de bijbelvertelling en het werk met allerlei soorten lectuur. De informatie betrof niet alleen plaatselijk werk in onze eigen kerken (Schoorl, Twente, Rozenburg e.a.), maar ook het werk van andere instanties als: BKV, IZB, Youth for Christ, Evangelisatiecentrum van de Geref. Kerken enz. Bovendien verzorgde de voorzitter van deputaten met regelmaat een rubriek „informatie”, waarin hij aandacht vroeg voor allerlei zaken het deputaatschap betreffende.

Speciale aandacht verdient wellicht het nummer „GA in gesprek”, dat als handreiking aan de gemeenteleden verscheen ten behoeve van de evangelisatiezondag.

De eindredactie wordt waargenomen door ds. J. Vogel, die in deze functie tot en met 1973 tevens als adviseur aan sectie 1 medewerking verleende. Andere redactieleden zijn ds. G. L. Born en de heer A. G. Boogaard. Met waardering vermelden we het werk dat zij verrichten.

C. Bezinning

Reeds in ons vorig rapport (Acta G.S. 1971/1972, bijlage XL, 226/227) werd erop gewezen, dat het deputaatschap in zijn huidige opzet niet tot een optimale taakvervulling in staat is. De reeds in dat rapport genoemde bezwaren werden in de afgelopen jaren nog drukkender gevoeld. Financiering van lopende projecten, begeleiding van de verschillende werkers, organisatie van conferenties, overleg over en steun aan „Licht en Waarheid” en „GA”, vragen zoveel van tijd en aandacht dat van een werkelijk gerichte bezinning, instructie en voorlichting tot op het grondvlak nauwelijks sprake kan zijn. Het contact met de plaatselijke gemeente, die toch de draagster van het evangelisatiewerk dient te zijn, blijft de grote moeilijkheid. Gesprekken tussen particulier-synodale deputaten en classisdeputaten konden slechts in enkele gevallen worden gerealiseerd. Informatie vanuit de classes (enkele uitzonderingen zijn er gelukkig ook) werd weinig of niet verstrekt. Cursussen ter instructie van part-time en vrijwillige evangelisatiewerkers konden (nog) niet worden georganiseerd, omdat de behoefte aan instructie per regio wisselt én omdat het aantal deskundigen zeer gering is.

Dit alles moet helaas leiden tot de conclusie, dat het deputaatschap aan zijn in de „Regeling voor de arbeid van deputaten voor de evangelisatie” in art. 5 sub a, b en c genoemde taken slechts gebrekkig en onvoldoende uitvoering kon geven. Het deputaatschap betreurt dit in hoge mate. Temeer, daar het overtuigd is dat juist hier het zwaartepunt van haar opdracht ligt. Het is met het oog op bovenstaande, dat deputaten de synode nogmaals met alle klem vragen hen te machtigen een hogere bijdrage te vragen van de kerken om daardoor te kunnen komen tot het benoemen van een vrijgestelde. Juist het contact met de plaatselijke gemeente, de instructie, het advies en de voorlichting ter plaatse zouden door deze functionaris (meer) tot hun recht kunnen komen.

Voor de instructie van deze vrijgestelde verwijzen wij u naar ons rapport dat diende ter vorige synode (Acta G.S. 1971/1972, bijlage XL, pag. 227). Deputaten beseffen, dat dit een (nieuwe) verzwaring van het pakket omslag zal betekenen; zij hebben echter overwogen, dat de werkelijke nood zulk een lastenverzwaring ten zeerste rechtvaardigt.

D. Sociale positie evangelisatiewerkers

In opdracht van de generale synode 1971/1972 hebben deputaten zich bezonnen op de sociale positie van de evangelisatiewerkers. In de praktijk wordt in de meeste gevallen ervan uitgegaan, dat deze werkers een vrij beroep uitoefenen, zodat voor hen naast een pensioenvoorziening, arbeidsongeschiktheids- en ziektekostenverzekeringen worden afgesloten. Toch blijft hun positie tamelijk kwetsbaar, omdat zij in tegenstelling tot de predikanten niet kunnen terugvallen op het kerkverband. Ook ons deputaatschap kan de financiële consequenties van een en ander niet opvangen. Deputaten zijn daarom tot de slotsom gekomen, dat een dienstverband, in de zin van de sociale verzekeringswetten, grotere zekerheid biedt. In hoeverre het dan nog nodig is om aanvullende voorzieningen te treffen zal nader kunnen worden gezien. Voor een redelijke pensioenregeling zal in elk geval moeten worden gezorgd.

E. Evangelisatiezondag

Voor het eerst werd dit jaar — 10 maart 1974 — in onze kerken een evangelisatiezondag gehouden. Deputaten achten dat nodig. Niet omdat zij de illusie koesterden dat met zo'n zondag aan de roeping tot getuigen voldoende aandacht zou zijn besteed. Wèl, omdat zij van mening waren dat deze evangelisatiezondag een aanzet en een stimulant zou kunnen zijn om ook plaatselijk (meer) aandacht aan deze roeping te geven.

Deputaten zijn dankbaar dat aan hun oproep in zo ruime mate aandacht werd geschonken in prediking, catechese en gesprek. Ze zijn blij te kunnen melden, dat van het extra nummer van „Ga” („Ga in gesprek”) ruim 11.000 exemplaren konden worden verspreid. Zij zien hierin aanleiding ook voor volgende jaren een evangelisatiezondag vast te stellen.

F. Conferenties

In de verslagperiode konden drie conferenties worden belegd. Het is een verheugende zaak, dat deze conferenties zeer goed worden bezocht en zich met name mogen verblijden over een goed bezoek van jongere kerkleden. De conferentie van 1972 gaf aandacht aan

het gesprek. Referent was ds. J. de Jong. In 1973 werd aandacht geschonken aan het werk onder de oudere jeugd. Ds. J. Kievit van Schelluinen hield een inleiding over het koffiebarwerk. In 1974 werd voor het eerst een conferentie belegd, die uitging van zowel sectie 1 als sectie 2. Onderwerp was hier het werken met lectuur.

IV. Sectie 2

A. Instructie

Voor instructie ten dienste van werkers in het „kerk- en recreatiewerk” is uiteraard gebruik gemaakt van het blad „GA”. Daarnaast heeft de sectie jaarlijks een conferentie belegd, waarop de volgende thema's aan de orde waren: Waar blijven wij met het evangelie in het recreatiewerk?, de verhouding van woord en daad in het recreatiewerk, en (samen met sectie 1) het geschreven woord. Deze conferenties worden doorgaans goed bezocht. Zij zijn een gelegenheid voor evangelisatie-ouderlingen, leden van commissies voor kerk en recreatie, en teamleden om elkaar te ontmoeten. De bijeenkomsten dragen steeds een algemeen instruerend karakter. Deputaten gaan ervan uit, dat de plaatselijke commissies ervoor zorg dragen, dat er ook meer op de plaats van werken toegespitste instructie wordt gegeven. Instructie biedt ook een dit jaar door enkele broeders uit Twente vervaardigde kleurenfilm, die geheel aan deze tak van werk is gewijd.

B. Coördinatiecommissie

Niet onvermeld mag blijven het werk van de coördinatiecommissie voor de werving en plaatsing van teamleden. Sinds 1971 voorziet deze commissie in een behoefte. Vaak wisten jongelui niet waar zij recreatiewerk konden gaan doen; commissies wisten niet hoe zij aan teamleden moesten komen. Jaarlijks vinden via deze commissie zo'n vijftigtal jongelui hun weg. Verblijvend is het dat de meesten van hen zich bij hun opgave duidelijk gemotiveerd toonden. Zij wilden het evangelie brengen. Soms leverde het nog wel eens wat remmingen op, wanneer bij het werken op een enkele camping vrijwel alle accent op het recreatieve element kwam te vallen.

C. Interkerkelijk beraad

Ook in deze verslagperiode was het deputaatschap vertegenwoordigd in het „interkerkelijk beraad voor kerk en recreatie”.

D. Financiële hulp recreatieprojecten

Zo nodig wordt door deputaten subsidie verleend voor plaatselijke recreatieprojecten. Dat waren er de afgelopen jaren enkele, waarbij het om kleine bedragen ging. Deputaten blijven er de nadruk op leggen, dat vanuit de plaatselijke kerk of vanuit de regio al het mogelijke gedaan moet worden, voordat vanuit het deputaatschap steun kan worden gegeven.

E. Samenkomsten op campings

Wat betreft de opdracht van de vorige generale synode, ons te bezinnen op het karakter van samenkomsten op campings, kunnen we zeggen dat we ons binnen het deputaatschap op deze materie hebben bezonnen. Deputaten zijn van oordeel dat het karakter van dergelijke samenkomsten dient te worden bepaald door de plaatselijke kerk.

V. Sectie 3

A. Amsterdam

Sinds september 1970 hebben de Amsterdamse kerken evangelist H. H. van Well in dienst. We mogen met dankbaarheid vermelden, dat er in onze hoofdstad een fijn stuk werk begint te groeien. Verantwoordelijk voor de evangelisatiearbeid in heel Amsterdam is de Centrale Evangelisatie Commissie. Zij stimuleert en begeleidt de diverse bijzondere activiteiten; ze begeleidt de evangelist. Verder activeert en adviseert zij de kerkeraden en gemeenten en draagt zorg voor de coördinatie, informatie en instructie en verder ook voor de algemene zaken.

Er is in de afgelopen jaren veel werk naar binnen verricht. De kerkeraden werken volledig mee om de evangelisatie niet slechts tot een aanvaarde gedachte maar ook als een wezenlijke opdracht te zien. Er werd een studietoelichting in het leven geroepen die de mogelijkheden heeft onderzocht en die rapporteerde aan de kerkeraden. Er zijn evangelisatiecommissies benoemd; voorlichting is gegeven over doel en opzet van het werk.

Bij de opzet van het werk maken de commissies een keuze uit de veelheid van groepen onder welke men kan werken: eenzamen, bejaarden, gevangenen enz.

Op de gemeenteleden wordt een beroep gedaan om tijdelijk en incidenteel hun gaven en capaciteiten te gebruiken. Vaak vormen de praktische behoeften een invalspoort. Naast deze persoonlijke benadering zijn er door gemeenten apart of gezamenlijk verschillende projecten opgezet, gevarieerd naar opzet en doelstelling. Door deze variatie tracht men zoveel mogelijk mensen binnen de kerk voor het werk naar buiten te mobiliseren. Binnen dit kader valt de samenwerking met het Comité Diensten met Belangstellenden. Dit comité bestaat al jaren. De Amsterdamse kerken hebben er een samenwerkingsverband mee aangegaan: met woord en daad zal men elkaar bijstaan bij de uitvoering van de evangelisatie.

B. Europoort/Botlek

In het vorig rapport is melding gemaakt van het vertrek van ds. Sj. Wijnsma uit Rozenburg en de komst van ds. T. Harder naar dit gebied. In achter ons liggende jaren heeft het werk van de kerk van Rozenburg, die dit nu heeft opgezet met de plaatselijke Gereformeerde Kerk en de Hervormde Gemeente, zich verder ontwikkeld.

Onder de naam industriepastoraat heeft een en ander een vastere en duidelijker plaats en functie binnen de industriële samenleving van het Rijnmondgebied gekregen.

Het industriepastoraat is wat ons land betreft ontstaan kort na de tweede wereldoorlog,

toen men binnen de kerk ontdekte, dat de greep op de samenleving en in het bijzonder op de mens binnen de samenleving er niet beter op werd. Met name in de kring van de werknemers ontstond een duidelijke vervreemding van de kerk. De bekende CNV-enquête uit de jaren '67-'70 heeft dat nog eens weer onderstreept. Het blijkt, dat velen niet goed raad weten in hun werk met het evangelie en het geloof. Daarbij gaat het niet slechts om de getuigende kant van het geloof — we zijn van mening, dat ook op de bedrijven in onderlinge gesprekken daaraan nog veel aandacht wordt gegeven — maar we bedoelen daarmee met name het christelijk geloof als een zuurdeeg voor de samenleving. Teveel nog wordt dat geïsoleerd gezien. Wat aan elkaar verbonden dient te zijn, wordt dan uit elkaar gehaald. Het industriepastoraat probeert samen met andere christenen gestalte te geven aan de opdracht van het evangelie, niet slechts individueel getuige te zijn, maar vooral ook binnen groepen en structuren plaats te geven aan bijbelse noties van bijv. gerechtigheid, vrijheid, menselijkheid, enz. Het is duidelijk dat in dit verband de industrie-predikant geconfronteerd wordt met de sociaal-ethische vragen van onze samenleving. Zeker nu er om ons heen zoveel verandert en voor velen de zekerheden van voorheen vervagen, blijft het opdracht met anderen te proberen aan de boodschap van het evangelie gestalte te geven. De vragen van medezeggenschap, inkomensverdeling, de problemen rondom een bedrijfs-sluiting, het instituut van een ondernemingsraad enz. zijn niet slechts de vragen en problemen van de organisaties van werknemers en werkgevers. Zaken van communicatie en interactie binnen groepen van mensen in onze samenleving vragen ook de aandacht van de kerk. En dat niet alleen omdat bij dit alles ook christenen betrokken zijn, maar bovenal omdat wij uit het evangelie begrepen hebben, dat het de Here in zijn woord ook daar om te doen is.

Het is uiteraard onmogelijk binnen het kader van dit rapport een volledig inzicht te geven in geheel het werk van ds. Harder. Zelf brengt hij regelmatig en vaak verslag uit van zijn werkzaamheden aan deputaten. De verslagen zijn niet alleen onderwerp van gesprek binnen het deputaatschap, maar ook onze sectie werkerreinen woont regelmatig de speciale kerke-raadsvergaderingen in Rozenburg bij, waarop uitvoerig over het werk wordt gesproken.

Om u toch enig inzicht in het werk te geven, willen we nog het volgende memoreren. In een vrij uitvoerig verslag, dat de industriepredikant na drie jaar werken in dit gebied heeft opgemaakt, noemt hij drie motieven die meespelen in dit werk:

1. het pastoraal motief

Daarmee wordt bedoeld aan te geven, dat het werk de taak van een herder is, die mensen begeleidt en leidt vanuit de noties van het evangelie. Dat zijn vaak mensen in nieuwe situaties. En de vragen rondom ploegendienst, glijdende werkweek, ander arbeidsethos, enz. vragen hierbij om bezinning. Bij dit motief speelt ook mee de persoonlijke zielszorg voor de mens in de industrie en de zorg voor het functioneren van die mens binnen de samenleving.

2. het profetisch motief

Hier gaat het om het kèrugma in dit werk, de verkondiging van en de vormgeving aan bijbelse noties, die binnen onze samenleving steeds meer schijnen te vervagen. Het is een uitdaging aan het adres van de kerk in onze tijd naar eer en geweten gestalte te geven aan deze noties. De profeten van het O.T. en zeker ook Christus zelf hebben ons geleerd dat dit getuigenis zeer kritisch, indringend en verontrustend kan zijn. De gerechtigheid van het Koninkrijk roept op tot bekering.

3. het diaconaal motief

Het dienstbetoon krijgt in dit werk gestalte zowel in het helpen van de enkele mens in zijn situatie binnen de samenleving, als ook in het kritisch nadenken over structuren van de samenleving, zoals wij die met elkaar hebben gemaakt en aanvaard. Bovendien spelen van hieruit in het werk mee de vragen rondom een dreigende werkloosheid, een bedrijfs-sluiting met alle mogelijke gevolgen voor mensen, die daarvan het slachtoffer worden, vervroegd gepensioneerden, de werkende jongeren, etc.

Het werk van ds. Harder beweegt zich in feite op twee sporen, die hij zelf vaak „intern” en „extern” noemt.

Onder intern wordt verstaan het spoor, de lijn naar de kerken toe. De industriepredikant heeft iets van een bruggenbouwer en verkenners. De ervaring en kennis opgedaan binnen het bedrijfsleven is van belang voor het werk binnen de kerk, de ambtsdrager in de uitoefening van zijn pastoraat, diaconaat en verkondiging. Van tijd tot tijd worden de kerkeraden dan ook binnen dit gebied geïnformeerd, terwijl daarnaast met de collega's van het gemeentepastoraat geprobeerd wordt een goed contact te onderhouden. Via Europost, het informatiebulletin van Rozenburg, en andere artikelen in de regionale kerkelijke pers wordt de gemeente geïnformeerd.

De externe lijn is het spoor naar de bedrijven toe. Via bedrijfsbezoeken, gesprekken met de werknemers en staffunctionarissen, besprekingen met de bestuurders van de vakbeweging en mensen uit de werkgeversorganisaties wordt niet slechts zoveel mogelijk inzicht verzameld, maar tegelijk getracht gestalte te geven aan de eerder genoemde motieven.

Het is moeilijk te zeggen, welk spoor moeilijker begaanbaar is. In deze verkenningsperiode bleken naar beide kanten moeiten en zorgen aanwezig te zijn. Toch blijven we dankbaar, dat wij als kleine kerken in dit geweldige gebied een post hebben, waarbij opgemerkt mag worden dat naast ds. Harder geen enkele protestantse, maar wel zeker tien rooms-katholieke bedrijfsaalmoezeniers werkzaam zijn.

In een nieuw en nog jong stuk werk van de kerk naar buiten wordt in dit industriegebied aandacht gevraagd voor de meest wezenlijke zaken van het evangelie. Het is begrijpelijk dat hierover bij christenen vragen leven. Het zou o.i. onjuist zijn, wanneer deze vragen er

niet waren. Overigens menen we, dat de kerk in haar pastoraat niet slechts een boodschap heeft voor de rand van het leven, maar minstens evenzeer voor de mens in zijn werksituatie. Daarom blijft het de moeite waard dit experimenterend pionieren te steunen. In dit verband is het een verheugend gegeven, dat ds. Harder in '73 een maand als ongeschoold arbeider werkzaam is geweest bij één van de grootste bedrijven in ons land, terwijl we ook met dankbaarheid hebben geconstateerd, dat theologische studenten uit Apeldoorn o.l.v. prof. dr. W. H. Velema aan dit gebied een werkbezoek hebben gebracht.

Uit bovenstaande blijkt dat de arbeid van de industriepredikant veel meer omvattend is dan met het begrip evangelisatie wordt aangeduid. Ons deputaatschap heeft zich gericht tot deputaten ADMA om te komen tot overleg, door middel van een gezamenlijke studiecommissie die zich op deze namens de kerken verrichte arbeid zal bezinnen.

Deputaten hebben de afgelopen jaren bijgedragen in het jeugdwerk van de Rozenburgse kerken; deze steun zal vanwege het belang van het werk worden voortgezet.

C. Noord-Holland

Konden we in 1971 melding maken van de plannen die er waren om in Noord-Holland een evangelisatieproject op te zetten, we kunnen nu melden dat in september van dat jaar met de realisering is begonnen. De Chr. Geref. Kerken van Broek op Langedijk, Den Helder en Opperdoes (gesteund door de classis Haarlem) zijn in samenwerking met de Geref. Kerk van Bergen en de Ned. Herv. Kerk te Schoorl met evangelisatiewerk begonnen in en rond Schoorl.

Naast de Grote Commissie, die twee maal per jaar vergadert en de algemene zaken regelt, is de Kleine Commissie ingesteld, die tot taak heeft de werker te begeleiden en te stimuleren. Van september 1971 tot maart 1974 heeft mevr. G. Braaksma-Schoon in een part-time functie te Schoorl gewerkt. Met ingang van maart j.l. is zij opgevolgd door mevr. R. Lammerts-Groen.

Om gericht te kunnen werken is men in 1971 begonnen met na te gaan wat er in de gemeente Schoorl was op het gebied van de evangelisatie. Er bleek één kinderclub te zijn en twee zondagsscholen.

De Kleine Commissie stelde zich van hieruit het doel: Het in gebondenheid aan het Woord van God verrichten of doen verrichten van evangelisatiewerk in woord en daad onder vakantiegasten en de inwoners van Schoorl en omgeving door middel van jeugdwerk, werk op campings en andere aan dit doel dienstbare activiteiten. In de loop van twee en een half jaar zijn er vijf evangelisatieclubs voor kinderen van 6-14 jaar tot stand gekomen, terwijl er op vijf campings gewerkt wordt onder recreanten. Uit beide takken van arbeid vloeien allerlei werkzaamheden voort, zoals werving en training van medewerkers, een bijbelclub, enz. Ook aan de public relations en aan informatie van de achter het werk staande kerken wordt aandacht gegeven.

Voor de toekomst wordt gestreefd naar voortzetting en uitbreiding van het werk. Gedacht wordt aan activiteiten onder de oudere jeugd; speciaal zal aandacht worden gegeven aan geestelijk en lichamelijk gehandicapten. Voortdurend is de inzet van veel medewerkers nodig, voor kortere of langere tijd, al naar gelang de aard van het werk.

Onophoudelijk is nodig het meebidden en meewerken van hen die achter het werk staan zodat dit letterlijk en figuurlijk door hen gedragen wordt.

D. Twente

In de verslagperiode is broeder J. O. Schouten onafgebroken werkzaam geweest in dienst van de Twentse Kerken. Grote veranderingen hebben zich op dit terrein niet voorgedaan. De evangelist is een aanzienlijk deel van zijn tijd bezig geweest met het onderhouden van contacten die onder andere door de welkomdiensten, in alle vier gemeenten gehouden, en door openluchtsamenkomsten gelegd worden. Hierbij stuit hij telkens weer op de moeilijkheid, dat veel mensen wel bereid zijn om over het evangelie te spreken, maar tegelijk willen blijven vasthouden aan hun „vrijheid”. Zij voelen aan dat de kerk een verbintenis vraagt voor het leven en zij prefereren een los-vaste. Enerzijds wil men wel (eens) naar de kerk, — waar men geen genoegen neemt met een boodschap die de kern niet raakt, anderzijds is men bang zich te binden.

In Almelo waar het werk een tijd vrijwel stil lag, is men na een flinke uitbreiding van de commissie weer op gang gekomen.

In Enschede groeide de laatste jaren een nauwe samenwerking met de Gereformeerden Vrijgemaakt (b.v.). Er openden zich nieuwe perspectieven. De medewerking van gemeentelieden werd beter.

Het gelukt wel steeds iets van de grond te krijgen, maar de vasthoudendheid ontbreekt nogal eens.

In Hengelo, waar het werk zich vooral concentreerde op de openluchtsamenkomsten in de maanden mei tot en met september, is men genoodzaakt zich opnieuw te oriënteren, nu de Gemeente van gedoopte Christenen meende niet langer te kunnen samenwerken. De diensten met belangstellenden worden er doorgaans goed bezocht.

Een duidelijke uitbreiding valt in Twente te bespeuren op het gebied van kerk en recreatie. Al jarenlang werkt er 's zomers een team op een camping te Enter, enkele zomers met verrassende zegen. In 1974 gaat het werk ook van start op een camping in de omgeving van Enschede. Kerk en recreatie heeft de grote liefde van broeder Schouten. Als waarnemer namens de Contact Commissie Twente, waarin leden van elk der vier kerkeraden zitting hebben, woont hij de vergaderingen van het PIRK bij. Zijn inbreng wordt in hoge mate gewaardeerd. Er is door de evangelist op diverse plaatsen ook buiten Twente voor-

lichting en instructie gegeven aan commissies en teams. In zijn rapporten dringt hij er voortdurend op aan, dat de kerken ook in dit opzicht vooral geen afwachtende houding aannemen, maar aanpakken wat voorhanden is. Door deputaten is broeder Schouten twee jaar geleden verzocht zitting te nemen in de Coördinatiecommissie (zie onder sectie 2) welke hij als secretaris dient.

E. Antwerpen

Benoemd door de kerkeraden van Dordrecht-Zuid en Eindhoven werkt sinds januari 1972 broeder K. Groeneveld in en vanuit het pand Kerkstraat 173 te Antwerpen. Zijn werk bestaat in het beleggen van samenkomsten op zondagmorgen en door de week, waarvoor de belangstelling geleidelijk toeneemt. Het werk onder kinderen begint op gang te komen.

Lectuurverspreiding vindt op vrij grote schaal plaats, terwijl jaarlijks een tentcampagne wordt georganiseerd, waarbij medewerking wordt verleend door een evangelisatieteam en verschillende daartoe aangezochte sprekers. In april 1973 brachten de voorzitter van deputaten en de leden van sectie 3 een bezoek bij de familie Groeneveld. 's Avonds woonden zij een vergadering bij van een deputatie van de kerkeraden van Dordrecht-Zuid en Eindhoven.

Het werk in Antwerpen wordt voor een groot deel gefinancierd door genoemde kerkeraden alsmede door „het vrijwillig offer”, terwijl deputaten over 1972 steunden met een betrekkelijk kleine bijdrage, die in 1973 wat verhoogd kon worden.

Ten aanzien van bovenstaande willen we, behalve wat reeds onder E is opgemerkt, er op wijzen dat we in financieel opzicht Schoorl voor een eveneens betrekkelijk klein deel steunen; voor Amsterdam, Rozenburg en Twente is dat respectievelijk 50, 65 en 65 procent.

VI. Financiën

Zoals uit de in bijlage I opgenomen resultatenrekeningen over de jaren 1971-1973 blijkt, mogen we met dankbaarheid constateren, dat de inkomsten zich in stijgende lijn hebben bewogen.

Het besluit van de generale synode 1971/1972 om de bijdragen der kerken te stellen op f 1,40 resp. f 1,50 per lid werkte in de jaren 1972 en 1973 door. Een oproep die wij in het jaar 1971 deden om een dreigend tekort te voorkomen, bracht in korte tijd een bedrag van ruim f 6.000,— op. Verder memoreren we de door de jeugdbond in 1972 gevoerde actie, welke eveneens resulteerde in extra inkomsten van ongeveer f 6.000,—. Mede door de hogere opbrengsten van collecten konden wij aan onze aflossings- en renteverplichtingen t.a.v. de leningen van deputaten Evangelieverkondiging onder Israël en Jeugddeputaten voldoen. Tevens waren wij in staat om reserveringen te verrichten, die in verband met onze medeverantwoordelijkheid tegenover de verschillende werkers ten zeerste noodzakelijk zijn.

Toch moeten wij erop wijzen, dat wij nauwelijks in staat waren onze activiteiten uit te breiden, hetgeen veroorzaakt werd door het feit, dat bijv. in 1973 een 23-tal kerken geen bijdragen afdroegen, terwijl een ongeveer even groot aantal kerken beneden de vastgestelde minimumbijdrage bleef. Het is te betreuren, dat op een enkele uitzondering na de reden hiervan niet aan deputaten werd medegedeeld.

Teneinde voor nieuwe objecten, resp. reservering, enige armslag te hebben, werd in de begroting, die zij als bijlage II bij dit rapport voegen, een extra post hiervoor uitgetrokken. Wij verzoeken u daarom de minimum-bijdrage voor de komende jaren te verhogen tot f 1,90 per lid.

Bij de samenstelling van de begroting is geen rekening gehouden met de financiële consequenties van de gedane voorstellen.

Per 1 januari 1973 werd van de afdracht der collecten etc. gebruik gemaakt van de centrale girorekening van het kerkelijk bureau, terwijl vanaf 1 januari 1974 de gehele administratie door dit bureau wordt verzorgd.

VII. Voorstellen

Samenvattend stellen deputaten voor de evangelisatie u voor:

1. deputaten te machtigen tot de benoeming van een vrijgestelde, zoals bedoeld in dit rapport sub III C,
2. in verband met de plannen in dit rapport ontwikkeld, de minimumbijdrage vast te stellen op f 1,90 per lid,
3. opnieuw drie deputaten te benoemen.

VIII. Besluit

Hoewel zeker niet gezegd kan worden, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken in haar geheel evangeliserende kerken zijn, willen we besluiten met het uitspreken van onze dankbaarheid voor het feit dat er op verschillende plaatsen gearbeid wordt; dat door meerderen en vooral dikwijls door jongeren de opdracht gezien en aanvaard wordt.

Doordat de resultaten vaak niet zichtbaar zijn, lijkt evangelisatie ondankbaar werk. Het vraagt geloof in de belofte dat elke arbeid in de Here verricht niet vergeefs zal zijn.

H. Wubs, secretaris.

Bijlage 1

Resultatenberekeningen over de jaren 1971-1973

BATEN	1971	1972	1973
Collecten	f 55.092,67	f 73.655,97	f 84.880,98
Giften	„ 10.270,93	„ 10.154,41	„ 2.021,82
Bijdragen commissies enz.	„ 1.281,20	„ 1.013,15	„ 2.102,80
Zendingsdagen	„ 12.119,20	„ 11.835,75	„ 10.949,78
Rente	„ 558,98	„ 441,48	„ 615,50
	<u>f 79.322,98</u>	<u>f 97.100,76</u>	<u>f 100.570,88</u>
LASTEN			
Subsidies:			
Rozenburg	f 37.151,50	f 32.975,—	f 31.800,—
idem rente leningen	„ —,—	„ 3.000,—	„ 2.700,—
Twente	„ 18.950,—	„ 20.000,—	„ 20.000,—
Amsterdam	„ 13.544,16	„ 15.456,—	„ 16.220,—
Schoorl	„ 833,—	„ 2.500,—	„ 2.500,—
Antwerpen	„ —,—	„ 2.500,—	„ 4.000,—
Diversen (o.a. campingwerk)	„ 2.192,66	„ 1.590,—	„ 1.000,—
	<u>f 72.671,32</u>	<u>f 78.021,—</u>	<u>f 78.220,—</u>
Reis- en verg.kosten	f 1.654,18	f 1.255,35	f 1.454,30
Adm.kosten	„ 1.084,73	„ 650,29	„ 1.170,91
Conferenties	„ 380,—	„ 585,—	„ 1.162,10
Diversen	„ 80,—	„ 150,—	„ 12,70
Exploitatie „GA”	„ 736,86	„ 856,—	„ 2.425,21
	<u>f 76.607,09</u>	<u>f 81.517,64</u>	<u>f 84.445,22</u>
BATIG SALDO	<u>f 2.715,89</u>	<u>f 15.583,12</u>	<u>f 16.125,66</u>

EXPLOITATIE „LICHT EN WAARHEID”

BATEN	1971	1972	1973
	10 nrs.	12 nrs.	17 nrs.
Steunabonnees	f 15.571,25	f 17.700,45	f 19.491,62
Commissies	„ 14.364,70	„ 16.430,07	„ 22.049,94
Incassokosten	„ 1.632,81	„ 1.587,06	„ —,—
Giften	„ 2.961,55	„ 2.773,65	„ 4.011,40
Interest	„ 375,95	„ 54,47	„ 15,14
	<u>f 34.906,26</u>	<u>f 38.545,70</u>	<u>f 45.568,10</u>
LASTEN			
Drukkosten etc.	f 32.802,23	f 37.647,29	f 40.542,—
Onkosten	„ 2.002,79	„ 2.170,89	„ 2.238,76
	<u>f 34.805,02</u>	<u>f 39.818,18</u>	<u>f 42.780,76</u>
Saldo	+ f 101,24	-/- f 1.272,48 ¹⁾	+ f 2.787,34

¹⁾ Medio 1972 startte de samenwerking met „Echo”, hetgeen o.a. inhield dat het adressenmateriaal van Meinema N.V. moest worden overgenomen.

Bijlage 2

BEGROTING VOOR DE JAREN 1975-1977**SUBSIDIES**

	1975	1976	1977
Rozenburg	f 33.000,—	f 34.000,—	f 35.000,—
Twente	„ 23.000,—	„ 24.000,—	„ 25.000,—
Amsterdam	„ 18.000,—	„ 19.000,—	„ 20.000,—
Schoorl	„ 6.000,—	„ 6.000,—	„ 6.000,—
Antwerpen	„ 6.000,—	„ 6.000,—	„ 6.000,—
Diversen (o.a. campingwerk)	„ 2.000,—	„ 2.000,—	„ 2.000,—
Rente leningen Rozenburg	„ 2.100,—	„ 1.800,—	„ 1.500,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	f 90.100,—	f 92.800,—	f 95.500,—
Exploitatie „GA”	f 2.000,—	f 2.000,—	f 2.000,—
Reis- en verg.kosten	„ 1.600,—	„ 1.700,—	f 1.800,—
Adm.kosten	„ 3.000,—	„ 3.300,—	„ 3.600,—
Conferenties	„ 1.300,—	„ 1.400,—	„ 1.500,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	f 98.000,—	f 101.200,—	f 104.400,—
Nieuwe objecten, reserveringen	f 30.000,—	f 30.000,—	f 30.000,—
Aflossing leningen	„ 5.000,—	„ 5.000,—	„ 5.000,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	f 133.000,—	f 136.200,—	f 139.400,—

Ter dekking van bovenstaande begroting zullen de inkomsten ten minste f 1,90 per lid moeten bedragen.

BIJLAGE LIV
art. 122, 186

RAPPORT VIII VAN COMMISSIE V INZAKE EVANGELISATIE

De commissie is met deputaten van oordeel dat de werkverdeling in secties die bepaalde aspecten van het evangelisatiewerk nader behartigen en bekijken, goed werkt en voordelen biedt.

De fusie van „Licht en Waarheid” met „Echo” is de inhoud en opmaak van het blad ten goede gekomen.

Er is binnen de commissie een brede bespreking gewijd aan de zaak van een vrijgestelde voor het evangelisatiewerk. Een drietal commissieleden was tegen het aantrekken hiervan, en wel om de volgende redenen:

1. men meent dat het financieel niet haalbaar is,
2. men vreest, dat niet de geschikte kracht zal worden gevonden, die het vertrouwen der kerken heeft,
3. men is van oordeel, dat door uitbreiding van het deputaatschap de eventuele taak van de vrijgestelde, n.l. informeren en instrueren der kerken, evengoed kan worden behartigd.

De overige vier commissieleden zijn van een ander oordeel. Daar uit het deputatenrapport blijkt, dat deputaten zoveel hun mogelijk was, gewerkt hebben aan het informeren en instrueren der kerken en der werkers, welke richting de vorige synode hun aanwees (zie Acta 1971/'72 blz. 232 bijlage XLI sub 3), maar tegelijk moeten zeggen, dat ze met de huidige opzet niet tot een optimale taakvervulling in staat zijn, dat de bezinning, instructie en voorlichting tot op het grondvlak nauwelijks van de grond komen, dat cursussen voor de werkers niet georganiseerd konden worden mede wegens het ontbreken van deskundigen, en dat zodoende slechts gebrekkig en onvoldoende uitvoering kon worden gegeven aan de in de „Regeling voor de evangelisatie” opgedragen taak sub art. 5 a, b en c, terwijl hier juist het zwaartepunt van hun werk moet liggen, achten deze commissieleden het noodzakelijk, dat een vrijgestelde wordt aangetrokken. Zij zijn van mening dat een uitbreiding van het deputaatschap deze leemte niet zal kunnen opvullen, omdat hier een zeer tijdrovende werkzaamheid voor nodig is. Ten aanzien van de criteria voor een vrijgestelde willen zij verwijzen naar wat deputaten uw vorige vergadering hebben gerapporteerd (zie: Acta 1971/'72 blz. 227). Hun lijkt de figuur van deze vrijgestelde inderdaad nogal kwetsbaar, zodat er nauwkeurig op gelet moet worden of hij het vertrouwen der kerken heeft of redelijkerwijs zal kunnen krijgen. In zijn instructie zullen de zaken in het vorige deputatenrapport genoemd zeker moeten worden ondergebracht (zie: Acta 1971/'72 blz. 227). Dat het aantrekken van een vrijgestelde financiële consequenties met zich meebrengt, spreekt vanzelf. In het voorstel van de meerderheid der commissie omtrent het vaststellen van de minimum-bijdrage

is hier rekening mee gehouden. Doch nu er zich almeer activiteiten op plaatselijk niveau en onder jongeren onzer kerken gaan ontplooiën, mag een beroep op de kerken verantwoord worden geacht.

Uw commissie is het met deputaten eens dat een dienstverband, in de zin van de sociale verzekeringswetten, de beste zekerheid biedt met betrekking tot de sociale positie van de evangelisatiewerkers. Concretisering hiervan zal nog nader onderzocht en vastgesteld moeten worden.

De commissie stelt dankbaar vast, dat er onder de jongere kerkleden bijzondere belangstelling is voor en een verblijdende inzet bij het evangelisatiewerk.

Bij informatie bij het deputaatschap bleek, dat de vertegenwoordiging in het „interkerkelijk beraad voor kerk en recreatie” nagenoeg geen inhoud heeft.

Uw commissie is met deputaten van oordeel, dat wegens de verscheidenheid van de samenkomsten op campings, er geen algemene regels te geven zijn en dat deze samenkomsten voor verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerk(en) blijven.

Binnen uw commissie is ook nogal breed gesproken over het zgn. industriepastoraat in het gebied Europoort/Botlek. Het werk heeft een bepaalde ontwikkeling doorgemaakt van evangelisatie in een gebied met veel industrieën en daarom opeenhoping van mensen, naar pastoraat aan werkers in de industrie. Daarmee is er een verschuiving in de werksoort op gang gekomen en zijn nieuwe vragen en uitdagingen gerezen, wat ook een eigen bezinning en instelling vereist. In de commissie is de vraag gesteld of we hier nog wel te doen hebben met evangelisatiewerk in eigenlijke zin. Uw commissie heeft ook kennis genomen van wat in het rapport van deputaten ADMA ten aanzien van het werk van de sectie Kerk en Bedrijfsleven is gezegd (zie aldaar) en ten aanzien van de bezinning door een gezamenlijke werkcommissie uit beide deputaatschappen. We achten het van groot belang voor de verdere ontwikkeling en een verantwoorde begeleiding van dit industriepastoraat, dat de werkcommissie met concrete voorstellen komt. De commissie wil dit ondersteunen, aangezien de positie die ds. T. Harder daar bekleedt, uitzonderlijk is, een vooruitgeschoven post genoemd kan worden, maar het gevaar van vereenzaming en vervreemding kan lopen.

Tenslotte betreurt de commissie het dat een groot aantal kerken geen bijdrage voor het werk van deputaten afdroeg en acht zij het nodig, dat de synode er bij de kerken op aandringt de vastgestelde minimum-bijdragen op te brengen en af te dragen. De commissie verwijst u hierbij naar wat in rapport VI onder voorstel 5 is gesteld.

De commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw drie deputaten te benoemen;
3. de volgende synode een concretisering voor te leggen van de sociale positie van evangelisatiewerkers in dienstverband.

De minderheid van de commissie stelt u voor:

1. deputaten niet te machtigen een vrijgestelde te benoemen;
2. de minimum-bijdrage vast te stellen op f 1,90 per lid/dooplid.

De meerderheid van de commissie stelt u voor:

1. deputaten te machtigen een vrijgestelde aan te trekken;
2. deputaten op te dragen een instructie voor de vrijgestelde op te stellen aan de hand van wat in hun rapport voor de synode 1971/72 blz. 227 is gesteld;
3. de minimum-bijdrage voor de jaren 1975, 1976 en 1977 vast te stellen op f 2,50 per lid/dooplid.

De commissie deelt u mee, dat de samenroeper bedenkingen heeft ten opzichte van verschillende publikaties op het gebied van de evangelisatie, die hij ter synode wil toelichten. Hij is ook van mening dat in het evangelisatiewerk weinig of geen rekening wordt gehouden met het werk van de Heilige Geest en met de noodzaak van de oproep tot bekering naar binnen en naar buiten. Hem is bekend, dat signaleerde gegevens wantrouwen in de kerken wekken tegenover het evangelisatiewerk en dat daarom verschillende kerken niet of slechts ten dele voor dit werk bijdragen.

T. Brienens, rapporteur.

BIJLAGE LV
art. 127, 130, 183

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR BERIJMDE SCHRIFTGEDEELTEN

I. Samenstelling deputaatschap

Prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorzitter; ds. H. van der Schaaf, secretaris; ds. B. Bijleveld, ds. J. H. Carlier, Jac. Lelsz, J. Verhage, mr. dr. C. J. Verplanke en prof. dr. J. P. Versteeg.

II. Opdrachten

Door de generale synode van 1971-1972 werden de volgende besluiten genomen:

- a. de opdracht aan deputaten betreffende berijmde Schriftgedeelten te continueren;
- b. met het oog op de selectie berijmde Schriftgedeelten te participeren in de interkerkelijke stichting voor het kerklied onder de uitdrukkelijke bepaling, dat de synode

zich het recht voorbehoudt het materiaal zelfstandig te beoordelen c.q. te aanvaarden of af te wijzen.

III. Betreffende:

- a. **de opdracht aan deputaten betreffende berijmde Schriftgedeelten te continueren.** De opdracht van de generale synode van 1968-1969 luidde: wegen te zoeken om verdere uitvoering te geven aan artikel 69 K.O. voor zover dit artikel spreekt over de vaststelling van berijmde Schriftgedeelten.

In het rapport van deputaten werd onder VIII B 1 de conclusie getrokken, dat onder berijmde Schriftgedeelten niet anders verstaan moet worden dan berijmingen van concrete passages uit de Schrift (Acta 1971-'72, pag. 351). Hoewel de synode geen omschrijving gaf van het begrip „berijmd Schriftgedeelte" (Acta artikel 233), menen deputaten hun conclusie te moeten handhaven.

Zij besloten voor de keuze van berijmde Schriftgedeelten te selecteren uit het Liedboek voor de kerken mede met het oog op de opdracht onder II b vermeld. Na gehouden onderzoek stellen deputaten de volgende nummers voor uit het Liedboek voor de kerken: **8** (naar Deuteronomium 32:1-4), **13 b** (naar Psalm 23), **14** (naar Psalm 23), **21** (naar Psalm 146), **25** minus vers 9 (naar Jesaja 9:1-6), **26** (naar Jesaja 9) **27** (naar Jesaja 25:6-8), **43** (naar Maleachi 4:1-3), **65** (naar Markus 4:26-29), **66** (Lofzang van Maria, naar Lucas 1:46-55), **67** (Lofzang van Zacharias, naar Lukas 1:67-79), **68** (Lofzang van Simeon, naar Lucas 2:29-32), **78** (bij Johannes 15:1-8), **89** (naar Romeinen 8:18-24a), **90** (naar Romeinen 8:26-39), **96** (naar Efeziërs 6:10-18), **107** (naar 1 Petrus 5:5-11), **114** (naar Openbaring 21:1-4) en **115** (naar Openbaring 21:5-8).

Deputaten zouden — gezien hun opdracht — met het bovenstaande kunnen volstaan. Zij realiseren zich echter, dat in diverse kerken de begeerte leeft om met name op de christelijke feestdagen dienovereenkomstige liederen te zingen, waaraan het onder het bovengenoemde niet voldoende beantwoordt.

Met klem wijzen deputaten op het geformuleerde in artikel 69 K.O. dat niet toestaat in de eredienst liederen te zingen die geen berijmde Schriftgedeelten zijn.

Om evenwel aan de zojuist genoemde behoefte te voldoen is een ruimere formulering van artikel 69 noodzakelijk, zodat naast liederen als de Morgenzang en de Avondzang ook liederen met name voor de christelijke feestdagen gezongen kunnen worden.

Deputaten verwijzen u naar het gerapporteerde aan de synode te Rotterdam (1971-'72) onder VIII D (Acta pagina 351-352) en onderstrepen, dat het begrip „berijmd Schriftgedeelte" blijkens de kerkelijke praktijk ruimte openlaat voor liederen die geen berijming zijn van concrete passages uit de Heilige Schrift, maar daar inhoudelijk wel op steunen: het laatste vers van de Tien Geboden, de Morgenzang en de Avondzang.

Als voorbeelden van liederen voor de christelijke feestdagen vallen te noemen voor **Advent** 1 1 7 (Hoe zal ik U ontvangen), 1 1 8 (Op U, mijn Heiland blijf ik hopen), 1 2 0 (Heft op uw hoofden, poorten wijd); voor **Kerst** 1 3 8 (Komt allen tezamen), 1 3 9 (Komt verwondert u hier mensen), 1 4 6 (Dit is de dag die God ons schenkt); voor de **lijdenstijd** 1 7 7 (Leer mij, o Heer Uw lijden recht betrachten), 1 8 2 (Jezus leven van ons leven), 1 8 3 (O hoofd, vol bloed en wonden), 1 9 1 (Gij wordt voor mij gekruisigd, Heer); voor **Pasen** 7 3 (De Heer is onze reisgenoot), 8 1 (Ik zoek mijn Heer, het graf is leeg), 2 1 5 (Christus onze Heer verrees), 2 1 7 (Jezus leeft en ik met Hem), 2 2 1 (Wees gegroet, gij eersteling der dagen); voor **Hemelvaart** 2 2 9 (De dag van onze Vorst brak aan), 2 3 1 : 1, 2 en 4 (Wij knielen voor Uw zetel neer); voor **Pinksteren** 2 3 7 (Kom Schepper, Geest, daal op ons neer).

- b. **met het oog op de selectie berijmde Schriftgedeelten te participeren in de Interkerkelijke stichting voor het Kerklied onder de uitdrukkelijke bepaling, dat de synode zich het recht voorbehoudt het materiaal zelfstandig te beoordelen c.q. te aanvaarden of af te wijzen.**

Aan de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied werd het besluit van de synode medegedeeld. De broeders dr. C. J. Verplanke en ds. H. van der Schaaf werden naar de eerstkomende vergadering van deze stichting afgevaardigd met de opdracht informatie over het synodebesluit te verschaffen en informatie op te doen over de huidige stand van zaken inzake het Liedboek.

Een dergelijk schrijven werd door de stichting niet ontvangen. Kortgeleden nodigde de stichting uit tot een voorbereidend gesprek. Gezien de korte tijd tot de synode, besloten deputaten dit contact tot na uw vergadering uit te stellen.

Deputaten betwijfelen of ook de directe uitvoering van het synodebesluit enige zin gehad zou hebben, daar, na een voorbereidingstijd van twintig jaren, reeds in 1970 het nieuwe concept van 491 liederen door alle participerende kerken werd aanvaard. Bovendien berusten alle auteursrechten, ook die op de samenstellende delen, bij de Interkerkelijke Stichting voor het kerklied te 's-Gravenhage.

IV. Voorstellen in verband met verstrekte opdracht

1. Deputaten stellen u voor uit te spreken, dat de onder III a genoemde liederen behoren tot de in artikel 69 bedoelde berijmde Schriftgedeelten.
2. Deputaten doen de suggestie bij de aanvaarding van de liederen sub I met nadruk

- uit te spreken, dat het gebruik hiervan met wijsheid dient te geschieden.
3. Deputaten stellen de synode tenslotte voor de opmerkingen onder III b voor kennisgeving aan te nemen en te overwegen in hoeverre aan opdracht b nog gevolg moet worden gegeven.

H. van der Schaaf, secretaris.

BIJLAGE LVI
art. 127, 130, 183

RAPPORT V VAN COMMISSIE II - BETREFFENDE AGENDA 9.18
(BERIJMDE SCHRIFTGEDEELTEN)

1. Als gevolg van de opdracht van de generale synode 1968/'69 hebben deputaten voor de berijmde Schriftgedeelten twee besluiten genomen, waarop hun verdere werk alsmede de rapportering daarvan is gebaseerd:

- a. berijmde Schriftgedeelten zijn berijmingen van concrete passages uit de Schrift;
b. in verband met een opdracht tot participatie in de I.S.K. is het selectiegebied voor berijmde Schriftgedeelten beperkt tot het Liedboek voor de kerken.

Ten aanzien van a. stelt uw commissie u voor de door deputaten getrokken conclusie juist te achten.

Ten aanzien van b. heeft uw commissie zich afgevraagd of deputaten op deze wijze niet een te beperkt gebied onderzochten; er zijn meer berijmde Schriftgedeelten dan die welke zijn opgenomen in het Liedboek. Nadere informatie bij deputaten deed blijken dat wel een onderzoek van andere bundels is overwogen, maar dat men — gezien de participatie aan de I.S.K. — daarvan heeft afgezien en zich alleen op het Liedboek heeft gericht.

Hoewel dit te begrijpen is, meent uw commissie toch niet te moeten nalaten erop te wijzen dat er binnen het taalgebied en liederenvoorraad meer mogelijkheden waren. Gezien het werk van deputaten echter stelt uw commissie voor, de aangeboden liederenselectie uit het Liedboek te aanvaarden als uitgangspunt voor verdere bespreking.

2. Uw commissie is van oordeel dat de voorgestelde nummers uit het Liedboek inderdaad berijmingen van concrete passages uit de Schrift kunnen worden genoemd. Hoewel het mogelijk was geweest méér berijmingen van Schriftgedeelten voor te dragen en de vraag gesteld kan worden of deze selectie van 19 nummers voldoende geacht kan worden, kan uw commissie zich vinden in deze selectie met de gedachte dat de opdracht aan deputaten „om verdere uitvoering te geven aan artikel 69 K.O. voor zover dit spreekt over de vaststelling van berijmde Schriftgedeelten” wordt gecontinueerd. Daarbij zal het gewenst zijn uit te spreken dat aanvaarding van deze selectie niet betekent, dat hiermee het hele Liedboek wordt aanvaard.

Omdat deputaten geen wegen hebben aangewezen hoe het in de kerken tot een gebruik van deze selectie dient te komen, acht uw commissie het noodzakelijk dat — in verband met de praktische moeilijkheden die een gebruik van samenstellende delen kan opleveren — deputaten blijven participeren in de I.S.K. met handhaving van het bepaalde voorbehoud.

Dit is voor één van de commissieleden reden om ten aanzien van 4.4. zijn bedenkingen te hebben.

3. Met het noemen van liederen voor de christelijke feestdagen zijn deputaten naar de mening van uw commissie verder gegaan dan de hun verleende opdracht, al verheelt uw commissie niet dat juist aan dergelijke liederen in veel kerken behoefte bestaat.

Dit heeft echter te maken met een wijziging c.q. een ruimere formulering van art. 69 K.O.

Uw commissie stelt voor:

4. 1. uit te spreken dat de door deputaten gegeven omschrijving van het begrip „berijmde Schriftgedeelten” juist is;
2. te constateren dat deputaten aan hun opdracht inzake het verdere uitvoering geven aan art. 69 K.O., voorzover het over berijmde Schriftgedeelten spreekt, hebben voldaan;
3. de door deputaten voorgestelde selectie uit het Liedboek voor de Kerken te aanvaarden als behorend tot de in art. 69 K.O. bedoelde berijmde Schriftgedeelten;
4. deze selectie vrij te geven voor het gebruik in de eredienst in de Christelijke Gereformeerde Kerken met dien verstande dat het gebruik daarvan met wijsheid dient te geschieden en dat deze selectie niet betekent een aanvaarding van het gehele Liedboek;
5. aan deputaten inzake het gebruik van bovengenoemde selectie op te dragen te blijven participeren in de I.S.K. om zodoende wegen aan te wijzen, waardoor deze selectie kan worden gebruikt zonder daardoor in praktische moeilijkheden te komen;
6. de opmerkingen van deputaten betreffende liederen voor de christelijke feestdagen voor kennisgeving aan te nemen;
7. deputaten te danken voor hun werk en opnieuw deputaten te benoemen met het oog op het sub 5 genoemde.

H. Biesma, rapporteur.

BIJLAGE LVII
art. 132

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EREDIENST

Deputaten voor de eredienst, benoemd door de generale synode 1971/'72, geven u een overzicht van hun werkzaamheden en leggen het resultaat van hun arbeid aan u voor.

1. Samenstelling van het deputaatschap

Door de generale synode werden benoemd tot deputaten: prof. dr. J. van Genderen, voorzitter; drs. T. Brienen, secretaris; drs. A. C. de Geus, ds. B. van Smeden, ds. M. C. Tanis, ds. J. H. Velema en prof. dr. W. H. Velema. Ds. M. C. Tanis heeft in deze periode geen vergaderingen bijgewoond.

2. Opdrachten van het deputaatschap

De generale synode 1971/'72 droeg aan deputaten op:

- a. voort te gaan met de herziening van de liturgische geschriften volgens de opdracht van de generale synode van Zwolle-Apeldoorn 1965-1966 en Hilversum 1968-1969 en de resultaten daarvan vóór september 1973 aan de kerkeraden, classes en particuliere synoden te doen toekomen;
- b. te zorgen voor uitgave in eenvoudige vorm van de vastgestelde formulieren en deze aan de kerkeraden te doen toekomen en verkrijgbaar te stellen;
- c. hun archiefstukken van de jaren voor 1965 in het synodale archief te doen opnemen. Verder vermelden de Acta van genoemde synode sub art. 171 het besluit de deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israël op te dragen in overleg met deputaten voor de eredienst het voorgestelde bevestigingsformulier te herzien en ter goedkeuring aan de eerstkomende generale synode voor te leggen.

3. Werkzaamheden van het deputaatschap

Deputaten voor de eredienst vervaardigden de concepten van de afkondigingen van de kerkelijke tucht en de concept-formulieren van de ban of de afsnijding van de gemeente en van de wederopneming in de gemeente. Deze concepten werden de kerkeraden, classes en particuliere synoden toegezonden. Hiermee is aan de oorspronkelijke opdracht van de generale synode van Zwolle-Apeldoorn 1965/1966 geheel voldaan.

Vervolgens verzorgden deputaten een uitgave in eenvoudige vorm van de door de generale synode vastgestelde formulieren. Omdat de eerste uitgave met de formulieren voor de bevestiging van dienaren des Woords, van ouderlingen en diakenen en van het huwelijk was uitverkocht, besloten deputaten in de nieuwe uitgave ook deze formulieren op te nemen, zodat nu een zevental formulieren het licht zag, namelijk de genoemde en die om de heilige Doop te bedienen aan de kleine kinderen der gelovigen, en aan volwassenen, voor de bediening van het heilig Avondmaal en het kort formulier voor de bediening van het heilig Avondmaal.

De archiefstukken van vóór 1965 werden aangetekend gezonden aan de archivaris van de generale synode ter opname in het synodale archief.

Aan de deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israël werd in februari 1973 een concept-formulier voor bevestiging van dienaren des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël gezonden, waarin zoveel mogelijk overeenstemming werd bewaard met het formulier voor bevestiging van dienaren des Woords, door de generale synode 1968/'69 aanvaard. Op verzoek van deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israël vond in april 1974 een gesprek plaats van een commissie uit beide deputaatschappen, dat resulteerde in het voorstel dat één van de commissieleden uit het deputaatschap voor de Evangelieverkondiging onder Israël een concept-formulier aan beide deputaatschappen zal voorleggen.

4. Voorstellen van het deputaatschap

- a. Bij vaststelling van de genoemde concept-afkondigingen en formulieren van de kerkelijke tucht zal een volledige uitgave van alle herziene formulieren noodzakelijk worden. Deputaten stellen u daarom voor een klein deputaatschap voor uitgave van herziene liturgische formulieren te benoemen.
- b. Deputaten geven de generale synode verder in overweging bij deze formulieren ook het nieuwe formulier voor de openbare belijdenis des geloofs (bijlage XXXVIII - art. 61 blz. 113 K.O.) en de Belijdenisvragen (bijlage XXXVII - art. 61, blz. 112 K.O.) te laten opnemen.

T. Brienen, secretaris.

BIJLAGE LVIII
art. 132

RAPPORT IV - COMMISSIE II

Uw commissie heeft geconstateerd, dat de deputaten voor de eredienst hebben voldaan aan de opdrachten, die door de generale synode 1971/1972 aan hen zijn gegeven.

Gelet op het feit, dat de generale synode 1971/1972 aan de deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israël heeft opgedragen het voorgestelde bevestigingsformulier te herzien, is uw commissie van mening dat de synode zich niet behoeft uit te spreken over

het door deputaten eredienst als bijlage aangeboden conceptformulier, aangezien dit door deze deputaten als werkstuk is voorgelegd aan de deputaten Evangelieverkondiging Israël.

Wel merkt uw commissie op, dat — blijkens de verstrekte informatie — het overleg tussen deze beide deputaatschappen inzake de vaststelling van de tekst van het formulier nog niet tot een afronding is gekomen.

Uw commissie stelt u voor:

1. het beleid van deputaten goed te keuren en hen te danken voor de verrichte arbeid;
2. een commissie ad hoc te benoemen voor de uitgave van de herziene liturgische formulieren (zie rapport III van deze commissie sub 3.3).

H. Biesma, rapporteur.

BIJLAGE LIX
art. 133

**RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE OFFICIËLE TEKST
VAN DE BELIJDENISGESCHRIFTEN**

Wij rapporteren u het volgende:

- A. Het deputaatschap bestaat uit de volgende personen:
prof. dr. W. van 't Spijker, voorzitter;
ds. W. J. Quist, secretaris;
prof. dr. J. van Genderen.

- B. De generale synode 1971/'72 stelde dit deputaatschap in met de opdracht „om in contact met andere kerken na te gaan of de tekst van de herziene belijdenisgeschriften geschikt is voor kerkelijk gebruik” (Acta art. 79).

Object van onderzoek was de tekst van de Nederlandse Belijdenisgeschriften, welke in 1971 is aangeboden aan en in ontvangst genomen door de moderamina van de generale synodes van de Nederlandse Hervormde Kerk en van de Gereformeerde Kerken in Nederland en de deputaten voor de vertegenwoordiging der kerken van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Wij zijn in de afgelopen periode bezig geweest met de ons verleende opdracht:

- a. het toetsen van deze vertaling van de belijdenisgeschriften op haar betrouwbaarheid;
  - b. het toetsen van deze vertaling op haar geschiktheid voor kerkelijk gebruik;
  - c. het zoeken naar mogelijkheden tot contact met andere kerken.
- a. Wij zijn akkoord gegaan met de aan deze vertaling ten grondslag liggende grondteksten. Deze zijn te vinden w.b. de oecumenische symbolen in Denzinger-Schönmetzer, Enchiridion Symbolorum, 1967 (34e druk) en in Die Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche, 1967 (6e druk) en w.b. de drie formulieren van enigheid in J. N. Bakhuizen van den Brink, De Nederlandsche Belijdenisgeschriften, 1940.

Bij het toetsen van de vertaling op betrouwbaarheid hebben wij de methode toegepast, dat alleen wanneer de nieuwe vertaling op belangrijke punten afwijkt van de tot nu toe gangbare er een onderzoek werd ingesteld naar de grondtekst.

Eén van die punten was de lezing „nedergedaald in het rijk van de dood” in plaats van „nedergedaald ter helle” in de Apostolische Geloofsbelijdenis en in zondag 7 van de Heidelbergse Catechismus, terwijl in zondag 16 is blijven staan „nedergedaald ter helle”. De noot bij zondag 16, vraag en antwoord 44, wil zeggen dat er geen correspondentie meer zou zijn tussen het antwoord en de vraag, als ook hier gelezen zou worden „nedergedaald in het rijk van de dood”.

Wat door de interkerkelijke commissie is voorgesteld, is waarschijnlijk wel de beste oplossing voor de moeilijkheid. Dan komt daarin uit, dat de Heidelbergse Catechismus in navolging van Calvijn dit geloofsartikel anders verklaart dan het in de oude kerk bedoeld is. Men kan op goede gronden staande houden, dat „nedergedaald in de staat van de dood” of „in het rijk van de dood” de oorspronkelijke betekenis is. Dat is geen ontdekking van deze tijd. De bekende Gereformeerde Grote Catechismus van Westminster (1647) interpreteerde het ook al in deze geest: Christus heeft tot de derde dag in de staat van de doden en onder de macht van de dood verkeerd.

Resultaat van ons toetsen is geweest, dat wij een aantal op- en aanmerkingen hebben gevonden, die wij (zullen) inbrengen op een samen met (hervormde en) gereformeerde deputaten ad hoc te houden vergadering (zie verder onder c.).

Deze op- en aanmerkingen zijn de volgende:

Apostolische Geloofsbelijdenis:

Het verdient aanbeveling om i.p.v. opgestaan van de doden te lezen: uit de doden. Dit is overeenkomstig art. 36 van de Geloofsbelijdenis van Athanasius en sluit ook aan bij de vertaling van het N.B.G., waar het „ek nekroon” is vertaald met „uit de doden” (Marc. 9 : 9; Hand. 10 : 41 en 17 : 3; vgl. Ef. 5 : 4).

Belijdenis van het geloof van de Nederlandse Kerken:

art. 2: r. 6 v. boven: na het woord apostel in te voegen: Paulus;

art. 10: r. 4 v. boven: één van wezen, i.p.v. Wezen, vgl. De Geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel, r. 6 v. boven;

art. 16: r. 2 v. boven: na „in het verderf” toevoegen „en in de ondergang”;

- art. 33: r. 7 v. boven: na „maken” is het woord „zowel” weggefallen; in de direkt hieraan voorafgaande zin lijkt ons „om des te beter aan onze zintulgen duidelijk te maken” beter dan de nu gebezigde formulering;
- art. 34: r. 31 v. boven: **in** de wet i.p.v. onder de wet;
- art. 35: r. 2 v. boven: „verordend en ingesteld” i.p.v. alleen „ingesteld”, vgl. de franse tekst;
- p. 30: r. 18 v. beneden: „geestelijk, door het geloof” i.p.v. „in de geest van het geloof”.

Catechismus:

- antw. 7, r. 3: te overwegen: zonde (vgl. Ps. 51 NBG) óf zonden (vgl. Duitse tekst);
- antw. 9, r. 3: „op ingeven” i.p.v. „op ingeving”;
- antw. 19, r. 5: „ceremoniën der wet” i.p.v. alleen „ceremoniën”;
- antw. 22, r. 3: „christelijk geloof” i.p.v. alleen „geloof”;
- vr. 28, r. 1: „van belang” i.p.v. alleen „belang”;
- antw. 31, r. 10: „bewaart en beschermt” i.p.v. de omgekeerde volgorde der woorden; de aansluiting bij het woord „in” lijkt ons dan beter.
- De vragen 43, 45, 49 en 51 zijn in het Duits ongeveer gelijk geformuleerd. Alleen in vr. 51 is het woord „nut” gehandhaafd. Ons voorstel is deze vragen in het Nederlands ongeveer gelijk te doen luiden en dan te laten beginnen met een: „Welke vrucht...”.
- antw. 60, r. 5: „kwaad” i.p.v. „kwaadheid”;
- antw. 71, r. 6: ten onrechte is Marc. 16 : 16 maar voor de helft geciteerd;
- antw. 106, r. 2/3: leest: „afgunst, haat, toorn”;
- antw. 107, r. 1: leest: „nijd, haat, toorn”, terwijl deze zinnen in het Duits gelijk luiden.

De Leerregels van Dordrecht:

- In hoofdstuk 2, art. 5, r. 3/4 moet de bijzin „tot wie God in zijn welbehagen het evangelie zendt” direct staan achter het woord „mensen”. In het besluit achten wij in r. 19 van onderen „op dezelfde wijze” een betere vertaling dan „evenzo”.
- b. Voor de geschiktheid voor kerkelijk gebruik is van beslissende betekenis dat wij te doen hebben met een betrouwbare weergave van wat wij belijden. Wij zijn van mening dat van de vertaling van 1971 gezegd kan worden, dat zij aan deze eis voldoet. Daarbij nemen wij aan dat rekening gehouden wordt met de onder a. genoemde op- en aanmerkingen. Ook wat taal en stijl betreft vinden wij deze vertaling goed bruikbaar. De duidelijkheid is erdoor bevorderd, dat lange volzinnen meermalen vervangen zijn door kortere zinnen en dat voor verouderde woorden en uitdrukkingen andere in de plaats zijn gekomen, terwijl daarmee de belijdenis zelf niet gewijzigd werd.
- c. Wat het zoeken van contact met andere kerken betreft hebben wij vooral gedacht aan de kerken aan wier vertegenwoordigers deze nieuwe vertaling is aangeboden, d.w.z. de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland. Het contact met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) heeft zich in feite er toe beperkt dat wij aan haar deputaten de vertaling van 1971 toezonden en vroegen ons het tot nu toe bereikte resultaat van hun werk te doen toekomen, hetgeen inmiddels is geschied. Aan de deputaten van de Gereformeerde Kerken in Nederland hebben wij een brief gestuurd, waarin wij hen in kennis stelden van de onder a. genoemde op- en aanmerkingen en hen het verzoek deden een en ander met ons te willen bespreken. Hierbij zouden dan uiteraard ook eventueel door de Hervormde synode benoemde deputaten aanwezig kunnen zijn. Deze vergadering heeft tot nu toe nog niet plaats gehad, zodat wij onze werkzaamheden nog niet hebben kunnen afronden.
- C. Onze voorstellen zijn de volgende:
1. opnieuw deputaten te benoemen;
  2. deputaten op te dragen om in contact met andere kerken na te gaan of de herziene tekst van de belijdenisgeschriften geschikt is voor kerkelijk gebruik;
  3. met het oog op de vraag naar de geschiktheid voor kerkelijk gebruik deputaten ook op te dragen de tekst van 1971 met een begeleidend schrijven te zenden aan de kerkeraden, classes en particuliere synoden.

W. J. Quist, secretaris.

BIJLAGE LX

art. 133

RAPPORT VI VAN COMMISSIE II

1. Uw commissie is van oordeel dat de deputaten zich hebben gehouden aan de hun door de synode 1971/72 verstrekte opdracht. Voor de nauwgezetheid, waarmee deputaten te werk zijn gegaan, verdienen ze de dank van de vergadering.
2. Uw commissie stelt voor de op- en aanmerkingen van deputaten, genoemd in hun rapport sub B a, te aanvaarden zodat deze kunnen worden doorgegeven op de met deputaten ad hoc uit andere kerken te houden vergadering. Het komt ons als wenselijk voor, dat daarbij gestreefd wordt naar het vaststellen van een gelijkkluidende tekst.
3. Wanneer het zou komen tot de vaststelling van de officiële tekst en tot een uitgave daarvan, zou uw commissie het op prijs stellen dat onze deputaten erop aandringen, dat bij die tekst ook de bewijsplaatsen uit de Bijbel worden opgenomen.

4. Bij een presentatie van de „nieuwe tekst” van de belijdenisgeschriften aan de kerken, acht uw commissie het mét deputaten wenselijk dat in een begeleidend schrijven aan de kerkeraden, classes en particuliere synoden duidelijk wordt gesteld, dat het hier niet om een nieuwe belijdenis gaat, maar slechts om een herziening van de tekst en dat deze aangeboden tekst een betrouwbare weergave is van wat we belijden.
5. Uw commissie doet de volgende voorstellen:
  1. uit te spreken dat de deputaten aan hun opdracht hebben voldaan en hen te danken voor de verrichte arbeid;
  2. deputaten opnieuw te benoemen met de opdracht:
    - a. de voorgestelde wijzigingen in te brengen op een daartoe te houden vergadering;
    - b. alles in het werk te stellen om samen met de andere kerken van gereformeerd belijden te komen tot een eensluidende tekst van de belijdenisgeschriften;
    - c. erop aan te dringen dat de bewijsplaatsen uit de Bijbel aan de tekst worden toegevoegd en
    - d. met het oog op de vraag naar de geschiktheid voor kerkelijk gebruik in een begeleidend schrijven aan de kerkeraden, classes en particuliere synoden duidelijk te maken, dat het hier gaat om een betrouwbare weergave van wat de kerk reeds lang belijdt.

H. Biesma, rapporteur.

BIJLAGE LXI

art. 100, 134, 135, 157, 195

AANVULLEND RAPPORT 1A VAN COMMISSIE IV, BETREFFENDE INSTRUCTIE 8.07 EN 8.08

Ingevolge de beslissing van uw vergadering de instructies 8.07 en 8.08 niet gecombineerd, maar afzonderlijk te behandelen, biedt uw commissie dit aanvullend rapport aan.

Overwegingen: Uw commissie is van mening dat tot de uitvoering van instructie 8.07 een nieuw te benoemen deputaatschap gewenst is. Nu instructie 8.07 en 8.08 van elkaar gescheiden zijn, acht uw commissie het niet noodzakelijk dat voor de in instructie 8.08 genoemde zaken, eveneens een nieuw deputaatschap wordt benoemd. Wel behoort naar de gedachte van uw commissie over de in instructie 8.08 genoemde zaken kerkelijk te worden doorgedacht en doorgesproken.

Voorstellen:

Met handhaving van rapport 1, uitgezonderd de voorstellen en met inachtneming van de bovengenoemde overwegingen, stelt uw commissie u voor de volgende beslissingen te nemen.

I. t.a.v. instructie 8.07

De G.S., kennis genomen hebbende van instructie 8.07

overwegend: dat de vraag, op welke wijze de verkondiging van het heil in Christus en van het Koninkrijk Gods consequenties heeft voor de verhoudingen in de menselijke samenleving, in deze tijd zeer indringend is;

van oordeel: a. dat er t.a.v. de roeping van de kerk en van de christenen in deze wereld onderwerpen zijn die kerkelijk doorgedacht en doorgesproken moeten worden (zie toelichting instructie 8.07);

b. dat het van groot belang is dat een nieuw te vormen deputaatschap de kerken en de leden der kerken hierbij van dienst is;

besluit: deputaten te benoemen die tot opdracht hebben zich te bezinnen op die zaken die betrekking hebben op de plaats die de kerk en de christen in de samenleving behoort in te nemen, ten einde de kerken c.q. de leden der kerken hiermee van dienst te zijn

en spreekt uit: dat hiermee aan instructie 8.07 is voldaan.

II. t.a.v. instructie 8.08

De G.S., kennis genomen hebbend van instructie 8.08

overwegend: dat er inderdaad symptomen zijn die wijzen op een toenemende verwijdering binnen het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken;

van oordeel: a. dat de eenheid der kerk een zaak is, die door Gods Woord duidelijk wordt geboden;

b. dat er zaken zijn waardoor deze eenheid schade wordt gedaan (zie commissierapport 1a t/m e);

c. dat de kerken c.q. de leden der kerken zich van hun verantwoordelijkheid in dezen bewust dienen te zijn;

d. dat er zaken zijn (zie het slot van instructie 8.08) die kerkelijk doorgedacht en doorgesproken dienen te worden;

besluit: 1. een oproep tot de kerken te laten uitgaan tot verootmoediging en gebed, opdat de kerken c.q. de leden der kerken van hun verantwoordelijkheid in dezen zich bewust zullen zijn;

2. er bij de kerkelijke vergaderingen op aan te dringen dat aan de hand van deze oproep zal worden doorgesproken o.m. over:

- de beschouwing van de gemeente van Jezus Christus;
- het karakter van de belofte van het verbond;
- de verhouding wet en evangelie;
- de zaken van het christelijk leven;
- de liturgische veranderingen;

en spreekt uit dat in deze zin aan instructie 8.08 is voldaan.

J. Brons, rapporteur.

BIJLAGE LXII

art. 136, 141, 177, 194

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAËL

De deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israël hebben de eer u het volgende te rapporteren:

1. **Deputaatschap**
Sinds de laatste vergaderingen van de particuliere synoden is uw deputaatschap als volgt samengesteld:
voor de part. synode van het Noorden: ds. A. van der Veer (sec. ds. J. M. Visser) en ds. J. Verhage (sec. ds. J. Plantinga);
voor de part. synode van het Oosten: ds. J. Brons (sec. dr. J. de Vuyst) en ds. J. Westerink (sec. ds. G. Blom);
voor de part. synode van het Westen: ds. L. S. den Boer (sec. ds. W. van Dijk) en ds. C. Verhage (sec. ds. H. Biesma);
voor de part. synode van het Zuiden: G. J. Ornstein (sec. ds. A. Rebel) en ds. M. Vlietstra (sec. ds. G. Leendertse).
Voor de generale synode hebben zitting:
ds. M. Drayer, 1ste secretaris,
ds. B. Bijleveld, 2de secretaris,
ds. D. Biesma jr., 1ste penningmeester,
J. Zwart, 2de penningmeester,
en als adviseur: prof. dr. B. J. Oosterhoff.
2. **Zendende kerken**
  - 2.1. De samenwerking met de zendende kerken, Groningen en Zierikzee, was in deze verslagperiode gelijk voorheen uitstekend. De in de plaats van wijlen br. Veldstra nieuw benoemde gedeputeerde van de kerkeraad van Groningen, br. H. Ramaker, mocht slechts kort in deze functie werkzaam zijn. Bezig met de arbeid voor de gemeente werd hij plotseling op 3 nov. 1972 weggenomen. Tot die arbeid behoorde zeker niet in de laatste plaats het werk onder Israël. Met dankbaarheid denken deputaten aan zijn inzet bij het zoeken van de nieuwe positiebepaling van de gemeente die hij ook inzake Israël zo trouw diende. In zijn plaats benoemde de kerkeraad br. P. Hovius die nu met dr. T. Brien en de kerkeraad vertegenwoordigt. De kerkeraad van Zierikzee wordt vertegenwoordigd door ds. P. op den Velde en br. K. T. de Jonge.
  - 2.2. Overeenkomstig de opdracht van de generale synode van Rotterdam hebben deputaten en kerkeraad van Groningen het beraad over de relatie tussen kerkeraad en deputaten voortgezet. Opgemerkt worde dat in de Acta geen melding is gemaakt van hun verzoek tot correctie van hun rapport op het onderhavige punt — waardoor ter synode enig misverstand ontstond — nl. dat het langdurige beraad nog niet geheel tot afronding was gekomen, maar wel geleid had tot het besluit van beide moderamina om het volgende voor te stellen. Het voortgezette beraad heeft nu geleid tot een definitief en unaniem besluit waaraan de classis Groningen haar bewilliging heeft verleend. Het luidt als volgt:
De kerkeraad van Groningen,
erkennende de unieke relatie van kerk en Israël naar Gods wondere bestel en de door Hem gegeven open deur in de ontmoeting met Israël,
overtuigd dat deze ontmoeting met Israël en het geestelijke erfgoed van Israël zegenrijk geacht moet worden voor de kerk zelf,
overwegende dat het onderzoek van en het onderwijs in dat erfgoed ten dienste van de kerken in het algemeen en van Israël bevorderd moet worden,
besluit met bewilliging van de deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israël, in de lijn van art. 6 K.O., zijn predikant opdracht te verlenen voor arbeid ten behoeve van kerk en Israël door:
    - a. de dienst aan en de Evangelieverkondiging onder Israël te bevorderen door voortgaande bezinning op de verhouding van de kerk en de ontmoeting van de kerk met Israël, mede door de bestudering van de geschiedenis en de cultuur van het joodse volk en de joodse religie en de resultaten daarvan uit te dragen door geschrift, prediking e.d. in overleg met genoemde deputaten;
    - b. deze dienst mede te bevorderen door het onderhouden van bepaalde contacten

zowel in als buiten de staat Israël in overleg met de deputaten voornoemd;
 c. de begeleiding en toerusting van hen die onder Israël gaan arbeiden, evenzo in overleg met deputaten;
 en zijn predikant op te dragen op geregelde tijden verantwoording af te leggen van zijn arbeid,

en **verzoekt** de classis bewilliging in dezen volgens art. 6 K.O.

- 2.3. Met de kerkeraad zijn deputaten van mening dat, nu de voorgestelde regeling door de classis werd goedgekeurd, in de strikte zin van het woord de kerk van Groningen geen zendende kerk meer is. Wel handhaaft deze regeling een bepaalde relatie. Gezien de rapportage en de functionering van het geheel wordt wederzijds contact op prijs gesteld die gestalte krijgt door afvaardiging van de kerkeraad naar de deputatenvergaderingen.

3. **Vergaderingen**

Sinds de voorgaande verslagperiode vergaderden deputaten achtmaal nl. op 11 febr. 1972, 30 mei 1972, 31 jan. 1973, 26 sept. 1973, 1 nov. 1973, 28 nov. 1973, 31 jan. 1974 en 21 maart 1974.

4. **Financiën**

- 4.1. Betreffende de financiële gang van zaken in de jaren 1971-1973 kunnen deputaten u het volgende rapporteren:

Ontvangsten:	1971	1972	1973
Paascollecte (omslagen)	f 39.767,92	f 31.699,33	f 40.586,71
Bijdrage Vrede over Israël	„ 18.578,65	„ 20.659,86	„ 22.272,01
Lectuurfonds	„ 7.432,85	„ 1.381,21	„ —,—
Giften	„ 3.806,25	„ 2.349,25	„ 8.394,33
Zendingsdagen en -cie	„ 4.577,08	„ 7.330,38	„ 11.269,30
Rente	„ 10.407,67	„ 17.076,77	„ 16.169,65
Diversen	„ 4.176,94	„ 1.177,81	„ 2.246,80
	<u>f 88.747,36</u>	<u>f 81.674,61</u>	<u>f 100.938,80</u>

Uitgaven:	1971	1972	1973
Vrede over Israël	f 17.963,23	f 17.601,54	f 21.238,23
Arbeid in Israël	„ 19.311,61	„ —,—	„ 10.524,85
Vooropleiding/uitzending	„ 15.180,—	„ 16.614,—	„ 21.553,02
Vergaderingen	„ 1.956,95	„ 1.706,60	„ 3.709,—
Lectuurfonds	„ 5.000,—	„ 15.079,30	„ —,—
Honoraria, soc. l., gratif.	„ 4.726,—	„ 2.700,—	„ 26.320,57
Bureaunkosten	„ 1.209,32	„ 682,30	„ 1.052,43
Zendingshuis	„ —,—	„ 2.500,—	„ 500,—
Kerk. Bureau	„ —,—	„ —,—	„ 3.540,—
Diversen	„ 1.198,80	„ 3.880,82	„ 11.042,42
	<u>f 61.545,91</u>	<u>f 60.764,56</u>	<u>f 99.480,52</u>

- 4.2. Inzake de balans per 31 dec. 1973 kan worden meegedeeld:

Vastgelegde middelen	f 191.190,—
Vlottende middelen	„ 5.467,27
Liquide middelen	„ 51.576,16
	<u>f 248.233,43</u>

Schulden op lange termijn	f 37.878,95
Schulden op korte termijn	„ 6.823,50
Eigen vermogen	„ 203.530,98
	<u>f 248.233,43</u>

- 4.3. Wat de begroting voor de komende drie jaren betreft, willen deputaten erop attenderen dat zij deze slechts onder groot voorbehoud kunnen geven, daar de voortschrijdende inflatie zowel in Nederland als met name in Israël elke schatting zo niet onmogelijk dan toch wel zeer relatief maakt. Verder willen deputaten wijzen op perspectieven die in de loop van deze verslagperiode geopend zijn, die financiële consequenties kunnen hebben wanneer deze gerealiseerd zouden worden. Omdat hieromtrent nog niets zeker is, is bij de opstelling van de volgende begroting hiermede nog geen rekening gehouden.

Begroting ontvangsten:	1975	1976	1977
Paascollecte (omslagen)	f 40.000,—	f 44.000,—	f 48.000,—
Vrede over Israël	„ 22.000,—	„ 24.000,—	„ 26.000,—
Giften	„ 7.000,—	„ 7.500,—	„ 8.000,—
Zendingsdagen en -cie	„ 10.000,—	„ 11.000,—	„ 12.000,—
Rente	„ 15.000,—	„ 15.000,—	„ 15.000,—
Diversen	„ 2.000,—	„ 2.500,—	„ 3.000,—
	<u>f 96.000,—</u>	<u>f 104.000,—</u>	<u>f 112.000,—</u>

Begroting uitgaven:

Arbeid in Israël	f 48.500,—	f 58.200,—	f 69.840,—
Vrede over Israël	„ 22.000,—	„ 24.000,—	„ 26.000,—
Vooropleiding	„ 4.800,—	„ 2.400,—	„ —,—
Vergaderingen	„ 2.500,—	„ 2.750,—	„ 3.000,—
Bureaunkosten gratif.	„ 3.200,—	„ 3.500,—	„ 3.750,—
Zendingshuis	„ 500,—	„ 500,—	„ 500,—
Kerkelijk Bureau	„ 4.000,—	„ 4.400,—	„ 4.840,—
Diversen	„ 6.050,—	„ 6.500,—	„ 7.000,—
	<u>f 91.550,—</u>	<u>f 102.250,—</u>	<u>f 114.930,—</u>

- 4.4. Uitgaande van de op deze begrotingen genoemde bedragen voor Paascollecte resp. omslagen zou het streefbedrag voor de jaren 1975-1977 te stellen zijn op f 0,60, f 0,65 en f 0,70.
- 4.5. Ten aanzien van het kerkelijk bureau willen deputaten uitspreken dat zij akkoord gaan met het besluit dat dit bureau de financiële administratie van hun kas verzorgt, al blijven zij het als een groot bezwaar ervaren dat de kosten daarvan bijzonder hoog zijn. Ten aanzien van de centrale kas evenwel bestaan er veel ernstiger bezwaren, waaraan deputaten door middel van dit rapport uiting willen geven:
- 4.5.1. Uit ingewonnen informatie bij het deputaatschap voor het kerkelijk bureau is gebleken dat men de centrale kas wil laten functioneren als een soort „kerkelijke bank”. De vraag rijst onmiddellijk: wat voor zin heeft dit? Rente wordt niet gegeven, terwijl concurrentie tegenover gerenommeerde bankinstellingen als de N.M.B., de A.B.N., de Amro- of Rabobank niet mogelijk is en de risico-factor veel groter is dan bij deze banken. Centralisatie brengt bovendien een grotere kwetsbaarheid met zich mee (bijv. bij brand of andere calamiteiten). Het gevaar is niet denkbeeldig dat bij voortgaande centralisatie bevoegdheden worden overschreden.
- 4.5.2. De bankrekeningen en beleggingen blijven (voorlopig?) onder beheer van de penningmeester. De instelling van een centrale kas betekent dan in de praktijk een scheiding in het directe financiële beheer en toezicht, waarvan de zinnigheid niet te zien is, maar wel het bezwaar. Inderdaad kan de penningmeester volgens verzekering van de KB-deputaten het totaal van de op de centrale kas ontvangen gelden ten allen tijde opvragen — minus een klein bedrag dat als een soort „vloer” of „plafond” moet dienen — en laten bijschrijven op de bankrekening van het eigen deputaatschap. De vraag rijst opnieuw: wat voor zin heeft dan het landelijk laten storten van de gelden op de girorekening van de centrale kas? Het betekent alleen vermeerdering van werkzaamheden en verhoging van kosten met als enig negatief resultaat: renteverlies. Voor de administratie heeft het kerkelijk bureau niet een dergelijke centrale kas nodig. Immers de financiële bescheiden kunnen door de penningmeester regelmatig, desnoods per maand worden toegezonden. Het kerkelijk bureau kan dan de tijdrovende „codering” verrichten — waarbij overigens de vraag is gerezen of verwerking via een computerservice-bureau niet efficiënter zal zijn —, maar de penningmeester blijft in de gelegenheid een niet-tijdrovende, globale boekhouding bij te houden, waardoor hij ten allen tijde beschikt over een overzicht van de stand van zaken en „de vinger aan de pols kan houden”.
- 4.5.3. Uit het in de vorige alinea's genoemde vloeit voort dat er een frustratie ontstaat in het werk van de penningmeester en dat hij zijn verantwoordelijkheid die o.a. meebrengt dat hij direct over alle gegevens en over alle gelden moet kunnen beschikken, niet volledig waar kan maken. Uitbetalingen van reiskosten, salarissen, nota's enz. moeten over en weer opgegeven, geverifieerd en doorgezonden worden, wat vermenigvuldiging van werk en verhoging van kosten betekent.
- 4.5.4. Resumerend verzoeken deputaten u de functionering van het kerkelijk bureau en de centrale kas dusdanig bij te sturen, eventueel te herzien, dat zoveel mogelijk aan de bezwaren wordt tegemoetgekomen en voldoende garanties tegen de gesignaleerde gevaren worden ingebouwd.
5. **Voorlichting en bezinning**
- 5.1. Evenals aan voorafgaande synoden gerapporteerd werd, hebben deputaten ook gedurende deze verslagperiode gepoogd zich zoveel mogelijk informatie te verschaffen

- omtrent hun arbeid. De samenstelling van het „lectuurpakket" heeft weinig verandering ondergaan; het maandblad „Kerk en Israël" is vervangen door „Ter herkenning". Overdrukken van de artikelen van prof. W. Kremer „Twee wegen?" en „Israël en zijn land" werden beschikbaar gesteld, evenals de brochure van prof. dr. M. Boertien „Israëls Onafhankelijkheidsverklaring".
- 5.2. De generale synode van Rotterdam besloot „deputaten op te dragen zich in verband met de door hen te verrichten arbeid te bezinnen op de theologische achtergronden van het Israël-vraagstuk en daarover aan de eerstkomende generale synode te rapporteren" (Acta, art. 171 sub 2). In het rapport van commissie III inzake de Evangelieverkondiging onder Israël werd voorgesteld „deputaten op te dragen zich te bezinnen op de theologische achtergronden van het Israël-vraagstuk en daarover aan de volgende synode te rapporteren (Acta, blz. 320 sub 5). Vergelijking met het synodebesluit wijst uit dat de woorden „in verband met de door hen te verrichten arbeid" na een amendement van ds. J. Brons zijn ingevoegd tussen „zich" en „te bezinnen". Het is dus niet de bedoeling van de synode geweest dat deputaten aan de kerken een soort „Israël-belijdenis" zouden aanbieden. De bezinning wordt noodzakelijk geacht in verband met de arbeid die verricht moet worden.
- 5.3. Deputaten zijn zeker van de noodzaak van deze bezinning overtuigd. Er was in het verleden voortgaande bezinning op de arbeid. Zowel in het vooroorlogse „Malak Sjaloom" als in „Vrede over Israël" zijn talloze artikelen gepubliceerd die de gevraagde bezinning beoogden. Zij kunnen — intern — ook wijzen op een referaat dat deze bezinning bedoelde, gehouden door prof. dr. B. J. Oosterhoff op hun vergadering van 19 jan. 1956 — later herhaald in een gemeenschappelijke vergadering met de Gereformeerde Israël-deputaten. Verder was er voortdurende bezinning gaande naar aanleiding van de rapporten, eerst van dr. M. Boertien en later van ds. W. van Dijk, opkomend uit de praktijk van het werk. Deze rapporten waren doorgaans in dit opzicht zeer instructief. Deputaten zijn ook dankbaar voor ieder blijk van meedenken in deze materie. Naar aanleiding van een vraag van één der lezers van „Vrede over Israël" om eens over Brakel te schrijven nl. hoe Brakel de Bijbelse gegevens over Israël doorgeeft, verscheen in no. 1 van de 16de jaargang (febr. 1972) een artikel van de voorzitter van deputaten, ds. L. S. den Boer over „Brakels visie op Israël". Met dankbaarheid wijzen deputaten ook op de artikelen van prof. W. Kremer in „De Wekker", getiteld „Twee wegen?" (sept.-dec. 1971) en „Israël en zijn land" (okt. '72-jan. '73 — zie onder 5.1.). In de dienst waarin drs. J. L. C. Boertjens werd uitgezonden, preekte prof. dr. M. Boertien over de tekst Joh. 5 : 39; gaarne verwijzen deputaten naar het uitvoerige verslag „Een kwestie van leven of dood" dat in „De Wekker" werd opgenomen (14 dec. 1973). Van de hand van prof. Boertien verschenen overigens meer artikelen in „De Wekker", die steeds in het teken van nadere bezinning op de relatie kerk-Israël stonden.
- 5.4. Wat de opgedragen bezinning betreft, leggen deputaten u het volgende voor: Het zal niet weersproken worden, wanneer gesteld wordt dat God zelf de jood weer op de agenda van de Kerk en van de wereld heeft geplaatst. De vraag wat we van Israël moeten denken, is opnieuw aan de orde gesteld
- a. na de massale moord onder leiding van het nationaal-socialisme, waarbij zes miljoen joden omgekomen zijn, en
  - b. na de stichting van de joodse staat in 1948.
- 5.5. Waarom zendt de kerk arbeiders naar Israël? Omdat Israël niet is afgeschreven. Velen hadden een negatieve visie op Israël. Men volstond — ten onrechte — met de verklaring van Israëls moeilijke weg: deze weg hebben de joden aan zich zelf te danken; zij hebben toch geroepen „Zijn bloed kome over ons en over onze kinderen"! Maar — afgedacht nog van het eerste kruiswoord van de Here Jezus — ernst dient te worden gemaakt met Rom. 9-11 om tot een positieve visie te komen. Vooral Rom. 11 heeft bij de noodzakelijke bezinning veel te zeggen. Ook Brakel gaat het uitvoerigst in op dit Schriftgedeelte (Redelijke Godsdienst, III, blz. 113-127). „Ik zeg dan: heeft God Zijn volk verstoet? Dat zij verre; want ik ben ook een Israëliet, uit het zaad van Abraham, van de stam Benjamin" (vers 1). Paulus kan naar zichzelf verwijzen om duidelijk te maken dat God Zich nog met Israël bemoeit. Hij is zelf een voorbeeld van Gods barmhartigheid. „God heeft Zijn volk niet verstoet, hetwelk Hij tevoren gekend heeft" (vers 2a). Het kan dus niet juist zijn Israëls geschiedenis met de verwerping van de Messias, althans heilshistorisch, te laten aflopen zonder perspectief voor de toekomst. Rom. 11 : 2b-4 spreekt over de toestand in de dagen van Elia. Elia meende dat geheel Israël God verlaten had, en dat hij alleen was overgebleven. Maar God antwoordde hem dat er nog zeventuizend waren overgebleven. Dan volgt vers 5: „Alzo is er dan ook in deze tegenwoordige tijd een overblijfsel geworden, naar de verkiezing der genade". En in de volgende verzen stelt Paulus het onderscheid tussen dat overblijfsel en het verharde deel van Israël. Het verhard worden is een steeds meer ongevoelig worden en zich kanten tegen Christus en het Evangelie. In vers 11 staat: „Zo zeg ik dan: hebben zij gestruikeld, opdat zij vallen zouden? Dat zij verre; maar door hun val is de zaligheid de heidenen geworden, om hen tot

jaloersheid te verwekken". Hier wordt Gods plan met het volk Israël getoond. God heeft op de deur geklopt, maar er was voor Hem geen toegang. Israël wees in grote meerderheid de genade af. Christus werd gekruisigd. Paulus heeft op zijn zendingsreizen ook duidelijk de afwijzende houding van vele, vele joden moeten constateren. Het Evangelie is toen tot de heidenen gekomen. Doch dat is niet het laatste dat gezegd moet worden. Want nu moeten zij, de heidenen die veraf waren, de joden tot jaloersheid wekken.

Het woord „jaloersheid" trekt de aandacht. Daarover is reeds gesproken in Rom. 10 : 19. Het citaat waarom het gaat is uit Deut. 32 : 21. In Rom. 10 : 19 zegt Paulus: „Maar ik zeg: heeft Israël het niet verstaan? Mozes zegt eerst: Ik zal ulieden tot jaloersheid verwekken door degenen die geen volk zijn; door een onverstandig volk zal ik u tot toorn verwekken". Jaloersheid, spijt en toorn zullen het hart van Israël vervullen, nu God voorrechten die Hij aan Israël gaf zal schenken aan een ander volk. Men kan hier van jaloersheid in malam partem, in ongunstige zin spreken.

Wanneer Paulus in Rom. 11 : 11 naar dit Oudtestamentische woord teruggrijpt, dan gaat het niet om deze jaloersheid, maar om de jaloersheid om zelf te mogen ontvangen wat het deel van de anderen, van de heidenen, geworden is. De jaloersheid uit Deuteronomium wordt getransponeerd in bonam partem, in gunstige zin. De taak van de heidenen is nu aan het zaad van Abraham het Evangelie van Jezus de Gekruisigde te brengen, opdat de joden begerig gemaakt worden naar dit heil. De boodschap van het heil was op Israël gericht en wordt nu via de christelijke kerk uit de heidenen opnieuw tot Israël gebracht.

In 1937 verscheen een brochure „Stemmen van Christenen over de Joden en het Jodendom", waarin het resultaat van een enquête wordt aangeboden. Ds. A. Ponstein, destijds voorzitter van de deputaten voor de zending onder de joden, verwees in zijn antwoord ook naar Rom. 11 : 11b. Op een vraag naar de taak van de gemeente van Jezus Christus tegenover het joodse volk antwoordde ds. Ponstein: „Deze taak is haar nauwkeurig beschreven in Rom. 11 : 11b, waar haar geboden wordt, het gestruikelde en over den Gekruisigde gevallen Israël tot jaloersheid te verwekken". En op de vraag „Hoe moet de Gemeente in het algemeen, en wij als haar leden in het bijzonder, die taak volbrengen?" was het antwoord: „Hoe de Gemeente in haar geheel als haar leden in het bijzonder die taak hebbe te volbrengen ligt, mij dunkt, duidelijk uitgedrukt in het „tot jaloersheid verwekken". Uit gedrag en houding van de gemeente tegenover Israël moet die liefde uitstralen, de liefde van Christus, die dringt tot zijn behoud, opdat de Jood erkenne: inderdaad hier spreekt de ware liefde tot ons en ons volk."

Vers 12 vervolgt: „En indien hun val de rijkdom is der wereld, en hun vermindering de rijkdom der heidenen, hoeveel te meer hun volheid". Als uit de verwerping van het Evangelie door Israël is voortgekomen dat wat rijkdom genoemd kan worden, wat zal het dan niet zijn, als Israël zelf ook tot het geloof in Christus komt.

Zeer bekend zijn de verzen 25 en 26: „Want ik wil niet, broeders, dat u deze verborgenheid onbekend zij (opdat gij niet wijs zijt bij uzelfen) dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is, totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn. En alzo zal geheel Israël zalig worden, gelijk geschreven is: de Verlosser zal uit Sion komen en zal de goddeloosheden afwenden van Jacob." Met verborgenheid, geheimenis, bedoelt Paulus niet raadselachtigheid, iets mysterieus, iets geheimzinnigs dat men in de mysteriegodsdiens van het oude Oosten ook kende, maar de verborgen raad van God, zoals deze zich in de heilsgeschiedenis steeds duidelijker realiseert. Met dit mysterie is bedoeld dat Israël gedeeltelijk verhard is, tot aan het ogenblik dat het door God bepaalde volle getal van de heidenen zal zijn binnengegaan. Dan wordt de gedeeltelijke verharding van Israël weggenomen „en alzo zal geheel Israël zalig worden".

Van deze laatste woorden hebben velen deze verklaring gegeven: Paulus heeft niet het volk Israël op het oog, maar allen die behouden worden, zowel uit de joden als uit de heidenen. Dan gaat het dus niet meer om het volk Israël, maar om de „gelovigen", om het „ware, geestelijke" Israël. Daarbij verwees men naar een ander woord van Paulus in Gal. 6 : 16 „en zovelen als er naar deze regel wandelen, over hen zal zijn vrede en barmhartigheid, en over het Israël Gods". De gedachte is dan dat het hier ook gaat over het geestelijke Israël, de gemeente als het nieuwe Israël. Reeds ten aanzien van Gal. 6 : 16 is het de vraag of hier de gemeente als het nieuwe Israël is aangeduid. Er is reden om hier te denken aan de joden die tot Christus zijn gekomen. En in Rom. 11 : 26 moeten we zeker niet denken aan de gemeente als geheel van gelovigen uit de joden en uit de heidenen. De verklaring „geestelijk Israël" is geheel in strijd met Paulus' betoog. In Rom. 9-11 is elf maal van Israël sprake, waarvan zeker tien keer (dus Rom. 11 : 26 even uitgezonderd) van Israël in onderscheiding van de heidenen, zodat er geen reden is om in Rom. 11 : 26 plotseling aan het geestelijke Israël te denken.

In vers 25 is sprake van de volheid van de heidenen. Hier staat het woord plêroma. Hiermee wordt niet bedoeld — evenmin als met de volheid van de joden in vers 12 — de heidenen hoofd voor hoofd, maar het ogenblik waarop overal onder de heidenen het Evangelie van Jezus Christus is verkondigd, overal op aarde heidenen zijn gekomen tot het deel hebben aan het heil Gods in Jezus Christus. „En alzo zal geheel Israël zalig worden" — alzo dat is: op dezelfde wijze; in de weg van het geloof

wordt de belofte voor Israël gerealiseerd. „Geheel Israël” in het Grieks staat „pas Israël” — terecht schrijft prof. Greijdanus in zijn commentaar: „pas Israël kan in dit verband moeilijk iets anders betekenen dan Israël als geheel, tegenover een klein deel tevoren. Werden vroeger maar betrekkelijk weinig Joden gelovig en lagen de meesten onder het oordeel der verharding, dat wordt anders na het ingaan van de volheid der heidenen. Dan komt Israël als geheel, het Joodse volk in zijn Gesamtheit tot bekering en tot gelovige aanneming van Gods evangelie en de Here Christus. Dit houdt echter niet in, dat dan alle Joden gelovig zouden worden zonder ook maar één uitzondering. Pas Israël drukt iets anders uit dan alle Israëlieten. Het begrip boom zegt iets anders en meer dan: wortel, stam en alle takken en bladeren met elkander. Het gaat hier niet om het aantal als zodanig, maar over het volksgeheel.” God heeft nog een plan met Israël. Bij Rom. 11 : 26 is niet te denken aan die Joden die in de loop van de eeuwen die voorbijgingen, tot bekering kwamen. Zij horen er ook wel bij, maar vormen niet de climax van het geheimenis. Die is gelegen in de tijdslijmiet: totdat de volheid van de heidenen zal ingegaan zijn.

In Rom. 11 : 26 worden enige profetieën uit het Oude Testament aangehaald. Brakel tekent hierbij aan: „Hier valt niet te knibbelen, noch te twisten, of die teksten niet op een anderen tijd gepast moeten worden, dat is twisten tegen Paulus, die onmiddellijk en onfeilbaar door den H. Geest sprak en schreef; hij zegt, dat het ziet op dien tijd, als de volheid der Heidenen zou ingegaan zijn; hij zegt, dat die teksten aanwijzen, dat het verharde Israël alsdan wederom tot bekeering zou komen, en daarmee is het twisten uit.”

In de tussenliggende verzen valt het beeld van de olijfbom op. Daaruit zijn takken weggebroken. In hun plaats zijt gij, christenen in Rome, christenen uit de heidenen, geënt. Daardoor hebt gij deel gekregen aan de saprijke wortel van de olijf. Gij kunt u daarop niet beroemen. Daar zijn takken weggekapt; hier wordt gedacht aan dat Israël dat Gods genade verwierp. Wanneer gij lezers, ook Gods genade verwerpt, zal u hetzelfde overkomen. Bovendien, wanneer Israël niet bij het ongeloof blijft, zal het weder geënt worden, „want God is machtig om dezelve weder in te enten”. De stam is en blijft Israël. De heidenchristenen zijn als wilde loten geënt op de olijf Israël. In de berijming van Psalm 87 wordt terecht gezongen: „hen tellen als in Isrel ingelijfd”. Dan besluit Paulus Rom. 11 met een lofzang (vers 33-36); alles loopt uit op de doxologie van het handelen Gods.

Menigmaal heeft men als sleutel voor de geschiedenis van het joodse volk het woord van de Joden gehanteerd: „Zijn bloed kome over ons en over onze kinderen”. Maar niet dit woord bepaalt de aard van het handelen van God. „Ontferming” is het laatste woord vóór de doxologie: „opdat Hij hun allen zou barmhartig zijn” (NV: „om zich over hen allen te ontfermen”).

- 5.6. En daarom mag de kerk haar werk onder Israël voortzetten. En bij deze arbeid mag zij bedenken dat hier iets anders aan de orde is dan bij de zendingsarbeid. Zij heeft met Israël het Woord van God gemeenschappelijk, nl. het Oude Testament. Israël leest het Oude Testament met een bedekking op het hart. „Doch zo wanneer het tot de Here zal bekeerd zijn, zo wordt het deksel weggenomen.” Bij de arbeid heeft zij een voorbeeld in het spreken van de Here Jezus tot de Emmausgangers: „En begonnen hebbende van Mozes en van al de profeten, legde Hij hun uit, in al de Schriften, hetgeen van Hem geschreven was”. En als de Here de arbeid zegent zo zal het getuigenis zijn van de bekeerde Jood en van ieder die leert geloven, met Da Costa: „Ik zag Hem, ik gaf mij! De hel is geweken, de hemel ging op uit Uw Woord in mijn ziel”.

Er is slechts één Naam onder de hemel de mensen gegeven waardoor wij moeten behouden worden.

- 5.7. Hoewel niet direct tot de opdracht van deputaten behorend, willen zij, nu reeds enkele jaren in Israël gearbeid mag worden, niet nalaten enkele zijdelingse opmerkingen te maken met betrekking tot het land.

Uit Rom. 9-11 kan geen herstel van de joodse natie in staatkundige zin gelezen worden. Dat wordt door Paulus met geen woord gezegd. Wanneer Paulus zegt dat gans Israël behouden zal worden, citeert hij een woord, of liever enige woorden uit het Oude Testament, maar niet een woord waarin gesproken wordt over Israëls herstel in nationale zin. Met een zinspeling op Jes. 59 : 20, 27 : 9 en Jer. 31 : 33, 34 spreekt Paulus van afwending van de goddeloosheden en wegneming van de zonden. Paulus denkt dus blijkaar aan een geestelijk heil, waarin Israël delen zal.

Wat het Oude Testament betreft staan twee meningen tegenover elkaar. Volgens de ene mening zijn de beloften van God voor Israël in het Oude Testament óf reeds vervuld óf ontvangen hun vervulling in de christelijke kerk. Volgens de andere mening zijn in het Oude Testament nog onvervulde beloften voor Israël aanwezig en kan als nog een herstel van het volk Israël op grond van deze beloften verwacht worden. Deputaten menen dat tussen deze beide posities een tussenpositie moet worden ingenomen.

Wie op grond van de Oudtestamentische profetieën nog een nationaal herstel van Israël verwacht, zal ook moeten verwachten dat de tempel weer herbouwd zal worden, de priesterdienst hersteld zal worden (Ezech. 40 vv.), Christus zelf als aards koning in Jeruzalem zal tronen (Jer. 30 : 21, Hosea 3 : 5). Het eerste zou een teruggang in de heilsgeschiedenis Gods betekenen, die met wat de Hebreënbrieff leert in flagrante

strijd is. Een lichamelijk en aards tronen van Christus in Jeruzalem is een zodanige aardse opvatting van het Koninkrijk Gods die wel in de gedachtengang van de oude Joden lag, maar niet in die van Christus zelf.

De beloften van God aan Israël zijn blijkens het Nieuwe Testament mede overgegaan op de christelijke kerk. Het is dus onjuist te zeggen dat de christelijke kerk getreden is in de plaats van het volk Israël. De Nieuwtestamentische kerk is in Israël ingelijfd en heeft zó deel aan zijn beloften. Die beloften zijn sinds de Pinksterdag niet meer tot Israël beperkt. Hiermee is niet gezegd dat er nu geen beloften meer voor Israël zouden zijn, met andere woorden dat het Oude Testament aan Israël niets meer te zeggen heeft. God heeft Zijn belofte en verkiezing omtrent Israël niet teniet gedaan. Israël blijft het volk van Gods belofte. De genadegaven en de roeping Gods zijn onberouwelijk Rom. 11 : 29). Zo zijn er nog beloften van God voor Israël in het Oude Testament. Deze dragen echter meer een geestelijk dan een aards nationaal karakter. Wat nu het land betreft: in het Oude Testament was het land de zichtbare exponent van de belofte. Er was een verband tussen de belofte en de zichtbare exponent ervan. Wanneer Israël de belofte verwierp, werd het volk uit het land verwijderd: de ballingschap. De vraag kan gesteld worden: mag thans, nu na zoveel eeuwen het land teruggegeven wordt aan het volk, daarin een teken gezien worden van Gods trouw aan het volk dat Hij oproept: bekeer u tot Mij, ik geef u het teken bij voorbaat?

Voorzichtigheid is hier geboden. Er mogen geen voorbarige conclusies getrokken worden. Uit de feitelijkheid van de geschiedenis kan niet direct en onmiddellijk Gods handelen afgelezen worden, ook niet uit de geschiedenis van het joodse volk van vandaag. De terugkeer kan gezien worden als een nieuwe mogelijkheid om werkelijk als volk van God te leven, zoals Hij het wil. Voor het geloof is de terugkeer een teken dat God met het joodse volk nog bezig is.

- 5.8. De status van Israël is die van een eigenaardige tweevoudigheid: vijanden en beminden: „Zo zijn zij wel vijanden aangaande het Evangelie om uwentwil, maar aangaande de verkiezing zijn zij beminden om der vaderen wil” (Rom. 11 : 28). En lettend op teksten als Efeze 2 : 14, Gal. 3 : 14, 29 moet duidelijk gesteld worden dat er buiten Christus geen heil is noch voor Israël noch voor de heiden. Petrus houdt op de Pinksterdag een verbondspreek. De Here is de God des Verbonds, het verbond met Abraham opgericht. De beleving van Psalm 25 „hun die Zijn verbond en woorden als hun schatten gadeslaan”, is nodig voor jood en heiden „bij Israël ingelijfd”. Het verbond functioneert door de woorden. Het gaat bij de arbeid onder Israël om een gemeenschappelijk horen, luisteren, vragen, onderzoeken. Ten diepste gaat het om het gaan van Gods wég, het dóén van Zijn waarheid, het ontvangen van Zijn leven. En wie Jesaja 53 leert verstaan en in de Christus der Schriften leert geloven, mag zijn weg met blijdschap reizen.
- Dit is het rijke perspectief: we verwachten geen ander Koninkrijk dan waar we mogen aanzitten met Abraham, Izak en Jacob; in eschatologisch perspectief: de éne gemeente uit Israël en de „volkeren” die zingt „het lied van Mozes en van het Lam”.

6. Opleiding

- 6.1. Onder leiding van prof. dr. M. Boertien heeft ds. J. L. C. Boertjens die zich bereid verklaarde tot uitzending ten behoeve van Israël zoals reeds aan de vorige synode werd gerapporteerd, zijn vooropleiding afgesloten met het doctoraal examen op 6 juni 1973 (hoofdvak: Oude Testament, eerste bijvak: fenomenologie van de godsdienst met accent op de Islam; 2de bijvak: joodse taal en letterkunde van het na-bijbelse tijdvak). Het stemde tot grote dankbaarheid dat dit examen cum laude werd afgelegd. Behalve de cursus modern Hebreeuws die drs. en mevr. Boertjens reeds hadden gevolgd, hebben zij zich wat de taalstudie betreft, ook speciaal op het Engels toegelegd.
- 6.2. Gedurende deze verslagperiode kwamen deputaten in contact met ds. P. den Butter van Bunschoten, die zich van harte wilde inzetten voor Israël in relatie tot deputaten. Waar het over het algemeen grote moeite kost werkers te vinden die zich willen geven voor de arbeid onder Israël evenals trouwens voor de zending, hebben deputaten met dankbaarheid en vreugde van de begeerte van ds. Den Butter kennisgenomen. Overeenkomstig de opdracht van de generale synode „diligent te zijn ten aanzien van de toekomstige bezetting van het terrein” hebben deputaten besloten de gevraagde relatie aan te gaan onder wederzijds overeengekomen voorwaarden. Nadrukkelijk is bepaald dat een gunstig studieverloop — de professoren Oosterhoff en Boertien waren bereid de nodige begeleiding daarbij te geven — zonder meer geen uitzending garandeert; deze zal met name afhankelijk zijn van de toestemming van de generale synode. Met de kerkeraad van Bunschoten is overleg gepleegd de vooropleiding mede mogelijk te maken; deze heeft alle medewerking toegezegd.

7. Arbeidsterrein

7.1. Algemeen

Aan hetgeen ten dezen aan de voorgaande synoden is gerapporteerd, behoeft niet zoveel te worden toegevoegd. De Yom Kippur-oorlog heeft de situatie verscherpt, die — gelijk bekend — al moeilijk genoeg was voor Israël. Deze verscherping geldt ook de joods-christelijke verhoudingen. De vorm van het christendom waarmee de doorsnee Israëli in aanraking komt — als dat tenminste het geval is — is die van de oudere, oosterse kerken of die van kerkelijke groeperingen, instituten etc. met een buitenlands gezicht. Tot de inheemse kerken behoren voornamelijk arabisch spreken-

den oftewel „arabieren“/„palestijnen“. In de huidige situatie reageert men uiterst nerveus op elkaar; beide partijen zijn geneigd elkaar extremisme toe te schrijven, die de werkelijke „ontmoeting“ ten zeerste frustreert. Ten aanzien van het christendom met „buitenlands gelaat“ moet de gevoeligheid in rekening worden gebracht, dat voor Israëliisch besef maar weinig christenen oog hebben voor de relatie die het jodendom kent tussen land, volk en staat.

Over de pastorale verzorging van de vele „verstrooiden“ — die ook de trekken van het „christelijke“ gelaat jegens Israël laten zien — is reeds herhaaldelijk gerapporteerd. Nu er weer directe arbeid in Israël wordt verricht, worden deputaten daarmee opnieuw geconfronteerd. Bij de overweging omtrent de uitbouw van het werk en nieuw arbeidsterrein is ook deze zaak betrokken. Zowel drs. Boertjens als ds. Den Butter hebben ten dezen een onderzoek ingesteld en deputaten hierover een rapport aangeboden, dat van betekenis is voor de beleidsbepaling voor de toekomst. In dit stadium kan hierover nog weinig gezegd worden. Voorzover de eerste aanwijzingen en gegevens strekken, kan hier inderdaad een goed arbeidsterrein met vele contactmogelijkheden liggen. Mede met het oog op de uitgesproken bereidheid van ds. Den Butter verdient het volgens deputaten aanbeveling deze mogelijkheden diepgaand te onderzoeken en wanneer dit onderzoek tot positief resultaat leidt, zo mogelijk in samenwerking via de „drie-moderamina“, uitzending met speciale opdracht te realiseren. Binnen het raam van het huidige budget (zie 4.3.) is er evenwel weinig ruimte een tweede werker uit te zenden. Wanneer samenwerking ook financieel mogelijk zou blijken zou het percentage dat deputaten dan moeten bijdragen, een lager bedrag vragen dan bij uitzending geheel voor eigen rekening het geval zal zijn. Hieromtrent is nog niets met zekerheid te zeggen. Bij spoedige uitzending zouden zeker de reserves moeten worden aangesproken. Afgedacht van de vraag of niet pas na een proefperiode beoordeeld kan worden of hier effectieve arbeidsmogelijkheden liggen — een bevestigend antwoord zou de financiering in ietwat ander licht plaatsen — zal algehele financiering uit de reserves slechts voor beperkte tijd mogelijk zijn, zodat dan naar versterking van de inkomsten gestreefd zal moeten worden. Op den duur zal in dat geval verdubbeling van het streefbedrag niet uitgesloten zijn. Uiteraard zal bij samenwerking in het kader van het „Drie-moderamina-overleg“, wanneer deze ook in financieel opzicht geheel of gedeeltelijk te realiseren zou zijn, een minder sterk beroep op de eigen middelen nodig zijn, al naar het percentage dat dan in overleg zal worden overeengekomen (de minimum bijdrage in een eventuele gemeenschappelijke financiering zal zeker niet beneden de 15 à 20% komen). Dit alles overwegende stellen deputaten u voor hun op te dragen:

- a. de mogelijkheden te onderzoeken om mede door pastorale verzorging van de „verstrooiden“ in Israël te arbeiden;
- b. wanneer dit onderzoek tot positieve uitslag leidt, via het „Drie-moderamina-overleg“ de mogelijkheid tot samenwerking met de Israël-colleges na te gaan, ook in financieel opzicht; en indien het sub a. en b. genoemde onderzoek, alsmede de gevolgde vooropleiding de uitzending van ds. P. den Butter rechtvaardigen, hun mandaat te geven
- c. deze uitzending te realiseren, al of niet met inachtneming van een onderzoeksperiode;
- d. voor de financiering ervan niet alleen de reserves aan te spreken, maar ook voorzover nodig een verhoogde bijdrage van de kerken te vragen.

7.2. Prof. dr. M. Boertien

Ook gedurende deze verslagperiode is het werk van prof. dr. M. Boertien van grote betekenis geweest niet alleen ten aanzien van Israël, maar vooral ook ten behoeve van deputaten. Op de opleiding en toerusting van drs. J. L. C. Boertjens en ds. P. den Butter is in het voorgaande reeds gewezen: een belangrijk onderdeel van de studie van eerstgenoemde voor het doctoraal examen werd gevormd door de vakken die prof. Boertien doceert, terwijl studieplan en begeleiding van ds. Den Butter eveneens een essentiële taak is van prof. Boertien. Het verheugt zowel de betrokkenen als de deputaten dat zoveel deskundigheid ten dienste van de kerken en van Israël staat. Naast de gereleveerde opleiding en toerusting is zeker niet van minder betekenis de relatie die prof. Boertien met Israël heeft in velerlei opzicht, zowel via correspondentie als door werkbezoeken. Enkele werkbezoeken werden gebracht om een „geopende deur“ voor drs. Boertjens te zoeken en diens plaats voor te bereiden, laatstelijk samen met drs. Boertjens om hem in te leiden bij Israëliische en kerkelijke relaties in Israël.

Dat prof. Boertien graag gebruik maakt van de gelegenheid die hem in prediking en lezing wordt geboden om bij te dragen tot de bezinning op de verhouding van de kerken tot het joodse volk, behoeft geen betoog; zijn kennis van de joodse achtergronden van het Nieuwe Testament staat hem daarbij zeer ten dienste. Gememoreerd worde in dit verband de preekschets die bij de herdenking van het 25-jarig bestaan van de staat Israël beschikbaar werd gesteld, over Jes. 45 : 15 onder het thema: Gods verborgenheid en Zijn openbaring; van verschillende kanten kwamen dankbare reacties binnen.

De voortgaande bezinning op joodse omgang met het Oude Testament en op de relatie tussen kerk en Israël is van centrale betekenis bij het wetenschappelijke werk dat prof. Boertien verricht. Verschillende publikaties die gedurende de verslagperiode

van zijn hand verschenen, getuigen daarvan o.a. de herziene uitgave van het boek over Nazir (Berlin 1971), de brochure „De liefde tot zijn land is Israël aangeboren” (Amsterdam-Driebergen 1971), het boekje „Het Joodse leerhuis” (Kampen 1974 — aan enkele theologische faculteiten zal dit boekje als studieboek voor 1ste- en 2de-jaars studenten worden gebruikt). Verzoeken om advies en voorlichting bereiken hem van verschillende kanten, ook internationaal (lezingen in Duitsland, Zwitserland, Dene-marken). De relatie met de Jerusalemkerche te Hamburg, waar prof. Boertien van 1954 tot 1960 werkzaam was, wordt nog steeds onderhouden door er enkele keren per jaar te preken en lezingen te houden, alsmede te adviseren inzake het Israël-werk van deze gemeente en het Diakonissenhaus (Pastor Helmut Weber die aan de leiding van het Diakonissenhaus verbonden was, overleed in sept. 1973).

7.3. Drs. J. L. C. Boertjens

Na de afsluiting van zijn doctoraalstudie, juni 1973, heeft drs. Boertjens zo spoedig mogelijk, vergezeld van prof. Boertien, een oriëntatiebezoek aan Israël gebracht. Het resultaat van de intensieve oriëntatie en het breedgevoerde overleg was het gemeenschappelijke voorstel aan de zedende kerk en de deputaten om — althans voorlopig — Tel Aviv tot standplaats te kiezen. Presenteert de kerk zich in Jeruzalem zó dat bijna van „over-presentatie” gesproken kan worden, in Tel Aviv was het tegendeel het geval. Daar kan men bij wijze van spreken geboren worden, leven en sterven zonder ooit met een christen in aanraking te komen. Geadviseerd door zowel joodse als christelijke geïnteresseerden, viel daarom de keus op Tel Aviv. Zowel Zierikzee als deputaten konden zich hierbij aansluiten. Nadat op betrekkelijk korte termijn het visum verkregen was, en het beroep van de kerk van Zierikzee was aangenomen, kon de uitzending op 28 nov. 1973 plaats hebben in de dienst des Woords waarin prof. Boertien voorging (tekst Joh. 5 : 39) en drs. Boertjens zich aan de gemeente verbond (tekst 1 Petrus 3 : 15b). Op 1 dec. arriveerde het gezin Boertjens in Tel Aviv waar woonruimte was gevonden. Het stemt tot grote dank dat de arbeid, die na het vertrek van ds. Van Dijk zolang onderbroken was, nu opnieuw mag worden aangevat! De langdurige onderbreking betekent uiteraard dat er van continuïteit van het werk dat destijds werd verricht, geen sprake kan zijn, al mag tegelijk geconstateerd worden dat de toen gelegde en steeds opgehouden relatie niet zonder betekenis is voor het nieuwe begin dat nu gemaakt moet worden. Uit de eerste rapporten die van drs. Boertjens werden ontvangen, blijkt dat hij zich in deze inwerkperiode energiek geeft aan de nadere oriëntering. Er zijn goede contacten zowel met christenen als met joden. Ook met the United Christian Council in Israël is opnieuw contact gelegd. Van de door de UCCI uit te geven concordantie — waarvoor deputaten uit het lectuurfonds enkele keren een bijdrage gaven — zijn inmiddels twee delen verschenen, het derde deel zal binnenkort verschijnen. De Hebreeuwse woordenlijst verschijnt vermoedelijk eind 1974 (in vier talen: Hebreeuws, Arabisch, Engels en Frans). Het volgen van een ulpan vergt in deze periode veel tijd, maar geeft tevens mogelijkheid tot oriëntatie. Op grond van de ontvangen rapporten hebben deputaten goede hoop dat de arbeid zich opnieuw zal ontwikkelen tot zegen voor Israël en de kerken.

7.4. Nes Ammim

Gelijk bekend hebben deputaten via het overleg tussen de drie Israël-colleges ook te maken met de christelijke nederzetting „Nes Ammim”. Door een royale subsidie van de Nederlandse regering was het mogelijk de nederzetting in economisch opzicht minder kwetsbaar te maken. Een bijdrage van Duitse zijde maakt het mogelijk Nes Ammim tot een ontmoetingscentrum te maken. Het zwakke punt is in deze periode met name de geestelijke kwetsbaarheid geweest, voor de werkelijke ontmoeting een niet te onderschatten handicap. Vandaar dat in het overleg via de Kerkelijke contact-commissie permanente pastorale bearbeiding een urgente zaak was. Nadat ds. C. B. Bavinck, secretaris van de gereformeerde Israël-deputaten, ruim een jaar beschikbaar was gesteld, werd eerst drs. H. R. Stroes en later drs. S. Schoon uitgezonden. Het aandeel dat de nederzetting had zowel in de „beroeping” als in de „salariëring” (op gelijke basis als alle medewerkers) van laatstgenoemde, versterkt het besef een „eigen” predikant te bezitten. Van harte wordt gehoopt dat de geestelijke verzorging en toerusting van de Nes Ammim-werkers deze nederzetting die van zo grote betekenis kan zijn voor de ontmoeting met Israël, minder kwetsbaar zal maken dan tot nu toe helaas zo vaak het geval is geweest. Niet onvermeld mag blijven dat na de inzet van een lid van de gemeente van Zierikzee, br. A. Moermond die onlangs repatriëerde, momenteel een gezin uit de gemeente Rijnsburg, br. en zr. Van Egmond, zich voor permanente medewerking aan Nes Ammim beschikbaar heeft gesteld.

8. Contacten

- 8.1. De bestaande samenwerking met de Israël-colleges van de Ned. Herv. Kerk en de Geref. Kerken werd gedurende de verslagperiode voortgezet. Een zekere uitbreiding werd aan het overleg gegeven doordat ook een vertegenwoordiger van de Vrije Evangelische Gemeenten eraan deelneemt, aangezien deze gemeenten ook aan het Israël-werk participeren (verpleegster in Tiberias) — er kan derhalve beter van het „Vier-moderamina-overleg” gesproken worden.
- 8.2. Er worden pogingen gedaan het Interkerkelijk Contact Israël, dat uit de tijd van de Tweede Wereldoorlog dateert en na jarenlang intensief gewerkt te hebben, de laatste

- tijd zeer inactief was geworden, tot nieuw leven te brengen. Het is nog niet duidelijk of deze pogingen resultaat hebben.
- 8.3. Via br. Ornstein is er relatie met de Nederlandse vereniging van Jesjoea Hammasjach belijdende joden. Daar deze vereniging zich moeilijk kan onttrekken aan de indruk dat de antisemitische tendenzen in de kerken niet ontbreken, waardoor de positie van deze mede-christenen althans voor hen disputabel dreigt te worden, is van harte medewerking gegeven aan de ontmoeting die mede door de „Vier moderamina” werd belegd.
- 8.4. Eveneens à titre personnel nemen enkele deputaten deel aan de werkgroep „Synagoge en Kerk voor Israël” die na de Yom Kippur-oorlog ontstond. Dat hieraan ook van de kant van „de synagoge” wordt deelgenomen, geeft aan deze ontmoeting bijzonder relief.
9. **Activering**
De regelmatige activering van de gemeente geschiedt als voorheen door toezending van het twee-maandelijks bladje „Vrede over Israël” aan de adressen die door de kerkeraden enz. worden opgegeven. Blijkens ontvangen reacties wordt de gegeven voorlichting op prijs gesteld.
Aan het verzoek om twee leden voor de redactie van de drie-maandelijks periodiek „Verkenning en bezinning” te benoemen, werd voldaan door de benoeming van prof. dr. M. Boertien en prof. dr. B. J. Oosterhoff (als nr. 3 van de 7de jaargang verscheen van de hand van laatstgenoemde „De beloften aan de aartsvaders”).
10. **Judaica**
Mede ten gevolge van de hun door de synode opgedragen bezinning op de „theologische achtergronden” is het deputaten opnieuw duidelijk geworden hoezeer kerk en theologie eeuwenlang het feit hebben genegeerd dat het joodse volk ook in de Nieuwtestamentische tijd bezig is geweest met het Woord van God dat voor een groot deel, letterlijk zelfs voor het grootste deel, met het volk meeging op de lange lijdensweg die dat volk in zijn zwervend bestaan moest gaan. Voorzover men dat feit niet negeerde, kwam dat meestal voort uit antithetische en apologetische motieven, waarbij de vraag hoe het Woord van God functioneert bij het „Oude Bondsvolk” praktisch niet aan de orde kwam. Waar God Zijn volk niet verstoten heeft (Rom. 11 : 1), daar kan de vraag hoe het Woord van God heeft gefunctioneerd en nog functioneert onder Israël, voor de kerk geen onverschillige, „verstotelijke” zaak zijn, die zonder schade aan de „verguizing” kan worden prijsgegeven. Deputaten zijn daarom van mening dat het dienstig is ruimte te zoeken om aan de Theologische Hogeschool te Apeldoorn onderwijs te geven in „Judaica” opdat de bedoelde functionering van Gods Woord geen terra incognita blijve voor de aanstaande bedienaren van dat Woord. Een schrijven hieromtrent hebben zij gericht tot het curatorium van de Hogeschool.
11. **Formulier voor de bevestiging van dienaren des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël**
Overeenkomstig de synodale opdracht hebben deputaten overleg gepleegd met de deputaten voor de eredienst inzake het concept-Formulier voor de bevestiging van dienaren des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël. Het resultaat van dit overleg wordt u hierbij aangeboden. (Voor de tekst van het Formulier zie Acta, art. 141.)
12. **Voorstellen**
Deputaten stellen u het volgende voor:
- 12.1. de synode keure de begrotingen 1975-1977 goed (vgl. 4.3.);
- 12.2. de synode bepale het streefbedrag voor Paascollecten resp. omslagen, te vermelden op het jaarlijks collecterooster 1975-1977 op resp. f 0,60, f 0,65 en f 0,70 in diervoege dat bij uitzending van een tweede kracht indien nodig verhoging toegestaan is (vgl. 4.4. en 7.1.);
- 12.3. de functionering van het kerkelijk bureau en de centrale kas worde dusdanig bijgestuurd, eventueel herzien, dat zoveel mogelijk aan de sub 4.5. genoemde bezwaren worde tegemoetgekomen en voldoende garanties tegen de gesignaleerde gevaren worden ingebouwd;
- 12.4. de synode drage aan deputaten op:
- a. de mogelijkheden te onderzoeken om mede door pastorale verzorging van de „verstrooiden” in Israël te arbeiden;
- b. wanneer dit onderzoek tot positieve uitslag leidt, via het „Drie-moderamina-overleg” de mogelijkheid tot samenwerking met deze Israël-colleges na te gaan, ook in financieel opzicht;
en indien het sub a. en b. genoemde onderzoek, alsmede de gevolgde vooropleiding de uitzending van ds. P. den Butter rechtvaardigen, hun mandaat te geven
- c. deze uitzending te realiseren, al of niet met inachtneming van een onderzoeksperiode;
- d. voor de financiering ervan niet alleen de reserves aan te spreken, maar ook voorzover nodig een verhoogde bijdrage van de kerken te vragen;
- 12.5. de synode stelde het Formulier voor de bevestiging van een dienaar des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël vast naar het sub 11 aangeboden concept;
- 12.6. de synode benoeme opnieuw generale deputaten nl. de 1ste en 2de secretaris en de 1ste en 2de penningmeester.

13. Besluit

Na enkele jaren van afwachten is het werk onder Israël tot nieuwe ontplooiing gekomen. Er zijn zelfs niet vermoede perspectieven geopend om onder het teken van het kruis aan Israël terug te geven wat van Israël werd ontvangen in Gods genade. Nooit, maar zeker ten opzichte van Israël niet, past het „hooggevoelende” te zijn! Daarom stemme het tot ootmoed en dankbaarheid dat Israëls God aan de gemeente uit de heidenen nog zoveel perspectieven wil geven juist nu, nu in de volkerenbranding het zijn en het welzijn van Israël en zijn staat opnieuw na zoveel lijden wordt aangevochten, in het geloof: Hij heeft gedacht aan Zijn genade, Zijn trouw aan Israël nooit gekrenkt!

M. Drayer, secretaris.

BIJLAGE LXIII

art. 136, 141, 177, 194

**RAPPORT II VAN COMMISSIE VI BETREFFENDE EVANGELIEVERKONDIGING
ONDER ISRAËL**

- ad 2.2. De commissie constateert, dat aan de opdrachten van de G.S. 1971/1972 zie Acta art. 151 sub 3, en art. 171 sub 1 is voldaan.
Over de aard van deze regeling onthoudt de commissie zich een oordeel, aangezien deze taak toebedeeld is aan commissie IV.
- ad 2.3. De commissie is het met deputaten eens, dat de kerk van Groningen niet langer als „zendende kerk” is aan te merken. Daarom vraagt de commissie zich af of het wel juist is, dat de afvaardiging van de kerkeraad van Groningen naar de deputatenvergadering gehandhaafd blijft.
- ad 4.1. De verantwoording van de gelden vindt de commissie tamelijk summier.
Zo bevreemdt het de commissie dat aan de synode een post van 11.000 gulden aan diversen niet nader is verantwoord.
- ad 4.5. Ook bij dit deputaatschap, zo constateerde uw commissie, leven er bezwaren tegen het bestaan en het functioneren van het kerkelijk bureau en de centrale kas.
Bezwaren tegen het bestaan van dit alles zijn reeds op de voorgaande synode behandeld. Uw commissie acht het daarom minder juist om opnieuw daarover een oude discussie voort te zetten. Overigens acht uw commissie het verzoek van deputaten om het functioneren nader te bezien alleszins redelijk. Het ligt op de weg van deputaten Israël dit alles in een gesprek met deputaten kerkelijk bureau verder aan de orde te stellen.
- ad 5. Dankbaar vermeldt de commissie, dat deputaten aan het verzoek van de G.S. 1971/1972, zie Acta art. 171 sub 2, „zich te bezinnen op de theologische achtergronden van het Israël-vraagstuk in verband met de door hen te verrichten arbeid”, hebben voldaan.
Over de inhoud van deze bezinning heeft de commissie niets dan lof. Zo viel de commissie o.a. op: de ruime aandacht die gegeven wordt in dit stuk aan de verhouding kerk-Israël, de evenwichtige wijze waarop de schriftgegevens zijn verwerkt, het duidelijk aangeven van „de ene weg” die zowel voor Jood als heiden noodzakelijk is.
De commissie acht dit stuk een positief gegeven van waaruit deputaten hun arbeid binnen en buiten Israël kunnen verrichten.
Verder vraagt de commissie zich af of het geen overweging verdient dit stuk nadere bekendheid te geven in onze kerken om zo het gesprek rondom Israël op verantwoorde wijze te stimuleren.
- ad 6.2. Ook de commissie is blij te mogen horen dat ds. Den Butter zich van harte wil inzetten voor het werk onder Israël. Hoe moeilijk was het niet voorheen om „arbeiders” te krijgen.
Thans worden ons meerdere mogelijkheden geboden om onze roeping die wij t.o.v. het oude verbondsvolk hebben na te komen.
De commissie kan zich vinden in de voorwaarden die deputaten aan de eventuele uitzending van ds. Den Butter verbonden hebben.
Eerst als aan deze voorwaarden voldaan is, zal de uitzending van ds. Den Butter gerechtvaardigd zijn.
- ad 7.3. Eveneens spreekt de commissie haar blijdschap er over uit dat drs. Boertjens zijn werk in Israël is begonnen. Na vijf jaar kan het werk opnieuw worden voortgezet. De commissie kan zich, gehoord de motieven, stellen achter de keuze van Tel Aviv als standplaats.
- ad 10. Het voorstel van deputaten aan het curatorium van de Theologische Hogeschool om aan de Hogeschool mogelijkheden te scheppen voor het onderwijs in de „Judaica” lijkt de commissie goed toe.
Het zou fijn zijn als curatoren op dit verzoek positief kunnen reageren.
- ad 11. Verder constateert de commissie, dat aan het verzoek van de G.S. 1971/1972 zie Acta art. 171 sub 3 nu ook is voldaan: n.l. een concept-formulier vast te stellen

voor de bevestiging van dienaren des Woords voor de Evangelie-verkondiging onder Israël, zulks in overleg met deputaten eredienst.

De commissie is van mening, dat aan de kritiek van commissie II (zie bijlage XXVII van de Acta G.S. 1968/1969, sub 4) die door de G.S. 1968/1969 werd overgenomen (zie Acta G.S. 1968/1969 art. 81 sub 4) op verantwoorde wijze is tegemoet gekomen. Wel vraagt de commissie zich af, of niet beter gesproken kan worden van beloften (Naar deze beloften . . .).

Uitgaande van wat in het stuk „bezinning” over Rom., 11 : 26 gezegd wordt, n.l. dat een „geestelijk Israël”, geheel in strijd zou zijn met Paulus betoog kan door het meervoud te gebruiken (beloften i.p.v. belofte), ook deze alinea in overeenstemming gebracht worden met wat in het stuk „bezinning” is uiteengezet.

Op grond van het bovenstaande stelt uw commissie voor:

1. De handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid.
2. Het streefbedrag voor de jaren 1975-1977 te stellen op resp. f 0,60, f 0,65, f 0,70, in dier voege dat bij uitzending van een tweede kracht, indien nodig, verhoging toegestaan is.
3. Het stuk „bezinning” nadere bekendheid te geven in onze kerken.
4. Deputaten op te dragen:
  - a. de mogelijkheden te onderzoeken om mede door pastorale verzorging van de „verstrooiden” in Israël te arbeiden;
  - b. wanneer dit onderzoek tot positieve uitslag leidt, via het „Drie moderamina-overleg” de mogelijkheid tot samenwerking met deze Israëlcolleges na te gaan, ook in financieel opzicht; en indien het sub a. en b. genoemde onderzoek, alsmede de gevolgde vooropleiding, de uitzending van ds. Den Butter rechtvaardigen, hun mandaat te geven
  - c. deze uitzending te realiseren, al of niet met inachtneming van een onderzoek-periode;
  - d. voor de financiering er van niet alleen de reserves aan te spreken, maar ook voorzover nodig een verhoogde bijdrage van de kerken te vragen.
5. a. Het aangeboden concept-formulier goed te keuren en vast te stellen als „formulier voor de bevestiging van dienaren des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël”, met inachtneming van de door uw commissie gemaakte opmerking.
- b. Na aanvaarding van dit formulier deputaten voor de uitgave van de kerkorde op te dragen bij een volgende uitgave van de kerkorde in de regeling voor de Evangelieverkondiging onder Israël te verwijzen naar het in de Acta van deze synode opgenomen formulier.
6. Opnieuw generale deputaten te benoemen n.l. de eerste en tweede secretaris, en de eerste en tweede penningmeester, alsmede een adviseur.

A. v. d. Veer, rapporteur.

BIJLAGE LXIV

art. 142

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET CONTACT MET DE KERKJEUGD

1. **Samenstelling en opdracht deputaatschap**
- 1.1. Volgens besluit van de vorige generale synode was ons deputaatschap over deze periode als volgt samengesteld: ds. P. op den Velde, voorzitter; ds. T. Harder, secretaris; S. de Vlieger, penningmeester; ds. J. Brons; ds. H. Toorman en drs. P. H. Vree.
- 1.2. De generale synode 1971/1972 gaf aan haar deputaten de volgende opdracht mee:
  - a er bij de kerkeraden op aan te dringen een jeugdouderling te benoemen, voorzover dit nog niet is gebeurd;
  - b zich nader te bezinnen op de aard en de inhoud van de kerkelijke begeleiding mede in het licht van het door deputaten gesignaleerde „levensgrote gevaar van verkerkelijking” en hierover op de volgende synode te rapporteren;
  - c bijzondere aandacht te geven aan de zorg voor de ongeorganiseerde jeugd en daarover de kerkeraden te informeren en te adviseren en
  - d de kerken in te lichten over de mogelijkheden en de consequenties van het subsidiebeleid van de overheid.
 Deputaten bieden u daarom onderstaand rapport aan.
2. **Oriëntatie en bezinning**
- 2.1. Wie en de opdracht van de vorige GS leest en de instructie van deputaten kent, ontdekt, dat zij te maken hebben zowel met de in jeugdbonden georganiseerde jeugd als met de jongeren, die om welke reden dan ook niet deelnemen aan een kerkelijke jeugdorganisatie. Hun zorg zowel voor de georganiseerden als voor de ongeorganiseerden realiseert zich uiteraard niet op het directe niveau van bijv. persoonlijke contacten, maar heeft een meer indirect karakter. Duidelijk wordt met name naar de kant van de georganiseerde jeugd in de instructie van deputaten omschreven, dat de bonden „hun eigen verantwoordelijkheid” ten aanzien van de vormgeving van het werk behouden, terwijl de relatie tot de ongeorganiseerde jeugd tot stand komt via de directe en pastorale zorg van de plaatselijke kerken.

- 2.2. Wie enigszins geïnformeerd is ten aanzien van de hedendaagse discussie binnen allerlei christelijke organisaties, weet, dat in die discussie met name de vragen naar de eigen identiteit centraal staan.
Levend op een breuklijn in de geschiedenis der mensheid wordt men gedwongen zich rekenschap te geven van het christelijke in de eigen organisatie. De vragen naar de eigenlijke bedoelingen van de christelijke organisatie komen derhalve naar voren. Vormen, die voorheen als vanzelfsprekend werden aanvaard, worden opnieuw ter discussie gesteld. Een en ander brengt binnen onze samenleving een polariserende factor, waardoor het gevaar niet denkbeeldig is, dat zij, die bijeen horen, elkaar moeilijk meer verstaan en daarom uit elkaar dreigen te groeien.
- 2.3. Het is duidelijk, dat datgene, wat binnen de totale samenleving aan de orde is, niet aan het kerkelijk leven geheel voorbijgaat. De kerk leeft nu eenmaal niet op een eiland, maar staat midden in die samenleving. Daarom ook komen kerkelijke organisaties te staan voor de vraag naar de verantwoording van hun eigenlijke bedoelingen. In dit licht zien deputaten ook de verschijning van het visieprogramma van onze Jongerenbond, waarin een goede poging gedaan wordt de eigen identiteit te verwoorden.
- 2.4. Anderzijds is het jongeren eigen te zoeken naar de meest wezenlijke zaken van het leven. In dit zoeken worden „zekerheden” tot op de pit afgepeld. Heel duidelijk speelt vandaag in het bepalen van een persoonlijke of gemeenschappelijke keus de vraag naar de motivatie mee. Het is begrijpelijk, dat mensen, ook jonge mensen, hierbij wel eens derailen, maar de vraag naar wat werkelijk essentieel is voor het hedendaagse leven als christen willen deputaten vooralsnog positief waarderen. Deputaten blijven van mening, dat we elkaar bij dat zoeken naar de essentie van dienst kunnen en moeten zijn. Tegelijk hebben deputaten de ervaring, dat hun dienst door jongeren aanvaard wordt, wanneer die niet wordt opgedrongen, maar wordt aange dragen in een sfeer van wederzijdse openhartigheid. Jongeren, die zich kritisch opstellen, staan als regel open voor kritiek van anderen, maar op voorwaarde, dat er sprake is van een goede relatie, een basis van vertrouwen en aanvaarden van elkaar. Van beide kanten dient er als eerste de bereidheid te zijn naar elkaar te luisteren. In zulke gesprekken communiceert men meer dan dat men poneert. Met enige teleurstelling hebben zij in deze periode moeten ontdekken, dat die open communicatie niet altijd aanwezig was. Er blijven bijv. toch nog altijd kerkeraden, die ongehoord en ongemotiveerd het werk van deputaten weigeren te steunen. Verzoeken hunnerzijds om met deze kerkeraden in gesprek te komen blijven onbeantwoord of worden zonder reden afgewezen.
Eenzelfde ontwikkeling constateren ook de bonden in hun gesprekken zowel met jongeren als met kerkeraden. Een en ander betekent, dat men levend binnen één kerkgemeenschap elkaar niet meer verstaat. Daardoor ontstaat misverstand en dat zou wel eens de bodem kunnen zijn voor wantrouwen.
3. **Positie van deputaten**
- 3.1. Hierboven is reeds gememoreerd, dat deputaten opdracht hebben contact te onderhouden met kerkeraden en organisaties van jeugdwerk binnen onze kerken.
Over de inhoud en vormgeving van bedoelde contacten hebben zij ook in deze periode meer dan eens nagedacht, temeer omdat dit te maken heeft met de verkerkelijking van het jeugdwerk.
- 3.2. Naar de plaatselijke kerkeraden toe zien deputaten hun taak als volgt:
- 3.2.1. Het is zonder meer duidelijk, dat de jeugd binnen de kerk wezenlijk deel uitmaakt van de gemeente.
Dat betekent, dat het jeugdleven tot het gemeentelijke leven behoort en het jeugdwerk een onderdeel vormt van het werk binnen die gemeente. Daarom behoort het tot de taak van de kerkeraad hiervoor zorg te dragen, omdat zich binnen het jeugdwerk een stuk van het gemeente-zijn afspeelt. Mede daarom hebben deputaten met de jeugddouderlingen op één van de conferenties nagedacht over het functioneren van de gemeente. Regelmatig ook proberen zij kerkeraden te stimuleren, niet slechts tot het benoemen van een jeugddouderling en het inhoud geven aan die functie, maar ook om als gehele kerkeraad bij het vaststellen en bepalen van het beleid binnen de gemeente ruimte te scheppen voor de jongeren der kerk. Die ruimte bestaat niet slechts in het subsidiëren van plaatselijk jeugdwerk — een zaak, die deputaten overigens kerkeraden meer dan eens op het hart gebonden hebben — maar het houdt ook in een positief waarderen van de inbreng der jongeren in het totaal van het gemeentelijke leven. De kerkeraad zal immers slechts functioneren, wanneer hij het gemeentelijk leven, ook het leven van de jonge gemeente, wil dienen. Dat is inhaerent aan de uitoefening van het ambt binnen de kerk.
- 3.2.2. Het is ook duidelijk, dat de plaatselijke kerkeraad een eigen verantwoordelijkheid heeft voor zijn eigen jeugd. Omdat jongeren wezenlijk tot de gemeente behoren, vallen zij daarmee ook als jongeren onder „opzicht en tucht” van de plaatselijke kerkeraad. Deputaten zijn erg blij, dat in steeds meer gemeenten de relatie met de jeugd onderhouden wordt via de jeugddouderling en ze vinden, dat hij de ambtsdrager is, die dit contact naar de jeugd en de kerkeraad toe moet open houden.
Daarom is ook op één van de conferenties getracht een „profiel” van deze ambtsdrager te schetsen. Deputaten zijn er dankbaar voor, dat zij het goede contact met de jeugddouderlingen ook in deze periode verder hebben kunnen uitbouwen.
Hun jaarlijkse conferenties zijn bijzonder goed bezocht geweest en het is gebleken,

dat vaak binnen de kerkeraad een nabespreking gehouden wordt van het aan de orde gestelde onderwerp.

- 3.2.3. Wie de dienst aan en de verantwoordelijkheid tegenover de jongeren binnen eigen gemeente wil verwerklijken, zal in gesprek met hen blijven. Deputaten trachten zoveel mogelijk dat gesprek op plaatselijk niveau te bevorderen door bijv. te wijzen op de mogelijkheid voor zo'n gesprek voor, op en na de jaarlijkse jeugdzondag. Bovendien benadrukken zij, dat het gesprek tussen kerkeraad en jeugd zich niet beperkt tot de organisatie van zo'n jeugdzondag. Er zijn veel meer zaken, waarbij jongeren betrokken kunnen en willen worden.
- 3.2.4. Regelmatig ook attenderen zij kerkeraden er op, dat zij niet slechts de zorg hebben voor de georganiseerde jeugd, maar minstens evenzeer voor die jongeren, die zich om welke reden dan ook niet bij een jeugdvereniging aansluiten. Ook voor hen dient gezocht te worden naar mogelijkheden om binnen de gemeente te functioneren.
- 3.3. De verhouding tot de jeugdorganisaties binnen onze kerken realiseert zich als volgt:
- 3.3.1. De kerken stellen deputaten in de gelegenheid via een subsidie steun te verlenen aan het werk van de jeugdorganisaties.
Het is bekend, dat door de overheid ook het jeugdwerk van de kerken voor een heel belangrijk deel gesubsidieerd wordt. De overheid verbindt daaraan geen voorwaarden ten aanzien van de vormgeving en inhoud van het werk zelf. Zij stelt alleen de wetenschappelijke eisen vast voor de vrijgestelde.
Deze overheidssubsidie is echter niet toereikend voor het totale jeugdwerkpakket. Steun vanuit particulier, c.q. kerkelijk initiatief blijft noodzakelijk.
Deputaten constateren tot hun vreugde, dat de kerken hen in staat stellen dit werk te steunen.
Deputaten zijn zich bewust, dat het geven van subsidie de mogelijkheid biedt tot een „machtspositie” ten opzichte van de gesubsidieerde organisatie.
Zij zijn er echter ook van overtuigd, dat leden van de kerk zo niet met elkaar omgaan. Daarom hebben deputaten zich beijverd aan de betreffende organisaties steeds weer duidelijk te maken, dat kerkelijke subsidie niet meer en niet minder betekent dan het mogelijk maken van een stuk jeugdwerk ten dienste van de kerken in het algemeen en de jeugd der kerk in het bijzonder.
Wie het verlenen van subsidie afhankelijk stelt van de uitkomst van een bespreking over de visie van het jeugdwerk, zou o.i. op een onjuiste wijze gebruik maken van zijn positie en eerder macht uitoefenen dan dienst verlenen.
- 3.3.2. Een en ander betekent niet, dat deputaten met gesloten ogen subsidiëren. Als deputaten zien zij het als hun taak en verantwoordelijkheid het jeugdwerk van de bonden kritisch te blijven volgen. De norm voor dit kritisch volgen is het antwoord op de vraag in hoeverre het jeugdwerk mee het totale kerkelijke leven dient en onze jongeren, dat is de kerk van morgen, toerust tot het gemeente-zijn nu en in de toekomst.
Dit houdt in, dat men van deputaten niet mag verwachten of vragen, dat zij het jeugdwerk tot in zijn details beoordelen. Er blijft een eigen verantwoordelijkheid van de jeugdorganisatie over.
Niet zozeer de uitvoering en uitwerking als wel de gezindheid en motivatie willen deputaten in hun beoordeling en gesprek betrekken. De ervaring heeft hun geleerd, dat onze jeugdorganisaties voor zo'n gesprek open staan en van harte bereid zijn deputaten te laten meedenken met hun eigen vragen en problemen. Op deze wijze willen zij het dienstverlenend karakter van hun werk naar de jeugdorganisaties toe realiseren.
- 3.3.3. Een ander facet van deze relatie is de pastorale zorg. Hierboven werd reeds gesproken van de problemen bij de jeugdbonden zelf. Deputaten zijn desgevraagd bereid mee te denken en te adviseren. De jeugdorganisaties zelf zijn er van overtuigd, dat zij steun en advies nodig hebben. Deputaten blijven dan ook van mening, dat er steeds weer naar wegen voor dat gesprek gezocht moet worden, waarbij zij in eerste instantie niet direkt ingrijpend en corrigerend willen optreden, maar dienend aanwezig willen zijn.
- 3.4. Deputaten begrijpen, dat zij in een rapport over deze periode niet voorbij kunnen gaan en mogen gaan aan de vragen, die er ook binnen de kerken gerezen zijn ten aanzien van het georganiseerde jeugdwerk. Hierover willen zij het volgende opmerken:
- 3.4.1. Zij constateerden, dat hier en daar kerkeraden bezwaren hebben tegen de methodiek en het beleid van de jeugdorganisaties. Het komt wel voor, dat desbetreffende kerkeraden meedelen, dat men bezwaren heeft. Meestal gaat zo'n mededeling gepaard met het bericht, dat men niet meer collecteert voor het Jeugdsteunfonds. Wanneer deputaten een dergelijk bericht van kerkeraden ontvangen, delen zij hen in eerste instantie mee, dat men zich als kerkeraad eerst dient te richten met zijn bezwaren tot de desbetreffende bond — niet altijd is dat gebeurd — en dat dit niet een reden mag zijn om de financiering van het door de generale synode ingestelde en door deputaten beheerde jeugdsteunfonds te stoppen. Zij denken hierbij aan en wijzen op de uitspraak van de generale synode 1971/2 hieromtrent (vgl. Acta GS, art. 181, sub 3 en 5). Uiteraard vormen deze bezwaren onderwerp van gesprek in het contact, dat zij met de jeugdbonden hebben. Dit immers heeft te maken met het meedenken met de eigen vragen van de jeugdorganisatie.
- 3.4.2. Anderzijds constateerden deputaten, dat de bezwaarde kerkeraden niet reageren op hun

- verzoek hun bijdrage om deze reden niet te stoppen. Zo wordt het niet alleen moeilijk, maar in de praktijk ook onmogelijk over deze zaak met de kerkeraden in gesprek te komen. Het behoeft geen betoog, dat deputaten dit betreuen.
- 3.4.3. Wanneer een kerkeraad in gesprek komt met een jeugd-organisatie zijn deputaten bereid tot het vervullen van een brug-functie, indien blijkt, dat men elkaar niet of moeilijk kan benaderen. Ondanks het feit, dat zij steeds weer deze diensten aanbieden, moeten zij vaststellen, dat de desbetreffende kerkeraden hiervan geen gebruik maken. In een veel later stadium wanneer door de meerdere vergadering de bezwaren commissoriaal gemaakt zijn, is het tot op heden eenmaal gebeurd, dat deputaten gehoord zijn.
- 3.4.4. Wellicht ten overvloede willen deputaten er ook hier nogmaals op wijzen, dat kerkeraden wel eens ten onrechte denken, dat de verhouding van deputaten tot jeugd-organisatie te vergelijken is met en gelijkgesteld kan worden aan de relatie tussen de plaatselijke kerkeraad en de plaatselijke jeugdvereniging. Dit is onjuist. Bovendien is het principieel onmogelijk, dat iemand verantwoordelijk gesteld kan worden voor zaken, waarbij hij, zowel bij de uitvoering als bij de voorbereiding niet betrokken is geweest. Dit blijft behoren tot de eigen verantwoordelijkheid van de organisatie.
- 3.4.5. Gezien de verscheidenheid van ons kerkelijk leven zijn deputaten van mening, dat het niet de bedoeling kan zijn bij alle werk tot een uniform standpunt en een uniforme vormgeving te komen. Het moet echter binnen de kerk mogelijk zijn en blijven elkaar bij verschil van mening te blijven aanvaarden. Het gesprek met elkaar illustreert de eenheid in deze verscheidenheid.
4. **Werkzaamheden van deputaten**
 Hoewel in bovenstaande tussen de regels door meer dan één activiteit vermeld staat, willen deputaten u op het volgende nog attenderen:
- 4.1. In deze periode werden zij geconfronteerd met de opheffing van de Christelijke Gereformeerde Studentenbond (CGS) op 25 april 1972. Opgericht kort na de tweede wereldoorlog bleek binnen een kwart eeuw, dat vele studenten niet meer worden aangesproken door een eigen kerkelijke studenten-organisatie. Men mag deze ontwikkeling betreuen, het getuigt van werkelijkheidszin in zo'n situatie zichzelf als studenten-organisatie op te heffen.
- 4.2. Deputaten willen hun waardering uitspreken aan het adres van de jeugdorganisaties, waarbinnen velen zich in hun vrije tijd inzetten voor een belangrijk stuk jeugdwerk. De algemene tendens is, dat het kerkelijk jeugdwerk het niet meer zo doet. Daarom is de volharding van de bondsbesturen en de jeugdwerkleider temeer positief te waarderen. Uit het rapport van deputaten is intussen wel duidelijk geworden, dat zij niet zonder kritiek dit werk volgen. Voorop willen zij graag stellen, dat in die kritiek de positieve waardering functioneert.
- 4.3. Deputaten zijn nauw betrokken geweest bij de plannen tot fusie van de beide jeugdorganisaties. Gedurende enkele jaren heeft één hunner de gesprekken meege maakt en geleid. Ondanks de moeizame arbeid om tot de vormgeving van één organisatie te komen was er duidelijk de herkenning en erkenning van elkaar. Deputaten stimuleren de plannen tot fusie niet alleen om zo een hogere subsidie van de overheid mogelijk te maken, waardoor een tweede jeugdwerkleider en hopelijk een administratieve kracht kan worden aangesteld, maar juichen deze plannen ook toe, omdat zij van mening zijn, dat door één jeugdwerk het kerkelijk leven in zijn totaliteit gediend wordt. De plannen tot een federatief samengaan als voorbereiding op de fusie zijn in een vergevorderd stadium en hopelijk slaagt men er in mee door de toezegging van het ministerie van CRM een tweede jeugdwerkleider aan te trekken. Voor een efficiënte uitvoering van het totale jeugdwerk achten deputaten een tweede full-timer een noodzakelijke voorwaarde.
- 4.4. Deputaten hebben een start-subsidie verstrekt aan de stichting maandblad DIA om het zo mogelijk te maken te komen tot uitgave van een maandblad onder deze naam, bestemd voor de jongeren in de leeftijd van 23-35 jaar. Ons motief tot het verstrekken van deze subsidie ligt in de opdracht van de GS 68/69 (vgl. Acta, art. 168, sub 7) om aandacht te geven aan de plaats van de jonge belijdende leden in de gemeente. Overal ontstaan gesprekskringen van deze gemeenteleden. In DIA zien deputaten een handreiking aan deze kringen voor hun werk. Met belangstelling blijven zij de ontwikkeling van stichting en redactie van DIA volgen. Zij hopen, dat het mogelijk is dit maandblad goed van de grond te krijgen, omdat ook hiermee het totale kerkelijke leven gediend wordt.
- 4.5. Naast de jaarlijkse contactbrieven aan de kerkeraden rondom de jeugdzondag hebben zij samen met deputaten ADMA aan de kerkeraden de brochure „Gemeente, jongeren en diakonaat” toegezonden. De secretaris had zitting in de interkerkelijke werkgroep, die de tekst van de brochure heeft samengesteld. Deputaten meenden hiermee de kerken van dienst te zijn zonder nu direct de inhoud van deze brochure voor hun verantwoordelijkheid te nemen.
- 4.6. Op initiatief van deputaten is er een gesprek geweest tussen depp. Adma, Kerk en Onderwijs en hun deputaatschap over de problematiek van de vorming van werkende jongeren. Zij meenden niet alleen, dat deze drie deputaatschappen elk vanuit hun eigen achter-

- grond betrokken zijn bij deze materie, maar ook, dat hier voorlichting aan de kerken en de kerkleden zeker op zijn plaats was. Tot nu toe hebben op persoonlijke verantwoordelijkheid van de schrijver, die als deputaat deel uitmaakte van het overleg, een paar artikelen over deze problematiek in ons kerkelijk orgaan De Wekker gestaan.
- 4.7. De contacten met de jeugdouderlingen in de jaarlijkse conferenties zijn genoemd. Deputaten zijn dankbaar voor de zeer goede belangstelling voor deze conferenties.
- 4.8. Deputaten hebben kennis genomen van het reeds genoemde visieprogramma van de Jongerenbond, waarin een poging gedaan wordt de doelstellingen van het jeugdwerk in deze tijd te verwoorden. Zij hebben veel waardering voor de positieve uitgangspunten in dit visie-program en zien in deze standpuntbepaling een goed startpunt voor een blijvend gesprek op elk niveau. De hier aangedragen materie dient onderwerp van gesprekken te worden en te blijven. Zij betreuren het, dat het visie-program in onze kerkelijke pers niet die aandacht heeft gekregen, die een dergelijk stuk van onze jonge mensen verdient. Men kan slechts tot eigen schade voorbijgaan aan werk, dat de toerusting en vorming van de kerk van morgen bedoelt.
5. **Financiën**
- 5.1. Omtrent het financiële beleid van de afgelopen jaren zult u geïnformeerd worden via een rapport van deputaten voor financiële zaken. Uit de gegevens over de jaren 1971 t/m 1973 vermelden deputaten het volgende:

	1971	1972	1973
ontvangen collecten en giften	f 23.240,51	f 20.517,84	f 18.973,92
overige ontvangsten (renten e.d.)	„ 4.679,35	„ 6.163,72	„ 5.652,86
	<u>f 27.919,86</u>	<u>f 26.681,56</u>	<u>f 24.626,79</u>
subsidie:			
Bond Chr. Geref. Jongerenver.	f 18.477,34	f 2.637,40	f 18.976,89
Bond Chr. Geref. Jeugdclubs	„ 10.000,—	„ 9.000,—	„ 22.500,—
Bijbelstudiekampen	„ 500,—	„ —,—	„ —,—
Chr. Geref. Studentenbond	„ 1.500,—	„ 300,—	„ —,—
Stg. DIA	„ —,—	„ 4.000,—	„ 5.000,—
	<u>f 30.477,34</u>	<u>f 15.937,40</u>	<u>f 46.476,89</u>
De gemiddelde opbrengst was:	1971 f 0,31 per lid	1972 „ 0,28 per lid	1973 „ 0,278 per lid

- De teruggang in de gemiddelde opbrengst van de collecten is voornamelijk te wijten aan het feit, dat er helaas een stijgend aantal gemeenten blijkt te zijn, dat in gebreke blijft de collecte voor het Jeugdsteunfonds te houden c.q. af te dragen. Hierover is in dit rapport eerder gesproken. Nu wordt met de cijfers aangetoond, wat dit betekent! Deputaten hopen, dat deze gemeenten zich opnieuw ernstig zullen bezinnen op hun verantwoordelijkheid tegenover het geheel der kerken.
- 5.2. Het eigen vermogen van ons deputaatschap is in de verslagperiode door de verleende financiële hulp niet onaanzienlijk verminderd. Deputaten menen, dat een verdere intoring niet wenselijk is, omdat het nog „bruikbare” vermogen gereserveerd zou dienen te blijven voor te verwachten bijzondere financiering. In dit verband kan bijvoorbeeld worden gedacht aan mogelijke huisvestingsproblemen, welke kunnen ontstaan bij uitbreiding van het personeelsbestand van de jongerenorganisaties.
- 5.3. Terzake van de verstrekte subsidies wordt opgemerkt, dat de subsidie voor 1972 aan de Jongerenbond bijzonder laag is geweest, doordat in dat jaar de rijkssubsidie (ook nog over 1971) aanzienlijk werd opgetrokken. De financiële bijdrage aan de jeugdclubs ging de laatste jaren met sprongen omhoog, waarbij wordt aangetekend, dat het over 1973 verstrekte bedrag in feite betrekking heeft op een periode van 16 maanden, doordat — mede in verband met de nauwere samenwerkingsvorm met de Jongerenbond — het subsidie/verenigingsjaar werd gelijkgetrokken met het kalenderjaar.
- 5.4. De kostenontwikkeling in het georganiseerde jeugdwerk gaf deputaten redenen, met klem aan te dringen op nauwere samenwerkingen tussen de bonden. Met voldoening werd geconstateerd, dat door de werking van een ingaande 1 januari 1974 geldende federatie-overeenkomst tussen de beide jeugdorganisaties, alsmede door een forse verbetering van de rijkssubsidiepercentages het verwachte tekort in de komende jaren — zelfs bij een grotere personeelsbezetting — aanzienlijk lager is.
- 5.5. De begroting ziet er als volgt uit:

Ontvangsten	1974	1975	1976
collecten/giften	f 24.500,—	f 27.250,—	f 31.000,—
interest	„ 4.500,—	„ 4.500,—	„ 4.500,—
	<u>f 29.000,—</u>	<u>f 31.750,—</u>	<u>f 35.500,—</u>

Uitgaven

subs. federatie	f 20.000,—	f 22.000,—	f 25.000,—
andere projecten	„ 4.000,—	„ 4.500,—	„ 5.000,—
overige uitgaven	„ 5.000,—	„ 5.250,—	„ 5.500,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	f 29.000,—	f 31.750,—	f 35.500,—

5.6. In het algemeen willen deputaten nog opmerken, dat in de afgelopen periode een grote mate van onzekerheid en onduidelijkheid aanwezig was met betrekking tot de (financiële) positie en ontwikkeling van de beide jeugdorganisaties. Zij menen, dat deze zaken zich thans wat duidelijker beginnen af te tekenen, waardoor, naar zij hopen, een wat evenwichtiger financieel beleid zal worden gevoerd.

Met ernst willen zij erop wijzen, dat de beoogde verbetering en verbreding van de organisatie van het jeugdwerk een grotere verantwoordelijkheid op al onze kerken legt. Daarom vragen zij de kerken dringend om een hartelijk en positief meelevend, hetgeen onder meer tot uitdrukking gebracht kan worden in de collecte voor het Jeugdsteunfonds.

6. Epiloog

Uit dit rapport is duidelijk geworden, dat deputaten van mening zijn, dat het werk van hun deputaatschap ook in de komende periode voortgang moet vinden. Daarom stellen zij u voor opnieuw deputaten voor het contact met de kerkjeugd te benoemen. Duidelijk is ook geworden, dat deputaten verontrust zijn over het feit, dat steeds meer gemeenten niet aan de door de generale synode vastgestelde financiële verplichtingen voor het Jeugdsteunfonds voldoen. Deze ontwikkeling is te meer verontrustend, omdat het gesprek met deze kerkeraden (bijna) niet mogelijk blijkt. Wellicht kan uw vergadering nog eens nadrukkelijk wijzen op deze zaken.

Deputaten zijn u dankbaar voor de aandacht aan dit rapport en hun werkzaamheden gegeven.

Ook met u hopen zij in een goed gesprek te komen over het werk voor en met de jongeren onzer kerken.

T. Harder, secretaris.

BIJLAGE LXV

art. 142

RAPPORT V VAN COMMISSIE IV BETREFFENDE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR HET CONTACT MET DE KERKJEUGD

Met belangstelling heeft uw commissie kennis genomen van het rapport van deputaten. Uw commissie komt ten aanzien van het geheel van het rapport tot de volgende opmerkingen:

I. Algemeen

1. Deputaten geven blijk, dat ze een hoge opvatting van hun taak hebben. Ze beseffen, dat de kerkjeugd een wezenlijk deel van de kerken is en dienovereenkomstig tegevoel moet getreden moet worden.

2. Deputaten hebben zich bezonnen op de aard en de inhoud van de kerkelijke begeleiding die aan de jeugd der kerken gegeven moet worden. Het is uw commissie niet gebleken dat hun „oriëntatie en bezinning” veel nieuws heeft opgeleverd.

Dat de zorg voor de jeugd der kerken een „meer indirect karakter” heeft was reeds bekend.

Uw commissie vraagt zich af of de vrees voor „verkerkelijking” deputaten niet te veel parten speelt, en hen in hun werken belemmert.

Ze hebben opdracht contact te onderhouden met kerkeraden en organisaties van jeugdwerk binnen onze kerken. Het komt uw commissie voor dat de deputaten de eigen verantwoordelijkheid van de jeugdorganisaties niet zó zwaar moeten laten wegen, dat ze „alleen hun gezindheid en motivatie” bespreken en beoordelen, en niet de uitvoering en uitwerking hiervan.

Uw commissie zou een meer direct contact met de kerkeraden en de organisaties voor jeugdwerk toejuichen.

3. Deputaten merken op dat de verschijning van het visie-program van onze Jongerenbond positief gewaardeerd moet worden. Inderdaad is hierin een goede poging gedaan om de eigen identiteit te verwoorden. Gedacht wordt b.v. aan wat geschreven wordt over: De functie van ons jeugdwerk.

Mét deputaten betreurt uw commissie het dat de discussie over dit visie-program in onze kerken niet of nauwelijks op gang gekomen is. Ook in het deputatenrapport zélf wordt hierop weinig ingegaan.

4. Er zijn kerkeraden die „bezwaren hebben tegen de methodiek en het beleid van de jeugdorganisaties”. Blijkbaar heeft de verschijning van het visie-program deze bezwaren niet weggenomen. Ze zijn onderwerp van gesprek geweest in het contact

dat de deputaten met de jeugdbonden hebben. De bezwaren worden door deputaten in hun rapport niet genoemd.

Evenmin wordt mededeling gedaan van de inhoud van de gevoerde gesprekken en de resultaten daarvan. Uw commissie heeft gehoord dat deze gesprekken zinvol zijn geweest en ook wel vrucht hebben afgeworpen.

5. Aan deputaten werd ook opgedragen bijzondere aandacht te geven aan de zorg voor de ongeorganiseerde jeugd en daarover de kerkeraden te informeren en te adviseren. In hun rapport heeft uw commissie daarover echter weinig gevonden.

Deputaten merken op: „De algemene tendens is, dat het kerkelijk jeugdwerk het niet meer zo doet”.

Uw commissie vraagt zich af of hier niet te generaliserend wordt gesproken. Het geldt niet voor het jeugdwerk in al onze kerken. Voortgaande bezinning blijft noodzakelijk.

6. Als deputaten hun waardering uitspreken over de volharding van de bondsbesturen en van de jeugdwerkleider, dan kan uw commissie daarin meegaan. In deze tijd hebben allen die leiding geven aan het kerkelijk jeugdwerk de voorbede en het christelijk medeleven van de kerken meer dan ooit nodig.
7. Er zijn plannen tot fusie van de beide jeugdorganisaties. Volgens deputaten is deze fusie zeer gewenst. Uw commissie is het daarmee eens.
8. Uw commissie juicht het toe, dat deputaten een start-subsidie hebben verstrekt aan de stichting maandblad „Dia”. Ze hoopt dat het maandblad, dat bestemd is voor jongeren in de leeftijd van 23-35 jaar, aan zijn doel zal beantwoorden. Met dankbaarheid noteert uw commissie de aandacht van het deputaatschap voor de problematiek van de vorming van de werkende jongeren.
9. De kerken stellen deputaten in de gelegenheid via een subsidie steun te verlenen aan het werk van de jeugdorganisaties. Deputaten benadrukken, „dat kerkelijke subsidie niet meer en niet minder betekent dan het mogelijk maken van een stuk jeugdwerk ten dienste van de kerken in het algemeen en de jeugd der kerk in het bijzonder”.

Uw commissie onderschrijft dit. Dat deputaten niet „met gesloten ogen subsidiëren” mag als vanzelfsprekend worden beschouwd.

Dat er „een stijgend aantal gemeenten blijkt te zijn, dat in gebreke blijft de collecte voor het Jeugdsteunfonds te houden c.q. af te dragen”, wordt ook door uw commissie ten zeerste betreurd.

Indien de vertrouwensrelatie kan worden hersteld, zal dat de offervaardigheid en de bereidwilligheid om te collecteren zeker ten goede komen.

II. Financiën

Deputaten wijzen er op, dat „de beoogde verbetering en verbreding van de organisatie van het jeugdwerk een grotere verantwoordelijkheid op al onze kerken legt”. Uw commissie wil dat graag onderstrepen, en er mét deputaten op aandringen dat de collecte voor het Jeugdsteunfonds door alle kerken zal worden gehouden.

III. Voorstellen:

Resumerend komt uw commissie tot de volgende voorstellen:

1. Het beleid van deputaten voor het contact met de kerkjeugd — met dank voor hun arbeid — goed te keuren;
2. Opnieuw deputaten voor het contact met de kerkjeugd te benoemen;
3. Er bij deputaten op aan te dringen een meer direct contact met de kerkeraden te zoeken en aan de brugfunctie, die ze willen vervullen, meer vorm te geven;
4. Het jeugdwerk in het algemeen in de voorbede en de belangstelling van de kerken aan te bevelen en de kerken te wijzen op de noodzaak van de gevraagde collecte;
5. Het financieel beleid over de afgelopen drie jaren goed te keuren.

W. de Joode, rapporteur.

BIJLAGE LXVI

art. 143, 163, 167, 174

RAPPORT II VAN COMMISSIE IV

Aan uw commissie werd opgedragen de bespreking voor te bereiden van instructie 8.11.

Weergave:

In deze instructie wordt door de P.S. van het Oosten gesteld, dat zij kennis heeft genomen van de verontrusting die leeft bij de classis Utrecht met betrekking tot het jeugdwerk en van de wijze waarop deze materie is behandeld door de classis Utrecht en de deputaten voor het contact met de kerkjeugd.

De P.S. van het Oosten geeft niet aan waarin de genoemde verontrusting concreet bestaat, en verzwijgt ook op welke wijze deze materie door de classis Utrecht en deputaten voor het contact met de kerkjeugd is behandeld.

Uit nadere informatie bleek uw commissie dat de verontrusting van de classis Utrecht de koers van het jeugdwerk betreft, waarbij met name de inhoud van Tijdsein, van de door

de bond uitgereikte bijbelstudies en de vormgeving van de bondsdagen ter sprake kwamen. Door de classis Utrecht werd een commissie benoemd, die deze materie doorsprak zowel met de kerkeraad van Noordeloos (die in eerste instantie een desbetreffende instructie indiende), als ook met het bestuur van de Jongerenbond en deputaten kerkjeugd. Deputaten kerkjeugd meenden geen bevoegdheid te hebben zich in deze zaak te mengen, terwijl zij op de vergadering van de classis Utrecht aan de orde was gesteld. Daarbij was het resultaat van het werk van de classicale commissie niet zodanig dat men tot een goede oplossing kwam. De classis Utrecht wendde zich tot de P.S. van het Oosten, terwijl de P.S. van het Oosten zich tot uw vergadering richt met het verzoek deputaten kerkjeugd opdracht te geven zich met de Jongerenbond in verbinding te stellen, om, in overeenstemming met hun instructie 3a „te bevorderen dat aan onze jeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven” en de verontrusting wordt weggenomen en voorkomen. In verband met de instructie van de P.S. van het Oosten, is er een ingekomen stuk van het bestuur van de Jongerenbond, gericht aan uw vergadering, waarvan afschriften zijn verzonden aan de classis Utrecht en de P.S. van het Oosten. Door dit schrijven wil het bestuur van de Jongerenbond de G.S. „in kennis stellen van zijn grote teleurstelling over de wijze, waarop deze instructie langs de kerkelijke weg tot stand kwam en kon komen”. Tevens spreekt het bondsbestuur in dit schrijven zijn vrees uit dat „nu deze instructie van de P.S. van het Oosten aan u is doorgezonden, getracht zal worden te komen tot een uitspraak terzake van het jeugdwerk, terwijl in feite de problematiek achter deze instructie niet een jeugdwerkproblematiek is, maar een problematiek die veel breder om zich heen grijpt en heel het samenleven van onze kerken raakt”.

Overwegingen:

Ten aanzien van het schrijven van het bestuur van de Jongerenbond meent uw commissie dat het niet tot de taak van uw vergadering behoort, op de verschillen, die er tussen de Jongerenbond en de classis Utrecht c.q. de P.S. van het Oosten zouden bestaan, in te gaan en er een oordeel over uit te spreken.

Uw commissie acht dat instructie 8.11 wettig ter tafel is, en als zodanig door uw vergadering behandeld dient te worden. Wat betreft de vrees die in het schrijven van de Jongerenbond wordt kenbaar gemaakt, merkt uw commissie op dat tegen het hier gesignaleerde gevaar gewaakt dient te worden, waarbij zij echter van mening is dat de inhoud van de instructie van de P.S. van het Oosten hiertoe op zichzelf geen aanleiding geeft.

Tot de inhoud van de instructie komend betreurt uw commissie het dat ondanks het werk van de commissie die daartoe door de classis Utrecht werd ingesteld, de verontrusting die bij deze classis met betrekking tot het jeugdwerk leeft, niet is weggenomen. En de kerken en het jeugdwerk in de kerken doet dit geen goed. Zoals het slot van instructie 8.11 stelt zal al het mogelijke gedaan moeten worden om de verontrusting weg te nemen en te voorkomen.

Uw commissie overwoog dat hier inderdaad een taak ligt voor deputaten kerkjeugd. Dat deputaten meenden geen bevoegdheid te hebben zich in deze zaak te mengen, terwijl zij op een meerdere vergadering aan de orde was gesteld, is te begrijpen. Uw vergadering kan deputaten echter wel een concrete opdracht in deze richting geven. Naar hun instructie behoort het terecht tot de opdracht van deputaten „te bevorderen dat aan de jeugd Schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven” (instructie 3a), terwijl het contact met de jeugdorganisaties door hen gerealiseerd dient te worden door het geven van kerkelijke begeleiding aan het werk van de jeugdorganisaties met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid daarvan (instructie 5a).

Wanneer deputaten kerkjeugd in hun rapport t.a.v. het contact met de jeugdorganisaties opmerken: „Niet zozeer de uitvoering en uitwerking als wel de gezindheid en motivatie willen deputaten in hun beoordeling en gesprek betrekken” (rapport 9.15) acht uw commissie dit in het licht van hun instructie niet geheel juist gesteld. Niet alleen de gezindheid en de motivatie, maar ook de uitvoering en uitwerking dient door deputaten beoordeeld en in het gesprek met de jeugdorganisaties betrokken te worden. Naar de mening van uw commissie zal dit m.n. in dit concrete geval moeten geschieden.

Voorstel:

Resumerend stelt uw commissie u voor de volgende beslissing te nemen:

De generale synode

kennis genomen hebbend van instructie 8.11 en ingekomen stuk 10.19

- constaterend:
1. dat er bij de classis Utrecht verontrusting leeft met betrekking tot het jeugdwerk;
  2. dat de wijze waarop deze materie door de classis Utrecht en de deputaten voor het contact met de kerkjeugd is behandeld niet heeft geleid tot het wegnemen van deze verontrusting;
  3. dat de P.S. van het Oosten door het indienen van naar instructie van oordeel is dat aan deze zaak verdere aandacht geschonken dient te worden;
  4. dat de P.S. van het Oosten de G.S. verzoekt aan deputaten voor het contact met de kerkjeugd, met beklemtoning van hun instructie, hiertoe een gerichte opdracht te geven;
  5. dat door de Jongerenbond teleurstelling is geuit over de gevolgde gang van zaken;

- overwegend: 1. dat het jeugdwerk op een zodanige wijze in geding is gekomen, dat dit òn de kerken òn het jeugdwerk in de kerken schade doet;
 2. dat tot herstel van de juiste verhoudingen al het mogelijke gedaan dient te worden;
 3. dat het de juiste weg is deputaten voor het contact met de kerkjeugd hierbij te betrekken;
- van oordeel: 1. dat deputaten kerkjeugd krachtens hun instructie tot taak hebben „te bevorderen dat aan de jeugd Schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven” (instructie 3a), waarbij het contact met de jeugdorganisaties, gerealiseerd dient te worden door „het geven van kerkelijke begeleiding aan het werk van de jeugdorganisaties met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid daarvan” (instructie 5a);
 2. dat deze Schriftuurlijke voorlichting en kerkelijke begeleiding niet slechts raakt de beoordeling en bespreking van de gezindheid en motivatie van het jeugdwerk, maar ook de uitvoering en uitwerking ervan;
- besluit: 1. deputaten kerkjeugd op te dragen om in overeenstemming met hun instructie al het mogelijke te doen, opdat de verontrusting met betrekking tot het jeugdwerk zal worden weggenomen;
 2. het schrijven van de Jongerenbond (10.19) voor kennisgeving aan te nemen;
- en spreekt uit: dat aan de intentie van instructie 8.11 is voldaan.

W. de Joode, rapporteur.

BIJLAGE LXVII
 art. 147, 149

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN KERKELIJK ADMINISTRATIEF BUREAU

Deputaten kerkelijk administratief bureau rapporteren u ingevolge art. 7 van hun instructie over de jaren 1971 t/m 1973 het volgende:

Samenstelling en vergaderingen

U benoemde:

A. de Geus, voorzitter	C. Groeneveld
J. Sikma, secretaris	ds. P. op den Velde en
J. D. Wisman, penningmeester	B. P. Velema (alg. secundus).

Br. C. Groeneveld kon pas vanaf maart 1973 feitelijk medewerken; in het najaar 1973 is hij aangewezen als waarnemend secretaris, omdat br. J. Sikma door ziekte zijn functie niet meer kon vervullen.

Br. B. P. Velema berichtte de generale synode 1971/'72 niet bereid te zijn de benoeming te aanvaarden.

Deputaten vergaderden in genoemde periode acht maal.

Bureau

a. Huisvesting

Met uw machtiging is omgezien naar een betere huisvesting van het bureau, die gevonden is in Schiedam. Per 1 maart 1973 kon het huurpand Tuinlaan 102, aldaar, worden betrokken. Met deputaten Adma is een overeenkomst tot medegebruik van dit pand ten behoeve van hun administrateur gesloten.

b. Apparatuur

Deputaten geven voortdurend aandacht aan de toerusting van het bureau met apparatuur ten dienste van een efficiënte werkmethode. Besloten is enkele nieuwe kantoormachines aan te schaffen.

c. Personeel

In het begin van de verslagperiode heeft de personeelsbezetting een aantal moeilijkheden gegeven, ten dele als gevolg van de onzekerheid omtrent de vestigingsplaats; er moest toen met verschillende tijdelijke en/of part-time-krachten worden gewerkt.

Na de verhuizing naar Schiedam is de volgende, naar het oordeel van deputaten gepaste personeelsbezetting gekomen:

- een administrateur, belast met de leiding van het bureau, het vervaardigen van alle jaarstukken en een deel van de administratie;
- een eerste medewerkster, belast met administratief en secretariaatswerk;
- een tweede medewerkster, belast met type- en stencilwerk, expeditie en huishoudelijke dienst.

Deputaten hebben, mede naar aanleiding van de wensen van deputaten van financiële zaken, in de verslagperiode enkele malen zeer indringend met de administrateur gesproken over de werkmethode, de werkverdeling en de achterstand in het werk. Deputaten zijn van oordeel dat het bureau met de huidige bezetting zijn taak naar behoren kan vervullen.

d. Werkzaamheden

In de verslagperiode hebben verschillende deputaatschappen successievelijk hun financiële administraties bij het bureau ondergebracht.

Op 31 december 1973 ontbraken nog de administraties van:

De Wekker, waarvoor wel de abonnementsadministratie wordt verzorgd;

Bibliotheek Theologische Hogeschool;

deputaten Adma, deputaten evangelisatie en deputaten zeevarenden, die met ingang van 1974 wel gebruik maken van de centrale girorekening.

De naar het oordeel van deputaten terecht bij deputaten voor de buitenlandse zending bestaande kritiek op de verzorging van hun financiële administratie in het begin van de verslagperiode is voor laatstgenoemden aanleiding geweest te besluiten deze verzorging weer in eigen hand te nemen. Zij hebben dit besluit — voorshands tot 1 januari 1975 — gehandhaafd, nadat deputaten hun hadden bericht in staat te zijn voortaan ook hun administratie goed te laten verzorgen.

Voor verschillende deputaatschappen en bredere vergaderingen verrichtte het bureau hulpdiensten voor het secretariaat. In oktober 1973 hebben deputaten verzocht om tijdige inzending van te vermenigvuldigen en/of te verzenden stukken.

Door middel van maandrapporten informeert de administrateur deputaten over de omvang en de voortgang van de verschillende werkzaamheden.

Collectenrooster

Telken jare is het collectenrooster met een opgave van de door u gestelde minimum-bijdragen tijdig voor de aanvang van een nieuw kalenderjaar aan de kerkeraden verzonden.

Helaas was voor 1974 tengevolge van een te late berichtgeving inzake de bijdragen voor deputaten Adma en zeevarenden achteraf een correctie nodig.

Alle deputaatschappen waren nogmaals te wijzen op de door u gestelde regels voor wijziging van de minimum-bijdragen. Na voorafgaand overleg met alle deputaatschappen kon voor 1974 volstaan worden met vermelding van giro 53 53 00.

Helaas heeft de penningmeester van zendingsdeputaten de gebruikmaking van deze rekening achteraf publiekelijk ontraden.

Naar aanleiding van vele verzoeken om inlichtingen daaromtrent rijst de vraag of de telkens op het rooster vermelde collecte van het werk van de kerk naar buiten op de eerste zondag van oktober, die is ontstaan uit de destijds ingestelde collecten voor de leatuur-fondsen en andere hulpdiensten, moet worden gehandhaafd.

Diverse contacten

Deputaten pleegden overleg met:

- a. de administrateurs van „U.K.K.” en „Ons Kinderterhuis” inzake de mogelijkheid tot het verkrijgen van een centraal adressenbestand; door de hoogte van daarmee gemoeide kosten, leidde dit niet tot resultaat;
- b. deputaten voor financiële zaken inzake:
  1. de aanpassing van het werkschema op hun werkzaamheden;
  2. de kostprijsberekening van de diensten van het bureau;
  3. de belegging van de vaste kern van het saldo der centrale rekening;
- c. de commissie van voorbereiding voor uw vergadering inzake de mogelijkheden van bijstand door het bureau;
- d. de vertegenwoordiger van een kerkeraad inzake de mogelijkheid van een lening uit het goetod van de centrale girorekening: dit hebben deputaten afgewezen.

Financiën

Blijkens informatie is de bijstand aan generale deputaatschappen vrij van omzetbelasting. Bijstand aan (de roepende kerken van) classes en particuliere synoden zou dat niet zijn, weshalve besloten is daarvoor geen betaling, behoudens vergoeding van de gemaakte onkosten te vragen.

Van de vaste kern van de girorekening kon onlangs een bedrag van f 50.000,— tijdelijk gunstig worden belegd, hetgeen de kostprijs van de diensten van het bureau ten goede komt.

De financiële overzichten, waarvan uw vergadering kan kennis nemen door inzage van de via deputaten voor financiële zaken bij u binnengekomen jaarrapporten, geven — kort samengevat — het volgende beeld:

			Saldo 1-1-'71	f	8.148,07
Vergoeding werkzaamheden	1971	f	47.766,18		
	1972	"	52.530,50		
	1973	"	67.620,—		
Bijdrage Generale Kas	1971	"	7.000,—		
	1972	"	21.000,—		
	1973	"	35.000,—		
Totaal baten					„ 230.916,68
					f 239.064,75
Afschrijvingen inventaris	1971	f	2.814,—		
	1972	"	2.500,—		
	1973	"	2.562,24		
Personeelskosten	1971	"	31.244,50		
	1972	"	34.863,56		
	1973	"	54.682,86		
Huisvestingskosten	1971	"	6.475,85		
	1972	"	6.590,48		
	1973	"	7.016,85		
Algemene kosten	1971	"	14.272,87		
	1972	"	22.133,44		
	1973	"	24.523,18		
Rentesaldo	1971	"	1.205,54		
	1972	"	1.466,52		
	1973	"	1.337,23		
Totaal lasten					„ 213.689,12
					f 25.375,63
Balans per 1-1-1974:					
Inventaris		f	4.942,—	Lening	f 25.000,—
Vorderingen		"	27.235,71	Schulden	" 161.373,11
Liquide middelen		"	186.571,03	Reserve G.S.	" 7.000,—
				Saldo	" 25.375,63
		f	218.748,74		f 218.748,74

Samenvatting en voorstellen

Deputaten zien terug op een periode, waarin het bureau, ondanks aanvankelijke moeilijkheden in huisvesting en personeelsbezetting, geleidelijk aan in het kerkelijk leven is geïntegreerd. Deze integratie zal pas voltooid kunnen worden wanneer alle deputaatschappen volledig en con amore hun inbreng van werkzaamheden geven.

Pas dan kan een goede werkinventarisatie en een daarop afgestemde taakindeling worden gecompleteerd.

Pas dan ook kunnen de kosten zo beperkt mogelijk worden gehouden.

Deputaten stellen u voor:

1. opnieuw deputaten te benoemen;
2. de voorlopige instructie voor deputaten definitief te maken;
3. de generale deputaatschappen, voorzover nodig, op te dragen overeenkomstig uw eerdere besluiten inzake de diensten van het kerkelijk administratief bureau te handelen;
4. opnieuw een bedrag van f 0,30 per (doop)lid uit de generale kas aan deputaten beschikbaar te stellen;
5. deputaten ten dienste van de samenstelling van het collectenrooster te instrueren inzake de minimum-bijdragen voor 1975 t/m 1977, de toelaatbaarheid van wijzigingen van deze bijdragen buiten de door u gestelde regels en de collecte op de eerste zondag van oktober.

C. Groeneveld, wnd. secretaris.

BIJLAGE LXVIII
art. 147, 149

RAPPORT V VAN COMMISSIE VII INZAKE KERKELIJK ADMINISTRATIEF BUREAU

Uw Commissie heeft u inzake rapport 9.35 het volgende te rapporteren:

Financiën

De balans per 1 januari 1974 geeft een relatief hoog saldo aan van de posten Liquide

middelen (f 186.571,03) en Schulden (f 161.373,11). Door deputaten werd hierop na informatie de volgende toelichting gegeven:
de balans per 1 januari 1974 is een **momentopname** van de financiële positie op die datum. Voornamelijk is het vrij hoge saldo van de liquide middelen ontstaan door de in december 1973 nog ontvangen omslagbedragen van de plaatselijke kerken. Deze ontvangsten werden in januari 1974 voor een belangrijk deel afgedragen aan de penningmeesters van de kerkelijke kassen.

De post Schulden (f 161.373,11) bestaat derhalve hoofdzakelijk uit de in december 1973 ontvangen omslagbedragen, welke na 1 januari 1974 moeten worden afgedragen. De relatief hoge saldi zijn mede het gevolg van de gewoonte om in de maand december, en dus vóór 31 december, aan de nog resterende verplichtingen te voldoen.

Reserve generale synode f 7.000,—

Deze post is ontstaan doordat in 1972 en 1973 f 7.000,— voor geraamde kosten Algemeen kerkewerk ten laste van Algemene kosten en ten gunste van deze reserve werd gebracht. Aangezien dit bedrag geen betaalde kosten betreft kan het kapitaal van f 25.375,63 met genoemde f 7.000,— worden verhoogd.

Uw commissie stelt u voor:

1. deputaten dank te zeggen voor alle verrichte arbeid en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de generale deputaatschappen voor zover nodig op te dragen overeenkomstig uw eerdere besluiten inzake de diensten van het kerkelijk administratief bureau te handelen;
4. opnieuw een bedrag van f 0,30 per lid (dooplid) uit de generale kas aan deputaten beschikbaar te stellen;
5. de voorlopige instructie voor deputaten definitief te aanvaarden;
6. te besluiten, dat deputaten ten dienste van de samenstelling van het collectenrooster de vaste collecte op de eerste zondag in oktober op het collectenrooster kunnen laten vervallen.

G. G. van Wijngaarden, rapporteur.

BIJLAGE LXIX
art. 158, 160, 161

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN FINANCIËLE ZAKEN

Deputaten financiële zaken rapporteren u over hun werk sinds de vorige generale synode het volgende:

1. SAMENSTELLING DEPUTAATSCHAP EN VERGADERINGEN

Door de generale synode 1971/'72 werden als leden van het deputaatschap benoemd:
B. Groenenboom, voorzitter, Koningsvaren 31, Abcoude;
drs. H. Schuurhuis, Kwikstaartlaan 12, Leidschendam;
W. de Vries, Junolaan 2, Dordrecht;
drs. A. W. Overwater, Cicerostraat 5, 's-Hertogenbosch;
C. Kleinjan, Perentuin 2, Barendrecht;
D. C. v. d. Kreeke, alg. sec., Anjelierenlaan 3, Aerdenhout.

Het secretariaat werd tot en met 1973 waargenomen door br. W. de Vries.

Hij heeft het met ingang van 1974 overgedragen aan br. Kleinjan.

Ter bestudering van de jaarrekeningen en de accountantsrapporten kwamen deputaten 9 maal in vergadering bijeen.

2. CONTACTEN

Met andere deputaatschappen is er soms contact over de financiële aangelegenheden. In het algemeen wordt het contact door ons deputaatschap opgenomen wanneer de jaarrekening of het accountantsrapport daartoe aanleiding geeft. Wij verwijzen naar de opmerkingen bij de onderscheiden kassen.

Er was regelmatig contact met het kerkelijk administratief bureau. In het begin van deze verslagperiode moesten diverse malen aanmerkingen worden gemaakt met betrekking tot de verslaglegging en de voortgang der werkzaamheden. Hierover zijn enkele malen gesprekken geweest tussen onze deputaten, deputaten kerkelijk administratief bureau en de accountant, de heer A. van der Veen. Als gevolg daarvan konden de werkzaamheden van het kerkelijk administratief bureau zodanig worden bijgestuurd dat deze thans naar tevredenheid worden uitgevoerd.

Met de plaatselijke kerken is er weinig contact. Ons advies werd gevraagd betreffende:
a) predikantstraktementen en b) het verstrekken van gegevens aan het Centraal Bureau voor de Statistiek.

3. CONTROLE

Ook in de afgelopen periode werden de controlewerkzaamheden verricht door het accountantskantoor A. van der Veen te Rotterdam. Dit kantoor rapporteerde aan ons deputaatschap. Afschriften van de accountantsrapporten werden (zonodig met adviezen en/of opmerkingen onzerzijds) ter kennisneming aan de betreffende deputaatschappen gezonden.

De controle betrof de jaren 1971, 1972 en 1973 en omvatte alle kassen. Onze algemene indruk is dat de administraties behoorlijk worden gevoerd. Niet altijd bleken uittreksels uit

de notulen, financiële besluiten betreffende, aanwezig te zijn. Wij moesten weer constateren dat niet altijd werd gereageerd op onze vragen en opmerkingen.

Wij stellen u voor de beheerders van alle centrale kassen décharge te verlenen voor het door hen over de jaren 1971 t/m 1973 gevoerde beleid. Tijdens de verslagperiode is ons gebleken dat via comité's gelden worden ingezameld ten behoeve van bepaalde doeleinden, b.v. de actie „Vrouwen in de verte” ten gunste van het zendingswerk. Het verdient naar onze mening aanbeveling om onder andere via de kerkelijke pers te wijzen op de noodzaak (indien men voornemens is via bijvoorbeeld een comité een dergelijke actie te ontketenen) terzake contact op te nemen met het betreffende deputaatschap. Dit laatste houdt verband met de controle enerzijds en de verantwoording van — en de besteding van de gelden t.o.v. de gevers en geefsters anderzijds.

4. BELEGGINGEN

Aan de belegging van gelden werd de nodige aandacht besteed. Met het gevoerde beleggingsbeleid kon (gezien het besluit van de generale synode dat „in niet-risico-dragend kapitaal moet worden belegd”) in de meeste gevallen akkoord worden gegaan.

Door het deputaatschap Evangelieverkondiging onder Israël werd echter een geldlening verstrekt aan de gemeente Utrecht-centrum zonder dat daarover advies is ingewonnen. Het bedrag van de lening is f 40.000,—. Op onze vraag hierover is door de penningmeester geantwoord:

„De onderhandelingen met de gemeente van Utrecht-C. omtrent een te verstrekken geldlening waren reeds in juli 1971 begonnen, dus vóór de generale synode van dat jaar en de uiteindelijk opgestelde schuldbekentenis dateert van 1 dec. van dat jaar, dus voor de voortgezette zitting van de G.S. in 1972. Deze „transactie” had de goedkeuring van deputaten (bedoeld is: deputaten Evangelieverkondiging onder Israël), en de kapitaalspositie van die tijd gaf geen bezwaren.”

Er was meerdere malen sprake van een te ruime liquiditeitspositie. Hierop werd gettendeerd.

Ten aanzien van onderlinge geldleningen is te vermelden:

Deputaten voor zeevarenden hebben advies gevraagd over een geldlening bij deputaten emeritikas. De lening is destijds in afwijking van ons advies verstrekt en inmiddels weer afgelost.

Deputaten kerken in de polders verzochten ons advies inzake het stellen van hypothecaire zekerheid betrekking hebbend op een bestaande lening van f 23.000,— welke is verstrekt aan de gemeente te Dronten.

Daar deputaten polders geen rechtspersoonlijkheid bezitten is het niet mogelijk deze hypothecaire zekerheid te vestigen. Wij hebben deputaten polders geadviseerd een onderhandse akte te laten opmaken waarin wordt opgenomen dat het onderpand (de pastorie te Dronten) niet elders hypothecair verbonden mag worden, alvorens de betreffende lening is afgelost. Deze bepaling heeft echter een geringe juridische betekenis. In het algemeen doet zich een dergelijke moeilijkheid voor wanneer deputaatschappen onroerende goederen willen verwerven of voor leningen zakelijke zekerheid willen scheppen of stellen.

In dit verband willen wij uw vergadering in overweging geven deputaten voor financiële zaken op te dragen een stichting in het leven te roepen die namens deputaatschappen rechtshandelingen kan verrichten waarvoor rechtspersoonlijkheid is vereist.

In verband met de voortschrijdende inflatie wijzigt in het algemeen wel de visie op het beleggingsbeleid. Misschien moeten we gaan denken aan Vast-goed-frakties voor institutionele beleggers.

5. PREDIKANTSTRAKTEMENTEN

Evenals in de vorige tijdvakken werden kerkeraden, classes en particuliere synoden geïnformeerd over de wijzigingen aan te brengen in de minimumtraktamenten van de predikanten. De berekening geschiedde aan de hand van het loonindexcijfer voor het overheids-personeel, verstrekt door het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Met kerkeraden en predikanten is regelmatig contact over vraagpunten rondom de door ons verstrekte richtlijnen.

6. ALGEMEEN

In maatschappelijk opzicht heeft de verslagperiode zich gekenmerkt door een sterke stijging van lonen en prijzen. Onze kerken staan in de stroom van dit gebeuren en ondergaan er de invloed van. Dit openbaart zich onder meer in het toenemend aantal plaatselijke gemeenten dat moeite heeft om jaarlijks de begroting sluitend te krijgen.

Het is een bekend verschijnsel dat de stijging van kerkelijke inkomsten geen gelijke tred houdt met de algemene kostenstijging. De kerkelijke kosten reageren in het algemeen wel direct op kostenstijgingen. Hierdoor ontstaat een toenemende spanning tussen inkomsten en uitgaven, die als gevolg van de voortgaande inflatie steeds ernstiger vormen gaat aannemen. Wij achten het noodzakelijk de generale synode attent te maken op deze tendenzen en menen dat er in dit licht bezien een praktische bezinning tot stand moet komen terzake van het in de toekomst te voeren financiële beleid.

Hierbij zou gelet moeten worden op:

- a. de invloed van de ontwikkeling van bestaande langlopende- of blijvende financiële verplichtingen op de kerkelijke financiën;
- b. de wijze waarop ander algemeen kerkelijk werk kan worden afgebakend zodat het totale ermee gepaard gaande lastenpakket geen belemmering vormt voor de voortgang van het plaatselijke gemeentelijke leven.

Wij zijn er ons van bewust dat hier een omvangrijke taak ligt, die echter moet worden aangevat om het toekomstige financiële welzijn van onze kerken op de juiste wijze te behartigen.

7. ARCHIEF

De archiefstukken van vóór 1971 werden ingevolge het bepaalde in de Acta overgedragen aan het archief van de synode.

8. ACCOUNTANTSKOSTEN

De generale synode 1971/'72 voteerde voor accountantskosten een bedrag van f 18.000,—. In dit bedrag was begrepen 12% omzetbelasting (B.T.W.). Verder was zo goed mogelijk rekening gehouden met een verwachte stijging in de loonkosten terwijl tevens werd geanticipeerd op een inkrimping van werkzaamheden door de diensten van het kerkelijk bureau.

Door een aantal factoren blijkt het destijds voorgestelde bedrag ontoereikend. De loonkosten zijn aanzienlijk sterker gestegen dan was te voorzien, de omzetbelasting werd in 1971 verhoogd tot 14% en in 1973 tot 16%. Daartegenover kwamen aanvankelijk de vermindering van werkzaamheden door de activiteiten van het kerkelijk bureau langzamer op gang dan verwacht. De kassen werden successievelijk overgedragen zodat nu nog van enkele de jaarstukken door accountantskantoor Van der Veen worden opgemaakt. Door de geschetste factoren wijkt de definitieve declaratie van de accountant f 8.000,— af van de oorspronkelijke begroting en bedraagt het eindtotaal f 26.000,— inclusief omzetbelasting.

Wij willen hierbij aantekenen dat deze declaratie in het licht van de omvang der geleverde diensten duidelijk zeer gerechtvaardigd en zelfs coulant is. Wij willen uw vergadering dan ook voorstellen een extra bedrag van f 8.000,— ter beschikking te stellen.

Gezien de huidige trend in de kostenontwikkeling menen wij voor de komende periode te moeten rekenen op een bedrag voor accountantskosten van f 26.000,— exclusief omzetbelasting. Die zal volgens het huidige tarief f 4.160,— bedragen.

9. BIJZONDERE OPDRACHTEN

De generale synode Rotterdam 1971/'72 droeg ons deputaatschap op:

- a. „te onderzoeken óf — en hoe — leningen uit kerkelijke reserves voor het werk der kerken kunnen worden verstrekt”;
- b. „te rapporteren inzake de mogelijkheid om rekening te houden met de draagkracht der kerken bij de toerekening van kosten voor landelijk kerkelijk werk”.

Het resultaat van het onder a. gevraagde onderzoek is vastgelegd in een rapport dat als bijlage nr. 1 aan dit verslag is toegevoegd. Een beschouwing over de onder b. genoemde materie treft u aan in bijlage nr. 2.

10. FINANCIËLE OVERZICHTEN EN RAPPORTEN

Ter vertrouwelijke kennisneming treft u in een bijlage de financiële overzichten van de kerkelijke kassen aan.

Eveneens ter vertrouwelijke kennisneming zullen ter synode aanwezig zijn de accountantsrapporten en de door het kerkelijk bureau opgemaakte jaarstukken, voorzien van opmerkingen en aanvullend commentaar van de accountant.

11. OVERIGE BIJLAGEN

Bij de behandeling van de rapporten van de Theologische Hogeschool en de emeritikas kwamen de financiële aspecten van de emeritiproblematiek enkele malen in ons deputaatschap ter sprake. Hierover werd ook correspondentie gevoerd met de desbetreffende deputaatschappen.

Ter kennisneming bieden wij u een samenvatting aan van de door ons deputaatschap naar voren gebrachte gedachten. Deze samenvatting is neergelegd in bijlage nr. 3. Zij beoogt steun te geven aan een in de toekomst zeker noodzakelijke verdere evaluatie van deze vraagstukken en dient tevens als een illustratie van het eerder onder het hoofd „Algemeen” in punt a. gestelde.

In de verslagperiode is het voorgekomen dat deputaatschappen ons verzochten om verhoging van de vastgestelde minimum-bijdrage. De motivering was daarbij dat de werkelijke uitgaven in enig jaar door onvoorziene omstandigheden meer dan 10% hoger waren dan was geraamd.

In enkele gevallen kon het verzoek worden ingewilligd.

De huidige regeling voorziet echter niet in de omgekeerde situatie die een verlaging van de minimumbijdrage zou rechtvaardigen. In voorkomende gevallen hebben wij desbetreffende deputaatschappen verzocht met een dergelijke aanpassing akkoord te gaan. Deze toestemming werd in één geval verleend.

Op grond van de nu bestaande ervaring menen wij uw vergadering een voorstel te moeten voorleggen met het doel een grotere bewegelijkheid mogelijk te maken door het tussentijds wijzigen van de minimum-bijdragen. Dit voorstel is neergelegd in bijlage 4.

C. Kleinjan, secretaris.

Bijlage 1. Leningen uit kerkelijke reserves

De generale synode Rotterdam 1971/'72 droeg aan ons op: „te onderzoeken of — en hoe — leningen uit kerkelijke reserves voor het werk der kerken kunnen worden verstrekt”.

Bij dit onderzoek hebben wij ons een oordeel moeten vormen over de vraag of

- a. de mogelijkheid bestaat gelden uit het vermogen van deputaatschappen ter beschikking te stellen;
- b. de wenselijkheid daartoe ook aanwezig is.

Indien beide vragen positief beantwoord worden, moeten ook enkele opmerkingen gemaakt worden op welke voorwaarden de verstrekking dan dient te geschieden.

ad a. De mogelijkheid

Bij het opwerpen van deze vraag op de vorige synode is mogelijkwerwijs gedacht aan de gelden die op de centrale girorekening binnen zouden komen en daar gedurende enige tijd zouden verblijven. Een overzicht van deze saldi per 1e, 10e en 20e van de maand in 1973 wijst uit dat de hoogste stand was f 174.000,— (10 maart) en de laagste f 48.000,— (10 september).

Uit dien hoofde zijn geen belangrijke bedragen voorhanden voor leningen in de kerken. Dat deze bedragen niet hoger zijn houdt verband met het feit dat de penningmeesters der deputaatschappen, verantwoordelijk zijnde voor de gelden van hun kas, telkens op spoedige afdracht aandringen, teneinde hun uitgaven uit de verkregen inkomsten te kunnen bestrijden.

Saldi die meerdere deputaatschappen zelf aanhouden, wenst men in het algemeen niet voor directe uitgaven te bestemmen, zodat de duur van het verblijf van hun gelden in de centrale administratie gemiddeld genomen kort is.

Deputaten kerkelijk bureau hebben dan ook geen zware taak gehad in het beleggen van dat bedrag, dat door de volgtijdelijke opname-verschillen als gemiddeld lang vermogen kan worden gekwalificeerd. In januari 1974 was men eerst in staat f 50.000,— à deposito te plaatsen.

De opbrengsten daarvan zullen op evenredige wijze aan de kassen, die aan dit bedrag deelnamen, ten goede komen. Het is evenwel de vraag of dit tot de deputaatschappen is doorgedrongen.

Het lijkt onze deputaten niet uitgesloten dat bovenvermeld bedrag nog zal kunnen uitgroeien naar f 100.000,—, doch veel groter zal het niet worden bij handhaving van de tot heden gehanteerde beleidsprincipes inzake het vermogensbeheer.

Uit het bedrag dat mogelijk in 1974-1975 kan groeien tot f 100.000,— zou dan „werk der kerken” gefinancierd kunnen worden.

Deputaten menen de vraag of de mogelijkheid er is om werk in de kerken te financieren met aanwezige middelen niet alleen te moeten beperken tot het Centrale Administratie Bureau. We moeten o.i. ook aandacht besteden aan de vraag of andere kassen daartoe middelen voorhanden zouden hebben.

Het antwoord daarop kan in deze paragraaf zonder meer bevestigend zijn. Meerdere deputaatschappen hebben een goede vermogenspositie opgebouwd en zouden daaruit gelden ter beschikking kunnen stellen voor leningen aan kerken en kerkelijke instellingen. Dat gebeurt ook.

Het komt voor dat geld in de vorm van een lening ter beschikking wordt gesteld aan plaatselijke kerken, meestal ter financiering van nieuwbouw of verbouw van kerk en/of pastorie. De bedragen welke beschikbaar worden gesteld zijn zeer verschillend, de overeengekomen rente-typen wijken nogal eens af van het op het moment van afsluiting gangbare.

Bij ons onderzoek is echter gebleken dat er geen vaste verhouding is van beleggen van vermogen buiten en binnen de kerken, binnen de verschillende deputaatschappen. (Ultimo 1973: max. verhouding 60 : 40 — min. verhouding 100 : 0.) Indien wij een berekening maken van het gemiddelde over alle kassen is deze verhouding 95 : 5.

Deputaten achten de mogelijkheid aanwezig dat gelden die in opgebouwde vermogens aanwezig zijn ook voor een deel weer ten dienste der kerken kunnen komen.

ad b. De wenselijkheid

Bij de beantwoording van de vraag of het ook wenselijk is dat uit fondsen van deputaatschappen de kerken weer worden gediend, moeten we objectieve argumenten gebruiken.

Het belangrijkste argument in dit verband is de vraag naar het risico-element. Gelden zijn ter beschikking gekomen teneinde bepaalde doeleinden te verwezenlijken en de verwezenlijking daarvan moet niet verhinderd worden door foutieve vormen van belegging. Foutief is het dan, indien het risico-element zo groot is of wordt dat het vermogen op zich daarmee in gevaar komt en daardoor de verplichtingen welke men heeft aangegaan niet of niet voldoende meer gewaarborgd zijn. Belegging van het vermogen van een deputaatschap voor haar geheel of een overwegend deel in risico-dragende waardepapieren (aandelen) lijkt ons ongeoorloofd.

Als zodanig kan men „leningen voor werk in de kerken” toch niet rekenen. Welk risico is er dan aanwezig bij deze vorm van beleggen? Het risico dat de renteverplichting en de terugbetaling niet tijdig of in het geheel niet zou kunnen geschieden. Dat houdt verband met de inkomsten en uitgaven van de instantie aan wie men heeft geleend, zodat bij een aanvaarding van dit stukje financiering inzicht daarin moet worden verkregen.

De inkomsten in een gemeente houden duidelijk verband met het ledental en de inkomensontwikkeling.

Ten aanzien van de inkomensontwikkeling kunnen wij anno 1974 wel stellen dat de grote welvaart, die in ons land werd bereikt met de ruime mate van sociale zekerheid, een basis mag zijn voor vertrouwen. Wij menen dat bij een crisis-achtige ontwikkeling der economie, indien deze zich zou voordoen, andere aanpassingen zullen worden getroffen dan in de voorgaande crises werden gedaan. De zekerheid dat de inkomsten zullen kunnen doorgaan is dan nu ook groter dan in het verleden.

De angst dat verplichtingen uit de kerken niet nagekomen zouden kunnen worden, behoeft niet veel groter te zijn dan dat andere instellingen die niet zouden kunnen nakomen.

Dit betekent vanzelfsprekend niet dat men nu vrijelijk alle gelden binnen de kerken zou kunnen beleggen. Zagen we de mogelijkheid daartoe, de wenselijkheid behoeft niet negatief te worden gezien. Een en ander hangt naar de mening van deputaten af van de voorwaarden waaronder men met elkaar dit wil doen.

ad c. Welke voorwaarden?

Wij menen uw vergadering te moeten aanbevelen enkele besluiten in dit kader wel te laten nemen, teneinde daarmee een ordelijk financieel verkeer ook binnen de kerken te houden.

De verhouding waarbinnen deputaten van een kas mogen handelen voor verstrekking van leningen voor het werk binnen de kerken mag niet uitgaan boven 25% der totaal te beleggen gelden. Daarmee is het element van de risico-spreiding gediend.

De aan de kerken ter leen te verstrekken gelden moeten:

- a. een bedrag van f 25.000,— per geval of gemeente niet overschrijden;
- b. een looptijd van 10 jaar niet overschrijden;
- c. opeisbaar zijn binnen een termijn van zes maanden;
- d. bij de ontvangende partij weer elders kunnen worden opgenomen;
- e. een rente dragen, die niet al te zeer afwijkt van de geldende factor voor middellange leningen, doch enigermate ten gunste van de plaatselijke kerk is (afwijking van $1-1\frac{1}{2}\%$).

Deze voorwaarden — algemeen en specifiek — hebben de bedoeling de ruimte aan te geven waarbinnen deputaten kunnen handelen en duidelijkheid te geven aan de kerken aan welke voorwaarden deze en deputaten zich moeten houden. De opeisbaarheid en de terugbetalingsmogelijkheid hebben wij in het voorwaardenpakket opgenomen, teneinde daarmee de zekerheidsfactor nog te versterken, en het risico-element verder te verkleinen.

Indien de synode nog een controle vooraf zou willen inbouwen, zou de flattering voor leningen binnen de kerken kunnen worden opgedragen aan deputaten kerkelijk bureau of aan onze deputaten. Wij bevelen zulks aan teneinde subjectieve elementen tussen deputaten en kerkeraden zo goed mogelijk uit te sluiten.

Bijlage 2. Beschouwing betreffende de mogelijkheid om rekening te houden met de draagkracht der kerken bij de toerekening van kosten voor landelijk kerkelijk werk.

De generale synode Rotterdam 1971/2 verleende ons deputaatschap opdracht te onderzoeken of bij de toerekening van de kosten voor landelijk kerkelijk werk een „draagkrachtbeginsel” zou kunnen worden toegepast. In onderstaand verslag melden wij u onze bevindingen en de er uit voortvloeiende aanbevelingen.

Probleemverkenning

De basis van het kerkelijk leven is gelegen in de plaatselijke gemeenten. De financiële draagkracht hiervan wordt onder meer bepaald door het zielental en het inkomensniveau der individuele leden.

Echter: zo mathematisch ligt de oplossing niet. Tussen kwantiteit en draagkracht liggen een aantal belangrijke factoren die zijn aan te duiden met: kerkelijke trouw, al dan niet goede functionering van het gemeentelijke leven, liefde en offervaardigheid, e.d. Uit de inkomsten moet de gemeente allereerst haar eigen activiteiten financieren. De plaatselijke omstandigheden kunnen ook hier grote verschillen teweeg brengen. Het al of niet hebben van een eigen predikant, hoge lasten i.v.m. gepleegde nieuwbouw, bijdragen voor plaatselijke evangelisatie-activiteiten, maatschappelijk werk, gezins- en bejaardenzorg zijn even zovele illustratieve voorbeelden.

Onder draagkracht moet in het kader van dit onderwerp worden verstaan: Het inkomensbestanddeel dat een plaatselijke gemeente na dekking van de eigen financiële behoeften ter beschikking kan stellen voor landelijk kerkelijk werk.

Voor een verdere afbakening van het begrip „draagkracht” willen wij nader ingaan op de volgende vragen:

1. Welke totale financiële verplichtingen rusten op een gemeente?
2. Is de financiële last voor elke gemeente even gemakkelijk te dragen?
3. Is verandering in onze systematiek wenselijk of onnodig, of is het stellen van prioriteiten in ons collectenschema noodzakelijk?

Ad 1. Welke totale financiële verplichtingen rusten op een gemeente?

De verplichtingen kunnen worden ingedeeld in die voor het gemeentelijk leven ter plaatse en die voor het kerkelijk leven in het algemeen.

a. ter plaatse

De honorering van de plaatselijke predikant vormt een groot deel van het budget van uitgaven van de plaatselijke gemeente. Met de richtlijnen voor de minimum-traktementen bij predikanten met 10 dienstjaren, de vakantietoelage, de vrije woning, de voldoening der algemene premieën en de helft van een ziektekostenverzekering, benevens een vergoeding voor reiskosten/autokosten, studiekosten e.d. wordt een bedrag bereikt van ca. f 40.000,—. Daarnaast is een belangrijke post de verzorging van het kerkgebouw, event. pastorie, de afschrijving daarop, het rentebestanddeel daarin en het onderhoud. Het geheel is vanzelfsprekend in elke gemeente verschillend en bereikt meestal een bedrag tussen f 10.000,— en f 15.000,—.

Dan volgen kosten voor diakonaal werk, jeugdwerk, evangelisatiewerk e.d. die in een middelgrote gemeente ook ca. f 5.000,— vragen. Het plaatselijke budget vraagt derhalve een bedrag dat in de orde van grootte ligt van ca. f 60.000,—.

Een en ander kan afwijken doordat er nieuwbouw is gepleegd, uitbreidingen of vernieuwingen aan of in gebouwen moeten worden getroffen. De budgetten van een gemeente kunnen dan belangrijk hoger zijn, soms zelf boven *f* 100.000,— 's jaars uitkomen.

b. landelijk

In onze landelijke kerkelijke arbeid kunnen we onderscheid maken tussen de verplichtingen die een definitief karakter hebben en die welke een vrije-variabele inhoud hebben.

De definitieve taken betr. het landelijke kerkelijke werk vinden we voor 1974 aangegeven in:

1. Theol. Hogeschool	<i>f</i> 4,80
2. Studiefonds Theol. H.	„ 0,35
3. Kas onderlinge bijstand	„ 1,—
4. Emeritikas	„ 7,—
5. Jeugdsteunfonds	„ 0,30
6. Gehandicapten	„ 0,50
7. Schippers	„ 0,10
8. Zeevarenden	„ 0,10
9. Kerken i. d. polders	„ 0,75
10. Adma	„ 1,—
11. Kerkbouw	„ 1,—

f 16,90 afgerond *f* 17,—.

De vrije taken van de kerk — d.w.z. de taak van de kerken naar buiten — zien we in de zorg voor de:

Evangelisatie	<i>f</i> 1,50 (1,40)
Zending	„ 2,— (6,50)
Israël	„ 0,40 (0,60)
Binnen-buitenl. hulpverl.	„ 1,50 (2,42)

f 5,40 minimaal

De doelstelling van zending en binnen- en buitenl. hulpverlening ligt jaarlijks veel hoger en de bedragen die daarvoor worden geofferd zijn feitelijk ook veel hoger. Dit bedrag is globaal genomen in 1973 uitgekomen op *f* 8,90, tezamen met Israël en evangelisatie *f* 10,90.

De binnen-kerkelijke activiteiten worden gefinancierd uit de opbrengsten van collecten, waarvoor de omslag als taakstelling is gegeven. De buiten-kerkelijke activiteiten worden niet alleen gefinancierd uit opbrengsten van collecten, doch ook uit zendingsdagen, zendingssavonden, extra acties e.d.

Voor de beoordeling van de reële aanvaarde financiële „last” moeten we de *f* 17,— volledig nemen en *f* 5,40 als minimum van het andere deel. Kortom *f* 22,50 is een vaste post op de begroting van elke gemeente voor binnen- en buitenkerkelijke activiteiten.

Bij de afronding van een gemeentelijke begroting staan we nu voor de moeilijkheid dat de zojuist genoemde *f* 22,50 een bedrag per lid/dooplid is. De omzetting in een bedrag per gemeente is dus niet doenlijk zonder het aantal gemeenteleden te kennen.

Ad 2. Is de financiële last voor elke gemeente even gemakkelijk te dragen?

Zodra we nu in het hart van het vraagstuk komen is het noodzakelijk een indeling van de gemeenten in onze kerken te maken naar zielental. We kozen daartoe vier categorieën.

Gemeenten met minder dan 200 zielen, gemeenten met 200-400 zielen, gemeenten met 400-600 zielen en gemeenten met meer dan 600 zielen. Ultimo 1973 kenden onze kerken 178 gemeenten (Groningen is met twee predikanten opgenomen als twee gemeenten), welke als volgt verdeeld waren:

46:	200	zielen	—	26%
62:	200-400	zielen	—	34%
35:	400-600	zielen	—	20%
35:	600	zielen	—	20%

Uit deze opstelling blijkt dat de meerderheid van onze gemeenten minder dan 400 zielen omvat (60%) en zelfs een kwart van onze gemeenten beneden de 200 zielen telt.

Hoe groter de gemeente is, des te meer zal deze voldoen aan de gemiddelden welke in onze maatschappij gelden met betrekking tot gezinssamenstelling, leeftijdsopbouw, inkomensopbouw e.d. De lasten liggen dan ook meer verdeeld over een grotere groep die zeker het schriftwoord zal laten gelden: „draagt elkanders lasten en vervult alzo de Wet van Christus”. Zeker geldt dit binnen een kerkgemeenschap ook voor de financiële lasten en plichten.

Spitsen we de draagkracht nu toe op een gemiddelde gemeente van 150, 250, 450 en 700 zielen met een eigen predikant, kerkgebouw en voldoening aan de algemene kerkelijke vaste en variabele bedragen, dan wordt de totale som:

Predikant etc.	<i>f</i> 40.000,—
Kerkgebouw etc.	„ 15.000,—
Eigen kerkel. werk	„ 5.000,—

sub totaal *f* 60.000,—

150 x f 22,50	f 3.375,—	totaal f 63.375,—
250 x „ 22,50	„ 5.625,—	totaal „ 65.625,—
450 x „ 22,50	„ 10.125,—	totaal „ 70.125,—
700 x „ 22,50	„ 15.750,—	totaal „ 75.750,—

De bijdrage per lid/dooplid in een gemeente met

150 zielen wordt dan:	f 422,50
250 zielen wordt dan:	„ 262,50
450 zielen wordt dan:	„ 155,80
700 zielen wordt dan:	„ 108,10

Uit deze opstelling is het duidelijk dat gemeenten met meer dan 400 zielen — zonder nieuwbouw van kerk — aan de kerkelijke verplichtingen geen al te zware moeite hebben. De *offervaardigheid* in de Geref. Kerken Vrijgemaakt en Chr. Geref. Kerken is volgens gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek gemiddeld f 145,— per ziel geweest in 1972. De bijdrage in de Geref. Kerken Synodaal was f 131,— per ziel. M.a.w. de bijdrage per ziel in een grotere gemeente is niet buitensporig en in heel grote gemeenten kan deze gemakkelijk te dragen zijn.

Komen we bij de kleinere gemeenten dan is een dergelijke last wezenlijk hoog en mogelijk zelfs te hoog. Dat deze voor gemeenten beneden 200 zielen te zwaar zou kunnen worden blijkt ook uit het feit dat van de 46 gemeenten **slechts 7** een predikant hebben en **1** een lerend ouderling. (Veenwouden, Nijkerk, 's-Hertogenbosch, Westzaan, Hillegom, Vlis-singen, Spijkenisse-Zuidland en Ameide.) Meerdere van deze ontvangen steun uit de kas onderlinge bijstand, doch ter lering zou het nuttig zijn van deze gemeenten het patroon van inkomsten en uitgaven te kennen.

Terugkerend naar de vraagstelling moeten we concluderen dat de voorziening voor het ontvangen van een eigen predikant in een kleine gemeente gepaard moet gaan met het vragen om **hulp van de kerken** via de kas onderlinge bijstand — waarbij het maximale hulpbedrag van f 6.000,— per jaar zeker niet hoog mag worden genoemd — of met het **laten verrichten van enige neven-werkzaamheden** door de predikant waardoor de honore-ring anders kan worden gedaan. Beide oplossingen zijn voorhanden, waarbij de tweede zeker is aan te bevelen omdat in het onderwijs bijv. de medewerking van onze predikanten zeker wordt gewenst resp. gewaardeerd.

De vraag of de draagkracht binnen de kerken op de juiste wijze wordt verdeeld is al ten dele beantwoord. Indien wij van mening zijn dat iedere gemeente — kleiner of groter — „recht" zou hebben op een voorganger, dan is die draagkracht niet gelijkelijk verdeeld en bevinden grote gemeenten zich in een aanmerkelijk gunstiger positie. Kan men een deel van de lasten afwentelen op de kerken en/of op een instantie buiten de kerken dan blijft evenwel de kleinere gemeente met predikant nog zwaarder belast dan de grotere gemeente, doch lijkt een en ander mogelijk.

Ad. 3. Is verandering in onze systematiek wenselijk — of onnodig?

Bij de beantwoording van deze slotvraag moeten wij evenzeer weer van gemiddelden uitgaan. Bij een zielental van 71.000 en 178 gemeenten betekent dit dat de gemiddelde gemeente 400 zielen groot is. Bij onze uitgaven-veronderstellingen betekent het dat elk lid/dooplid dan f 172,50 zou moeten opbrengen. Dat is meer dan hetgeen landelijk gemiddeld door de gereformeerde gezindte wordt opgebracht. Het wil dus zeggen dat we de gepleegde offervaardigheid moeten waarderen en geen al te zware nieuwe verplichtingen meer moeten gaan stellen. Het is o.i. nog niet nodig de systematiek in onze bijdragen te gaan veranderen, maar het is wel wenselijk de bijdragen niet meer te verhogen dan overeenstemt met de trend van de relatie tussen inkomens-ontwikkeling en kerkelijke bestedingen.

Het houdt o.i. in dat er in onze kerken derhalve een prioriteit wordt vastgesteld voor welke doeleinden we van de leden der kerken meer zouden kunnen gaan vragen.

Vrije acties dienen daarin ook te worden betrokken.

Zoals we thans onze kerkelijke kas-posities kunnen beoordelen staan we voor aanmerkelijk stijgende verplichtingen t.o.v. het emeriteringsfonds van hoogleraren, idem voor de emeritikas indien we de gevolgde methode van behandeling niet wijzigen, en mogelijk voor versterking van de kas onderlinge bijstand ten gunste van het beroepingswerk der kleinere kerken.

Willen we het werk van de kerken naar buiten — zending, evangelisatie en binnen- en buitenlandse hulpverlening — niet schaden, zo zal het bij aanvaarding van zojuist genoemde zaken dringend geboden zijn dat andere werkzaamheden worden gematigd of dat inkomsten uit anderen hoofde worden gezocht.

De mogelijkheid gelden te ontvangen voor de Theologische Hogeschool op grond van de erkenning als onderwijs-instituut op grond van de wet moet naar de mening van deputaten ernstig worden overwogen. Evenzeer is het stellen van meer adequate bedragen voor college- en examengeld te overwegen alsmede daarin een differentiatie toe te passen voor studenten van uit of van buiten de kerken.

Zou de last voor kerkelijke arbeid aanmerkelijk moeten worden verhoogd — aanmerkelijk is met meer dan 10% in één jaar — dan is het nodig dat grotere gemeenten daarbij een zwaardere taak op zich nemen dan de kleinere. Het rooster voor de minimum-bijdrage zou dan een twee- of driedeling moeten kennen.

De gegevens die ons op dit moment ter beschikking staan zijn ontoereikend om een gefundeerd ontwerp voor een dergelijk collectenrooster voor te stellen.

Om dit mogelijk te maken zal d.m.v. een enquête onder de gemeenten meer inzicht

moeten worden verkregen in het patroon van het financiële gebeuren op plaatselijk niveau. Gegevens die in dit kader van belang zijn, zijn onder meer:

- omvang en samenstelling van de gemeente
- het totaal der jaarlijkse inkomsten
- samenstelling en omvang van de jaarlijkse lasten t.b.v. eigen gemeentelijk leven, eventuele nevenactiviteiten en het algemeen kerkelijk werk.

Dit onderzoek zou kunnen uitwijzen waar zich knelpunten bevinden en kunnen leiden tot het opstellen van betere richtlijnen voor de toerekening van de kosten voor landelijk kerkelijk werk.

Voorstellen

Wij stellen uw vergadering voor te besluiten:

- a. De bestaande regeling voor het toerekenen van de kosten voor landelijk kerkelijk werk te continueren, zij het daarbij matiging te betrachten, resp. prioriteiten te stellen;
- b. deputaten voor financiële zaken op te dragen voort te gaan met het onderzoeken of, en zo ja, op welke wijze rekening kan worden gehouden met de draagkracht der kerken bij de toerekening van kosten voor landelijk kerkelijk werk en ons te machtigen daarvoor binnen de kerken meer gegevens te verzamelen.

Bijlage 3. Emeriteringsfonds hoogleraren

Op de generale synode 1968-1969 — zie Acta bladzijde 189 — wijzen deputaten financieel Theologische Hogeschool erop, dat

„ten behoeve van de emeritering van de hoogleraren **geen andere voorzieningen** dan deze verhoudingsgewijs zeer bescheiden fondsvorming zijn getroffen, welke **ontoereikend** moeten worden geacht indien te eniger tijd bijzondere voorzieningen zouden moeten worden getroffen. Voorts vestigen wij er de aandacht op, dat deze emeritering wat de lopende verplichtingen betreft, **geheel ten laste van de Hogeschool komt** ongeacht het aantal dienstjaren, gedurende welke hoogleraren vóór hun benoeming in dit ambt als predikant werkzaam waren. Zij hebben deze aangelegenheid in haar algemeenheid in studie, doch zij hebben gemeend uw vergadering nog geen voorstellen te moeten doen in afwachting van eventuele beslissingen uwerzijds t.a.v. de emeritaatsregeling voor predikanten.”

Op de generale synode 1971-1972 — zie Acta bladzijde 148 — schrijven dezelfde deputaten onder het onderwerp „emeriteringsfonds”:

„De middelen van dit fonds zijn om administratieve reden in 1970 met die van de Hogeschool samengevoegd. Het fonds heeft echter als onderdeel van het totale vermogen van de Hogeschool zijn doelstelling behouden. Jaarlijks wordt er ten laste van de lopende middelen een bedrag van 22% van de traktementen der hoogleraren in werkelijke dienst, aan toegevoegd.

Dit percentage is gelijk aan dat hetwelk door de vorige G.S. ook aan de deputaten voor de emeritikas is geadviseerd. Hieruit worden dan tezamen met de verworven rente, welke eveneens aan het fonds wordt toegevoegd, de emeritaatsuitkeringen verricht.

De uitkeringen bedragen, incl. de A.O.W.-uitkering, 70% van de traktementen der actief werkzame hoogleraren, resp. voor weduwen 50% van dit bedrag. Reeds in ons rapport aan de vorige synode hebben deputaten er de aandacht op gevestigd dat ten behoeve van de emeritering van hoogleraren geen andere voorzieningen zijn getroffen dan deze verhoudingsgewijs bescheiden fondsvorming.

Deputaten hebben deze aangelegenheid enkele malen besproken, doch mede gezien het financiële aspect dat aan elke andere regeling ter verkrijging van genoegzame zekerheid is verbonden, hebben zij geen aanleiding gevonden thans voorstellen te doen.

Het is echter goed ons te realiseren dat de kerken hier een vrijwel ongedekt risico dragen, waarbij dankbare erkenning past voor de bewarende hand Gods over onze hoogleraren en hun gezinnen.”

Onze deputaten hebben deputaten financieel Theologische Hogeschool gewezen op de onverantwoordelijke risico's die hier door de kerken worden genomen ten aanzien van onze hoogleraren. Het bestaande fonds van ca. f 130.000,— is absoluut onvoldoende eerlang de gedane toezeggingen na te komen.

De emeriteringsbasis is 70% van het traktement (honorarium + vakantietoeslag) van de actief werkende hoogleraren, inclusief A.O.W. en 50% van dit bedrag als weduwenpensioen. Het ligt niet op de weg van onze deputaten over deze toezeggingen een oordeel uit te spreken, doch wel na te gaan of de aangegane verplichting ook kan worden gehonoreerd. Wij wijzen uw vergadering met de meeste klem erop dat de fondsvorming voor dit doel ten enen male onvoldoende is geweest (wij schatten de nodige aanvulling op f 500.000,—) en dat het dringend geboden is hieraan een zeer hoge prioriteit toe te kennen. Het ware meer dan wenselijk de risico's verbonden aan het vóóroverlijden (d.i. het overlijden vóór de emeritering) onder te brengen bij daartoe in de samenleving aanwezige instellingen, ten-einde eventuele calamiteiten te voorkomen.

Bij het vast te stellen streefbedrag c.q. omslagbedrag voor de Theologische Hogeschool zal met het emeriteringsfonds voor hoogleraren uitdrukkelijk apart rekening dienen te worden gehouden. Het uitstellen van de verplichting daartoe moet onoirbaar worden geacht.

Emeritering predikanten

Van niet minder groot belang zijn de beslissingen der generale synode 1968-1969 en 1971-1972 geweest ten aanzien van de fondsvorming voor de emeritering van predikanten. De methode voor de vergroting van de fondsen heeft thans bijna zes jaar gewerkt en het

zou van veel belang zijn na te gaan of de reservevorming in redelijke mate voldoet ter garanderen van de rechten welke worden en zijn toegekend.

Bij de ontwikkeling van de inkomens en de niet aflatende inflatoire ontwikkeling moet het noodzakelijk worden geacht berekeningen ten aanzien van de fondsvorming per synode te herhalen. Het komt onze deputaten daarnaast ook belangrijk voor na te gaan of het geen aanbeveling verdient voor predikanten, die toegelaten worden tot de kerken en nog beneden de leeftijd van 30 jaar zijn, een andere vorm van dekking te kiezen van toe te kennen rechten op emeritering dan de huidige.

Het ligt geenszins in onze bedoeling om uitgebreide studies, zoals deze zijn verricht voor de generale synode 1968-1969 per synode te laten herhalen, doch de materie die aan de orde is, vereist, gezien de toezegging der kerken aan haar voorgangers, de zorgvuldigheid die in dit verband betaamt. Daartoe kan ook behoren een noodzakelijke wijziging in de gekozen methode van de voorzieningen-opbouw.

Bijlage 4. Bijsturing vastgestelde minimumbijdragen

De generale synode Rotterdam 1971/2 besloot:

„Alle deputaatschappen, die een kas beheren, toe te staan — indien hun werkelijke ontvangsten of hun werkelijke uitgaven over enig jaar, blijkens de constatering door deputaten voor financiële zaken, door onvoorziene omstandigheden meer dan 10% lager, resp. hoger zijn dan in de begroting(en) geraamde bedragen — in de maand september van het volgende jaar aan deputaten van het kerkelijk administratief bureau een van de door de generale synode vastgestelde minimumbijdrage afwijkend bedrag op te geven ter vermelding op het collectenrooster van het volgend jaar.”

In de praktische functionering kleven aan deze regeling in hoofdzaak twee bezwaren:

1. Er wordt geen rekening gehouden met de verhouding tussen de werkelijke uitgaven en de bestaande vermogenspositie. Het eigen vermogen vervult primair de functie om bij een ongunstige financiële ontwikkeling tijdelijk als opvang te kunnen dienen. De naking van aangegane verplichtingen mag onder dergelijke omstandigheden niet acuut in gevaar komen. Voor die kassen, waarbij enige vermogensvorming niet om nog andere redenen tot de doelstelling behoort, moet een minimale vermogensomvang noodzakelijk worden geacht, die toereikend is om anderhalf maal de normale jaarlijkse uitgaven te dekken.

De hantering van dit criterium in samenhang met de bestaande regeling leidt ertoe dat kassen die wat betreft de vermogenspositie in de gevarenszone verkeren hierin geen verbetering kunnen brengen omdat hun evenwichtige inkomsten/uitgaven-verhouding een verzoek om verhoging van de minimumbijdrage niet ontvankelijk maakt.

Anderzijds kunnen kassen waar dit evenwicht ontbreekt wel een verhoging verkrijgen, terwijl een ruime vermogenspositie een dergelijk verzoek minder urgent maakt.

2. De bestaande regeling biedt geen aangrijpingspunt om eenmaal vastgestelde minimumbijdragen te verlagen. Het komt voor dat op onvoorziene wijze activiteiten wegvallen en de oorspronkelijk gedachte uitgaven en daarmee de inkomensbehoeften geringer worden. Gevolg kan zijn: onnodige opeenhoping van vermogen zonder directe praktische bestemming.

Op grond van het bovenstaande stellen wij uw vergadering voor te besluiten:

- a. dat bij de vaststelling van de minimumbijdragen ten behoeve van de kashoudende deputaatschappen rekening dient te worden gehouden met de te verwachten normale jaarlijkse uitgaven alsmede met de omvang van het eigen vermogen, dat toereikend moet zijn om anderhalf maal de normale jaarlijkse uitgaven te dekken;
- b. alle deputaatschappen, die een kas beheren, toe te staan in de maand oktober van enig jaar aan deputaten van het kerkelijk administratief bureau een hogere minimumbijdrage op te geven dan het door de G.S. vastgestelde bedrag ter vermelding op het collectenrooster voor het volgend jaar indien blijkens constatering door deputaten voor financiële zaken in het voorgaande jaar de werkelijke inkomsten 10% lager of de werkelijke uitgaven 10% hoger waren dan in de begroting(en) werd geraamd en bovendien het eigen vermogen ontoereikend is of dreigt te worden om anderhalf maal de normale jaarlijkse uitgaven te dekken;
- c. alle deputaatschappen, die een kas beheren, op te dragen om in de maand oktober van enig jaar aan deputaten van het kerkelijk administratief bureau een lagere minimumbijdrage op te geven dan het door de G.S. vastgestelde bedrag ter vermelding op het collectenrooster voor het volgend jaar indien in het voorgaande jaar de werkelijke inkomsten 10% hoger of de werkelijke uitgaven 10% lager waren dan in de begrotingen werd geraamd en bovendien het eigen vermogen toereikend is om anderhalf maal de normale jaarlijkse uitgaven te dekken.

BIJLAGE LXX
art. 158, 160

RAPPORT VI VAN COMMISSIE VII - INZAKE DEPUTATEN FINANCIËLE ZAKEN

Op het uitstekend informerend rapport 9.36 van deputaten financiële zaken geeft commissie VII voor zover zij dat nodig acht, enig commentaar t.w.:

Contacten

Met voldoening kan worden geconstateerd dat het kerkelijk administratief bureau gaandeweg meer bevredigend functioneert.

Contrôle

De suggestie om voorgenomen plaatselijke, regionale of landelijke bijzondere inzamelingsacties te realiseren in nauw overleg met het desbetreffende deputaatschap wordt niet overgenomen. Naar ons oordeel dient er voldoende ruimte gelaten te worden voor dergelijke spontane initiatieven. Wel zou het wenselijk zijn dat de initiatiefnemers worden verzocht aan het desbetreffende deputaatschap melding te doen van hun voornemen. Overigens zij gemeld dat de ons bekende inzamelingen o.m. de genoemde actie „Vrouwen in de verte” financieel werden begeleid en door deskundigen werden gecontroleerd.

Beleggingen

De motivering van deputaten Evangelieverkondiging onder Israël voor het verstrekken van een lening aan de kerk van Utrecht-C. acht uw commissie weinig steekhoudend omdat, ten tijde van de onderhandelingen, verwacht kon worden dat de synode uitspraken zou doen over soortgelijke transacties.

Deputaten stellen in de eerste alinea van dit onderdeel uit hun rapport dat de generale synode zou hebben uitgesproken dat „in niet-risico-dragend kapitaal moet worden belegd”. Een dergelijke uitspraak is ons niet bekend en zou, naar ons gevoelen, ook niet gewenst zijn, waarbij wij nadrukkelijk stellen dat risico-dragend op geen enkele wijze identiek is met „riskant”.

T.a.v. belegging in Vast-Goed-fracties menen wij dat het noemen van speciale beleggingsfondsen beter achterwege kan blijven. In voorkomende gevallen dienen belanghebbenden zich voor het vragen van advies te wenden tot deputaten financiële zaken, die, indien nodig, deskundigen kunnen raadplegen t.a.v. de op dat moment meest verantwoorde wijze van beleggen.

De suggestie om een stichting in het leven te roepen, welke kan optreden als rechtspersoon bij het aangaan of verstrekken van leningen door deputaatschappen wordt niet overgenomen, op grond van de volgende overwegingen:

- a. Dergelijke transacties komen slechts zelden voor.
- b. Gezien de relatie tussen partijen die beiden binnen één kerkverband functioneren, acht uw commissie dat het verlangen van zekerheden achterwege kan blijven.

Accountantskosten

De voorstellen van deputaten worden volledig verantwoord geacht.

Bijlage 1. Leningen uit kerkelijke reserves voor het werk der kerken.

Het voorstel van deputaten bevat, naar het oordeel van uw commissie, zodanige restricties dat het verstrekken van leningen op vele moeilijkheden stuit.

De geopperde bezwaren en voorgestelde beperkingen worden door ons gedeeld en leiden tot de slotconclusie dat het onderling verstrekken en aangaan van leningen tot uitzonderingen beperkt dient te blijven, op grond van de volgende overwegingen:

- a. De saldi van de centrale girorekening zullen beperkt van omvang blijven zodat van deze rekening hoegenaamd niet kan worden geleend.
- b. De penningmeesters der onderscheiden kerkelijke kassen hebben tot opdracht de beschikbare middelen zo rendabel mogelijk te beleggen, hetgeen zich niet verdraagt met de suggestie aan kerkelijke kassen of plaatselijke kerken tegen een gereduceerd tarief gelden ter leen te verstrekken.
- c. In het rapport van deputaten is sprake van leningen i.v.m. kerkbouw of verbouw, terwijl tevens de looptijd beperkt dient te blijven tot maximaal 10 jaar. Naar ons gevoelen behoren middelen ter financiering van bouw of verbouw in het algemeen op veel langere termijn te worden aangetrokken.
- d. Een bijkomend bezwaar achten wij dat moeilijk kan worden voorgeschreven wie in het geval van het aangaan van onderlinge leningen de financiële positie van de debiteur zal moeten beoordelen.

Bijlage 2. Draagkrachtbeginsel.

Uw commissie acht het verzamelde materiaal en de gesignaleerde mogelijkheden tot differentiatie waardevol. Derhalve wordt geadviseerd deputaten op te dragen hun studie voort te zetten teneinde de volgende synode een voorstel te doen, gebaseerd op de differentiatiemogelijkheden, zoals deze worden genoemd in het 2e deel van het verslag van hun studie.

Het voorstel van deputaten om de kerken te enqueteren wordt door uw commissie niet overgenomen, daar op deze wijze een aantal plaatselijke factoren een overwegende rol zouden gaan meespelen. Onzerzijds wordt het zinvoller geacht uitsluitend de objectieve normen van zielental en aantal predikantsplaatsen te laten meespreken.

Bijlage 3. Emeriteringsfonds hoogleraren.

Behandeld in ons rapport 9.07.02.

Emeritering predikanten.

Uw commissie adviseert om vooralsnog het huidige systeem van fondsvorming, gebaseerd op de uitgebreide studie, welke onderwerp van bespreking was ter generale synode van 1968/1969 te handhaven.

Bijlage 4. Bijsturing vastgestelde minimumbijdragen.

Uw commissie meent dat de huidige regeling gehandhaafd kan blijven in dier voege dat

bij tussentijdse verhoging van een omslag mede aandacht moet worden geschonken aan de vermogenspositie van het aanvragende deputaatschap.

Een aanpassing van de omslag in neerwaartse richting komt ons minder noodzakelijk voor aangezien de generale synode iedere 3 jaar d.m.v. de vaststelling van de nieuwe minimumbijdrage in voldoende mate kan „bijsturen”.

De suggestie om de vermogenspositie te fixeren op 1½ maal de jaarlijkse verplichtingen kan beter niet als vaste regel worden gehanteerd, aangezien deze in enkele gevallen tot onjuiste en ongewenste situaties zou kunnen leiden o.a. bij de emeritikas en fonds steun kerkbouw.

Voorstellen:

1. Deputaten dank te zeggen voor de wijze waarop zij hun arbeid hebben verricht en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. f 8.000,— te voteren als aanvulling op het door G.S. 1971/1972 beschikbaar gestelde bedrag van f 18.000,— voor accountantskosten;
4. voor de komende periode van 3 jaar voor accountantskosten een bedrag van f 30.160,— beschikbaar te stellen;
5. uit te spreken dat uit reserves van kerkelijke kassen geen leningen voor het werk der kerken dienen te worden verstrekt;
6. deputaten op te dragen aan de volgende synode een voorstel te doen met betrekking tot het draagkrachtbeginsel bij het vaststellen der minimumbijdragen, waarbij uitsluitend objectieve normen dienen te worden gehanteerd;
7. aan alle beheerders van de kerkelijke kassen décharge te verlenen voor het over de periode 1971/1973 gevoerde financieel beleid, onder dankzegging voor de verrichte arbeid.

J. Bijleveld, rapporteur.

BIJLAGE LXXI
art. 161

RAPPORT VII VAN COMMISSIE VII - INZAKE BEGROTINGEN

Uitgaande van de opmerkingen dienaangaande in de verschillende rapporten wil uw commissie nadrukkelijk stellen, dat zij, met vele deputaten, bijzonder betreurt, dat een aantal kerken, per kas onderling sterk fluctuerend, zich aan de door de kerken in goed gezamenlijk overleg aangegane verplichtingen geheel of ten dele onttrekt. Uw commissie dringt erop aan dat alle kerken opnieuw dringend wordt verzocht hun verantwoordelijkheid ten deze volledig na te komen, opdat de gemeenschappelijk aanvaarde taken ook op financieel verantwoorde wijze kunnen worden uitgevoerd.

Gebaseerd op de door de onderscheiden deputaten ingediende begrotingen voor de komende 3 jaren ontstaat de navolgende reeks van gevraagde minimumbijdragen per (doop)-lid, t.w.:

	1974	1975	1976	1977
9.04 Onderlinge bijstand	f 1,—	f 1,20	f 1,40	f 1,60
9.05 Emeritikas	„ 7,—	„ 9,30	„ 10,30	„ 11,50
9.06 Studiefonds	„ 0,35	„ 0,35	„ 0,35	„ 0,35
9.07 Theologische Hogeschool	„ 4,80	„ 6,30	„ 7,—	„ 7,80
9.09 Evangelisatie	„ 1,50	„ 1,90	„ 1,90	„ 1,90
9.10 Buitenlandse zending	„ 2,—	„ 5,40	„ 6,20	„ 7,—
	(„ 4,10)	(„ 4,10)	(„ 4,10)	(„ 4,10)
9.11 Evangelieverkondiging onder Israël	„ 0,40	„ 0,60	„ 0,65	„ 0,70
9.12 Adma	„ 1,25	„ 1,40	„ 1,50	„ 1,60
9.15 Contact met de kerkjeugd	„ 0,30	„ 0,35	„ 0,40	„ 0,45
9.20 Steun kerken polders	„ 0,75	„ 1,—	„ 1,20	„ 1,20
9.21 Kerkbouwaangelegenheden	„ 1,—	„ 0,90	„ 0,90	„ 0,90
9.22 Ambtelijke bearbeiding schippers	„ 0,10	„ 0,17	„ 0,17	„ 0,17
9.23 Geestelijke verzorging zeevarenden	„ 0,10	„ 0,08	„ 0,08	„ 0,08
9.25 Geestelijke verzorging gehand.	„ 0,50	„ 0,60	„ 0,65	„ 0,65
9.26 Hulpverlening binnen- en buitenl.	„ 1,50	„ 1,70	„ 1,80	„ 1,80
	<u>f 22,55</u>	<u>f 31,25</u>	<u>f 34,50</u>	<u>f 37,70</u>

Uit bovenstaande opstelling blijkt dat de gevraagde minimumbijdragen scherp stijgen, met name in het jaar 1975. Gelet op de meermalen in de kerkelijke vergaderingen, de kerkelijke pers en in andere verbanden geuite bezwaren tegen de naar het oordeel van velen te hoog oplopende lasten voor het kerkelijk werk in breder verband, meent uw commissie dat op de ingediende begrotingen besnoeid moet worden, opdat de plaatselijke kerken niet zodanig zwaar worden belast dat de financiële positie benard dreigt te worden.

Na kennis genomen te hebben van de laatstbekende financiële gegevens der onderscheiden kassen en de beoogde doelstellingen voor de komende 3 jaren komt uw commissie tot een, naar haar gevoelen, meer op de draagkracht onzer kerken afgestemde bijdragereeks, t.w.

	1975	1976	1977
9.04 Onderlinge bijstand	f 1,10	f 1,15	f 1,20
9.05 Emeritikas	„ 9,—	„ 10,—	„ 11,—
9.06 Studiefonds	„ 0,35	„ 0,35	„ 0,35
9.07 Theologische Hogeschool	„ 5,70	„ 6,50	„ 7,10
9.09 Evangelisatie	„ 1,70	„ 1,70	„ 1,70
9.10 Buitenlandse zending	„ 3,10	„ 3,30	„ 3,50
	(„ 6,40)	(„ 7,—)	(„ 7,60)
9.11 Evangelieverkondiging onder Israël	„ 0,50	„ 0,50	„ 0,50
9.12 Adma	„ 1,20	„ 1,30	„ 1,40
9.15 Contact met kerkjeugd	„ 0,25	„ 0,25	„ 0,30
9.20 Steun kerken polders	„ 1,—	„ 1,20	„ 1,20
9.21 Kerkbouwaangelegenheden	„ 0,90	„ 0,90	„ 0,90
9.22 Ambtelijke bearbeiding schippers	„,—	„,—	„,—
9.23 Geestelijke verzorging zeevarenden	„,—	„,—	„,—
9.25 Geestelijke verzorging gehandicapten	„ 0,70	„ 0,70	„ 0,70
9.26 Hulpverlening binnen- en buitenland	„ 1,50	„ 1,50	„ 1,55
	f 27,—	f 29,35	f 31,40

Ter toelichting op de voorstellen diene:

9.04 Onderlinge bijstand

Gezien de redelijke omvang van het vermogen en gelet op de voor 1974 thans gedane toezeggingen kan de gevraagde bijdrage enigszins worden gematigd.

9.05 Emeritikas

Aangezien de jaarlijkse bijdrage wordt berekend aan de hand van door vorige synodes vastgestelde normen zou verlaging der minimumbijdrage van enige omvang strijdig zijn met de vroeger genomen besluiten. Een geringe aanpassing acht uw commissie verantwoord, gelet op het verschil tussen de geraamde batige saldi en de nodige reserveringen, mede veroorzaakt door het feit dat niet alle predikanten van hun recht tot emeritering gebruik maken.

9.06 Studiefonds

De voorstellen van deputaten zijn overgenomen aangezien deze reeds gebaseerd zijn op begrotingen waarin nadelige saldi zijn verwerkt, waardoor op de aanwezige reserves, zij het niet op onverantwoorde wijze, wordt ingeteerd.

9.07 Theologische Hogeschool

Enige matiging komt uw commissie verantwoord voor, temeer daar in ons rapport nr. 4 n.a.v. rapport 9.07.02 van deputaten financieel voorstellen worden gedaan omtrent het emeriteringsfonds hoogleraren. Indien deze voorstellen zouden worden gevolgd, kunnen de extra reserveringen in dit stadium achterwege blijven.

9.09 Evangelisatie

Ervan uitgaande dat, indien mogelijk, iedere kas enige matiging, hoe gering ook, moet betrachten, wordt ook de bijdrage voor deze kas enigszins verlaagd hetgeen, helaas, waarschijnlijk zal betekenen dat de bezuiniging consequenties zal hebben voor de post „nieuwe objecten”.

9.10 Buitenlandse zending

Het totaal van de gevraagde bijdragen wordt ongewijzigd gelaten. De verdeling ondergaat echter wel een verandering. Gelet op de verhouding in de ontvangsten in voorgaande jaren meent uw commissie dat $\pm 1/3$ gedeelte van de middelen via het „collectenrooster” van de kerken kan worden gevraagd. Het overige deel dient, naar ons oordeel, evenals in het verleden, uit andere bronnen bijeengebracht te worden.

9.11 Evangelieverkondiging onder Israël

Gezien het royale vermogen en de voorgelegde begrotingen is enige matiging verantwoord. De voorgestelde verlaging zou kunnen betekenen dat het vermogen, per 31-12-1974 groot f 203.000,— in de komende 3 jaar met $\pm$ f 30.000,— terugloopt.

9.12 Adma

Deputaten gaan in hun begrotingscijfers uit van 60.000 „betalende” (doop)leden. Evenals alle andere deputaten dient men uit te gaan van 70.000 leden. Op grond van dit gegeven is de minimumbijdrage aangepast.

9.15 Contact met de kerkjeugd

De omvang van het vermogen is zodanig dat enige intering verantwoord en mogelijk is.

9.20 Steun kerken polders

De voorstellen van de deputaten worden volledig gevolgd. Bezuiniging wordt onverantwoord geacht mede gezien de negatieve kapitaalspositie.

9.21 Kerkbouwaangelegenheden

De voorstellen van de deputaten worden overgenomen. Aangezien, op grond van synodale uitspraken, de som van de totale toezeggingen gerelateerd is aan de omvang van de eigen reserves, dienen deze in stand te blijven, daar men anders nieuwe steunaanvragen niet in behandeling zou kunnen nemen.

9.22 Ambtelijke bearbeiding schippers

Gezien het zeer ruime eigen vermogen kan het vragen van een bijdrage achterwege blijven. Deputaten kunnen, indien de vacature-schipperspredikant zou worden vervuld, met deputaten financiële zaken op de voorgeschreven wijze overleg plegen of dan alsnog een bijdrage van de kerken dient te worden gevraagd.

Opname op het collectenrooster zou, naar ons oordeel, pas kunnen geschieden nadat een full-time schipperspredikant minstens een vol kalenderjaar zijn arbeid heeft verricht.

9.23 Geestelijke verzorging zeevarenden

De geringe omvang van de financiële transacties leidt tot ons voorstel deze kas per 1 januari 1975 te laten overdragen aan de quaestor van de generale synode. Het vaststellen van een minimumbijdrage kan achterwege blijven.

9.25 Geestelijke verzorging gehandicapten

De zeer matige vermogenspositie noopt uw commissie voor te stellen de gevraagde bijdragen enigszins te verhogen.

9.26 Hulpverlening binnen- en buitenland

De omvang van het vermogen, geprojecteerd op de vaste kosten, gedooft enige intering.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor:

- a. De begrotingen van de kashoudende deputaatschappen voor de jaren 1975, 1976 en 1977 vast te stellen, met inachtneming van hun hierboven gewijzigde en aangevulde voorstellen;
- b. de kashoudende deputaatschappen te machtigen tot het doen van uitgaven binnen het raam van de aldus vastgelegde begrotingen;
- c. de kerkeraden resp. de diaconieën er nadrukkelijk op te wijzen dat de in goed overleg gezamenlijk aanvaarde taken ook door alle kerken en/of diaconieën gezamenlijk dienen te worden gefinancierd;
- d. deputaten van het kerkelijk bureau op te dragen de onder b. genoemde bedragen als minimumbedragen in het collectenrooster op te nemen;
- e. deputaten van het kerkelijk bureau op te dragen vóór iedere voorjaarsclassis de roepende kerk een gespecificeerde opgave te verschaffen van de kerken en/of diaconieën die niet of in niet voldoende mate bijdroegen aan de verschillende kerkelijke kassen.

J. Bijleveld, rapporteur.

BIJLAGE LXXII

art. 162

RAPPORT VAN DE QUAESTOR VAN DE GENERALE SYNODE

Inzake de financiële resultaten over de periode 1 januari 1971 - 31 december 1973 wordt u het volgende gerapporteerd:

Het vermogen van de kas generale synode is per 31 december 1973 als volgt samengesteld:

Balans per 31 december 1973**Activa**

Postrekening	f 19.560,42
Hollandsche Bank Unie	„ 1.015,81
Nog te ontvangen wegens verkoop Acta 1971/1972	„ 397,88
	<hr/>
	f 20.974,11

Passiva

Nog te bet. drukkosten acta 1971/1972	f 114,20
Nog te bet. kosten deputaatschappen	„ 2.673,19
Nog te bet. accountantskosten	„ 500,—
Vermogen	„ 17.686,72
	<hr/>
	f 20.974,11

De rekening van lasten en baten over de periode 1 januari - 31 december 1973 is als volgt:

1-1-1971 - 31-12-1973

Lasten

Kosten Gen. Synode 1971/1972	f 34.047,43
Drukkosten Acta 1971/1972	„ 15.708,16
Bijdrage kerkelijk bureau	„ 63.000,—
Deputaatschap eenheid geref. belijders	„ 21.157,38
Diverse deputaatschappen	„ 12.955,86
Bijdrage geref. oec. synode	„ 11.845,26
Bijdrage I.C.C.C.	„ 4.500,—
Accountantskosten	„ 600,—
Rente	„ 456,25
Administratiekosten	„ 21,15
Voordelig saldo	„ 1.785,55
	<hr/>
	f 166.077,04

Baten

Bijdragen particuliere synoden	f 165.317,65
Verkoop acta 1971/1972	„ 397,88
Rente	„ 361,51
	<hr/>
	f 166.077,04

TOELICHTING BALANS**Postrekening f 19.560,42**

Dit bedrag is het tegoed bij de postcheque- en girodienst per 31 december 1973. Op deze datum werd o.m. nog een belangrijke bijdrage partic. synode ontvangen zodat overboeking naar de spaarrekening van de Hollandsche Bank Unie vóór 1 januari 1974 niet meer mogelijk was.

Hollandsche Bank Unie f 1.015,81

Het tegoed bij deze bankinstelling bedroeg per 31 december 1973 f 1.015,81. De geldmiddelen welke tijdelijk rentegevend konden worden belegd zijn geadmistreerd op deze spaarrekening onder no. 35319.

Nog te ontvangen wegens verkoop Acta 1971/1972 f 397,88

Door bemiddeling van Croes en Wolters B.V. te Koog a/d Zaan en het kerkelijk bureau werd tot 1 januari 1974 een aantal exemplaren van de Acta 1971/1972 verkocht. Genoemd bedrag werd na 1 januari 1974 overgemaakt.

Nog te betalen kosten Acta 1971/1972 f 114,20

Dit bedrag betreft de kosten van de verzending van de Acta 1971/1972 en werd na 1 januari 1974 voldaan.

Nog te betalen kosten deputaatschappen f 2.673,19

Dit bedrag heeft betrekking op de na 31 december 1973 ingediende kostennota's welke nog ten laste van 1973 moeten komen. De betaling van dit bedrag heeft na 1 januari 1974 plaatsgevonden.

Nog te betalen accountantskosten f 500,—

De declaratie van de accountant over de jaren 1971 t/m 1973 is nog niet ontvangen. Voor de kas generale synode werd het aandeel in deze controlekosten over deze jaren geraamd op f 500,—.

Vermogen f 17.686,72

Het voordelig saldo van de rekening van lasten en baten over de periode 1 januari 1971 - 31 december 1973 ad. f 1.785,55 is ten gunste van het vermogen gebracht. Door het besluit van de generale synode deputaten voor emigratie en deputaten voor geestelijke verzorging van de militairen op te dragen hun kas over te dragen aan de quaestor werd aan het vermogen nog f 425,69 en f 5.858,60 toegevoegd.

De stand wordt hierdoor als volgt:

stand per 1 januari 1971	f 9.616,88
bij: voordelig saldo 1 januari 1971 - 31 december 1973	„ 1.785,55
overdracht kas deputaten voor emigratie	„ 425,69
overdracht kas geestelijke verzorging van de militairen	„ 5.858,60
	<hr/>
stand per 31 december 1973	f 17.686,72

TOELICHTING LASTEN EN BATEN**Lasten**

Kosten generale synode 1971/1972	f 34.047,43
----------------------------------	-------------

De specificatie van dit bedrag is als volgt:

	1968	1971
Installatie vergaderruimte	f 2.634,80	f 1.632,06
Reiskosten afgevaardigden	„ 7.903,70	„ 12.055,25
Verblijfkosten afgevaardigden	„ 1.384,68	„ 1.302,12
Hotelkosten afgevaardigden	„ 6.417,35	„ 8.102,50
Lunches en consumpties afgevaardigden	„ 1.925,45	„ 3.328,65
Agenda en rapporten	„ 1.351,53	„ 2.670,08
Stencil- en typewerk	„ 687,50	„ 1.315,20
Kosten scribaat	„ 1.646,89	„ 2.323,80
Diversen	„ 1.125,69	„ 1.317,77
	<hr/> f 25.077,59	<hr/> f 34.047,43

Drukkosten Acta 1971/1972 f 15.708,16

Aan Croes en Wolters B.V. te Koog a/d Zaan werd betaald voor het drukken en verzenden van 500 exemplaren van de Acta 1971/1972 f 15.708,16.

Bijdrage kerkelijk bureau f 63.000,—

Deze bijdrage aan het kerkelijk bureau werd betaald op grond van het besluit van de generale synode jaarlijks een bedrag van f 0,30 per lid aan deputaten kerkelijk administratief bureau beschikbaar te stellen voor het kerkelijk werk.

Deputaatschap eenheid geref. belijders f 21.157,38

Dit bedrag omvat de gemaakte reis- en verblijfkosten voor het bijwonen van vergaderingen en conferenties, telefoon en portiekosten alsmede de reis- en verblijfkosten van afgevaardigden naar de Geref. Oecum. Synode 1972 gehouden te Sydney (Australië) en het I.C.C.C.-congres in 1973 gehouden te Cape May (U.S.A.).

Diverse deputaatschappen f 12.955,86

De specificatie van dit bedrag is als volgt:

	1968/1970	1971/1973
Collectenrooster	f 560,86	f 710,—
Hoge overheid en C.I.O.	„ 1.543,92	„ 1.785,05
Synodaal archief	„ 41,80	„ 45,45
Berijmde schriftged.	„ 1.137,45	„ 998,70
Art. 36 Ned. Geloofsbelijdenis	„ 31,—	„ —,—
Kalender en jaarboek	„ 64,40	„ 39,55
Zeevarenden	„ 7.062,22	„ 428,01
Financiële zaken	„ 1.468,05	„ 1.329,94
Vertegenwoordiging der kerken	„ 124,45	„ 283,20
Verzorging gehandicapten	„ 937,94	„ 426,88
Kerk en recreatie	„ 344,57	„ 185,85
Bijzondere arbeid van predikanten	„ 143,60	„ 258,50
Eredienst	„ 2.014,90	„ 3.885,49
Uitgave Dordtse Kerkorde	„ 15,—	„ 56,55
Studiecommissie emeritering	„ 63,70	„ —,—
Kerk en onderwijs	„ —,—	„ 1.488,25
Radio-kerkdienstuitz.	„ —,—	„ 170,86
Verzorging militairen	„ —,—	„ 563,58
Raad van Contact N.B.G.	„ —,—	„ 300,—
	<hr/> f 15.553,86	<hr/> f 12.955,86

De generale synode heeft aan het deputaatschap voor de geestelijke verzorging van zeevarenden ingaande 1 januari 1971 de bevoegdheid gegeven zelf een kerkelijke kas te beheren waardoor de uitgaven niet meer bij de quaestor werden gedeclareerd.

Bijdrage Geref. Oecumenische Synode f 11.845,26

Dit bedrag bestaat uit de volgende bijdragen:

bijdrage 1970 aanvulling	\$ 62,—	
bijdrage 1971	\$ 1062,—	
bijdrage 1972	\$ 1358,—	
bijdrage 1973	\$ 1521,80	
	<hr/>	
	\$ 4003,80	= f 11.845,26

Bijdrage I.C.C.C. f 4.500,—

Ingevolge het besluit van de deputaten Eenheid werden de volgende bedragen overgemaakt:

bijdrage 1971	f 1.500,—
bijdrage 1972	„ 1.500,—
bijdrage 1973	„ 1.500,—
	<hr/>
	f 4.500,—

Accountantskosten f 600,—

Dit bedrag bestaat uit:

controlekosten 1968 t/m 1970 restant	f 100,—
controlekosten 1971 t/m 1973 raming	„ 500,—
	<hr/>
	f 600,—

Rente f 456,25

Dit bedrag betreft de betaalde rente over kortlopende geldleningen welke werden aangegaan teneinde aan de lopende verplichtingen te kunnen voldoen. De geldmiddelen werden beschikbaar gesteld door deputaten financieel van de Theologische Hogeschool en deputaten Evangelieverkondiging onder Israël.

Voordelig saldo f 1.785,55

Dit overschot is ontstaan doordat blijktens de rekening van de lasten en baten over de periode 1 januari 1971 - 31 december 1973 de baten f 1.785,55 hoger waren dan de lasten t.w.:

baten	f 166.077,04
lasten	„ 164.291,49
	<hr/>
	f 1.785,55

Baten**Bijdragen particuliere synoden f 165.317,65**

De specificatie van dit bedrag is als volgt:

	1971	1972	1973	totaal
P.S. v.h. Noorden	f 7.114,80	f 17.211,15	f 18.341,—	f 42.666,95
P.S. v.h. Oosten	„ 8.191,60	„ 19.518,70	„ 21.032,—	„ 48.742,30
P.S. v.h. Westen	„ 6.165,60	„ 14.507,45	„ 15.204,—	„ 35.877,05
P.S. v.h. Zuiden	„ 6.377,20	„ 15.311,15	„ 16.343,—	„ 38.031,35
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	f 27.849,20	f 66.548,45	f 70.920,—	f 165.317,65

Verkoop Acta 1971/1972

Door Croes en Wolters B.V. te Koog a/d Zaan en het kerkelijk bureau werd dit bedrag door de verkoop van de Acta 1971/1972 ontvangen en na 1 januari 1974 op de postrekening van de quaestor overgeschreven.

Rente f 397,88

Dit bedrag betreft de bijgeschreven rente op de spaarrekening van de Hollandsche Bank Unie te Amsterdam wegens de tijdelijk belegde geldmiddelen.

Ter vergelijking van de financiële resultaten 1971/1973 met die over de periode 1968/1970 wordt als bijlage aan dit rapport toegevoegd:

- de balans per 31 december 1973 met de vergelijkende cijfers per 31 december 1970;
- de rekening van lasten en baten over de periode 1 januari 1971 - 31 december 1973 met de vergelijkende cijfers over de periode 1 juni 1968 - 31 december 1970 en de door de generale synode goedgekeurde begroting 1971/1973.

G. G. v. Wijngaarden, quaestor.

BIJLAGE KAS GENERALE SYNODE

Balans per:

Activa	31-12-'70	31-12-'73
Postrekening	f 2.313,02	f 19.560,42
Hollandsche Bank Unie	„ 8.654,30	„ 1.015,81
Nog te ontvangen verkoop acta	„ 1.384,92	„ 397,88
	<hr/>	<hr/>
	f 12.352,24	f 20.974,11
Passiva	31-12-'70	31-12-'73
Nog te betalen kosten acta '68 resp. '71	f 969,16	f 114,20
Nog te betalen kosten deputaatschappen	„ 1.366,20	„ 2.673,19
Nog te betalen accountantskosten	„ 400,—	„ 500,—
Vermogen	„ 9.616,88	„ 17.686,72
	<hr/>	<hr/>
	f 12.352,24	f 20.974,11

REKENING VAN LASTEN EN BATEN

Lasten	1-6-'68 31-12-'70	1-1-'71 31-12-'73	Begroting 1971/1973
Kosten generale synode	f 25.077,59	f 34.047,43	f 30.000,—
Drukkosten Acta	„ 12.369,16	„ 15.708,16	„ 15.400,—
Bijdrage kerkelijk adm. bureau	„ —,—	„ 63.000,—	„ 63.000,—
Deputaatschap eenheid	„ 7.343,83	„ 21.157,38	„ 21.000,—
Diverse deputaatschappen	„ 15.553,86	„ 12.955,86	„ 11.000,—
Bijdrage Geref. Oec. Synode	„ 13.494,69	„ 11.845,26	„ 15.000,—
Bijdrage I.C.C.C.	„ 3.000,—	„ 4.500,—	„ 4.500,—
Bijdrage zeemanscentrale	„ 300,—	„ —,—	„ —,—
Kosten archief gen. synode	„ 1.044,81	„ —,—	„ —,—
Accountantskosten	„ 500,—	„ 600,—	„ 500,—
Rente	„ —,—	„ 456,25	„ —,—
Administratiekosten	„ 11,—	„ 21,15	„ —,—
Onvoorzien	„ —,—	„ —,—	„ 6.000,—
Voordelig saldo	„ —,—	„ 1.785,55	„ —,—
	<u>f 78.694,94</u>	<u>f 166.077,04</u>	<u>f 166.400,—</u>
Baten	1-6-'68 31-12-'70	1-1-'71 31-12-'73	Begroting 1971/1973
Bijdragen part. synoden	f 75.037,50	f 165.317,65	f 164.500,—
Verkoop Acta '68 resp. '71	„ 1.384,92	„ 397,88	„ 1.400,—
Rente	„ 553,27	„ 361,51	„ 500,—
Nadelig saldo	„ 1.719,25	„ —,—	„ —,—
	<u>f 78.694,94</u>	<u>f 166.077,04</u>	<u>f 166.400,—</u>

DEPUTATEN GEESTELIJKE VERZORGING VAN MILITAIREN
BALANSEN PER 31 DECEMBER 1973

	1971	1972	1973
Kas			f 157,85
Postgiro	f 2.224,88	f 2.637,58	„ 17,43
Stichting Spaarbank voor Protestants Nederland	„ 5.416,21	„ 5.754,88	„ 5.841,17
	<u>f 7.641,09</u>	<u>f 8.392,46</u>	<u>f 6.016,45</u>
Kapitaal	f 7.641,09	f 8.392,46	f 6.016,45

EXPLOITATIE-REKENINGEN

Baten	1971	1972	1973
Bijdragen classes	f 2.730,52	f 1.787,91	f 4.907,94
Bijdragen gemeenten	„ 901,16	„ 407,49	
Verkoop militaire handboekjes		„ 15,—	
Diversen	„ 5,53		
Giften	„ 14,—		
Interest	„ 166,21	„ 338,67	„ 86,29
	<u>f 3.817,42</u>	<u>f 2.549,07</u>	<u>f 4.994,23</u>

Lasten

Reis- en verblijfkosten deputaten	f 1.760,50	f 932,70	f 4.793,02
Kantoorbenodigdheden	" 62,79		" 30,60
Donaties	" 200,—	" 150,—	" 150,—
Abonnementen	" 953,—	" 715,—	" 1.002,72
Jubilea			" 100,—
Reiskostenvergoeding legerpredikanten			" 1.206,40
Giften	" 100,—		" 7,50
Predikbeurten			f 80,—
Accountantskosten	" 250,—		
	<u>f 3.326,29</u>	<u>f 1.797,70</u>	<u>f 7.370,24</u>
Batig saldo	f 491,13	f 751,37	
Nadelig saldo			f 2.376,01

DEPUTATEN EMIGRATIE VAN DE CHR. Geref. KERKEN IN NEDERLAND**BALANS 1971**

Kas	f 180,86	
Postgiro	" 525,69	
Lening u/g	" 75,—	
Kapitaal		f 781,55
	<u>f 781,55</u>	<u>f 781,55</u>

EXPLOITATIEREKENING 1971

Baten		
Giften		f 20,—
Bijdragen kerken		" 15,—
Rente		" 107,38
		<u>f 142,38</u>
Lasten		
Giften buitenlandse kerken	f 1.499,53	
Bankkosten	" 7,75	
Reiskosten deputaten	" 31,50	
Kantoorbehoefte en porti	" 8,15	
	<u></u>	<u>„ 1.546,93</u>
Nadelig saldo		f 1.404,55

BIJLAGE LXXII a
art. 162

**BEGROTING VAN DE KAS VAN DE GENERALE SYNODE DER CHR. GEREFD.
KERKEN OVER DE PERIODE 1 JANUARI 1974 - 31 DECEMBER 1976**

		Lasten 1971/'73		Begroting 1974/'76
Kosten generale synode		f 34.047,43		f 40.000,—
Drukkosten Acta	f 15.708,16		f 19.500,—	
af: verkoop Acta	./ „ 397,88		„ 500,—	
		<u>f 15.310,28</u>		<u>f 19.000,—</u>
Deputaten eenheid		„ 21.157,38		„ 31.000,—
Diverse deputaatschappen		„ 12.955,86		„ 26.500,—
Kosten G.O.S.		„ 11.845,26		„ 14.000,—
Bijdrage I.C.C.C.		„ 4.500,—		„ 4.500,—
Accountantskosten		„ 600,—		„ 700,—
Rente		„ 456,25		„ —,—
Bijdrage K.A.B.		„ 63.000,—		„ 63.000,—
Diversen		„ 21,15		„ —,—
Onvoorzien		„ —,—		„ 11.800,—
		<u>f 163.893,61</u>		<u>f 210.500,—</u>
af: Rente		„ 361,51		„ 500,—
		<u>f 163.532,10</u>		<u>f 210.000,—</u>
Bijdragen particuliere synoden		„ 165.317,65		„ 210.000,—
VOORDELIG SALDO		<u>f 1.785,55</u>		<u>f —,—</u>

Op grond van deze begroting zullen de bijdragen van de particuliere synoden, gebaseerd op een ledental van 70.000 over de jaren 1974 t/m 1976 als volgt moeten worden vastgesteld.

Bijdragen P.S. 1974	f 1,— per lid	f 70.000,—
idem 1975	„ 1,— per lid	„ 70.000,—
idem 1976	„ 1,— per lid	„ 70.000,—

TOTAAL f 210.000,—

G. G. van Wijngaarden, quaestor.

BIJLAGE LXXIII
art. 162

**RAPPORT II VAN COMMISSIE VII - INZAKE RAPPORT QUAESTOR
GENERALE SYNODE**

1. De generale synode Rotterdam 1971/1972 heeft de quaestor van de G.S. opgedragen te bewerkstelligen dat per 1 januari 1974 een vermogen aanwezig zou zijn van ongeveer 1/3 deel van het totaal van de vastgestelde begroting 1971-1973. (Zie Acta G.S. 1971/'72, art. 181, lid 10, pag. 105). De goedgekeurde begroting bedroeg f 164.500,—. Het vermogen had krachtens de verstrekte opdracht moeten bedragen ca. f 55.000,—. Het vermogen per 1 januari 1974 bedroeg volgens de door de quaestor samengestelde balans f 17.686,72 en na correctie, zoals onder punt 4 is vermeld f 17.919,57.

Uit de hiervoor vermelde cijfers blijkt dat de quaestor niet aan de opdracht van de generale synode heeft voldaan.

De quaestor deelde uw commissie mede, dat indien uitvoering was gegeven aan de door de generale synode verstrekte opdracht dit een verhoging van de omslagbedragen over de jaren 1972 en 1973 zou hebben meegebracht van f 0,25 per lid en per jaar.

Gelet op de toch reeds zeer forse stijging van de omslagbedragen over deze jaren in vergelijking met voorgaande jaren was van het vormen van een vermogen van ca. f 55.000,— afgezien; temeer daar de reden waarom vermogensvorming noodzakelijk werd geacht in feite was vervallen. De Commissie van de vorige synode achtte het vermogen per 1 januari 1971 ad f 9.617,— te gering om de aanloopkosten van de generale synode te dekken. Door de grotere omslagbedragen per lid wordt thans bij de aanvang van een synode over een groter kassaldo beschikt dan in het verleden het geval was. Liquiditeitsproblemen doen zich dan ook niet meer voor.

2. Deputaten geestelijke verzorging van militairen		
Het kapitaal van deputaten bedroeg ultimo 1973		f 6.016,45
waarvan in het jaar 1973 aan de quaestor werd afgedragen		„ 5.858,60
		<hr/>
terwijl het verschil ad		f 157,85
in april 1974 aan de quaestor werd overgemaakt.		
Het bedrag van f 157,85 was per ultimo 1973 door de quaestor nog te vorderen.		
3. Deputaten emigratie		
Blijkens de balans per ultimo december 1971 bedroeg het vermogen van het deputaatschap		f 781,55
Uit dit vermogen zijn nog de navolgende kosten bestreden:		
Kosten secretaris-penningmeester over de jaren 1972 en 1973	f 180,86	
Accountantskosten	„ 100,—	
	<hr/>	„ 280,86
		<hr/>
zodat resteert		f 500,69
hiervan is in het jaar 1973 aan de quaestor overgemaakt		„ 425,69
		<hr/>
terwijl het verschil ad		f 75,—
geleend was aan deputaten voor het kerkelijk bureau en in januari 1974 aan de quaestor werd overgemaakt.		
4. Het vermogen van de quaestor ondergaat in verband met hetgeen onder de punten 2 en 3 is opgemerkt de volgende wijziging:		
Vermogen per ultimo december 1973 volgens de balans		f 17.686,72
Bij: te vorderen van dept. geestelijke verzorging van militairen	f 157,85	
te vorderen van dept. emigratie	„ 75,—	
	<hr/>	„ 232,85
		<hr/>
Gecorrigeerd vermogen per 31 december 1973		f 17.919,57

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor:

- het door de quaestor gevoerde beleid goed te keuren;
- de quaestor onder dankzegging voor zijn werk décharge te verlenen van zijn financiële verantwoordelijkheid over de verslagperiode;
- een eerste en tweede quaestor te benoemen.

J. D. Wisman, rapporteur.

BIJLAGE LXXIV
art. 168

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR RADIO-KERKDIENT-UITZENDINGEN

Uw deputaten hebben het genoegen u het volgende rapport aan te bieden.

A. Samenstelling deputaatschap

De synode van Rotterdam 1971/'72 benoemde tot deputaten:

ds. H. W. Eerland; ds. Jac. J. Rebel, secr.; prof. dr. J. P. Versteeg; ds. C. v. d. Zaal, voorz.; ds. D. Biesma Jr., algemeen secundus.

B. Vergaderingen

Herhaaldelijk werd sinds de laatste synode vergaderd; in het verband van het Convent van Kerken 5 maal. Bovendien vertegenwoordigde de voorzitter uw deputaatschap in het College van Deputaten voor de protestantse kerkuitzendingen bij de Wereldomroep, waarvoor de secr. als secundus fungeert.

C. Werkzaamheden

Deputaten vergaderden in eigen kring voornamelijk ter:

- regeling van radiokerkdiensten;
- bespreking van de vergaderingen t.a.v. het CvK;
- idem t.a.v. de Wereldomroep.

Ad a.

In de jaren 1971, '72 en '73 werden telkens 8 diensten uitgezonden via het CvK. Voor 1974 werden 6 diensten toegewezen in de periode tot aan het laatste kwartaal; in verband met mogelijke structuurveranderingen — zie ad b. — werden voor het laatste kwartaal nog geen diensten gepland. Verwacht mag worden, dat althans voor dit jaar volgens de toewijzingsregelingen binnen het CvK het aantal totaal zal komen op 7 à 8 diensten. Via de Wereldomroep werden jaarlijks twee diensten uitgezonden. Graag verwijzen deputaten naar wat zij vermeldden over deze uitzendingen via CvK en WO in hun vorig rapport — Acta Gen. Syn. Rotterdam — pag. 292, C, Ad 1.

Ad b.

In aansluiting op wat deputaten vermeldden in hun vorig rapport over de pogingen om te komen in Nederland tot een nieuwe kerkelijke omroepstichting zijn de volgende sinds najaar 1971 op gang gekomen ontwikkelingen waard te uwer kennis te worden gebracht.

1. vanaf 1 juni 1972 is de lettercombinatie CvK-IKOR van het beeldscherm verdwenen en worden geen kerkelijke tv-uitzendingen meer aangekondigd als een gezamenlijk programma van IKOR en CvK. De naam IKOR staat thans voor de reeds voorheen bij het IKOR aangesloten kerken plus de gereformeerde kerken, het Leger des Heils en de Unie van Baptistengemeenten. Aanleiding tot dit besluit ligt in het feit, dat een deel van de CvK bestuursleden krachtens hun kerkelijke opdracht geen verantwoordelijkheid kan dragen voor het gezamenlijke tv-programma.
In afwachting van de plannen om te komen tot een nieuwe interkerkelijke omroepstichting besloten de besturen van het CvK en van het IKOR tot deze interimregeling. Deze overgangsregeling houdt in, dat het CvK-bestuur uitsluitend verantwoordelijkheid zal dragen voor de radioprogramma's van het CvK en voor de uitzending van de door de aangesloten kerken verzorgde tv-kerkdiensten. Alle overige tv-programma's gaan sinds 1 juni 1973 uit op naam van het IKOR en dus zonder verantwoordelijkheid van het CvK.
2. Een door de Raad van Kerken in het leven geroepen adviesorgaan ontwierp conceptstatuten voor een op te richten Stichting Interkerkelijke Omroep Nederland (IKON), welke alle kerken, die kerkelijke zendtijd hebben krachtens de Omroepwet, werden toegezonden. Voor de geest stond een stichting, waaraan alle bij de Raad van Kerken participerende kerken zouden deelnemen en die onder auspiciën van de Raad van Kerken zou fungeren.
Inmiddels heeft de Rooms-Katholieke Kerk, die tot nu toe de haar toegewezen zendtijd door de KRO liet verzorgen, besloten niet toe te zullen treden tot het IKON i.o., maar volgens de oude regeling haar zendtijd via de KRO te blijven benutten. Door deze beslissing zal het IKON niet van de Raad van Kerken kunnen uitgaan, maar als een geheel van deze Raad onafhankelijke stichting moeten gaan fungeren. Hoewel er wel een zetel voor de Raad van Kerken in het IKON zal zijn, heeft de stichting dus geen enkele relatie tot de Raad van Kerken. Evenmin als de geref. kerken (vrijgemaakt) en de chr. geref. kerken — krachtens besluit van de synode van Rotterdam 1971/'72 — zal ook de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten aan de nieuwe stichting deelnemen. De nieuwe stichting IKON zal — indien ze ooit van de grond komt; ook in de geref. kring is er blijkens de debatten op de geref. synode over het IKON i.o. geen eenstemmigheid — de door de deelnemende kerken ter beschikking gestelde zendtijd in een programma van de Stichting gebruiken of doen gebruiken voor het doen van kerkelijke radio- en tv-uitzendingen en tevens overeenkomsten sluiten met niet aan de Stichting deelnemende kerken, die zendtijd hebben verkregen, tot het verzorgen van hun uitzendingen — aldus art. 4 van de statuten van de op te richten Stichting IKON. In verband hiermee besloot de vergadering van het CvK van 9 nov. 1973 dat, als de tot standkoming van de nieuwe stichting gerealiseerd wordt, die kerken, die tot de nieuwe stichting toetreden, beloven aan hen, die geen deel van de nieuwe stichting zullen uitmaken, ten eerste dat de kerkdiensten van de betreffende kerken op optimale wijze verzorgd zullen worden en ten tweede, niets t.a.v. deze kerkdiensten geregeld zal worden zonder nauwkeurig overleg met de betreffende kerkgenootschappen. Dit besluit van het Convent is uiteraard nog geen beslissing van het te komen IKON, maar wel van belang om verschillende redenen. Allereerst is hiermee alle facilitaire hulp van het IKON aan niet deelnemende kerken gegarandeerd en ten tweede is de weg geopend tot het ook in het IKON pleiten voor het toekennen van rechtmatige zendtijd, hetgeen iets anders is dan het verkrijgen van rekenkundig proportionele zendtijd. Ter verklaring hiervan moge dienen, dat de chr. geref. kerken binnen de in het CvK thans geregelde zendtijdverdeling jaarlijks 8 kerkdiensten ontvangen, terwijl zij bovendien nog 8 halve uren inbrengen voor gemeenschappelijke verantwoordelijkheid in de gezamenlijke uitzendingen van halve uren 's zondags na de kerkdiensten van 6 uur tot half zeven. Destijds stonden de geref. kerken in een soort gentleman's agreement van hun quotum zendtijd af aan de kleinere kerken in het CvK. Rekenkundig-proportioneel — naar het kerkleden-tal — hebben we slechts recht op totaal 5 uur, dat is dus 5 diensten per jaar, zonder enige tijd die verder anders besteed kan worden. Vervolgens hebben deputaten in verband met mogelijke herstructurering en herverkaveling van zendtijd voor kerkdiensten en het vervallen van de 5 uur-middagkerkdienst, een claim uitgesproken voor kerkdiensten via de radio op zondagmorgen van 10-11 uur.
3. Ten gevolge op wat de voorzitter ter vorige synode te berde bracht t.a.v. het gebruik van rechtmatige zendtijd buiten de kerkdiensten om door onze kerken en in aansluiting op wat de synode besloot t.a.v. kerkelijke radiouitzendingen, hebben uw deputaten het bestuur van het CvK verzocht deze zendtijd naar eigen inzicht te mogen vullen en gebruiken. Van de zijde van het CvK staat men open voor iedere suggestie ten aanzien van de vulling van deze zendtijd, al pleit men sterk voor een gemeenschappelijk programma, waarin activiteiten van de verschillende participerende kerken hun plaats kunnen krijgen. Omdat deze gezamenlijk geprogrammeerde zendtijd tot nu toe valt in de halve uren na de kerkdiensten wil men er overigens niet een sterk verbaal karakter aan geven in de zin van b.v. een theologische lezing. Maar de kerken dienen met concrete realiseerbare — ook in technisch-communicatieve zin — voorstellen te komen.
4. In verband met de toewijzing van de aan de afzonderlijke kerken van overheidswege toegekende zendtijd, zoals die geregeld is in de Omroepwet en zoals die opnieuw

zal gaan spelen bij de reorganisatieplannen van de kerkelijke zendgemachtigden (IKON), is het alleszins op zijn plaats ons als kerken opnieuw te bezinnen op het gebruik van de toegewezen tv-zendtijd, o.a. voor kerkdiensten, derhalve het synodebesluit, genoemd in art. 109 Acta synode Zwolle-Apeldoorn 1965/66 te herroepen, het besluit genoemd in art. 25 van dezelfde acta van kracht te doen worden en tevens te besluiten deputaten de vrijheid te geven om kerkdiensten via de tv te doen uitzenden.

Ad c.

De Wereldomroep wordt bij de tenuitvoerlegging van zijn godsdienstige programma's ter zijde gestaan door een tweetal adviserende colleges, t.w. het College van deputaten voor de protestante kerkuitzendingen en de Adviescommissie voor de protestantse geestelijke uitzendingen (zoals overdenkingen, rubrieken met nieuws uit de kerken, etc.). Het College van deputaten bestaat uit zeven leden, waarvan 5 worden benoemd door de Raad van Kerken en twee door resp. de chr. geref. kerken en geref. kerken (vrijgemaakt). De Adviescommissie bestaat uit 8 leden, die het bestuur van de Wereldomroep heeft benoemd. Reeds geruime tijd is de wens gaan leven om tot samenvoeging van beide colleges te komen. Om verschillende redenen is het niet mogelijk gebleken op korte termijn tot een fusie te komen. Als tussenvorm is voorlopig gekozen die van het houden van gezamenlijke vergaderingen. Deputaten meenden, omdat deze voorlopige verandering geen principiële wijziging betreft, in het College van deputaten zitting te moeten blijven nemen middels de voorzitter en de zittingsduur — voor vier jaar — vanaf 1 januari 1974 te moeten verlengen. De gezamenlijke vergadering van beide organen koos in de eerste zitting tot voorzitter in deze overgangsfase ds. C. v. d. Zaal.

Deputaten raken steeds weer overtuigd van de grote zegen en het bijzonder belang van de verkondiging van het evangelie via de omroepmedia. Zowel op de uitzendingen van kerkdiensten via het CvK als via de WO komen vaak verwondering wekkende reacties. Ook thans en wellicht juist nu hebben we een duidelijke roeping in dit opzicht. Van hen die voor de radio het Woord verkondigen wordt een hoge mate van verantwoordelijkheidsbesef gevergd, vanwege het bredere en meer gevarieerde gehoor, aan wie de Boodschap moet worden vertolkt.

D. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- opnieuw vier deputaten te benoemen, rekening houdend met het schrijven, dat aan het moderamen van uw synode is gericht;
- deputaten de vrijheid te verlenen om de rechtmatige tv-zendtijd te doen gebruiken voor eigen kerkelijke uitzendingen;
- deputaten opdracht te geven binnen het huidige CvK alles te doen wat de eigen kerkelijke uitzendingen mogelijk maakt en bij eventueel tot standkomen van een interkerkelijke omroepstichting met deze stichting een overeenkomst te sluiten terzake van garanties van alle facilitaire hulp bij de verzorging van eigen kerkelijke uitzendingen.

Jac. J. Rebel, secretaris.

BIJLAGE LXXV

art. 168

RAPPORT VII VAN COMMISSIE II - RAPPORT DEPUTATEN RADIO

- De bespreking van dit rapport binnen uw commissie is voornamelijk geconcentreerd rondom C ad b 1, 2 en 4.
- C ad b 1 en 2 betreffen de voorgenomen herstructurering in verband met het plan van de Raad van Kerken om te komen tot het oprichten van een Stichting Interkerkelijke Omroep Nederland (IKON).
Uw commissie heeft geconstateerd dat een niet-deelnemen onzerzijds aan deze stichting — waarvan een eventueel bestaan nog zeer onzeker is — geen nadelige consequenties behoeft te hebben voor wat het uitzenden van chr. geref. radiokerkdiensten betreft, gezien de toegezegde facilitaire hulp van de eventuele IKON aan niet-deelnemende kerken. Tevens is de weg open gebleven voor het verkrijgen van rechtmatige zendtijd.
Naar de mening van uw commissie hebben deputaten voorts terecht een claim uitgesproken voor het verzorgen van de uitzending van kerkdiensten op de zondagmorgen, indien die van de middagdienst komt te vervallen. Uw commissie is van mening dat het beleid van deputaten ten deze waardering verdient.
- Enigszins anders is het gesteld met het in 4. genoemde t.a.v. het gebruik van toegevoegde t.v.-zendtijd. Deputaten wensen niet alleen effectivering van art. 25 Acta 1965/1966 (de vrijheid om evangelisatiesamenkomsten via de t.v. te doen uitzenden; — een besluit dat blijkens art. 109 van deze Acta om praktische redenen niet uitgevoerd mocht worden), maar zij vragen ook de vrijheid om kerkdiensten via de t.v. te doen uitzenden. Bij deze laatste vraag zijn deputaten voorbijgegaan aan art. 26 Acta 1956: . . . „uitsprekend dat dit geenszins wil zeggen dat de synode de televisie als zodanig kan aanvaarden voor de dienst des Woords".
Uw commissie heeft zich afgevraagd of er reden zou zijn dit laatstgenoemde besluit te

herroepen. Afgedacht van de mogelijk opnieuw aan de orde te stellen principiële vraag of er na 18 jaar geen redenen kunnen zijn om nu wèl van de t.v. gebruik te maken voor de dienst des Woords, is uw commissie van mening dat dit voorlopig nog zoveel praktische bezwaren oplevert dat het uitzenden van kerkdiensten voor de t.v. in dit stadium niet wenselijk is.

De suggestie van deputaten om het synodebesluit 1965/'66, genoemd in art. 109 van die Acta, te herroepen, raakt niet het uitzenden van kerkdiensten via de t.v., maar van evangelisatiesamenkomsten. Tegen de uitzending daarvan maakten diverse kerken bezwaar.

Uw commissie heeft niet kunnen constateren of de in 1965 geldende bezwaren nu, na bijna 10 jaar en een daarin toegenomen t.v.-gebruik, nog even zwaar wegen. Wél heeft uw commissie een verschil in benadering ontdekt: in 1965 kwam de vraag naar het gebruik-maken van de t.v. uit de vergadering zélf naar voren; nu wijzen deputaten erop, dat de voorgenomen reorganisatie kan betekenen dat ons van overheidswege zendtijd wordt toegewezen. En dán gaat het erom, dat ook deputaten weten wat met die tijd gedaan kan worden.

Hoewel één commissielid ten aanzien van deze zaak zijn bedenkingen heeft, is het alle leden duidelijk dat we niet bij voorbaat negatief moeten staan t.o.v. eventueel toegevoegd en te verkrijgen zendtijd via de t.v., daar dit niet behoeft in te houden dat deputaten zélf geroepen zijn deze tijd te vullen. Het ware te overwegen deze eventueel aangeboden zendtijd „uit te besteden" aan een daarvoor in aanmerking komende omroepvereniging, waarbij deputaten dan wel medeverantwoordelijk blijven. Dit voor het geval dat de synode van mening is, dat art. 109 Acta 1965/'66 gehandhaafd moet blijven.

4. Voorstellen

Uw commissie stelt voor:

1. deputaten te bedanken voor hun arbeid en het gevoerde beleid t.a.v. de IKON en t.a.v. de daarmee verkregen facilitaire mogelijkheden goed te keuren;
2. deputaten op te dragen binnen het huidige CvK alles te doen wat de eigen kerkelijke uitzendingen mogelijk maakt en bij eventueel tot stand komen van een interkerkelijke omroepstichting met deze stichting een overeenkomst te sluiten terzake van garanties van alle facilitaire hulp bij de verzorging van eigen kerkelijke uitzendingen;
3. deputaten de vrijheid te verlenen om de eventueel in de toekomst door de overheid toe te wijzen t.v. zendtijd onder verantwoordelijkheid van deputaten zó te (doen) gebruiken dat de verbreiding van het Evangelie daardoor bevorderd wordt, met inachtneming van het in 1956 genomen besluit;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

H. Biesma, rapporteur.

BIJLAGE LXXVI art. 169

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN HULPVERLENING IN BINNEN- EN BUITENLAND

A. Het deputaatschap is als volgt samengesteld:

ds. Jac. J. Rebel, Hilversum, voorzitter.
ir. P. Pellikaan, Reeuwijk, secretaris-penningmeester.
A. de Geus, Harlingen, 2e voorzitter.
drs. W. C. Moerdijk, Purmerend, 2e secretaris.
dr. T. Brienens, Groningen.

S. Pieper, Noordwijkerhout.

Toegevoegd als adviseurs:

W. Huizer, assistent ADMA;

H. Ruiter, vertegenwoordiger van de kerkeraad Den Haag-Rijswijk.

Het deputaatschap heeft in de verslagperiode 16 maal vergaderd.

B. Het werk van het deputaatschap heeft zich in de verslagperiode m.n. gekenmerkt door de uitwerking van de in het vorige rapport aangekondigde plannen op basis van de door de G.S. goedgekeurde instructie.

1. Landbouwproject Celebes

- De technische voorbereiding is verricht door dr. ir. G. Hekstra, landbouwkundige, in dienst van het A.D.B. van de Geref. Kerken. Het rapport door hem uitgebracht bevestigde het vermoeden dat de landbouw op centraal Celebes zeer dringend behoefte heeft aan verbetering.

Het door hem uitgebrachte rapport is door deputaten als uitgangspunt genomen bij de opzet van het project.

- Het aantrekken van een landbouwkundige is met zorg gebeurd. In de persoon van ir. Jan de Vries menen deputaten iemand gevonden te hebben die bij uitstek geschikt is om aan de ontwikkeling van de landbouw-methoden de zo noodzakelijke leiding te geven.

- Enkele persoonlijke gegevens:

Jan de Vries, geb. 11-1-1938 te Magelang; gehuwd met H. H. van Puurveen, verpleegster; twee kinderen. Belijdend lid der Ned. Herv. Kerk.

Landbouwkundig ingenieur (1969). Studierichting: tropische landbouw, landbouw-economie en tropische bodemkunde. Ervaring: 1965/1966 Suriname, landbouw-onderzoek. 1969/1971 Zambia, teamleider S.N.V.

- Enkele chronologische data:

januari-juni 1972:	Opleiding te Oegstgeest.
15-9-1972 :	Uitzending door Den Haag-Rijswijk.
25-10-1972 :	Aankomst in Mamasa.
nov. '72-jan. '73 :	Verkenning werkterrein-tournee.
6-12-1972 :	Begin werkzaamheden op cursusterrein „Litaksakka”.
6-4-1972 :	Betrekken van een eigen woning te Mamasa.
maart-okt. '73 :	Voorbereiding van cursus-programma, gebouwen, werving cursisten e.d.
nov. 1973 :	Aanvang eerste cursus.
  - De organisatie-structuur is sterk vanuit de Torajakerk opgebouwd. De sociaal-economische commissie (Sosek) die verantwoording verschuldigd is aan de synode, is de instantie via welke het deputaatschap alles regelt. Ir. de Vries is als adviseur aan de Sosek toegevoegd. De Sosek ontvangt subsidies van het deputaatschap en voert ter plaatse, mede onder leiding van ir. De Vries, alles uit. Voorlopig is ir. De Vries nog penningmeester van de Sosek.
  - In Nederland maakt het deputaatschap gebruik van de diensten van het A.D.B. van de Geref. Kerken.

Genoemd bureau beschikt over een technisch apparaat, dat bij de uitzending en de voorbereiding ervan, de opzet van het project ter plaatse en de begeleiding zeer belangrijke diensten verleent. Deze dienstverlening is in een contract geregeld. Alle beleidszaken zijn hierbij aan het deputaatschap voorbehouden. Deze vorm van samenwerking, waarbij een regelmatig contact noodzakelijk is blijkt in de praktijk goed te bevallen.
  - Litaksakka, het cursusterrein beslaat 5 ha., te weten 1¹/₂ ha. sawahs, 1¹/₂ ha. visvijvers, 1 ha. droge grond voor bonen, mais e.d. en 1 ha. voor gebouwen zoals: woningen voor cursusleider en docenten, gebouwtjes voor de cursisten, lesruimte en stallen. Voor het gezin De Vries is buiten het terrein een woning gebouwd. De omringende heuvels zullen gebruikt worden voor koffie-aanplant en weidegrond.
  - De cursussen worden onderscheiden in lang- en kortlopende cursussen. De langlopende cursus duurt ± 1/2 jaar. Vanuit elke classis (33 in aantal) worden 2 cursisten aangenomen, die na terugkomst ter plaatse als Sosek-medewerker moeten gaan fungeren en als zodanig het kader vormen voor de dorpsontwikkeling. De kortlopende cursussen hebben een sterk wisselende duur (3 weken—3 maanden).
  - Mede als begeleiding van het onderwijs worden proef- en demonstratie-objecten aangelegd voor de teelt van koffie, rijst, mais, markisa, groenbemestingsgewassen, zijderupsen en vis. Verder worden meteorologische waarnemingen verricht en wordt grondonderzoek gedaan.
  - Er wordt een voorzichtig begin gemaakt om zelfverbouwde gewassen te verwerken, zoals koffie, serek en markisa.
  - Van groot belang is de kredietverlening voor gereedschappen en vee (fokvee en trekvee) en straks wellicht ook voor zaaizaad en bestrijdingsmiddelen. De bedoeling is de boeren een aanloop-krediet te verschaffen dat ze uit de opbrengsten weer terug moeten betalen.
  - Er is een bescheiden fonds ter beschikking gesteld om de malariabestrijding ter hand te nemen, zulks in nauwe samenwerking met dr. Van Riessen.
  - Enkele malen is acute hulpverlening noodzakelijk gebleken toen brand grote verwoestingen aanrichtte in Ladi en Mambi en in een ander dorp een aardverschuiving optrad. De Sosek is gemachtigd om bij dergelijke calamiteiten een eerste hulp te bieden tot een maximum bedrag per jaar.
  - Enkele structurele problemen:
    - de slechte verbindingen met als gevolg hoge aankooprijzen en lage opbrengstrijzen;
    - sterke verstrengeling van taken van overheid en kerk;
    - er is weinig bestuurlijk en leidinggevend kader aanwezig. Men leunt sterk op Nederlandse teamleden.
2. **Onderwijsproject Suriname**
 In het vorige rapport werd medegedeeld dat voorlopig voor 1 jaar de uitzending van de onderwijzeres mej. Feikje Brouwer in dienst van de stichting Medische Zending voor Suriname, gefinancierd zou worden. Deputaten hebben gemeend deze hulpverlening een meer blijvend karakter te moeten geven. Uit haar rapporten en uit een gesprek tijdens haar verlof blijkt dat zij goed werk verricht onder de Trio-Indianen.
3. **Weeshuis Korea**
 Ingevolge het besluit van G.S. (art. 119.150) is door de „Internationale Christelijke Handreiking” bij het deputaatschap het project „Weeshuis Korea” ingebracht.

Deputaten hebben gemeend dit te moeten accepteren. In 1973 is voor het eerst bijgedragen in de exploitatie en in de aankoop van grond, nodig voor de watervoorziening. Ook in 1974 is dit project weer opgenomen. Er is nog overleg gaande of mogelijk andere I.C.H. projecten voor hulpverlening in aanmerking komen.

4. Actie „Zend-Hulp”

Eind 1971 is door de deputaatschappen voor zending en hulpverlening aan de bestaande overlegcommissie opgedragen genoemde actie voor te bereiden.

Door het deputaatschap hulpverlening zijn 4 projecten ingebracht, te weten:

- Opleidingsinstituut Brazilië.
- Gezinswerk Zaire (Congo).
- Deelproject Sae Buijt Weeshuis Korea.
- Deelproject landbouwcursussen Celebes.

Het hiervoor begrote bedrag is f 100.000. Het is verblijvend hier te vermelden dat de opbrengst niet onaanzienlijk boven de begroting ligt.

5. Op verzoek van de interkerkelijke commissie van de Molukse- en Nederlandse kerken een bijdrage te geven voor de middelbare theologische cursus t.b.v. de Molukse kerken is positief gereageerd. Bedrag f 500,—.
6. November 1973 is door het deputaatschap een oproep gedaan aan de plaatselijke kerken hun gemeenteleden op te wekken hulp te verlenen aan Israël (oktober-oorlog) en aan de Sahellanden (hongersnood). M.n. voor de hulp aan Israël zijn er aanzienlijke bedragen binnengekomen, totaal f 77.825,23 per 11 februari 1974. Deputaten hebben dit bestemd voor revalidatie van Israëliërs die in de oorlog gewond zijn. Het bedrag voor de Sahellanden was erg bescheiden n.l. f 822,70 per 11 februari 1974. Bijdragen zullen over het algemeen via andere kanalen gegeven zijn.

C. Financiën

Bijlage I overzicht van baten en lasten in 1971, 1972 en 1973.

Bijlage II balansen per 31 december 1971, 1972 en 1973.

Bijlage III begrotingen van 1974, 1975, 1976 en 1977.

- Deputaten constateren met dankbaarheid een toenemend besef en bereidheid bij gemeenteleden om de naaste over de grenzen de helpende hand te bieden. De opbrengst van de februaricollecte 1973 ligt duidelijk boven de begroting. Ook „Zend-Hulp” laat hetzelfde beeld zien, terwijl ook de opbrengst van de collecte 1974 goed lijkt. Goede ervaringen zijn in deze opgedaan met het uitbrengen van een folder, waardoor het hulpverleningswerk binnen de gezichtskring van de gemeenteleden komt.
- De begroting 1974 behoeft niet de goedkeuring van G.S., maar is ter vergelijking opgenomen en heeft gediend voor de beleidsbepaling 1974.
- Deputaten zijn van oordeel dat om te kunnen beantwoorden aan de doelstelling van het deputaatschap het aanhouden van een reserve van ongeveer f 100.000,— noodzakelijk is. In 1973 is door de gunstige resultaten van de februari-collecte en de bijdrage van School en Evangelie deze gewenste reserve aanzienlijk overschreden (zie bijlage II) zodat deputaten enkele extra projecten kunnen financieren. Uitvoering omstreeks mei 1974.
- Telken jaren blijkt echter een aantal gemeenten niet aan hun financiële verplichtingen te voldoen. Deputaten vragen G.S. advies hoe in deze te moeten handelen.
- Wat betreft de (financiële) administratie maakt het deputaatschap tot volle tevredenheid gebruik van de diensten van het kerkelijk administratief bureau.

D. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

1. Opnieuw deputaten te benoemen.
2. De voorgestelde begrotingen te aanvaarden.

P. Pellikaan, secretaris.

Bijlage 1

Deputaten hulpverlening in binnen- en buitenland Exploitatie-overzichten 1971 t/m 1973

Baten	1973	1972	1971
Collecten	f 172.400,86	f 98.888,87	f 57.842,51
Giften	„ 15.561,60	„ 4.965,32	„ 4.198,03
School en Evangelie	„ 44.000,—	„ —,—	„ —,—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Interest	f 231.962,46	f 103.854,19	f 62.040,54
	„ 2.964,84	„ 5.181,66	f 5.064,95
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	f 234.927,30	f 109.035,85	f 67.105,49

Lasten	1973	1972	1971
Uitkeringen			
Indonesië	f 181.395,28	f 45.858,79	f 10.315,50
Suriname	„ 22.956,34	„ 5.000,—	„ 15.000,—
Korea	„ 13.000,—	„ —,—	„ —,—
Diversen	„ 502,50	„ —,—	„ —,—
	<u>f 217.854,12</u>	<u>f 50.858,79</u>	<u>f 25.315,50</u>
Algemene kosten	„ 11.851,86	„ 5.459,52	„ 6.076,13
	<u>f 229.705,98</u>	<u>f 56.318,31</u>	<u>f 31.391,63</u>
Batig saldo	f 5.221,32	f 52.717,54	f 35.713,86

N.B. De uitkeringen Indonesië en Suriname 1972 zijn voor een aanzienlijk deel ten laste gekomen van 1973 (zie ook balans).
Van 1973 zijn de lasten wel voor dit jaar geboekt ook al heeft de betaling in 1974 plaats gevonden.

Bijlage 2

**Deputaten hulpverlening in binnen- en buitenland
Balansen 1971 t/m 1973**

Bezittingen	1973	1972	1971
Vastgelegde middelen			
Effecten	f 57.960,—	f 8.040,—	f 8.640,—
Vlottende middelen	„ 5.567,04	„ 6.963,41	„ 5.009,96
Liquide middelen	„ 160.906,61	„ 175.799,63	„ 124.939,94
	<u>f 224.433,65</u>	<u>f 190.803,04</u>	<u>f 138.589,90</u>
Schulden	f 39.287,68	f 1.380,60	f 2.285,—
Eigen vermogen	f 185.145,97	f 189.422,44	f 136.304,90

N.B. In de balans 1972 zijn niet de schulden opgenomen van het Algemeen Diakonaal Bureau terzake van het landbouw- en onderwijs-project over het jaar 1972 ± f 60.000,—, waardoor het eigen vermogen een geflatteerd beeld vertoont.

**Deputaten hulpverlening in binnen- en buitenland
Begroting over de jaren 1975-1977**

Lasten	1974	1975	1976	1977
• Indonesië				
projectkosten	f 45.000,—	f 45.000,—	f 45.000,—	f 40.000,—
personeelskosten	„ 45.000,—	„ 50.000,—	„ 50.000,—	„ 50.000,—
	<u>f 90.000,—</u>	<u>f 95.000,—</u>	<u>f 95.000,—</u>	<u>f 90.000,—</u>
• Suriname				
onderwijsproject	f 15.000,—	f 16.000,—	f 17.000,—	f 18.000,—
• Intern. Chr. Handr.				
projectkosten	„ 15.000,—	„ 16.000,—	„ 17.000,—	„ 18.000,—
• Voorbereiding				
nieuw project	„ —,—	„ —,—	„ 5.000,—	„ 10.000,—
	<u>f 120.000,—</u>	<u>f 127.000,—</u>	<u>f 134.000,—</u>	<u>f 136.000,—</u>
Algemene kosten	„ 11.000,—	„ 11.000,—	„ 12.000,—	„ 12.000,—
	<u>f 131.000,—</u>	<u>f 138.000,—</u>	<u>f 146.000,—</u>	<u>f 148.000,—</u>
Baten				
Collecten	f 113.000,—	f 120.000,—	f 126.000,—	f 128.000,—
Giften	„ 10.000,—	„ 10.000,—	„ 12.000,—	„ 12.000,—
Interest	„ 8.000,—	„ 8.000,—	„ 8.000,—	„ 8.000,—
	<u>f 131.000,—</u>	<u>f 138.000,—</u>	<u>f 146.000,—</u>	<u>f 148.000,—</u>
Bijdrage per lid		f 1,70	f 1,80	f 1,80

BIJLAGE LXXVII
art. 169

**RAPPORT V VAN COMMISSIE VI - INZAKE HULPVERLENING
IN BINNEN- EN BUITENLAND**

Algemeen

Uw commissie wil graag beginnen met het uitspreken van grote waardering en dankbaarheid. Het rapport van deputaten hulpverlening toont aan, dat deze arbeid in de afgelopen periode goed van de grond gekomen is. In het algemeen kan gezegd worden, dat dit rapport getuigt van een goede uitvoering van de besluiten van de generale synode 1971/'72.

Landbouwproject Celebes

Dit gedeelte van het rapport maakt een zeer gedegen indruk. Hier ligt het zwaartepunt van de arbeid van deputaten. Met dankbaarheid mag melding gemaakt worden van de gift van School en Evangelie voor dit project.

Offervaardigheid

Ondanks het feit, dat ook deze deputaten moeten klagen over het euvel van gemeenten, die nalatig zijn in het voldoen van hun financiële verplichtingen, blijken de collecte-opbrengsten boven de begroting te liggen. Naar de mening van uw commissie is dit een duidelijk bewijs, dat het werk van deze deputaten goed aanslaat. In dit verband wijst uw commissie ook op de folder, waarin deputaten goede voorlichting gaven over hun werk.

Wat deputaten, die nalatige gemeenten reeds aanschreven om aan hun financiële verplichtingen te voldoen, nog meer zouden kunnen doen, is uw commissie niet duidelijk. Mogelijk kan uw vergadering, in verband met het feit, dat het hier een algemene klacht van deputaten betreft, nog eens er bij de kerken op aandringen om verplichtingen, die de kerken gezamenlijk hebben aangegaan, ook gezamenlijk te dragen.

Financiën

Uit de begrotingen blijkt, dat deputaten een duidelijk beleid voor de komende jaren hebben uitgestippeld, waarbij ervan uitgegaan wordt, dat het project Celebes langzamerhand zichzelf zal gaan bekostigen en er dus ruimte komt voor het opzetten van een nieuw project.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen dank te brengen voor hun arbeid;
2. de voorgestelde begrotingen te aanvaarden;
3. opnieuw deputaten te benoemen.

J. Westerink, rapporteur.

BIJLAGE LXXVIII
art. 170

RAPPORT II C VAN COMMISSIE III KERKELIJKE VERHOUDINGEN

Opmerking 4 worde aldus gelezen:

De commissie is de mening toegedaan dat een synodale opdracht tot het houden van een enquête met betrekking tot de plaatselijke verhouding op zichzelf niet noodzakelijk is, daar dit haars inziens tot de competentie van het deputaatschap behoort.

Nieuwe voorstellen

Voorstellen

De commissie stelt voor, dat de generale synode uitspreekt:

1. Dat zij met dankbaarheid kennis heeft genomen van de mededeling van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, dat tussen deputaten en de commissie van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt b.v. een verblijdende mate van eenstemmigheid wordt geconstateerd met betrekking tot de toeëigening des heils.
2. Dat het gesprek over de verschillen met betrekking tot het kerkverband moet worden voortgezet vanuit de overtuiging dat het kerkverband uitdrukking is van de eenheid in leer en geloof.
3. Dat deputaten de bereikte overeenstemmingen verwerken in een gemeenschappelijke verklaring om als handleiding te kunnen dienen bij plaatselijke samensprekingen en toenadering.
4. Dat deputaten gezien de thans bereikte resultaten door middel van een enquête een onderzoek instellen naar de plaatselijke verhoudingen.
5. Dat bij de kerkeraden er op aan wordt gedrongen de contacten met de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt b.v. in het geloof te beginnen en waar deze er reeds zijn, te bevestigen en te versterken.

BIJLAGE LXXIX
art. 174

AANVULLEND RAPPORT IIa VAN COMMISSIE IV

In het rapport van uw commissie staat dat volgens haar: instructie 8.11 wettig ter tafel is, en als zodanig door uw vergadering behandeld dient te worden.

In opdracht van uw vergadering heeft uw commissie opnieuw onderzocht of de instructie 8.11 van de P.S. van het Oosten dezelfde zaak (zaken) aan de orde stelt als die van de classis Utrecht en die van de kerk van Noordeloos.

Uw commissie ziet geen reden om na de hernieuwde kennisname van deze instructies, een ander standpunt in te nemen. Volgens haar is de kern van het oorspronkelijk bezwaar in de instructie van de P.S. van het Oosten opgenomen.

De tekst van alle instructies wordt aan u uitgereikt.

W. de Joode, rapporteur.

Informatie van Commissie IV over Instructies 8.11

instructie kerk Noordeloos

13 april 1972

De kerkeraad van Noordeloos:

constateert:

dat de inhoud van het Christelijke Gereformeerde jeugdblad „tijdsein“, de bondsdagen en de schetsen van de jeugdwerkleider ernstige bedenkingen oproepen;

sprekt uit:

dat — zeer tot zijn leedwezen — kortom heel de aanpak van ons jeugdwerk zodanig is dat wij er geen vertrouwen meer in hebben, tenzij een radicale wijziging naar Schrift en Belijdenis plaats zal hebben, hetgeen zij van harte hoopt in biddend opzien tot de Heere;

verzoekt:

dat de classis zich in gelijke zin zal uitspreken en deze instructie doorzenden zal naar de P.S. en de G.S.

instructie kerk Noordeloos

14 februari 1974

De raad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Noordeloos:

deelt mede:

dat op zijn verzoek een samenspreking gehouden is met een deputatie van het bondsbestuur, waar onze bezwaren ten aanzien van het jeugdwerk besproken zijn; dat op deze vergadering duidelijk gebleken is, dat de oorzaak van alle verschillen ligt in het verstaan van het geestelijke leven, wilt u in de toeëigening des heils;

sprekt uit:

dat hij het noodzakelijk vindt, dat er een koerswijziging komt in de leiding van onze jeugd;

verzoekt:

dat de classis zich in gelijke zin uitsprekt en deze instructie doorzendt naar de P.S. en de G.S.

instructie classis Utrecht

24 april 1974

De classis Utrecht:

kennis genomen hebbend van de mededeling van de raad der Chr. Geref. Kerk te Noordeloos, dat op zijn verzoek een samenspreking gehouden is met een deputatie van het bondsbestuur, waar onze bezwaren ten aanzien van het jeugdwerk besproken zijn, en dat op deze vergadering duidelijk gebleken is, dat de oorzaak van alle verschillen ligt in het verstaan van het geestelijke leven, wilt u in de toeëigening des heils;

sprekt uit, dat zij het noodzakelijk vindt, dat er een koerswijziging komt in de leiding van onze jeugd;

en verzoekt de particuliere synode van het Oosten zich in gelijke zin uit te spreken en deze uitspraak als instructie door te zenden naar de generale synode.

instructie particuliere synode van het Oosten

De particuliere synode van het Oosten:

kennis genomen hebbend van de verontrusting met betrekking tot het jeugdwerk van de zijde van de classis Utrecht en de wijze waarop deze materie is behandeld door de classis Utrecht en deputaten voor het contact met de kerkjeugd;

verzoekt de generale synode genoemde deputaten opdracht te geven zich met de jongerenbond in verbinding te stellen om overeenkomstig hun instructie (onder 3a) te bevorderen dat aan onze jeugd Schriftuurlijk voorlichting en leiding wordt gegeven en de verontrusting wordt weggenomen en voorkomen.

BIJLAGE LXXX
art. 183

**HERZIEN RAPPORT V VAN COMMISSIE II BETREFFENDE
BERIJMDE SCHRIFTGEDEELTEN**

De commissie:

kennisgenomen hebbend van:
het rapport van deputaten berijmde Schriftgedeelten;

gelet op:

1. de ter synode gevoerde besprekingen n.a.v. het ingediende rapport en de daarin vervatte voorstellen;
2. de amendementen op rapport V van commissie II, ingediend door ds. K. Boersma, ds. J. Brons en ds. P. den Butter;

constaterend:

1. dat onder „berijmde Schriftgedeelten” wordt verstaan: verantwoorde berijmingen van passages uit de Hellige Schrift, buiten het boek der Psalmen;
2. dat er geen principiële bezwaren zijn tegen het zingen van berijmde Schriftgedeelten in de eredienst;
3. dat deputaten na gehouden onderzoek een selectie van 19 berijmde Schriftgedeelten aan de synode hebben voorgelegd;

overwegend:

1. dat het mogelijk is gebleken een selectie uit het Liedboek voor de Kerken zelfstandig te gebruiken;
2. dat de door deputaten voorgestelde selectie in geen verhouding staat tot de overige berijmde Schriftgedeelten uit het Liedboek en dat aanvaarding van deze selectie voor het gebruik in de eredienst bevreemding kan wekken;
3. dat voorts de plaatselijke kerken niet de gelegenheid hebben gehad zich een oordeel te vormen over de inhoud van de in het Liedboek geboden berijmingen naar/bij de genoemde Schriftgedeelten;
4. dat het mede met het oog op de in vele kerken levende behoefte aan het zingen van berijmde Schriftgedeelten, van belang is te komen tot een verantwoorde verzameling van dergelijke liederen;
5. dat het mogelijk is dat de plaatselijke kerken in het algemeen niet voldoende zijn voorbereid op het zelfstandig beoordelen van wat aan berijmde Schriftgedeelten voorhanden is;
6. dat het daarom wenselijk is dat de deputaten voor berijmde Schriftgedeelten aan de kerken een „handreiking” geven, met gebruik waarvan deze kerken kunnen komen tot een zelfstandige beoordeling;

stelt de generale synode voor:

1. uit te spreken dat deputaten aan hun opdracht inzake het verdere uitvoering geven aan art. 69 K.O., voorzover het over berijmde Schriftgedeelten spreekt, hebben voldaan;
2. uit te spreken dat de door deputaten getoetste en voorgestelde selectie uit het Liedboek voor de Kerken behoort tot de in art. 69 K.O. bedoelde berijmde Schriftgedeelten;
3. deze berijmde Schriftgedeelten aan de kerken voor te leggen en de kerken te verzoeken de in het Liedboek voorkomende berijmde Schriftgedeelten te beproeven en het resultaat daarvan kenbaar te maken aan deputaten;
4. de deputaten op te dragen d.m.v. een brief een handleiding aan de kerkeraden te geven waardoor deze kunnen komen tot een beoordeling van berijmde Schriftgedeelten;
5. de deputaten op te dragen de binnengekomen opmerkingen te beoordelen en daarover te rapporteren aan de volgende generale synode;
6. de deputaten op te dragen alsnog na te gaan of er in ons taalgebied buiten het Liedboek om nog andere berijmde Schriftgedeelten bestaan, die geschikt geacht kunnen worden voor het gebruik in de eredienst;
7. aan deputaten inzake het gebruik van een selectie op te dragen te participeren in de I.S.K. om zodoende wegen aan te wijzen, waardoor deze selectie kan worden gebruikt zonder daardoor in praktische moeilijkheden te komen;
8. de opmerkingen van deputaten betreffende liederen voor de christelijke feestdagen voor kennisgeving aan te nemen;
9. deputaten te danken voor hun werk en opnieuw deputaten te benoemen.

H. Blesma, rapporteur.

BIJLAGE LXXXI
art. 184

**TWEDE VOORSTEL VAN COMMISSIE III - KERKELIJKE VERHOUDINGEN
RAPPORT II b - VERVANGING VOORSTEL ONDER 7**

De generale synode

kennis genomen hebbende van:

- a. het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland

- en de correspondentie met buitenlandse kerken inzake de Internationale Raad van Christelijke Kerken (I.C.C.C.),
- b. het rapport van de afgevaardigden naar het congres te Cape May,
  - c. het rapport van commissie III met betrekking tot de I.C.C.C.;

constaterend:

- a. de grote waardering die in ons kerkelijk leven voor de I.C.C.C. wordt gevonden als ontmoetings- en concentratiepunt van Schriftgetrouwe kerken over heel de wereld en het internationale hulpverleningswerk van deze organisatie;
- b. de medeverantwoordelijkheid van onze kerken in het werk en de openbaring van de I.C.C.C. naar buiten;
- c. de jarenlange ernstige bezwaren die ondanks de gevoerde gesprekken en inbreng toe- genomen zijn;

overwegend:

de noodzakelijkheid van een uitspraak naar de opdracht van de generale synode 1971-1972;

spreekt uit:

dat het de Christelijke Gereformeerde Kerken niet langer mogelijk zal zijn het lidmaatschap van de I.C.C.C. te continueren, tenzij het Uitvoerend Comité van de I.C.C.C. op — naar het oordeel van de generale synode — duidelijke wijze de verzekering geeft dat:

1. deelnemende kerken zich in het openbaar van bepaalde uitspraken kunnen distancieren zonder gediskwalificeerd te worden;
2. alles voorkomen wordt, dat de indruk wordt gewekt alsof het communisme de enige antigoddelijke ideologie is;
3. er voor gewaakt wordt de strijd tegen antigoddelijke ideologieën te voeren op wereldse wijze en met vleselijke wapenen;
4. alleen dan een exclusieve houding geboden is, wanneer deze duidelijk door de Heilige Schrift wordt aangewezen en vereist;
5. voorkomen wordt dat persoonlijke resoluties naar buiten worden gepresenteerd als gevoelens van de gehele organisatie;
6. voortaan alles in het werk wordt gesteld, dat de inhoud van alle resoluties bijbels-theologisch verantwoord is;

en besluit:

- a. dat deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken:
  1. de I.C.C.C. hiervan in kennis stellen en zonedig deze bezwaren toelichten;
  2. het officiële schriftelijke antwoord van de I.C.C.C., aan de volgende synode rapporteren;
- b. dat de komende generale synode een beslissing neemt met betrekking tot ons lidmaatschap.

H. v. d. Schaaf, rapporteur.

BIJLAGE LXXXII**art. 197****ANTWOORD AAN DE GENERALE SYNODE VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN (VRIJGEMAAKT)**

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland heeft in haar vergadering van 27 september 1974 aandacht gegeven aan de brief van uw generale synode, samengekomen te Hattem, op 11 april 1972, gedateerd december 1972.

In deze brief reageert uw genoemde synode op de inhoud van het schrijven van de generale synode onzer kerken, gehouden te Rotterdam, in de jaren 1971/'72.

De generale synode onzer kerken, Amsterdam, is van mening, dat de wederzijdse toenadering van uwe en onze kerken thans niet gediend is door het doen van bondige uitspraken omtrent zaken, waarvan de beoordeling berust op een verschillende visie ten aanzien van wat naar de norm van Schrift en Belijdenis geboden of geoorloofd is, zoals de deelname aan de G.O.S. en de I.C.C.C.

Naar het oordeel van de synode onzer kerken, gehouden te Rotterdam 1971/'72, was uit de gehouden samensprekingen tussen deputaten van uwe en onze kerken niet gebleken, dat op een aantal haars inziens essentiële punten genoegzame eenheid verkregen was.

Daarom begeerde zij het gesprek voort te zetten en verzocht zij uwe synode opnieuw deputaten voor samenspreking te benoemen.

De generale synode onzer kerken te Amsterdam betreurt het, dat uw generale synode, Hattem, blijkens bovengenoemd door haar ontvangen schrijven, een andere beoordeling heeft gegeven van de intentie van de gestelde vragen in de brief van de synode van Rotterdam 1971/'72 dan deze synode daarmee heeft bedoeld, blijkens de uitspraak in haar brief „slechts enige punten te willen noemen in de hoop, dat het ons alsnog mogelijk gemaakt zal worden in gesprekken op deze en andere punten in te gaan" (zie Acta G.S. 1971/'72, Bijlage LXXXII, art. 243, blz. 376).

Onze synode dankt u voor uw bovenbedoeld schrijven, maar ziet er geen aanleiding in om terug te komen op het schrijven van de vorige synode der Christelijke Gereformeerde Kerken. Zij verklaart bereid te zijn door middel van wederzijdse deputaten alsnog te spreken over de verhouding van uwe en onze kerken.

REGISTER

(De eerste cijfers verwijzen naar de artikelen der Acta, de romeinse cijfers naar de bijlagen, de cijfers daarachter naar de pagina's van de bijlagen)

A

Archief, synodaal — : 21; bijl. VI en VIa, 106, 107.
— controle van het — : 21; bijl. VII, 111.

B

Belijdenisgeschriften, tekst van de — : 133; bijl. LIX en LX, 250, 251.

Berijmde Schriftgedeelten: 127, 130, 183; bijl. LV en LVI, 246, 248; LXXX, 303.

Bijstand, onderlinge: 87; bijl. XXXVIII en XXXIX, 195, 197.

D

Diaconale en maatschappelijke aangelegenheden: 91; bijl. XL en XLI, 198, 209.

E

Echtscheiding: 69, 117; bijl. XXX, 158.

Eenheid van geref. belijders: 78, 80, 85, 106, 109, 110, 112, 113, 114, 170, 184, 185; bijl. XXXIV, 163; XXXV, 191; XXXVII, 193.

— Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt - binnen verband): 197; bijl. LXXXII, 304.

— Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt - buiten verband): 106, 110, 113, 170; bijl. XXXIV (II), 164; XXXVI, 192; XLIV, 217; XLVIII, 230; LXXVIII, 301.

— regeling art. 219 Acta 1965/66, aangevuld door art. 242 Acta 1971/72 m.b.t. Geref. Kerken (vrijgemaakt - buiten verband): 112; bijl. XLIV, 217.

— richtlijnen gemeenschappelijke kerkdiensten: 114; bijl. XLIV, 217.

Emeriteringsleeftijd; 73, 86; bijl. XXXIII, 163.

Emeritikas (ad art. 13 K.O.): 115; bijl. XLIX en L; 231, 235.

Emigratie: 22; bijl. VIII, 112.

Eredienst: 132; bijl. LVII en LVIII, 249.

Evangelieverkondiging onder Israël: 136, 141, 177, 194; bijl. LXII en LXIII, 253, 263.

Evangelisatie: 122, 186; bijl. LIII en LIV, 238, 245.

F

Financiële zaken: 158 en 160; bijl. LXIX en LXX, 275, 283.

— begrotingen deputaatschappen: 161; bijl. LXXI, 285.

— financiële stukken van de quaestor: 162; bijl. LXXII en LXXIII, 287, 293.

G

Gehandicapten, geestelijke verzorging van — : 72; bijl. XXXI en XXXII, 159, 162.

Generale synode 1971/1972:

— Acta: 15.

— rapport moderamen: 17; bijl. II, 103.

Generale synode 1974:

— afgevaardigden: 3, 10, 27, 33, 39, 59, 76, 83, 90, 96, 104, 121, 125, 140, 146, 156, 166, 173, 182, 190.

— afgevaardigden (buitenlandse): 28, 29, 77, 179.

— assistentie: 105.

— benoemingen: 198.

— bidstond: blz. 3.

— commissies van onderzoek en rapport: 13.

— instemming met de belijdenis: 7.

— lastbrieven: 3.

— moderamen: 5.

— opening: 1, 2.

— pers: 14.

— preadviseurs: 4.

— quaestoraat: 12.

— sluiting: 200, 201.

— telegrammen: H.M. de Koningin: 30, 40; gen. synode Gereformeerde Gemeenten: 65, 84.

— toespraak praeses: 6.

— vergadertijden: 11.

Generale synode 1977: roepende kerk: 199.

Gereformeerde Gezindte, contactorgaan van de — : 109; bijl. XXXIV, 168; XLVIII, 230.

Gereformeerde Oecumenische synode: 78; bijl. XXXIV en XXXV, 172, 191.

Godsdienstonderwijs op scholen: 116; bijl. LI, 236.

H

Hulpverlening binnen- en buitenland: 169; bijl. LXXVI en LXXVII, 297, 301.

I

International Council of Chr. Churches: 80, 85, 184; bijl. XXXIV, 176; XXXVII, 193; LXXXI, 303.

J

Jaarboek: 19; bijl. IV, 105.

K

Kerkbouwaangelegenheden: 92; bijl. XLII en XLIII, 211, 217.

Kerkelijk bureau: 147, 149; bijl. LXVII en LXVIII, 272, 274.

Kerken, correspondentie met buitenlandse — ;
— Chr. Ref. Church (U.S.A.): 78; bijl. XXXIV en XXXV, 169, 191.

Kerkjeugd, contact met de — : 142, 143, 163, 167, 174; bijl. LXIV en LXV, 264, 269; LXVI, 270; LXXIX, 302.

Kerkorde:

— art. 4 sub 4 A2 van de — : 79; bijl. XXXVI, 192.

— art. 8 van de — : 56; bijl. XXII, 136.

— uitgave van de — : 20; bijl. V, 105.

Kerkvisitatie, reglement op de —, aanvulling vraag 3: 23; nieuwe vraag t.a.v. kerkelijke verhoudingen: 111; bijl. XXXVI, 192.

Kerk-zijn in deze tijd: 97, 100, 134, 135, 157, 195; bijl. XLV, 219; LXI, 252.

L

Liturgische formulieren: 131.

Lofzangen en geestelijke liederen: 126.

M

Militairen, geestelijke verzorging van de — : 66; bijl. XXV en XXVI, 150, 153.

O

Onderwijs, kerk en — : 101; bijl. XLVI en XLVII, 220, 229.

Overheid, correspondentie met de Hoge — : 67; bijl. XXVII, 154.

P

Polders, steunverlening aan de kerken in de nieuwe — : 50; bijl. XVI en XVII, 127, 130.

R

Radio-kerkdienstuitzendingen: 168; bijl. LXXIV en LXXV, 294, 296.

RCOB: 34 en 118; bijl. IX, 112; LII, 237.

Recreatie, kerk en — : 54; bijl. XX en XXI, 133, 135.

Ruiter, brief dr. A. — : 93.

S

Schippers, ambtelijke bearbeiding van — : 51; bijl. XVIII en XIX, 130, 132.

T

Theologische Hogeschool: 43, 47; bijl. X en XI, 113, 117.

— deputaten financieel: 48; bijl. XII en XIII, 120, 123.

— studiefonds: 49, 55, 196; bijl. XIV en XV, 124, 126.

V

Vertegenwoordiging der kerken: 16, 42; bijl. I, 102.

W

Wekker, de: 18; bijl. III, 104.

Z

Zeevarenden, geestelijke verzorging van — : 68; bijl. XXVIII en XXIX, 156, 157.

Zending, buitenlandse — : 60, 150; bijl. XXIII en XXIV, 137, 148.